

בעזהש"ת

מצות ה' ברה מאירת עינים

הלכות

מצות הקרבנות

מלוקט מתוך ספר

ליקוטי הלכות

ממרוך רשכבה"ג

רבי ישראל מאיר הכהן זצוק"ל

והוא

וביאור ההלכות בשם

זבח תודה

לרבינו ז"ל

מלוקט מספרו הנ"ל

ועליו ביאור בשם

לחמי תודה

ובו יבורר עוד

שיטת הרמב"ם

ושאר ראשונים

הפנים מסודר מתוך

תורת הקדשים

שכתב רבינו ז"ל

ההלכות העולות

מספרו ליקוטי הלכות,

ועליו ביאור בשם

מצות ה'

בו מובא המקורות מקרא

וחז"ל וגדולי המפרשים

יו"ל ע"י ישיבת הכהנים ללימוד קדשים

אדר תשע"ג

פניה"ק ירושלים תובכ"א

ברכת ה'

תחול על ראש ידינו הנכבד והנעלה
ר' **יעקב זאב וואלף שליט"א**
ועמו מנשים באהל תבורך האה"ח מרת רחל תחי'

אשר מתוך ציפיתם הגדולה לישועת ה' ובנין בית קדשנו ותפארתנו ועבודת הקרבנות ומתוך זהירותם הגדולה במצות כיבוד אב לקחו על שכמם להיות אחיעזר ואחיסמך לשיבתנו הקדושה "ישיבת הכהנים ללימוד קדשים" לחנך וללמד כהנים הלכות עבודה שיהיו ראויים להקריב ולעבוד העבודה ולעמוד לשרת לפני ה' אלקינו בבית קדשנו ותפארתנו שיבנה בב"א

זכות ספר זה לע"נ חותנו האהוב
הרב ר' **גרשון** בהר"ר יקותיאל **הולצר** ז"ל
אשר קידש שם שמים ברבים וחזיק את חומות הדת והשבת
היה אהובם ונאמנם של גדולי ישראל, גבאי נאמן של ביהכנ"ס
הגר"א בשכונת שערי חסד ירושלים זה עשרות בשנים
נלב"ע בשם טוב ביום ב' לסדר אדם כי יקריב מכ"ס קרבן לה'
כ"ה לחודש שקיימו וקבלו היהודים תשע"ב

ולהצלחת תבלחט"א רעיתו האשה החשובה מנשים באהל תבורך
מרת **יפה שיינדל הולצר** תחי' נו"נ לבעל הנועם אלימלך זיע"א

ועל הטוב יזכר ויבלחט"א בנו הנכבד והנעלה
עו"ד ר' **י. צבי אריה הולצר** הי"ו

ועמו מנשים באהל תבורך האה"ח מרת **נאוה שיינדל** תחי'

אשר בנדבת לבו ועוצם תשוקתו להחזקת התורה והעבודה
נטל חלק במצוה רבה ויקרה זו

על כולם יתברכו הם ומשפחתם וכל אשר להם בברכות שמים מעל ועושר
וכבוד מתחת, ובכל אשר יפנו יצליחו, ויזכו להרבות ולהגדיל מעשיהם ולחנך
ולקדש עוד ועוד כהנים לעבודת ביהמ"ק שיבנה במהרה גם בזכות ההכנה בפועל
בלימוד הלכותיה כדכתב הכה"ג הח"ח זצוק"ל ועי"ז יתקיים ועשו לי מקדש
ושכנתי בתוכם, יראו עינינו וישמח לבנו ותגל נפשנו

תוכן הסימנים

.....	הסכמות
.....	פתח דבר
ד	סדר שמירת המקדש (פרק א)
ז	סדר תרומת הדשן (ב)
י	סדר סידור מערכות (ג)
נו	סדר הפייסות (ד)
ף	סדר שחיטת התמיד ודישון מזבח הפנימי (ה)
פג	סדר הטבת הנרות (ו)
פד	סדר המערכות והעבודות זה אחר זה (ז)
ט	הפשט וניתוח (ח)
מד	סדר הולכת אברים (ט)
מה	סדר התפילה ותשלום הפייסות (י)
נ	סדר הקטרת הקטורת (יא)
נג	סדר השתחויה והשלמת התמיד וברכת כהנים ונסכים ושיר (יב)
נד	כשכהן גדול עומד (יג)
נה	השיר שהלויים אומרים (יד)
סא	סדר שירת הלויים (טו)
עג	תמיד של בין הערבים קטרת והדלקת הנרות (טז)
עז	זמן הקרבת תמיד של בין הערבים ושאין מקריבין אחר תמיד של בין הערבים (יז)
פג	הלכות וסדר לחם הפנים (יח)
פד	הלכות לבישת בגדי כהונה
קג	קידוש ידים ורגלים (א)
קיא	מהיכן מקדשים ושאר הלכות המים (ב)
קיט	אם בעינן כח גברא בקידוש יו"ר (השלמה)
קנג	הלכות שחיטת הקרבנות (א)
קנד	מקום שחיטת וקבלת קדשי קדשים (ב)
קלא	שמקבלה ואילך מצוה כהונה (א)
קלה	הלכות קבלת הדם (ב)
קמה	הלכות הולכת הדם
קנא	מתן דמים על המזבח

קסא	תורת העולה (הקדמה)
קסג	קרבן עולה (פתיחה)
קסו	עולה באה לרצות (א)
קסט	קרבן עולה פרק ב (מתן דמים)
קעג	קרבן עולה פרק ג (הקטרה)
קעה	עצמות העולה ואברים שפקעו מהמזבח (ד)
קפג	סדר קרבן שלמים (פתיחה)
קפז	מקום שחיטת השלמים [ומקום וזמן אכילתן]
קצג	הלכות תנופה [של חזה ושוק של שלמים ותודה]
קצח	הלכות סמיכה
ר	הלכות נסכים (א)
רי	הלכות נסכים (ב)
ריז	קרבן תודה -הקדמה
ריט	סדר קרבן תודה - פתיחה
רבח	הלכו לחמי תודה ותרומתה
רלג	דיני ולד תודה ותמורתה ומותרה
רלח	(באיזה לשון מתחייב להביא תודה) אם מביא מן החולין או מן המעשר
רמא	דיני פסול מחשבה בתודה



הרוצה לזכות את הרבים בעוד ספרים חשובים בעניני עבודה
 יפנה לישיבת הכהנים ללימוד קדשים
 או לטלפקס 02-5821039

להערות, ניתן להתקשר לטלפון הנ"ל

משה חיים שמרלר

רב דהברת "מחזיקי הדת"

ציריך יצ"ו

בס"ד יום אדר"ח אדר ב' תשס"ג ציריך יצ"ו

נכדי הנעלה המופלג בתורה וביראה הרב ישראל שליט"א בן יקיר לחתני היקר הרה"ג המו"מ מוה"ר שמואל דוב הכהן שליט"א אייזנבלאט, הראה לפני גליונות מספרו שזכה להעלות על שולחן מלכים מאן מלכי רבנן ותלמידיהם, ספר תורת הקדשים וספר זבח תודה למן החפץ חיים זצ"ל, עם ביאורו מצות ה' על ספר תורת הקדשים ולחמי תודה על ספר זבח תודה, אשר ניכר בהם עמלה של תורה וייגיעתה במקצוע זה, וזכה להאיר חלק זה של תורתנו הקדושה ולהציע הדברים בשפה ברורה ובציון המקורות בפרטי ההלכות בבהירות ובבקיאות. וגם לרבות הערות וחידושים הנוגעים לענין, אשר כל המעיין ולומד בספר הזה יוכל לירד לעומקה של הלכה ולשרשי הדברים.

והנה ידוע אשר מרן הח"ח זצ"ל עורר את לימוד הקדשים בזמן הזה, וחיבר כמה ספרים ויסד כוללים למטרה זו וכפי שהארץ בספריו בכמה מקומות, שדבר זה מעורר את האמונה בביאת הגואל ואשר נזכה לזה בקרוב, ועל כן דבר גדול וחשוב עשה נכדי שליט"א בזה ובדאי לומדי תורה והוגיה יכירו לו טובה ותודה. ומצטרף אני לברכה מעומק הלב, יעזרהו ה' שיזכה להמשיך לישב באהלה של תורה ולמילוי כל משאלות לבבו לטובה ולברכה, בבני חיי ומוזנא ריחא, ותחזינה עינינו מהרה בשוב ה' שבות עמו, וכהנים בעבודתם ולויים לדוכנם וישראל במעמדם, בבנין בית תפארתנו בב"א.

הכו"ח באהבה

משה חיים שמרלר

אברהם יצחק אולמאן

חבר הבר"ץ העדה החרדית
ורב שכונת נבעת שאול
פעיה"ק ירושלים תובכ"א

תאריך: 25.12.2017

הקריב לפני האברך כמדורשו גריס באורייתא בתדירא חכם וסופר כש"ת ר' ישראל אייזנבלט שליט"א קונטרסיו אשר זכה לסדר הלכות מליקה והלכות חגיגה ועוד ידו נטויה, בשפה ברורה ובלשון קצרה, וכבר אמר ר' יוחנן במנחות (ק"י ע"א) על הפסוק "לעולם זאת על ישראל" (דה"ב ב') אלו ת"ח העוסקין בהל' עבודה מעלה עליהם הכתוב כאילו נבנה מקדש בימיהם ובס' ילקוט הגרשוני כתב לפרש עפ"מ"ש כס' שם משמואל עה"ת פרשת וישלח אהא דאיתא במד"ר פ' צו בפסוק זאת תורת העולה וד"ל רב אחי בשם ר' חנינא אמר שלא יהי' ישראל אומרים עכשיו שאין קרבנות מה להתעסק בהם, אמר הקב"ה הואיל ואתם מתעסקים בהם מעלה אני עליכם כאילו אתם מקריבין אותם, ושמואל אמר ואם נכלמו מכל אשר עשו צורת הבית וכו' וכי יש צורת הבית עכשיו אלא אמר הקב"ה הואיל ואתם מתעסקים בו כאילו בניתם אותו, ופי' בס' שמע שלמה דשמואל בעי לתקן דהא תינח כשאתם עוסקים בקרבן הוא כהקרבת הקרבן ממש אבל סוף סוף קשה דהא אנן קיי"ל דהמקריב קדשים בחוץ חייב כרת, וא"כ איך יכולים להתעסק בחו"ל בפרשת קרבנות הא הוי כמקדיש קדשים בחוץ והוא מצוה הבאה בעבירה וענוש יענוש, וע"ז אמר שמואל כשם שאמרתי לך שע"י עסק האדם בתורת הקרבנות הרי הוא כאילו הקריב עולה וכן בשאר הקרבנות א"כ גם ע"י עסק אדם בהלכות מצות הבית וצורתו ותכונתו הרי הוא כאילו בנה בית המקדש ואינו מעלה עולה בחוץ ע"כ ועפ"י"ז כתב הילקוט גרשוני שפיר אמר ר' יוחנן אלו ת"ח העוסקים בהלכות עבודה מעלה עליהם הכתוב כאילו נבנה מקדש בימיהם, וא"כ אין מקריבים בחוץ, ושפיר הוי עסקם בקרבנות כהקרבת קרבן ממש, וזש"ה "לעולם זאת על ישראל" דגם אחר החורבן לא בטלו הקרבנות עכ"ד, ונמצא דלר' יוחנן אפילו אינו עוסק בצורת הבית ותכונתו עולה לו כשמים כאילו נבנה מקדש בימיהם וגם כאילו הקריב הקרבנות נאלא דאפשר דיש חילוק דהעוסק בצורת הבית ותכונתו מעלה עליו הכתוב כאילו הוא בנאו משא"כ העוסק בקרבנות חשיב רק כאילו ה' מקדש בנוי ובקרבנות חשיב כאילו הקריב וכן דייקא לשון ר' יוחנן, וגם ביאור קצר בשם מצות ה' וביאור ארוך בשם לחמי תודה וידי תיכון עמו שיזכה להשלים את ספריו ככל חלקי ודיני הקרבנות באופן ובסדר שהתחיל ולהפיצם בישראל ויהי' בכלל מזכי הרכים ונוכה כמהרה לראות בנין ביהמ"ק בנוי על תלו כתפילתנו והראנו בכנינו ושמתנו בתיקונו וכהן עובד ומשמש וכאומרינו בתפילת מוספין בסדר העבודה במראה כהן בב"א.

וח"ש עש"ק לסדר שמות כ' טבת תשס"ו לפ"ק פעיה"ק ירושלים ת"ו

אמר רבי אמי אלמלא מעמדות [כלומר קרבנות] לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי, וכתוב ויאמר ה' אלהים במה אדע כי אירשנה, אמר אברהם לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם שמא חס ושלום ישראל חוטאים לפניך ואתה עושה להם כדור המבול וכדור הפלגה אמר לו לאו אמר לפניו רבונו של עולם במה אדע אמר לו קחה לי עגלה משלשת וגו'. [דהיינו קרבנות] אמר לפניו: רבונו של עולם, תינח בזמן שבית המקדש קיים, בזמן שאין בית המקדש קיים מה תהא עליהם אמר לו כבר תקנתי להם סדר קרבנות, כל זמן שקוראין בהן מעלה אני עליהן כאילו מקריבין לפני קרבן, ומוחל אני על כל עונותיהם. [לפיכך קוראין במעשה בראשית כשעוסקין בקרבנות לפי שכל מעשה בראשית אינו מתקיים אלא בשביל הקרבנות].

(תענית כז: ומגילה לא: ע"פ רגמ"ה)

ועיין בהקדמת הח"ח זצוק"ל לליקוטי הלכות

פתח דבר

אודה ה' בכל לבב ששם חלקי מיושבי ביהמ"ד, וזיכני לעסוק בתורת הקדשים ללקט לערוך ולבאר הלכות מצות הקרבנות מליקוטי הלכות אשר כתב מורנו ורבינו הכהן הגדול רבן של ישראל החפץ חיים זצוקל"ה.



זוה מעשה הספר.

הפנים מלוקט ומסודר מתוך תורת הקדשים ממוסכת זבחים, מנחות, תמיד, ועוד שכתב רבינו ז"ל בסוף כל דף מספרו ליקוטי הלכות, ההלכות העולות מהדף ההוא. [והעתקנום כלשונן לבד ממוקומות מועטים הוצרכנו לשנות קצת למען מרוצת הקריאה].

ועליו ערכנו ביאור ומקורות מקרא וחז"ל וגדולי המפרשים [וכן נתבאר פרטי דינים] בשם "מצות ה'" על שם הכתוב (תהלים י"ט) "מצות ה' ברה מאירת עינים" ואיתא במדרש, שמרמוז על סדר קדשים, שהוא מאיר עינים בהלכה, (ח"ה בשער ספרו תורה אור).

וכן הובא ביאורי "זבח תודה" לרבנו ז"ל, אשר בו ביאר הלכות שבספרו ליקוטי הלכות בבירור הסוגיות ופסקי הרמב"ם, ומשא ומתן של הלכה בהם, והעתקנום לפי סדרנו בתורת הקדשים. והצבנו להם ציונים בתורת הקדשים [ובמקומות שלא נמצא מקורם בתורת הקדשים. עשינו הציון בדברי הגמ' המובא במצות ה'].

ועליו ביאור בשם "לחמי תודה", ובו יבורר עוד שיטת הרמב"ם [ופעמים מישב דבריו] ושאר ראשונים, ומו"מ בדברי רבנו הזב"ת, גם ע"פ הנמצא מגדולי האחרונים כרדב"ז ומהר"י קורקוס על הרמב"ם ועוד, שנגלה אורם לאחרונה.

ועתה מה קייתי ה' תוחלתי לך היא לזכות ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה ונזכה לעבוד העבודה בבית הבחירה, וכמאמרם ז"ל כל הלומד ע"מ לעשות מספיקים בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות, ולראות יחד עם כל אחינו בני ישראל בבנין אפריון, ושם נעבדך ביראה כימי עולם וכשנים קדמוניות אמון כן יהי רצון, בב"א.



וכאן המקום להזכיר את ראש ומיסד ישיבתנו הקדושה "ישיבת הכהנים ללימוד קדשים" מורינו ורבינו הגאון הח' ר' שמואל הכהן רוזובסקי זצ"ל [שנלב"ע ה' אלול תשע"ב] מתלמידי הגרב"ד ליבוביץ זצוק"ל, אשר סיבבה ההשגחה עלייתו לאה"ק באורח נפלא, והעמיד תלמידים הרבה כהנים ת"ח וי"ש מטובי ומשופרי קרתא דשופריא, ולימד דעת בסדר חכמת ללבן ולבאר הדברים אליבא דהילכתא כיד ה' הטובה עליו כדי שיוכלו לעמוד לשרת בבית קדשנו ותפארתנו כשנקרא לשרת שם במהרה דידן, ולא תאחזנו בושה וכלימה כשישלח הקב"ה לשאלנו הלכות עבודה ויאמר אם אב אני איה מוראי וגו'. [וכידוע כמה צווה ע"ז הכהן הגדול מאחיו הח"ח זצוק"ל].

מה נהדר היה מראהו בְּלִפְנֵי הדברים והחידושים היוצאים מהסוגיות, כאילו כהן עומד ומשרת בקודש ועבודה בידו, וצריך לדעת כל פרט למעשה, והיה ממש נרגש מאמרי חז"ל ת"ח העוסקים בהלכות עבודה מעלה עליהם הכתוב כאילו ביהמ"ק בנוי ומקריבים עליו.

וב"ה אשר בשפלנו זכר לנו והקים לנו את הנדיבים היקרים אשר נדבה רוחם אותם לקרבה אל המלאכה מלאכת עבודת הקודש ללמד ולהכין הכהנים לכהן פאר בעבודת הקודש לשם השם אשר ברא הכל למענהו, והוויילו כס"ף וזה"ב בנדבת לבם לדבר קדוש זה.

ומהם יראו וכן יעשו עוד נדיבי לב להקים עוד ועוד כוללים וישיבות ללימוד קדשים, וכצוואת רבן של ישראל הכהן הגדול מאחיו הח"ח זצוק"ל באיגרתו שיהא "לשכת הכהנים" בכל עיר ועיר לשבת שם ת"ח לברר וללבן ההלכות הנ"ל הדק היטב. ונזכה לראות בקרוב בגאולת ישראל ע"י משיח ה' וכהנים בעבודתם ולוים בשירים ובזמרים וכו' בב"א.



פרק א'

סדר שמירת המקדש

עין משפט
 א. רמב"ם פ"ח
 מניית הבתירה
 ה"ג

א. שמירת המקדש מ"ע, ב' בהשומרים הם הכהנים והלוים, שנאמר (במדבר י"ט) ג' ואתה ובניך אתך לפני אוהל העדות, כלומר אתם תהיו שומרים לו, והרי נאמר ד' ושמרו את משמרת אוהל מועד, ונאמר (טז) ויהיו קדמה לפני אוהל מועד מזרחה ומהרן ובניו שומרי משמרת המקדש. ומוצות שמירתן יבכ"ד מקומות, ז' הכהנים בג' מקום, ח' והלוים בכ"א מקום. י' והיכן היו שומרים, הכהנים היו שומרים ט' בבית אבטינס, י' ובבית הניצוץ, י"א ובבית המוקד, בית אבטינס ובית הניצוץ (א) היו יב' עליות, יג' והרובים היו

מצות ה' זבח תודה

א. רמב"ם פ"ח מה' בית הבחירה ה"א, וז"ל שמירת המקדש מצות עשה, ואע"פ שאין שם פחד מאויב ולא מלסטים, שאין שמירתו אלא כבוד לו, אינו דומה פלטורין שיש עליו שומרין לפלטורין שאין עליו שומרין. ושם ה"ג כתב ואם בטלו שמירה זו עברו בלא תעשה, שנאמר ושמרתם את משמרת הקדש. ולשון שמירה אזהרה היא, הא למדת ששמירתו מצות עשה, וביטול שמירתו בלא תעשה. ובתב הרמב"ם שם בה"ב ושמירה זו מצותה כל הלילה. וע"ע זב"ת ג' ולח"ת. ב. לשון הרמב"ם שם ה"ב. ג. ואתה, היינו אהרן, ובניך, היינו בניו הכהנים. ד. ושמרו, היינו הלוים, דכתיב לעיל מיניה וגם את אחיך מטה לוי וגו' ונלוו עליך ושמרו. ה. משה שהוא לוי, ואהרן ובניו, כהנים. ופסוק זה מיייתי הגמ' בתמיד כו. ו. מתני' ריש מדות (וממיד כו.). ז. בתמיד כו. ילפינן מדכתיב (צפרי צמדנר) ואהרן ובניו שומרים משמרת המקדש למשמרת וגו'. ג' פעמים שמירה לג' כהנים, כמו אהרן ובניו. ח. כדי שיהא שמירה בכל שערי הר הבית והעזרה, ובכל פינות הר הבית והעזרה, כדלקמן. ובתמיד שם כו. מיייתי לה מקרא בדברי הימים (כו) למזרח הלוים ששה וגו'. ט. היא לשכה שמפטמים בה את הקטורת (ואם היתה בנויה בקודש, עיין ראב"ד שם ריש תמיד, וירושלמי שקלים פ"ד ה"ג. ומהרמב"ם בפ' המשניות פרה סוף פ"ג משמע שכל המשמרות היו חוץ לעזרה). י. בית הניצוץ. כמין אכסדרה היתה, פתוחה מרוח אחת, וניצוץי חמה מנצצין בה והיתה בה אור מרובה, לכך נקראת (הלשכה) בית הניצוץ, רא"ש, וראב"ד בשם תוס' ועוד. יא. לשכה שהיתה [בה] מדורה שהכהנים מתחממים בה, ראב"ד, מפרש, רא"ש, ורש"י ביומא. ור"ח כתב שמשם היו נוטלים אש למזבח, שמצוה להביא מן ההדיוט. (עיין רש"י ומוס' ומו"י יומא טו:). יב. מתני' תמיד פ"א מ"א [ובמדות פ"א מ"ה תנן ושבצפון שער הניצוץ, וכמין אכסדרה היתה ועליה בנויה על גביו, שהכהנים שומרים מלמעלן והלוים מלמטן], ובתמיד כו: מנא הני מילי דת"ר וילוו עליך וישרתך, בעבודתך הכתוב מדבר, וכ' הא כיצד כהנים שומרים מלמעלה ולוים מלמטה. [ולמדך הכתוב שיהו לויים מפלים בשמירתך, כהנים למעלן ולוים למטן. מפרש]. יג. רבינו גרשום והראב"ד והמפרש והרא"ש פירשו דהיינו ילדים כדמתרגם ילד

לחמי תודה

(א) (על הפיסקא בית אבטינס ובית הניצוץ היו עליות והכהנים שומרים מלמעלה ולוים מלמטה) מנא

זבח תורה

מצות ה'

רק מה שנזכר בספרי⁽¹⁾ שיהיו הכהנים שומרים מבפנים והלויים מבחוץ, נוגם זה לא אבין דמה שהכהנים היו שומרים מבפנים, הי' ג"כ בבית המוקד שלא במקום המקודש לעזרה, כ"א במקום חול, כדי שיהיו יכולים לישב ולישן, ואפשר דמ"מ כיון שהוא קרוב למקום המקודש קרוי מבפנים, משא"כ הלויים מקומם היה רק על שערי העזרה מבחוץ. ונ"ל שהרמב"ם אזיל לשיטתו שהוא מפרש בית המוקד כיפה, שלא כדברי המפרש שהיתה בנויה ע"ג כיפה, אלא כפשטיה שהיתה בנויה על גבי הארץ ככיפה, וכן פירש הרע"ב בהדיא שבית המוקד לא היתה עליה, אלא בנויה על הארץ ככיפה, וא"כ ע"כ כיון דהכהנים היו שומרים גם בבית המוקד, ושם לא היתה עליה, הרי דעליה אינו לעיכובא, ולכן לא הזכירו הרמב"ם והרע"ב פרט זה. ומה שאמר הגמרא שהכהנים שומרים מלמעלה אין היתרון לדידיה מה שהוא מקום גבוה כפירוש המפרש, אלא מה שהוא למעלה על מקום העזרה, דאותן העליות שהיו על בית אבטינס ועל שער הניצוץ היו בנויות מקצתן על העזרה גופא, דאף דעליות לא נתקדשו, מ"מ הוא חשיב יותר ממה שהלויים שומרים למטה על שערי העזרה מבחוץ, דהיינו הר הבית ממש, וזהו שכתב הרמב"ם שהכהנים היו שומרים מבפנים והלויים מבחוץ. ומה שעשו עליות הוא מטעם כדי שיהיו יכולים לישב שם, דלמטה בעזרה אין רשות לישב, ובוה יתבאר להרמב"ם גם סוגית הגמרא שאמר בעבודתך הכתוב מדבר, ג"כ באופן זה, שהם טפלים לך, שאתה משמר למעלה שהוא מבפנים, והבן לוי למטה מבחוץ לשערי עזרה, שהוא הר הבית. או אינו אלא בעבודתם, וכפירוש המפרש שם ע"ש. אח"כ מצאתי בראב"ד בשם ר' שמואל ובשם ר"י שכתב כעין מה שכתבנו, אכן הרמב"ם שכתב דעליות היו בנויות בצד שערי העזרה, משמע לכאורה דהוא מבחוץ, וא"כ מהו זה שכתב דהכהן⁽²⁾ מבפנים, ואולי דכונתו נמי מצד שערי עזרה מבפנים: **[כ].** התם דלא מטו למעבד עבודה קרו להו רובים וכו'. עיין במפרש⁽³⁾, ולשון הגמרא הוא

לחמי תורה

הני מילי דת"ר וילוו עליך וישרתוך, וכו' בעבודתך הכתוב מדבר, הא כיצד כהנים שומרים מלמעלה, ולויים מלמטה.

(ב) נראה דהרמב"ם סבר דדרשת הגמ' שיהיו הכהנים למעלה והלויים למטה, ודרשת הספרי שיהיו הכהנים מבפנים והלויים מבחוץ, דא ודא אחת היא, שהרי שניהם למדים מאותו דרשא. דזהו לשון הספרי בפרשת קרח (פ"א), וילוו עליך, זהו שאמרנו הכהנים מבפנים והלויים מבחוץ. [ושם (ה"ב) ואתה ובניך לפני אהל העדות, הכהנים מבפנים והלויים מבחוץ. וכו' או אינו אלא אלו ואלו מבפנים, ת"ל ונלוו עליך ושמרו את משמרת אהל מועד, הא מה ת"ל ואתה ובניך לפני אהל העדות, הכהנים מבפנים והלויים מבחוץ.] והיינו שהכתוב בא לעשות את הכהנים עיקר והלויים טפלים להם, [וכמש"כ בספרי זוטא שם ונלוו עליך, וטפלו עליך.] ולכך כשהכהנים מבפנים הלויים מבחוץ. ומאותו טעם יליף בגמ' שהכהנים שומרים מלמעלה והלויים מלמטה. דהיינו בבית אבטינס והניצוץ שהיו עליות, הכהנים שומרים למעלה. וזה מעלתם שהם למעלה, ובית המוקד שהיה חצוי בקודש, היה מעלתם שהם בפנים דהיינו מקום הפתוח לפנים והלויים בחוץ.

(ג) לפי מה שכתבנו לעיל אות ב' דהרמב"ם סובר דדרשת הגמ' שהכהנים למעלה ולויים למטה, ודרשת הספרי דכהנים בפנים ולויים בחוץ אחת היא, ניחא דמה שכתב הכהנים בפנים קאי על לשכת בית המוקד, וה"ה בבית הניצוץ ובית אבטינס שהכהנים למעלה ולויים למטה.

(ד) ד"ה והרובין, שכתב רובין קרי כהנים שלא הגיעו עדיין לעשות עבודה כגון פחותים מ"ג שנה,

[2] שומרים שם. בית המוקד יד כיפה ונבית גדול היה מוקף רובדין של אבן כדלקמן,

מצות ה'

למיעבד עבודה קרי להו רובים, הכא דמטו להו למיעבד עבודה קרי להו פרחי כהונה. יד. שגגה דומה למקצת עגולה. פיה"מ להרמב"ם. דחוק לפ"ז, דמשמע דאותן האנשים גופא קרא להו רובים וגם פרחי כהונה. וגם קושיית המשנה למלך היא קושיא אלימתא, דהאיך ממנין על מצות עשה דאורייתא של

זבח תודה

שמירת המקדש קטנים פחותים מי"ג שנה. וע"כ פירש המ"ל שכהנים שלא מטו לעבודה, היינו פחותים מעשרים. דאף שהם כשרים, מ"מ לא הניחום לעשות עבודה, עי"ש. ומ"מ לשון הש"ס דקמקשה התם קרו להו, והכא קרו להו, ומשני אמרי אין וכו'. משמע דלא היו שם שני סוגי אנשים. וע"כ נלענ"ד דהרובים הם הם הפרחי כהונה, אלא דפרחי כהונה קרי לאותם השומרים שהיו מוכנים בבוקר של אותו יום לעבוד עבודה, ולפיכך היה מקומם בבית המוקד עם הזקנים של אותו בית אב (וכידוע שבכל משמר היו ששה בתי אבות, כ"א ליומי), ומה שאמר איש כסתו בארץ, היינו שהיו מחולקין בשמירתן, יש מהם שומרים. ויש מהם ישינים על אותו זמן (עיין צמ"ל). והרובים קרי להפרחי כהונה של אותו משמר, ורק שלא הגיע עדיין בית אב שלהם לעבודה. והמה היו שומרים בעליית בית אבטינס ובית הניצוץ, וזהו שאמר הגמרא התם דלא מטו למעבד עבודה, (1) היינו שלא הגיע עדיין יום שלהם לעבוד. לא קרא עליהם שם פרחי כהונה, רק בשם רובים. היוצא מדברינו שהפרחי כהונה שהוזכר במשנה, היו ג"כ בכלל (1) השומרים, וכן פירש הרע"ב בהדיא. ולענ"ד זה קצת מקור (והוא לקמן זצ"מ י"ג) לדברי הרמב"ם והרע"ב שכתבו דמצות השמירה היה רק בלילה, מדמוכח בגמרא דפרחי כהונה היו מכלל השומרים, והרי למחר היו מוכנים לעבודה, וע"כ דעיקר השמירה היה בלילה:

[3]. והרובים שומרים שם. המפרש פירש שהיו שומרים בין ביום ובין בלילה, [וכן נראה לענ"ד

לחמי תודה

כמו ויגדל הנער, מתרגמין ורבא רביא, ולפי שעדיין לא הגיעו לעשות עבודה עבדין להו שומרים וכו'. וכ"כ (הראשונים שנדפסו לראשונה בדפוס וילנא) הראב"ד ורגמ"ה והרא"ש על הגמ' שם (כז). דלא מטו למעבד עבודה קרי להו רובים, דהיינו שלא הביאו ב' שערות.

(ה) עיין בחולין (כב:) ת"ר איש מזרעך לדורותם (ויקרא כא) מכאן אמר רבי אליעזר קטן פסול לעבודה ואפילו תם, וכו' עי"ש. נמצא דבלא הכתוב הזה היה קטן כשר לכל העבודות שבמקדש. והנה כתוב זה נאמר בפרשת בעל מום וכך נאמר שם איש מזרעך לדרתם אשר יהיה בו מום לא יקרב להקריב לחם אלקיו. נמצא דממעט הכתוב (בע"מ וקטן אפי' תם) דוקא מלהקריב לחם אלקיו, דהיינו הקרבת כל הקרבנות, אבל שמירה שאין לו שום שייכות עם הקרבה לא מיעט, ולכך יכול קטן שפיר לשמור. (ו) עדיין צ"ע שהרי יש מאותו משמר שכבר עבדו בתחילת השבוע ולמה אמר לא מטו למעבד עבודה דהו"ל לומר שאין עובדים היום. (ועוד דגם לפי"ז לא מדוקדק כ"כ לשון קרי להו וכו', כיון דאינם אותם אנשים עצמם). ועוד אם אין ההבדל בגדלם, מה מתרץ שם דלא מטו למעבד עבודה קרי להו רובים וכו'. אם שניהם כבר יכולים לעשות עבודה, מה המקור לשם זה. דבשלמא אם רובים הם קטנים שלא הגיעו עדיין לעשות עבודה, ניחא שקורים להם רובים, שזהו תרגום של ילד, כדכתב הרא"ש שם והסמ"ג (מ' קס"ה) וכדפי' ר' עובדיה ז"ל שם. ופרחי כהונה פי' בחורים שמתחיל שער זקנם לפרוח, שזה אחר שהביאו ב' שערות. אבל אם שניהם שוים, צ"ב מה טעם לחלק ביניהם בלשון זה, וע"ע בסדר עבודה לרמ"ע מפאנו ז"ל פ"א ובמה שכתבנו שם.

(ז) ונראה לענ"ד דדוקא פרחי כהונה היו שומרים וגם ישינים. שהיו מתחלקים לג' משמרות כדכתב הבאר שבע, והמל"מ בביאור הרמב"ם. והטעם לפי שצריכים לעבוד למחר, לא היו יכולים לשמור כל

עין משפט

טו ושם היו טז זקני בית אב ופרחי כהונה.

ד. טז ט"ז:

והלויים שומרים יז בכ"א יח מקום, חמשה על חמשה שערי הר הבית, ארבעה על ארבע פינותיו מתוכו. חמשה על חמשה שערי העזרה, ארבעה על ארבע פנותיה יט מבחוץ, אחד בלשכת יב הקרבן, ואחד בלשכת יג הפרוכת, ואחד בבלאחורי בית הכפורת.

זבח תודה

מצות ה'

מדמסמין הגמרא ענין זה על מה דכתיב (ט) והחונים לפני המשכן קדמה וכו', דהמעין בקרא דוילוו עליך וישרתוך. ובפרש"י שם, יראה דעיקר השמירה היה שלא יבוא איש זר ליכנס באהל מועד וליגע בענייני המקדש, וא"כ היה צריך לשמור גם ביום. וכן משמע מפירוש הרא"ש ע"ש. אמנם ברמב"ם פ"ח מבית בקדש, וגם ששם היו כל מפתחות העזרה, וכיון שפרחי כהונה הגיעו לעונת עבודה היו ישנים שם להחליף כח כדי שיוכלו לעזור לאחיהם הכהנים למחר, ולכך היו שומרים שם משמרות וישנים בשאר הלילה, משא"כ בבית אבטינס והניצוץ שהיו הרובים [שלא הגיעו לעבודה] שומרים שם, היו יכולים לשמור כל הלילה. יז. אותם שיש להם לעבוד למחר. ומפתחות העזרה בידם, כדאיתא במתני' שם, והיינו ברשותם, ועיין מדות פ"א מ"ט. יז. מדות פ"א מ"א ובגמ' תמיד שם כ"ז. יליף לה מדכתיב (ד"ה א' כ"ו) למזרח הלויים ששה לצפונה ליום ארבעה וגו'. יח. שלשה מהן עם הכהנים, וי"ח בפני עצמן. ור"ת מפרש ששומרים הלויים בכ"א מקומות, מלבד ג' מקומות ששומרים שם עם הכהנים. רא"ש. וכל זה לסברת הראשונים דס"ל דבמקום שהכהנים שומרים היו גם הלויים שומרים, (ונחלקו אם ג' מקומות שהכהנים שומרים כלולים בכ"א מקומות, ובית הניצוץ ובית המוקד היו מה' שערי העזרה, ובית אבטינס היה מהפינות [כדכתב הרא"ש אח"כ]. או לא שבית המוקד וכו' היה מלבד אלו, וקרא איירי במקומות שהלויים שומרים לברם). אבל להרמב"ם והמפרש (כו: ד"ה שהספיס) שבג' המקומות שמרו רק הכהנים, ודאי דהכ"א הוא מלבד אלו, וכן מפרש ברמב"ם פ"ח ה"ח מבית הבחירה. יט. בגמ' שם (כ"ז) מק' מ"ש הר הבית דעבדינן מתוכו, ומאי שנא עזרה דעבדינן מבחוץ. אמרי הר הבית דאי תמה ובעי למיתב יתיב (אם הוא עייף וחלש מן העמידה יכול לישב. רא"ש) אמרינן מתוכו. עזרה דאי תמה ובעי למיתב לא מצי יתיב, דאמר מר אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד, עבדינן מבחוץ. כ. [לשכת הקרבן] היא לשכת המלאים. אי נמי לשכה היתה מיוחדת לבקר בה הקרבנות ממויין. רא"ש. ומהמפרש (כו: ד"ה שהספיס) נראה דבלשכת הקרבן היה מונח שאר קרבנות ציבור חוץ מתמיד, [והם אינם צריכים ביקור ד' ימים], והתמידין היו בלשכת המלאים, [והם היו צריכים ביקור ד' ימים קודם שחיטה]. כא. שהיו אורגין בה את הפרוכת. רא"ש. כב. שהיה שם לול [חלון]

לחמי תודה

הלילה, לפי שצריכים להחליף כח. אבל הרובים שלא הגיעו לעונת עבודה, היו ערים כל הלילה ושומרים בבית אבטינס ובבית הניצוץ. ובבית המוקד לא רצו לתת לשמור לילדים, כיון ששם היה כל מפתחות העזרה, ועוד שפתוח לקודש. [וכש"כ במצות ה' טו]

(ח) קרא דוהחונים נאמר בפר' [במדבר] גבי החניה וזה מטרתו לכבוד, ולזה די בשמירה בלילה, כי

ב. בית המוקד ^בשני שערים היה לו, אחד פתוח לחיל, ואחד עין משפט פתוח לעזרה, ^כדוסני להו בחד שומר, מפני שסמוכים זה לזה, ^ה. טז ט"ז: ומביש לכאן ולכאן:

ג. ^כבית המוקד היה בנוי חציו בקודש וחציו בחול, ואותו חציו שהיה ^כחול מוקף רובדין של אבן והם אבנים רחבות גזרות ומרובעות בולטין מן הכותל כמין אצטבאות, ולמטה מהן יש אבנים אחרות הבולטות מן הכותל יותר מהן, ועולין מאלו לאלו. וקני בית אב ^כשל אותו היום היו ישנים שם על אותן ^כהאבנים העליונים, דלאו אורה ארעא לעיולי מטות לביהמ"ק:

ד. אין ישיבה בעזרה, אלא למלכי בית דוד בלבד, אבל בהר הבית מותר לכל ישראל המהורים ^כלישב (ולישן שם). ולכן בהר הבית היו הלויים השומרים יושבים מבפנים, ובעזרה היו ^כמבחוץ:

ה. ^הלא היו ישנים בבגדי קודש, דגנאי הוא ^כשמא יפיח בהן, אלא מקפלין ומניחין

זבח תודה

מצות ה'

פתוח אחורי בית קדשי הקדשים, כדאמרינן בזבחים הבחירה איתא דחיוב השמירה הוא ^(ט) רק (כ"ה: ע"י"ש, ועיין בפירוש הרא"ש תמיד כ"ז. בלילה, וכ"כ רבינו שמעיה בפ"א דמדות: **בג.** (ממני) מידות פ"א מ"ו.

בד. תמיד שם כזו: (וחד שומר הוא דהיה בבית המוקד, ורמינהו שני שערים היו בבית המוקד, אחד פתוח לחיל, ואחד פתוח לעזרה. א"ר יהודה בזה שנכנסין לעזרה פשפש קטן היה לו שבו נכנסין לבלוש העזרה). אמר אבוי כיון דנבי הדרי הו קיימי, סגי להו בחד שומר דוי להכא ודוי להכא, [פ"י כיון שהיו זה כנגד זה, די בשומר אחד ורואה לכאן ורואה לכאן]. **כה.** במידות פ"א מ"ו ארבע לשכות היו בבית המוקד וכו' שתיים בקודש ושתיים בחול (וראשי פשפשין מבדילין בין קודש לחול). **כז.** אבל לא בחציו של קודש, משום דאין ישיבה בעזרה כ"ש שכיבה. **כז.** כדי שיהיו מוכנים למחר מיד לעבודה. [או כיון שהיו שם מפתחות העזרה, היו ישנים שם להוסיף על שמירתן]. **כה.** למפרש שם, אבל לרגמ"ה והראב"ד והרא"ש היו ישנים על כל השורות. **כז.** כדאיתא בפסחים (יא: יג:) וסוכה (מז: - מה:): שער הבית היתה מוקפת איצטבא והיתה מסוככת כדי שיוכלו לישב שם בג"א המתקבצים שם כדפירש ברש"י שם. עיין ברמב"ם פ"ז מבית הבחירה ה"ב וז"ל ולא יכנס לו אלא לדבר מצוה, ובכ"מ שם, ועי"ש עוד הלכות מורא מקדש. **ל.** דבר פלא להתיר לישן שם. ומצאנו רק אצל השומרים, או לאלו שצריכים להיות מוכנים לעבוד מיד בבוקר השכם (או אלו שמפתחות העזרה בידם). וכמו בביהכנ"ס שאין ישנים שם אלא לצורך ביהכנ"ס. כדאיתא באו"ח סי' קנ"א ס' ג' ד'. והרי הר הבית הוא יותר חמור מביהכנ"ס, שהרי בהר הבית אסור להכנס במקלו ובמנעלו וכו' ורקיקה מק"ו, ובביהכנ"ס מותר, כדאיתא שם סעיף ו' ז'. וז"ל דאיירי כשעוסקים בצרכי המקדש כגון שמחזקים בדק הבית וצריכים לנוח באמצע עבודתם. **לא.** [חזן לחומת העזרה]. מתני' ריש מדות, ותמיד כזו. וכנ"ל. **לב.** רש"י יומא סח: ד"ה שינה.

לחמי תודה

ביום בין כך נמצאים שם. אבל וילוו עליך וישרתוך וגו' [שנאמר בפר' קרח] זהו באמת שלא יקרב איש זר [וזה לא היה בכ"א מקומות אלא במקום הצריך לזה].

(ט) וכן משמע מתוס' יומא (י: ד"ה רבנן) (השני). וכן כתב הראב"ד בהדיא בריש תמיד ד"ה בשלשה, עי"ש. [ומהרא"ש אין כ"כ ראייה, דאפשר דבא לתת טעם לשמירה שהיתה בלילה כדי שלא יסיח דעת ממנו לא ביום ולא בלילה, וביום בין כך מסתובבים שם, ורק בלילה צריך שמירה].

אותן ^[ד'] כנגד ראשיתן וי"א אפילו ^ד תחת ראשיתן, ובגדי כהונה נתנו ליהנות בהן אפילו ^ה שלא בשעת עבודה, חוץ מאבנט ^ז שהיה של כלאים, ולא היו ראשית להניחן אלא ^ז נגד ראשיתן. והא דשאר בגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן אפילו שלא

זבח תודה

[ד]. אלא ש"מ נגד ראשיתן. והשמטתי תרוצא דרב אשי דאמר בגדי כהונה קשין הן, משום דהרמב"ם בפ"ח מבית הבחירה העתיק דהיו מונחין (אצל) [כנגד] ראשיתן, ש"מ דס"ל (דנגד) [דתחת] ראשיתן ממש אסור, ועל כרחק משום כלאים, דהלא פסק (לה"מ פ"ם ה"ה) ⁽¹⁾ דניתנו ליהנות בהן. ואפשר דטעמו דסתימת הסוגיות דאף שהיו חוטיהן כפול ששה, לא אמרינן בשביל זה דקשין הן, וראיה ממנחות מ"ג דאמרינן שם הואיל ואישתרי כלאים לגבייהו, וכבר הקשו זה בתוספות ביומא דף ס"ט, ואף דתירצו דלענין לבישה אף רב אשי מודה דיש בהן משום כלאים,

מצות ה'

לג. רמב"ם פ"ח מהל' ביה"ב ה"ו, כאוקמתא דרב פפא פרק בא לו (יומא סט. וממ"ד מ.), [וכנגד ראשיתן היינו אצל ראשיתן, רש"י]. ואע"ג דבתר הכי משמע דבגדי כהונה ניתנו ליהנות מהם, איכא למימר דההיא דרך לבישה דוקא, כ"מ שם. ועיין זב"ת ולח"ת.

לד. הנה במתני' ריש תמיד תנן ומניחין אותן תחת ראשיתן, ואמרינן בגמ' (שם מ. ויומא סט.) ומניחין אותם תחת ראשיתן, ש"מ בגדי כהונה נתנו ליהנות בהן. אמר רב פפא לא תימא תחת ראשיתן, אלא כנגד ראשיתן. וכו' ה"נ מסתברא דכנגד ראשיתן, דאי אמרת תחת ראשיתן, נהי דניתנו ליהנות בהן, תיפוק ליה משום איסורא דכלאים וכו' אלא ש"מ כנגד ראשיתן. [ובתמיד

מוסיף ואב"א באותן שאין בהן כלאים], רב אשי אמר בגדי כהונה קשין הן וכו' ורבנו נקט כאב"א הנאמר בתמיד דמניחין תחת ראשיתן ובאותם שאין בהם כלאים, אבל האבנט היה מניח כנגד ראשו, וכן הוא במאירי יומא שם ד"ה מה, שכתב אבל בגדי כהונה אף תחת הראש מותר. וכ"מ ברמב"ם שם. [אמנם לפי"ז צע"ק מנלן דמותר להניח כנגד ראשו ולא חיישינן שמא יתגלגל על ראשו, דבשלמא אי אמרינן דמתני' כנגד ראשו תנן, וקאי אכל בגדי כהונה, ילפינן שפיר דלא חיישינן דילמא מינגדר, אבל אי קאי רק אשאר בגדים, ולא איירי כלל באבנט, מנלן]. אבל הרמב"ם שם פ"ח ה"ו כתב שמניחין כנגד ראשיתן, ומעמו נראה דמדלא הביאה הגמ' ביומא האב"א הנ"ל, ש"מ לא ס"ל כן. והטעם דנהי דבגדי כהונה נתנו ליהנות בהן, היינו דוקא שא"צ לפושטם מיד בגמר עבודתו וכו', אבל שישתמש בהם במקום כסת לא [וע"ע זב"ת ולח"ת]. ל"ה, והיינו ביום עבודתו, שאין צריך לפשטו מיד כשגומר ולחזור וללבוש אח"כ. אבל שלא ביום עבודתו לא, כן משמע ברמב"ם פ"ח מכלי המקדש הי"א, ועיין תוס' יומא סט. דמשמע דאפילו ביום עבודתו אסור לכתחילה ללבושן אלא לצורך, ורק שאינו מחוייב לפושטן מיד בגמר עבודתו. ל"ו, שהאבנט נעשה מתכלת וארגמן ותולעת שני ושש, וישש הוא פשתן, ותכלת וארגמן ותולעת שני הוא צמר צבוע בתכלת וארגמן וכו'. ל"ז, ולא חוששים שיתגלגל על ראשו ועיין לעיל אות ל"ד.

לחמי תודה

(י) אפשר דסובר אף דניתנו ליהנות מהן, היינו דוקא דרך לבישה, וכמו שכתב הכ"מ שם. ועיין תוס' יומא סט. ד"ה בגדי כהונה, וז"ל וכן משמע בפרק האיש מקדש (קידושין נד.) דאפילו בעזרה אסור לכתחילה ללבושן שלא לצורך עבודה, דקאמר בגדי כהונה אין בהן מעילה לפי שלא ניתנה תורה למלאכי השרת, פי' שיוכלו להזהר להסירן מיד אחר עבודה. ומשמע הא לכתחילה ללבושן אסור, דבוה אפשר להזהר. [וא"כ כ"ש להציען לישכב עליו דודאי לא הותר].

תורת פרק א' הקדשים יא

בשעת עבודה, ^להיינו במקדש ושמותר ^טלילך בהן שם ^מאפילו עין משפט בלילה] אבל לצאת בהן למדינה אסור: ^זס ס"ז:

ו. ^יאירע קרי לאחד מהן יצא וירד ^{בב}במחילה ההולכת תחת המקדש, עד שהוא מניע לבית הטבילה. דאף שהוא טמא, מחילות לא נתקדשו ^{גג}בקדושת עזרה. ^{מד}ושם היה בית הכסא של כבוד, ועושה שם צרכיו,

מצות ה'	זבח תודה
לח. יומא שם ת"ש בגדי כהונה היוצא בהן למדינה אסור, ובמקדש בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה מותר, מפני שבגדי כהונה נתנו ליהנות בהן.	דגם הרמב"ם ס"ל כתוספות, ^(א) צ"ע אמאי השמיט הרמב"ם תירוץ דרב אשי:

למ. ומ"מ משמע ביומא (כה). שלא היו רגילים להשהות עליהם סתם בגדי כהונה, דאמרינן שם דהא דתנן בתמיד פ"ה [אחר הפייסות] מסרום לחזנים היו מפשיטים אותם את בגדיהם וכו'. דאיירי באותן שלא זכו בפיים, שהפשיטו מהם בגדי קודש, ומדלא השאירו עליהם בשביל עבודות קרבן יחיד שיהא אחר התמיד, משמע דלא היו נוהגים להשהות עליהם סתם בגדי כהונה, דכל הטעם דניתנו ליהנות בהן, לפי שלא ניתנה תורה למלאכי השרת, כדמפרש בקידושין (נד). וברש"י שם (ד"ה נכמנות) שלא נתנה תורה למלאכי השרת, שיהו הכהנים זרוזים כמלאכים להפשיטם בגמר עבודה וכו'. ^מהיינו אם עבד או רוצה לעבוד, אבל סתם לא, וכ"כ תוס' יומא שם ד"ה בגדי כהונה עיי"ש. ועיין רמב"ם פ"ח מכלי המקדש ה"א (וצמח"י קורקוס ונספד המפממ סז). [וממה שכתב הרמב"ם פ"ה ה"ד ממעילה שהואיל וניתנו ליהנות בהן אין מועלים בהן, אין ראייה להתיר לכתחילה (שלא לצורך), דיש הרבה דברים שאין מועלין ואין מותר לכתחילה]. ^{מא}מתני' שם ריש תמיד. ^{מב}ואמרינן בגמ' שם (מ:) מסייע ליה לרבי יוחנן דאמרי מחילות לא נתקדשו, ובעל קרי משתלח חוץ לשני מחנות. [היינו מחנה שכינה שהוא מהעזרה ולפנים ומחנה לזיה ככל הר הבית]. ^{מג}וכן לא נתקדש בקדושת הר הבית, ולכך יורד שם מיד וטובל שם משום דאסור לו לשהות בהר הבית. ^{מד}מתני' שם (כו.) וכתב הרא"ש וכן הביא הראב"ד שם דתנן במסכת מקוואות (פ"ט מ"ד) בעל קרי שטבל ולא הטיל מים, לכשיטיל מים טמא. ולכך עשו שם בית כסא להטיל מים קודם טבילה. והטעם משום דשמא נשתייר מן הקרי בתוך האמה ויוצא עם השתן. רע"ב שם. ועיי"ש במשנה דרבר זה שנוי במחלוקת דלרבי יוסי דוקא בחולה או זקן, אבל בילד בריא טהור. [ומפרש בחולין כד: עד כמה

לחמי תודה

(יא) עיין פ"י מהל' כלאים הי"ב י"ג שכתב וכן מותר מן התורה לישב על מצעות של כלאים שנאמר לא יעלה עליך, אבל אתה מציעו תחתך, ומדברי סופרים אפילו עשר מצעות זו על גב זו והתחתון שבהן כלאים אסור לישב על העליון, בד"א ברכין כגון יריעות או שמלות, אבל בקשין שאינן נכרכין כגון כרים וכסתות מותר לישב עליהן ולהסב, והוא שלא יהיה בשרו נוגע בהם. ולפ"ז ניחא עוד מה דנקט הרמב"ם כנגד ראשיהם ולא תחת ראשיהם, לפי שסובר שרבי אשי קאי אדלעיל דקאמר וכי תימא דמפסיק מידי, והאמר וכו' אפילו עשר מצעות וכלאים תחתיהם אסור לישן עליהן, וע"ז קאמר רב אשי שבגדי כהונה קשין, ומותר כשמפסיק מידי בין ראשו לבגדי כהונה. לפי שלמד דהא דתנן בכלאים פ"ט מ"ב הכרים והכסתות אין בהן משום כלאים ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהן במשהו, היינו שהם קשים שאין חוטינן נמשכין מהן [ולכך מותר לישכב עליהן ולא חיישינן שימשך חוט עליון], ואעפ"כ בעי שלא יהא בשרו נוגע. ולכן היה ניחא להרמב"ם לנקוט כנגד ראשיהם, מלהכנס לחילוקים ולומר דמפסיק מידי. עיין לעיל י"א.

עין משפט מהואח"כ יורד וטובל מוועולה מוונתחמם כנגד המדורה, ובא וישב מוואצל אחיו הכהנים עד שהיו שערים נפתחים, יוצא והולך לו: ז. מי שהוא רוצה לבוא ולפיים לתרומת המזבח, ממשכים וטובל עד שלא יבא הממונה על הפייסות, וידאין אדם נכנס לעזרה לעבודה אפילו מהור עד שיטבול. פ. והממונה בא במקרות הגבר או סמוך לו, ודופק על שערי בית המוקד הפתוח לחר הבית, וזהם פתחו לו, אמר להן מי שטבל יבא ויפיים, הפיסו זכה מי שזכה. אופן הפייסות יבואר לקמן בפרק ד'. ח. זמן תרומת הדשן הוא כל הלילה, והוא דשן מעוכל דלית ביה ממשא.

מצות ה'

שם תניא כותיה דרב ותניא כותיה דרב שילא. וקרא גברא פרש"י מכריו הממונה על הכרוז, ואומר עמדו כהנים לעבודתכם וליום לדוככם וישראל למעמדכם, כדלקמן סעיף ט'. וכתב המאירי שזה מעט קודם עלות השחר. וקרא תרגולא, פירש המפרש בתמיד שם בשליש הלילה שאחר חצות (היינו תחילת אשמורת שלישית). והרמב"ם בפ"ו ה"א מתמו"מ כתב סמוך לעליית השחר יבוא הממונה וכו'. [ושם פ"ב ה"א כתב אימתי תורמין את הדשן בכל יום משיעלה עמוד השחר. משמע דסובר דהממונה בא סמוך לעלות השחר, ותורמין משיעלה עמוד השחר וע"ע עין משפט לקמן אות ו. ודעת התוס' ביומא כו: ד"ה איכא ופס' לג. ד"ה אצ"י דתרומת הדשן הוא דוקא בלילה].

ג. הכהנים שבבית המוקד.

ד. ביומא כ. תנן בכל יום תורמין את המזבח בקריאת הגבר וכו', ביה"כ מחצות, וברגלים מאשמורה הראשונה. ובגמ' שם מפורש דמדאורייתא כל הלילה כשר [בין להקטרה בין להרמה, שהרי נאמר היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר. שכל הלילה יש בו הקטרת אברים, ונאמר שם גם 'והרים' סמוך ל'כל הלילה', אלמא מצות הרמה כל הלילה]. ותיקנו חז"ל שיעשה כפי הצורך.

ה. דאם אינו מעוכל לגמרי, אינו יכול לתרום עליו קודם חצות. [ודעת תוס' (נזמים פו: ד"ה ותניו להרמה, וציומא כ: ד"ה אצ"י) דאפילו לאחר חצות מהני חצות רק [לגבי] שיוכל לתרום

הוא ילד לענין זה, כל זמן שעומד על רגלו אחת ונועל או חולץ מנעלו]. וכן פסק הרמב"ם (נפ"ה משאל אצום הטומאה ה"ו). וכמדומה שראיתי עוד טעם משום דתנן ביומא (כט.) כל המיסך רגליו טעון טבילה, לכך עשו בית הכסא ליד בית הטבילה. מה. כנ"ל אות מד' וע"ע תפא"י במשניות שם (מה שזכיר מננו).

מו. במשנה איתא עלה ונסתפג [מהמים שעל בשרו].

מז. שיתחמם מקרירות המקוה.

מח. דטבול יום מותר במחנה לוי, [ואסור במחנה שכינה ולכך כשהשערים נפתחים יוצא שהרי אינו יכול להכנס לעבוד]. ועיין תוס' זבחים (ג.), ובראשונים כאן שהק' איך מותר לו לשבת בבית המוקד, שהרי גזרו רבנן בימי יהושפט מלך יהודה שטבול יום לא יכנס לעזרת נשים (מפני שסמוך לעזרת ישראל), וא"כ כ"ש בבית המוקד שסמוך יותר שהרי חציו קודש. ותירץ רבינו תם שאין אסור לטבול יום אלא להכנס, אבל אם נעשה טבול יום בפנים לא גזרו עליו. ור"י תירץ שלא גזרו אלא על עזרת נשים (והחיל) שהוא שער ראשי המשמש כניסה ויציאה לכל, אבל על שאר מחנה לוי לא גזרו.

מט. מתני' שם.

נ. מתני' יומא פ"ג (ג.).

נא. מתני' תמיד שם.

נב. ביומא כ: מאי קריאת הגבר, רב אמר קרא גברא, רבי שילא אמר קרא תרגולא. ומביא

עין משפט
 ט. פ"ג מו"מ הי"ב.
 י. ומה שכתב
 הרמב"ם
 צפ"ג ממנו"מ עמוד
 השער הוא לאו
 דוקא, אלא סמוך לו
 וכן כתב בהדיא
 צפ"טו צפ"א
 דמסכת תמיד.
 כ. פ"ז מכלי המקדש
 ה"ב.
 ל. פ"ח מהל' בית
 המזבח הי"א.

מו"מ קבעו חכמים זמן לכתחילה לפי הענין, ^טדהיינו בכל יום דלא נפישו קרבנות סגני לתרום אותו ^יבקריאת הגבר או סמוך לו לפניו או לאחריו, והוא י' זמן מועט קודם עלות השחר. וביה"כ משום ^יחולשא דכה"ג שעלו לבדו הוא מוטל, צריך להשכים יותר, והוא מחצות הלילה. ^יוברגלים דנפישו ישראל ונפישו קרבנות, תורמין ^ימאשמורה הראשונה.

ז. ^טסמוך לעלות השחר בכל יום היה ^{טא}איש עתי מעורר אותם משינתם לעבודה ^יומכריו בקול רם "עמדו כהנים לעבודתכם ולוים לדוכנכם וישראל למעמדכם":

י. ^{טב}נמל ^{טג}הממונה של מקדש ^לאת המפתח ופתח את השער

מצות ה'

ועיין הערות יקרות לרמ"ע מפאנו בסדר עבודה פ"ב.

גח. שם כדקתני' טעמא (נממני' כ.) ולא היתה קריאת הגבר מגעת עד שהיתה עורה מלאה מישראל, וברש"י דנפישו קרבנות ורב הדרשן במקום המערכה, וצריך להעלות את הדרשן לתפוח לאחר ההרמה, כדתנן במסכת תמיד (כת.) מעלין האפר לתפוח, ותפוח הוא גל של אפר (כמין תפוח של ענבים הנדרך בנת) ששם כנסו אפר של כל ימות החג, והוא באמצע המזבח ופעמים שעלו כג' מאות כור, לפיכך צריך להקדים מאשמורה הראשונה.

גז. היינו סוף אשמורה הראשונה שהיא תחילת אשמורה שניה, בשליש הלילה.

גח. מאירי יומא כ: וכן משמע מגמ' זבחים כא:.

גא. איש המזומן לכך. והוא היה אחד מחמשה עשר ממונים שבמקדש, כדתנן בשקלים פ"ה גביני כרוז. ואמרינן בירושלמי שם שהיה מכריו בביהמ"ק, מה היה אומר, עמדו כהנים לעבודה וכו'. ועיין רמב"ם פ"ז מכלי המקדש ה"ב זה שעל הזמנים, הוא משמר את הזמנים הוא ואנשיו, כיון שזיגע עת הקרבן, מכריו הוא או אחד מאנשיו ברשותו, עמדו כהנים לעבודה ולוים וכו', וכיון שישמע קולו יבוא כל אחד למלאכתו.

גב. מתני' תמיד כת.

גג. הוא הסגן, רש"י. ועיין סדר עבודה להרמ"ע

עליו, אבל עצם התרומה צריך להיות מדרשן מעוכל כל צרכו], ואם לא נשרף ולא נתקשה מחמת האש, אפילו לאחר חצות אין יכול לתרום עליו, וכדתנן בזבחים (פז.) אברים שפקעו מעל גבי המזבח קודם חצות יחזיר ומועלין בהן, לאחר חצות לא יחזיר ואין מועלין בהן. ובגמ' שם היכי דמי אי דאית בהו ממש אפילו לאחר חצות נמי [יחזיר], ואי דלית בהו ממש אפילו קודם חצות נמי לא [יחזיר], לא צריכא בשרירי. ופרש"י שרירי קשין שנתקשו מחמת האש, אלא שלא נעשו פחם, אלא כעצים יבשים הם מתוכם. (ועי"ש גיט' ז"מ). ולשון הרמב"ם (צפ"ז מנעשה"ק ה"ג) נתחרך הבשר ויבש עליהן כעץ. וילף בגמ' שם דחצות עושה עיכול לשרירי, וחשובים כדשן שיכול לתרום עליהם, ואין צריך להחזירם למזבח אם פקעו.

גד. ביומא כ: נחלקו אם זה קרא גברא [אדם הממונה על כך], עמדו כהנים לעבודתכם וכו'. או תרנגול. וכתב המאירי שם דלמ"ד קרא גברא, הוא לזמן עמוד השחר, [וכן משמע מהרמב"ם].

ולמ"ד קרא התרנגול, הוא שיעור מוקדם הרבה, והמפרש בתמיד כתב דלמ"ד קרא התרנגול, דהוא בשליש הלילה לאחר חצות [דהיינו בתחילת השליש האחרון של הלילה].

גה. גמ' שם, ועיין בתוס' שם בד"ה משום חולשא דכה"ג, אם הכה"ג עצמו תורם או כהן הדיוט.

עין משפט

מ. כ"מ בפ"ח מבית
הצמירה וסמה
על הרמז"ס שקילר
ז"ה.

הקטן שבין בית המוקד ובין העזרה, ונכנס מבית המוקד לעזרה ונכנסו אחריו הכהנים ושתי אבוקות של אור בידן, ונחלקו לשתי כתות כת הולכת למזרח וכת הולכת למערב, והיו ^ט בודקין והולכין כל העזרה עד שזיגעו שתי הכתות למקום ^ס בית עושי חביתין, הגיעו אלו ואלו אומרים שלום ^ט הכל שלום, שלא חסר דבר. והעמידו עושי חביתין ^ט לעשות חביתין:

יא. אין ^ס מעלין שום דבר על המזבח להקטיר קודם לתמיד של שחר, ואעפ"כ מותר להכין ולהזמין כגון העושי חביתין שמשכימין ^ט להחם חמין ללוש הסולת, [וכל כהאי גוונא] שיהיו נכונים להקריבם בעתם וזמנם:

מצות ה'

מפאנו ז"ל פי"א ובהערות יקרות שם. **סד.** היו בודקין והולכין, אלו מכאן ואלו מכאן, שיהו כל כלי העזרה שמורים יפה, רגמ"ה. **סה.** שהיה במזרח בצד שער ניקנור. **סו.** שמצאו הכל על מקומו, ולא חסר דבר. **סז.** להחם מים לחלוט הסולת לצורך מנחת חביתין של כה"ג, שהיה מקריב בכל יום אחר התמיד, כדלקמן. והיו צריכים לזה מים הרותחים היטב היטב, כדאיתא ברמב"ם בפיה"מ (חל"ס פ"א מ"י) כשהמים רותחים בתכלית הרתיחה וכו' ובאר"ח ס' תנ"ד (ס"ג) ליבא בזמן הזה דידע למיחלט וכו'. ועי"ש במש"ב וביאור הלכה בשם הגאונים שצריך שירתחו המים רתיחה עזה כדי שלא יבוא לידי חימוץ. ע"כ. ונראה דמטעם זה היו עושי חביתין משכימים

להחם חמין לרבוכה כדי שירתחו היטב היטב. ואח"כ לשין הסולת בשמן וחולמין אותן ברותחין, ואח"כ אופין וממגנים אותם. **סח.** שנאמר וערך עליה העולה, שעל המערכה גדולה יערוך תחילה את עולת התמיד, ולא הקטרה אחרת, וה"ה שאין שוחטין דבר קודם שחטת תמיד של שחר, שנאמר במוספין מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד תעשו, שעשיית התמיד צריך להקדים לשאר קרבנות.

סח. בתמיד ספ"ק פריך [על הא דתנן העמידו עושי חביתין לעשות חביתין] למימרא דחביתין הוו קדימי והתניא מגין שאין דבר קודם לתמיד של שחר ת"ל וערך עליה העולה, ואמר רבא העולה עולה ראשונה, א"ר יהודה להחם חמין לרבוכה.



פרק ב'

סדר תרומת הדרשן [והוצאת הדרשן]

עין משפט
 א. פ"ג מהל'
 תמידין
 ומספין הי"ב.

א. מי שזכה לתרום בלובש בנגדי כהונה, גומקדש ידיו ורגליו, דאומרים לו הוהר שלא תגע בכלי עד שתקדש ירך ורגלך^ה, ואח"כ לוקח המחתה, ושל כסף היתה, והיא היתה נתונה ו'במקצוע בין כבש למזבח במערבו של כבש, ונוטל המחתה ועולה לראש המזבח, ומפנה^ח את הנחלים אילך ואילך, והותה מן^ט הנחלים

מצות ה'

א. מתני' תמיד כ"ח.
 ב. כדכתיב (ויקרא ו') ולבש הכהן מדרו כד ומכנסים כד ילבש על בשרו והרים את הדרשן וגו'.
 ג. כדכתיב (צפר' כי משא) או בגשתם אל המזבח לשרת וגו' ורחצו ידיהם ורגליהם. ועיין הר המוריה פ"ב מתמידין ומספין הי"ב (ס"ק ל"ה) דאפילו אם כבר קידש מאתמול צריך לקדש, כיון שמתחיל עבודה של יום חדש, עי"ש מה שמביא מתום^ו וירושלמי, ורש"י (כ. ד"ה מייסרו) בזבחים כתב משום שמא תמשך העבודה עד הבוקר.
 ד. וכתב הראב"ד שם והא דתנן אומרים לו הוהר שלא תגע בכלי וכו', לא בעבור זה שיהיה פוסל את הכלי במגע, שהרי מהור גמור הוא אפילו בלא טבילה, כ"ש כשטובל עתה. אבל על זה היו מזהירין אותו שלא תגע בכלי ויחתה קודם קידוש, וי"ל מפני שיחיד היה שם, כדקתני ואזיל שאין אדם נכנס עמו ולא נר בידו, [וגם בעבור שקודם עמוד השחר היו מזוין הכהנים הרבה, כדקתני בפ"ב רצו ומיהרו וקידשו ידיהם ורגליהם], היו יראים פן יטעה וישכח ויחתה קודם קידוש, ואין שם איש שיזכירנהו.
 ה. מן הכיור.
 ו. היינו בזוית שבין הכבש למזבח שבצד מערב.
 ז. שעולה על הכבש עד שמגיע לראש המזבח ופונה לימינו למזרח ושם היתה מערכה גדולה.
 ח. כדי שגיע לדרשן. ויזהר שלא יכבה מאש המזבח, שהמכבה עובר משום לא תכבה (ויקרא עס).
 ט. במתני' שם תנן וחותה מן המאוכלות הפנימיות. וכתב הריטב"א ביומא סופ"ק

כשם רבינו חיים כהן [וכן הביא בסמ"ג עשין קצ"ב בשם ר"ח כ"ג אבי אמו] דאאברי עולה המעוכלין קאי, שנאמר והרים את הדרשן אשר תאכל האש את העולה. והביאו הכ"מ [עם תוספת ממה שלפנינו בריטב"א] בפ"ב מתו"מ הי"ב עי"ש, ובלח"מ שם הביא מהר"א מורחי שמקורו בתו"כ (ו פ"ג ה"ד) [וירושלמי יומא פ"ב ה"א] וז"ל והרים את הדרשן אשר תאכל האש, יכול עצים, ת"ל עולה, אי עולה, יכול אברי עולה, ת"ל אשר תאכל האש, הא כיצד חותה מן המאוכלות הפנימיות ויורד. ופירש רבינו הלל שם חותה במחתה מן המאוכלות הפנימיות, היינו מן הנחלים הפנימיות דאברי עולה, דהוה מפנה להו לנחלים דמן עצים אילך ואילך, וחותה במחתה מאברי עולה שנתאכלו והו גחלים, ויורד. נמצא דמפרש דברי התו"כ כך שאם היה נאמר רק אשר תאכל האש, הו"א דזה עצים שהם עיקר האש. ואם היה נאמר רק עולה הו"א אברים שלמים, לכך נאמר אשר תאכל האש את העולה, היינו אברי עולה שאכלתם האש ועשאתם גחלים. ולכך חותה גחלים מאברים המאוכלות הפנימיות. [וכ"מ מרש"י ריש פר' צו].

אבל הראב"ד שם פ' והרים את הדרשן אשר תאכל האש, יכול עצים, פ' יכול אפר העצים בלכד ירים, ת"ל עולה, שאף מן העולה היה מרים. אי עולה, יכול אברי עולה, כלומר אע"פ שלא נתעכלו, ת"ל אשר תאכל האש, כלומר מן המאוכלים שכבר נשרפו כל צרכן. הכיצד חותה מן המאוכלות הפנימיות וכו'. נמצא דסובר דצריך

עין משפט

ג. מל"מ שס וממה על הרמב"ם שהשיטתו.

ג. פ"ג מהל' טו"מ ה"י.

שנתאכלו בלב האש, ויורד למטה לארץ, והופך פניו לצפון ומהלך בארץ יא למזרח הכבש יב כמו עשר אמות כלפי הצפון, יג וצובר את הגחלים שחתה ע"ג הרצפה רחוק מן הכבש שלשה טפחים, יד ובאותו מקום נותנים ג"כ מוראת העוף, טו ודישון מזבח הפנימי והמנורה. וחתיה זו שחותה במחתה ומוריד לרצפה אצל המזבח, טז היא המצוה

של תרומת הדשן בכל יום:

ב. שיעור הרמת הדשן הוא לא פחות ³ ממלא קומצו של הכהן:

ג. בין הרמת הדשן ובין הוצאת הדשן לחוץ למחנה צריך שיהיה בכהן ⁴ תמים

מצות ה'

מקום הדשן מיותר] אם לקבוע לו מקום [פי' שישליך ליד מזבח החיצון שהוא מקום דישון מזבח החיצון] כבר כתיב אצל המזבח וכו' [וא"כ מקום הדשן בא ללמד על דישון מזבח הפנימי שגם ינתן שם]. וכ"ה בבבלי מעילה יב. ושם מוסף מנורה מגלן דשן הדשן, [עי"ש וברגמ"ה ובתוס' שם, ובתוס' יומא נט: ד"ה והרי תרומת הדשן]. **מז.** כדכתיב זאת תורת העולה היא העולה על מוקדה וגו' כל הלילה עד הבוקר. וגו' והרים את הדשן. יז. כיומא כ"ה. בעי ר' אבין תרומת הדשן בכמה וכו' ת"ש דתני ר' חייא נאמר כאן והרים, ונאמר להלן והרים, מה להלן בקומצו, אף כאן בקומצו. ופרש"י ת"ש דמהרמת קומץ ילפינן לה, לא יפחות מאומד מלא הקומץ, ואם רצה להוסיף יוסיף. דהא ליכא למימר דוקא קאמר, דהא לא אפשר לפשוט ברמץ גחלים רותחות ידיו לקמץ.

יח. כיומא (נג:): ת"ר ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן, שומעני וכו' שפושט בגדי קודש ולובש בגדי חול, ת"ל ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים, מקיש בגדים שלובש לבגדים שפושט, מה להלן בגדי קודש אף כאן בגדי קודש, א"כ מה ת"ל אחרים, פחותין מהן וכו'. וכיון דצריך ד' בגדי כהונה צריך גם כהן תם, ולאפוקי ממאן דאמר אחרים בעלי מומין.

לתרום משניהם. וכן פי' בתמיד סופ"ק וז"ל וחתה את המאוכלות הפנימיות, זהו תרומת הדשן שהיו מערבין הדשן והגחלים. וכן הוא כפי' תוס' אחרות [על התו"כ] שם הא כיצד לוקח מן המאוכלות הפנימיות, פי' והרי קיימת שני הכתובים דלשם יש עולה ועצים יחד. [ועיין תוס' זבחים פ"ו: (ד"ה ומליו) דס"ל שאפשר לתרום גם מדשן של עצים אם נתעכלו, ואם לא נתעכלו עדיין אין תרום מהם, אבל יכול לפנות עם שאר הדשן ע"ג התפוח. ואברים אם נתעכלו ודאי שיכול לתרום מהם, ובשרירי [שהוקשו מחמת האש אבל לא נעשו עדיין אפר] אם עבר עליהן חצות לילה לרש"י יכול גם לתרום מהם ולתוס' שם אין תרום מהם רק עליהם עי"ש]. י. ומקף את המזבח דרך ימינו עד שמגיע סמוך לקרן מערבית דרומית ויורד. כדתנן בזבחים ס"ג. כל העולין למזבח עולין דרך ימין ומקיפין ויורדין דרך שמאל וכו'.

יא. כדכתיב (צעולת העוף) קדמה אל מקום הדשן. יב. עיין רו"ה זבחים ס"ג.

יג. כדכתיב ושמו אצל המזבח, ודרשינן (ממויה לד.) ושמו בנחת, ושמו שלא יפור [וכדלקמן].

יד. כדכתיב בעולת העוף (ויקרא 6) והשליך וגו' אצל המזבח קדמה אל מקום הדשן.

טו. בירושלמי יומא פ"ב מ"ב מנין לדישון מזבח הפנימי, ר' פדת בשם ר' לעזר והשליך אצל המזבח קדמה אל מקום הדשן, אינו צריך [אל

לבוש בארבעה בגדי כהונה. אלא י^ט שלהוצאת הדשן לובשים בגדים כפחותים משאר בגדי כהונה.

ד. הדשן ^ז שמרים צריך לזוהר שלא יפורם אנה ואנה, כ^א אלא ישים אותן בנחת אצל המזבח, ואית דאמרי כ^ב דה"ה באפר ^י שמוציא חוץ למחנה צריך לזוהר בזה:

ה. ^י אחר שירד זה שתרם, רצים אחיו הכהנים ומקדשין ידיהם ורגליהם במהרה, ונוטלין את המגרפות ואת הצינורות ועולין לראש המזבח, וכל אברי העולות ואימורי הקרבנות שלא נתאכלו כל הלילה, כ^ג מחזירין אותן לצדדי המזבח, ואם אין הצדדין מחזיקין סודרין אותן בכבש, או על גבי הסובב, (ולא על הרצפה כ^ד כדי שלא יפסלו בלינה כשיעלה עמוד השחר), ואח"כ גורפין את הדשן במגרפות מכל צדדי המזבח, ומעלין אותה ערימה ^{טו} על גבי התפוח. ^{טז} וגורפין אותה הערימה כ^ז בפסכתה, והוא כלי גדול שמחזיק ^{טז} לתת,

עין משפט
7. הלאצ"ד צפ"ב
מתו"מ צפ"ב
וכן הוא דעת רש"י
צפ"ק ממורה.
נולכאורה כללו
הרמז"ס לעיל שס
הי"צ.

ה. הרמז"ס שס.
ו. פ"צ מו"מ הי"ג.

מצות ה'

יז. אבל לתרומת הדשן שאינו נוטל אלא מלא מחתה ליום ואין הבגדים מתכוים לא, כ"כ רש"י יומא יב.: ודעת הרמב"ם (פ"ג מה"ל ממז"מ ה"י) דגם תרומת הדשן היה בפחותים, וכדתניא (זיומא טז) ילבש [דכתיב גבי תרומת הדשן], לרבות את השחקין, [היינו] שחקים דוקא משום בגדים שבשל בהן קדרה לרבו לא ימוזג בהן כוס לרבו, עיין כ"מ, ורש"י שם [בשם ואני שמעתי]. ועיין ריטב"א שם שגם לפרש"י שפירש [לרבות את השחקין] שאף השחקין כשרין לעבודה [ולא כהרמב"ם שילבש דוקא שחקים], מ"מ [בתרומת הדשן] אפשר לכתחילה לעשות בשחקים, משא"כ בשאר עבודות מצוה שלא לעשות בשחקים אלא בחדשים.

כ. ישנים שכבר נשחקו קצת. דתנא דבי רבי ישמעאל בגדים שבישל בהן קדרה לרבו לא ימוזג בהן כוס לרבו. (זיומא נג.).

כא. בסוף תמורה (לד.) דתניא [ושמו אצל המזבח] ושמו, בנחת, ושמו, שלא יפור.

כב. רמב"ם פ"ב תו"מ ה"ו. ונראה דיליף מתרומת הדשן, [ואפשר דסובר דלתרומת הדשן לא צריך קרא כיון דהיה נבלע שם, וגם מהיכי ס"ד שיפור בעזרה, משא"כ בהוצאת הדשן שמוציא חוץ לעיר בזה צ"ל שלא יפורנו]. והראב"ד שם סובר דזה נאמר דוקא בתרומת הדשן ששם

ליד המזבח, וכדכתיב ושמו אצל המזבח. ועיין רש"י שם.

כג. רמב"ם פ"ב מתו"מ הי"ג ע"פ מתני' תמיד (נח:): פ"ב.

כד. שמורידים אותם מהמערכה עד שיסדרו מערכה החדשה, ואז יחזירו אותם לאש להתאכל.

כה. וי"ל עוד לשיטת הרמב"ם (פ"ג מפסוקי"מ ה"ג-ג) שעולה וכו' ששחמה על המזבח יפשיט וינתחה שם [דוקא], מפני שכל הראוי לאישים אם עלה לראש המזבח לא ירד, א"כ ה"ג אינו יכול להוריד עיכולי העולה מהמזבח.

כו. שהיה באמצע המזבח ערימה מאפר המזבח כעין תפוח.

כז. כדי להוציאו חוץ לעיר למקום הדשן. ואין זו חובה [בכל יום], וכתב הרמב"ם שם ה"ו ואע"פ שאין הוצאתו לחוץ עבודה, אין בעלי מומין מוציאין אותו, [וכנ"ל דבעי בגדי כהונה], וכשמוציאין אותו חוץ לעיר, מניחין אותו במקום שאין הרוחות מנשבות בו בחזקה וכו', ולא יפורנו שם, שנאמר ושמו, שיניחנו בנחת, ואסור ליהנות בו.

כח. סיר גדול.

כט. חצי כור שהוא ט"ז סאה.

יה תורת סדר תרומת הדשן הקדשים

עין משפט
ז. טס טי"ד.
ומורידין אותה ל'מטה, זא ושתי שרשרות היו בה אחת שהוא מושך
בה להורידה למטה, ואחת שהיה אוחו בה מלמעלה כדי שלא
תתגלגל (ותרד במהרה), זב וברגלים לא היו מורידין אותה, אלא
מניחין הערימה גבוה באמצע המזבח, מפני שהוא נוי למזבח כשיש בה דשן הרבה,
שהוא סימן לריבוי הקרבנות:
ז. א' זא אין להוצאת הדשן לחוץ פיים, אלא כל הרוצה, זד ומעולם לא נתעצל הכהן
מלהוציא את הדשן.

מצות ה'

לג. רמב"ם פ"ב מתו"מ הי"ד.
לד. מתני' שם.

ל. מהכבש.

לא. כדתנן בתמיד פ"ה מ"ה.
לב. שם פ"ב מ"א.



פרק ג'

סדר סידור המערכות

עין משפט
 פ"ז מאיסורי
 מונח ה"ג.

א. לאחר שהסירו את האפר, והיה מקום המערכה פנוי, אהחלו מעלין בניזרין (הם בקיעות גדולות משופות) לסדר את המערכה והיא המערכה הגדולה שעליה מקריבין בכל יום התמיד עם שאר הקרבנות.⁶ בכל העצים כשרים למערכה, אפילו של דקל ושל תאינה, וגומ"מ אם דרכן עוד לעשות פירות אסור לקצצן משום ישוב א"י, דהוין משל גפן ושל זית. ובאלו היו רגילין ובחריות של תאינה, ושל אגוז, ושל עץ שמן, לפי שאין מעלין עשן כ"כ כמו באילנות זקנים, (ואינם ממהרים לעשות אפר כ"כ כמו בגפן וזית). ובאגוז ועץ שמן מותר לעשות מהן מערכה אפילו עושין פירות, חוץ מתאינה ודקל וכנ"ל. ומן גפן וזית יש פוסקין שסוברים דאפילו אין עושין פירות

מצות ה'

הרבה ואין לרבות דשן משום מורח הוצאה. רא"ש], רב אחא בר יעקב אמר משום ישוב ארץ ישראל, [ויין ושמן הם מעיקר הישוב].
 ה. כלומר רגילין יותר מכל העצים, מפני שהן המוכרחין שבעצים. ראב"ד.
 ו. במתני' איתא מורביות, ופירש המפרש חריות [הם ענפים צעירים וארוכים שעולים מתחתית הגזע] וענפים, לפי ששורפים יותר ואין מעלין עשן, אבל אילנות זקנים אינן נוחין לישרף כמו אילנות בחורים. א"נ לית בהו קשרים בבחורים כמו בוקנים.
 ז. הרמב"ם כתב (נפ"ז מאיסורי מונח ה"ג) ובאלו היו רגילים במורביות של תאנה של הרשין שאינן ביישוב, ובשל אגוז ובשל עץ שמן. וכתב המל"מ שם דדוקא תאנה שהוא משבעת המינים צריך להיות של חרשים, (ובזה פריך בגמ' ומי איכא תאנה דלא עבדא פירא), אבל שאר מינים מותר להביא מהם אפילו עושין פירות [ובלבד שלא יעקור כל העץ משום בל תשחית]. אמנם החסדי דוד על התוספתא (מנחות פ"ה ה"ה) כתב שמה שכתב הרמב"ם של חרשים קאי גם באגוז וכו'. וס"ל דכל עצים שעושין פירות אסור ליקח מהם, אלא במדבריות וכיוצא דלא עבדי פירא מעלייתא, אלא יעריים דלא אכלי אינשי, מהם מותר ליקח. חוץ משל זית וגפן דאפי' לא עבדי פירא מעלייתא אסור [משום שהם עיקר הישוב].

א. תמיד פ"ב מ"א.
ב. שם משנה ב'. והרמב"ם (פ"ז מאיסורי מונח ה"ג) כתב כל העצים החדשים, והיינו לאפוקי שנעשה בהם מלאכה וכדתניא במנחות (כג). על העצים אשר על האש אשר על המזבח וכו' מה מזבח שלא נשתמש בו הדיוט אף עצים שלא נשתמש בו הדיוט. ובתוספתא מנחות (פ"ט ה"ד) שעצים של סתירה פסול. ועיי"ש ברמב"ם פ"ו ה"ב וז"ל וכן עצי המערכה לא היו אלא נבחרים ולא יהיה בהם תולעת, וכל עץ שהתליע כשהוא לח פסול למזבח וכו'.
ג. בגמ' שם כט: וליטעמך תאנה לית בה משום ישוב ארץ ישראל, אלא מאי אית לך למימר בתאנה דלא עבידא פירא, דקל נמי בדלא עביד פירא, ומי איכא תאנה דלא עבדא פירי, אין וכו'. ומה שכתב אם דרכן עוד, דמשמע שכשהוקינו ואין נותנים פירות מותר צ"ע דמהגמ' משמע דכיון שהוקינו אינם ראויים משום ד[מעלים עשן ו]אינם נוחים לישרף [וכדכתב המפרש במתני' ד"ה ואע"פ, הובא לקמן אות ו'] ולפיכך צ"ל דאיירי בצעירים שאינם נותנים פירות כדאיתא בגמ' שם ומי איכא וכו'.
ד. מתני' שם ובגמ' (כט: מ"ט רב פפא אמר משום דקמרי [יש בהן קשרים ומוציאין שם מים ואין מתייבשין יפה וכו', ל"א קמרי, מעלים עשן הרבה, ואית דגרסי משום דקממי, עושין אפר

עין משפט

ג. פ"ו איסורי מזבח
ה"ב.

ג. פ"ד תו"מ ה"ה.

ד. ירושלמי ולפלא
על הרמב"ם
שהשמיטו.

ה. [עין] משנה
למלך
פ"ב
תמו"מ.

ו. פ"ב ממז"מ ה"ו.

אסור, משום ^זשמעלים עשן וממהרין לעשות אפר:

ב. ^זהעצים שמביאין למזבח ^טצריכים ליהרר שלא ימצא בהם תולעת, דע"ז פסול למזבח. ^יוידוקא אם התלע כשהוא לח, אבל כשהוא יבש גוררו וכשרו. ^{יא}גם צריך שיהיו העצים חדשים, שלא נשתמש בהן הדיוט מתחלה:

ג. ^{יב}מי שזכה לתרום המזבח, הוא זוכה לסידור המערכה, ולשני גיורי עצים. ^{יג}ותרומת המזבח צריך להיות קודם לסידור המערכה,

^{יד}ואם סידר מקודם יפרק. וקודם שמסדר המערכה [של ז' גזרי עלים] ^{טו}צריך להביא האש מקודם, דכתיב וערכו עצים על האש,

ואם עשה המערכה מקודם צריך לפרק אותה, ויתן האש ואח"כ יערוך למעלה העצים כדאיתא כ"ז בירושלמי ריש פ"ב דיומא.

ד. ^ימערכה גדולה מסדרה ^{טז}במזרח המזבח. ^{יז}וחלון עושה בה לצד מזרח, כדי

מצות ה'

לעיל מיניה (ט:). הכל מודין בור שסידר מערכה של עצים שהוא חייב, אמר ר' זעירא ובלבד שני גורי עצים שהכתוב מזהיר עליהן לעבודת כהונה, ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח וערכו עצים, אלמא [אפי' כשנוקט 'מערכה' כוונתו ב' גזרי עצים משום] דקרא וערכו עצים, איירי בב' גזרין, [כ"ש כאן דנקט מצוה להקדים אש לעצים, ולא נקט אש למערכה]. וכ"כ בהדיא תוס' ישנים ותוס' הרא"ש ביומא שם כד: והצתת אליתא (אחר המערכות) קודם ב' גזרים. ועיין כ"מ פ"ד תו"מ ה"ה (שניין לזה המל"מ ע"ס ריש פ"ב) שכתב וזה לשון הריטב"א פרש"י בריש [פ"ב] יומא אחר שסידר המערכה והדל"ן קה נותן לרוחב המערכה שני עצים ארוכים ארכן לרוחב המערכה. וע"ע לקמן אות לג. ^{שז}העירוני דמוכח כן ממתני' פ"ב דתמיד דתנן ריווח היה בין הגזרים שהיו מציתים את האליתא משם. ובמפרש שם עצים דקים משך דרך אותו ריווח ונדלקים הגדולים ע"י הקטנים, והצתת אליתא נפק"ל (יומא נד:). מוערכו עצים על האש, דהכי קאמר ונתנו בני אהרן הכהנים אש על המזבח, ואח"כ וערכו עצים דקים על האש. עכ"ל. וגם מפורש במתני' שם דבתחילה תנן סידר את המערכה וכו' ואח"כ תנן והציתו שתי מערכות באש. ^{שז}. מתני' פ"ב דתמיד (נט). סידר את המערכה גדולה מזרחה. יז. שם, וחזיתה מזרחה

ח. רגמ"ה שם שגרים משום קטמא, ומפרש שעושין עשן [ואפר] יותר מדי, וכן הוא לפירוש הראב"ד עי"ש. וכן פירש ר' שמעיה. ^{שז}. במנחות (פ"ה:). תנן התם (מדומ פ"ב מ"ה) כל עץ שנמצא בו תולעת פסול לגבי מזבח. [ושם בעי רבא הקדישו מהו שילקה עליו משום בעל מום, וכו' תיקון]. י. שם אמר שמואל לא שנו אלא לח אבל יבש גוררו וכשר.

יא. ברייתא במנחות כב. על העצים אשר על האש אשר על המזבח (ויקרא א') ר"א בן שמוע אומר מה מזבח שלא נשתמש בו הדיוט, אף עצים ואש שלא נשתמש בהן הדיוט. **יב.** יומא כב. דתניא מי שזכה בתרומת הדשן זכה בסידור מערכה ובשני גזרי עצים. (ומפרש שם המעם כיון דהיה בבקר השכם, תיקנו שיזכה בדברים הרבה, כדי שלא ימנעו להשכים ולבא ולפיים). **יג.** כדתנן בתמיד פ"ב, שהרי קודם צריך לפנות מערכה הישנה, ואח"כ אפשר לסדר מערכות חדשות.

יד. ירושלמי יומא פ"ב ה"א. ^{שז}. ירושלמי שם מצוה להקדים אש לעצים שנאמר וערכו עצים על האש (ויקרא א'), וכו' עי"ש. והרמב"ם שלא הזכירו בפירוש, נראה דמפרש דברי הירושלמי על שני גזרי עצים דרק להם קודמין, (וזה רמז הרמב"ם תמו"מ פ"ב ה"ב ופ"ו ה"א), וכדדריש מיניה בתו"כ ויקרא פ"ה ה"א לשני גזרי עצים עי"ש. וכ"ה בירושלמי שם

תורת פרק ג' הקדשים כא

שתהא הרוח מנשבת שם. וריוח היה עושה בין הגזירין ג"כ מטעם זה, י"ח ראשי הגזירין הפנימיים היו נוגעין בדשן שבאמצע המזבח, י"ט והוא הנקרא תפוח:
 ד. א' הצתת אליתא כ"א צריך שיהיה בראשו של המזבח דוקא, ולא שידליקם ברצפה ויעלה אותם לראש המזבח:
 ו. פ' בכל יום מסדרים על המזבח כ"ב שלש מערכות. מערכה גדולה, כ"ג שנאמר היא העולה על מוקדה על המזבח וגו', כ"ד ומערכה שניה שממנה נוטלין גחלים לקטורת, שנאמר ואש המזבח תוקד בו, ומוסיפים עוד כ"ה מערכה שלישית כ"ו לקיום האש, כ"ז שנאמר והאש על המזבח תוקד בו. כ"ח ואיברים ופדרים שלא נתאכלו מבערב מסדרין אותן בצידי מערכה גדולה:
 ז. פ' מקום מערכה שניה של קטורת היה כ"ט נגד קרן מערבית דרומית, משוך

מצות ה'

וכפי' המפרש והרא"ש שם. יח. שגזירי העצים היו מונחים ממזרח המזבח (מכפנים למקום הילוך רגלי הכהנים) עד לתפוח שהוא באמצע המזבח, וראשם הפנימי נוגע בדשן התפוח.
 יט. שהדשן שם צבור בערימה כתפוח.
 כ. הצתת אליתא, להצית בהן אור מערכה גדולה. אליתא, קסמין דקים. (רש"י יומא מה.).
 [וה"ה] אם הוצרך להצית על המזבח באחד מן המערכות, כגון שקרבה מערכה לכולת שגשרפה כל המדורה. (רש"י שם טד.). כ"א. יומא מה. (דתניא היה רבי יהודה אומר מנין להצתת אליתא שלא תהא אלא בראשו של מזבח, ת"ל והאש על המזבח תוקד בו. ורבי יוסי וכו' נפקא ליה מהיבא דנפקא ליה לר"ש) דתניא ונתנו בני אהרן הכהן אש על המזבח, לימוד על הצתת אליתא שלא תהא אלא בראשו של מזבח. כ"ב. כרבי יוסי דאמר ביומא (מג: מה:): בכל יום שלש והיום [ביוה"כ] ארבע. ועיין תוס' שם (מה:). ד"ה רבי יוסי. כ"ג. בתחילת פר' צו את אהרן. כ"ד. ביומא (מה:). דכו"ע מיהת תרתי אית להו, מנלן אמר קרא היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה, זו מערכה גדולה, ואש המזבח תוקד בו, זו מערכה שניה של קטורת. מערכה גדולה ילפינן מקרא קמא דכתיב ביה בהדיא העולה על מוקדה. ומערכה שניה של קטורת ילפינן מואש המזבח

תוקד בו. [שלא משמע כל הזמן, אלא תוקד כשיצטרך לקטורת (אבל לא כל הלילה)]. ומערכה שלישית לר"י לקיום האש נפק"ל מוהאש על המזבח תוקד בו, [נראה מדסמך ליה לא תכבה, שזה האש גורם לו שלא יכבה]. כ"ה. כתב הרמב"ם פ"ב תו"מ ה"ט מערכה שלישית של קיום האש עושה אותה בכל מקום שירצה מהמזבח. כ"ו. רש"י שם פ"י שאם אין אש של מערכה גדולה מתגבר, מוסיפין עליו מזה. וכע"ז פ"י בריטב"א שאם אין אש כל הצריך במערכה גדולה מוסיפין עליו מזה. והרמב"ם (פ"ג ממו"מ ה"ד) כתב שלישית אין עליה כלום, אלא לקיים מצות האש שנאמר אש תמיד תוקד.
 כ"ז. בפרשת צו שם. כ"ח. שם דתניא מנין לאברים ופדרים שלא נתאכלו מבערב שסודרן ע"ג המזבח וכו' עד שיעשה מערכה גדולה וסודרן, ת"ל אשר תאכל האש את העולה על המזבח. [אם אינו ענין לתחילתה דהא כתיב העולה על מוקדה, תנהו לענין סופה. רש"י]. כ"ט. מתני' תמיד פ"ב (כו.) סידר את המערכה שניה לקטורת מכנגד מערבית דרומית, משוך מן הקרן כלפי צפון ד' אמות. ל. הטעם כדתניא בובחים נח: אמר רבי יוסי כל הניטל בחוץ להינתן בפנים, אינו ניטל אלא כסמוך שאין לפנים [ממנו]. ומפרש שם דקאי אגחלים לקטורת שבכל יום, דגמרן מגחלים

מן הקרן כלפי צפון ארבע אמות. ונותן עצים שיהיה מזה ^א באומד חמש סאין גחלים, ובשבת באומד שמנה סאין גחלין, ^ב ששם נותנין שני בזיכי לבונה של להם הפנים:

מצות ה'

לדרום) ומשוך ד' מקרן צפונית למעלה דהיינו ו' מקרקעית המזבח (עם אמה יסוד ואמה סובב), כדי שיהא כנגד הפתח, ואף שיכול לשים בכל כ' האמצעיות עד מערבית צפונית משוך מן הקרן ד' אמות, שמו כמערכת דרומית משוך מן הקרן ד' אמות, ולהנ"ל מיושב שפיר, ונראה דמשם למד הרמב"ם דאפילו כשיש מקום בצפון שמו סמוך לדרום דוקא וכנ"ל].

לא. תמיד שם, באומד חמש סאין גחלים. ופי' הרא"ש היה נותן שם עצים שהיה אומד בדעתו לכשישרפו שישאר שם חמש סאין גחלים כדי שיוכל לחתות מהן בריוח סאה גחלים. [להכניס לפנים על מזבח הקטורת, להקטיר עליהם שחרית וישאר מהם גם לבין הערבים].

לב. שעליהם מקטיר בזיכי לבונה שנוטל מהשולחן בכל שבת ומקטירם על מזבח החיצון במערכה זו, וכדתניא בזבחים שם כל הניטל בפנים לינתן בחוץ, אינו נותן אלא בסמוך שאין לפנים [ממנו]. ומפרש שם דהיינו שני בזיכי לבונה של לחה"פ דגמרי משיריים עיי"ש. [דכמו דשיריים הפנימים ניתנים על יסוד מערבי של מזבח החיצון, שהוא סמוך לו ביציאתו מההיכל, כדכתיב אל יסוד מזבח העולה אשר פתח אוהל מועד.

ומכאן מוכח דהא דנותנים שיריים הפנימיים לפני הפתח (ויילפינן מדכתיב אל יסוד מזבח העלה אשר פתח אוהל מועד) לא מפני שהם קרובים בהליכתו, אלא משום דהם במציאות כנגד הפתח, דהרי לומדים מזה הקטרת בזיכין, והרי שם כשעולה למזבח צריך להקיף קודם בצד מזרח כדתנן (זמנים סג.). כל העולין למזבח עולין דרך ימין ומקיפין ויורדין דרך שמאל, וע"כ משום דסמוך בעצם].

של יוה"כ שנאמר בהן [ולקח מלא המחיתה וגו' מעל המזבח] מלפני ה', דהיינו במערב. ומבואר שם בגמ' דהא דמשוך ד' אמות מן הקרן וכו' הוא כדי שיהא כנגד הפתח. ועיין יומא (מס'): דמסיק דלא בעי דוקא כנגד הפתח אלא כל צד מערב כשר. וצ"ל לפ"ו דהא דהיה מערכה שניה סמוך לדרום, ששם הכבש, (ויש לו לקחת מהסמוך לו משום אין מעבירין על המצות [וכעין מה דאמרינן (זמנמות סד): גבי עומר מצותו להביא מן הקרוב משום דאין מעבירין על המצות] וכ"כ הזבחי אפרים בזבחים שם והחזו"א. ואפילו אם ת"ל שאין בזה משום אין מעבירין על המצות, כיון שצריך להקיף את המזבח ככל העולים למזבח שעולין דרך ימין ומקיפים ויורדים דרך שמאל. מ"מ י"ל ש)כדי שיהיו הגחלים לוחשות, ולא יהיו עוממות עד שיכנס עמהם לפנים, שמו שם במקום הקרוב ביותר לכבש בצד מערב. ולכך הביא הרמב"ם בפ"ב תו"מ ה"ח שמשוכה מן הקרן ד' אמות, אף שלדבריו בפ"ה מבהב"ח לא היה כנגד פתח ההיכל. והד' אמות הם עם אמה יסוד ואמה סובב ואמה קרן ואמה מקום הילוך רגלי הכהנים, ואם ת"ל לבר מאמה יסוד וסובב, אפשר דכיון שהיו שם הספלים לניסוך היין והמים לשיתין [כדתנן בזבחים סג. וע"ע סוכה מט: אמר ר"ל בשעה שמנסכין יין על גבי מזבח פוקקין את השיתין], צריך להרחיק מעט המערכה מהשיתין, ובמקום הראשון שיכול להשים שם. וע"ע זב"ת זבחים ריש איזהו מקומן ד"ה שיירי הדם.

וכן יש לפרש למאי דמוקי לה שם כמ"ד מזבח ממוצע וכו' ונמצא כ' אמות האמצעים של המזבח כנגד פתח האולם, (ויש ממנו ו' לצפון ו')

תורת פרק ג' הקדשים בג

ח. (22) קודם שהציתו את המערכות, ' צריך ליתן לד שני להגזירי עין משפט עצים על המערכה גדולה (23) בבקר בכל יום כדי להרבות האש, ' שס ה"ב. וכן צריך ליתן שני גזירי עצים בין הערבים על המזבח. אלא דבבוקר מעלה השני גזירים כהן אחד, ובין הערבים צריך לזה שני כהנים, (24) כדאיתא ביומא (דף כ"ו).

מצות ה'	זבח תודה
<p>לג. מפרש תמיד כפ. ד"ה הציתו. אמנם בתוס' הרא"ש ביומא כד: כתב ששני גזירי עצים נתן למערכה דלוקה וכ"כ בתו"כ שם כד: ד"ה הצתת אליאת עבודה היא, ומ"מ לא מיחייב דאיכא בתרה סידור שני גזירין. וכן משמע מתו"כ ויקרא (פקק ה' ה"ב) וערכו עצים על האש, עצים על גבי האש ולא האש ע"ג עצים. [ועיין לעיל במצות ה' אות ט"ו]. וכן מוכח מהרמב"ם פ"ט מביאת מקדש ה"ה שכתב [לגבי זר] והמסדר שני גזירי עצים על המערכה הרי הוא כמקטיר אברים וחייב מיתה שהעצים קרבן הן. ומדכתב שהמסדר שני גזירי עצים הרי הוא כמקטיר אברים, מוכח דהוי מוליקים המערכה גדולה קודם עריכת ב' גזירין, ולכך כשנותנים השני גזירין הרי הוא כמקטיר, דאל"ה לא השיב כהקטרה אלא כהולכה שאין חייבין עליה משום שאינו עבודה תמה משום שיש אחריה הקטרה, וה"נ יש אחריה הצתה וכמו דאמרין ביומא כד: זר שסידר את המנורה או נתן את הפתילה או נתן שמן פטור משום שאינה עבודה תמה, לפי שיש אחריה הדלקה. [וצ"ל שהרמב"ם סובר שהפלוגתא ביומא כד: אם חייבים על סידור ב' גזירי עצים, הוא אם נחשב כקרבן לעצמו, או רק הכנה להקטרת אברים]. וכן משמע מרש"י יומא כב. המובא לקמן. וכנ"ל בהלכה ג'. וכלשון הפסוק (שמציא רש"י) והאש על המזבח תוקד בו לא תכבה ובער עליה הכהן עצים וגו' שמשמע על האש יבער העצים. לך. כדכתיב (צניס פ"ו 15) ובער עליה הכהן עצים בבקר, כהן א' וב' עצים. לך. שני בקעיית עצים ארוכים כמדת רוחב המערכה ונותן אותן ממעל עצי המערכה, ומקרא יליף לה לקמן (כו): ובער עליה הכהן עצים, ובער על המערכת העצים שני גזירי עצים, דהא קרא במערכה משתעי רישיה דקרא והאש על המזבח תוקד בו וגו', וכל מוקדה שבענין לשון מערכת מדורה היא, רש"י יומא כב. והרמב"ם כפ"ו מאיסורי מזבח ה"ג כתב והגזירין שעשה משה אמה אורכן ואמה רחבן ועביין כמחק גדיש של סאה, וכמותן עושין לדורות. ובהר המריה שם כתב דמקורו מירושלמי שקלים פ"ו ה"ד ע"ש. ולרש"י י"ל דזה דוקא במתנדב עצים שיכול להביא כמדה זו לפי שמצאנו מדה זו בגזירין של משה, שזה היה גודל המערכה, אבל לדורות שהמערכה היתה יותר גדולה, ונאמר ובער עליה עצים, משמע על כולה, או שלמדים משל משה כמו ששם היה על כל המערכה, ה"נ לדורות. לך. ביומא (כו): תניא רשב"י אומר מנין לתמיד של בין הערבים שמעון שני גזירי עצים בשני כהנים, שנאמר וערכו עצים [על האש, וערכו משמע ב' כהנים], אם אינו ענין לתמיד של שחר וכו' תניהו ענין לתמיד של בין הערבים.</p>	<p>גרסינן בסוף פרק ב' דיומא (דף מ:): אמר ר' אסי אמר ר' יוחנן זר שסידר את המערכה חייב. כיצד הוא עושה פורקה זר וסודרה כהן. מתקיף לה ר' זירא וכי יש לך עבודה שכשרה בלילה (25) ופסולה בזר. ולא,</p>

לחמי תודה

(א) מיהא זר ודאי מוזהר עליה דכתיב צו את אהרן וגו' היא העולה על מוקדה וגו' ולעיל (יומא כד: וע"ע שם מה). נמי אמרינן דסידור גזירין בעי כהונה, אבל הכא איירינן בפסול מיתה. וא"ת מנין לנו שאין כאן פסול מיתה לפי שהיא [כשרה] בלילה, הא גבי זר הקרב יומת לא כתיב יום, ולא ממעטינן לילה. י"ל דפשיטא ליה שאין עבודה חשובה אלא של יום, וביום צוותו כתיב לחייב עליה מיתה עכ"ל תוס' ישנים שם.

זבח תורה

עשאה בלילה צריך לפרקה ולחזור ולסדרה ביום. וללישנא בתרא סידור שני גזירי עצים הוא גמר סידור המערכה, וכשרה אף (1)בלילה כמו סידור המערכה שיכול לסדרה אף בלילה. ומסתברא דלחומרא בעינן למיזל. (ליקוטי הלכות יומא פ"ב).

ולפלא שהשמיט הרמב"ם דבר זה לגמרי אם זמנו (2)ביום או בלילה. אח"כ מצאתי בהלכות תמידין פ"ב הלכה ב' משמע דזמנו הוא ביום, [ואכן באמת אין ראייה משם דפסול בלילה, שכן כתב שם ג"כ דמערכה גדולה הוא בבקר, וידוע דמערכה גדולה כשרה בלילה, כדאיתא ביומא דף כז: (וע"ש בתוד"ה איכא דאמרי, דזמנה דוקא בלילה. ובדף ל"ג ע"א (ד"ה אג"י) כתבו דאי בעי למיעבד ביממא הרשות בידו, ועכ"פ בלילה בודאי כשר). גם קצת פלא שמביא הקרא דובער עליה הכהן עצים בבוקר בבוקר, לענין מערכה גדולה, ובאמת זה המקרא קאי רק על שני גזירין, ומערכה גדולה מהיא העולה על מוקדה וגו' כל הלילה, כדאיתא ביומא ל"ג]. ועיין בדף כ"ח בתוד"ה אף. (עין משפט טז).

ועוד יש נ"מ בין הני תרי לישני, לענין סידור המערכה אם סידרה זר. דללישנא קמא

והרי אברים ופדרים, ומשני סוף עבודה דיממא היא, והרי תרומת הדשן, תחלת עבודה דיממא היא, דאמר רב אסי אמר ר' יוחנן קידש ידיו ורגליו לתרומת הדשן, למחר אינו צריך לקדש, שכבר קידש מתחלת עבודה. ואלא (3)קשיא, ומשני כי איתמר הכי איתמר א"ר אסי א"ר יוחנן זר שסידר שני גזירי עצים חייב, הואיל ועבודת יום (4)היא. אמר מר זוטרא ואיתימא רב אשי והא אנן לא תנן (5)הכי, אמר להם הממונה צאו וראו אם הגיע (6)זמן שחיטה, (7)ואלו זמן שני גזירי עצים, לא קתני. הך (8)דלית לה תקנתא קתני, הך (9)דאית לה תקנתא לא קתני. ואיכא דאמרי מתקיף לה ר' זירא וכי יש לך עבודה שיש אחריה עבודה ופסולה בזר. ומשני אלא אי איתמר הכי איתמר א"ר אסי א"ר יוחנן זר שסידר שני גזירי עצים חייב הואיל ועבודה (10)תמה היא. אמר מר זוטרא ואיתימא רב אשי אף אנן נמי תנינא אמר להם הממונה צאו וראו אם הגיע זמן שחיטה, ואילו זמן סידור גזירי עצים, לא קתני. הך דלית לה תקנתא קתני, הך דאית לה תקנתא לא קתני. ויש נ"מ בין שתי הלשונות, דללישנא קמא סידור שני גזירי עצים עבודת יום היא, ואם

לחמי תורה

- (ב) וכי יש לך עבודה שכשרה בלילה שפסולה בזר, רש"י.
- (ג) דכתיב ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר, רש"י.
- (ד) שיהא סידור שני גזירין עבודת יום, רש"י.
- (ה) אם האיר המזרח ועת לשחוט קרבן התמיד שהשחיטה פסולה בלילה דכתיב ביום זבחכם, רש"י.
- (ו) ואילו זמן שני גזירי עצים לא קתני, אלמא עבודת לילה היא, והוא גמר סידור מערכה. וסידור האברים שהוא עבודת יום, תחילת עבודה אחרת היא, ולא גמר סידור המערכה היא. רש"י.
- (ז) אם נשחט בלילה, [נפסל הקרבן ויצא לבית השריפה].
- (ח) אם סדרן בלילה פורקן וחוזר וסודרן ביום, לכך לא הטריחוהו לעלות לגג ולראות אם הגיע וכו', רש"י.
- (ט) שנשלם סידור המערכה בסידור ב' גזירי העצים, לכך נחשב עבודה תמה שזר חייב עליה.
- (י) ואע"ג דכתיב בבקר בבקר, י"ל כיון דכתיב בבקר בבקר תרי זימני, נימא תן בקר לבקרו של לילה. תוס' שם.
- (יא) עיין לקמן אות טז. דמוכח כשר דוקא ביום.

זבח תורה

קסבר ר' זירא הואיל דכשרה בלילה ⁽¹⁷⁾ כשרה אף בזר. וללישנא בתרא לא הקשה ר' זירא רק אמאי מחייבינן עלה מיתה והלא היא עבודה שיש אחריה עבודה ויש בזה רק אזהרה כנ"ל, ולפי"ז בודאי פסולה היא וחוזר וסודרה כהן, והכי ⁽¹⁷⁾ פסקו רבוותא. (ליקוטי הלכות שס).

⁽¹⁷⁾ ראייה לזה מרש"י ד"ה שיש אחריה ע"ש. ובאמת זה אינו דרש"י פירש זה רק על איכא דאמרי דהקושיא היה רק משום שיש אחריה עבודה, והתם בודאי פסולה בזר כדמוכח ⁽¹⁸⁾ בזבחי" (דף ט"ו), אבל לא אלישנא קמא. ותדע דהרי פריך אח"כ מתרומת הדשן, ופירש"י דכתיב בה כהונה, משמע דלענין סידור מערכה לא בעינן כהונה כלל. אכן האמת דהרמב"ם ⁽¹⁸⁾ (פ"ט מצילת מקדש הל' ט) פסק כלישנא בתרא (עין משפט שס).

לחמי תורה

(יב) היינו בדיעבד אם סידר אין צריך לפרק, דלכתחילה ודאי אסור לזר לעלות על המזבח. וע"ע תוס' ישנים שם מובא לעיל אות א.

(יג) רמב"ם פ"ט מביאת מקדש ה"ט.

(יד) אינו מביא ראייה ממש, רק כתב שכמו ששם פרש"י דלענין מיתה פריך, כ"כ למד הרמב"ם כאן דמיתה פריך ע"ש. וכן למד התו"י שם (מובא לעיל אות א).

(טו) דתנן כל הזבחים שקיבלו דמן זר וכו' פסול. אף שיש אחריה עבודות הולכה וזריקה.

(טז) ז"ל סידר [ישראל] את המערכה, פורקה וחוזר הכהן וסודרה, מפני שסידורה פסול. אמנם לא נזכר אם משום דפסק כלישנא בתרא או לא. ועוד אפילו אם נאמר דפסק כלישנא בתרא, הרי כל מה שנטה לישנא בתרא מלישנא קמא הוא משום קושיא דר"ז וכי יש לך עבודה שכשרה בלילה ופסולה בזר, ומשום הכי אמרינן ואלא קשיא, אלא אי איתמר הכי איתמר זר שסידר ב' גזירי עצים חייב וכו'. וא"כ ע"כ דלישנא בתרא גם סובר כן. וז"ל מהר"י קורקוס שם סידר המערכה [פורקה] וכו'. גם שם סוף הפרק (כז): מימרא דרב אסי אר"י כדברי רבנו. אע"פ שהקשו עליה ואסיקו לה אלא אי איתמר הכי איתמר, היינו מפני שאמרו בה חייב ופריך דחייבא ליכא. אבל ודאי שפורקה, דסידור זר פסול הוא. דהולכת עצים הוא דלא בעי כהונה אבל סידור בעי כהונה, אלא שאינו חייב כיון שיש אחריה עבודה. ואעפ"כ סידור שני גזירין חייב דסוף עבודת סידור הוא.



עין משפט

א. פ"ד מהל' תמור"מ ה"ה.

ב. ע"ס ה"ו.

ג. ע"ס ה"ז.

ד. ע"ס ה"ח.

פרק ד'

סדר הפייסות

א. ארבע פייסות היו במקדש, הפיים הראשון אודות ב' תרומת הדשן. ג' הפיים השני זוכין בו י"ג כהנים ג' על סדר עמידתן, כיצד הממונה אומר להן בואו והפיסו, זה שיצא ראשון הוא שוחט תמיד של שחר, והשני שעומד בצדו ד' הוא מקבל הדם של התמיד ומוליכו למזבח וזורקו, והשלישי הסמוך להשני ה' מודשן מזבח הפנימי שהוא מזבח הקטורת, והרביעי שבצידו י' מודשן המזורה ומטיב הנרות, והחמישי ז' מעלה ראש התמיד ו"ו ורגלו לכבש, והשישי מעלה שתי הידים, והשביעי מעלה ט' העוקץ והרגל, והשמיני מעלה החזה י' והגרה, והתשיעי מעלה שתי הרפנות, והעשירי מעלה י"א הקרביים, והאחד עשר מעלה י"ב סולת הנסכים, והשנים עשר י"ג מעלה החביתין, והי"ג מעלה היין של הנסכים. י"ד הפיים השלישי י"ד חדשים לקטורת בואו והפיסו. י"ז הפיים הרביעי מי מעלה איברים י"ז מכבש למזבח:

מצות ה'

א. כדתנן ביומא פ"ב. ב. שם כב. [ואמרינן שם מי שזכה בתרומת הדשן זוכה בסידור המערכה ובשני גורי עצים]. ג. ביומא שם כה. הפיים השני מי שוחט מי זורק מי מודשן וכו'. ובגמ' שם איבעיא להו כשהן מפיסין לעבודה אחת מפיסין, [כגון מי שזכה לשחיטה שוב אין פיים לשאר י"ב עבודות, אלא כהנים שמוקפין לימינו נמשכין אחריו כפי סדר משנתנו שני לזריקה שלישי לדישון וכו'. רש"י] או דלמא לכל עבודה ועבודה [היו חוזרין ומוציאין אצבעותיהן למנין והזוכה זוכה] וכו', ת"ש דתני רבי חיאי לא לכל עבודה ועבודה מפיסין, אלא כהן שזכה בתמיד שנים עשר אחיו הכהנים נמשכין עמו. ד. שם כה: איבעיא להו מי מקבל, שוחט מקבל וכו' או דלמא זורק מקבל וכו' ת"ש וכו' אף אנן נמי תנינא שחט השוחט וקיבל המקבל ובא לו לזרוק וכו' ש"מ [זורק מקבל]. ה. שמסיר האפר מעל גבי המזבח ומכניסו לכלי הנקרא טני, ואח"כ נותנו ליד הכבש [אצל מזבח החיצון] במקום שנותנים שם תרומת הדשן, ונבלע שם כדלקמן. ו. שמסיר האפר והפתילות והשמן הנשאר ומכניסו לכלי

הנקרא כוז, [ואח"כ נותנו אצל הכבש במקום הדשן], ונותן שמן ופתילה וכו' כדלקמן פ"ו. ז. ממקום השחיטה עד הכבש. [ובפיים הרביעי מפיסין מי יעלה מהכבש למזבח]. ח. רגל ימין. ט. חלק האחורי מהבהמה עם הזנב [שהוא האליה] ורגל שמאל. י. הצואר שקנה הגרנת שם עם הריאה והלב והכל מבואר לקמן בעזרה"ת. י"א. לאחר שהדיח אותם כדכתיב והקרב והכרעים ירחץ במים וגו'. י"ב. של מנחת התמיד כדכתיב ועשירית האיפה סלת למנחה וגו'. י"ג. חביתין שצריך כה"ג להביא כל יום מביתו ומקריב מחצה בשחרית ומחצה בין הערביים, ומעלהו כהן הזוכה. י"ד. ביומא כו. הפיים השלישי חדשים לקטרת באו והפיסו [ובתמיד פ"ה אמר להם [הממונה] חדשים לקטרת בואו והפיסו]. ומפרש בגמ' [יומא כו.] תנא מעולם לא שנה אדם בה, מ"ט אמר ר"ח מפני שמעשרת וכו' מ"ט משום דכתיב ישימו קטורה באפך וכתיב בתריה ברך ה' חילו. [ולפי שרצו שהרבה יתעשרו לכך לא שנה בו אדם]. י"ז. מעלה אותם ממקום שהניחו הראשונים, ומקטירם ע"ג המזבח.

עין משפט
 ה. שם צפ"ד הלכה
 א' ג' וד' וש
 שם כמה דברים
 שהוא נגד גירסתינו
 צ"ס וכתב הלח"מ
 שהיה לו גירסא
 אחרת ע"ש.
 1. שם ה"א, ואימא
 שם דמחזירה
 [והיינו כדי שלא יהא
 עומד שם בגלוי
 רחש].

ב. ואופן הפייסות (לתרומת הדשן וכן) בכל הדברים שצריכים לפייס, היה באופן זה שהכהנים מלובשים^{טז} בבגדי כהונתם וולא בבגדי חול^{יז} ישמא ישכח ויתרום בהן, [י"ועומדים בהיקף עגול, והממונה בא' ונוטל מצנפת מראשו של אחד מהן, ויודעין שממנו פיים מתחיל, ואומר להם הוציאו אצבעותיכם למנין, ודאסור למנות ישראל אף לדבר מצוה^{יח}], ותופס איזה מספר (במחשבתו) [ובפיו], וכל מי שהמנין כלה בו זוכה, וכל אחד ואחד אינו מוציא אלא כאצבע אחת למנין, ואם הוא כבחולה מוציא שתים ואין מונין אלא אחת, **בז** ואין מוציאין אגודל במקדש, **בד** ואם הוציא לוקה עבדו, ואין מונין לו כלל. וולהרמב"ם (פ"ד מסו"מ ה"ג) יכול להוציא גם שנים ומונים לו **כה** לפי מה שהוציא, אבל לא האגודל. והטעם לפי שאסור למנות את ישראל לכך מנו לפי מנין **כז** האצבעות ולא האנשים].

ג. כל הפייסות היו **כח** בלשכת הגזית שהיה **כח** חציה בקודש וחציה בחול, וזקן של

מצות ה'

אין מוציאין וכו' ולא אגודל מפני הרמאים, והיינו שאם יראה שהמנין קרוב לכלות אצל חברו יוציא עוד אצבע כדי שיגמר אצלו. לרש"י לפי שהאגודל יכול להרחיק, ולהראות כמשני אנשים. ולהרמב"ם לפי שהאגודל קצר ואפשר להוציאו ולהכניסו ולא ירגישו בו. **כד**. שם ואם הוציא וכו' אין מונין לו, ולא עוד אלא שלוקה מן הממונה בפקיע. **כה**. היינו שכ"א יכול להוציא שנים ומונים לו שנים [ואם מוציא א' מונים לו א']. וחולה המוציא שנים מונים לו א', לפי שאין כונתו להוציא ב', אלא לפי שאין יכול להוציא א' מוציא חברתה עמה. ועיין בתשובות הרמב"ם המובא שם על הגליון במהדורת ר' שבתי פרנקל ז"ל איך מיישב דברי הגמ'. **כו**. לכך מוציאים גם יותר מאצבע ונמצא שאין מונים לפי מנין האנשים, רק למנין האצבעות שהוציאו. **כז**. דתניא (יומא כה) לשכת הגזית כמין בסילקי (צ"ט גזוה וכו' רש"י) גדולה היתה, פיים במזרחת וזקן [של בי"ד המורה להן סדר הפייסין רש"י]. יושב במערבה, והכהנים מוקפין ועומדים וכו'. **כח**. שם אמר אב"י ש"מ לשכת הגזית חציה בקדש וחציה בחול, וש"מ שני פתחים היו לה א' פתוח בקדש וא' פתוח בחול, דאי ס"ד כולה בקודש

כז. כרב ששת ביומא (נד:). יין. אגב חביבות המצוה. יח. כדתניא ביומא כה. ימ. כדילפינן שם כד: ולכך מונים האצבעות ולא אותם, ועיין לקמן. **ב**. רש"י במתני' (כג). כתב בד"ה הצביעו, מוציא מפיו מנין, וכ"כ בתו"י שם שיהיו מכוונים ביניהם מנין, וכ"כ הריטב"א שם, וכן הרמב"ם בפ"ד תו"מ ה"ג כתב ומסכימים על מנין וכו'. וכך צריך להיות, דאם לא כן יוכל הממונה לומר כשיגיע למי שירצה שיזכה, שהמנין שהגיע אצלו זהו המנין שחשב. **כא**. שם תנן ומה הן מוציאין אחת או שתים. ובגמ' (כג). מק' השתא שתים מוציאין אחת מבעיא, אמר רב חסדא ל"ק כאן בבריא וכאן בחולה, [חולה אינו יכול לכבש אצבעותיו, וכשמוציא אחת יוצאה חברתה עמה. רש"י]. והתניא [בניהותא] אחת מוציאין שתים אין מוציאין, בד"א בבריא אבל בחולה אפילו שתים מוציאין וכו'. והיחידים [פרש"י חולים] מוציאין שתים ואין מונין לו אלא אחת, נמצא לפי"ז דכל אדם אינו מוציא אלא א', וחולים יכולים להוציא ב' ואין מונים להם אלא א'. וכן סוברים שאר הראשונים. **כב**. שאינו יכול לכבוש אצבעותיו וכו'. וכנ"ל ברש"י. **כג**. כברייתא שם

עין משפט

1. לע"ע לא מנאמי
ד"ז ברמב"ם
וה"ע על השמטמו.
ס. עס ה"ח.

ב"ד המורה להן סדר הפייסות יושב בחציה הפתוח לחול, דאסור לישב בעזרה, והכהנים שעומדים לפיים היו בחציה הפתוח לקודש, דהפייס צריך להיות בבית אלקים, דכתיב בבית אלקים נהלך ברגש, לבד הפייס הראשון לתרומת הדשן היה בבית המוקד, בחציו הבנוי בקודש וכן כ"ט מוכח בתמיד פ"א משנה ב' ז"כ"כ בפירושו הרא"ש: ד. פ^ד תמיד של בין הערבים אין מפייסין לו פייס אחר, אלא כל כהן שזכה בעבודה מן העבודת שחרית, יזכה בין הערבים. דבהויז מן [ב] הקטורת שמפייסין לה פייס אחר בין הערבים, ויבוא כל מי שלא הקטיר קטורת מעולם מאנשי אותו בית אב, ויפיוס עליה:

זבח תודה

מצות ה'

זקן יושב במערבה, והאמר מר אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד. ואי ס"ד כולה בחול, פייס במזרח, והא בעינן בבית אלקים נהלך ברגש [להרגיש, להשמיע קול המון עם רב שהוא כבוד למלך שנאמר בבית אלקים וגו'. רש"י כד:]: אלא ש"מ חציה בקדש וחציה בחול וכו'. כמ. דתנן מי שרוצה לתרום את המזבח משכים וטובל עד שלא יבוא הממונה וכו' הממונה בא ודפק עליהן והן פתחו לו אמר להן מי שטבל יבוא ויפיוס הפיוס זכה מי שזכה. ואח"כ תנן במשנה ג' נטל את המפתח ופתח את הפשפש ונכנס מבית המוקד לעזרה וכו'. הרי שהפייס של תרומת הדשן משמע שהיה בבית המוקד קודם שנכנס מבית המוקד לעזרה וכו'. אמנם יש לדחות דהא דתנן הפיוס זכה מי שזכה היינו אח"כ אחר שבילשו העזרה והעמידו עושי חביתין, ותנן הכא לומר שלא היו רצים וכהן הזריז הקודם לד' אמות זכה כמו שהיה בתחילה, אלא כל הרוצה יבוא ויפיוס [אפילו אינו יכול לרוץ מהר], וזכה מי שזכה. ולכך תנן אח"כ במשנה ד' מי שזכה לתרום את המזבח הוא יתרום, דלכאורה הוה משנה יתירה להורות דשם מקומו. ל. זכ"כ המפרש, והראב"ד בשם תוס' בשם רבנו יעקב שבבית המוקד בחציו של קודש היו מפייסין [לתה"ד]. והרמב"ם כתב שם בפ"ו ה"א דבלשכת הגזית מפייסין גם לתרומת הדשן. ל"א. ביומא כו. אר"י אין מפייסין על תמיד של ביה"ע וכו'. ל"ב. שם מיתכי כשם שמפייסין שחרית מפייסין בין הערבים, [ב] כי תניא הוה בקטרת. ופרש"י לפי שלא שנה אדם בה. וכן כתב הרמב"ם שם פ"ד ה"ח. וכן נקט הר"ח שם. אמנם לפי מש"כ תו"י אפשר דלמסקנא אין פייס ביה"ע לקטרת.

לחמי תודה

- (א) פ"ד מתו"מ ה"ח, וע"ע מהר"י קורקוס שם.
- (ב) שכתב לפי שלא שנה אדם בה. וכדתנן חדשים לקטורת. והטעם לפי שמעשרת וכו"ל.
- (ג) שם [וכ"ה במאירי ביומא שם כו., וע"ע תו"י שם ד"ה הכא].

תורת פרק ד' הקדשים במ

ה. ^פ ^ג בשבת שיש שם תמידים ומוספין ושני בויכי לבונה, מפיסין עין משפט
עליה בשחר אנשי בית אב של משמר היוצא, ומקריבין תמיד פ. ט. ס. ה"ט.
של שחר ^ז ושני כבשי עולה של מוספין, ^ז וכל שזכה בעבודה
מעבודת תמיד של שחר הוא זוכה בה בשני כבשי מוסף. והמשמר האחרון שנכנס
בשבת ^ז מפיסין פייסות אחרות לתמיד של בין הערביים. וולענין ^ז הבזיכין מוסיפין
^ז עוד שני כהנים בהפיים שכל אחד זוכה בבזיכין אחד: [

מצות ה'

זבח תודה

לג. לשון הרמב"ם פ"ד תו"מ ה"ט.
לד. תניא בסוף סוכה (נו): משמרה היוצאת עושה
תמיד של שחר ומוספין וכו'.
לה. נראה דלמד כן הרמב"ם מדאמרינן דהא
דתניא כשם שמפיסין לו שחרית כך מפיסין
לו ערבית, בשבת, ולא הזכיר פיים למוספין, ע"כ
אלו שזכו בשחרית עושים אותו. וע"ע זב"ת.
לו. ביומא כו. והתניא כשם שמפיסין לו שחרית כך מפיסין לו ערבית, אמר רב שמואל בר רבי
יצחק ^ז הכא בשבת עסקינן, הואיל ומשמרות מתחדשות.
לו. בויכי לבונה של לחם הפנים, שהיו על השולחן משבת שעברה ומורידים אותם בשבת זו ומקמרים
אותם על המזבח החיצון [במערכה שניה של קטורת], וזה מתיר את לחם הפנים לכהנים, כקומץ
המתיר את המנחה.
לח. בסוכה שם משמרה הנכנס עושה תמיד של בין הערבים ובזיכין וכו'.



עין משפט

א. פ"א מו"מ ה"ב.

ב. ט"ז ה"ג.

ג. ט"ז ה"ט.

פרק ה'

סדר שחיטת התמיד ודישון מזבח הפנימי

א. זמן שחיטת התמיד בבוקר הוא א' משהאיר פני כל המזרח, ופעם אחת דחקה השעה את הצבור בבית שני והקריבו תמיד של שחר בארבעה שעות ביום ב'. וזמן תמיד של בין הערבים לכתחלה נשחט ג' בשמנה ומחצה וקרב בתשעה ומחצה, ובדיעבד כשר אחר הצותו. ואחר שהפיסו כנ"ל, ד' א"ל הממונה צאו וראו על החומה או על הגג, אם האיר פני כל המזרח ה, דהוא זמן לשחיטה כנ"ל, וכשמישבין לו הן, אומר להן לאותן שזכו בעבודת התמיד, וצאו והביאו לי ז' טלה מלשכת הטלאים, ואותה הלשכה נתונה במקצוע דרומית מערבית של בית המוקד. ומיד נכנסין ללשכת הכלים, ומוציאין משם צ"ג כלי כסף וכלי זהב, כלי שרת הצריכין להן כל היום, י' ומשקין את התמיד בכוס של זהב מים, כדי שיהא נוח להפשיט העור, ואע"פ שהוא מבוקר מבערב, מבקרין אותו פעם י"שנית לאור האבוקה, שמא אירע לו מום ביני וביני:

מצות ה'

א. כדתנן ביומא (נח. וממד ל.) פ"ג אמר להם הממונה צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה וכו' מתיא בן שמואל אומר האיר פני כל המזרח עד שבחברון. ומדאורייתא כשר מעלות השחר שנאמר את הכבש אחד תעשה בבקר, ומה שלא הקריבו מיד בעה"ש כדי שלא יטעו וכדלקמן.

ב. מובא בברכות (סו.) תנינא (עדימ פ"ו מ"א) רבי יהודה בן בבא העיד וכו' ועל תמיד של שחר שקרב בארבע שעות. ג. כדתנן בפסחים (נח.) תמיד נשחט בשמונה ומחצה וקרב בתשעה ומחצה וכו', ובגמ' שם מנא ה"מ וכו' אמר רבא מצוותו דתמיד משינומו צללי ערב [דהיינו משעה שהחמה נוטה למערב, מחצי היום ואילך] שנאמר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים, מעדינא דמתחיל שמשא למערב, הלכך בשאר ימות השנה דאיכא נדרים ונדרות דרחמנא אמר עליה השלם כל הקרבנות כולם, מאחרינן ליה תרתי שעוי ועבדינן ליה בשמנה ומחצה וכו'. ד. כדתנן בפ"ג דתמיד [ופ"ג דיומא] אמר להם הממונה צאו וראו אם הגיע זמן השחיטה וכו' ושם איתא מתיא בן שמואל אומר האיר פני כל המזרח עד

שהוא בחברון וכו'. ואמרינן בירושלמי (יומא טז) הטעם כדי להזכיר זכות אבות הנמצאים בחברון. ה. וביומא שם מסיים ולמה הוצרכו לכך שפעם א' עלה מאור הלבנה ודימו שהאיר מזרח ושחטו את התמיד והוציאוהו לבית השריפה. וברש"י שם ולמה הוצרכו, לעלות לגג ולראות. עלה מאור הלבנה, צמח תואר הלבנה סמוך לשחרית. ודימו, וחשבו. והוציאוהו לבית השריפה, כשהבינו שנשחט בלילה. ו. תמיד שם. ז. וצריך להיות מבוקר שאין בו מום ארבעה ימים קודם, כדתנן בערכין (יג.) אין פוחתין מו' טלאים המבוקרים בלשכת הטלאים ארבעה ימים קודם שחיטה. ושם יג: בן בג בג אומר מנין לתמיד שהוא טעון ביקור ד' ימים קודם שחיטה, ת"ל תשמרו להקריב לי במועדו, ולהלן [בקרבן פסח] הוא אומר והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר, מה להלן טעון ביקור ד' ימים קודם שחיטה אף כאן טעון ביקור. ח. שנית לאו דוקא שהרי מבוקר כבר ד' ימים. לרש"י (פסחים נז. ד"ה למשמרת). ולהרמב"ם (פ"א מו"מ ה"ט) מבערב לאו דוקא דהיו מבקרין אותו מתחילה קודם ד' ימים ואח"כ לפני השחיטה שנית

תורת פרק ה' הקדשים לא

ב. ⁷ וזו שזכה בשחיטתו ¹ מושכו לבית המטבחים, והולכין אחריו
הכהנים שזכו להעלות האברים, וואגב יתבאר פה ענין של בית
המטבחים, ² הבית מטבחים היה לצפוננו של מזבח, ועל אותו
המקום היה שמנה עמודים של אבן נמוכים, וחתכת עץ ארו היה על
העמודים ³ מזה לזה, כדי שיוכל לקבוע בהן האונקליות של ברזל,
שעליהן היו תולין הקרבנות, ומפשיטין אותן על שולחנות של שיש
שבין העמודים, ועשאו של שיש ⁴ שהוא מקרר הבשר. ושלשה
סדרים של אונקליות היו קבועין על העמודים זו למעלה מזו, כדי שיהא נוח לתלות
עליהן בהמה גדולה או קטנה (ועיין במ"ט ט"ז). ¹ ושוהין שם עד שפותחין שער ההיכל
הגדול, ונדאם היה שוחט התמיד וכן שארי קרבנות בעוד שדלתות ההיכל סגורים
² פסול. ¹ ובשעת פתיחת השער ידשוטין את ³ התמיד, אף ⁴ דוריקת דמו היה
אחר דישון מזבח הפנימי וכדלקמן, שחיטתו היה קודם, ⁵ וי"א דגם שחיטתו היה אח"כ:
ג. ⁶ מי שזכה בדישון מזבח הפנימי והמנורה, היו מזמינין הכלים בידיהן, והם
⁷ המני והכוו, לכשיפתחו ההיכל שיקיימו המצוה, וגם נמלו בידם שני מפתחות
המזומנות לפתוח ההיכל (כמנז"ר ⁸ משנה). המני דומה לסל ופיו רחב והוא מחזיק קביים
וחצי, והכוו דומה לקיתון גדול של זהב, ותיכף שנפתח שער ההיכל נכנסו לתוכו.
ד. ⁹ מי שזכה ¹⁰ בדישון מזבח הפנימי נמל את המני והניחו לפניו, והופן את

מצות ה'

ז. מתני' שם סוף פ"ג (ב):
י. שם היו טבעות להכניס ראש הכבש שם בשעת
שחיטה, וגם היו שולחנות ועמודים לתלותו עליו.
יא. כ"כ הרגמ"ה והראב"ד שם. אבל מהרמב"ם
משמע שהיה חתיכת עץ על כל עמוד לעצמו,
[ובו קבועים אונקליות].
יב. ואע"פ שמעולם לא הסריח בשר הקודש [כמו
ששנינו באבות פ"ה] מ"מ אין סומכים על
הגם.
יג. עיין בהלכות שלמים סעיף ד', דנחלקו בזה
הראשונים אם דוקא בשלמים, או גם בכל
הקרבנות. וכתבו תוס' במנחות (ה. סד"ה כמין)
דאם נאמר דדוקא בשלמים פסול, הא דתנן בתמיד
לא היה השוחט שוחט עד שישמע קול שער הגדול
שנפתח, למצוה בעלמא.
יד. כדתנן בתמיד פ"ג (ב): לא היה השוחט שוחט
עד שישמע קול שער הגדול שנפתח, משמע
דכששומע שנפתח שוחט מיד.

זו. וקיבל המקבל בכלי שרת בידו הימנית [וכמו
שיתבאר בהל' קבלת הדם].
זא. כדאמרינן ביומא (ג. זמימלא דסדר מערכה)
ודישון מזבח הפנימי קודם לדם התמיד.
זב. רש"י שם דפירש דדישון מזבח הפנימי קודמת
לדם התמיד, לשחיטה ולזריקה.
זג. מתני' תמיד שם.
זד. לצורך הדישון כדמפרש לקמן.
זה. פ"ג דתמיד.
זח. בירושלמי יומא פ"ב ה"ב מנין לדישון מזבח
הפנימי וכו' והוה עליו והקטיר, מה הוה
נגופו אף הקטרה בנגופו. ופ"י בקרבן העדה והוה
עליו והקטיר, עליו כמזבח הפנימי כתיב כפ' אחרי
מות והוה עליו ודרשינן לקמן בפרק הוציאו לו
(ה"ו) עליו ולא ע"ג גחלים ולא ע"ג אפר אלא ע"ג
זהבו [של מזבח]. ובקטרת נמי כתיב והקטיר עליו,
בעינן שלא יהא ע"ג אפר ולא ע"ג גחלים הלכך
צריך שיטול הדשן.

לב תורת סדר שחיטת התמיד הקדשים

עין משפט ט. טס פ"ו ה"ג.
י. פ"ה מעה"ק ה"ו.
הדשן בחפניו ונותן לתוכו, ובאחרונה שלא היה שם בברק מעט,
כיבר שאר הדשן במכבדת לתוך המנא, והניחו שם ויצא, ולא היה
מוציאו [להמנא] עד שהזמינו מי שזכה בקטורת ובמחתה לעשות
עבודתו, והחלו לעלות במעלות האולם, וכדלקמן (פ"ה):
ה. גג והכהן פ' כד שקיבל את דם התמיד מוליכו למזבח, ' כהובא לו לקרן מזרחית
צפונית, ונותן מזרחה צפונה, מערבית דרומית ונותן מערבה דרומה, שירי הדם
היה שופך על יסוד דרומית.

מצות ה'

בב. ולא יכול ליטלם בחפניו.
בג. לרבנן זורק הדם עכשיו קודם הטבת ה' נרות, ולאבא שאול אחר הטבת ה' נרות.
כד. כדפשטינן ביומא כה: שהכהן המקבל זורק, שנתן בתחילת ויקרא זורקו בני אהרן הכהנים
מדתנן [ריש פ"ד דתמיד] שחט השוחט וקיבל את דמו על המזבח סביב, ויתבאר בהל' עולה.
המקבל ובא לו לזרוק.
כה. משנה ריש פ"ד דתמיד, ונותן ע"י זריקה
מחצי המזבח ולמטה כמשפט עולה וכמו
שנאמר בתחילת ויקרא זורקו בני אהרן הכהנים
את דמו על המזבח סביב, ויתבאר בהל' עולה.



פרק ו'

סדר הטבת הנרות

א. מי שזכה בביישון המנורה נכנס ומצא ב' נרות גמורחים דולקין, או החמושה נרות שלצד מערב מסיר מהן השמן הישן והפתילה הישנה, ונותן בכזו, ונותן שמן חדש ופתילה חדשה, ואלו השתי נרות מניחן דולקין עד לאחר הקטרת הקטורת, ואז מודשן גם אלו, ונותן בהם שמן חדש ופתילה חדשה. וה"מ בזמן שאין הנס כגון לאחר שמת שמעון הצדיק, אבל קודם שמת שהיה נר מערבי דולק תמיד בדרך נס, כשהיה בא להטיב השתי נרות מזרחיות, לא היה מודשן אלא הנר הראשון שעומד לצד מזרח, ומטיבו, והנר השני הסמוך לו שהוא נקרא נר מערבי דולק עד הערב בעת הדלקת הנרות, שממנו מדליק הנרות האחרים. ואחר שהדליק שאר הנרות, מודשנו לנר זה ונותן בו שמן ופתילה חדשה, ומדליקו מן הנר שאצלו. הוי"ש מהראשונים דס"ל שגר מערבי נקרא הנר האחרון הסמוך לפרוכת, ויהדלקתו דוקא ממזבח העולה: (הג"ה וכל זה אליבא דהתנאים דס"ל דהמנורה מונחת ממזרח למערב הצית, אצל למ"ד דמונחת מלפון לדרום, נר האמצעי הוא נקרא נר מערבי. וכן פסק הרמב"ם צפ"ג מצית הצחירה הי"ג).

מצות ה'

א. משנה סוף פ"ג דתמיד. **ב.** שנאמר (גני קטורת) בבקר בבקר בהטיבו את הנרות יקמירנה, ולרש"י ותוס' היינו שמדשן ושם שמן ופתילה מחדש להבין לבין הערבים שיוכל להדליק, ולהרמב"ם פ"ג הי"ב מתו"מ [עי"ש] היה גם מדליק הנרות, והנרות שדולקים עדיין מיפה אותם ומוסיף שמן שידלקו עד בין הערבים. **ג.** כהראשונים דס"ל דנר מערבי (למ"ד שהמנורה מונחת ממזרח למערב) הוא השני ממזרח, שהוא מערבי לראשון וכדפירש רש"י בשבת פ' במה מדליקין (כ"ג), ועיין ראב"ד בתמיד שם. ועיין רמב"ם בפיה"מ שם שכתב שגר מערבי הוא הנר היותר מערבי מכולם שהוא לפני ה', ובפיה"מ מהד' א"י (הנדפס מחזק) פירש המשנה כמאן דאמר שהמנורה היה מונח בין צפון ודרום, ולא גרס במשנתנו תיבת מזרחיות, אלא ב' נרות [סתם]. ולדבריו המשנה לא איירי מנר מערבי, אלא שיש לו להטיב תחילה ה' נרות הסמוכים לו, [למ"ד מזרח מערב יש לו להתחיל ממזרח משום אין מעבירין על המצות, ולמ"ד צפון דרום יש לו

להתחיל בצפון שהוא מימין בבואו מפתח ההיכל שבמזרח], אלא שאם ב' הראשונים דולקים והשאר לא, מניח את הראשונים ומטיב את השאר קודם. [ומוכח שם ברמב"ם שהיו מדליקין הנרות מימין לשמאל, וזהו דרך ימין כהרמ"ע מפאנו [נסלר עזרה וזקונטס ימין ה' יוממה], וכן מפורש בהראב"ד שם]. **ד.** ואם מצאן שכבו מדליקין כדלקמן. **ה.** רמב"ם בפירוש המשניות שם. **ו.** כדתניא (ציומא מה:): אש תמיד תוקד על המזבח, וכו' אש מחתה ומנורה מנין וכו' ת"ל אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה, אש תמיד שאמרתי לך, לא תהא אלא בראשו של מזבח. וברש"י אש שאמרתי לך בה תמיד והוא של מנורה שנאמר בה להעלות נר תמיד. וסובר הרמב"ם דקאי על נר מערבי שעליו נאמר להעלות נר תמיד. וכ"מ בירושלמי יומא פ"ה ה"ו והראב"ד שם (צפ"ג מו"מ הי"ג) סובר דדוקא אם נכבה כל נרות המנורה או מביא ממזבח העולה, אבל אם יש במנורה נר דולק מדליקו ממנו.

עין משפט

א. רמב"ם פ"ג מהל' בית הבטירה ה"א.

ב. פ"ג מו"מ ה"ד וה"ו.

ג. טס ה"ב.

ב. זמצא שכבה אלו השתי נרות מדליק אותן מן הדולקין, ואח"כ מדשן החמשה נרות ו"ומפסיק בינתיים בהקטרת הקטורת (טוליש פוסקים בדם התמיד), ואח"כ מטיב אלו השתי נרות ג"כ כדי לגמור ההטבה:

ג. יאבן היתה לפני המנורה שעליה הכהן עומד ומטיב הנרות, ומניח הכוז על מעלה שניה ויצא עד לבסוף שיגמור הטבת שתי

נרות, ויטול הכוז י"א ממעלה שניה וישתחוה ויצא (כלקמן ג"כ פ"ב).

ד. יבכל נר י"ג שכבה ונותן בו שמן ופתילה חדשה י"ד מדליקו מנר חבירו, ודוקא כשהפתילות ארוכות שיכול להמשיכן ולהטותן אחת לחבירתה, דהא הנרות ט"קבועים במנורה ואינו יכול להזיזן ממקומן, וליטול נר של חול ולהדליק מהן אינו יכול ט"ממשום בזיון:

ה. כל [א] י"ג נר שכבה באמצע הלילה או קודם אור היום, י"ג מסיר הפתילה וכל

זבח תודה

[א] (גרסינן במנחות) נר שכבתה נידשן השמן נדשנה הפתילה וכו'. עיין פירש"י, ובחידושים המיוחסין להרשב"א מפרש וז"ל נדשן השמן נידשנה הפתילה, נראה שהם שני דברים, נידשן השמן, כשמילא אפר מדשן הפתילה, או שנדשנה הפתילה, צריך להדליק פעם אחרת, ויסיר כל אותו שמן ואותה פתילה, עכ"ל. [ואף שפירוש זה יפה מאוד, סוגית הגמרא שם (א) לא אתיא שפיר כל כך ע"ש, וצ"ע]:

מצות ה'

ז. ע"פ ר' עובדיה כפי' המשנה בפ"ו דתמיד מ"א עי"ש. ועיין בפירושו בפרק ג' מ"ט. וע"ע שיטת הרמב"ן בחי' שבת כב. ח. כרבנן ביומא יד: דס"ל דמפסיק בקטרת בין הטבת ה' נרות לב' נרות, ומה שנאמר בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות יקטירנה, הפי' בעידן הטבה תהא מקטיר קטרת. ז. [המובא לקמן פרק ז' שפוסקים] כאבא שאול שם, שלומד בהיטיבו את הנרות והדר יקטירנה. וכאביי שמסדר אליביה. י. משנה בתמיד שם (פ"ג מ"ט) ואבן היתה לפני המנורה ובה שלש

מעלות וכו'. (וילפינן לה בספרי מבהעלותך את הנרות), וכתב ר' עובדיה שם ובה שלש מעלות, כנגד שלש העלאות שכתובות במנורה, בהעלותך את הנרות, והעלה את נרותיה, להעלות נר תמיד. ועו"ל דכיון דגבוהה של מנורה הוא י"ח טפחים כדאיתא במנחות (כט). שהם ג' אמות, וגובה אדם בינוני ג' אמות, ואדם שולט בידיו ביותר כשאינו צריך להגביהם. וע"י שעולה ג' מעלות שכל מעלה חצי אמה [ככל המעלות שנשנו במס' מדות] מגיעים נרות המנורה כנגד חצי גופו שאז יכול להטיבם בלי שיצטרך להגביה ידיו. הר' אהרן הכהן אייזנבלאט שליט"א. יא. משנה שם. ועיין עבודת ישראל שם אות נ"ג. יב. להרמב"ם (פ"ג מו"מ ה"ג) היינו דוקא שאר הנרות אבל נר מערכי שכבה מדליקין אותו ממוזבח החיצון. יג. וכן כשהדליקו הנרות בערב, כדאיתא בשבת (כז:). יד. בשבת שם והא הכא כיון דקביעי נרות לא סגיאל משקיל ואדלוקי וכו', תרגמא רב פפא בפתילות ארוכות, וכן נפסק בשו"ע או"ח סי' תרע"ד לענין נר חנוכה עי"ש. ז. וכמ"ד (צמנמוס פ:). דמנורה ונרותיה באות מן הככר. עי"ש. ז. משום בזיוי מצוה שמדליק נר שאינה מן המצוה מנר של מצוה. רש"י. יז. מנחות

לחמי תודה

(א) לא ידעתי למה.

תורת פרק ו' הקדשים לה

השמן שבנר ומקנחו, ונותן בו פתילה אחרת ושמן אחר י"ח במדה אחר והוא חצי לוג, ומדליקו, י"ט ולמחר כשמכבה הנרות האחרות מכבה נמי זו:
ו. ^ז ככל הפתילות שאסור להדליק בהן בשבת אסור להדליק בהן במקדש, דבעינן שיהא שלהבת עולה מאליה, ולא שיהא צריך תיקון והטייה:
ז. ^ח ככתנות כהנים הדיוטים שבלו היו עושין מהן פתילות למנורה תמיד:

עין משפט
ד. ט"ז ט"ו.
ה. פ"ח מכלי
המקדש ט"ו.

מצות ה'

פח: אמר רבי יוחנן אמר רבי נר שכבתה נידשן השמן נידשנה הפתילה, כיצד עושה מטיבה ונותן בה שמן ומדליקה. יח. [צ"ל כמדה ראשונה]. שם אמר רבי ירמיה פשיטא דכמידה ראשונה וכו'. יט. ולהרמב"ן בשבת כב: אינו מכבה. ועיי"ש שמפרש נר שכבה היינו בבוקר.
כ. שבת כא. תני רמי בר חמא פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת, אין מדליקין בהן במקדש, משום שנאמר להעלות נר תמיד, הוא תני לה והוא אמר לה כדי שתהא שלהבת עולה מאליה, ולא שתהא עולה ע"י דבר אחר. וברש"י ולא שתהא צריכה תיקון והטייה. (ובשמינים מיהא לא הוצרכה ללמדה לענין מנורה, שהרי שמן זית זך כתיב. מאירי).
כא. רמב"ם פ"ח מכלי המקדש ה"ו. עפ"י הא דאמרינן בשבת כא. ת"ש דתני רבה בר מתנה בגדי כהונה שבלו מפקיעין אותן ומהן היו עושין פתילות למקדש מאי לאו דכלאים, לא דבוין. וכתב הכ"מ ודייק רבנו כתנות כהנים, למעט אבנט דאין עושין מהן פתילות למנורת תמיד, משום דאית בהו עמרא [צמר] ואין להדליק בהם למנורת התמיד [כדרך שאין מדליקין בהן בשבת כדאמרינן שם], ומכנסים תגן דבשמחת בית השואבה מדליקין בהם, ולא נשאר לפתילות התמיד כי אם כתנות ומצנפת. וצריך טעם למה השמיט רבנו מצנפת. וכו' עיי"ש.



עין משפט

א. פ"ו ממו"מ
ה"א-ה, וטור
או"ח סי' מ"ח.

פרק ז'

סדר המערכה והעבודות זה אחר זה

א. נסדר ^ב סדר המערכה. זה שזכה בתרומת הדשן ותרם כדין המבואר לעיל, א' מסדר אח"כ המערכה גדולה שעליה מקמירין כל ההקטרות, ואח"כ ב' מסדר מערכה שניה שעושין ב' בקרן מערבית דרומית, וממנה חותין גחלים להכניס למזבח הפנימי שחרית וערבית להקמיר עליהן קטורת תמיד, ו' ואי לא משכח עצים למערכה שניה מכנים גחלים למזבח הפנימי מן מערכה גדולה, ו' ואח"כ י' משהאיר היום מעלה שני גזירי עצים ומניחן על מערכה גדולה להרבות האש, ומצוה זו של סידור הגזירים הוא ז' קודם לדישון מזבח הפנימי, והדישון קודם י" לזריקת א' דם

זבח תודה

מצות ה'

א. ומש"כ עוד דדישון מזבח הפנימי קודם לדם התמיד, דעת הרמב"ם (פ"ו ממו"מ ה"ג) והסמ"ג דהיינו לזריקת התמיד, אבל שחיטת התמיד בעזרה הוא בעת שהכהן מדשן מזבח הפנימי בהיכל, (ועיין נפיש"י [יומא לג. ד"ה לטס הממיד] וע"ש בלח"מ הטעם. ומש"כ ב' דדישון מזבח הפנימי הוא קודם לדם התמיד, נראה דטעמו מדמקשי [יומא לג.]: ר"פ לאביי אימא חד שדייה לדישון מזבח הפנימי וכו', ומשני א"כ אפסוקי במאי מפסקת להו, משמע דאי היה במה להפסיק טוב יותר לומר כמו שהקשה ר"פ, דסידורו הוא דישון מזבח הפנימי, ואח"כ דם התמיד, ואח"כ הטבת הרמב"ם המובא לעיל פ"ד אות כ"ט], דאי בדיעבד, הרי כשר גם ממערכה גדולה שהוא במזבח ועיין תוס' שם ד"ה אבל, וצ"ע. וי"ל דבדיעבד דכתבו תוס', היינו שבדיעבד נחשב גם מהאי גיסא ומהאי גיסא לפני ה', ומקיים את המצוה ולקח וגו' מעל המזבח מלפני ה', אבל לא מצוה מן המובחר. ומה דקאמר (לעיל) אי לא משכח עצים למערכה שניה מי לא מעייל ממערכה גדולה, בזה ודאי אינו מקיים המצוה ולקח מלפני ה', אלא דאעפ"כ כשר דזה לא מעכב. ואפשר עוד דדוקא בקטורת של כל יום לא מעכב, דהא דילפי מקטורת של יוה"כ (כלאמרינן מצמיס נמ:), היינו דוקא למצוה, אבל קטורת של יוה"כ שמכניס לפני ולפנים שבוה נאמר קרא דלפני ה' ושם נאמר חוקה, מעכב שיהא ממערב, כדמשמע בתוס' [יומא מו. ד"ה אצל] ומ"מ קאמר דמהאי גיסא ומהאי גיסא כשר]. ה. ביומא (לג.) שם מערכה שניה של קטורת קודמת לסידור שני גזירי עצים, דכתיב ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר, עליה ולא על חברתה, מכלל דאיתא לחברתה. ו. שנאמר (צ"ט פ"ו) ובער עליה וגו' בבקר בבקר. ועיין זב"ת לעיל בפ"ג. ז. בגמ' שם מכשיר עדיף, וברש"י המכשיר ומתקן את הדבר הזה קודמו, ועצים מכשירי קטורת הם וכו'. ח. שם ודישון מזבח הפנימי

התמיד, ואבל שחיטת התמיד שהוא^ט בצפון המזבח נכון לכתחלה שיהיה בעת שהכהן מרשן האפר ממזבח הפנימי, יו"א דהוא קודם אף לשחיטה. ודם התמיד^{יב} קודם להטבת י"א חמש נרות, י"ב והטבת חמש נרות קודמת לקטורת שמקטיר על

מצות ה'

קודם לדם התמיד, ודעת הרמב"ם פ"ו תו"מ ה"ב, דהיינו לזריקת הדם, דשחיטת התמיד היה מיד בפתיחת שערי ההיכל, כדתנן בתמיד פ"ג (ל): לא היה השוחט שוחט עד ששומע קול שער הגדול שנפתח, ואז נכנס מי שזכה לרשן מזבח הפנימי עי"ש. וכ"כ הראב"ד בתמיד ריש פ"ד דתמיד עי"ש. מ. שהוא עולה, ונאמר בעולה ושחט אותו על ירך המזבח צפונה לפני ה'. י. רש"י שם שפירש לדם התמיד לשחיטה ולזריקה. י"א. כדמפרש ביומא שם לנ: שצריך לחלק הטבת הנרות לב' פעמים, לר"ל הטעם כדי להרגיש את העזרה, כמו שנאמר בבית אלוקים נהלך ברגש, ולר"י משום שנאמר בבקר בבקר בהטיבו את הנרות, חלקהו לשני בקרים. ומק' שם מ"ש דעביד הטבת ה' נרות ברישא, נעביד הטבת ב' נרות ברישא, [ומשני] כיון דאתחיל בהו עביד רובא, ונעביד שית, אמר קרא בהטיבו את הנרות יקטירנה, ואין נרות פחות משתים.

זבח תודה

ה' נרות. וא"כ השתא דמסקינן דמפסיק באמצע בקטורת, בודאי דישון מזבח קודם לדם התמיד:

[ב]. אבל רבנן שם פליגי עליה וס"ל וכו'. עיין ברמב"ם פ"ו מהלכות תמידין, והסמ"ג, דפסקו שם כרבנן דבקטורת מפסיק להו, אבל דם התמיד קודם להטבת חמש נרות, והיינו אחר דישון. ונ"ל דיצא לו זה לפסוק דלא כאבא שאול, אף שסידר אביי אליביה, ממה דמשני סתמא דגמרא בדף ל"ד לעולם רבנן היא, אף דהיה יכול לומר ג"כ לעולם אבא שאול היא, אלא משום דניחא ליה לאוקמי כרבנן, וכן פירש"י שם. אלמא דסתמא דגמרא ס"ל^(כ) כרבנן. והי"א והוא דעת הטור או"ח בסימן מ"ח ע"ש בב"י, והרע"ב בפירוש המשנה, יסבור כתירוצא דתוס' שם ד"ה לעולם רבנן היא ע"ש.

יב. כרבנן דאמרי (ציומא יד): לא ייטיב את הנרות (היינו כל הנרות, גם ב' האחרונים) ואח"כ יקטיר

לחמי תודה

(א) ועוד י"ל דהנה ביומא יד: על מתני' דומקטיר את הקטורת ומטיב את הנרות, קאמר בגמ' אלמא קטורת ברישא והדר נרות [כרבנן], ורמינהו מי שזכה בדישון מזבח פנימי ומי שזכה במנורה ומי שזכה בקטורת [דבתמיד תנן סידור מנורה לפני קטורת, כאבא שאול]. אמר רב הונא מאן תנא תמיד רבי שמעון איש המצפה הוא. [ומק'] והא איפכא שמעינן ליה דתנן [בתמיד פ"ד מ"א] בא לו לקרן מזרחית צפונית נותן מזרחה צפונה מערבית דרומית נותן מערבה דרומה, ותני עלה ר"ש איש המצפה משנה בתמיד מזרחית צפונית נותן מזרחה צפונה מערבית דרומית נותן מערבה ואח"כ נותן דרומה, [אלמא דתנא דתמיד לאו ר"ש איש המצפה מדלא תני נותן מערבה ואח"כ דרומה], אלא אמר ר"י מאן תני סדר יומא ר"ש איש המצפה. ובירושלמי שם פ"ב ה"ב גם מק' כן ומשני א"ר יוחנן תמיד דר"ש איש המצפה היא, א"ר יעקב בר אחא ולא כולה אלא מילין צריכין לרבנן, עכ"ל ופירושו שלא כל תמיד הולך כר"ש איש המצפה, רק דברים שקשים לאוקמי כרבנן משום דקשיין סתמא אהדדי, אבל שאר דברים הולך כרבנן, ולכך תנן שם במערבית דרומית נותן מערבית דרומית כרבנן ולא כר"ש שנותן מערבה ואח"כ נותן דרומה. וא"כ מיושב מה שהק' בבבלי על רב הונא דאמר מאן תנא דתמיד ר"ש איש המצפה, מסיפא דלא אתיא כותיה. דאה"נ דדוקא ר"ש סתים שם כאבא שאול, ורבנן לא סבירא להו הכי. ומה דאמר בבבלי אלא אמר ר' יוחנן מאן תנא סדר יומא ר"ש איש המצפה, סובר הרמב"ם דכיון דבירושלמי [דהוא אתרא דרבי יוחנן ובקיאין טפי בדבריו] קאמר בשם ר"י כרב הונא, כוותיה נקטינן. וסתמא דיומא דסתמי לה כרבנן דקטורת ברישא טפי עדיף מסתמא דתמיד דר"ש איש המצפה הוא דסתם לה.

עין משפט
 ג. שם ה"פ.
 המזבח, וקטורת קודם להטבת שתי נרות. וי"א דהטבת חמש נרות קודמת לדם התמיד, ודם התמיד קודם להטבת שתי נרות, והטבת שתי נרות קודמת לקטורת. ולכו"ע כל זה י"קודמין להקטרת האיברים שמקטירים על המזבח החיצון, וי"קטורה זו קודם למנחת סולת שמקטירין עם התמיד, וי"ומנחה זו קודם לחביתו כה"ג שמקטירין בכל יום, וי"והחביתין קודמין לנסכי יין שמנסכין בכל יום בשביל עולת התמיד.
 י"ובשבת שצריך להקריב מוספין, י"הנסכים קודמין להם, והמוספין י"קודמין כ"אלבזיכי לבונה שמקטירין בשבת, י"ב"והבזיכין קודמין לתמיד של בין הערבים. והתמיד זה הוא האחרון בכל יום כ"גאחר כל ההקטורת, ומי שצריך להקריב

מצות ה'

(קטורת), אלא יקטיר ואח"כ ייטיב. (אבא שאול אומר מטיב ואח"כ מקטיר. מ"ט דאבא שאול דכתיב "בבקר בבקר בהטיבו את הנרות" והדר "יקטירנה". ורבנן מאי קאמר רחמנא בעידן הטבה תהא מקטיר קטרת וכו'). (שם לג): לאביי ואימא וכו' לדם התמיד הניקדום להטבת ה' נרות דמכפר עדיף. יג. כדסידר אביי אליבא דאבא שאול דאמר מטיב (כל הנרות) ואח"כ מקטיר [משום שנאמר בהטיבו את הנרות והדר יקטירנה], וכיון דצריך להקדים ב' נרות לקטורת, ע"כ צריך להקדים ה' נרות לדם התמיד, כדי שיוכל להפסיק בו בין הטבת ה' נרות לב' נרות וכו"ל. ועיין זב"ת, וע"ע בסדר עבודה להרמ"ע מפאנו ז"ל פ"ד ובהערות יקרות שם. יד. שם (לג): וקטרת לאברים, דתניא יוקדם דבר שנאמר בו בבקר בבקר, לדבר שלא נאמר בו אלא בקר אחד בלבד.
 מו. שם ואברים למנחה דתניא מניין שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר ת"ל וערך עליה העולה, ואמר רבא העולה, היא עולה ראשונה (מזה שכתב העולה, ולא עולה, בא לומר שיערוך עליה תחילה העולה הידועה, שהיא עולת התמיד, והיא תהא תחילה לכל שאר ההקטרות).
 מז. כדמפרש שם (לד). שנאמר עולה ומנחה, וברש"י להקריב אשה לה' עולה ומנחה זבח ונסכים דבר יום ביומו (ויקרא כג), עולה ומנחה, לימדה שתהא מנחת העולה אחר העולה מיד, ולא יפסיקו חביתין בין העולה למנחת התמיד.

יז. מפרש שם בגמ' שום מנחה, וברש"י הואיל וחביתין אף הן מנחה והזיקין הכתוב עם התמיד, דכתיב ועשירית האיפה סולת למנחה תמיד (ויקרא ו), אף היא תהא סמוכה לתמיד אחר מנחת נסכין, כדכתיב עולה ומנחה.
 יח. וכן בר"ח ובמועד.
 יט. של תמיד קודמין למוספין, כדמפרש שם שנאמר זבח ונסכים, וברש"י למדנו שלא יפסיק קרבן אחר בין זבח לנסכים.
 כ. מפרש שם לאו אמרת בבקר בבקר להקדים, ה"נ ביום ביום לאחר. שבמוסף נאמר וביום השבת וגו' ובלחם הפנים נאמר ביום השבת ביום השבת יערכנו, בסוף פרשת אמור. ולשון ביום משמע באור עצום היום, ולא בבקר, רש"י.
 כא. של לחם הפנים, שבכל שבת מחליף הבזיכין והלחם מהשולחן הטהור, ומקטיר הבזיכין על מזבח החיצון, וזה מתיר הלחם באכילה כקומין ולבונה שמתיר השירים במנחה.
 כב. שאין להביא קרבן אחר תמיד של בין הערבים, כדמפרש שם (לג). שנאמר והקטיר עליה חלבי השלמים, עליה [על עולת תמיד של שחר האמורה בראש המקרא] השלם [להביא] כל הקרבנות כולם, ולא אחר תמיד של בין הערבים. [לימד על תמיד של ביה"ע שהוא אחרון לכל הקרבנות. רש"י].
 כג. של מזבח החיצון, ועיין לקמן בהלכות תמיד של בין הערבים.

תורת פרק ז' הקדשים לט

בכל יום נדר או נדבה או שום קרבן חובה, צריך להקריבו בין תמיד של שחר לתמיד של בין הערבים, ולא אח"כ. וויש חילוק בין תמיד של שחר לתמיד של בין הערבים, דבשל שחר היה ^{יד}לכו"ע הקטורת קודמת לאיברי התמיד, ובשל בין הערבים היה ^{יג}הקטרת האיברים קודם לקטורת[.]:

מצות ה'

בד. בין לרבנן בין לאבא שאול, וכדתנן ביומא נסכים [שהרי אף לאברים קודם, משום יוקדם דבר (לג): קטורת של שחר קריבה בין דם לאברים, שנאמר בו בבקר ובקורבן], אף כאן [בתמיד של בין הערבים בין אברים לנסכים. ובגמ' שם לד. של ביה"ע] קטורת קודמת לנסכים, וכו'. מנה"מ אר"י דאמר קרא כמנחת הבקר וכנסכו ביה. ועיין לקמן (מ"ט צממיל של ציה"ע) פט"ו אות תעשה, מה מנחת הבקר קטרת קודמת ל[מנחת]. ד'.



פרק ח'

עין משפט

- א. רמב"ם פ"א מו"מ ה"י.
 ב. רמב"ם פ"ו ממע"ק ה"ה-ט.
 ג. רמב"ם פ"ו מו"מ ה"י.

א. ^א לא היו כופתין את הטלה, שלא ביחזקו את האפיקורסין, אלא היו גאוחזין ידיו ורגליו בידיהן, דו"א שיוכל לעקדו יד ורגל יחד, וכך היתה עקידתו הראשו לדרום ופניו למערב:
ב. ^ב תמיד של שחר היה נשחט על קרן וצפונית למערבית על טבעת שניה, ושל בין הערבים על קרן צפונית מזרחית על טבעת שניה כדי שיהיה נגד השמש וכך הוא מצותו לכתחלה:

הפשט וניתוח

ג. ^ג כיצד מנתחין את העולה, ^ד לא היה שובר את הרגל, אלא ינוקבו יאותולה

מצות ה'

א. לא היו כופתין את הטלה [בשעת שחיטתו], משנה ריש פ"ד תמיד. וכופתים י"מ [רגמ"ה ומפרש] ד' רגלים ביחד. וי"מ [רא"ש] אפילו ב' ידים וב' רגלים (אלא יד ורגל יד ורגל). וי"מ [רמב"ם] שאין כופתים כלל אפי' יד ורגל אלא אוחזין בידיהן.
ב. בגמ' שם לא היו כופתין את הטלה מ"מ, ר"ה ור"ח חר אמר משום ביוון קדשים, וחד אמר משום דמהלך בחוקי העמים, מאי בינייהו איכא בינייהו דכפתיה בשיראי [משי], א"נ בהוצא דדהבא [דאז ליכא ביוון קדשים, רק משום חוקי העמים]. ומהלך בחוקי העמים, פי' המפרש כשמקריבים זבח לע"ז כופתין אותו כך ד' רגלים ביחד. ורגמ"ה גרם, שהוא מהלך בחוקי המינים, ופי' שהן היו מצוין לכפותו כולו, [ונראה דלגירסה זו הכוונה שהם אומרים לעשות כן לגבוה], וכ"כ הרמב"ם (פ"א מו"מ ה"י) שלא יחקו את המינים.
ג. מי שזכו בהולכת אברי התמיד.
ד. רא"ש, [וכן להרגמ"ה ומפרש הנ"ל היו עושים דוקא באופן זה, כדאיתא] בגמ' שם תנא יד ורגל, כעקידת יצחק בן אברהם.
ה. משנה שם [וכ"ה בכרייתא ביומא לו. גבי שאר זבחים], וביומא שם [גבי פר כה"ג] היכי משכחת לה, [שיהא ראשו לדרום ופניו לצפון, ומשני] אמר רב בעוקם, [שצד ראשו לצפון ואחוריו לדרום ועוקם את ראשו שיהא פניו למערב, כלפי

ההיכל. ומק'] ונוקמיה להדיא [אחוריו למזרח ופניו להיכל, ומשני] אמר אביי גזירה שמא ירכיז גללים. ו. דעולה מעונה צפון, ומה שאמר כאן צפון היינו צפון [המזבח ו] העזרה, [ושם היה בית המטבחים והמבעות קבועות ברצפה לתת ראש הבהמה לתוכן, והיו כ"ד טבעות קבועות בשש שורות של ד' טבעות כ"א]. וטבעת שניה, היינו שניה מהמזבח, כן הוא לרש"י ותוס' ביומא סב, ומפרש ורא"ש בתמיד, [ועי"ש הטעם למה טבעת שניה]. אבל הרמב"ם (פ"א ה"א מו"מ) כתב בצפון של בית המטבחים, וא"כ טבעת שניה, היינו שניה מצד צפון.
 ז. משום שנאמר שנים ליום ודרשו חז"ל (יומא סג): כנגד היום, ובבקר השמש (שנקרא יום) בא ממזרח, [וצריך להרחיקו מצל כותל מזרח] לכך נשחט כנגדו כמערב, ובין הערבים שהשמש כמערב נשחט כנגדו במזרח.
 ח. במתני' פ"ד תמיד כל הסדר. ומבואר ע"פ המפרשים שם.
 ט. שלא היה שובר העצם של הרגל כדי לתלותו כדרך הקצבים.
 י. שנוקב בתוך ארכובתו (קנ"י גל"א) [שהוא למעלה מהכרעים] בין הגידים לעצם.
 יא. להרא"ש היה נוקב ותולה ברגל השמאלי, ולהמפרש היה נוקב ותולה בשני הרגלים [שמניחן באונקלאות] היינו כמין וזין שהיו יוצאים

בו ומפשיט, ^{יב} ואם היה שור מפשיטו בלי תליהו ^{יא} ומפשיט עד שהוא מגיע לחוזה, הגיע לחוזה ^{יד} חותך את הראש ונותנו ^{טו} לכהן, ^{טז} וחותרך את הכרעיים ונותנן ^{יז} לאהרן, ^{יח} ומשלים את ההפשט. ^{יט} וקורע את הלב ומוציא את דמו. ^כ וחותרך את הידים ונותנן לאהרן. עלה ^{כא} לרגל ימיני חותכו ונותנו למי שזכה בראש, ^{כב} ושני ביצים עמה. ואח"כ קורע את ^{כג} הבהמה עד שיגלו את המעיים, ונוטל ^{כד} את הפרד ^{כה} ונותנו על הראש מלמעלה על בית השחיטה, ונוטל את הקרביים ונותנן ^{כו} לאהרן:

מצות ה'

- ב.** הם ג' פרקים עם עצם הכתף הנקרא כף של יד במתני' (מולין קלד:), וכן מוכח מסדר ההולכה שנטל אחר הראש והרגל, [שהם קודמים לכל, מקרא] את שתי הידיים, משום דהאי תנא אזיל בתר גדול האברים כדלקמן, הלכך ב' ידים קודמים שהם גדולות מהעוקץ והרגל ושאר האברים, ובלי הכתפים הרי הם קטנים מכולם, וכמו שכתב המפרש (נמניד עס לא: ד"ה השני צ"י ידים). וכן מוכח ביומא כה: דקרי לידים כתף ע"ש וברש"י ותוס' ישנים והגה' הב"ח שם וכ"ה בר"ח ובריטב"א שם. וברא"ש כאן [הגירסא הנכונה הוא] חתך את הידים, הן הכתפים, (כ"ה ע"מ כמ"י) וכן מובא במלאכת שלמה (שהיה תלמיד רבנו זללאל אשכנזי שממנו נמשא פי' הרל"ט). וכן משמע מהראב"ד שכתב (לגבי חתך את הכרעיים, הכרעיים נקראו אותן שאצל החוזה עד הפרק), ומן הפרק ולמעלה עד מקום חיבור נקראו ידים וכו' ובלשון בני אדם נקרא כתף. וכ"כ הריטב"א ותוס' הרא"ש ושאר ראשונים ביומא.
- בא.** הוא ב' פרקים השוק והירך. (ואחר שנטלו נשאר הבהמה תלוי ברגל שמאל).
- בב.** שכשחותך הרגל חותכו ביחד עם ב' הביצים מחוברים עמו.
- בג.** שחותך את בטן הבהמה מלמעלה למטה.
- כד.** שהוא מחלב המכסה את הקרב, והוא כשמלה המכסה את כל הקרביים והמעיים.
- כה.** שנאמר וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים את הראש ואת הפרד, ודרשו חז"ל (יומא כה: טו.) תניא כיצד היה עושה, נותן את הפרד אבית השחיטה ומעלהו, והוה דרך כבוד של מעלה, ופרש"י דרך כבוד, לפי שבית השחיטה מלוכלך בדם הראש. **כו.** לזה שזכה בהולכת הקרביים [והכרעיים].
- מהעמודים], ואחרי שחתך רגל ימנית נשארת הבהמה תלויה ברגל שמאלית.
- יב.** רמב"ם פ"ו ממעה"ק.
- יג.** שמפשיט ומתחיל מהרגלים שהם למעלה [כשהבהמה תלויה], וממשיך עד החוזה שהוא עכשיו למטה, ואז מפסיק להפשיט עד שיחתוך את הראש וכו' (והמעם שאינו גומר עכשיו ההפשט, כתב הראב"ד כדי שלא יתקרב דם הלב כשיפשיט את החוזה ולא יצא, כי כשהדם חם הוא יוצא בטוב, ע"ש).
- יד.** עם העור שאינו בכלל הפשט, כדאמרינן בפ"ב דחולין [כו:], רא"ש. [והראש קרב ראשון, לכך חותכים אותו ראשון].
- יז.** שזכה בראש וברגל ימין, שבקרבן ציבור היו עושין פייס בבוקר מי יזכה בכל חלק, ואח"כ נותן כל חלק למי שזכה בו.
- יז.** ארבעה הרגלים עד הארכובה, רא"ש, (דהיינו קני"א זל"ט).
- יז.** למי שזכה בקרביים, והיה מדיח אותם, שנאמר והקרב והכרעים ירחץ במים.
- יח.** שגומר להפשיט את החוזה והידיים והצואר.
- יט.** לפי כשהשה צמא גונחת בשעת השחיטה וממשכת את הדם מבית השחיטה, [ללב] והוא הדם הקרוש הנמצא בלב, והו"ל כדם שנשפך ולא נתקבל בכלי ופסול למזבח, רא"ש, [וכתב הרא"ש שם נ"ל שמשנה זו [דהיינו חתך הלב] אין מקומה כאן, אלא לאחר שקרעו ונמצא כולו גלוי לפניו, דקודם אותה קריעה א"א להוציא הלב. אמנם מהרמב"ם שהביא הסדר כמתני' ושאר מפרשים שסתמו משמע דס"ל דהסדר כמשנתינו, וכן מפורש בראב"ד בתמיד שם, וצ"ל דס"ל שלא היה מוציא הלב, רק קורע בסכין את הלב במקומו, ועושה שיצא הדם].

ד. והולך ומדיחן במים, שנאמר והקרב והכרעיים ירחץ במים, כולא ביין, כחולא במוזוג, ולא בשאר משקין. ככל המימות כשרין אפילו שאינם מי מעיין, לבד מאלו שיש להם שם לוי, כגון מי כיוור אין כשר להדיח בהן. כמה מדיחין, כהכרם מדיחין אותו בבית המדיחין כל צרכה. כהקרביים אין פוחתין מן ג' פעמים. ומדיחין אותן על ג' שולחנות של שיש שבין העמודים:

ה. נמל את הסכין ומפריש ^{טז} את הריאה מן הכבד, ^{טז} ואצבע הכבד מן הכבד, ^{יז} ואינו מזיז הכבד ממקומו. ונוקב ^{יז} את החוזה ונותנו לאחר. ועולה לדופן הימנית ^{יח} וחותרך ויורד עד השדרה ^{יט} ולא יגיע בשדרה, עד שהוא מגיע לשתי צלעות רכות, חותכה ונותנה לאחר ^י והכבד תלויה בה:

מצות ה'

כז. תו"כ וזבחים כב. כח. מים ויין מוזגים יחד, שני חלקי מים ואחד יין, רש"י שם. כט. שם [והקרב והכרעים ירחץ] במים, לרבות שאר מים. ל. שם תנא דבי שמואל, מים, שאין להם שם לוי, יצאו מי כיוור שיש להם שם לוי, ועיין תוס' שם. לא. מתני' תמיד שם, ולפי שיש בה מינופת הרבה קבעו לה לשכה אחת להדיחה שם, [והיא לשכת בית המדיחין]. ולא קבעו [כמה פעמים להדיחה], לפי שיש כרם שיש בה מינופת הרבה, ויש שאין בה כל כך, והבני מעיים אין בהן משום מינופת כל כך. מפרש שם. לב. מתני' שם והקרביים מדיחין אותן שלש פעמים במיעוטה על שולחנות של שיש שבין העמודים. ולמדו הרמב"ם (נפ"ו ממע"ק ה"ו) והרא"ש שם דהכונה במיעוטה. הוא לכל המיעוט ג' פעמים [להעביר שירקא דמעיא], ואם היה צריך יותר היה מדיחין יותר, אלא שלא יפחות משלשה פעמים, ויש שלמדו דבמיעוטה הולך על השולחנות. ור"ל במיעוטה של שולחנות, היינו בשולחן הקטן שבין העמודים, [ויש שפירשו דמיעוטן הוא שם כלי שבו היו מדיחין] (עיין מפרש רא"ש ולאצ"ד סס). לג. שכצפון העזרה היו עמודים קטנים שבהם תולים הבהמה ומפשיטין, וביניהם היה שולחנות של שיש, [והיה של שיש כדי שלא יתחממו המעיים].

לד. שחותך בטרפס הכבד בין הריאה והכבד, לפי שהריאה קריבה עם הגרה, והכבד עם דופן ימין.

לה. שבסוף הכבד יוצא כמין אצבע (הדומה לכוהן היוצא מן היד), וחותרו מהכבד, לפי שאצבע הכבד היתה קריבה עם העוקץ והכליות, כמו בשאר קרבנות דכתיב על הכליות יסירנה, ופרש"י ז"ל שיהא מעט מן הכבד עם הכליות. רא"ש עיי"ש. לו. שהשאר את הכבד מחובר לדופן ימין, [וצריך זהירות בזה שלא יפריד הכבד מן הדופן]. וכן היה נזהר שתשאר הריאה מחוברת לגירה, ואצבע הכבד לעוקץ.

לז. חוזה נקרא כל מה שרואה פני הקרקע בשעה שהבהמה מהלכת, [שאינו משבר מן הצלעות שבגובה הצדדין], מן הצואר עד הכרם, והיה חותרך השומן [והבשר עם העצם] והסחוס שבראשי הצלעות, מבין ראשי הצלעות [והיה נשאר במקומו נקב כמין חלון]. ע"פ מפרש רא"ש וראב"ד, וחולין מה. ורש"י שם. [ובחזה של שלמים הניתן לכהנים, היה חותרך עמו גם שתי צלעות רכות הסמוכים לצואר אילך ואילך].

לח. שחותך את הצלעות האמצעיות, חוץ משתי צלעות רכות מלמעלה ושתי צלעות רכות מלמטה.

לט. היינו שלא היה חותרך חוט השדרה, אלא מפריד הצלעות מהשדרה.

מ. לפי שהכבד הוא בצד ימין. [ואפשר שלכך

ו. בא לו לגרה מניח בה ^{מב}שתי צלעות מכאן ושתי צלעות מכאן, חותכה ונותנה לאחר והקנה והלב ^{מג}והריאה תלויין בה. בא לו לדופן השמאלית ^{מד}וחותך ויורד עד שמניח בו ^{מה}שתי צלעות רכות מלמעלה סמוך לעוקץ, ושתי צלעות רכות שמלמטה כבר נחתכו עם הגרה, וכך היה מניח ^{מז}בחבירתה, נמצא מניח בשתי הדפנות ארבע צלעות בון, וארבע צלעות בון, חותכה ונותנה לאחר ^{מז}והשדרה עמה והטחול תלוי בה:

ז. בא לו ^{מח}לעוקץ חותכו ונותנו לאחר ^{מט}והאליה ואצבע הכבד ^{נו}ושתי כליות עמה: ח. ^{נא}נוטל את הרגל השמאלית ונותנה לאחר. וכסדר זה מפשיטין ומנתחין ^{נב}בעולת בהמה. ואלו הן הנתחין האמורין בתורה ^{נב}וניתח אותה לנתחיה:

מצות ה'

מ. שאיר השדרה בצד שמאל שלא תכבד יותר מדאי].	נ. שהוא גם בשמאל היה תלוי ומחובר בה. מ.ה. הוא סוף הבהמה דהיינו החלק שהזנב יוצא ממנה, עם שתי צלעות רכות מכאן ומכאן.
מא. הגרה הוא הצואר עם הקנה שהוא הגררת (והושט).	מ.מ. האליה שהוא הזנב, ואצבע הכבד היינו שלמעלה בסוף הכבד נמשך ממנה כמין אצבע הבהן.
מב. הם שתי צלעות מכל צד שכשחתך הצלעות השאיר בכל צד ב' צלעות.	נ. שהם דבוקים ומחברים בחלק העוקץ.
מג. שהריאה נמשך מהקנה, והלב מתחתיו.	נא. שכבר חתך הכל, ונשארה רק הרגל תלויה.
מד. שחותכם עם השדרה.	נב. בין כבש או עז, בין איל, בין פר.
מה. שהניח שתי צלעות הרכות [העליונות] יחד עם העוקץ, ושתי צלעות רכות כבר חתך עם הגרה.	נג. בויקרא א', ודרשו חז"ל וניתח אותה לנתחיה, ולא נתחיה לנתחים, חולין יא. רמב"ם פ"י ממעה"ק ה"ט. ולכך אינו יכול לחתוך אפילו בשור הגדול ליותר מאלו, [אבל יכולים להוסיף על האנשים שמוליכים האיברים וכדלקמן]. רמב"ם שם ה"ט.
מו. שבדופן ימין גם הניח שתי צלעות מלמעלה ושתי צלעות מלמטה.	
מז. היינו שהשדרה היה עם דופן שמאל, וכן הטחול	



עין משפט

ב. רמב"ם פ"ו
ממע"ק
ה"י- י"ט.

פרק ט'

סדר הולכת האברים

א. בכמה מוליכין את האיברים בלכבש.

אם גמן הצאן היא העולה, מוליכין אותה [א] דששה:

זבח תודה

מצות ה'

[א]. ואמרינן וערכו שנים בני אהרן שנים א. כל הסדר העתיק רבינו מלשון הרמב"ם פ"ו
הכהנים שנים וכו'. עיין בתו"י ביומא (א) ממעה"ק מנחות ה"י ע"פ מתני' פ"ד דתמיד

(ויומא כה). ב. ממקום השחיטה עד לכבש העולה

למזבח ושם היו מולחין אותם, ואח"כ היו מעלין אותם מהכבש למזבח. ג. דהיינו כבש בן שנה או
עז אפי' בן ב' שנים, אבל איל (שהוא כבש בן ב' שנים) היו מוסיפים עוד ג' כהנים כדלקמן. ד. ביומא
כו. ילפינן לה [מדכתיב וערכו בני אהרן הכהנים] וערכו שנים בני אהרן שנים הכהנים שנים, למדנו
לטלה שטעון ששה. והיינו האברים, מלבד המנחות והנסכים כדלקמן.

לחמי תודה

(א) (כו: ד"ה דלא) דמק' לפי' הקונטרס [שם בד"ה ה"ג וכו' ההוא תנא אית ליה עוד כהן אחד המעלה
איברים מן הכבש למזבח, וכו']. וז"ל ועוד תימא דמשמע במשנה דתמיד (לג:): שהרבה כהנים היו
מעלין אברים מכבש למזבח, דתנן בזמן שכהן גדול רוצה להקריב, הראשון מביא לו הראש והרגל
וסומך עליהן וזורקן, [הושיט] השני [לראשון שתי הידים נותן לכה"ג וכו'] [שהם מושיטין הג' והד'
וכו' להראשון והוא מושיט לכה"ג וסומך עליהן וזורקן כדלקמן פי"ג הלכה ד'].
ועוד דאמרינן לקמן (כו:). הטלה טעון ששה, משמע דבהעלאה מכבש למזבח איירי, ועוד דאמרינן לעיל

(כו:). טעמיה דמעלה אחר אברים למזבח משום ברוב עם הדרת מלך, ואי אין מעלה אלא אחד
אין זה הדרת מלך, אלא טוב היה שיעלו אלו הראשונים וכו' עכ"ל. (ועיין בריטב"א שם שגם מק' כן
בשם תוס' בשינוי לשון קצת).

והנה התו"י איירי רק בענין העלאה מכבש למזבח ולא בהקטרה, אלא דמסתבר דהם היו גם מקטירים.
אולם מהמשנה דתמיד (הנ"ל פ"ז מ"ג) בזמן שכה"ג בא להקטיר, מוכח דהקטרה יכולה להיות
ע"י כהן אחד, אם לא שנאמר שהקרא דוערכו וגו', איירי בבני אהרן, וכשהם מקטירים צריך ששה,
אבל כשאהרן מקטיר בעצמו, יכול להקטיר לבדו הכל. [ואפשר דאותו פסוק אסמכתא ולכך בקרבן יחיד
אין עושים כן, וכן אצל כה"ג וכן בהעלאה לרש"י ותוס' והמאירי דלקמן].

ומה שהק' מסוף תמיד בזמן שכה"ג רוצה להקריב, שהיה מושיט לו הראשון הראש והרגל, והשני
מושיט (לראשון) ב' הידים וכן השלישי וכו'. י"ל דהתם כשכה"ג רצה להקריב לא עשו פייס מי
מעלה האברים מהכבש למזבח, [כיון דעיקר הפייס היה משום מצות הקטרה], וכדי לא להטריח את
הכה"ג לעלות בעצמו את כל האברים [כמו כל מי שזכה בהעלאה והקטרת אברים], אמרו שמי שזכה
בהולכת אברים, יעלה אותם לכבש למעלה ויושיט לכה"ג.

ועיין במאירי שם (כד:): שכתב וז"ל ואע"פ שבהעלאתם לכבש היו רבים, בזו משום ברוב עם הדרת
מלך, אבל כל שמן הכבש למזבח הדבר יתור הדור באחד, שלא ידמה כמי שהוא עליו למשא.
עכ"ל. נראה שהמאירי למד כן בדברי הגמ' שם (כו:) במאי קמיפלגי, מר סבר ברוב עם הדרת מלך,
ומר סבר מקום שכניה לא אורח ארעא. שר"א בן יעקב סובר שהיו אותם ששה שהעלו לכבש, משום
ברוב עם הדרת מלך שיעשה ברכים. וחכמים סוברים במקום שכניה לאו אורח ארעא, לעשות ע"י רבים
דמתחזי כמאן דטריח להו מילתא, ולכך עושים ע"י אחד. ולפי שעושים ע"י אחד צריך לפייס מי הוא

(א). הראשון הבראש וברגל, הראש ובימינו, וזוהו טמו כלפי זרועו, וקורנו בין אצבעותיו, טובית שחיטה למעלה, והפדר עליה, ויהרגל של ימין בשמאלו, וטובית עורה לחוץ:

מצות ה'

ה. ביומא כה: דכו"ע (מיהת) ראש קרב ברישא מנא לן. דתניא מנין לראש ופדר שקודמין לכל האברים, ת"ל את ראשו ואת פדרו וערך. ו. מפני שהוא חשוב, והתורה הקדימו. ז. שחוטמו לצד זרועו של הכהן, וערפו כלפי חוץ, דהיינו כלפי המזבח וכך יותר נאה. ח. כדי שיחזיק בו בטוב שלא יפלו, ראב"ה. ט. ביומא שם (טו.) ואידך פדר למאי אתי, לכרתניא כיצד היה עושה, נותן את הפדר אבית השחיטה ומעלהו, וזה הוא דרך כבוד של מעלה. י. ביומא (כה:) מ"ט סלקא רגל בהדי רישא, משום דרישא נפיש ביה עצמות, קרבא רגל בהדיה [ופי' המפרש תמיד (ל): דהרגל, שהוא כולו בשר (ר"ל כמעט כולו), והכי שפיר למעלה שתהא בהקטרה עצמות ובשר, ואין בשום אבר כ"כ בשר עמו כרגל]. יא. מקום שמשם הופשט העור היה כלפי חוץ אל העם, ומקום החתך כלפי המולך, והכי שפיר למעבר, כדי שלא יראה החתך. מפרש שם [ועיין ראב"ד ורא"ש].

זבח תורה

דדעתם דבהקטרה גופא היה טעון ששה כהנים, היינו בסדר הזה אחד בראש וברגל וכו', ולדעתם מסתברא דהולכה מן הכבש למזבח, היה גם כן על ידם. אולם מרש"י בפרק החליל דף נ"ד: [ד"ה חלבין] וכן מתוס' שם דף כ"ו ע"ב מוכח בהדיא דהולכת איברים מכבש למזבח והקטרתם היה ע"י כהן אחד, וכן משמע לשון הרמב"ם בפ' ו' מתמידין ומוספין⁽²⁾. ולכאורה קשה מאד איך יתרוצו קושית התו"י, דהא הך קרא⁽¹⁾ בהקטרה מיירי, ואפילו הכי בעי ששה. אולם יש לומר קצת לפי מסקנת הגמרא שם על הקושיא האי בבן בקר כתיב, דאיזהו דבר שנאמר בו עצים ואש ומזבח, עיי"ש ברש"י, יש לומר דלא מיירי קרא בגוף ההקטרה, רק בהערכה על הכבש, בטלה דבר שנאמר בו עצים ואש ומזבח, שם בעי ששה להעריך אותו. ודחקן לפרש כן מדכתיב אחר כך והקטיר, מכלל דמעיקרא לאו בהקטרה מיירי:

לחמי תורה

האחד, משא"כ אם עושים ע"י ששה א"צ עוד פייס, אלא אותם שהתחילו במצוה אומרים להם גמור. עוד כתב במאירי שם הפשט וניתוח (לא הזכירו במשנה זו, מפני שבאלו) לא היה בהן פייס, אלא כשפייסו לשחיטה כל הזוכים באברי התמיד הולכין אחר השוחט ומפשיטין ומנתחין ומעלה כל אחד את שלו.

(ב) הלכה ה' שכתב ואח"כ מעלה זה שזכה באברים את האברים מן הכבש למזבח.

(ג) שוב מצאתי בתו"י לקמן כז שכתב וז"ל למדנו לטלה שטעון ששה. בהולכת אברים לכבש מיירי, ולא בהקטרה, מדכתיב בתריה והקטיר, מכלל דעד השתא לא איירי בהקטרה. ותנן נמי בתמיד כשהיה כה"ג רוצה להקריב התמיד היה מקטירו כולו. (אך קצת קשה דלישנא דוערכו עצים על האש, משמע דמיירי בנתינה על האש, ודומיא דסידור שני גזירין שהיו על האש ממש. אלא נראה לרבי דודאי בהקטרה טעון ששה, דכה"ג שאני שיכול להקריב כל שעה שירצה כדאמרינן לעיל פ"ק (יד). ומיהא ע"כ צריך קרא שיכול להקריב, דאי ליכא קרא הא מנא לן, כיון שטעון ששה). עכ"ל. וז"ל תו"כ פרק ו' ה"א והקריבו בני אהרן, יכול אפי' מאה ת"ל וערך הכהן אותם יכול כהן א' עורך כל הנתחים ת"ל וערכו, הא כיצד א' עורך שני אברים. וכמה הן אברים עשרה וא' בקרביים, נמצא טלה עולה בששה דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר וערכו שנים בני אהרן שנים הכהנים שנים, מלמד שטלה עולה בששה.

(ב.) יב השני בשתי הידים, של ימין בימינו, ושל שמאל בשמאלו, ובית עורן לחוץ:
(ג.) השלישי בעוקץ וברגל, העוקץ בימינו, יג והאליה מדולדלת בין אצבעותיו, ואצבע הכבד ושתי כליות עמו. והרגל של שמאל בשמאלו, ובית עורן לחוץ:
(ד.) הרביעי בחזה ובגרה. החזה בימינו, יד והגרה בשמאלו, וצלעותיה בין אצבעותיו:
(ה.) החמישי בשתי דפנות, טו של ימין בימינו, ושל שמאל בשמאלו, ובית עורן לחוץ.
(ו.) השישי בקרבים נתונים טז בבוך, יז וזכרעים על גביהן מלמעלה.
וזו כשהיתה העולה כבש או עז, יח אבל אם היתה איל מוליכין הקרביים טט בשנים.
(ז.) כוכן הסולת של נסכיה ביד אחד, (ח) וצתמיד המציתין ציל סלד, (ט) כ"א והיין ביד אחד. ואם היה איל כ"ב הסולת בשנים והיין בשנים:
נמצאת למד שהכבש או העז מוליכין אותו כ"ח' למזבח, והאיל מוליכין אותו י"א:

ב. כ"ד השור מוליכין אותו כ"ד אנשים כ"ה למזבח. כיצד הראשון מוליך כ"ד את

מצות ה'

יב. ביומא כה: (איתא ה' שיטות תנאים בסדר הולכת האברים), ותנא דמתני' (יומא וממיד) סובר דלפי גודל האברים מעלה, חוץ מן הראש שהתורה הקדימו, ולכך מתחיל בידים שהם גדולים מכולם [לפי שהיו עם עצם הכתף].
יג. מפני שהוא ארוך יותר מפסיק, [בין ידו לשאר האבר] וע"כ ראש העוקץ שהוא עב, היה מניח למעלה בין אצבעותיו, וראשו האחד למטה היה תלוי, כדי שלא יעכבו ויוכל [להחזיק] [להרחיק] על פס ידו גם אצבע הכבד ושתי כליות עמו. וצלעות בין אצבעותיו וכל דבר הארוך היה מניח תלוי בין אצבעותיו וכו'. ראב"ד שם.
יד. עם הלב והריאה.
טז. עם הכבד.
טז. קערה מכלי שרת.
יז. דכתיב והקרב והכרעים ירחץ במים והקטיר המזבחה. רא"ש.
יח. מתני' יומא כו: .
יט. ששני כהנים מחזיקים בבוך (שנתונים בו), והטעם כדי שיהא ניכר שהוא איל [שנתרבה בנסכים]. ועוד נראה שעיקר ההבדל בין כבש לאיל ניכר בגודל המעיים וכו' (שזה כפול מבן שנה), אבל בשאר אברים (כשהם מנותחים) אין ניכר כ"כ. ב. מנחת נסכים שהוא עשרון סולת כלול בשמן

כתית רביעית ההין. ונתונה בכ"ש וזה אחר העולה וביומא (לד.) ילפינן משום שנאמר עולה ומנחה והשמיני בתביתין כדי לסמוך מנחה למנחה והתשיעי יין הנסכים.
כא. יין לנסכים, רביעית ההין יין לכבש א' [בתוך כ"ש].
כב. ששני כהנים מחזיקים בכ"ש שהסולת בו, והטעם שיהא ניכר שהוכפל מנחתו לשתי עשרונים כלול בשלישית ההין שמן. (וכן היין שנים מחזיקים בכ"ש שיש בו שלישית ההין יין). והרדב"ז (שס ה"ט) כתב שהיו מחלקים הקרביים והסלת והיין לב' כלים. שוב מצאתי בירושלמי סוף פ"ב דיומא וז"ל יכולין הן ג' להעלותו [היינו לקרביים וסלת והיין] ולמה איל קרב בי"א כדי לעשות פומבי לדבר.
כג. חמשה בשאר האברים והשישי בקרבים והשביעי מנחת הסולת של נסכים, והשמיני ביין הנסכים, ובאיל מוספים ג' כהנים, לפי שהקרביים והסלת והיין. היה ע"י שני כהנים.
כד. מתני' יומא שם.
כה. היינו כדי להעלותו למזבח, ותחילה מוליכין אותו לכבש ומולחין אותו שם ואח"כ מעלין למזבח וכנ"ל.
כו. ומחזיקו בשתי ידיו, אם רוצה.

תורת פרק ט' הקדשים מז

הראש, והשני והשלישי מוליכין הרגל של ימין. והרביעי והחמישי מוליכין את העוקץ. והששי והשביעי מוליכין את הרגל של שמאל, והשמיני מולך את החזה, והגרה מוליכין אותה כששלושה, ט' וי"א. מוליכין שתי הידים כששתים, ושתי הדפנות בשנים, והקרבניים והסולת והיין בשלושה שלשה, הרי כ"ד. ולאומה לא יחלקו האבר הגדול של שור לחלקים, שנאמר ונתח אותה לנתחיה, וכלא נתחיה לנתחים:

ג. גב"ד"א בעולות הצבור, אבל עולת היחיד אם רצו להוליך נתחיה בפחות מאלו, או ביותר, מוליכין:

ד. ד' הפשט וניתוח בין של צבור בין של יחיד כשר בור, וכן הולכת עצים למזבח בין לסידור הגזירין ובין לשארי מערכות, כהכשר בור:

מצות ה'

מוליכים בסדר זה, רק תנא דמתני' נקט בסדר זה עי"ש. אמנם מהרמב"ם (סס ה"ח) מבואר שהיו מקריבים בסדר הזה, [שהרי כתב הרביעי והחמישי מוליכין את העוקץ, והששי והשביעי מוליכין וכו'] ועיין מהר"י קורקוס שם.

א. רמב"ם פ"ו ממעה"ק ה' י"ח.
ב. חולין יא, ועיין תוספתא יומא פ"א ה"ב שנים אוחזין ברגל ומעלין אותה. ועיין עוד ראב"ד (מו"כ נדנא פ"ו) שמפרש ששור מתחלק ליותר חלקים. ג. מתני' בד"א בקרבנות ציבור, אבל בקרבנות יחיד אם רצה להקריב מקריב. ופרש"י שם רצה להקריב כהן יחיד את הכל וכלא פייס, [ועי"ש בהגהות מהר"י לנדא].

וּבִירֹשְׁלָמִי סוף פ"ב דיומא רבנן דקסרי אמרי מפני מה פר קרב בכ"ד כדי לעשות פומבי לדבר על שם בבית אלקים נהלך ברגש, ואת דרש וערכו שנים בני אהרן שנים הכהנים שנים [שזה נאמר בבן בקר] מיכן לפרו של יחיד שיהא קרב בששה. ד. מתני' שם הפשיטן וניתוחן של אלו ואלו שוין, ומפרש בגמ' שוין בור, ולומדים זאת (סס מ). מוהקטיר הכהן את הכל, ומוערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים את הראש וגו', דדוקא עריכתם צריך כהן אבל לא ניתוחם.

ה. בגמ' שם והקריב הכהן את הכל המזבחה, זו הולכת אברים לכבש, הולכת אברים לכבש הוא דבעיא כהונה, הולכת עצים לא בעי כהונה.

בז. ששניהם אוחזים יחד ברגל. אבל לא חותכים הרגל לשנים וכדלקמן.

בח. לפי שיש בו גם הריאה והלב, והם גדולים בשור, אבל החזה אינו גדול כ"כ. וכ"כ הרדב"ז שם וז"ל לפי שהיא ארוכה וכבדה. ומזה המעם הקדימו לידים.

כז. כל כהן וכהן אחר.

ל. ששלושה כהנים אוחזים בכלי שהקרבניים בו. ועוד שלשה אוחזים [בכלי] במנחת הסולת ועוד שלשה ביין, כדי שיהא ניכר שהוגדל נסכיו, שלשה עשרונים סולת כלול בחצי ההין שמן. וחצי הין יין לנסך.

ומה ששינו הסדר, מכבש, [דשם היה מקדים הידים מיד אחר הראש והרגל], נראה דזה לפי גודל האברים, (וכמו דכבש הסדר לפי גודל האברים כדאמרינן שם כה:), וגודל האברים משתנה בין כבש ואיל לשור. ומ"מ מקריב האברים זוגים זה אחר זה כמו בכבש, שהראש הוא עם הרגל, והעוקץ עם הרגל, והחזה עם הגרה וכו', ולכך אחר הראש שזה ראשון, משום שנאמר בתורה את ראשו ואת פדרו, מולך הרגל. ואח"כ מולך העוקץ והרגל ששניהם גדולים שצריך שני כהנים לכל אחד. ואח"כ החזה והגרה, שאע"פ שהחזה ככהן אחר, הגרה היא בשלושה, ולכך קודם לידים שהם באחד כ"א, [והחזה מקדים לריאה כמו בכבש, שמוליכם יחד ומקדים החזה בימין]. ואח"כ הדפנות שהם גם ככהן אחד כל דופן.

ומתום' שם (יומא כו: ד"ה פה) משמע דלא היו

עין משפט

- א. פ"ו תמו"מ ה"ד.
- ב. שם ופ"ד ה"ו-מ.
- ג. כן העמיק הסמ"ג לדינא דמ"ע ק"א, והנה הרמב"ם פ"ד מהל' תמידין ה"ה כהז והוא מכניס מחמה מללא אש וכו' ודברים אלו סותרים לדברי רבי יהודה כבר תמה ע"ז הלח"מ שם וכן תמה המו"ט בתמיד פ"ה מ"ה ע"ש. [ועיין רדב"ז ומהר"י קורקוס שם, וע"ע מקורות ולוי"ט שם ומה שמציא בשם המאירי].
- ד. רמב"ם שם ה"ד

פרק י'

סדר התפילה ותשלום הפייסות

א. אחר שמעלין האיברים לכבש מתכנסים כולם^א ללשכת הגזית, בזהממונה אומר להן ברכו גברכה אחת, והן פותחין וקורין אהבה רבה, דועשרת הדברות, שמע, והיה אם שמוע, ויאמר, אמת ויציב, הועבודה, וברכת כהנים היינו אלקינו ואלקי אבותינו ברכנו בברכה וכו', ושם שלום. ובשבת ימוסיפים ברכה אחת, והוא שאמרו אנשי משמר היוצא לאנשי משמר הנכנס, מי ששיכן את שמו בבית הזה, הוא ישכין ביניכם אהבה ואחזה ושלום וריעות. ושכשיגיע זמן יוצר אור היו אומרים גם יוצר אור, ואע"ג דשינו את הסדר הקבוע, שאמרו אהבה רבה קודם יוצר אור, יהסדר אינו מעכב. ובשאר תפלה לא היה להם פנאי:

ב. ואח"כ יאמריסין פיים שלישי, מי שזוכה להקטיר קטורת [ובפיים זה לא היו נכנסין אלא מי שלא הקטיר מעולם]. ואח"כ יבפייסין מי שזוכה להעלות האיברים מן הכבש למזבח. וזהו הד' פייסות שהיו בכל יום. וללקיחת המחיתה, דהיינו לבד שהיה צריך לכתן אחד להוליך הקטורת להיכל ולהקטיר, היה צריך עוד לכתן אחר שיחתה גחלים מעל מזבח יד החיצון, ולהכניסן להיכל וליתנן על מזבח הפנימי, להקטיר הקטורת עליהן, לזה לא היה פיים בפני עצמו, יא לא מי שזכה בקטורת, אומר לזה שבימינו זכה עמי במחתה: ג. אחר שהפיסו יוצאים לעבודה האנשים שזכו בהן, יו שארי הכהנים שלא זכו

מצות ה'

דוכן, שהרי לא יהו עומדים לדוכן עד לאחר הקטרת אימורים. ז. לפי שמחליפים משמרות. ח. בברכות שם יב.. ז. רמב"ם בפ" המשניות בתמיד שם, וכמו שרוצה לומר בברכות יב. אליבא דר"ל. וכ"כ הרדב"ז ומהר"י קורקוס על הרמב"ם (פ"ו מו"מ ה"ד) עי"ש. י. בברכות שם וכ"פ הרמב"ם פ"א מהל' ק"ש ה"ה. יא. תמיד שם משנה ב' חדשים לקטורת באו והפיסו. יב. שם חדשים עם ישנים באו והפיסו מי מעלה אברים מן הכבש למזבח. יג. ממערכה שניה של קטורת שהיה במערב, כמבואר לעיל פרק ג' סעיף ו' ומצות ה' שם. יד. כדתניא ביומא כה: רבי יהודה אומר לא היה פיים למחתה, אלא כהן שזכה בקטורת אומר לזה שעמו זכה עמי במחתה. ועיין תוס' שם. ז. שם משנה ג'.

א. להתפלל רצה קודם הקטרה, שיהא קרבן ריח ניחוח. ובלשכת הגזית [שבו יושבים סנהדרין הגדול], לפי שתפילתו של אדם נשמעת במקום ד' אמות של הלכה. רא"ש. ב. תמיד פ"ה מ"א. ג. משתי ברכות של קריאת שמע שלפניה, ובברכות יא: אומר שמואל שהיא אהבה רבה, אבל יוצר לא אמרו כיון שעדיין לא הגיע זמנה, קודם שהאיר היום. ד. (ומה שאמרו קראו עשרת הדברות בכל יום) לפי שהם עיקר הדת וראשיתו, וכו' רמב"ם שם בפיה"מ. ה. היו מתפללים רצה שיהא קרבן ריח ניחוח, ולא היו אומרים והשב את העבודה וכו' וגם לא היה מסיימים מחזיר שכינתו לציון אלא שאתך לבדך ביראה נעבוד ברוך אתה ה' שוכן בציון. רא"ש שם. ו. תוס' בברכות שם (יא): שכתבו ואין זה

תורת פרק י' הקדשים מ"ט

היו מוסרין אותן לשמשין הממונים על הלבשת הבגדים, ומפשיטין אותן את בגדי קודש מעליהן^{יז} ונדבבגדי קודש היו מפיסין, ולא היו מניחין עליהן אלא המכנסים בלבד, כדי שלא ישארו ערומים, עד שלובשין בגדי חול, וחוזרין ופושטין את המכנסים של קודש, ומחזירין השמשין את הכלים^{יח} לחלונות שהיה כתוב עליהם תשמישי הכלים, זה מיוחד למכנסים, וזה לאבנט, וזה לכתונת, וזה למצנפת.

מצות ה'

מז. כרב ששת ביומא כה. עי"ש.
יז. חלונות היו במקדש לכל משמר ששם היו מניחים את בגדי הכהונה, והיה חלון מיוחד לכל בגד ובגד, זה למכנסים והיה כתוב עליו מכנסים, זה לכתונת וכתוב עליו כתונת וכן כולם.



פרק י"א

סדר הקטרת הקטורת

עין משפט

א. פ"ג תמו"מ
ה"ד-ו.

ב. ע"ז ה"ז-ט.

א. כיצד סדר הקטרת הקטורת בכל יום, ^ב מי שזכה בקטורת נוטל כלי מלא קטורת בגדוש ובזך שמו וכיסוי היה לו, ונותן הבזך בתוך כלי אחר וכף היה שמו, ומכסה את הכף בבגד קטן, ואוחז הכף בידו, ונכנס עמו אחד במחתה של אש בידו. וכיצד חותה זה שזכה במחתה לוקח מחתה של כסף ועולה לראש המזבח החיצון, ומפנה את הנחלים אילך ואילך (ע"ן נמוספוט ה"כ"ט), ונוטל מהן ויורד ומערן לתוך של זהב. אם נתפור מן הנחלים כמו קב או פחות, מכבדן לאמה. ובשבת שאסור לכבות, כופה עליו פסכתו (הוא כלי אחד גדול). ואם נתפור יותר על קב חוזר וחותה, דצריך להכניס בפנים ג' קבין נחלים (רמב"ם, וכ"מ זיומא מ"ד:). [וּשְׁלֵשָׁה דְּבָרִים הֵיחָד הֵפְסַכְתָּ מִשְׁמֵשׁ, כּוֹפִין אוֹתוֹ עַל הַנְּחָלִים כְּנֹ"ל, וְעַל הַשְּׂרִיץ הַנִּמְצָא בַּמִּקְדָּשׁ בַּשַּׁבָּת, וּמוֹרִידִין בּוֹ אֶת הַדֶּשֶׁן מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ:]

ב. החלו עולים במעלות האולם, ^ג ומקדים לפניהם זה שדישן מזבח הפנימי ונוטל

מצות ה'

זבח תודה

א. תמיד פ"ה מ"ד. **א** והנה בעבור שבתורת הקדשים העתקנו מה שהוא לדינא, ואלו שתי המשניות היינו סוף פ"ה [דתמיד] ותחלת פ"ו אינם אליבא דדינא, דהמשנה הראשונה דריש פ"ו ^(א)אתיא רק אליבא דאבא שאול ואנן קי"ל כחכמים, ולכן שינה הרמב"ם בהלכותיו ג"כ מדברי המשנה. ^(ב) וגם ענין המגריפה סידר הרמב"ם אחר הקטרת הקטורת, שאז נכנסין שאר הכהנים להשתחות ולא קודם, וכ"מ ^(ג)מדברי הרא"ש בענינינו.

ב. ר"ל שהיה מלא וגדוש קטורת, ושם הכלי בוך. **ג.** רמב"ם פ"ג תמו"מ ה"ד, ונראה דמפרש הא דתנן בתמיד שם [פ"ה מ"ד] וכיסוי היה לו וכמין מטוטלת היה לו מלמעלה, שהולך על הכף [שמונה בו הבוך עם הכסוי], לפי שעל הבוך כבר הוזכר וכסוי היה עליו מלמעלה, [ונראה הטעם לכיסוי זה שאם ישפך מהבוך, שילך לכף ולא יתפור באויר. ועיין מהר"י קורקום שם ובספר המפתח. **ד.** רמב"ם פ"ג תמו"מ ה"ה. **ה.** משנה שם פ"ה מ"ג.

ובאמת מחלוקת ישנה היא, עיין ברמב"ם

לחמי תודה

א סוף פ"ה איירי מענין המגרפה והשתחוויה, דסידרה המשנה קודם הקטרת הקטורת, והרמב"ם סידרה לאחריה. ובתחילת מ"ו תנן הטבת ב' נרות קודם הקטורת כאבא שאול, ולרבנן היה אחר הקטורת. ועיין לעיל פ"ו ובזב"ת אות ב' ולח"ת שם.

ב דסוף פ"ה דהוזכר במשנה קודם הקטרה דתנן בפ"ו מ"ב-ג וכו"ל.

ג שכתב נכנסין להשתחות, לאחר הקטרה. וכ"כ בתמיד (ריש פ"ז) וז"ל נכנס להשתחות, אחר הקטרה נכנס להיכל להשתחות, ואין זה ביאה ריקנית דהשתחוויה עבודה היא. ועיין לקמן. ומ"מ אפשר שסובר שהיו זורקים את המגרפה קודם ובנתיים היו מתאספים הכהנים והלויים כדי להיות מוכנים אחר הקטרה מיד להשתחות ולדבר בשיר.

הטני שבו הרשן ומשתחוה ויוצא, וזה שבידו המחיתה צובר את הנחלים על גבי המזבח הפנימי ומרדדן בשולי המחיתה, ויהיננו שמציען ופורשן ע"ג המזבח ומשתחוה ויוצא. וזה שבידו הכף נוטל את הבוך מתוך הכף, ונותנו ל'אזהבו או לקרובו, ורואה אם נתפזר מן הקטורת מעט בכף, אזהבו או קרובו נותן לו לתוך חפניו זה שנתפזר ע"ם הקטורת שבבוך, ומשתחוה ויוצא. ואומרין לזה המקטיר הזהר שלא תתחיל מלפניך שלא תבוה, ומתחיל ומשליך הקטורת על האש בנחת כמי שמרקד סולת, עד שתתרדה על כל האש. ואין המקטיר מקטיר עד שהממונה אומר לו הקטר, ואם כה"ג הוא אומר לו אישי כה"ג הקטר. ואחר שאומר יפרשו כל העם, ויקטיר המקטיר וישתחוה ויצא [רמב"ם]. ופרישה זו היינו אפילו מבין האולם ולמזבח, כדלקמיה. ואהרא"ש כתב דלא היה אומר הקטר, עד שמתחלה פירשו כולם:

זבח תודה	מצות ה'
<p>פ"ב מביאת מקדש הלכה ד' (ט) ובכ"מ שם. ולכאורה מענין מגריפה (ט)^נ שזכר במשנה זו, ראה להרמב"ם שמתיר מדינא. ומה שהשמיט בענינינו אפשר דאף שמותר מ"מ לא היו רגילים להכנס בהיכל אפי' להשתחות כ"א לבסוף, ולכן השמטתי כל זה ואכתבם על מקומם אי"ה.</p>	<p>ו. ע"פ רמב"ם שם בפ' המשניות. ז. היינו שנותן הכף לאזהבו, והוא אוחו הבוך. ח. כן כתב הרמב"ם שם ה"ו. וכן דעת הראב"ד והרא"ש בפ"ו דתמיד. ט. בתמיד פ"ו שם התחיל מרדדן ויוצא. י. שם. כדי שידעו שהולך להקטיר ויפרשו העם. יא. וכ"כ הראב"ד בתמיד שם.</p>

לחמי תודה

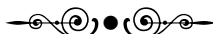
(ד) שכתב הרמב"ם והנכנס לקדש וכו' שלא לעבודה או להשתחויה וכו' לוקה. וכתב שם הכ"מ ומ"מ רבינו או להשתחוות, ה"ק אם נכנס שלא לעבודה או להשתחוות, דלהכנס לעבודה או להשתחוות מותר וזו היא ששינו פ"ז דתמיד (לג): בזמן שכה"ג נכנס להשתחוות ג' אוחזין בו, וכך הם דברי התוס' בפרק הקומץ (כו: ד"ה להיכל). ומ"ש בפיי"ט דסנהדרין (ה"ד לאו כו) כהן שנכנס להיכל שלא לצורך עבודה לוקה, צ"ל להשתחויה בכלל עבודה היא שם. וסמ"ג (ל"ת שג) כתב וז"ל הנכנס להיכל וכו' שלא לעבודה או להשתחוות בין כה"ג בין כהן הדייט לוקה וכו' ומה ששינו בזמן שכה"ג נכנס להשתחוות, בגמר עבודה מדבר עכ"ל. נראה מדבריו דכשאינו בגמר עבודה אם נכנס להשתחוות לוקה. ולפיי"ז דברי רבינו ה"פ הנכנס לקדש שלא לעבודה או שנכנס להשתחוות אם אינו בגמר עבודה לוקה. עכ"ל כ"מ שם. וכן כתב החינוך (מ' קפ"ד) בדעת הרמב"ם [וכתב שלדעת הרמב"ן אינו במלקות]. וכתב שם המג"ח ע"ש בר"מ וכ"מ דדברי הרמב"ם אין להם הכרע היאך הדין אם נכנס להשתחוות, אדרבה דבריו נוטים דאם נכנס להשתחוות אין איסור וכו'. וכן דעת תוס' הנ"ל ובחגיגה (כו: ד"ה שלא) מביא כן בשם רש"י. ועיין צפנת פענח (מהד' תנינא פ"ו מהל' עכו"ם ה"ו ע' 48) שהביא מהרמב"ם מס' המצות ל"ת ה' שהשתחוה גדר עבודה היא בפנים, [וכ"כ הרא"ש בתמיד הנ"ל דהשתחוואה עבודה היא], וכתב שם בצ"פ דדוקא בפישוט ידו, עי"ש.

(ה) דתנן בתמיד פ"ה מ"ו הגיעו (מי שזכו בקטורת ובמחיתה) בין האולם והמזבח נטל א' את המגרפה וזורקה בין האולם ולמזבח וכו' וג' דברים היתה משמשת כהן ששומע את קולה יודע שאחיו הכהנים נכנסין להשתחוות והוא רץ ובא [ומשתחוה, ש"מ] וכו'. ומשמע דאיירי קודם גמר עבודה, ושלא כדברי הסמ"ג שכתב דמותר להכנס דוקא בגמר עבודה. ומ"מ יש לומר שלעולם היה אח"כ [וכמו שהביא הרמב"ם] ומה שהזכירה המשנה כאן את ענין המגריפה שנאמר בה ג' דברים היתה משמשת כדי לסמוך למשנה הקודמת שהפסכתו היתה משמשת לג' דברים.

עין משפט
 ג. פ"ד מהל' עבודה יוס"כ ה"ג.
 ד. פ"ו תמו"מ ה"ד.
 ו. פורשין הכל אף יב מבין האולם ולמזבח, בשעת הקטרת הקטורת בהיכל, או בשעת מתן דמים להיכל וכן דיום הכפורים, או דפר כהן משיח או דפר העלם דבר של צבור או דשעירי עכו"ם, יב מעת ביאת המכפר לשם עד צאתו, יד דגורו רבנן דלמא מיקרי ועיילי לפניו שהוא סמוך לו, וקעבר על מה שכתוב בתורה וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבואו וכו'. אבל בשעת הקטרת הקטורת יט בקדשי הקדשים, או בשעת הזיה דבין הבדים אינו מחויב או לפרוש מבין האולם ולמזבח, יט כ"א מן ההיכל בלבד, וי"א אף מן האולם, ידאולם בכלל היכל הוא לדידהו:
 ז. ואחר שגמר להקטיר הקטורת יי נכנס זה שזכה בדישון המנורה יט ומטיב שתי הנרות, יב ואם מצא שתי נרות מזרחיות דולקות, מדשן המזרחי ומניח נר המערבי דולק, שממנו מדליק הנרות בין הערבים]. ונטל את הכזו כא ממעלה השניה והשתחוה ויוצא זה שדישן המנורה יב עם זה שהקטיר, כג ושאר אחיו הכהנים, ועומדים על מעלות האולם:

מצות ה'

- יב. שנאמר (צפרי אחרי) וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבאו לכפר בקדש עד צאתו. וביומא מוד. תניא יכול אפילו בעזרה ת"ל באהל מועד.
- יג. עיין מש"כ בזה בעבודת ישראל על סדר עבודה לרמ"ע פ"ד אות מז.
- יד. ביומא מוד. תנן התם (פ"א מ"ט) פורשין מבין האולם ולמזבח בשעת הקטרה. ושם בע"ב אמרינן דהא דפורשין מבין האולם ולמזבח גזירה דילמא מיקרו ועיילי.
- טו. ביוה"כ. מז. שם מוד. אמר ר"א לא שנו אלא בשעת הקטרה דהיכל, אבל בשעת הקטרה דלפני ולפנים מהיכל פרשי, מבין האולם ולמזבח לא פרשי. [והמעם נראה כיון דהוא רחוק ממקום העבודה לא חיישינן שמא יכנס].
- יז. דקדושת אולם והיכל חדא הוא.
- יח. שהיה צריך לצאת בשעת הקטרת הקטורת ועכשיו חזר ונכנס.
- יט. כרבנן דסוברים שהקטרת הקטרת הוא בין הטבת ה' נרות לב' נרות.
- כ. מתני' שם. אמנם להרמב"ם דפסק בהל' ביהכ"ח דהמנורה היה מונח בין דרום לצפון, אין כאן נרות מזרחיות או מערביות, ולכך לא הביא הרמב"ם הלכה זו, [וכמו"ש בפיה"מ מהד' א"י הנרפס מחדש].
- כא. שהיה מונח שם עם דשן המנורה.
- כב. שנשאר שם עד שיצאו יחד.
- כג. שנשאר אחיו באים שם להשתחוות ולברכת כהנים.



פרק י"ב

- עין משפט
 א. פ"ו תמו"מ
 ה"ה.
 ב. פ"ד מהל'
 נשיאת כפים ה"ע.
 ג. פ"ו תמו"מ
 ה"ה.

סדר השתחויה והשלמת התמיד וברכת כהנים ונסכים ושיר

א. ו^א כשיגיע בין האולם ולמזבח נמל אחד בהמגריפה וזרקה בין האולם ולמזבח, והיה לה קול גדול, ושלישה דברים היתה משמשת, כהן השומע את קולה היה יודע שאחיו הכהנים נכנסים גלהשתחות, והוא רץ ובא, ובן לוי השומע קולה היה יודע שאחיו הלויים נכנסים ד לדבר בשיר, והוא רץ ובא. וראש המעמד כשהיה שומע את קולה היה מעמיד את ה^ההטמאים על שער המזרח, שהכל עוברין דרך שם שידעו הכל שמפני הטומאה אין נכנסין לעבודה, ולא מפני עצלותן:
 ב. אחר שגמרו ענין הטבת הנרות ויצאו מן ההיכל, מעלה יזה שזכה באיברים את האיברים מן הכבש למזבח. ואחר שמעלין את האיברים מתחילין אלו שעל מעלות האולם ומוברכין ברכת כהנים ברכה אחת בשם המפורש, ג ואהיו נושאין את ידיהן ע"ג ראשיהן. ד ואח"כ מעלין סולת הנסכים שהוא ה^ההמנחה. ואח"ז

מצות ה'

- א. אותם שזכו במחתה ובקמרת. רא"ש.
 ב. כלי זמר שהיו לו עשרה נקבים ומוציא כ"א י'
 מיני זמר וביחד מאה, וי"א כ"א מוציא מאה קולות וביחד אלף, (ערכין י"א), וקולו גדול.
 ג. בהיכל.
 ד. שיר של יום בשעת ניסוך היין [שהוא אחר הקמרת האברים], ועכשיו באים ומכנינים את עצמם לכך.
 ה. לרש"י ותוס' בפסחים (פג). היינו טבול יום של ב"ק, ולהרמב"ם דוקא מחוסרי כפרה, ועיין עבודת ישראל (על סדר עבודה להרמ"ע פ"ד אות למ). ולרש"י איירי בשער מזרחי של הר הבית, ולתוס' (צפסמ"ס סג) של עזרת נשים, ולהרמב"ם שער מזרחי של עזרה [שזה נקרא שער מזרחי סתם, ושם א"א לטבול יום לעמוד, שהרי אסור להכנס לעזרת נשים, רק למחוסר כפורים, ועובי השער ההוא לא נתקדש כדי שיוכל מצורע כשהוא מחוסר כפורים לעמוד תחתיו לקבל מתן בהונות וכו'].
 ו. משמע שא' מעלה [ומקמיר] את כל האברים, ועיין לעיל פרק ט' בוב"ת.
 ז. וכ"כ הרמב"ם, והסמ"ג (מ"ע קצ"ג), וע"ע
- בעבודת ישראל פ"ה אות כא' על סדר עבודה להרמ"ע מפאנו.
 ח. תמיד פ"ז מ"ב וסוטה לז: לח.
 ט. שאין מפסיקין אחר כל פסוק לענות אמן (לפי שאין עונין אמן על ברכה שבמקדש, ועיין סוטה (מ):).
 י. משנה שם, ותניא (סוטה למ). כה תברכו את בני ישראל, בשם המפורש, וכו' ת"ל ושמו את שמו, שמו המיוחד לי, יכול אף בגבולין כן, נאמר כאן ושמו את שמו, ונאמר להלן לשום את שמו שם, מה להלן בית הבחירה, אף כאן בבית הבחירה.
 יא. שם, ופירש הראב"ד מפני שהשכינה שורה על ידיהן של כהנים כשמזכירין את השם ככתבו, ועיקר שכינה במקדש, לפיכך לא יתכן לישא ידיהן כנגד כתפיהן, דלאו אורח ארעא שיהא ראשיהן של כהנים למעלה ממקום ששורה שכינה על ידיהם. ועוד דאיכא למיחש דילמא אתי לאסתכולי על הידים וכו', חוץ מכה"ג שאינו מגביה ידיו למעלה מן הציץ.
 יב. מנחת התמיד, כמו שנאמר ועשירית האיפה סלת למנחה כלולה בשמן כתית רביעית ההין.

עין משפט

ה. טס ה"ו ז.

ו. פ"ז מהל' כלי המקדש ה"ה.

מקמיר יג החביתין. ואח"כ מעלין את יד היין לנסוך. טו ובשעת הניסוך אומרים הלויים השיר, ומכין טז המשוררים במיני ניגון שבמקדש, יז ותוקעין תשע תקיעות על פרקי השיר, כי יח מפסיקין כל שיר בג' פרקים, ועל כל פרק תר"ת:

ג. ט יט כשהיו נותנין היין למנסך, היו שני כהנים עומדים על כשולחן החלבים ושתי חצוצרות בידן, והסגן עומד על כקרון המזבח והסודרין בידו, ותקעו והריעו ותקעו, כבובאו ועמדו אצל זה הממונה על הצלצל אחד מימינו ואחד משמאלו. כג שחה המנסך לנסך, מניף הסגן בסודרין, הקיש כדזה בצלצל, ותקעו כהאלו בחצוצרות, ודברו הלויים בשיר. הניע לפרק תקעו, טו והשתחוו כל העם שבעזרה. על כל פרק תקיעה, ועל כל תקיעה השתחויה, טו וכל התקיעות שעל התמיד תשע וכנ"ל:

ד. והשיר שהיו הלויים אומרים בבית המקדש יתבאר להלן כז.

ה. ט כט אין פוחתין מכ"א תקיעות במקדש בכל יום, היינו שלשה לפתיחת לשערי עזרה דהיינו שתוקעין תקיעה תרועה תקיעה, ושלשה פעמים תר"ת לתמיד של שחר, וכי בעת ששררו השיר בשעת ניסוך היין, ג' פרקים היו כז בשיר, שהיו

מצות ה'

יג. מנחת כה"ג שמביא כל יום עשירית האיפה מחציתה בבקר ומחציתה בין הערבים. (ומקמירו כהן הזוכה).

יד. שנאמר ונסכו רביעית ההין לכבש האחד וגו'.

טז. שאין אומרים שירה אלא על היין כדאמרינן בערכין יא. והיינו בקרבן שיש לו נסכים, אבל פסח שאין לו נסכים היו אומרים בשעת שחיטתו. תוס' בפסחים סד..

טז. המנגנים בכלי זמר, והם כשרים בכהנים ליום או ישראלים המיוחסים כדלקמן.

יז. הכהנים.

יח. שהיו מחלקים כל שירה לג' פרקים, ובתחילת כל פרק היו תוקעים תר"ת ומשתחויים כדלקמן.

יט. בתמיד פ"ז.

כ. שהיה במערב הכבש בין הכבש למזבח.

כא. על קרן מערבית דרומית. ומסתימת לשון הרמב"ם משמע דמה שהסגן עומד על הקרן

בשעת ניסוך הוא גם כשהגן הדיוט מנסך, ולא רק בזמן שכה"ג מנסך. וע"ע בסדר עבודה פ"ה ובעבודת ישראל אות מא'.

כב. וכל פעם לפני שמתחילים היו תוקעים ומריעין ותוקעין.

כג. זה שזכה בניסוך שוחה לנסך לתוך הספל, ואז הניף הסגן שעומד על הקרן בסודרין לידע שמתחיל לנסך ויתחילו בשיר [לפי שהשיר הוא בשעת הניסוך].

כד. הממונה על כך.

כה. שני הכהנים העומדים על שולחן החלבים.

כו. בפישוט ידים ורגלים.

כז. ט' קולות, ג' פעמים תר"ת.

כח. בפרק י"ד.

כט. משנה סוף סוכה.

ל. בבקר כשפותחים שערי העזרה.

לא. ר"ל שהיו מחלקים השיר לג' חלקים, ולפני כל חלק הפסיקו לתקיעה והשתחויה.

תורת פרק י"ב הקדשים נה

מפסיקין בו, ובכל פרק היו הכהנים תוקעין תר"ת, ו' פעמים תר"ת לשיר של תמיד דבין הערבים. ובמוספין היו מוסיפין עוד ג' פעמים תר"ת לשיר שלו. ויום שיש בו שתי קדושות כגון שבת ויו"ט וצריך שני מוספין, או שחל ר"ה בשבת שיש בו ג' מוספין, אין לתקוע ולשורר בשביל כל מוסף בפ"ע, ^{זב}אלא תוקעין ג"פ תר"ת בלבד לכל המוספין, ^{זג}והיינו בעת אמירת השיר לאחר שנסכו כל נסכיהם ביחד זה אחר זה:

מצות ה'

ל.ב. בסוכה נה. דתני רבא בר שמואל יכול כשם שתוקעין על שבת בפני עצמו ועל ר"ח בפני עצמו, כך יהיו תוקעין על כל מוסף ומוסף, ת"ל ובראשי חדשיכם, וכו' עי"ש.

ל.ג. שהיו מחכים בניסוך היין עד שיקריבו כל המוספים, ואח"כ היו מנסכים עבור כל הנסכים יחד. וה"ה בעצרת שיש קרבנות הבאים עם הלחם ובכ" של פסח שיש קרבן הבא עם העומר, שהיו מעכבים ניסוך היין של מוסף עד שהיו מקריבים כבש הבא עם העומר או קרבנות הבאים עם הלחם בעצרת, ומנסכים יין כל הקרבנות יחד, ושרים אז את השיר עבור כולם [כ"כ הרמ"ע ז"ל בסדר עבודה].



עין משפט

- א. פ"ה מכלי המקדש ה"ב.
- ב. טס ה"ג.
- ג. טס ה"ג.
- ד. טס ה"ד.
- ה. פ"ז ממע"ק ה"ב.

פרק י"ג
כשבתן גדול עובר

- א. ועתה נבאר איזה דינים לענין כה"ג. אימתי ^א שכה"ג רוצה ליכנס להיכל ^ב ולהשתחות ^ג בשלשה כהנים או חוץ בו לכבודו, כשר שסומכין אותו עבדיו בכניסתו להיכל המלך, אחד בימינו ואחד בשמאלו ואחד ^ד באבנים טובות שבאפוד מאחוריו, ויכנס להיכל וישתחוה. וכיון ששומע ^ה הסגן קול הרגליו של כה"ג שהוא עומד לצאת מן היכל וולחוף, מגביה לו את הפרוכת התלוי לפני שער האולם ^ו ולצניעות, ואחר שיצא יכנסו אחיו הכהנים וישתחוו ויצאו:
- ב. ^ז בזמן שכה"ג רוצה להקטיר או להקריב א"צ פיים, כי הוא ^ח מקריב בראש איזה קרבן שרוצה:
- ג. ^ט בזמן שכה"ג רוצה להקריב היה עולה בכבש והסגן בימינו, יהגיע למחצית הכבש אחו הסגן בימינו והעלהו, והושיט לו הכהן ^י שהוא מוליך את ראש העולה ורגלו שבידו, ^{יא} וסמך עליהן וזרקן לאש:
- ד. ^{יב} וכך היו מושיטין לו שאר האיברים כל אחד ואחד נותן האיברים שבידו ^{יג} לראשון, והראשון נותן לכה"ג והוא סומך וזרק לאש, ואם רצה לסמוך בלבד, ויהיה אחר וזרקן לאש עושה. ואין שם סמיכה לאיברים אלא לכה"ג בלבד משום כבודו, אבל כל הסמיכות ^{יד} יעל בע"ה הן:
- ה. ^{טו} וכשבא להקפף את המזבח לצורך ניסוך היין נכי אחר הקטרת האיברים

מצות ה'

- א. ואין זה ביאה ריקנית דהשתחויה עבודה היא.
- ב. בתמיד פ"ז בזמן שכה"ג נכנס להשתחות וכו'.
- ג. שעומד מאחוריו ומחזיק בו בכתפיו אצל אבני האפוד.
- ד. שנשאר עומד בחוץ.
- ה. שהקישו הפעמונים שבשולי המעיל בהליכתו.
- ו. שבכניסתו היה יכול להכנס מהצד ולהטות קצת את הפרוכת, אבל ביציאתו שחזור אחרונות ופניו להיכל, אין יכול לעשות כן.
- ז. שלא יראו הכל את פנים היכל ועבודת הכהנים שם.
- ח. כדתנן ביומא (יד.) אם רצה להקריב מקריב, שכה"ג מקריב חלק בראש ונוטל חלק בראש.
- ט. ושם (יז:) ת"ר כיצד מקריב חלק בראש, אומר עולה זה אני מקריב מנחה זו אני מקריב, כיצד נוטל חלק בראש אומר המנחה זו אני אוכל אשם זה אני אוכל וכו'.
- י. בתמיד שם.
- יא. תחילה עולה לכד כדי שלא יגיס דעתו, [וגם מפני כבוד העבודה], ואחר שנתגייע בעליית חצי כבש מעלים אותו מפני כבודו.
- יב. שזכה בהולכת [או העלאת] הראש והרגל.
- יג. אין זה סמיכה גמורה, אלא משום כבודו להראות שעבודתו חשובה.
- יד. [שהושיט לו הראש והרגל] משום כבודו של כה"ג שיקבל הכל מיד א', רא"ש.
- טו. כדתניא במנחות צד..
- טז. הכה"ג, לפי שכהנים אחרים היו נותנים לו,

היה ניסוך היין, או המים בהג, לא יהיה בידו כלום, שמא ייתעשנו בעשן המערכה. ומתחיל ומקיף מקרן דרומית מזרחית, למזרחית צפונית, לצפונית מערבית, למערבית דרומית, וכשמגיע שם נותנין המים או היין בידו, ומנסך. וי"א י"ב שבעת שהוא מקיף מהפך בצינורא האיברים, כדי שלא יהיה ההקפה את המזבח ללא צורך ועיין מ"מ פ"ו מתו"מ:

מצות ה'

לפיכך היה יכול להקיף את המזבח, ככל העולים
 למזבח שעולים דרך ימין ומקיפים ויורדים דרך שמאל,
 אבל שאר כהנים שזכו לנסך לא היו מקיפים, אלא
 פונים מיד דרך שמאל. ודעת הרמב"ם (פ"ז ממע"ק
 ה"ג) דכל כהן המנסך היה מקיף כן, ועיין בסדר
 עבודה לרמ"ע מפאנו פ"ה בעבודת ישראל אות מב.
 זז. ונסכים המעושנים פסולין כדתנן במנחות פו:
 יז, ששם במערבית דרומית היו הספלים שמנסכים
 בהם, וכדתנן (נסוכה מח ו) זבחים סג.
 יח. רע"ב בתמיד שם פ"ז מ"ג.



עין משפט

פ. פ"ו תמו"מ
ה"ע.

ג. עס.

פרק יד

השיר שהלויים אומרים

א. ^ב השיר שהיו הלויים אומרים במקדש ביום הראשון היו אומרים (תהילים נד) לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה, בשני היו אומרים (תהילים מז) גדול ה' ומהולל מאד בעיר אלהינו הר קדשו, בשלישי היו אומרים (תהילים צג) אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפוט, ברביעי היו אומרים (תהילים דג) אל נקמות ה' אל נקמות הופיע, בחמישי היו אומרים (תהילים פא) הרנינו לאלהים עוזנו הריעו לאלהי יעקב, בששי היו אומרים (תהילים גג) ה' מלך גאות לבש לבש וגומר, בשבת היו אומרים (תהילים צג) מזמור שיר ליום השבת מזמור שיר לעתיד לבוא ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים: (מתני' סוף תמיד, ומפורט הטעם נר"ה לא).

ב. ^ג ועתה נסדר קצת איזה שיר אומרים במוספי שבתות ומועדים. ^ד במוספי שבת מחלקין שירת האזינו לששה פרקים וסימנו "הזיו" ל"ך" ואומרים פרק בכל שבת, גמרו השירה בששה שבתות ^ה חזרין לראש. ^ו ובמנחתא דשבת אומרים אז ישיר עד מי כמוכה, ובשבת שניה מן מי כמוכה עד סוף שירה, ובשבת שלישית אז ישיר ^ז העלי באר, ובשבת רביעית חזרין לראש. ^ח תמיד דר"ה אומר ^ט שיר של חול (עין הטעם נר"ה), במוסף דר"ה אומר ^י הרנינו לאלקים עוזנו הריעו לאלקי יעקב וכל המזמור, במנחה אומר יקול ד' יחיל מדבר וכל המזמור, ובזמן שחל ר"ה להיות בחמישי בשבת, שהשיר של חול שלו הוא הרנינו, ^{יא} לא היה אומר בשחרית

מצות ה'

א. מתני' סוף תמיד.

ב. בר"ה (לא) במוספי דשבתא מה היו אומרים, אמר רב חנן בר רבא אמר רב הו"ו ל"ך. ואמר רב חנן בר רבא אמר רב כדרך שחלוקים כאן כך חלוקין בבית הכנסת. ועי"ש ברש"י ובתוס'. ומנהגנו בבית הכנסת כפירוש רבנו חננאל שם, וכמו שמחולק בחומשים שלנו האזינו ז' כור ירכבהו ו'רא, ל'ז כ'י אשא.

ג. רבנו חננאל שם.

ד. שם במנחתא דשבתא וכו', והיינו בשעת ניסוך היין על תמיד של בין הערבים.

ה. שבפרשת חוקת, אז ישיר ישראל וגו' עלי באר וגו'.

ו. אז ישיר שבפרשת בשלח עד מי כמוכה, ובשבת חמישית מי כמוכה וגו', ובשישית אז ישיר ישראל עלי באר, וכן לעולם.

ז. של שחר. אבל בתמיד של בין הערבים אומרים

קול ה' יחיל מדבר (מזמור ט) כדלקמן.

ח. ברייתא שם (ל): תמיד של ראש השנה שחרית קרב כהלכתו, וברש"י שם קרב כהלכתו, ואומרים הלויים על נסכו שיר של חול כמשפט היום, כמו שאנו שונים במסכת תמיד השיר שהלויים היו אומרים בביהמ"ק ביום הראשון כו'. (תוס' נד"ה ע"ג, ע"ג) שמתוך שברוב השנים אין העדים באין קודם תמיד של שחר, וספק יתקדש היום ספק לא יתקדש, לא תקנו שיר של יו"ט שחרית בר"ה וכו'.

ט. שם וברש"י הריעו לאלקי יעקב, וכל המזמור והוא שיר של יום חמישי בשבת בשחרית בחול, ואומרים אותו על מוספי ר"ה לפי שהוא יום תרועה. י. שם וברש"י קול ה' יחיל מדבר, כדי להזכיר בר"ה זכות קול שופרות של מתן תורה.

יא. שם ובזמן שחל ר"ה להיות בחמישי בשבת

הרנינו, מפני שחוזר וכופלו במוסף, אלא היה אומר בשחרית מן עין משפט הסירותי מסבל שכמו עד סוף, ובמוסף הוא מתחיל מן הרנינו עד ^{ג. ממנו"מ פ"י ה"פ.} הסירותי. וי"א דבשחרית הוא אומר הרנינו עד הסירותי, ובמוסף הוא מתחיל מן הסירותי עד סוף, (כן משמע י"ב רמב"ם וגירסתו בגמרא לא היה אומר במוסף הרנינו וכו'), ובפירוש ר"ח הגירסא כרש"י:

ג. ^{ג.} במוסף דחומ"ם ביום א' אומרים י"ד הבו לד' בני אלים עד סוף המזמור, בשני אומרים ^{טו} ולרשע אמר אלקים וגו' וכל המזמור, בשלישי אומרים ^{טז} מי יקום לי עם מרעים וגו', ברביעי ^{יז} אומרים בינו בוערים בעם וגו', בחמישי אומרים ^{יח} הסירותי מסבל שכמו, בששי אומרים ^{יט} ימוזו כל מוסדי ארץ וכל המזמור. ואם

מצות ה'

מדברת על צרותיהן שהיו משועבדין בבית שני תחת מלכי פרס ומלכי יון ומלכי רומי ואעפ"כ אינן נמנעים מלשמוח שמחת מלכם, ומתפללים מי יקום לנו להצילנו מן המרעים האלה, לולי ה' עזרתה לי כמעט שכנה דומה נפשי אם אמרתי מטה רגלי וגו' שרעפי בקרבי תנחומיך ישעשעו, כלומר אף לפי צרותינו אין אנו נמנעין מלבא להשתעשע בתנחומיך וכו', עד סוף המזמור. ולמחר בינו בוערים בעם מפני וכו'. רש"י. יז. מפני שעכשיו זמן מתנות עניים, שהוא זמן אסף, זמן לקט שכחה ופאה ומעשר עני, וכשמגיעין ימים האחרונים שהן קרובים לפרוש ולשוב לבתיהם, קורין לפניהם להוכיחם שיעשרו כראוי ואע"פ שהמעשרות בצנעה, ולא יאמרו מי רואנו ומי יודענו, לכך אומר בינו בוערים בעם שאומרים בלבם מי יגיד מעשנו, הנומע און הלא ישמע אם יוצר עין הלא יביט היוסר גוים הלא יוכיח וגו' עד מי יקום לי. רש"י שם.

יח. [הוא חציו השני של מזמור הרנינו שאומרים בחול ביום ה' ובר"ה], הסירותי מסבל שכמו, דברי תנחומין הן אם תזכו בצרה קראת ואחלצך אענך בסתר רעם אבחנך על מי מריבה כו', על המים שנידונין עליהם בחג, לפי מה שאני בוחנך אפסוק לך, על שם שמתפללין על הגשמים וצריכים להם, וכתוב במזמור זה אנכי ה' אלקיך המעלך מארץ מצרים הרחב פיך ואמלאהו, שאשלח לכם ברכה וסוף המזמור ויאכילהו מחלב חטה וגו'. רש"י. יט. במזמור אלקים נצב בעדת קל, ואומרים כל המזמור על שם שכתוב בו עני ורש הצדיק,

וכו' [ובאו עדים קודם תמיד של שחר. רש"י]. ואם באו עדים אחר תמיד של שחר אומר הרנינו אע"פ שחוזר וכופל את הפרק.

יב. פ"ו תו"מ ה"ט. ועיין מהר"י קורקוס ולח"מ שם שמפרשים מ"ש הרמב"ם ואם חל להיות בחמישי אומרין הסירותי, היינו בשחרית. וכ"מ מהכ"מ שם, [וא"כ לא פליגי]. וע"ע בס' המפתח שם.

יג. ברייתא בסוכה נה. . ובתמיד של שחר ובין הערבים היו אומרים שיר של יום שאומרים בחול, שרק בר"ה [ור"ח] תיקנו שיר מיוחד לתמיד של בין הערבים, כדי לפרסמו שקדשו ב"ד את החדש והשנה, כ"כ בהערות הרמ"ע שבסוף ספרו סדר עבודה, ובתשובותיו ס' כה.

יד. כל המזמור, על שם שהיום תחלת שמחת בית השואבה דהיינו כבוד ועוז, ובאותו מזמור קול ה' על המים, על שם ניסוך המים. רש"י.

טז. וכל המזמור (תפלים ג) דברי כיבושין הן לנאספין לעזרה למצות החג ושמחים שמחת החג, ומוכיחם מה לך לספר חקי, כלומר למה לך לבא לבית זה עם שאר עמי אם אינך חוזר בתשובה, ובאותו מזמור כתיב זבח לאלקים תודה ושלם לעליון נדרך, על שחג הסוכות זמן בל תאחר הוא לשלש רגלים כסדרן, וסוף המזמור זבח תודה יכבדני ושם דרך אראנו וגו'. רש"י.

טז. מי יקום לי עם מרעים, ובינו בוערים, במזמור א' הם [שניהם במזמור שאומרים בחול ביום ד']. ובינו בוערים מוקדם ומי יקום מאוחר, והם מקדימין את המאוחר, ונראה בעיני מפני שפרשת מי יקום

עין משפט
7. טס פ"ו ה"י.

חל שבת כבאחד מהם נדחה שיר של חוה"מ מפניו, ואומרין למחר ביום א' השיר שהיה ראוי לומר בשבת, וביום ב' השיר שהיה ראוי לומר ביום א' וכן כולם, עד לבסוף נדחה ימוטו. ואם חל כאי"ט בשבת אומרים במוסף כבשיר של שבת דהוא תדיר, אך אם כגחל ר"ח בשבת אומרין שיר של ר"ח כדי לפרסם שהיום ר"ח ואך מהו השיר כד נשכח בעונינו כ"כ בת"י:

מצות ה'

שאומר מזמור נודע ביהודה (מהליל עו), ובשמיני עצרת למנצח על השמינית (יג), ובפסח הללו עבדי ה' הללו את שם ה' (קלה), וי"א אלקים אל דמי לך (פג), וביו"ט אחרון של פסח הודו לאלקי האלקים (קלו), ובהג השבועות הבו לה' בני אלים (קט), ביודה"כ [לדוד] ברכי נפשי (קג), ממעמקים קראתך (קל).
כג. וכ"ש ר"ה שהוא גם ר"ח ויש בו גם לפרסם שקדשו ב"ד את החודש והיום.
כד. והרמ"ע מפאנו ז"ל כתב (צהערות שנסוף ספרו סדר עבודה שיש ללמוד ממדרש הנעלם) שהשיר שלו ברכי נפשי.

אלו מעשרות, שכך הוא נדרש בחולין צדק משלך ותן לו, בפרק הזרוע (דף קלד). לא ידעו ולא יבינו, ומי שאינו נותן לבו להבין וכו'.
כ. פי' שחל שבת בא' מימי חול המועד, אז אומרים במוסף שיר של שבת, ודוחה את שירו למחרת וכו', ונדחה השיר של ימוטו, ואין אומרים ימוטו אלא כשחל יו"ט ראשון של חג בשבת.
כא. וה"ה חול המועד.
כב. משירת האיזנו הזיו"ל ל"ך כנ"ל. ואם חל יו"ט א' של סוכות בחול, כתב בהערות הרמ"ע (שנסוף סדר עבודה) שיש ללמוד ממסכת סופרים



פרק טו
סדר שירת הלויים

עין משפט
פ"ג מכלי
המקדש
ה"א-ב-ג

א. מצות עשה^א להיות הלויים פנויין ומוכנין לעבודת המקדש שנאמר ועבד הלוי הוא את עבודת אוהל מועד. ועבודה שלהן הוא שיהיו בשומריין את המקדש, ויהיה מהן גשועריין לפתוח שערי המקדש^[א] ולהניף דלתותיו, ויהיו מהן דמשוררין לשורר על הקרבן בכל יום, ועיקר שירה הוא מן התורה שנאמר ושרת בשם ה' אלקיו, איזהו שירות^ה שהיא בשם ה', הוי אומר זו שירה. ומתי אומר שירה על וכל עולות הציבור החובה, ועל שלמי עצרת, בעת ניסוך

זבח תודה

[א]. (מעשה ברבי יהושע וכו'). כתב בש"מ הק' הר"ר אברהם דהכא משמע שהלויים היו מגיפין הדלתות, ובפרק החליל בסופו אמרינן דמשמר שזמנו קבוע נוטל עשר חלות והמתעכב נוטל שתיים, וקאמר בגמ' הני תרתי דמשמר המתעכב מאי עבידתיהו, אמר ר' יצחק בשכר הגפת דלתות. משמע דהכהנים היו מגיפין דלתות. ולא קושיא היא דכהנים היו מגיפין דלתות ההיכל במקום שהלויים לא היו יכולין לילך, כדתנן במסכת תמיד מי שזכה בדישון וכו' נטל המפתח ופתח את הפשפש ונכנס לתא עד שהוא מגיע לשער הגדול וכו' העביר את הנגר ואת הפותחות ופתחו. וכן במקומות שהיו הכהנים שומרים שם היו שוערים, כדתנן במסכת תמיד בשלשה מקומות^(א) הכהנים שומרים בביהמ"ק. והא דכתיב בשמואל ופתח שמואל את דלתות בית ד', לאו בדלתות ההיכל משתעי, אלא לשכה היה שם וקראוה בית ד'. תוס' הרא"ש ז"ל עכ"ל:

מצות ה'

א. רמב"ם פ"ג מכלי המקדש ה"א-ב, שנאמר כו' בסוף פר' קרח, ובספרי שם.
ב. כנ"ל בפ"א.
ג. כמו שנאמר בדב"ה"י (א' ט) והשוערים וגו' המה השוערים למחנות בני לוי וגו' הברורים לשערים בסופים וגו' והם ובניהם על השערים לבית ה' לבית האהל למשמרות וגו', עי"ש.
ד. ששרים את המזמורים בפה, אבל בכלי זמר אין צריך דוקא ליום כדלקמן.
ה. בערכין י"א. אמר ר"י אמר שמואל מנין לעיקר שירה מן התורה שנאמר [בפר' שופטים] [דברים יט] ושרת בשם ה' אלקיו [ככל אחיו הלויים], איזהו שירות שבשם [שמזכירין בו שם שמים. רש"י] כו'. ועי"ש עוד לימודים.
ו. בערכין י"א: תני רב מרי בריה דר"ב^[ב] על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם, מה עולה קודש קדשים אף שלמים קודש קדשים, ומה שלמים קבוע להם זמן אף עולה קבוע לה זמן. וברש"י

[ב]. עולותיכם אמר רחמנא. פי' רש"י ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם, והיינו שירה, ולכאורה יקשה בשלשה דברים א) דלא נזכר בו שירה כלל [נראיה דלעיל (ערכין י"א) בסוגיא בכל הני ראיות שהגמרא שקיל וטרי לאתויי ראייה דעיקר שירה מן התורה^(א) לא נזכר כלל האי קרא

לחמי תודה

(א) ושם תנן הממונה בא ודפק עליהן והן פתחו לו. וכן בפ"א דמדות מ"ט ונעל הכהן מבפנים.
(ב) באבן ישראל ח"ו סי' ע' הביא תוס' שם י"א: על מה שרב אשי אמר מהכא [ילפינן עיקר שירה] ויהי כאחד למחצצרים ולמשוררים להשמיע קול אחד, והוק' לתוס' שם דהאי קרא כתיב בדברי הימים ואיך מביא מכאן דעיקר שירה מן התורה, וכתבו וז"ל ויהי כאחד למחצצרים, ובקרא כתיב ותקעתם

היין. אבל עולות נדבה שמקריבין הציבור לקיץ המזבח, וכן הנסכין הבאין בפני עצמן, אין לומר עליהן שירה.

זבח תודה

מצות ה'

לזה] ועיין בסוכה דף נ"א בפירש"י ותו' (א) דחצוצרות לאו כלי שיר דאינם רק לתקיעות וכו'. (ב) דלא נזכר בו רק הכהנים. (ג) דלא נזכר בפסוק זה רק ביום שמחתכם [שהוא יו"ט שנאמר בו ושמחת בחגיך] ובמועדיכם וראשי חדשיכם, (ד) ואנו הלא תוקעים בכל יום בעת הקרבנות באמצע השיר בין פרק לפרק כדאיתא בסוף תמיד ובסוכה (נ:): במשנה אין פוחתין מן כ"א תקיעות בכל יום ע"ש.

אבן באמת ע"כ אנו צריכין לומר דהכי גמירי

להו דתקיעות הכהנים בחצוצרות היה באמצע השיר של הלויים ולכן תקנו בין פרק לפרק ומדהויי הכל בזמן אחד למידין זה מזה בגילוי מילתא אימת חיוב השיר, ועיין מה שנכתוב

לחמי תודה

בחצוצרות על עולותיכם, אלמא איכא שירה מן התורה. ור"ל דקרא דכתיב בדברי הימים ויהי כאחד למחצצרים ולמשוררים וגו' מגלה דותקעתם בחצוצרות משום שירה ולא תקיעה בעלמא. שוב ראיתי ברש"י שם יא. ד"ה שירה, על מה שאמר בלוטי בשם ר"י מהכא [נפק"ל עיקר שירה מה"ת] לעבוד עבודה עבודה, איזהו עבודה שצריכה עבודה הוי אמר זו שירה. ופירש"י שירה צריך עבודה קרבן שאינו נאמר אלא על היין של נסכי קרבן כדכתיב ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם. וא"כ יוצא מפורש (מרש"י כאן) שותקעתם בחצוצרות מדין שירה הוא [ולא צריך אפילו להביא כאן לימוד לזה ממקום אחר] וא"כ צ"ע אמאי צריך עוד קרא לזה, וי"ל דהא דאמר [שם בתחילת הסוגיא] ר"י אמר שמואל מנין לעיקר שירה מן התורה, היינו שירה בפה וכדמביא שם קרא ושרת בשם ה' אלקינו, איזהו שירת שבשם ה' הוי אומר זו שירה, וכן י"ל בשאר מקראות שמביא שם ודו"ק היטב, וכן במה שמביא שם בסוף מויהי כאחד למחצצרים ולמשוררים להשמיע קול אחד, בסוכה נא. יליף מזה דעיקר שירה בפה. או שרוצה ללמוד על כל הימים ולא רק ביום שמחתכם ובמועדיכם ובר"ח הנאמר בחצוצרות, אלא דרש"י מביא מזה שכמו שתקיעת חצוצרות (שהוא משום שירה) היה בשעת עבודה כך שאר שירה הוא בשעת עבודה. ועוד י"ל משום דכאן כתיב כהנים לכך הוצרך להביא עוד קרא דאיירי בלויים ורק למדים כאן דהשיר בשעת הקרבן.

(ג) דבסוכה שם אמר מ"ט דמ"ד עיקר שירה בכלי, דכתיב ויאמר חזקיהו להעלות העולה להמזבח ובעת החל העולה החל שיר ה' והחצוצרות ועל ידי כלי דויד מלך ישראל. מ"ט דמ"ד עיקר שירה בפה, דכתיב ויהי כאחד למחצצרים ולמשוררים להשמיע קול אחד וכו' עי"ש, ופירש רש"י שם בד"ה למחצצרים ולשוערים, והכא לא כתיב כלים, וחצוצרות לאו כלי שיר נינהו, שהן לתקיעות התמידין והמוספין. והביאו תוס' שם.

ועיין תוס' שם שהק' ותימה קרא גופיה כתוב בכלי שיר, דקרא הכי כתיב בדברי הימים (ב' ה') גבי שלמה כאחד למחצצרים ולמשוררים להשמיע קול אחד להלל ולהודות לה' וכהרים קול בחצוצרות ובמצלותים ובכלי השיר ובהלל לה' כי טוב כי לעולם חסדו, וי"ל דדייק מדחלקם לב' הילולים דמעיקרא כתיב גבי שירה בפה להשמיע קול אחד להלל ולהודות לה', ולבתר הכי כתיב גבי כלי השיר ובהלל לה', ש"מ דעיקר שירה בפה וכלי השיר לבסומי קלא, עכ"ל. ולכאורה ראייה מזה דאיכא תרי חצוצרות א' לתקיעות וא' לשורר עם שאר כלי השיר, ועיין לקמן.

(ד) עיין בסדר עבודה להרמ"ע ז"ל פ"ה [ובעבודת ישראל שם אות סב ובציוני הערות ד' וה'] דמוכח

זבח תורה

השנה כולה דכתיב ותקעתם בחצוצרות על עולתיכם וגו', (וזו הראיה הביא הרא"ה בספר החינוך מצוה שפ"ד עיי"ש) ומדקאמר הגמרא זה לדבר פשוט ש"מ דכו"ע ס"ל הכי.

אכן לשון הרמב"ם בענין זה קשה מאוד שז"ל בפ"ג מכלי המקדש ה"ה בימי המועדות כולם ובר"ח היו הכהנים תוקעים בחצוצרות בשעת הקרבן והלויים אומרים שירה שנאמר וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצוצרות, עכ"ל, הא ענין זה היה בכל יום בעת הקרבת התמידין בשעת הניסוך וכמבואר ברמב"ם פ"ו מהל' תמידין. אם לא שנאמר כמו שכתב הרא"ה לדעת הרמב"ם דבכל יום היה רשות ביד הלויים ג"כ לנגן

לקמיה ולהכי שקיל וטרי הגמרא לעיל איה נרמז עצם השיר בתורה, ובהכי מיושב הקושיא הראשונה והשניה. וכן מוכח לשון הרמב"ם שנביא לקמיה.

וע"ד הקושיא השלישית מצאתי בספרי וז"ל וביום שמחתכם אלו השבתות (ר"ל דמרבח מתיבת וביום ^(ט) כענין דאמרינן בשבת (דף קלב) וביום אפילו בשבת), רבי נתן אומר אלו התמידין, ולת"ק אפשר דנפיק ליה תמידין מקרא אחרניא, אבל הא פשיטא דבעצם הדין גם ת"ק מודה דכל עולת תמיד ומוסף מחייב בשיר מדאמר הגמרא לעיל בדף ד' כהנים איצטריכא ליה סד"א הואיל וכתיב יום תרועה וגו' והני כהני הואיל ואיתנהו בתקיעה ^(י) דכל

לחמי תורה

דסובר דביום שמחתכם ומועדיכם וראשי חדשיכם, הכהנים היו תוקעים בחצוצרות בשעת השירה [כמו התוקע לשיר בר"ה כח.]. וזהו המצוה של ותקעתם בחצוצרות, והיה רק בזמנים הנ"ל ע"י הכהנים [ומה שהכהנים תוקעים תר"ת בכל יום בפרקי השיר אפשר דהוא מדרבנן ואסמכוהו נמי אהאי קרא]. ולפי"ז מיושב שלשה קו' הנ"ל, א' דכיון דהתקיעה [של הכהנים] בשעת השירה, ממילא יודעים מכאן שירה בעולות הציבור [עכ"פ במועדות ובר"ח, ואפשר דגם בשאר ימים כיון דכל החילוק בין ר"ח ומועדים לשאר ימים הוא בחצוצרות], ומא דלא למדים מכאן עיקר שירה מן התורה, משום דאי לא יודעים עיקר שירה מן התורה [ממקום אחר], לא היו יודעים ממה שהכהנים תוקעים שגם הלויים שרים, אבל אחר שיוודעים עיקר שירה מן התורה, יודעים שהכהנים תוקעים בשעת השירה. ובכך מיושב גם קו' ב' וג' ודר"ק.

(ה) ולענ"ד שם בשבת גבי מילה למדים מוביום השמיני ימול כיון דכתיב לעיל מיניה וטמאה שבעת ימים, היה יכול לכתוב ובשמיני ימול, והיו יודעים שזה ביום השמיני, ומדכתיב וביום השמיני, בא לומר [ביום השמיני] אפילו בשבת, אבל כאן אינו מיותר. אבל נראה דביום שמחתכם ע"כ הוא שבת, כיון שנאמר אח"כ ובמועדיכם ובר"ח, א"כ א"א לומר שביום שמחתכם הוא יו"ט, אלא שבת [ויש ללמוד מכאן ששבת הוא יום שמחה]. ועיין רבינו הלל ובראב"ד שם וכ"כ המלבי"ם שם, [וזה מדוייק מאוד בלשון הספרי שכתוב וביום שמחתכם ובמועדיכם אלו שבתות וכו', ובמועדיכם אלו שלש רגלים, דמזה שהביא הספרי ובמועדיכם, יחד עם ביום שמחתכם, משמע דבא לומר דביום שמחתכם מיותר כיון דכבר כתוב במועדיכם. וע"ע בגירסת הגר"א שם]. ועיין ב"י או"ח סי' רפ"א שהביא מש"כ בשבלי הלקט בשם רבינו אביגדור כהן צדק לפרש מה שאומרים בשבת ישמחו במלכותך שסמכו על מה שכתוב וביום שמחתכם ובמועדיכם וגו' ואמרו (בספרי) וביום שמחתכם זה שבת וכו'.

שוב מצאתי בספרי זוטא ביום, זה יו"ט, וביום, זה יום השבת, וביום זה יום הכפורים. שמחתכם, אלו הרגלים. מועדיכם, אלו התמידים. כשאמר ומועדיכם ריבה כל תמיד ותמיד. ובראשי חדשיכם, וראשי חדשיכם רבה ר"ה. וכו' על עולותיכם, אלו עולות חובה. ועל זבחיכם זו זביחת הפסח. וכו'.

ונראה דזה אסמכתא, ומכאן למדו לתקיעות שבפרקי השיר שבכל התמידין והמוספין. (ו) י"ל שמדי חודש בחדשו [ושבת בשבתו] והמועדים נחשב גם כל השנה, ועיקר בא לומר שאינו רק בר"ה.

זבח תורה

בחצוצרות בין שאר כלי הניגון [ונ"מ בינם לכהנים דכהנים שהיו תוקעים בחצוצרות בין פרק לפרק היינו תר"ת כדמוכח בפרק החליל הנ"ל, והלוים היו מנגנים בהם איזה ניגון שהיו רוצים. וכן מוכח ברמב"ם בהלכה ד' שכתב ובמה הם מנגנים בנבלים וחלילים וכינורות וחצוצרות והצלצל],⁽¹⁾ ובמועדים רק הכהנים בחצוצרות.

וְלֹאֵל דברי הרא"ה היה נ"ל לומר בדעת הרמב"ם דמה דכתב בימי המועדות כולם וכו' בא לומר דעל אלו הימים יש מ"ע

מפורש בתורה על הכהנים ושאר הימים הוא רק מריבויא דקרא כדאיא בספרי הנ"ל].
ועתה נראה לבקש איזה מקור לדברי הרמב"ם⁽²⁾ דהלוים היו מנגנים בכל יום גם בחצוצרות, ולכאורה יש לדייק זה מלשון המשנה אין פוחתין משתי חצוצרות מתשעה כינורות וכו', וכינורות בודאי כלי שיר הלוים היו, וה"ה חצוצרות דחשיב בהדייהו. אבל באמת זה אינו דמשנה זו אכהנים קאי כדמוכח מלשון הגמ' שם ע"ב דקאמר ועד כמה עד ק"כ שנאמר ועמהם הכהנים למאה ועשרים

לחמי תורה

(1) [לפי"ז נמצא דמועדים ור"ח גרע משאר ימים דבשאר ימים היה גם תקיעת הכהנים וגם הלוים מנגנים בחצוצרות, ובר"ח וכו' רק הכהנים תוקעים. ובקרא אדרבה ריבה המועדים ור"ח]. אמנם הרמ"ע מפאנו ז"ל בסדר עבודה פ"ה (אחר שהביא מ"ש הרמב"ם פ"ו דתמידין [ומתני' סוף תמיד] שכשנותנים היין לנסך עמדו שתי כהנים על שולחן החלבים ושתי חצוצרות בידם תקעו והריעו ותקעו וכו' [וכן בכל הפרקים] וזה היה לפני השירה או בין פרק לפרק ולא בשעת השירה) כתב ונגנו המנגנים בנבלים וכינורות אחד כהנים לויים וישראלים, והלוים בדוכנם מדברים בשיר [כי עיקר שירה בפה] (וזה היה בכל יום) וכו' בראשי חדשים ובימים טובים הכהנים תוקעים בחצוצרות, לא פחות משתים ולא יותר על עשרים ומאה. מוסף עליהם יום א' של פסח ועצרת וח' ימי החג שהיו שם מנגנים בחלילין וכן לשחיטת פסחים וכו', אין פוחתין משני חלילין ולא מוסיפין על י"ב. עכ"ל. ומוכח מדבריו שמפרש מ"ש הרמב"ם בפ"ג מכלי המקדש ה"ד ובמה הם מנגנים בנבלים וחלילים וכינורות וחצוצרות והצלצל, ואין פוחתין משני וכו' ואין פוחתין משתי חצוצרות ולא מוסיפין על מאה ועשרים וכו', לא כולם היה בכל יום, אלא כמו שמפרש הרמב"ם שם בהל' ה' בימי המועדות כולם ובראשי חדשים הכהנים תוקעים בחצוצרות בשעת הקרבן והלוים אומרים שירה שנאמר וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם ותקעתם בחצוצרות, החצוצרות היתה נעשית מן העשת של כסף וכו'. ובהל' ו' בשנים עשר יום בשנה החליל מכה לפני המזבח וכו'. נמצא דנבלים וכינורות והצלצל היה בכל יום, וחצוצרות במועדים ובר"ח, וחליל ב"ב יום בשנה. וכמו שכל הכלים הנזכרים כאן היו מנגנים בהם בשעת השיר, גם חצוצרות הנאמר כאן שתוקעים ומנגנים בהם בשעת השיר, וזה דוקא במועדות ובר"ח, [כמו חליל הנזכר כאן שהיה דוקא ב"ב יום]. וחצוצרות הנאמר בפ"ו מתמידין (וסוף מס' תמיד) היו תוקעים תר"ת קודם לשיר ובפרקים וזה היה בכל יום. ושניהם היה ע"י כהנים כמ"ש הרמב"ם כאן ושם ודו"ק. ובזה אתי שפיר איך למדים מכאן שירה מן התורה וכו"ל.

ונמצא לפי"ז דעיקר קרא וביום שמחתכם ובמועדיכם וגו' איירי במה שמנגנים הכהנים בחצוצרות בשעת השירה [וזהו שכתב הרמב"ם כאן הכהנים תוקעים בחצוצרות בשעת הקרבן והלוים אומרים שירה], וזה צריך להיות דוקא כסף. [ומה דאמרינן בע"ז מזו. (ע"ש בתוס' ד"ה קרניה) והביאו הרמב"ם בפ"ד מאיסורי מזבח ה"ז המשתחוה לבהמה קרניה פסולין לחצוצרות, דמשמע דאם לא השתחוה כשר קרנים לחצוצרות. צ"ל דאיירי בתקיעות תר"ת שתוקעים בפרקים, ולא במה שתוקעים במועדות ור"ח בשעת השיר].

(ה) כבר תמה במנחת חינוך שם שהרי הרמב"ם הזכיר כהנים בכל יום בתקיעות שעל ניסוך היין בפ"ו מתו"מ. ועי"ש שרוצה לומר דמדאורייתא המצוה רק במועדים ור"ח, ומדרבנן בכל קרבנות ציבור (הקבוע להם זמן), וכ"כ בקרית ספר. ולפי מה שהבאנו לעיל מהרמ"ע מפאנו ניחא הכל, וכל התקיעות היה

ב. השירה של חיוב שאומרים תמיד הוא זבעת ניסוך היין. ומו"מ יש רשות לומר שירה אפילו [2] בלא נסכים כלל, לבד על עולת נדבה או על נסכין הבאין בפני עצמן אסור לומר עליהן שירה.

מצות ה'

ז. שם יא. א"ר שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן מנין שאין אומרים שירה אלא על היין, שנאמר ותאמר להם הגפן החדלתי את תירושי המשמח אלקים ואנשים, אם אנשים משמח אלקים במה משמח, מכאן שאין אומרים שירה אלא על היין. ח. שם יא: כד"ל דאמר אומרים שירה שלא על היין, [ומק'] אי הכי בעולת נדבה נמי לימא, [ומשני] נפיק מיניה חורבא, וברש"י דהא דר"ל רשות הוא וכו', ואי אתי למימר על נדבה ברשות, אתי למימר חובה נמי רשות, הלכך לא אמרינן שיר לגמרי בנדבה. [ובזה י"ל מה שהביא החיי אדם (נסוף הספר) מרש"י בתהילים (ק) מזמור לתורה לאמרו על קרבן תודה, ע"כ, והק' דהא אין אומרים שירה אלא על חובות ציבור, ותי' שהבעלים אומרים זה בשעת סמיכה עי"ש. ולהנ"ל היה אפשר שהלויים אומרים, רק שלא בשעת ניסוך היין, אלא בשעת סמיכה וכיוצא, וכיון שאין אומרים

זבח תודה

מחצצרים בחצוצרות, וכ"כ התוס' לעיל (נדף י: ד"ה ואין פוחתין. אמנם אח"כ מצאתי גמרא מפורשת בע"ז דף מז ע"א קרניה מהו לחצוצרות, ושם מוכח דאלוים קאי כמו שהוכיחו (התוס' שם, הרי מבואר בהדיא דהלוים היו מנגנים גם בחצוצרות, וכ"כ התוס' שם בהדיא [והתוס' בדף י' ע"ב (הנ"ל רק על משנה זו קאי].

אך יש לי קצת צ"ע ממה דקאמר הגמ' על המשנה דאין פוחתין מ"ב לויים העומדים על הדוכן דהיא כנגד ט' כנורות ושתי נבלים וצלצל אחד, ולא הזכיר חצוצרות כלל, משמע דלא היו מנגנים בחצוצרות, ואפשר דבאלו הכלים היו מנגנים בקביעות (צ"ע) ובחצוצרות במקרה ועדיין צ"ע:

[ג]. [וה"מ לענין חיובא, אבל רשות הוא לומר

בשעת ניסוך כשאר הקרבנות, לא אתי לאיחלופי בשאר קרבנות ולומר בהם שירה רשות].

מ. שם יב. אבעיא להו נסכים הבאים בפני עצמן טעונין שירה או אין טעונין וכו', ומסיק [דלא לימא]

לחמי תודה

ע"י הכהנים. [וע"ע במנחת חינוך שמק' למה לא הזכיר הרמב"ם גם שבת שהרי בספרי שם אמרינן (לת"ק) ביום שמחתכם זה שבת].

(ט) שהק' מהא דתניא במנחות חצוצרות היתה באה מן העשת [היינו מקשה ולא גרוטאות] של כסף, עשאה של שאר מתכות פסולה, וכ"ש של קרן. ותירצו דההיא דמנחות [דבעי דוקא כסף] מיירי בחצוצרות שתוקעין הכהנים, והכא בחצוצרות של לויים שהם משוררים על הקרבן וכמה כלי שיר היו שם כנורות ונבלים ומצלתיים, ע"כ. ולדבריהם יוצא שהכהנים היו תוקעים רק בפרקי השיר, [ובר"ח ומועדים מדאורייתא ושאר ימים אסמכתא, או שלמדים כל הימים מהם וכספרי זוטא הנ"ל].

(י) שכתבו ושתי חצוצרות כהנים תוקעים בהן ולא לויים. קאי רק המשנה זו, אבל יש עוד חצוצרות שהלוים היו מנגנים בהן.

(יא) [ולהרמ"ע מפאנו הנ"ל שהבאנו לעיל באות ז' ניחא דכיון דלא היה בכל יום רק ביום שמחתכם וגו'. וגם שהיה ע"י כהנים, ושאר כלי שיר ע"י לויים וישראלים. ובלא"ה היה אפשר לומר שחצוצרות שהלוים מנגנים בהן לא היה להם מספר קבוע, לפיכך א"א לעשות כנגדם, ובפרט אם נאמר שזה רשות ורק אם רצו, לא שייך כלל לעשות כנגדם, משא"כ נבלים וכנורות שאין פוחתין מהמנין הנאמר בהן ט' כנורות וב' נבלים וצלצל א', נמצא דהיה לעולם.

ג. אם אין ליום לשורר שירה י"א [ד] דמעכב את הנסכים שלא ינסכם. אבל אם יש ליום לשורר בפה, ורק שחסר המנגנים בכלים בודאי אינו מעכב, י"א דעיקר שירה היא בפה כדלקמיה.

ד. השיר מצותו דוקא י"ב בלויים ולא בישראלים ולא בכהנים, וה"ה י"ג הגפת הדלתות

זבח תודה

שירה אפילו שלא על הקרבן כדאיתא שם בסוגיא בשם ר"ל. ובירושלמי פ"ד דתענית איתא זה בשם רבי יוחנן, ולפלא שלא הובא ד"ז ברמב"ם. ואולי דס"ל דמה שאומר ר' שמואל ב"נ בשם ר' יונתן אין אומרים שירה אלא על היין פליג ע"ז.

[ד]. השיר מעכב את הקרבן. היינו ניסוך היין [ד"תוס']. ודוקא כשחסר ליום לשורר בפה, אבל אם חסר כלי שיר גם לרבי מאיר אינו מעכב. דהא איתא בש"ס דר"מ סבר עיקר שירה בפה. ודע דבע"ז דף מ"ז איתא (ד"ב) ברש"י דק"ל דשיר מעכב את הקרבן, ואולי דמקורו מהא דשמואל שהבאנו (ד"ב) בפנים:

מצות ה'

דילמא נפיק מיניה חורבא, וברש"י דאתי למימר כי היכי דנסכים הבאים בפני עצמן רשות, נסכים הבאין עם הקרבן נמי רשות.

י. בערכין י"א. ת"ר השיר מעכב את הקרבן דברי רבי מאיר, וחכמים אומרים אינו מעכב. מ"ט דר"מ דאמר קרא ואתנה את הלויים וגו' ולכפר על בני ישראל, מה כפרה מעכבת אף שירה מעכבת. וכתבו שם תוס' וקשה דהא השיר בשעת ניסוך, והניסוך אין מעכבת הקרבן, דאדם מביא זבחו היום ונסכים אפילו אחר כמה ימים. ונראה לפרש שיר מעכב את הקרבן, היינו ניסוך, שאם אין שירה אין ניסוך. עכ"ל. ועיין זב"ת ולח"ת.

יא. סוכה (ז:ג). וערכין י"א. דרוצה לתלות

במחלוקת תנאים אם עיקר שירה בפה או בכלי, ומסיק ותסברא ר"י מאי קסבר וכו', אלא דכו"ע דעיקר שירה בפה וכו'. עי"ש. יב. כדילפינן בערכין שם י"א. מכמה מקראות. יג. היינו דלתות של הר הבית ועזרת נשים, אבל דלתות ההיכל היו הכהנים פותחים, כמפורש במשנה בתמיד ל': מי שזכה בדישון מזבח הפנימי ובדישון המנורה וכו' ושני מפתחות בידם וכו'. וכן דלתות בית המוקד משמע בפ"ק

לחמי תודה

(יב) ומובא במצות ה', ועיין ש"מ (שם אות ו') שמביא תוס' הרא"ש וז"ל השיר מעכב את הקרבן. וא"ת והלא השיר אינו בא אלא על הנסכים כדאמרינן לקמן דאין אומרים שירה אלא על היין. ואמרינן בפרק הקומץ רבה דאפילו לר' מאיר אדם מביא זבחו היום ונסכיו לאחר כמה ימים, וכיון דאין ניסוך אין שיר, ואפילו הכי לא מעכב. די"ל דהא דקאמר דשיר מעכב היינו כשהביא הנסכים עם הקרבן, אבל כשלא הביאם עם הקרבן לא שייך עיכוב בשיר. ע"כ. וכ"כ תוס' בר"ה ל': וז"ל והא דאמר ר"מ התם דשיר מעכב הקרבן היינו בנסכים הבאין עם הזבח שקרבנו [אולי צ"ל שקדשו] בשעת שחיטת הזבח דאין קרבין אלא ביום כדאמרינן בפ"ב דתמורה (יד). ואותן טעונין שירה. עכ"ל.

(יג) שם בעי בגמ' המשתחוה לבהמה קרניה מהו לחצוצרות שוקיה מהו לחלילין וכו' אליבא דמ"ד עיקר שירה בכלי לא תיבעי לך דודאי אסור, כי תיבעי לך אליבא דמ"ד עיקר שירה בפה וכו'. ופרש"י לחצוצרות לשיר של קרבן דק"ל בהחליל דשיר מעכב את הקרבן. ע"כ ונראה דכוונתו להא דאמר שם [רבי ירמיה בר אבא] מחלוקת בשיר של שואבה דר"י בר"י סבר שמחה יתירה נמי דוחה את השבת ורבנן סברי שמחה יתירה אינה דוחה את השבת, אבל שיר של קרבן ד"ה עבודה היא ודוחה את השבת. (יד) [היינו בליקוטי הלכות בתמיד] והוא מה דאיתא בתענית כז. אמר שמואל כהנים ולויים וישראלים מעכבין את הקרבן. במתניתא תנא ר"ש בן אלעזר כהנים ולויים וכלי שיר מעכבין את הקרבן. במאי קמפלגי מר סבר עיקר שירה בפה ומר סבר עיקר שירה בכלי. אמנם עיין ש"מ בערכין כאן (אות ו')

תורת פרק טו הקדשים מז

(ואם עברו יד חייבין מיתה בידי שמים), ו(ה"ה) ^{טו}הכהן שעבד עין משפט עבודת הלוי חייב מיתה בידי שמים, ^ה[ה] ^{טו}וי"א דכהן שעבד עבודת הלוי אינו חייב מיתה אלא עובר בלאו. ^ווה"ה הלוי גופא ^{טו}צריכין

מצות ה'

דתמיד ומדות עי"ש, שהיו כהנים פותחים. ומפורש בסוכה [ובגמ' יומא] שלר"י כהנים הנכנסים נוטלים ב' חלות מלחם הפנים בשכר הגפת דלתות. יד, דבר תימה הוא לחייב ישראל מיתה בעבודת לוי, דהא אפילו בעבודת כהנים אינו חייב אלא ב' עבודות. ולא שמענו שיהא עבודת לוי חמור מעבודת כהונה. וקרא הזהיר רק את הלויים שלא יחליפו עבודתם, ואין האיסור משום עבודה שעובר, אלא משום שמחליף עבודתו בעבודה אחרת, (ועיין ספר המינין מ' שפ"ט מ"ט משרשי המנוס). **מז**. ראב"ד. **מז**. רמב"ם פ"ג מכלי המקדש הי"א, והטעם עיין זב"ת ולח"ת. יז, כאביי בערכין שם אמר אביי נקטינן משורר ששיער בשל חברו במיתה. [והנה מדנקט בשל חברו, משמע דוקא עבודה המוטלת על חברו, אבל אם באיזה זמן חסר משוער וביקשו ממנו שהוא ישוער לא יהא איסור, וצ"ע בזה].

לחמי תורה

וד"ל השיר מעכב את הקרבן דברי ר"מ הא דאמר בפרק בתרא דתענית כהנים לויים וישראלים מעכבין את הקרבן תניא ר"ש בן אלעזר אומר כהנים לויים וישראלים וכלי שיר וכלי שרת מעכבין את הקרבן במאי קמיפלגי רבנן סברי עקר שירה בפה ורבי שמעון סבר עיקר שירה בכלי. אלמא לדברי הכל השיר מעכב, איכא למימר דס"ל כר' מאיר. אי נמי הא דקאמר מעכבין היינו שצריך לעשות כן מן התורה, אבל כפרה לא מעכב. וכן מסתבר דישראל לא מעכבי כפרה דתשמרו להקריב לי כתיב, וצריכין שיעמדו ישראל על קרבנם, אבל אי ליתנהו שם לא מעכבי כפרה. הרא"ש ז"ל בתוספותיו. עכ"ל. ועיין מאירי בתענית שם שכתב כהנים לויים וישראלים וכלי שיר הם הם מכשירי הקרבן ומעכבים הקרבן. ומגדולי המפרשים פירשו שלא יפסל הקרבן בשביל לויים וישראלים וכלי שיר, ולא נאמר עליהם שמעכבים אותו אלא שממתינים להם עד שיהיו לשם. עכ"ל. וכן ר"ל רבינו בזב"ת (ערכין סוף פ"ב ד"ה אין הקטן) דברי הרמב"ם. ונראה דזהו נמי כוונת רש"י במה שאמר דקיימא לן בהחליל דשיר מעכב את הקרבן, היינו שלכתחילה אין מקריבין עד שיהא השיר וכנ"ל, וזה מה דאמרינן שם (סוכה נא). אבל בשיר של קרבן לכו"ע עבודה היא ודוחה את השבת.

(מז) ועיין מהר"י קורקוס ורדב"ז [שנדפס עתה במהד' רש"פ] על הרמב"ם שם שמבאר היטב דברי הרמב"ם, וכן באור החיים פר' קרח (עה"פ גם אתם) שמאריך בכל זה. (מז) ומהר"י קורקוס כתב דגורס הם בשלכם והם בשלהם במיתה, אתם בשלהם באזהרה. (ולפי"ז ניחא עוד מה שפסק לויים בעבודת לויים במיתה). והאור החיים שם (בסה"ד) כתב שגורס גם הם גם אתם, אתם בשלהם והם בשלכם, [ומפרש] הם בשלכם במיתה, אתם בשלהם אינם במיתה אלא באזהרה. וכתב דלפי"ז ניחא דלא מצא התלמוד להק' לאביי (דאמר משורר ששיער במיתה) מבריייתא זו כיון דאין מפורש בו עבודת לוי בחבירו.

זבח תודה

[ה]. אתם בשלהם והם בשלכם במיתה והם בשלהם אינם במיתה אלא באזהרה. הנה הרמב"ם בהלכותיו (פ"ג מהל' כלי המקדש הי"ב) העתיק דכהנים בשל לויים אינם אלא באזהרה, והראב"ד השיג עליו מסוגיא זו ומן הספרי, אכן הביא ראיה לדבריו ממכילתא, ומכל מקום נשאר בקושיא למה שבק סוגיא דילן והספרי, ופסק כמכילתא, ^(טו)ונלאו מאוד כל מפרשיו לתרצו. ולענ"ד דגירסתו היתה ^(טו)הן בשלכם במיתה ואתם בשלהם והם בשלהם אינם במיתה אלא באזהרה. ובאמת גירסתנו בלא"ה מוקשה קצת דהיה לו לדרוש מתחלה תיבת גם הם ואח"כ תיבת גם אתם:

שלא יחליפו עבודותיהם השוערין למשוררים ומשוררים לשוערין, ^[1] ויאם עברו חייבין מיתה, ^[2] ויא יסדאנים אלא באזהרה, ואפילו ^[3] כע"י סיוע בלבד י"א דיש איסור עכ"פ מדרבנן.

זבח תורה

מצות ה'

ודע דמה שהרחקנו כהנים לעבוד עבודת לוי היינו לשורר בפה אבל לנגן בכלי שיר ⁽¹⁷⁾ פשוט דשרי, דמי גרע מזר דאף הוא הוזהר מלעבוד עבודת לוי, ואפ"ה קי"ל דמותר לנגן בכלי שיר וכדלעיל משום דעיקר שירה בפה, וה"ה כהנים. ובאמת מקרא מפורש הוא ועמהם הכהנים מאה ועשרים מחצצרים בחצוצרות וגו' וכדמייתי לקמן בגמ' מקרא זה, ⁽¹⁷⁾ ומהרמב"ם מוכח דחצוצרות נחשב ג"כ מכלי הניגון שכתב בפ"ג מכלי המקדש הלכה ד' ובמה הם מנגנים בנבלים וכוונות וחצוצרות והצלצל. אכן קשה לי לפי דעת איזה מהתנאים דסברי עיקר שירה בכלי, ועיין סוכה נ"א ובתוס' ד"ה למחצצרים, איך היו הכהנים רשאים להריע בחצוצרות, ובמה דכתיב בתורה ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם וגו', לא קשה לי דהתם היו המצוה על הכהנים להריע בחצוצרות. כ"א בשעה שעומד עם הלויים להלל ולהודות לד' וכמה דכתיב בד"ה (ג, ה), ויהי כאחד למחצצרים ולמשוררים להשמיע קול אחד להלל ולהודות לד', איך היו הכהנים רשאים לזה והלא זה הוא מלאכת הלויים ועכ"פ אזהרה איכא לכו"ע. ועיקר קושייתנו הוא לדעת הרמב"ם דחצוצרות הוא בכלל כלי שיר וצ"ע. ועיין רש"י בסוכה נ"א בד"ה למחצצרים: [1]. אית מרבוותא דפסקו כאביי. הוא הרמב"ם וגם הראב"ד לא השיג עליו בזה כ"א בדין האחר שבאותו ענין, משמע לכאורה דסבר כוותיה בזה. וגם בספר החינוך בסי' שפ"ט העתיק כהרמב"ם. ודע דהמציא החינוך עוד דבר חדש בענין זה שכתב מן הדומה שכהן שסייע במלאכת חבירו הכהן ג"כ במיתה. ולענ"ד אינו דומה כ"כ, דהתם בלויים היו ראשי האבות מיוחדים זה מסוגל יותר לשיר, וזה מסוגל בכוחו יותר להגפת דלתות. אבל ⁽¹⁷⁾ בכהנים כ"א מיוחד לכל דבר, ולזה היה פייסות בכל יום, היום זכה בהפייס לקבלה, ובפעם אחר יזכה לזריקה, ולא מסתברא שמי שהיה הפייס שלו לקבלה, והוא לא עשה כן אלא זרק, אף דעולה עשה מ"מ לא מסתברא דיהיה חייב ע"ז מיתה בידי שמים ⁽¹⁷⁾ ומנין לנו להמציא דבר חדש כזה, וצ"ע: [2]. ואית מרבוותא שמצדדין וכו'. הסמ"ג במל"ת רצ"ז עי"ש: [3]. ולפי"ז על הסיוע בלבד וכו'. והנה הרמב"ם פסק דעל הסיוע יש חיוב מיתה, ולכאורה הוא נגד סוגיא

לחמי תורה

(יז) ולענ"ד אפשר דכיון שצריך הכהן להתעסק בעבודתו דוקא ולא בעבודות אחרות, א"כ אפילו אם אינו עבודת לוי דוקא, כל שאינו מענין העבודה שעובד בהם צ"ע בזה שהרי הקפידה התורה שלא יעזוב עבודתו לעסוק בדברים אחרים שאין מוטלים עליו.

(יח) שם משום דזו עבודת הכהנים וכדכתיב וביום שמחתכם וגו' [ונאמר שם ובני אהרן הכהנים יתקעו בחצוצרות], דהרמב"ם סובר דזהו בשעת שירת הלויים וכו"ל.

(יט) וכ"כ הרדב"ז שם.

(כ) עיין ספרי זוטא [מובא בילקוט שמעוני ועיין בזית רענן שם] ובאמבואה דספרי שם.

ה. ^ג כ"א אין פוחתין ^[ט] משני נבלים ולא מוסיפין על ששה, כ"ב אין עין משפט פוחתין מתשעה כנורות ומוסיפין עד עולם, ^[י] והצלצל לבר. ואין ג. ט"ז ס"ד.

מצות ה'

זבח תודה

אמר לו בני חזור לאחורך שאתה מן המשוררים ולא מן השוערים. מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר [משורר ששער ב]מיתה היא וגזרו ביה רבנן, ומר סבר אזהרה היא ולא גזרו ביה. לא דכ"ע אזהרה היא, מר סבר מסייע גזרו ביה רבנן, ומר סבר מסייע לא גזרו ביה רבנן. ועיין זב"ת ולח"ת. כ"א. מתני' בערכין י. והיינו שני מנגנים בשני נבלים (וכן כולם). כ"ב. מתני' שם יג.

דידן המפורש ^(כ)דעל הסיוע יש רק איסור דרבנן, אכן באמת יש בענין זה נ"מ דאם יכול להגיף הדלתות בלעדו נקרא זה רק מסייע שאין בו ממש, אבל אם אין יכול להגיף בלעדו נקרא הפעולה על שמו ג"כ, וכענין שאמרו לענין שבת דאם זה אינו יכול וזה אינו יכול מיחייב כ"א חטאת, [רמב"ם פ"א מהל' שבת ה"טז] ובאופן זה מיירי הרמב"ם הכא: [ט]. משני נבלים. עיין רש"י שלהי פרקין

שנבל עשוי כמפוח של נפחין ומוציא קול ע"י רוח, וכ"כ הר"מ בפירוש המשנה שהוא עשוי כמין נאד ע"ש, וכתב שיש בו מיתרים ומנגנין בו. אכן רבינו גרשום פירש בענין אחר וז"ל נבל הוא עץ עשוי כמין נפה עגול ופורס עליה מכאן [ומכאן] הכרס של כבש, כדתנן במסכת קנים מעיו לנבלים, והיינו הכרס וכו' והיה מניחו ליבשו ואח"כ מכה על הכרס ומשמיע קול גדול עכ"ל. ולפי דבריו הוא כמין תוף, כפי מה שאנו מתרגמין?, ובאמת בתהלים ק"ג ^(כ)משמע דתוף ונבל הוא שני מינים, ולכאורה הצדק עם פ"י רש"י והרמב"ם שכן מוכח שם נבל שהוא עשוי כמו ^(כ)נבל של יין, ועוד מבואר בעמוס ה' וזמרת נבליך לא אשמע, אלמא שהוא מוציא קול זמרה ולא קול בעלמא כמין תוף. ושם בפרשה ו"ו משמע שהיו בו מיתרים כפירוש הרמב"ם, שכתוב שם הפורטים על פי נבל, ופורט משמע לכאורה ע"י המיתרים, ובחפשי מצאתי בירושלמי פרק החליל שהוא מין כינור, ויש בו עוד נימין מרובין משל כינור ומלבין כל מיני זמר ע"ש. ויש לפרש כעין זה בבבלי שלהי פרקין אידי דנפיש נימין דידיה נפיש קליה. כי נבל משמע לכאורה גם כן דהנבל נפיש קליה דידיה מפני רוב נימין שבו: [י]. והצלצל לבר. והטעם לפי שקול המצללים גדול ומבעית קצת ואילו היו שם הרבה לא היו נשמעין יתר כלי הניגון שבשם, וכ"ש שירת הפה, כ"כ בחינוך ס' שצ"ד:

לחמי תודה

(כ"א) י"ל דמקור הרמב"ם הוא מהספרי שם הובא בשה"מ (ל"ת ע"ב) מעבודה לחברתה מנין ת"ל גם אתם, וכבר ביקש רבי יהושע בן חנניה לסייע את רבי יוחנן בן גדגודה בהגפת דלתות אמר לו חזור לאחורך שכבר אתה מתחייב בנפשך שאני מן השוערים ואתה מן המשוררים. (וכתב ע"ז הרמב"ם) הנה כבר התבאר לך כי כל לוי שיעבוד במקדש עבודת זולתו חייב מיתה בידי שמים וכו'. ע"כ הרי שעל מסייע לבר אמר לו שאתה כבר מתחייב בנפשך, וכן הוא גירסת הילקוט בספרי, ושוב מצאתי שכתב כן האור החיים בפר' קרח שם עה"פ גם אתם בשה"ד ע"ש שמאריך לבאר שזה הוא סברת אב"י וכו' ע"ש. וכן מצאתי בכסף משנה על הרמב"ם שם שכ"כ ומשמע דאיירי אפילו במסייע שאין בו ממש, שהרי כתב שם וכל ששינה עבודתו אפילו כל שהו חייב מיתה ומה לי שהוא רק מסייע סוף סוף הרי נתעסק בעבודה שאינה שלו. [אלא דצ"ע לדבריו מה היה סברת רבי יהושע, וי"ל]. (כ"ב) שנאמר הללוהו בנבל וכינור, [ובתרגום שם בנבלין וכינורין]. הללוהו בתף ומחול, [ובתרגום בתופין ובחננין]. אלמא תף אינו נבל. (כ"ג) כמו שנאמר ונבל ייין (שמואל י).

עין משפט
7. טז ט"ג.

פוחתין משתי חצוצרות כג לכהנים ומוסיפין עד ק"כ, ז כד ואין פוחתין משנים עשר ליום עומדים על דוכן לשורר בפה ומוסיפין עד עולם, ואין מצטרפין להשנים עשר כה המנגנים בכלי [יא] ואין עומדין על הדוכן אלא עומדין בארץ. ומוותרין לזה אפילו ישראלים, [ב] דעיקר שירה הוא בפה, אלא שיהיו מן המיוחסין שבישראל המשיאין בנותיהן לכהונה.

זבח תודה

[יא]. אין עולין למנין. עיין (טז) פירש"י. והר"מ בפירוש המשנה מפרש דאותן המשוררין בכלי שיר אין מצטרפין למנין י"ב הנ"ל, דאותן הי"ב הם המשוררין בפה שהוא העיקר, ואין עולין המנגנין בכלי לדוכן אלא בארץ היו עומדין.

[יב]. והלכה כרבי יוסי וכו' דעיקר שירה בפה. כן פסק הרמב"ם ומקורו ממה דאיתא (כז) בסוגין לא דכו"ע עיקר שירה בפה. ולכאורה לאו מילתא ברירה היא לכו"ע דהא איכא סתם משנה בסוף עירובין (דף קג) דמוכח מינה דס"ל עיקר שירה בכלי, דתנן התם נימת כינור שנפסקה דקושרין אותה במקדש בשבת, ופירש"י התם ואע"ג דקשר אב מלאכה היא וכו'. ואי עיקר שירה בפה וכלי רק לבסומי קלא עבידא, (טז) בודאי לא היו מתירין לתקן

מצות ה'
בג. לתום בערכין (י: ד"ה אין פומיין). כהנים התוקעים תר"ת בפרקי השיר. ולהרמב"ם (פ"ד מהל' כלי המקדש ה"ד-ה) בשעת השיר במועדות ובר"ה.

כד. מתני' שם יג. ובגמ' שם הני כנגד מי אמר רב פפא כנגד תשעה כנורות ושני נבלים וצלצל א'.

כה. ר"ל שאלו המנגנים בכלי אינם מצטרפים להמשוררים בפה, וצריך י"ב בלעדיהם, וכן אינם עומדים עמם על הדוכן אלא בארץ.

כו. כרבי יוסי שם יג. ובגמ' שם יא. קסבר עיקר שירה בפה, ומעלין מדוכן ליוחסין, [שאם יראו אותם עובדים שם יאמרו ש"מ מיוחסין הם, מדלקחו אותם לכך, שהרי אין השכינה שורה אלא על משפחות מיוחסות שבישראל].

הכינור בשבת. אכן לפירוש רבינו יהונתן דמפרש דדוקא בקשר שאינו של קיימא, נחא הכל. ונראה שזה דעתו של הרמב"ם שהעתיק המשנה להלכה וכוונתו בקשר שאינו של קיימא, וכ"כ התו"ט. אמנם רבינו יהונתן עצמו כתב שם דהמשנה ס"ל דעיקר שירה בכלי, ודעתו דאי עיקר שירה בפה ולא בכלי, לא היו מתירין לעבור אפילו בקשר שאינו של קיימא. עוד י"ל דמקור הרמב"ם הוא מתענית דף כז דשמואל סבר שם דעיקר שירה בפה:

לחמי תודה

(כד) (שם יג): דקאי אלויים קטנים שמשוררים בפה כדי ליתן תבל בנעימה, שאין עולין למנין י"ב ליום המשוררים, ולא עולין על האצטבא המוכנת לדוכן אלא בארץ היו עומדין. והרמב"ם פירשו על אלו המשוררים בכלי.

(כה) ערכין יא. סוכה נא.

(כו) עיין מאירי שם [אחר שהביא מחלוקת אם איירי בעניבה, או בקשירה גמורה ומשום מכשירין שא"א לעשותן מע"ש] כתב והיתר זאת למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, פירושו אף לדעת האומר שאין עיקר שירה בכלי אלא בפה. [וצ"ל דסובר דאפילו למ"ד עיקר שירה בפה, מ"מ מצוה לכתחילה מדאורייתא לשורר גם בכלים לבסומי קלא].

תורת פרק טו הקדשים עא

ו. ^[יג] בשנים עשר יום בשנה ^כ החליל מנגן לפני המזבח, ^{כח} בשחיטת עין משפט פסח ראשון, ובשחיטת פסח שני, ויו"ט הראשון של ^ה. טס ה"ו.
פסח, ויו"ט של עצרת, ובשמונת ימי החג. ^[יד] ^{כט} ואין פוחתין משני חלילין ולא מוסיפין על שנים עשר. ^ל ולא היו מנגנין בחליל של נחושת אלא בחליל של קנה מפני שקולו

מצות ה'

כז. מתני' ערכין (י) בשנים עשר יום בשנה החליל מכה לפני המזבח בשחיטת פסח ראשון וכו'. ובגמ' מאי שנא הני הואיל ויחיד גומר בהן את ההלל.

כח. בשעת השחיטה כשהלויים קוראים את ההלל כרתגן בתמיד נשחט (פסמים סד).

כט. משנה בערכין שם, וברש"י ולא מוסיפין על י"ב, אם היו רוצין עושין י"ב כנגד י"ב ימים שהחליל מכה לפני המזבח.

ל. שם.

זבח תודה

[יג]. דבשנים עשר יום בשנה היה החליל מכה וכו'. איתא בגמ' הטעם הואיל והיחיד גומר בהן את ההלל, ועיין ברש"י ד"ה ולא, שכתב דבשעת הקרבה היה שיר זה והיו הלויים משוררים בפה את ההלל באותן י"ב ימים והחליליים היו מחללין. והנה מה שכתב דבשעת הקרבה, אין כונתו קרבן מוסף דאז היה שיר אחר כדאיתא בסוכה (דף נה) על ימי חוה"מ דסוכות עי"ש, וה"ה שאר מועדים, אלא כונתו על תמיד של שחר שבאותן י"ב ימים לא היו אומרים השיר הקבוע תמיד כי אם ההלל, וזהו שאמר הגמ' הואיל והיחיד גומר בהן את ההלל. וכן מוכח מרש"י סוכה דף נ' ע"ב ^(יד) דהחליל מכה היינו בעת ניסוך היין של תמיד השחר, אמנם שם מרש"י ^(כח) משמע דגם באותן י"ב ימים היו משוררים השיר הקבוע תמיד ולא ההלל, ומה דקאמר הגמרא הואיל והיחיד גומר ההלל, ע"כ צ"ל ^(טז) דלכך התקינו משום שמחה שיהא אז גם החליל מכה בעת השיר. אכן צ"ע מר"ה דף ל' ע"ב ברש"י ד"ה שלא אמרו, ⁽²⁾ משמע שם דבכל יו"ט היו אומרים בתמיד השחר שיר של יו"ט, וכבר העיר התפארת ישראל מרש"י זו, ולא נזכר מרש"י סוכה הנ"ל דמשמע להיפך וצ"ע:

[יד] ואין פוחתין משני חלילין. מלשון רש"י ד"ה ולא, משמע דבכל השנה לא היו חליליים מחללים כלל, והמשנה קאי על י"ב יום הסמוך לו. [וכן מן התוספות ע"ב ד"ה אין פוחתין מוכחא הכי, וכן משמע בירושלמי פרק החליל וז"ל שם כל זמן שהחליל נוהג היה ההלל נוהג עכ"ל.] ומלשון הרמב"ם פ"ג מכלי המקדש ה"ד משמע לכאור' דבכל יום היו ג"כ

לחמי תודה

(כז) ד"ה בשיר של קרבן.

(כח) ד"ה בפה, [שכתב] הלויים אומרים השיר דבר יום ביומו כגון לה' הארץ ומלואה בראשון, גדול ה' ומהולל מאוד בשני, וכן כולם. אמנם יש לדחות דלא איירי בימים שהחליל מכה דאיירי לפני זה, אלא בשאר ימות השנה, ונקט דוגמא בעלמא מהו עיקר שירה בפה.

(כט) וכן צ"ל אם נאמר שגם במוסף ומנחה היה החליל מכה בימים אלו. וכן משמע מהרמב"ם פ"ג מכלי המקדש ה"ו דלא הזכיר בשעת ההלל.

(ל) עיין בהערות הרמ"ע שבסוף סדר עבודה דדוקא בר"ה היו צריכים לומר שיר מיוחד גם בשעת התמיד (ולכך כתב רש"י שם דבשחרית לא היו אומרים משום דרוב פעמים עדיין לא הגיעו העדים על קידוש החודש, דאם היו באים היו צריכים לומר) כדי לפרסם שקידשו ב"ד את החודש. אבל בשאר יו"ט היו אומרים בשעת השיר שיר הקבוע תמיד. [ובזה מיושב שבסוכה איירי רש"י בשאר יו"ט ובר"ה איירי בר"ה].

ערב, וכשהיה מגיע לסיום הנעימה ^א היה אחד מן החלילין מאריך לאחר שתיקת האחר, שזוהו יפה יותר משיסיימו שניהם כאחד. וחליל זה וה"ה שאר כלי שיר דוחה את השבת מפני שהוא צורך עבודה, ואף דעיקר שירה הוא בפה, מ"מ מצוה היא ^ב ואין שבות במקדש, ^ג אבל חליל של שמחת בית השואבה אינו דוחה לא את השבת ולא את היו"ט.

זבח תודה

מצות ה'

חלילים בין שאר כלי זמר [ולפ"ז מה דקאמרה המשנה בשנים עשר יום בשנה היה החליל מכה וכו', היינו ^(א2) החליל לבד. אכן מרש"י סוכה דף נ ע"ב ד"ה עיקר שירה, משמע דבי"ב יום היה החליל מכה עם שאר כלי זמר. ומסתברא הכי דבעת שמחת ההלל יש להרבות בכנורות ונבלים, ולא למעט אזן ומלשון הגמרא דף יג: דקאמר דהי"ב ליום הם כנגד ט' כנורות ושני נבלים וצלצל לבד משמע כפי רש"י דבכל יום לא היו חלילים מחללים, ואפשר דגם ^(א2) הרמב"ם אין כונתו דבכל יום היו חלילים מחללים אלא שכלל בדבריו כל הכלים שהיו מנגנים בהם בזמן השיר, אבל החליל לא היה בכל יום, וכמו שכתב אח"כ ^(א2) בהלכה ו', ולפי זה בי"ב יום גם הוא סובר כרש"י דהיו מנגנים גם בשאר כלי זמר:

[טו]. אלא באבוב יחידי. עיין פירש"י. ורבינו גרשום פירש וז"ל כלומר בסוף השיר הזה היה מאריך ^(א2) בקול האבוב יותר משאר מיני זמר וכו' והיה מפסיק השיר מפני שקולו ערב ומחלק ומפסיק יפה עכ"ל. והר"מ בפירוש המשנה כתב וז"ל אבוב יחידי ר"ל שיש לו נקב אחד עכ"ל. הרי לך ג' פירושים בזה. אמנם בתוספתא משמע כפירש"י וז"ל לא היה מכה בשני

לחמי תודה

(א) ממתני' ריש פ"ה דסוכה מוכח דחליל בא לרבות ולא למעט, שהרי אמרו שם החליל וכו' זהו החליל של בית השואבה וכו', ושם תנן והלויים בכינורות ונבלים ובמצלתים ובחצוצרות ובכלי שיר בלא מספר.

(ב) ודאי כן הוא דהרי חצוצרות כתב ג"כ שם, וזה היה דוקא במועדים ובר"ח כדכתב שם בהל' ה' וכו"ל, רק שבהל' ד' כולל כל סוגי כלי שיר שהיו שם, ואח"כ מפרט דחצוצרות היו רק במועדות ור"ח, וחליל בי"ב יום בשנה.

(ג) וכן מוכח מדכתב שם וחליל זה דוחה שבת מפני שהוא חליל של קרבן, וחליל של קרבן עבודה היא ודוחה את השבת. ואם בכל יום היה חליל למה הוצרך לכתבו דוקא כאן. אלא ע"כ שבכל יום לא היה חליל, ורק בי"ב ימים שהיה חליל מכה היו מרבים בשמחה בהרבה כלי שיר יחד עם החליל [והחליל מכה ומנצח לפניהם], ולפי שהיה רוב כלי שיר חלילים וכינורות מצלתים וכינורות שצריך לתקן תדיר, ולכך גזרו משום שבות בחליל של בית השואבה אף שאין שבות במקדש, כדכתבו תוס' בסוכה נ: ד"ה ורבנן. הוצרך לומר שכאן בחליל של קרבן לא גזרו משום שעבודה היא, וכדאמרינן שם נא. [אבל בשאר ימים לא הוצרך לומר דדוחה כיון דלא היה הרבה כלי שיר פשיטא דדוחה דאין שבות במקדש].

(ד) ולדבריו אבוב יחידי בא לאפוקי שאר כלי זמר, אבל היה מחלק בב' החלילים משא"כ לרש"י בחליל אחד דוקא.

ז. אם נפסק להלוי י^[מז] נימת כינורו בשבת ד^ד מותר לקשור בקשר שאינו של קיימא. ז^ה וטוב להחמיר שלא לקשרה כי אם לעונבה. ו^[מ] וכ"ז כשנפסקה בשבת, אבל נפסק ז^ז מבע"י בודאי יש להחמיר שלא לקשור כי אם לענב:

זבח תודה

חלילין אלא בחליל אחד מפני שמחלק יפה לא היה מחלק אלא בשל קנה מפני שהוא מחלק יפה עכ"ל. וברור דט"ס וחסרון יש בכאן, וכן צ"ל לא היה 'מחלק' בשני חלילין אלא בחליל אחד מפני שמחלק יפה, ולא היה מכה אלא בשל קנה מפני שקולו ערב. והוא כדאיתא במשנה ומוכח כפירש"י. [מז]. והנה בגמרא מחלקינן דדוקא אם נפסק הנימא באמצעיתה [מטעם דההוא קשירה אינה של קיימא שהרי מעכבת השמעת קול הניגון, ואינו עושה כ"א לפי שעה עד מוצאי שבת], אבל מן הצד סמוך ליתדות אסור לקשרה דהוי של קיימא, ובעניבה מותר בכל גווני (ז"ה) וכ"ו. כן העתיק רבינו יהונתן והרע"ב. והרמב"ם אף דלא הזכיר זה בפירוש מ"מ כונתו ג"כ דוקא בקשירה שאינה של קיימא כמו שהוכיח התו"ט. והנה סתמנו כדברי רבינו יהונתן והרע"ב דבאמצעיתה מותר לקשור, והרמב"ם אף שלא הזכיר זה בפירוש מ"מ מסתברא דמה שמתיר סתם היינו בנפסקה באמצעיתה דאז מסתמא הוא קשר שאינו של קיימא כמו שכתב רבינו יהונתן. והנה אף דמן רבינו יהונתן מוכח דאם עיקר שירה בפה אין להקל אפילו בקשר שאינו של קיימא, מ"מ סתמנו להקל כהרמב"ם דהוא ספיקא דרבנן. אכן לדברי רש"י דסובר דאף באמצע הוא קשירה גמורה א"כ לדידן דקי"ל עיקר שירה בפה אין להתיר שום קשירה אלא עניבה לבד: [יז]. וכל זה כשנפסקה וכ"ו. כן מוכח מרבינו יהונתן:

מצות ה'

כמו לא מספקין ולא מטפחין דפ' משילין (גי' לו): וקי"ל דאין שבות במקדש. בית השואבה שאני כדאמרינן בגמ' דאינה אלא משום שמחה יתירה. ושם (צ"ג ד"ה ורצ"ג) וי"ל דלפי שהיה שם רוב כלי שיר חלילים כנורות ומצלתיים נבלים שצריכים לתקן תדיר גזור בהו טפי וכ"ו. לך, משנה בערובין קב: קושרין נימא במקדש אבל לא במדינה, ובגמ' שם ורמינהו נימת כינור שנפסקה לא היה קושרה אלא עונבה, ומשני הא רבנן והא ר"ש [דתניא בן לוי שנפסקה לו נימא בכינור, קושרה, ר"ש אומר עונבה, וכ"ו]. ואב"א הא הוא רבנן, ולא קשיא כאן באמצע כאן בצד. ואב"א הא הוא באמצע, מר סבר גורינן ומר סבר לא גורינן. ורש"י פירש [החילוק בין אמצע להצד] שרבנן סברי שמכשירין שא"א לעשותן מע"ש, כגון זה שנפסקה בשבת דוחה, אלא כיון דאפשר בעניבה צריך לעשות בעניבה, אבל באמצע שא"א בעניבה, שאם יענבה לא ישמע קולה, יכול לקשור עי"ש. ורבינו יהונתן פירש באמצע כשקושרה שם אינה של קיימא, שהרי מעכב קול השמעת הניגון, ואינו עושה אלא לפי שעה עד מוצאי שבת, אבל מן הצד סמוך ליתדות אסור לקשרה דהוי של קיימא. והרמב"ם סתם כמשנתנו ולא חילק בין מאמצע להצד, ועיין זב"ת ולח"ת. לך. עיין זב"ת ולח"ת. לך. שהיה לו לתקנה מבעוד יום, (א"כ הו"ל מכשירין שאפשר לעשותה מע"ש, כ"כ רבינו יהונתן (על ה"י"ף). ולכא"ו היינו דוקא לשיטת רש"י, אבל להרמב"ם דהחיתור משום דמותר לקשור קשר שאינו של קיימא לדבר מצוה, וכדכתב בפ"י ה"ו מהל' שבת אין חילוק).

לחמי תודה

(לה) מלשון רבינו בליקוטי הלכות סוף תמיד, והוסיף שם וטוב להחמיר אפילו כשנפסק באמצע שלא לקשרה כי אם לענבה. וקצת צ"ע שהרי בעניבה אינה משמעת טוב את הקול..

פרק ט"ז

תמיד של בין הערבים קמורת והדלקת הנרות.

א. כסדר אשעושיין כל יום בבקר כך עושיין בין הערבים והיינו בשנים בין הערבים היו מושנים מזבח הפנימי והמנורה, חוץ מהרמת הדשן ממזבח החיצון וסדור המערכות והפייסות שאין עושיין דברים אלו אלא בכל יום בשחר בלבד. (רמב"ם פ"ו מ"מ ה"ט). [ודעת התוס' (יומא נ. ד"ה ל"ג) שגם דישון לא היה ביה"ע].

ב. זמן הדלקת הנרות בין הערבים (הוא) אחר הקמרת הקמורת, והקמרת הקמורת הוא אחר העלאת איברי התמיד על המזבח. ובדיעבד אם הדליק הנרות

זבח תורה

מצות ה'

א. [בין הערבים איברי התמיד קודם לקטורת ויליף לה בגמרא (יומא לד.) מדכתיב כמנחת הבקר וכנסכו תעשה, מה מנחת הבקר קטורת קודמת לנסכים, אף מנחת הערב קטורת קודמת לנסכים. ואחר הקטורת מדליקין הנרות של בין הערבים], ואחר זה מקריבין המנחה ונסכיה. כ"כ בסידור יעב"ץ, וכ"מ ברא"ש^(א) בענין יוה"כ ע"ש, לכאורה יש

קורקום שם. ודעת תוס' יומא (נ. ד"ה ל"ג) שרק בשחר היה מושן מזבח הפנימי. וברושלמי יומא פ"ב משמע שגם ביה"ע היה מושן, שהרי ר' זעירה בשם ר' לעזר לומר לדישון מזבח הפנימי מוזהה עליו והקמיר עליו, מה הוייה בגופו אף הקמרה בגופו, ולכך צריך לדישן כדי שיקמיר על גופו של מזבח, וא"כ ביה"ע גם צריך לדישן כדי שיקמיר על גופו של מזבח. וצ"ל שתוס' למדו כר' פדת בשם ר' לעזר שם שדרשה זו מובא בבבלי מעילה (יג). שלמדים דישון מזבח הפנימי מאל מקום הדשן, וסברו שכיון שכן יש ללמדו דומיא דדישון מזבח החיצון שהיה רק בשחר. ג. זה דוקא להרמב"ם שהטבת הנרות היינו הדלקתם, אבל לרש"י ועוד ראשונים בערב היה מדליק ובבקר מטיב. ד. כתב סמ"ג בסימן (עשין) קצ"ב ועוד מחלק שם במשנה בפ"ג (יומא ל"ג): [קמרת של שחר קריבה בין דם לאברים] הקמורת של בין הערבים היתה קרבה בין אברים למנחת נסכים כו' ע"ש. לחם משנה(פ"ו ממו"מ ה"ט). ועיין מאירי ביומא שם שכתב וזו מיהא אינה הלכה אלא דינה בערב כדינה כבשחרית. עכ"ל, ונראה דלמדו כן בהרמב"ם כאן. וצ"ע מנין למדו כן, ועיין שיח יצחק שם, וע"ע מרכבת המשנה כאן, ובאבן האזל פ"ד ה"ב מעבודת יוה"כ. ה. דתניא (פסחים נט. ועוד מקומות) מערב עד בוקר (שנאמר נממילת פר' מלוה), תן לה מדה שתהא דולקת מערב עד בוקר, דבר אחר אין לך עבודה שכשירה מערב עד בוקר אלא זו בלבד. מ"ט אמר קרא יערוך אותו אהרן ובניו מערב עד בוקר, אותו מערב עד בוקר, ואין דבר אחר מערב עד בוקר. [ואין לך עבודה כשירה אחריה להתחיל. רש"י שם]. ו. כדתנן ביומא (ל"ג): קמורת וכו' של

לחמי תורה

(א) ביומא בסדר עבודת יוה"כ שכתב ואח"כ תמיד הערב וקטורת ונרות וחביתין כסדר כל הימים, ומשמע דהנרות היו מיד אחר הקטורת ומנחת התמיד שלא הזכיר מפורש, לכאורה גם היה אחר הקטורת כמו החביתין [והנסכין שהם אחר החביתין].

תורת פרק ט"ז הקדשים עה

ז' אחר חצות אפילו קודם זריקת דם התמיד כשר: עין משפט
ג. ה' הדלקת הנרות דוחה את השבת ואת הטומאה כשאר קרבנות א' רמז"ס פ"ג
ממו"מ ה"י. שקבוע להם זמן:

מצות ה' בין הערבים בין אברים לנסכים. ושם לד. מנה"מ אמר רבי יוחנן דאמר קרא כמנחת הבקר וכנסכו תעשה, (מה מנחת הבקר קטורת קודמת לנסכים, אף כאן קטורת קודמת לנסכים). אי מה להלן קטורת קודמת לאברים אף כאן קטורת קודמת לאברים, מי כתיב כאברי הבקר כן יהיה אברי הערב, ותידוק מינה מה אברי הבקר מאוחרין לקטורת אף אברי הערב מאוחרין לה, כמנחת הבקר תהא מנחת הערב, ולא כאברי הבקר אברי הערב. [ועיין מ"ש לעיל אות ד'].

ז. שנאמר ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה. ובין הערבים היינו מחצות עד השקיעה כדאמרין בריש תמיד נשחט.

ח. רמב"ם תו"מ פ"ג ה"י שנאמר להעלות נר תמיד, והכ"מ שם ציין לתו"כ פרשת אמור. ועי"ש פ"ג (ה"ז 1) ה"א י"ב, דמשמע דגם הטבת הנרות דוחה, [וגם אם כבה ידליקנו].

קמזכיר נסכים, אפשר משום דזה רשות להקריב אפי' למחר, משא"כ קטורת וצ"ע:

לחמי תורה

(ב) על מה דתנן שם (ל6): קטורת (של שחר היתה קריבה בין דם לאברים) של בין הערבים בין אברים לנסכים. מנא הני מילי אמר ר' יוחנן דאמר קרא (בתמיד של ביה"ע) כמנחת הבקר וכנסכו תעשה, מה מנחת הבקר קטורת קודמת לנסכים אף כאן קטורת קודמת לנסכים. אי מה להלן קטורת קודמת לאברים אף כאן קטורת קודמת לאברים, מי כתיב כאברי הבקר, כמנחת הבקר כתיב, כמנחת הבקר ולא כאברי הבקר. [והיינו שבזה שכתבה התורה כמנחת הבקר, בא להשוות לבקר שהקטרת הקטורת קודם להקטרת התמיד רק לגבי המנחה ולא לגבי האברים, ובה יודעים שהאברים קודמים לקטורת], ומ"מ לא ידעתי איך משמע מזה שרק הקטורת קודמת, ואדרבה מהדרשא היה אפ"ל שכמו שבשחרית נרות קודמין למנחת התמיד ה"נ ביה"ע, אלא י"ל דאיירי בהקטרה (ולא בהדלקה), א"כ ליכא למישמע מינה כלום. [ואפשר דהיה בשעת הקטרת המנחה].

(ג) גם זה לא ידעתי מנין, וקרא ד'ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה' [שלומדים מזה שבעידן הדלקה יהא מוקטר קטורת] קאמר דעכ"פ קטורת כבר צריך להיות מוקטר בשעת הדלקת הנרות, אבל מנחה ונסכיה אם ירצה יקטיר קודם נרות וינסך ואם ירצה ימתין לאחריה או יעשה באותה שעה.

(ד) (לא מצאתי, אמנם) כ"כ בסדר עבודה להרמ"ע מפאנו ז"ל בפ"ו ובפי"ח דמנחה ונסכים וחביתין אחר קטורת קודם נרות. וכן מצאתי בח"י רבינו יהונתן הכהן מלוניל ריש תמיד נשחט (פסמים נח). וכן הביא החזו"א (מנחות ס' לו ס"ק ה') מרמב"ן יומא ע.

(ה) לא ידעתי מה ענין נסכים לכאן, וקרא פנים דכוותה קא מיירי.

עין משפט

א רמב"ם פ"א
מהל' תמידין
הלכה ג'

פרק יז

זמן הקרבת תמיד של בין הערבים, ושאין מקריבים אחר תמיד של בין הערבים.

ב שם ה"ה.

ג שם ה"ג.

ד שם.

א. תמיד של בין הערבים מן התורה מותר להקריבו א משינמו צללי ערב ושהוא אחר חצות היום, אך מפני שמצוי כמה קרבנות של בנדרים ונדבות ואסור להקריבן אחר תמיד של בין הערבים לכך מאחרינו לכתחלה התמיד לשחטו בשמונה ומחצה וגמר עשייתו בתשעה ומחצה. (ב ובע"פ מקדמינו לשחטו בשבע ומחצה וגמר עשייתו בשמונה ומחצה וכל זה בין בחול ובין בשבת, חל ע"פ להיות בע"ש דא"א לצלות הפסח בלילה מקדמינו ליה יותר להתמיד לשחטו בשש ומחצה ולגומרו בשבע ומחצה כדי שיהיה ריוח לצלות הפסחים מבע"פ).
ב. אין דבר נקטר במערכה משנערכה שחרית קודם תמיד של שחר ואבל על מזבח הזהב מקטירין הקטורת קודם, ו אין דבר הקרב אחר

מצות ה'

א. שנאמר בין הערבים, ואמרינו בריש תמיד נשחט (פסמים נח). אלא אמר רבא מצותו התמיד משינמו צללי ערב מ"ט דאמר קרא בין הערבים מעידנא דמתחיל שמשא למערב (בין הערבים הוא בין שני ערבים מאחר חצות שהצל מתחיל לנמות שהחמה במערב והצל למזרח, עד השקיעה שהחמה שוקעת לגמרי). הלכך בשאר ימות השנה דאיכא נדרים ונדבות דרחמנא אמר עליה חלבי השלמים, עליה השלם כל הקרבנות כולם, מאחרינו ליה וכו'.

ב. וה"ה חובות, אלא נדרים ונדבות שכיחים יותר ולכך צריך לאחור בשבילם.

ג. ואע"ג דליכא נדרים ונדבות חיישינן לסרך נדרים דחול דילמא אתו למיסרך למיעבד בחול נמו בשבע ומיפסלי נדרים ונדבות של אחריו. (רש"י)

ד. ומה שלא עושים בשש דהיינו מיד אחר חצות, משום דאז עדיין לא ניכר כ"כ שהחמה נטה למערב, כמבואר ביומא כח:.

ה. הרמב"ם בפ"א ממעה"ק ה"ג כתב שאסור להקריב קרבן כלל קודם תמיד של שחר ולא שוחטין קרבן אחר תמיד של בין הערבים, משמע קודם תמיד של שחר האיסור גם לשחוט ולזרוק

[משום מלבד עולת הבקר, וכדכתבו תוס' בזבחים פט. ועוד מקומות] וגם להקטיר [משום העולה עולה ראשונה], אבל אחר תמיד של בין הערבים אסור רק לשחוט, ונראה כונתו לשחוט ע"מ להקטיר דע"ז נאמר והקטיר עליה חלבי השלמים, שעל עולת הבקר (ששם על המערכה גדולה) ישלים כל הקרבנות כולם ולא אחר תמיד של בין הערבים, אלא שאם כבר שחט קודם תמיד של בין הערבים נקרא שמושלם על תמיד של שחר, ועכשיו מקטיר רק מה שנתותר ממנו, ולכך כתב הרמב"ם שם בהל' ו' אע"פ שאין שוחטין אחר תמיד של ביה"ע מקטירין כל דבר הראוי להקטרה כל היום, ע"כ, והיינו כששחט קודם (כיון דעכשיו אסור לשחוט) ונראה דה"ה שאסור לקמוץ דקמיצה כנגד שחיטה [דאל"כ יקשה מיומא לג. דקאמר וביזכין קודמין לתמיד של בין הערבים שנאמר והקטיר עליה חלבי השלמים, עליה השלם כל הקרבנות כולם, דאיירי במנחה, וביזכין הם הקומץ של לחם הפנים וכדאיתא במנחות ז', אם לא שנאמר שלהרמב"ם הא דמייתי עליה השלם לא קאי על ביזכין דסליק מיניה אלא קאמר עוד הלכה שכל הקרבנות צריכים להיות קודם לתמיד של בין הערבים], ושאר מנחות ונסכים

תורת פרק יז הקדשים עז

ותמיד של בין הערבים וואם עבר ע"ז^[א] נפסל הקרבן, אך י"א ח
 דפסולו הוא רק מדרבנן. אכן י"אם נזרק דם הקרבן ט קודם התמיד
 יוניתותרו שלא הספיקו להקטיר האימורין, מותר להקטיר אף אחר
 עין משפט פ"ד ממסע"ק ה"ג

מצות ה' זבח תודה

אפשר דכיון דאינם דומיא דחלבי השלמים שיש לו מתיר רק כולו כליל אפשר להקטיר אחר התמיד, ולכך מקטירין מנחת התמיד וחביתין אחר התמיד, ואפשר דשם הטעם משום דחשיב נתותרו כיון שעיקר הקרבן קרב קודם מקריבים נסכיו אח"כ, ועיין לקמן ד' ובמ"ה אות כא.

ו. תוס' במנחות מט: כתבו דהיינו אחר הקטרת אברי התמיד, וכן משמע מדתניא בפסחים נט. אין לך דבר שקודם לתמיד של שחר אלא קטרת בלבד וכו' ואין לך דבר שמתעכב אחר תמיד של בין הערבים וכו' וכמו שקודם תמיד של שחר היינו קודם הקטרת אברי התמיד שהרי קטורת הוא אחר דם התמיד לכו"ע (דלאמרינן זימא לג) בשמעתא דאביי מסדר סדר המערכה, ז. תוספתא פסחים פ"ד הובא בתוס' שם, וכן משמע מסוף אלו דברים (פסחים עג:). אמנם המל"מ (פ"א מו"מ ה"ד נסה"ד) כתב וז"ל ודע שהרמב"ם לא כתב פסול כלל לא בקודם תמיד של שחר ולא באחר תמיד הערב לא מדרבנן ולא מן התורה, וכפשטה דההיא דאביי דפרק התכלת (מנחות מט:). דליכא אלא מצוה בעלמא, והתוספתא אפשר דהוא דלא כהלכתא. וההיא דאלו דברים וכו' ע"ש. (ועי' לקמן ט')

ח. תוס' בפסחים נח: ד"ה העולה, ושאר מקומות, ועי"ש שרוצים לומר דאפילו פסול דרבנן ליכא רק לכתחילה אסור לזרוק הדם וכיון שלא יזרוק הדם יהיה פסול. ור"י מפרש דליכא פסול כלל אלא למצוה בעלמא וכדאמר' במנחות מט:

ט. יש לעיין אם קודם שחיטת התמיד (וזריקת דמו) או קודם הקטרת אבריו, והנה לתוס' במנחות מט: שכתבו דקודם הקטרת אברים מותר להקטיר לכתחילה, לכאן ה"ה שאם שחט והקטיר אז שחשיב אח"כ כניתותרו, אלא שהיה אפ"ל שלגבי הקטרה עצמה מותר להקטיר אחר שחיטת תמיד של בין הערבים קודם הקטרתו כיון דכתיב וערך עליה העולה והקטיר עליה חלבי השלמים, ודרשינן עליה על אברי תמיד של שחר השלם כל הקרבנות כולם, ולא על אברי תמיד של בין הערבים, דהיינו שלא יקטיר [דברים חדשים] אחר אברי תמיד של בין הערבים, רק להשלים מה שהתחיל אחר תמיד של שחר, וזוהי יש [לומר] (לעיין מה חשיב ניתותרו, דלכאורה אם יכול להקטיר ה"נ אם שחט וזרק או יחשב כמושלם על תמיד של שחר או שנאמר) שדוקא להקטיר ממש אבל אם מקטיר אחר אברי התמיד ורק שיחשב מושלם משום זריקת הדם שקודם הקטרה אחר שחיטתו לא נחשב מושלם אחר תמיד של שחר כיון דהתחלתו היה רק אחר תחילת תמיד הערב משא"כ כשהקטיר קודם הקטרת התמיד כשהולכים אחר הקטרה נמצא מושלם על תמיד של שחר. ועיין לקמן סעיף ד' ובמצו"ה אות כד.

י. בפסחים שם נט: רב כהנא רמי כתיב לא ילין חלב חגי עד בקר, עד בקר הוא דלא ילין הא כל הלילה ילין, וכתיב והקטיר עליה חלבי השלמים, עליה השלם כל הקרבנות כולן הוא מותיב לה והוא מפרק לה כשנתותרו, וברש"י כשנתותרו, מקרבנות שזרק דמן קודם תמיד ולא הספיקו להקטיר, דכיון דנראה להקריב קודם לכן על תמיד של שחר הוא מושלם.

עין משפט

התמיד. וקרבת שאין למזבח אלא דמה כגון חטאת העוף של י"א זב
זובה יאפשר יב להקריבו לכתחלה אף אחר התמיד.

ו אפשר דכלל זה
זנה שכתב שם

זהו כל היום כשר למליקה, או זמה שכתב בפ"א מממדין ה"ג אע"פ שאין שוחטין למעוטי מליקה. [זמה שכתב כל היום
כשר למליקה הרי כתב שם גם לשחיטה, וזמה שכתב בפ"א מממדין ה"ג שאין שוחטין זב לאפוקי הקטרה כדכתב שם ה"ו, והא
דלא הניחו הרמב"ם אפשר משום דפסק כרצון דמולקיס על ריב"ז].

זבח תורה

מצות ה'

יא. שם נט. תניא ואין לך דבר שמתעכב אחר
תמיד של בין הערבים אלא קטרת וגרות
ופסח ומחוסר כפורים בערב הפסח שמובל שנית
ואוכל פסחו לערב רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן
בן ברוקה אומר [2] אף מחוסר כפורים בשאר ימות
השנה שמובל ואוכל בקדשים לערב. ומק' בגמ'
בשלמא לת"ק יבא עשה שיש בו כרת וידחה עשה
שאינו בו כרת, אלא לרבי ישמעאל בנו של ריב"ב
מאי אולמיה דהאי עשה מהאי עשה, אמר רבינא
אמר רב חסדא הכא בחטאת העוף עסקינן שאין
למזבח אלא דמה, רב פפא אמר אפילו תימא
בחטאת בהמה מעלה ומלינה בראש המזבח. והנה
לפי רב חסדא יוצא דלת"ק אפילו חטאת העוף של
מחוסר כפרה אינו קרב אחר תמיד של בין הערבים
בשאר ימות השנה, ואפילו לר"י בנו של ריב"ב
דוקא מחוסר כפרה משום שיאכל בקדשים לערב
[וכגון שכבר הקריב שלמים, כדכתב רש"י שם
ומשום ואכלו אותם אשר כופר בהם. ולהרמב"ם
דואכלו לא קאי אבעלים ישראל, מפרש רבנו בזב"ת
דמשום עשה דהבאת כפרה לגמור טהרתו]. וא"כ
בחטאת העוף דטומאת מקדש וקדשיו וכו' שלא
בא לטהר (לאכילת קדשים) כי אם לכפר בלבד
[וזה לא נכלל במחוסרי כפרה] משמע שאין
מקריבים עליו אחר התמיד. ויש לעיין אם רב פפא
פליג על רב חסדא וסובר שחטאת העוף אפשר
להקריב אפילו לרבנן [ואפילו כשאינו מחוסר כפרה
וצריך ליטהר לאכול קדשים], וכן נקט המאורי שם
[ד"ה ומ"מ], או שנאמר שאינו חולק אלא מוסף

[ב]. אף מחוסר כפורים בשאר ימות השנה
וכו'. עיין פ"י רש"י שכתב אלמא אכילת
קדשים עשה היא בין הנאכלים לכהנים ובין
הנאכלים לישראל. ולכאורה לפי רש"י אמאי
אנו מתירין לעבור על עשה דהשלמה, הלא
יכול ליתן בשר שלמיו לאחר, וכמו לענין שלמי
חגיגה שמביא לפי מה שברכו ד', ובודאי כשהן
מרויבין מאכילין לאחרים, וגם בכך לוי כתיב
השמר לך פן תעזוב את הלוי, ופי' רש"י שם
הזמיניהו על שלמיך. ודוחק לומר דמיירי שאין
מצויו לו איש ליתן לו. והנה מדברי הרמב"ם
פ"י ממצע"ק מוכח בהדיא דס"ל דהמ"ע של
אכילת קדשים הוא רק לכהנים במקום שזיכתה
להם התורה, אבל ישראל שהביא שלמים יש
לו רשות לאכול קדשיו, אבל אינו מחוייב
במ"ע ע"ז, [הגם שאם יותיר עד הבקר יש
עליו לאו דבל תותיר אבל על עצם האכילה
אין מ"ע]. וע"כ נ"ל שהרמב"ם יפרש סוגיא
דידן דמתירין לעבור על עשה דהשלמה, דלא
כפי' רש"י דמיירי שהביא שלמי נדבה קודם
התמיד ומשום אכילת בשרו, אלא דמותר
לעבור על עשה דהשלמה ולהביא הכפרה אחר
התמיד כדי לקיים המ"ע שציוה התורה
למחוסר כפורים למצורע או לזב מכיון שהגיע
הזמן שיכול להביא הכפרה מחוייב להביא כדי
שיטהר לגמרי ויוכל לאכול בקדשים.

והנה הרמב"ם לא העתיק מימרא דר' ישמעאל

שר"י מתיר גם בחטאת בהמה כשמעלה ומלינה וכו', אבל מודה דנחלקו גם בחטאת העוף וכן משמע
לכאוי' מדנקט אפילו תימא בחטאת בהמה, ולא נקט לעולם בחטאת בהמה, משמע דבא להוסיף ולא
לחלוק, וכן משמע מהרמב"ם מדלא הביא שמחוסר כפרה מביא כפרתו רק בע"פ (ולא חילק בין עוף
לבהמה) ועיין לקמן הלכה ג' ובזב"ת (הג"ל צסוף הדיבור) ובלח"ת. יב. עיין לקמן בהל' ג' שמביא
מחלוקת בזה. ועיין אבן האול פ"א תו"מ ה"ד.

תורת פרק יז הקדשים עמ

ג. אברי התמיד של בין הערבים צריך להקריב לכתחילה יקודם הקטורת, וקטורת קודם לנרות, ונרות קודם לפסח. אבל שאר קרבנות אסור להקריב אחר תמיד של בין הערבים כנ"ל. אכן 'מחוסר כפורים כגון מצורע או זב ששכח בערב פסח ולא הביא כפרתו קודם לתמיד, ואם לא יביאנה הלא לא יאכל הפסח דמחוסר כפורים אסור בקדשים, וועניש כרת, מותר להביא כפרתו אפילו אחר תמיד של בין הערבים וטובל ואוכל פסחו לערב. אבל בשאר ימות השנה אם שכח ולא הביא כפרתו טו לא יביאנה אחר תמיד של בין הערבים, אלא ישחא עד למחר. אכן אם הוא טו מצורע עני שמשפטו להביא חטאת העוף ונאכלת לכהנים ואין בה הקטרה על המזבח אלא דמה, טו א שמותר להביא אפילו אחר התמיד יו והוא שהקריב האשם שלו על המזבח מקודם התמיד, טו ויש מחמירין גזרו כ אטו פעם אחרת שיקריב אף האשם.

ד. הנה מה שהזכרנו לעיל דאסור אחר תמיד של בין הערבים היינו לזבוח קרבנות

עין משפט
 ז רמב"ם פ"ו
 מקרבן פסח
 ה"ל.
 ח (ק) משמע
 לכאורה
 מלשון הרמב"ם (ט)
 פ"א מסו"מ (הל'
 ה) [ה"ו].

זבח תודה

לדינא, ומוכח דס"ל דרבנן פליגי עליו משום קושיא דרב הונא בר נתן דקפריך לר"פ, ותירוץ ר"פ מה שאמר כיון דלא אפשר וכו' (א) לא ס"ל לרבנן. אבל תירוצא דר"ח לכאורה (א) הלכתא ניהו מדשקלו וטרו אליביה. ואפשר דרבנן גזרו אטו פעם אחרת שיקריב אף האשם וצ"ע:

מצות ה'

יג. מתני' ביומא לא: ושם לד. ילפינן מכמנחת הבקר וכנסכו, מה מנחת הבקר קטרת קודמת לה אף מנחת התמיד קטרת קודמת לה וממה דלא כתיב כאברי הבקר, ידעינן דבה"ע אברים קודמין לה. ועיין מאירי יומא שם שכתב שאינה הלכה אלא גם ביה"ע קטורת קודמת לאברים, ע"כ. וצ"ע מג"ל ומ"מ כן משמע ברמב"ם פ"ו תו"מ הי"א שכתב וכסדר שעושיין כל יום בבקר כך עושיין בין הערבים. יד. משום שלא הביא קרבן פסח, אם לא יתקן ויביא פסח שני. זז. (אפילו לרש"י שם שסובר שיש עשה באכילת קדשים, מ"מ אמרינן) שם מאי אולמיה דהאי עשה מעשה דהשלמה. זז. וכ"ש זב וזבה שמביאין גם בעשירות רק חטאת ועולת העוף וכן יולדת מביאה חטאת העוף ועולת בהמה בעשירות ובללות מביאה גם העולה עוף, והעולה הרי אינה מעכב הכפרה ויכולה להביאו למחר ורק החטאת {העוף} מעכב, ורק במצורע יש גם אשם שמעכב הכפרה. יז. מאירי בפסחים שם. יח. דאל"כ כיון דאינו יכול להקריב האשם משום שיש בו אימורין, והאשם מעכב בכפרתו למה נתיר לו להקריב כיון שבין כך לא יוכל לאכול לערב. יט. רמב"ם פ"א תו"מ ה"ג-ד שכתב [רק] מחוסר כפורים בע"פ. כ. ויש לעיין לפי"ז בזב וזבה דלא שייך בהו אשם אם גזרינן [אטו מצורע] או לא. והיה אפ"ל דגזרינן אטו שאר זבחים, ולפי זה אין נ"מ בין זב וזבה למצורע.

לחמי תודה

(א) כ"כ המאירי שם.
 (ב) צ"ע שהרי רבנן חולקים ואומרים רק מחוסר כפורים בע"פ, והגמ' שאלה רק מה הסברא של ר' ישמעאל בריב"ב.

עין משפט

ולהקריבם, אבל כ^א מנחות מותר (לקמוץ ו) להקטיר, וכן כ^ב מנחת כהן ומנחת כהן משיח. וי"א דאף מנחות אסור כ^ג אם לא שקמין מקודם כד זריקת דם התמיד או מותר להקטיר הקומץ אח"כ, ובמנחת כהן

ט כן הוא דעת המוס' מנחות כ"ו: ד"ה אלא וכו', וק"ק דהא הקטרת הקומץ הוא במקום זריקת הדם ולאמי מוסר לדידה, ואפשר דמשו"ה קאמרי דשמא וכו'. [ועיין מנחות ה'].

מצות ה'

תוס' ביומא כט: (דמדלא תירצו [על מה שהק' מהא דתנן נתערב פסח בבכור אם חבורת כהנים יאכלו, והק' שהרי פסח צריך להקריבו אחר התמיד ובכור דוקא קודם התמיד משום עשה דהשלמה, ות' שם כמה תירוצים, ולא תירצו] כמו תוס' במנחות (מט:)) שישחוט ויקטיר הבכור והפסח אחר זריקת התמיד קודם שחיטתו, דאז ליכא איסור בהקטרת אימורי הבכור משום עליה השלם כל הקרבנות כולם, כיון שהוא קודם הקטרת התמיד, מוכח דסובר' דהאיסור הוא קודם זריקת התמיד, אמנם תוס' במנחות (מט:)) כתבו דהאיסור הוא רק קודם הקטרה, וכן הוא הדרשה וערך עליה העולה והקטיר עליה חלבי השלמים, עליה [על תמיד של שחר שערכת על המערכה גדולה] השלם כל הקרבנות כולם, ולא על אחר תמיד הערב, משמע דאיירי לענין הקטרה, ומה שלא ת' כן תוס' שם ביומא, לדידי הפליאה על מה שתירצו זה תוס' במנחות, שהרי הפסח צריך לכתחילה להיות אחר זריקת והקטרת התמיד, כדתנן בריש תמיד נשחט בע"פ נשחט בשבע ומחצה וקרב בשמונה ומחצה והפסח אחריו, דמשמע אחריו אחר הקטרתו שהיה בשמונה ומחצה, ואע"ג דתנן שם (פ.א.) שאם שחט הפסח קודם התמיד יהא אחר ממרס בדמו עד שיזרוק דם הפסח, ולא תנן עד שיקטיר. התם בדיעבד שכבר שחט הפסח, לא מעכבין אותו כ"כ למרס דמו עד שיקטיר אברי התמיד (דהרי אפילו עד שיזרוק אין מעכבין אם עדיין לא שחט התמיד כדאמרינן בובחים צא.). אבל לכתחילה ודאי מקטיר אברי התמיד ורק אח"כ שוחטים הפסח כנ"ל. ועיין ירושלמי פסחים שם (סוף ה"ג). וא"כ י"ל דודאי תוס' ביומא גם סובר דדוקא אחר הקטרת התמיד אין מקריבים, אלא דדוחק לאוקמי היא דבכור שנתערב בפסח אם חבורת כהנים יאכלו, קודם

כ^א. כן משמע לכאורה מהרמב"ם פ"א מתו"מ ה"ו וכדתניא במנחות כו: דברים שדרך ליקרב ביום כגון הקומץ והלבונה והקטורת ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים שמעלן ומקטירין עם בא השמש וכו' [ועיין תוס' שם]. ולכא' צ"ל הטעם משום דילפינן רק דומיא דשלמים שנאמר בו עליה [על תמיד של שחר] השלם כל הקרבנות כולם ולא על מנחות שאינן בני זביחה כמו שלמים, אולם צ"ע מבזיכין דאמרינן (ביומא לג.) גבי סדר המערכה ובזיכין [קודמים] לתמיד של בין הערבים שנאמר והקטיר עליה חלבי השלמים, עליה השלם כל הקרבנות כולם ושמה לא קאי על בזיכין אלא כלל כאן עוד הלכה שצריך להקריב כל הקרבנות קודם תמיד של בה"ע. ונראה דגם הרמב"ם סובר שאין קומצין אחר תמיד של בין הערבים ונקט שחיטה וה"ה לקמיצה שהיא כנגד שחיטה, וכ"כ במל"מ עיין שם בסה"ד.

כ^ב. ואע"פ דגבי זבחים כתבו תוס' וכן רש"י בפסחים נ"ט: דצריך גם זריקה שם הטעם משום דקודם זריקה אינו ראוי עדיין להקטרה אבל כשנזרק דמו הוא כבר ראוי להקטרה וכיון שנראה להקטרה קודם לכן על תמיד של שחר הוא מושלם, כדכתב רש"י. משא"כ בקומץ שאין מתן דם, מיד אחר קמיצה [וקידוש בכלי] הוא ראוי.

כ^ג. תוס' מנחות כו:, וכתב רבינו בעין משפט וק"ק דהא הקטרת הקומץ הוא במקום זריקת הדם ואמאי מותר לדידהו וכו'. וי"ל ע"פ דברי רש"י בפסחים נט: ד"ה כשנתתו שכיון שנזרק הדם היה ראוי לזריקה קודם תמיד נמצא דעל תמיד של שחר הוא מושלם. וא"כ ה"נ כיון שנקמץ היה ראוי להקטרה מקודם [וכן י"ל במנחת כהנים שאחר קדושת כלי ראויים להקטרה מיד].

כ^ד. רבנו סובר כמו שכתב המשל"מ שם שסובר'

וכהן משוח שאין בהן קמיצה ^כ ויקדשם עכ"פ בכלי קודם זריקת דם עין משפט
 התמיד. ^י רמב"ם פ"ד
 ממע"ק ה"ז.

ה. ^ט דברים שדרבן ליקרב בלילה כגון איברים ופדרים, מותר להעלותן ולהקטירן אחר ביאת השמש והם מתעכלים והולכים כל הלילה כולה. ואפילו דברים שדרבן ליקרב ביום כגון ^כ הקומץ והלבונה והקמרת ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת נסכים ^כ הבאין עם הזבת, שאסור להעלותן ולהקטירן בלילה, מ"מ ^כ אם נתנן קודם ביאת השמש ^ז ומשלה בהן האור מותר, אף שעיקר הקמרה נעשה בלילה. ^א ואם פקעו מעל המזבח בלילה מותר להחזירן, וכ"ש אם פקעו ביום. לבד מקמרת ^ב ואפילו פקעו ביום אין מחזירין אותן.

מצות ה'

דוקא ביום כמו הזבת, ואפילו אם לא נתקדשו או רק קידשם בכלי שרת ביום קרבים דוקא ביום שהרי נפסלים בלינה. אבל אם לא נתקדשו ביום יכול להקריבן בלילה, כדאמרינן בתמורה יד.

כ. ^ב בברייתא במנחות שם דברים שדרבן ליקרב ביום כגון הקומץ וכו' שמעלן ומקטירן וכו' עם בא השמש ומתעכלין והולכין כל הלילה, מנין, ת"ל זאת תורת העולה ריבה.

ל. שבגמ' שם נחלקו קומץ מאימתי מתיר שיריים באכילה רבי חנינא אמר משמשלה בו האור ר"י אמר משתצית בו האור ברובו. והק' שם על ר"י מהא דמקטירן עם בא השמש, והא עם בא השמש לא משכחת לה שתצית האור, לא קשיא כאן לקלוט כאן להתיר. וברש"י לקלוט שתהא מזבח קולטו שלא יפסל בלינה הויא משמשלה בו האור.

לא. שם ר"א מתני לה מבוא השמש ומוקי לה בפוקעין.

לב. שם [ונפק"ל מדכתיב בתחילת פר' צו] אשר תאכל האש את העולה על המזבח, עיכולי עולה אתה מחזיר, וא"א מחזיר עיכולי קמורת.

הקמרת התמיד כיון דפסח זמנו לכתחילה אחר הקמרת התמיד. ואפשר עוד דבהא פליגי תוס' ביומא ותוס' במנחות אם הדין של יאחר דבר שנאמר בו בערב ובין הערבים וכו' קאי גם אהקמרת התמיד שצריך לאחר פסח אחר כל מעשה התמיד, או דוקא אזריקה שהיא עיקר עשיה, או שמא זריקה לזריקה והקמרה להקמרה.

בח. תוס' מנחות שם כו: שמביא מהא דאמרינן (צנזמים מה:): כל דבר שאין לו מתירין משקדש בכלי חשיב כמתירין, וכיון שקידש בכלי קודם התמיד הוי כקמיצה דשאר מנחות.

בו. ברייתא במנחות כו: אין לי אלא דברים שדרבן ליקרב בלילה שמעלן ומקטירן וכו'.

ובמגילה כ: תנן כל הלילה כשר (לקצירת העומר) ולהקטר חלבים ואברים. ובגמ' שם (כ.ב.) דכתיב [היא העולה על מוקדה וגו'] כל הלילה עד הבקר.

בז. כמשנה במגילה שם כל היום כשר וכו' לקמיצה ולהקמרה למליקה וכו' ובגמ' שם דכתיב (זאת התורה לעולה ולמנחה וגו') ביום צותו, ביום אתה מקריב ואי אתה מקריב בלילה.

בח. שנתקדשו בשעת שחיטת הזבח, שאז קרבין



עין משפט

א רמב"ם פ"ה
מתמידין
ומוספין ה"ו.

ב שם ה"ט.

פרק י"ח

הלכות וסדר לחם הפנים

א. כיצד מעשה לחם הפנים מביאין עשרים וארבע סאים חטים הראויין למנחות, ושפין אותן ובוועמין בהן כשאר חטי מנחות, ומנפין מהן באחת עשרה נפה ארבעה ועשרים עשרון סולת, ועושין מהן שתים עשרה חלות מצות (רמב"ם פ"ה סו"מ ה"ו).

ב. לחם הפנים^א לשין אותן^ב אחת אחת דוקא, והאפיה מצותן שיהיה^ב שתים שתים ביחד.

ג. לחם הפנים^ג היה לו שלשה דפוסין, אחד שנותנן בו כשהוא בצק לתקן שם הבצק בתוך הדפוס, שיהא עשוי כעין הדפוס שהלחם היה לו דפנות ותוך וכדלקמיה, [א] וכן בתנור היה כעין דפוס כמין [ב] מבלא מרובעת שמניחין בו

מצות ה'

א. מתני' (מנחות נד.) ריש שתי הלחם, ובגמ' שם מנה"מ דת"ר שני עשרונים יהיה החלה האחת, מלמד שגילושות אחת אחת.

ב. שם ומנין שאפייתן שתים שתים, ת"ל ושמת אותם, וברש"י שם ושמת אותם, שימה ראשונה שאתה עושה מהם דהיינו בתנור תהא בלשון אותם, דמשמע דנותן שתים בשני דפוסין יחד בתנור.

ג. שם ת"ר ושמת אותם, בדפוס, שלשה דפוסין הם, נותנה לדפוס ועדיין היא בצק, וכמין דפוס היה לה בתנור, וכשהוא רודה נותנה בדפוס כרי

זבח תורה

[א]. ובדפוס היה עושה אותן. עיין פרש"י^(א) דמשמע דמפרש שהיו נותנין הבצק בתוך הדפוס. ובתוס' מיאנו בזה דא"כ מאי קאמר הש"ס כיון דאפי לה נפחא, הלא הדפוס שבתנור אינו מניח להנפח. אלא מפרשים שהלחם היה סביב הדפוס. וצריך ביאור דאכתי קשה דאם בדפוס הראשון היה עשוי ג"כ הבצק סביב הדפוס, הלא יוכל להחזיר לדפוס הראשון שלא היה אפשר להנפח לצד הדפוס, ואם נימא דדפוס הראשון^(ב) היה עשוי בתוכו דלא כדפוס שבתנור א"כ לרש"י נמי הכי י"ל. ועיין בפירוש המשניות להרמב"ם.

[ב]. [אתמר לחם הפנים כיצד עושין אותן ר' חנינא אמר כמין תיבה פרוצה ר' יוחנן אמר כמין ספינה רוקדת], והלכה כרבי חנינא [שהיה גדול מר"י] כן מוכח מהרמב"ם בפ"ה

לחמי תורה

(א) (שם נד.) בד"ה ועדיין היא בצק, שכתב נותנה בדפוס וכו' ומתקן הבצק בתוך הדפוס שיהא עשוי כעין הדפוס וכו'. עכ"ל. אמנם בדפוס הנעשה בתנור לא דיבר בזה מאומה. רק תוס' (נד"ה וזלפוס) כתבו וא"א לברר וכו' ומתוך הסברה נראה שהלחם בתוך הדפוס, אבל מדקאמר בגמ' וליהדרה בדפוס קמא ומשני כיון דאפי לה נפחא, משמע שהלחם חוץ לדפוס, דאי בתוך הדפוס כיון דכמין דפוס היה לה בתנור היכי מינפחה הא אין הדפוס מניחה, ועוד דבכל דוכתא משמע שהיו מדביקין את הפת בתנור וכו'. ואפשר דרש"י גם מודה שבתנור מדביקה מבחוץ לדפוס. ועיין יומא לח. וברש"י שם ד"ה שהללו. (ב) ודאי כן הוא שדפוס הראשון והאחרון היה שם בתוכו, אלא הדפוס הנעשה בתנור ס"ל לתוס' שהיו מדביקים הלחם מחוץ לדפוס. ורש"י יתכן שיסבור שאפילו כששם בתנור בתוך הדפוס ואינו נופח בתוך התנור כלפי חוץ כ"ז שהדפוס אינו מניח לו להינפח, מ"מ כשמוציאו מהדפוס כיון שהוא עדיין חם תופח עכשיו (ממה שלא היה יכול לתפוח קודם).

לאפותו, וכשהוא רודה מן התנור מניחן בדפוס אחר וגדול מן הראשון עין משפט מפני שנופח בתנור] שלא יתקלקל עד שיסדרנו על השולחן. והדפוס ג טס ס"ז. הראשון והשלישי ד'לכו"ע היה של זהב, והדפוס שנאפה בו לדעת רש"י [בפרשת תרומה] היה של ברזל, הולדעת הרמב"ם היה ג"כ של זהב. ד. [ג] ו [אחת שתי הלחם ואחת] לחם הפנים ג' לישתן ועריכתן בחוץ ו [אפייתן בפנים] דוקא. וי"א ד'אפייתן נמי בחוץ דתנור אינו מקדש, ומ"מ גם לדידהו י' מותר לאפות בפנים וכן הלישה והעריכה מותר לפני לכו"ע.

זבח תודה

מתו"מ הל' ט' וכן פי' רש"י בחומש, ומה שתמה הכ"מ הא בגמרא איתא תניא כוותיה דר' יוחנן פשוט דר' חנינא ס"ל כפשטיות הברייתא דהובא בש"ס (טס לה). כמין כוורת וכו' דמוכח דס"ל כמין תיבה פרוצה. [ג]. [איתא במתני' אחת שתי הלחם ואחת לחם הפנים לישתן ועריכתן בחוץ ואפייתן בפנים, ואינן דוחות את השבת. ר' יהודה אומר כל מעשיהן בפנים. ר"ש אומר לעולם הוי רגיל לומר שתי הלחם ולחם הפנים כשרות בעזרה וכשרות בבית פאגין]. ופסקו רבוותא דהלכה כת"ק, [וכגון שלא עשו הלישה והעריכה בכלי שרת, דאם בכלי שרת נתקדש בה ולכו"ע היה צריך לעשות בפנים] אכן מדסתם המשנה בפרק שתי מדות (5). דמדות יבש נתקדש ופסקו רבוותא הכי [הוא דעת הרמב"ם והרע"ב], (2) וא"כ נתקדש בעשרון, וא"כ מוכח לכאורה דהלכה כר' יהודה דגם הלישה והעריכה צריך לעשות בפנים, וכדמוכח כאן בסוגיא דטעמא דת"ק משום דס"ל דמדות יבש לא נתקדשה. ומסתברא דאם רוצה לעשות הכל בפנים גם ת"ק מודה (7) דשרי אלא דס"ל דרשות בידו לעשות הלישה והעריכה גם בחוץ. (ע"כ מלקוטי הלכות).

מצות ה'

שלא תתקלקל. [ומק' למה לו דפוס ג'] ולהדרה לדפוס קמא [לאחר שהוציאה מן התנור יחזירנה לדפוס הראשון, ומשני] כיון דאפי לה נפחא. [גדילה ואינה נכנסת בדפוס הראשון]. ד. הן הקערות של שולחן כדאמר (מנחות 15). [ועשית] קערותיו, אלו דפוסין, וכן פרש"י בפירושי חומש שהיה נותנו בקערות לאחר אפיה. תוס' שם ד"ה וכשהוא רודן. ה. בפ"ה תו"מ ה"ח. ו. משנה במנחות צה: וכדעת ת"ק. ז. יכול לעשותן בחוץ, ומפרש בגמ' דס"ל דמדת היבש [שמודדים בו את הסולת] היה חול (לר"ע זמנמות 5). ורק מדת הלח נתקדשה. ולכך מנחות שהיו בלילות בשמן כיון דנתקדש השמן במדת הלח היה צריך לבלל בפנים ואסור להוציאן [כדכתבו תוס' שם], אבל לחם הפנים [ושתי הלחם] לא היה בהן שמן. ועיין לח"ת. ח. במנחות צו. מביא קרא ביחזקאל (מז) ויאמר אלי זה המקום אשר יבשלו שם הכהנים את האשם ואת החמאת אשר יאפו את המנחה לבלתי הוציא אל החצר החיצונה, עי"ש. ט. בגמ' שם צה: הא קשיא ואפייתן בפנים אלמא תנור מקדש, ואין דוחות את השבת איפסלו בלינה. וכתבו תוס' שם (ד"ה אלא) ותברה מי ששנה זו לא שנה [היינו שהתנא שאמר אפייתן בפנים סובר דדוחה שבת, ומ"ד אינו דוחה סובר שתנור לא נתקדש]. ועיין זב"ת ולח"ת. י. דלא גרע מלחמי תודה שלכו"ע מעשיהן בחוץ, ומ"מ היה הדרך גם לאפותן בפנים, כדאיתא ברש"י פסחים לו. ד"ה בתנור חם.

לחמי תודה

(ג) עיין לחמי תודה לקמן ח' ט'.
 (ד) וכן אנו מוצאים אפילו בלחמי תודה שמעשיהם בחוץ לכו"ע, ומ"מ הדרך היה לעשותן גם בפנים כדאיתא ברש"י פסחים לו. ד"ה בתנור.

עין משפט ד. בין לישתן ובין אפייתן^[7] אינן דוחות את השבת ואת היו"ט
 7 טס ה"י. שהוא יכול לעשות הכל מבעוד יום, יא'ועיין בזב"ת שכתבנו
 דיבויין שלא לקדשם לא בעשרון ולא בתנור, כ"א למחר יתקדש ע"י השולחן (ושתי
 הלחם יתקדש ע"י שחיטת הכבשים).

זבח תורה מצות ה'

[ד]. [אמרין בגמ'] אי קשיא הא קשיא ואפייתן בפנים, אלמא תנור מקדש, ואין דוחות את השבת, איפסיל ליה בלינה [דכל המנחות שנתקדשו בכלי נפסלים, והאי כיון דאיקדיש מאתמול בתנור איפסיל בלינה קודם שיסדרנו על השולחן. רש"י]. ונשארה הגמרא בקושיא. אית מרבוותא דסברי [הוא דעת התוספות ד"ה אלא], דלפי המסקנא דנשאר

הגמ' בקושיא אמרין תברא מי ששנה זו לא שנה זו, וא"כ לפי מה דסתם המשנה לקמן בסוף פרקין דאין דוחות את השבת, וע"כ דס"ל דתנור אינו מקדש, וכן הוא ג"כ דעת ר' יוחנן לעיל (דף טז:), ממילא אפייתן נמי בחוץ. ואית דסברי [הוא דעת הרמב"ם] דאף דנשאר הגמרא בקושיא, אין לנו לדחות המשנה מהלכה, ואפייתן צריך להיות בפנים. וכן נראה לדינא דלכתחילה צריך לאפות בעזרה, דאף דנסבור תנור אינו מקדש מדלא נפסלה בלינה, ג"כ אין איסור לאפות בעזרה, וראיה מדברי ר"ש דסבר נמי דתנור אינו מקדש כדאיתא בגמ' (א"פ"ה סבר דמותר לאפות בעזרה ג"כ, אלא דדעת ת"ק דדוקא בעזרה כדי שהתנור יקדשם. אבן בעיקר הענין אי תנור מקדש אי לא לאו מילתא ברירא היא כ"כ, דבמעילה פ"ב במשנה איתא לענין שתי הלחם ולחם הפנים דמשקרמו בתנור הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחוסר כפורים, אלמא תנור מקדשם, וביותר מבואר בזבחים (טו). דלהכי עבדינן תנור של מתכת בעזרה משום שתי הלחם ולחם הפנים דהיה אפייתן בתנור וקדושתן בתנור וכו' ע"ש. וא"כ אי אפי לה מע"ש נפסלה בלינה, וכדאמרין בסוגיין ולעיל בסוף פרק רבי ישמעאל. והדבר צריך תלמוד. (ליקוטי הלכות) זגב דעת הרמב"ם בזה מוקשה, דהוא פסק בפ"א מאבות הטומאה (ה"א) [כ](ב)משנה דמעילה (דמשקרם בתנור הוכשרו ליפסל וכו' אלמא דקדשה בתנור, וא"כ אי אפי לה מע"ש היה לו

לחמי תורה

(ה) כדאמר במתני (מנחות טו): רש"א לעולם הוי רגיל לומר שתי הלחם ולחם הפנים כשרות בעזרה וכשרות בבית פאגי. אמנם אפשר דר"ש סבר דלא מקדש הלחם קודם שבת שהוא קודם זמנו, דהרי לדבריו אין צריך קידוש קודם, מדמכשיר לעשותו בחוץ. אבל אם צריך לעשותו בפנים דוקא, הרי הוא בשביל שצריך לקדשו.

(ו) עיין רמב"ם בפירוש המשניות שם שכתב וכבר נתבאר [במנחות] בפרק י"א (מ"ט ק:) כי שתי הלחם ולחם הפנים הם מתקיימים כמה ימים ואח"כ נאכלין, ולפיכך אינו מזכיר כאן לינה, ע"כ. [וכ"כ רגמ"ה ומפרש שם ע"ש. וע"ע תוס' שם].

והנה במנחות ק. תנן סידר את הלחם ואת הבזיכין לאחר השבת והקטיר את הבזיכין בשבת (פסולה) כיצד יעשה יניחנה לשבת הבאה, שאפילו היא על השולחן ימים רבים אין בכך כלום. ובגמ' שם מבואר הטעם דכיון דשמו על השולחן אחר השבת לא נתקדש בכך ולא נפסל בלינה, ולפי"ז יוצא שאם אחר שקידשו כמצוותו ביום השבת שהה לילה אחר שבת הבאה יפסל בלינה, וכ"כ רש"י שם ד"ה

זבח תורה

להפסל בלינה, וע"כ צריך לאפותו בשבת, והוא פסק⁽¹⁾ דאין דוחות את השבת. וביותר לפי מה שפסק בעצמו בפ"א מכלי המקדש הי"ט⁽²⁾ דמדות יבש נתקדש, וא"כ צריך להפסל בלינה מחמת העשרון אם עשאו בע"ש. ומצאתי בלחם משנה שהעיר בכל זה, וקושיא ראשונה תירץ קצת ע"ש והוא דוחק גדול

לחמי תורה

ליקדוש ע"ש. ולפי"ז מאי דקאמרה המשנה שאפילו היא על השולחן ימים רבים אין בכך כלום, היינו דוקא בשמו לאחר השבת שלא כמצותו. אמנם בזבחים פרק המזבח מקדש (פו.) בעי רבא מרבה אם לינה מועלת בראשו של מזבח, [שלא יפסול אפילו כשירדו אח"כ], לשולחן מדמינן לה דתנן אפילו הן על השולחן ימים רבים אין בכך כלום, או דילמא לקרקע [עזרה] מדמינן לה [דהא רצפת בנין כמותה ולא כלי שרת כשולחן]. ומבואר שם דלמדו דמתניתין דתנן אפילו הן על השולחן ימים רבים אין בכך כלום, היינו אפילו כשקידשוהו בזמנו כמצותו לא ניפסל בלינה, משום דכיון דמונח בכלי שרת מקדש שלא יועיל בו פסול לינה, וא"כ הפירוש במתני' כפשוטו אפילו הן על השולחן ימים רבים, אפילו אחר השבת השניה והשלישית, שכל זמן שמונח על השולחן אינו נפסל בלינה, וכן שאר כלי שרת. וא"כ י"ל שלפני שבת נמי כיון שלאחר אפיה שמו אותם בדפוסים של זהב שהיו כ"ש שהרי נאמר ועשית קערותיו, נחשב לענין זה כמונחים על השולחן, ואין נפסלים בלינה. [ושתי הלחם אפשר שהיו מניחים אותו בתנור שהוא ככלי שרת עד למחר] ועיין בשו"ת גור אריה יהודה (להג' ר' מנחם זאמנא) סי' ד' אות נ"א מש"כ בזה. ועיין לקמן.

(י) י"ל דהרמב"ם סבר מדאשכחן קרא רק בחביתי כה"ג דדוחה שבת, כדאיתא במנחות נ: וברמב"ם פ"ג הי"ח מתו"מ, ולא אשכחן בשתי הלחם ולחם הפנים שדוחים שבת ע"כ שעושה אותן בע"ש, ומזה נלמד גם שלא נפסלין בלינה, דאל"ה היה צריך גילוי שידחה שבת. ועיין תו"כ שם (פ"ח) ביום השבת יערכנו, עריכתו דוחה שבת ואין סידור הקנים דוחה שבת, ולכאורה תמוה שהרי אין בסידור הקנים שום מלאכה דאורייתא שיבוא הכתוב למעטם וע"כ שדרשה זו אסמכתא בעלמא [וכ"כ המלבי"ם שם], ועיקר קרא למידרש עריכתו דוחה שבת ולא אפייתו, ומצאתי כן מפורש בילקוט שמעוני שמואל (רמו ק"ל) וז"ל וראה אותם דוד שהיו אופין לחם הפנים בשבת שהורה להם דואג, אמר להם מה אתם עושין, אפייתו אין דוחה שבת כי אם עריכתו שנאמר ביום השבת יערכנו. ועי' משך חכמה. ומזה נלמד שאין נפסלין בלינה [עד שמורידן מן השולחן] וכנ"ל.

(ח) י"ל אף דנתקדש, מ"מ יכול למדוד בחוץ במדות חול, וכמו שלישתן בחוץ כ"ש שיכול למודדן בחוץ.

(ט) וכך איתא שם (נמ"ז) הסבה שמחמתה מותר ללוש אותם חוץ לעזרה ולא יהא מותר לאפות אלא בעזרה לא נתבארה בגמ' רק נתקשה למה הוצרכו לאפות בעזרה ולא הוצרכו ללוש בעזרה, [ע"כ]. והנה אף דאצלנו בגמ' קאמר רב ששת מאי קושיא דילמא עשרון לא מקדש תנור מקדש. מ"מ כיון דהרמב"ם פסק דמדות יבש נתקדשו כת"ק במנחות (ז.) א"כ נשאר הקושיא, למה אפייתן דוקא בפנים ולא לישתן. אמנם הרמב"ם דייק בלשונו וכתב לא נתפרש בגמ', אבל בתו"כ כן נתפרש וציין לזה במאורות הגר"א על המשניות שם, דאיתא בתו"כ אמור (פ"ח ה"י) והיתה לאהרן ולבניו ואכלוהו במקום קדוש, מלמד שאכילתה במקום קדוש, אין לי אלא אכילתה במקום קדוש, מנין אף אפייתה במקום קדוש ת"ל והיתה, [ומנין לשתי הלחם שאפייתו במקום קדוש ת"ל כי קודש קדשים], יכול אף לישתן ועריכתן במקום קדוש ת"ל הוא, (זו היא הגירסא הנכונה להגר"א שם, וכ"ג הקרבן אהרן בתו"כ שם, וכתב שע"כ גירסת הספרים משבשטא ע"ש). וה"פ דהיתה, מרבה שהויה שלה יהיה במקום קדוש, ומלת הוא ימעט, והסברא נותנת דנרבה האפייה שהוא גמר ההויה וכו', ולא נרבה הלישה והעריכה

עין משפט ו. [ה] יבלחם הפנים י ארכן י טפחים ורחבן ה' טפחים יוקרנותיה ו' אצבעות, השולחן י ארכו י"ב טפחים ורחבו ששה, נותן ארכו של לחם נגר רחבו של שולחן, ומה שמאריך יותר ס' כופל [בעורנו בצקן] טפחים מכאן וטפחים מכאן בכל לחם ולחם, ורוחב הלחם חמשה נמצא יש שני טפחים

מצות ה'

יב. משנה שם צו. יג. מדביק בצק לכל זוית כעין קרנים, ואורכן ו' אצבעות, וכופפן לפנים הלחם [והיו רואים הקרנות שבצד זה את הקרנות שבצד זה] והיו שוים לגובה [דפנות] הלחם, והלחם העליון היה מונח עליהם, כדאמרינן בגמ' שם. יד. שנאמר אמתים ארכו ואמה רחבו, ו(כ"מ) לאמר כל האמות אמה ו' טפחים, שם צו. טז. היינו כשעושה הלחם עושהו אורך י' טפחים ומגביה ב' טפחים לכאן ולכאן, כדי שכשישימיהו על השולחן ימלא ארכו של שולחן ויהא כפול למעלה ב' טפחים מכאן ומכאן.

זבח תורה

מקדשין אלא מדעת, (י) יש עצה שלא יכוין שיתקדש ע"י העשרון והתנור ואז לכו"ע לא יפסל בלינה, ויתקדש לחם הפנים אח"כ למחר ע"י השולחן ושתי הלחם ע"י שחיטת הכבשים. [ה]. לחם הפנים שיהו לו פנים. עיין (כ) פירש"י, ובפסחים דף לז איתא שם בגמ' דעובי לחם הפנים (ל) היה טפח, ופרש"י משום דאנו צריכין שיהו לו פנים ואין פנים פחותין מטפח ע"י"ש. והרמב"ם כתב בהלכותיו שרומו של לחם הפנים היה ז' אצבעות, וצ"ע,

לחמי תורה

שאינן היתה נשלמת בכך וכו', קרבן אהרן שם. וא"כ הרי נתרבה בפירוש אפייה במקום קדוש ולא לישא. [וכן בשתי הלחם מבואר במנחות נו: דאפילו למ"ד דמדת יבש לא נתקדש האפיה מקדשת, דאמר שם רבי יונתן מדת יבש לא נמשחו כל עיקר, תדע לך שהרי אין מקדשות דכתיב ממושבותיכם תביאו לחם תנופה שתיים שני עשרונים סלת תהיינה חמץ תאפינה בכורים לה', אימתי הן לה' לאחר שנאפו. וברש"י שם לאחר שנאפו, דתנור מקדשו, דתנור היה בעזרה אבל מעיקרא לא וכו'. ומבואר מזה שהתנור מקדש ללחם, וא"כ צריך להיות בפנים]. ויש לתת טעם לדבר מאי שנא מכל המנחות שגם לישתן ועריכתן בפנים כדתנן במנחות צו. וברמב"ם פ"ב ממעה"ק הכ"ג, כיון דבכל המנחות הנעשות בכלי טעונות ג' מתנות שמן ובכללם בלילה, וזה נאמר בתורה בפירוש גבי מנחת סולת וילפינן שאר מנחות מיניה בגמ' (טס עד: עה.), וכיון דנאמר בהן בלילה מפורש, הרי זה נכלל במעשה מנחה שצריך להיות בפנים. משא"כ בלחם הפנים שנאמר בהן בתורה רק ואפית אותה, וכן בשתי הלחם נאמר בהן חמץ תאפינה, ולא הוזכרה בהן כלל לישא וכו', לכך אינו חשוב מעצם מעשה המנחה, אלא הכשר, ויכול לעשותו בחוץ.

- (י) צ"ע מגמ' זבחים הנ"ל דאמרינן דקדשתן בתנור ולכך עשוהו כ"ש.
- (יא) שכתב שיהא לו פנים, דפנות, ל"א שיהא לו פנים [פינים] זויות והן הן הקרנות.
- (יב) רש"י כתב שם (נר"ה שכן מנינו זלחם הפנים) שעובי דפנותיו טפח. ומתוס' מנחות (לד: נקד"ה כמין) משמע דכל עביו היה טפח. וצ"ע דלפי מידת שתי עשרונים סולת נמצא שלא היה במשך י' טפחים אורך וה' טפחים רוחב אפילו עובי אצבע, עיין החשבון ברלב"ג ומובא בכ"מ פ"ה תו"מ ה"ט, ותפא"י בחומר בקודש פ"ב ובמבואי הקדשים (ע' קפ"ה). והביא במבואי הקדשים תירוץ נפלא ע"פ מה דאיתא בסוף סוטה משחרב ביהמ"ק בטל נופת צופים, ובגמ' שם (מט:): מאי נופת צופים לוי אמר שתי ככרות הנדבקות בתנור ותופחות ובאות שמגיעות זו לזו. וברש"י שם שהיתה ברכה מצויה בעיסה וכשמדבקין ככרות בדופני התנור אחת בדופן זה ואחת בדופן זה שכנגדו, והן תופחות עד שמגיעת פני זו לזו כצוף הזה שגדל ומתפשט והולך ותולה, כן אלו צפות ותופחות באויר. ע"כ. וא"כ י"ל שאף שמתחילה היה עובי העיסה פחות מכאצבע כשמכניסים לתנור היה תופח עד כטפח, [ומזה רוצים להחיר בפסחים לאפות פת עד עובי טפח, כיון שרואים בלחה"פ שהיה חום התנור שולט בעובי טפח ולא מתחמץ].

תורת פרק י"ח הקדשים פז

ריוח באמצע בין שני הסדרים ונהיו נותנים ^{טז} שם ^[1] שני בזיכי לבונה לשני הסדרים, ולדעת הסמ"ג היו נותנים אותן למעלה יז על לחם העליון שבסדר זה ושבסדר זה, וכן מניח חלה ע"ג חלה עד שעורך שש חלות לסדר אחד, וכן עושה בצד המערכה שניה שש חלות.

מצות ה'

פז. ועיין במשנה שם שלפי"ז מה שנאמר ונתת על המערכת לבונה זכה, היינו בסמוך כמו שנאמר ועליו מטה מנשה, [שאין הכונה אלא בסמוך לו]. יז. כת"ק דאמר שם וטפחיים ריוח כדי שתהא הרוח מנשבת בהם, וכאמרו לו [לאבא שאול] והרי כבר נאמר ונתת על המערכת לבונה זכה. **פז.** ועיין בפתיחה של תפארת ישראל פ"ב אות נ"א. [זו]. [אבא שאול אומר שם היו נותנין שני בזיכי לבונה של לחם הפנים וכו'.] ופסקו רבוותא [הרמב"ם והרע"ב] דהלכה כמותו. ורבי ס"ל ג"כ כוותיה (ס"ט נ"ט). וכדתניא ונתת על המערכת לבונה זכה, רבי אומר על בסמוך, אתה אומר על בסמוך או אינו אלא על ממש, כשהוא אומר וסכות על הארון את הפרוכת, הוי אומר על בסמוך, ואף דר"מ ^(טז) ור"י פליגי עלייהו במתני, כוותייהו נקטינן דאזלי בשיטת ר"ע דס"ל ג"כ על בסמוך, כדאיתא בירושלמי בריש פרק כיצד צולין, והלכה שם כר"ע נגד רבי יוסי הגלילי.

יז. מרבנותא [דפסקו כר"מ ור"י דהאי על ממש הוא]. הוא דעת הסמ"ג. ואין להביא ראיה לשיטתו מדמקשה סתמא דגמ' ^(טז) והא איכא בזיכין, והאי קושיא לא קאי אלא אם נסבור דלא כאבא שאול. דז"א דהגמרא מק' אליבא דרבי יוחנן דאמר לדברי האומר וכו' וזהו לר"מ ורבי יהודה, ואינהו הלא מוכח במתני' דסברי דלא כאבא שאול.

לחמי תורה

והנה לתוס' שסוכרים שעובי תחתית הלחם גם היה טפח צ"ל כמו שכתב רגמ"ה שכל קרן וקרן עושה בצק דק ומדביק, ע"כ. שהרי אם יהיה עובי הקרן טפח ועובי הלחם הוא גם טפח וגובה הדפנות ב' טפחים, נמצא דאינה עשויה כקרן אלא מכפיל את הבצק במקום ההוא, ועוד שיש שם עובי ב' טפחים, ובפסחים ילפינן מכאן שרק עד עובי טפח אינו מחמיץ.

(יג) בחומר בקודש שכתב שם בהערה שמ"ש הרמב"ם שרומה ז' היינו גובה הקרנות [שבתחילת העריכה קודם שכפלו היה עושה אורך כל חלה י' טפחים ורחבה ה' טפחים ואז היו הקרנות הולכים כלפי מעלה ורומה ז' אצבעות, שהרי לאחר שכפלו, היה רומה ב' טפחים, וכמבואר ברמב"ם שם. וליכא לפרש דקאי אעובי הלחם, דא"כ היה לו לומר ועביה]. והוכיח שם התפא"י דעובי הלחם היה פחות מאצבע כשנחשב שיעור שמחזיק ב' עשרונות [לפי חשבון שיעור מקוה שאמה על אמה ברום ג' אמות מחזיק ארבעים סאה, ורביעית מחזיק אצבעים על אצבעים ברום אצבעים וחצי אצבע וחומש אצבע, בפסחים קט], וכתב שצ"ל שמה שאמרו בפסחים לז. דלחם הפנים עביו טפח, היינו עובי קרנותיו, [שהקרנות הם הפנים שפונים זה לזה] ומשום דנלמד מדכתיב לחם הפנים שיהיו לו פנים, ואין פנים פחותים מטפח.

(יד) ר"י דסובר דהשולחן היה ארכו רק י' טפחים [דס"ל דאמת כלים נמדדת באמה בת ה' טפחים], והלחם רחבו ה' טפחים והיה ב' מערכות נמצא הלחם ממלא כל השולחן, כדאיתא במתני' שם (ל). ולא היה מקום ללבונה על השולחן. אמנם כ"ז לשיטתו, אבל אם היה סובר דהיה טפחיים ריוח באמצע, אפשר דהיה מודה דשם היה שם.

(טז) בדף צו. לר"י שם לדברי האומר טפחיים ומחצה כופל נמצא שולחן מקדש ט"ו טפחים למעלה לדברי האומר טפחיים כופל נמצא שולחן מקדש י"ב טפחים למעלה. ומק' והא איכא בזיכין, ומשני בזיכין בגוויה דלחם הוו יתבי ולבהדי לחם הוו קיימי, [שהיו בתוך הלחם העליון בין הדפנות].

- ז.** 'ארבעה סניפין של זהב רחבן כרוחב הלחם' היו עומדין על הקרקע סמוך לשולחן, שני סניפין מסדר זה ושני סניפין לסדר זה, י"ח מפוצלין בראשיהן שמונחין בהן ראשי הקנים ועי"ז י"ט נסמך בהן שתי המערכות של לחם הפנים.
- ח.** 'וכ"ח קנים של זהב כל אחד מהן כחצי קנה חלול, היו לו, י"ד לסדר זה וי"ד לסדר זה, שהיו נתונים בין לחם ללחם, כדי שלא יתעפשו והם י"הנקראים בתורה מנקיותיו.
- ט.** וסדר הנחתן כך הוא, פ' חלה ראשונה מניחה על כ"א מהרו של שולחן, וחלה השניה שמונחת על גבה י"בבמוצאי שבת כשנכנס לסדרון מנביה ראשית ומכנים תחתיה שלשה קנים, וכן בין כל חלה וחלה שלשה קנים, ובין חמישית וששית שני קנים בלבד, י"ג לפי שאין על השישית [עוד לחם] (אמרת), נמצאו י"ד קנים בכל מערכה ומערכה.
- י.** 'יד לא סידור הקנים ולא נמילתן דוחה את השבת י"הדאין עליהן שם כלי ומוקצה

עין משפט
 ו פ"ג מהל' בית
 הצמירה הי"ג.
 ז כן מוכח בגמ' ובפ'
 המשנה להרמב"ם.
 ח הל' בית הצמירה
 שם הי"ד.
 ט שם הי"ו.
 י ממנו"מ פ"ה
 הי"א.

מצות ה'

- יח.** היינו שמפוצלים כמה פצולים זה ע"ג זה כדי שיכנס בהם ראשי הקנים.
- יט.** שהקנים הנתונים ביניהם [כדי שלא יתעפש הלחם] תקועין בהן והלחם מונח על הקנים, שלא יכבדו זה על זה וישברו. והם הנקראים בתורה קשותיו, שמקשים את הלחם שלא ישברו.
- כ.** גמ'.. ורמב"ם פ"ג ביה"ב הי"ד. ורש"י בחומש מביא עוד פירוש שמנקיות הם הסניפין וקשותיו הם הקנים.
- כא.** ע"ג השולחן עצמו שהיה של זהב ולא מעפש, רגמ"ה. [משא"כ האחרות צריך רוח ביניהם שלא יעפש].
- כב.** משום שאין סידור הקנים דוחה את השבת כדלקמן.
- כג.** לפי שאין עליה משאוי, [משא"כ האחרות כיון שיש עליהן עוד לחם צריך ג'].
- כד.** משנה שם, ובתו"כ (אמור פרק יח) יליף לה מקרא ביום השבת יערכנו, אין עורך עמו קנים בשבת אלא נכנס מערב שבת ושומטם וכו'. ולכאוי זה אסמכתא בעלמא, כיון הגזירת טלטול הוא מדרבנן.
- כה.** צ"ע שהרי בשבת (קכ"ג:) גבי הא דקאמר
- שם שמשנה זו שלא סידור הקנים וכו' דוחה את השבת, קודם היתר כלים נשנית, כתב רש"י דהא מלאכתן להיתר וקאמר להו לצורך גופן. וכ"כ רבינו בהל' שבת ס' ש"ח בשער הציון ס"ק י"ג [שמביא ראייה שאסול לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור אפילו לצורך גופו כשאפשר בהיתר] וז"ל כן מוכח משבת קכ"ד. בגמרא דמשני מקלות [לגבי הפשטת קרבן פסח] אפשר כדר"א, הרי דאף שמוכנים היו לזה מע"ש, דדקין וחלקין היו ושם כלי שמלאכתו להיתר הוא, אפ"ה אסור כיון דשלא לצורך הוא וכדלקמן [ס"ד] וכו' ע"כ. וא"כ כ"ש קנים שמוחדין טפי לזה. אמנם תוס' בסוכה מב. [לגבי לולב] כתבו כך בד"ה טלטול בעלמא הוא, וז"ל אע"ג דחזו למצוה שייך ביה איסור מוקצה לטלטול מאחר דאין עשוי כלי, כראשכתן גבי קנים דלחם הפנים דכתיבי כדתניא במנחות פרק שתי הלחם (ז:): ומנקיותיו אלו קנים, ותנן התם לא סידור הקנים ולא נמילתן דוחה את השבת אלא נכנס מע"ש אלמא חשיב להו מוקצה אע"ג דחזו ללחם. עכ"ל. אלא שצ"ע שהרי אמרו שם דקודם התרת כלים נשנו, אלמא דכלי הוא אלא שלא הותר להם עדיין לטלטל כלים שמלאכתן להיתר אפילו לצורך גופן

הם, אלא מערב שבת נכנס ושוטמטן ומניחן ללאורך השולחן, ובמוצאי שבת נכנס ומכנים את הקנים בין החלות.

יא. סדר מערכות של לחם הפנים כשתי מערכות שכל אחת מהן ששה חלות זה ע"ג זה וכל חלה עשויה משתי עשרונים סלת. ^[ז] ואם נתן במערכה אחת שמונה ואחת ארבעה לא יצא, וה"ה אם שינה בענין אחר. ^[ח] ואם הוסיף על השיעור

מצות ה'

זבח תודה

[כי אם מידי דאכילה], ולרבה איירי אפילו אחר היתר כלים ומשום דאפשר בלא"ה, לא התירו שלא לצורך, ומה מביא תוס' ראה ללולב שא"א בענין אחר. ומצאתי בערוך לגר שביאר דבריהם וז"ל שם כדאשכחן גבי קנים. גבי קנים ודאי אין הטעם מפני שאין עשויים כלים שהרי אמרינן בשבת (קכ"ג) קנים קודם התרת כלים נשנו, ולאחר שהתירו כלים באמת הותר מלמול דידהו ע"ש, הרי דקנים כלים הם. אבל התוס' רצו להוכיח בלבד דמה דהוי למצוה לא מתיר מלמול דידיה, ולהכי קנים קודם היתר כלים היו אסורים במלמול אף דהוי למצוה, וכמו כן לולב מפני שאין עשוי כלי [וביאור דבריו דיש לומר שתי סיבות להתיר מלמול או משום כלי היתר, או דנאמר דדבר שעומד למצוה [אפילו כשאינו כלי] הוי כמידי דאכילה דאינו מוקצה, וזה הוכיחו תוס' מקנים [קודם היתר כלים, שא"א היה להתיר משום כלי שמלאכתו להיות שהרי היה אסור], מזה שלא התירו משום שעומד לדבר מצוה, אלמא מה שעומד למצוה אינו מתיר, וא"כ לולב שאינו כלי אין להתיר משום מידי דמצוה, גם אחר היתר כלים]. וא"כ צ"ע דברי רבינו כאן. ועיין מאירי שבת (סז) שכתב ואע"פ שהקנים ראויים למלמול מ"מ אין כאן צורך כלל שהרי בשיעור זה [מע"ש

[ז]. ואם נתן אחת של ארבע וכו'. לפלא שלא הזכיר הרמב"ם דין זה, ואפשר דכיון דהעתיק דכל סדר היה של שש חלות והעתיק דהסדרים מעכבים זה את זה ממילא זהו בכלל. [ח]. [איתא בברייתא שם צח]. הא כיצד נותן שתים מערכות של שש שש, ואם נתן אחת של ארבע ואחת של שמונה לא יצא, שתים של שבע שבע רבי אומר רואין את העליונה כאילו אינה, [ומק'] והא בעינן ונתת על [המערכת לבונה וגו'] ומשני הגמרא רבי לטעמיה דאמר על בסמוך, וכדתניא וכו'. והנה מלישנא דברייתא דקתני רבי אומר וכו' משמע דרבנן פליגי עליה ולית להו רואין וא"כ הלכתא כוותייהו. ואפשר דהא דפליגי עליה משום דלא דרשי על בסמוך וא"כ הנך רבוותא כולהו דפסקו כאבא שאול [ס"ל] הלכה כרבי בזה דאית ליה רואין (אכן אפילו לרבי לא יצא כ"א כשהיה השיעור כ"ד עשרונים מ"ב חלות וכו') (מליקוטי הלכות פ' שמי הלכות רזי אומר וואין וכו'). והנה הרמב"ם השמיט לגמרי האי דינא, ואפשר דס"ל דכיון דעל בסמוך משמע, ממילא פשיטא ליה דיצא, ודוחק.

עד סילוק הלחם, ומסידור הלחם עד מוצ"ש] אין העיפוש מצוי בו כלל, וכל שאין בה צורך כלל אין ראוי למלמול בחינם. ע"כ. ורש"י במנחות צו. כתב משום דמחזי כבונה וסותר ועיין תוס' שם. והרשב"א בשבת שם כתב דגרסינן אמר רבה וכו' לעולם אימא לך לאחור היתר כלים וכו' והיינו דרבה ס"ל דאפילו כלי שמלאכתו להיות אינו ניטל אלא לצורך גופו או מקומו, וכיון דאפשר וכו' לא מקרי צורך, נמצא לפי"ז דלהלכה דפסקינן כרבא צ"ל דקודם היתר כלים נשנית, וא"כ להלכה לפי"ז יהא מותר לשים הקנים בשבת, ואפשר דלכך כתב רש"י במנחות הטעם משום דמחזי כבונה, [וכ"כ במקדש דוד סי' כב אות ה']. והיינו אליבא דרבא שם. בן. היינו ששומט את הקנים שבמערכה הישנה משבת שעברה, ומניחן מוצאי שבת בין הלחם החדש. בן. על הרצפה היה מניחו לאורך השולחן, תוס' שם צו. וכ"כ הרגמ"ה שם ע"ש. בן. שנאמר (נפסוק פ' אמור) ושמת אותם שתים מערכות שש המערכת.

עין משפט

לא ה' בית המזבח
שם הט"ו.

י' תמו"מ שם ה"ד.

ועשה שתיהן של שבע שבע לדעת רבי יצא בזה והוא שבשתים
עשרה חלות היה השיעור כ"ד עשרונים לכד העליונות דאל"ה לכו"ע
לא יצא.

יב. י"ב שני שולחנות היה באולם מבפנים אצל פתח ההיכל בכניסתו,
אחד של שיש ואחד של זהב, על של שיש נותנין לחם הפנים בכניסתו^{זא} ומונח
שם מעט זמן וואח"כ נושא בהיכל ומסדרו על השולחן של זהב שעשה משה, ועל
גב של זהב נותנו ביציאתו עד שיוקטרו הבזיכין כדמבואר לקמן.

יג. י"ג כיצד מסדרין הלחם ארבעה כהנים^{זב} נכנסין בהיכל שנים בידם שני סדרין
ושנים בידם שני בזיכין, וארבעה מקדימין לפניהם שנים ליטול שני סדרים ושנים
ליטול שני בזיכין שהיו שם על השולחן. הנכנסין עומדין^{זד} בצפון ופניהם לדרום,
והיוצאין עומדין בדרום ופניהם לצפון, אלו מושכין ואלו מניחין,^{זה} וטפחו של זה בתוך
טפחו של זה שנאמר^{זח} לפני תמיד. וזו"א^{זי} שאפילו סילק את^{זכ} הישנה שחרית
וסידר את החדשה סמוך לערב^{זכ} שרי דכיון שהוא באותו יום מקרי תמיד.

זבח תודה

[טז]. והלכה כת"ק. הוא לדעת הרמב"ם. ומ"ש וי"א וכו' הוא דעת הריטב"א
במגילה דף כ"א מדסתם שם^{טז} המשנה כר' יוסי, ומשנה ההיא מתנייא גבי הלכתא
פסיקתא, וס"ל דגם סוגיא דכאן מימרא דר'
אמי ורבי יוחנן הוא רק אליבא דר' יוסי. וסוגיא
דשבת דף קלג ע"ב הוא סיוע לפסק הרמב"ם,
כ"כ בתו"ח.

[יז]. תניא רבי יוסי אומר אפילו סילק הישנה
שחרית וסידר את החדשה ערבית אין
בכך כלום וכו'. קשה דהא כתיב בתורה ביום
השבת יערכנו. ועוד דבמגילה (כא.) איתא
בגמרא על הא דאיתא במשנה זה הכלל דבר
שמצותו ביום כשר כל היום, לאתויי סילוק
בזיכין וסידור בזיכין וכו' יוסי דתניא רבי יוסי

מצות ה'

כמ. משנה שם צט: [ושקלים פ"ו מ"ד].
ל. וכ"כ הרמב"ם. ויש גורסים של כסף, עיין תוס'
שם, וראב"ד תמיד ל:, ועי"ש בתמיד דמ"ד של
שיש הוא כדי שלא ירתיח ויעפש הלחם.
לא. המפרש בתמיד שם כתב שמניחין אותם
עליו כדי לפוש. ל"ב. שמעלין בקודש ואין מורדין.
שקלים פ"ו מ"ד. ולכך כיון שהיה בהיכל על שולחן
של זהב שמוהו עכשיו גם על של זהב. ל"ג. אחר
הקרכת המוספין שנאמר ביום השבת ביום השבת
יערכנו לפני ה' תמיד, ועיין יומא (לז.) דיאוחר דבר
שנאמר בו ביום ביום, למוספין שנאמר בהן רק
ביום א' וביום השבת שני כבשים וגו'. ל"ד. מפני
שצפון נתקדש בשחיטת קדשי קדשים לכך
המכניסים הלחם שהם מסדרין השולחן עומדים
בצפון. ל"ה. כשזה מושך טפח מהסדר הישן זה
מכניס טפח מהסדר החדש. ל"ו. ריטב"א במגילה
כא. כרבי יוסי במנחות צט: ל"ז. הלחם שהיה על השולחן משבת שעברה. ל"ח. היינו שקיים מצות
תמיד, אבל לכתחילה יש להקדים דכיום השבת משמע בעיצומו של יום [ולא סמוך לערב], ועוד דוריון
מקדימין למצות.

לחמי תודה

(טז) עיין מצפה איתן שם שמישב דברי הרמב"ם בטוטו"ד.

י.ד. ייצאו ונתנו את הלחם שהוציאו על שולחן של זהב אחר שהיה באולם והקטירו ^טהבזיכין, ואח"כ מחלקין החלות ^מלהבתנים. ואם ^{מא}חל יוה"כ להיות בשבת ואין יכולין לאכלו היום, מתחלקות החלות לערב.

מ.ז. י' סידר את הלחם בשבת ואת הבזיכין לאחר השבת והקטיר הבזיכין ^{מב}בשבת פסול ^{מג}דמוסר זמן הוא שלא היה על השולחן כ"א ששה ימים וע"כ אין חייבין על הלחם ^{מד}משום פיגול ודהיינו שחשב בעת הקטרת הבזיכין לאכול הלחם למחר נותר וטמא כיון שלא קרב המתיר כמצוותו. ובוה אין לעשות תקנה שישהא הלחם עוד על שבת אחרת ויניח בזיכין אחרים, דכיון דהלחם ניסדר ^{מה}כדינו בשבת קידשו שולחן, ^{מו}ושוב אין יכול להשהותן יותר משבוע אחת ^{מי}דמיפסל בלינה.

מ.ז. י" סידר את הלחם ואת הבזיכין בשבת כמצותן והקטיר הבזיכין לאחר השבת בין לאחר שבת זו בין לאחר שבת הבאה ^{מז}נפסל הלחם ואין חייבין עליו משום פיגול נותר וטמא (והרמב"ם היה לו גי' אחרת שהיה כתוב בה וחייבין עליו, ועי' בכ"מ ולח"מ). ^{מח}ואם סידר הלחם והבזיכין לאחר השבת ^{מט}יש תקנה ^{מא}שיניחם

זבח תודה

אומר אפילו סילק וכו'. והלא במשנה קאמר רק דכשר כל היום, ור"י אמר אפילו סידר את החדשה ערבית וכו'. ע"כ נראה לי דמה שאמר ערבית לאו דוקא וכונתו לבין הערבים וניחא הכל. אח"כ מצאתי בעז"ה ^(נ)בתוספתא פ"א דמנחות ר' יוסי אומר אפילו פירקו ישנה בבקר והכניסו חדשה בין הערבים וכו'. הרי לך כמו שכתבתי. ומה דאמר אפילו לא שנה אלא פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית עיין פירש"י ד"ה מדבריו של ר' יוסי ויתיישב לך.

יא. יניחנו לשבת הבאה. עיין פרש"י כאן ובתחילת המשנה ובסוגיא לקמיה תקדש ותפסל. דמבואר דלחם הפנים שהונח על השולחן יותר משמונה ימים נפסל בלינה, ורק בזה לא נפסל, דכיון דנסדר קודם זמנו לא נתקדש בקדושת השולחן על ידי הנחתן עד שבת זמן הנחתן, וכמבואר במסקנת הש"ס.

מצות ה'

לא. שהוא מתיר את הלחם לכהנים כקומץ ולבונה המתירים המנחה, שהרי נאמר (צסוף פ"א טמוי) ונתת על המערכת לבונה זכה והיתה ללחם לאזכרה אשה לה'. **מ.** ונאכל לזכרי כהונה בפנים בעזרה, שנאמר שם והיתה לאהרן ובניו ואכלוהו במקום קדוש כי קדש קדשים הוא לו וגו'. **מא.** מתני' מנחות צט.: **מב.** שלאחריו. **מג.** ומפי' המשניות להרמב"ם משמע דפסול משום דנסדר הלחם ללא הבזיכין. **מד.** ר"ל אם פיגל בהם או שניתותרו או שניטמאו אין חייבין עליהן, משום דבין כך פסולין הם. **מה.** ר"ל דכיון דהלחם היה בזמן על השולחן קידשוהו השולחן ונפסל בגלל שהיה ללא הבזיכין. **מו.** ולהמאירי ביומא דף כט. (והוצא נלממי מודה) גם בזה יש תקנה. **מז.** וי"א משום דנסדר הלחם ללא הבזיכין]. **מח.** משום הקטרה שלא כמצותו. **מט.** שכיון שנסדר שלא בזמנו לא חל עליו בזה שום קדושה.

לחמי תודה

(יז) וכן מוכח ממתני' לקמן סידר את הלחם ואת הבזיכין לאחר השבת וכו'. ולא פליג רבי יוסי.

צב תורת הלכות וסדר לחם הפנים הקדשים

שם על השולחן עד שיעבור עליהן יום השבת והן מסודרין ויהיו שם עד שבת שניה, ואח"כ יקטיר הבזיכין, ואכן ניש מרבנותא שסוברין דכיון שסידור הראשון היה שלא

מצות ה'

זבח תורה

ומה דאיתא במשנה שאפילו היא על השולחן נ. שיטת רש"י עיין זב"ת. ימים רבים אין בכך כלום, פרש"י (נדף 5) דהיינו אותן ששה ימים שקודם שבת, ומשום דלא נסדרו בזמנם וכמסקנת הסוגיא כאן, וכן פירש התוס'.

אכן הרמב"ם כתב כפשטיה דאפילו היה הלחם מסודר על השולחן כמה שבתות לא נפסל. ועיין בלחם משנה שמקורו הוא מסוגיא דזבחים פרק המזבח מקדש (דף פו) דמוכח להדיא שם דלחם הסודר על השולחן (ט"ז) לא מיפסיל בלינה לעולם. וכבר העירו התוס' בפרק שתי מדות (מנמות 5) מסוגיא דשם. (ט"ז) אכן סוגיא דכאן מבואר לכאורה להדיא כפרש"י, וצ"ע (ד) איך יתפרש לדעת הרמב"ם עיי"ש בקושית הש"ס תקדש ותפסל, וכן להלן כי מטי בי שמשי תקדש ותפסל והיינו פסול לינה כפרש"י. ואולי דהרמב"ם יפרש דעד כאן לא אמרינן דהשולחן מקדש שלא לפסל בלינה רק בלחם הפנים כשנסדר בשבת כמצותו אז אפילו נשתהה כמה שבתות לא מיפסל, אבל בנסדר בימי החול שלא כמצותו דינו כשאר דברים שנתקדש בכלי שרת דבלילה אחת נעשה לינה, ורק להמסקנא כשר משום דימים מחוסרין זמן ולא נתקדש כלל בקדושת השולחן עד שבת. וגם קושית רש"י בתחילת המשנה שאם סידר הלחם בשבת והבזיכין לאחר השבת דפסול, והקשה למה לא כתבו תקנה שיסדר בזיכין בשבת (א"י) ויניחנו ללחם ובזיכין עד שבת הבאה כמו בסיפא. ותירוץו הוא משום דלחם שנסדר בשבת אם יניחנו לשבת הבאה יפסל בלינה, אפשר דגם הרמב"ם מודה בזה דרק כשנסדר כתיקונו לא נפסל בלינה, וגם י"ל דלהרמב"ם אפשר לתרץ קושיא זו באופן אחר דבסיפא לא נעשה בלחם זה שום מצוה, דבהנחתו שלא בזמנו לא נתפס עליו קדושה כלל, ולכן שפיר יוצא בו לשבת שניה, אבל כאן שנסדר בשבת הלא כבר נתפס בקדושת לחם הפנים בלחם זה ונעשה בו מצותו, אלא (א"י) שנעשית שלא כהוגן בלא בזיכין ולכן שוב א"א לקיים בו מצות סידור לחם הפנים לשבוע שניה, דכבר נעשה בו המצוה אלא שהיתה שלא כתיקונו ופסול.

לחמי תורה

(יא) עיין ירושלמי שקלים פ"ו ה"ג בעון קמי רבי אילא לא היה שם לחם מהו להניחו לשבת הבאה אמר לון כתיב ונתת על השולחן לחם פנים לפני תמיד, לפני תמיד ואפילו הוא כמה ימים [כ"ה לגירסת הגר"א שם, עיי"ש ובביאור של בעל תקלין חדתין]. וכ"כ ר' אליקים והמאירי ביומא כט. עיי"ש. (יב) י"ל דהרמב"ם יסבור שזה מחלוקת הסוגיות ורבה ורבה בזבחים לומדים המשנה כפשוטו. עיין עבודת ישראל פ"ז אות יח. ולעיל אות ו.

(ב) עיין מאירי יומא כט. (ד"ה שםא תאמר) דמפרש קושיית הש"ס [שאם כ"ש מקדש שלא בזמנו] שיחול עליו שם לחם ליפסל משום סידור שלא בזמנו, [ומשני יום מחוסר זמן, ר"ל שאם יש דבר שאין זמנו היום אלא למחר והוא עושהו היום קודם שיכנס הלילה אינו כלום אף להיות עליו שם קודש ליפסל], וכן מה שמק' שם כי מטי בי שמשי וכו' כשיגיע לילה של כניסת שבת יהא שולחן מקדשו ליפסל באותה שעה מצד סידור שלא בזמנו. [ולא משום פסול לינה]. וכ"כ רבינו אליקים ביומא שם. וכ"כ הריטב"א שם.

(בא) עיין מאירי יומא כט. (ד"ה לחס הפנים) שכתב שיניחם לשבת הבאה. וכ"כ בחשק שלמה במנחות שם, ודייק כן מהרמב"ם.

(בב) כע"ז כתב הרמב"ם שם בפירוש המשניות.

תורת פרק י"ח הקדשים צג

בזמנו לא נחשב למעשה כלל^[כ] וכמי שסדרו הקוף דמו, וע"כ אין עין משפט תקנה אלא שביום השבת בשחרית יכנס כהן להיכל ויסלקם ויחזור י' טס ה"י. ויסדרם], ואם השאה אותם שם על השולחן עוד ימים יש ג"כ פלוגתא ביני רבוותא, לדעת כמה ראשונים הוא פסול, ויש מכשירין, ועיין בזבח תודה [יא]. יז. ולחם הפנים^{נא} אין אפייתן דוחה לא את השבת ולא את היו"ט אלא בע"ש אופין אותן, נב ועורכין אותן למחר. ואם חל יו"ט להיות בערב שבת אופין אותן מעיו"ט. ואם חלו שני ימים טובים של ראש השנה להיות בחמישי ובע"ש אופין אותן מיום רביעי].

מצות ה'	זבח תודה
נא. משנה מנחות ק:.	[כ]. דסידרו שלא כמצותו נעשה כמי
נב. על השולחן ביום השבת, ובילקוט שמעוני	שסדרו הקוף. עיין פרש"י שפירש שאין
שמואל (רמז קל) שאמר להם דוד אפייתו	השולחן מקדשו אפילו בזמנו, ולפי דבריו
אין דוחה שבת כי אם עריכתו [בשבת] שנאמר	מה דקתני במתני' יניחנו לשבת הבאה היינו
ביום השבת יערכנו.	ע"כ שיסלק הכהן המערכה בשבת בשחרית
	ויחזור ויסדרנו. [ומה דאמר בגמרא אפילו
	תימא בשלא קדם וסילקו, היינו דלא בעינן לרב אשי שיסלקנו בע"ש מבעוד יום, אלא די
	כשיסלקנו בשבת בבקר], וכן פירש"י בהדיא ביומא דף כט ע"ב. אכן מלשון הרמב"ם בפ"ה
	מהל' תמידין ומוספין הי"ג משמע דלא ס"ל כן, אלא אפילו לא סילק הכהן כלל כשר.
	ופשטיות לשון המשנה יניחנו לשבת הבאה, משמע גם כן דאפילו בלא שום מעשה כלל
	כשר. וכן פשטיות לשון הגמרא אפילו תימא בשלא קדם וסילקו משמע יותר דלפי תירוץ רב
	אשי לא בעינן סילוק כלל. וע"כ מה דאמר הגמרא נעשה כמי שסדרו הקוף היינו רק לענין
	זה דלא יתקדש מעצמו קודם שמגיע זמן העריכה בשבת גופא, אבל כשמגיע זמן העריכה
	בשבת ^(ג) מהני מעשיו למפרע.

לחמי תודה
(ג) וכן משמע מהמאירי יומא כט.



תורת הלכות לבישת בגדי כהונה הקדשים צה

הלכות לבישת בגדי כהונה

פרק א

עין משפט
א רמז"ס פ"י מהל'
כלי המקדש ה"ד,
סמ"ג עשין קע"ג.
ג שס ה"ה. סמ"ג
סז.
ג שס פ"ח ה"ד.
ד שס.

- א.** אצריך הכהן ליוהר שלא יהיה מחוסר בגדים אפי' בעבודה שאינה מעכבת כפרה כגון נתינת אש על המזבח.
ב. מחוסר בגדים פ' שייך לענין כהן הדיוט ב' שלא יחסר לו מד' בגדי כהונתו, ולענין כה"ג שלא יחסר לו מהח' בגדי כהונה שלו.
ג. כשם שפסל עבודתו כשהוא מחוסר בגדים, כן כשהוא ד' יתר בגדים, כגון שלבש השני מכנסים שני אבנטים וכהאי גוונא, או שהוסיף עליהם [ב] שום בגד בעולם.
ד. יהיתה לו רטייה על בשרו תחת בגדו, או ז' שהיו [ג] ממושמשין או מקורעין ועבד עבודתו פסולה.
ה. צריכין הבגדים ח' שיהיו לפי מדת הכהן, ואם ז' שהיו נגררין בקרקע או שהיו

זבח תודה

- [א.]** אי מהתם הו"א הנ"מ חיסור אבל יתור לא קמ"ל. והיינו דדינו ממש כמו מחוסר בגדים שחייב מיתה בידי שמים ג"כ [כן איתא ברמב"ם]:
[ב.] שלא ילבש של חול עמהן. וכ"ש של קודש, כן איתא בתו"כ פרשת צו (הובא במצות ה' אות ד'):
[ג.] ממושטשין. עיין רש"י שפירש בטיט.

מצות ה'

- א.** בזבחים יח. ילפינן מונתנו בני אהרן הכהן [אש על המזבח], שתיבת הכהן מיותר לומר דוקא בכיהונו, לימד על כהן גדול שלבש בגדי כהן הדיוט ועבד עבודתו פסולה. ומדכתב כן גבי נתינת אש שהיא עבודה שאינה מעכבת הכפרה, יודעים שבגדי כהונה מעכבים, אפילו בעבודה שאינה מעכבת כפרה.
ב. שם חסר אחת וכו' ועבד עבודתו פסולה.
ג. כנ"ל באות א' ב'. ד. ברייתא שם וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים וגו', הכהנים

בכיהונו, לימד על כהן הדיוט שלבש בגדי כהן גדול ועבד עבודתו פסולה, ואמרינן בגמ' דאצטריך ללמד דיתור בגדים גם פוסל. ובתו"כ (זו פ"ז ה"א) ולבש הכהן מדרו בד וכו', בד שלא ילבש עמהם בגדים אחרים וכו', יכול לא ילבש עמהם בגדי קדש אבל ילבש עמהם בגדי חול, ת"ל ומכנסיו בד ילבש על בשרו. ונראה דמקרא דבני אהרן הכהנים, ילפינן כשמוסיף בגדי כה"ג, ומבד ילפינן שלא ילבש שנים מאותו הבגד ומוזה שכתוב עוד מכנסיו בד ילפינן אפילו [כשהבגד השני הוא] בגד חול. ה. ברייתא שם לבש שני מכנסיים וכו' ייתר אחת [הוסיף עליהם שום בגד בעולם. רש"י] או שהיתה לו רטייה על בשרו וכו' ועבד עבודתו פסולה. ו. שם וברש"י רטייה שחוצץ בין בשרו לבגד, דבעינן לבש על בשרו ואם הוא שלש על שלש או שהוא בגד חשוב אפילו פחות מזה הוא יתור בגדים ופסול אפילו שלא במקום בגדים, וכלדקמן סעי' ט'. ז. שם (יט:): או שהיו ממושמשין או מקורעין ועבד עבודתו פסולה. וברש"י ממושמשין, בטיט: מקורעין, ואפילו הן חדשין, דלאו בגד הראוי לעבודה הוא, דבעינן לכבוד ולתפארת. ח. זבחים לה. (וכ"ת קמדלי לה) והתניא מדרו, [ולבש הכהן מדרו בד] כמדתו, שלא יחסר ושלא יותיר. וכתב שיעור מדתו, רש"י בפסחים ס"ה: ד"ה כמדתו, כתב שוה לארץ (וכן משמע מדכתב בזבחים יח: מרושלין, נגררין בקרקע, משמע דעד הקרקע חשיב כמדתו). והרמב"ם בפ"ח מכלי המקדש ה"ז כתב אורך הכתנת עד למעלה מן העקב ואורך בית יד שלה עד פס ידו ורחבו כרחב היד, ולכך כתב שם בה"ד (נפ"י מנושלין) ארוכים יותר ממדתו. ט. שם יח: כרב דאמר אחד זה

עין משפט

ה טז

ו טז ה"ט והי"ג.

ז טז ה"ה.

י קצרים פחות ממדתו ועבד עבודתו פסולה. ואם יא היו נגררין בקרקע וסלקן ע"י אבנט כשרין.

ו. צריכין ה יב שיהיו חרשים למצוה, יג ואם היו ישנים ועבד עבודתו כשרה. צריכין יד שיהיו של בויג, ויהיו שזורין ויהיו חוטן כפול ששה, [יד] וכל זה הוא לעיכובא, ודעת הרמב"ם דחוטן כפול ששה הוא טו רק למצוה.

זבח תודה

וה"ה בדם כדלקמן בדף ל"ה:

[לז]. יש מהן למצוה יש מהן לעכב. עיין ברש"י שכתב וז"ל ויש מהן לעכב בויג ושזורין וחוטן כפול ששה וכו'. שמענו יוצא מפורש מדברי רש"י דהא דבעינן חוטן כפול ששה היינו לעכב. אמנם הרמב"ם פ"ח מהל' כלי המקדש הל' י"ד כתב וז"ל כל מקום שנאמר בתורה שש או שש משזר צריך שיהיה החוט כפול ששה, ומקום שנאמר בד, אם היה חוט אחד לבד כשר, ומצוה מן המובחר שיהיה כפול ששה. ומתוך זה אנו רואין שהרמב"ם ס"ל שלא כדברי רש"י דסבירא ליה דהא דאמרינן בגמרא יש מהן [לעכב] (למצוה), קאי נמי על הא דקתני בבביתא חוטן כפול ששה. ומקורו של הרמב"ם הוא נראה שהוא דהא דקתני בבביתא דיומא (ע"ט ע"ז) דברים שנאמר בהן שש צריך שיהא חוטן כפול ששה כו'. משמע מזה דהיכא דלא קתני שש אלא בד לחוד, אינו לעיכובא שיהיה חוטן כפול ששה. ויש לדחות דקתני לשון זה משום סיפא דהיכא דנאמר משזר צריך שיהיה שמונה. ולענין דינא נראה עיקר פרש"י דהרי כתיב בפ' פקודי ויעשו את הכתנות שש מעשה אורג, הרי מפורש

מצות ה'

ואחד זה היינו בין מרושלין [שארובין יותר מדאי] ובין מסולקין [שקצרים יותר מדאי] פסולין. י. ואפילו ארוכים כמדתו אלא שהגביהן פסול וכנ"ל. יא. שם רב חדא תני, מרושלין שסילקן ע"י אבנט כשרין, [דאבנט מיגז גאז, והוי כמאן דליתא]. יב. שם ת"ר בד... שיהיו חרשים. יג. שם (חרשים אין שחקין לא) והתניא משוחקין כשרין וכו', ומשני למצוה. יד. [היינו אותם בגדים שנאמר בהן בד (אבל האבנט, וחושן ואפוד של כה"ג היה בהם צמר ומעיל כולו צמר), וכדאיתא] שם ת"ר בד שיהא של בויג. (בד שיהיו חרשים), בד שיהיו שזורים, בד שיהא חוטן כפול ששה. ואמרינן שם בגמ' דיש מהן למצוה ויש מהן לעכב. ופרש"י שם בר"ה דברים שנאמר בהן בד צריכין וכו' יש מהן למצוה, חרשים למצוה לנוי, דלאו ממשמעותא אתי. ויש מהן לעכב, בויג ושזורים וחוטן כפול ששה, בויג כדמפרש ואזיל דבר העולה מן הקרקע בד כבד. שזורים, כיון דבד היינו בויג ובעלמא קרי להו שש משזר, וחוטן כפול ששה כדאמרינן בסדר יומא (ע"ט): וילפינן וכו' מקראי דברים שנאמר בהן שש חוטן כפול ששה ויליף ליה לעיכובא. מז. כן משמע מדפרכינן ולמעמיך בד שיהא חוטן כפול ששה, בד חד חד לחודיה משמע, אלא הכי קאמר בגדים שנאמר בהן בד צריכין שיהיו של בויג, חרשים, שזורים, שיהא חוטן כפול ששה, יש מהן למצוה, ויש מהן לעכב וכן פרש"י שם, שמה שלא נלמד ממשמעותא דבד לא מעכב, אלא שכתב שחוטן כפול ששה, ילפינן מקראי בסדר יומא (ע"ט): דברים שנאמר בהן שש חוטן כפול ששה, ויליף ליה לעיכובא. והרמב"ם סובר דרק היכא דנאמר, אבל ביה"כ או בתרומת הדשן שלא נאמר בהן שש, אינו מעכב. ועיין זב"ת ול"ת. וע"ע מל"מ.

זבח תורה

אפשר לדחות דאין לימוד ר' יוסי בר חנינא מבד שנאמר בבגדי לבן של כה"ג, רק מהאי קרא דמייתי הגמרא מקודם ואת מכנסי הבד שש משזר. ועוד ראייה לרש"י מדמסקינן שם בסוגיא דחד שש איצטריך לבגדים שלא נאמר בהן שש, וילפינן שם בסוגיא דאף במעיל בעינן ⁽⁷⁾שיהא חוטן כפול ששה, אף שלא נאמר בו שש, ואמאי לא ילפינן ממילא מזה דה"ה בגדי לבן של כה"ג ביוהכ"פ, או של תרומת הדשן שלא נאמר בו שש, [ואטו משום דכתיב בהן בד דבאמת בד ושש ⁽⁸⁾חדא מילתא היא מגרע גרע]. ואין לומר דוקא למעיל שלא נאמר בו לא שש ולא בד מרבינן, אבל בגדים שנאמר בהן בד לבד ה"נ דמיגרע גרע משום דלשון בד מורה ההיפוך שיהא כל חד וחד לחודיה, וכמו דאמרינן בזבחים י"ח ע"ב, זה א"א לומר ⁽⁹⁾דא"כ אמאי בעי לכתחלה שיהא חוטן כפול ששה הא מלשון בד מורה שלא יהא חוטן כפול ששה, וא"כ צריכין אנו לומר דלשון בד מפרשינן לפי הבנתו הפשוטה דבד היינו שש, וא"כ נילף מיתורא דשש גם לענין זה כמו דמריבין לענין מעיל:

דאפילו לכ"ג נמי בעינן בבגדי לבן שלו שיהיה חוטן כפול ששה, ואיך נאמר דהא דכתיב בד גבי כ"ג ביום הכפורים בבגדי לבן ⁽¹⁰⁾דלא בעינן שיהיה חוטן כפול ששה [וממילא הוא הדין גבי תרומת הדשן דלא כתיב רק בלשון בד נמי בעינן שיהיה חוטן כפול ששה]. ואין לומר דהא דכתיב בפ' פקודי ויעשו את הכתנות שש לאהרן ולבניו, אינו אלא בבגדי לבן שמשמש כ"ג בכל ימות השנה, אבל בגדי לבן שמשמש כ"ג ביוה"כ לא ⁽¹¹⁾בעינן שיהיה חוטן כפול ששה, זה אי אפשר לומר כן, דהרי חזינן בסוגיא דיומא שם דקא בעי מנלן דשש כתנא, וקאמר ר' יוסי בר' חנינא אמר קרא בד, דבר העולה מן הקרקע בד בבד, הרי מוכח מזה ⁽¹²⁾דילפינן מבגדי לבן של כ"ג ביוהכ"פ לבגדי לבן שמשמש בשאר ימות השנה, דאי לאו הכי מאי ראי' מייתי דלמא ביוהכ"פ הוא דבעינן שיהא מפשתן, אבל בשאר ימות השנה מנלן, וע"כ דילפינן אהדרי ⁽¹³⁾א"כ לענין זה דבעינן חוטן כפול ששה נמי ילפינן מהדרי בגדי לבן של כ"ג ביום הכפורים מבגדי לבן שלו של כל ימות השנה, [אך

לחמי תורה

- (א) היינו לעכב, דלמצוה ודאי בעינן.
- (ב) לעכב.
- (ג) איך אפשר ללמוד מבגדי לבן ביוה"כ אם לא יודעים מהו שש, דשמא רק ביוה"כ הוא פשתן, ובשאר ימות השנה [שהיה לובש בגדי זהב וצמר צבוע תכלת וכו'] שמא לא היה הכתנת שש, וע"כ דלומדים ממכנסים שנאמר בו מכנסי הבד שש וגו', וכמו שכתב לקמן.
- (ד) אפשר היה לומר דא"נ, אבל ילפינן כפול ששה רק למצוה, (כיון דלא שנה עליו לעכב) אבל בד שהוא שש שילפינן מדבר העולה מן הקרקע בד בבד, לא שייך לומר למצוה, כיון דהילפותא הוא על עצם המין.
- (ה) אפשר דהוא רק לכתחילה, וה"נ ביוה"כ לכתחילה ילפינן מיניה שיהיה כפול ששה.
- (ו) אה"נ דהוי אותו מין אבל לא משמע כפול אלא לחודיה, וכדלקמן.
- (ז) אפשר דא"נ, רק כיון שנאמר בד [דמשמע לחודיה] וילפינן משש לבגדים שלא נאמר שש [דבעינן כפול ששה], לכן לכתחילה מצרכינן כפול ששה, ובדיעבד סגי בחד כמשמעו בד לחודיה, וכן כתב מהר"י קורקוס על הרמב"ם שם.

עין משפט
 ט טס פ"י ה"ג.
 ט טס ה"ע.

ז. כשהכהנים חוגרים האבנט ^{טו} הוא ^{טז} דוקא ^{יז} כנגד י" אצילי ידיהן.
 ח. כיצד סדר לבישת הבגדים. לובש י"ח המכנסים י"ט תחילה, כוהנו
 את המכנסים כ"א למעלה מטיבורו מעל מתניו, ואחר כך כ"ב לובש
 הכתונת, ואחר כך חוגר את האבנט כנגד אצילי ידיו, ומקיפו כ"ג כרך
 על כרך עד שגומר וקושר. ואחר כך צונף במצנפת כמין כובע. (רמב"ם כלי המקדש פ"י ה"ב-ג).
 ט. כ"ד כהן שלקה באצבעו כורך עליה גמי בשעת עבודה אפילו בשבת דאין שבות
 במקדש, ובלבד שלא יתכוין בזה להוציא דם. ודוקא בשמאל או אפילו בימין
 ה"ה ושלא במקום עבודה, אבל בימין במקום עבודה לא, ^[1] כ"ד הוי חציצה, ואפילו

זבח תודה

מצות ה'

[ה]. לא יחגרו במקום שמזיעין. וכן פסק הרמב"ם פ"י מכלי המקדש הלכה ב'. ונסתפקתי אם עבר ע"ז, אי הוי ע"ז בכלל ^(מ) (מחוסר אבנט, א) אפשר דהוא רק לנוי בעלמא לכתחלה, דומיא דמאי דמצריך בברייתא שיהיו חדשים למצוה משום האי טעמא ע"ש בהלכה ד'. ב) מצינו בגמרא דף כ"ב ע"ב לענין ערל דאף דכתיב בקרא בהדיא אזוהרה ע"ז, אפ"ה מצריך הגמרא קרא בהדיא לענין חילול עבודה, או אולי כיון דשלא במקומו הוא לא צריך קרא להכי, וצ"ע:

[ו]. ותיפוק ליה משום חציצה. העתקתי הרש"י דעירובין דאגמי נמי קאי, וכן איתא ברמב"ם ובריטב"א, ולא כדמשמע

י"ג. והיה לובשו מתחת לחלוקו בעורו לובש בגדי חול, כדי שלא יהיה ערום כשיפשוט בגדי חול. וכן כשפושט בגדי קודש היה משאיר המכנסים של קודש, ולובש בגדי חול, ואח"כ היה פושט מכנסי קודש [ולובש מכנסי חול], כמבואר שם [וברמב"ם פ"ד מתמידין ומוספין ה"ב]. ב. שהיה להם שניצנים [שהם כמין שרוכים וקושר בהם] כדאמרינן בנדה יג. בא. כמו שכתוב ממתנים עד ירכים יהיו. כב. כמו שכתוב (שמות נט) [ואת בניו תקריב] והלכשם כתנת וחגרת אתם אבנט וגו' וחבשת להם מגבעות. כג. שהיה ארכו ל"ב אמה וצריך להקיפו הרבה פעמים עד שגומר להקיפו כולו. כד. זבחים יט. תנן התם (עיונין קג): כהן שלקה באצבעו כורך עליה גמי במקדש אבל לא במדינה. וברש"י כורך עליה גמי בשעת עבודה, שגנאי הוא שתיראה שם מכתו, (ואע"ג דגמי מסי מכה, וכל דבר שיש בו משום רפואה אסור משום שבות, וכו', ה"מ במדינה, אבל במקדש לא גזרו). כה. כגון על גב היד. רש"י. כו. בין ידו לעבודה, ואסור, דבעינן ולקח הכהן, שתהא קבלה בעצמו של כהן, רש"י שם.

לחמי תודה

(ח) לכאור' מדכתוב לא יחגרו ביזע, ולא כתב שחוגרם כנגד הלב (כמו שכתב התרגום), משמע דהוא רק משום כבוד שלא יטנף האבנט, ולא מעכב בעצם מקום הלבשה.

תורת הלכות לבישת בגדי כהונה הקדשים צמ

בשמאל דוקא ב^כ בגמי. ^[1] אבל י^כ צלצול קטן הוא יתור בגדים. ודוקא כ^כ צלצול החשוב, אבל שאר דבר דוקא כשהוא מחזיק לשלש על שלש אצבעות, הא פחות מזה אינו בכלל בגד ולא הוא עי"ז יתור בגדים. ובמקום בגדים ^כ אפילו נימא אחת פוסל משום חציצה. י. ^כ לבהיתה לו כינה מתה על בשרו בשעת עבודה, ^כ או עפר, חוצץ. ^כ כינה ^כ חיה, או ^כ שנכנסה לו רוח בבגדו, או ^כ אבק עפר, או ^כ בגד רחב ואינו נוגע בבית השחי, או ^כ שהכניס ידו לתוך חיקו, או שהיה ^כ נימא מדולדלת תחת בגדו, או ^כ שיצא שערו בבגדו, ככולהו ^כ לכתחילה יזהר בהן,

מצות ה'	זבח תודה
כז. שאינו בגד. כח. איזור קטן נאה. כט. או חוצץ אפילו פחות מג' על ג' אצבעות. ל. שזהו שיעור של בגד קטן. לא. לפי שחוצץ בין הבגד לבשרו, וכתוב בבגדים (ויקרא ו) ילבש על בשרו.	⁽¹⁾ לכאורה ברש"י בענייניו ד"ה ותיפוק ליה, דרק אר"י קמקשה הגמרא, ואצלצול לבד קאי: [ז]. [אמר ר' יהודה בריה דר"ח לא שנו אלא גמי אבל צלצול קטן הוא יתור בגדים] וכן הלכתא. כן פסק הרמב"ם פ"י מכלי המקדש, וכתב הכ"מ הטעם משום דרבא אר"ח ס"ל כוותיה דבתרא הוא, וממילא נדחה דברי ר' יוחנן לגמרי. והנה אם נתפוס כל"ב בגמרא גם ר"י ס"ל כרבא, ולא פליגי ר"י ורבי יהודה בריה דר"ח אלא בצלצול. ולפ"ז אין לנו מקור לפסקו של הרמב"ם שפסק כר' יהודה בר חייא נגד ר' יוחנן, ואולי דס"ל דר' יהודה ב"ח היה גדול מר' יוחנן: [ח]. יצא שערו בבגדו. עיין ⁽²⁾ ברמב"ם, ולפי דבריו הכונה שיצא ⁽³⁾ שערו דרך

וכו' ושלא תכנס הרוח בשעת העבודה בין בשרו לבגדו עד שיתרחק הבגד מעליו. ומשמע רק שלא יתרחק, אבל מעט הוא דרך לבישה. לז. שם אבק עפר מהו. לז. שם. [אייר] בית השחי מהו שיחזיק, על בשרו בעיניו והא ליכא, או דלמא דרך לבישה בכך. [ועיין לעיל אות לא]. לח. שם הכנים ידו לתוך חיקו מהו, גופו מי חייץ או לא. למ. שם נימא מהו שתחזיק, נימא ודאי חייצא, אלא נימא מדולדלת מהו, וברש"י שם נימא, משמע דאתיא מעלמא [וזה ודאי חוצץ]. נימא מדולדלת, מן הבגד, מגוררת ותחובה בו קצת, אלא שנתקה מעיקרא. מ. שם בעי רב אשי יצא שערו בבגדו מהו, שערו כגופו דמי, או לאו כגופו דמי. וברש"י יצא שערו, מראשו למטה, עד שנכנס בין כתונת לבשרו, מהו, את"ל ידו לא חייצא, שערו מאי. [וצ"ל דאיירי משערות פאותיו או זקנו דאל"כ תיפוק ליה משום פרוץ ראש]. מא. משום דלא נפשטה הבעיא. לכן לכתחילה יזהר, אבל

לחמי תודה

(ט) ונראה דלרש"י כאן גם סובר דבגמי הוא חציצה במקום עבודה, אלא סבר דעיקר הקושיא הוא על ר"י דאמר לא אמרו יתור בגדים אלא במקום בגדים, דמשמע דשלא במקום בגדים לא פוסל כלל, משא"כ מתני' דכורך עליה גמי לא דיבר במקום מסוים.

(1) פ"י ה"ז מכלי המקדש.
(2) שער גופו.
(3) שער גופו.

עין משפט

יד פ"ד מהל' תפילין
ה"ג.

טו פ"י מהל' כלי
המקדש ה"ו.

[ט] ובדיעבד אין נפסל העבודה בכך.

יא. י' מב' כהנים בעבודתם ולוים בדוכנן וישראל במעמדן, פטורין מן התפלה ומן התפילין, דהן עוסקין במצות, ופטור ממצוה אחרת. **י"ו** ואם הניחו הכהנים **מג** תפילין של יד חוצצת, דהוא בין בגד לבשר. **מז** משא"כ של **מה** ראש.

יב. **מ"ו** בגדי כהונה מותר ליהנות בהן לפיכך לובש אותן ביום עבודתו [**מ"ז** במקדש] **מ"ח** אפילו שלא בשעת עבודה, חוץ מן **מ"ט** האבנט מפני שהוא שעטנו אסור

זבח תורה

מצות ה'

נקבי הבגד, ובעי הגמ' אם שערו כגופו דמי, וא"כ המקום הזה אין מתכסה בבגדי כהונה ופסול, אם לאו כגופו דמי, ולא איכפת לן בזה, כנלענ"ד. ולפי שראיתי איזה אחרונים שנתקשו לפי דברי הרמב"ם העתקתי: **[טז]**. וכולהו בעיא דלא איפשטא וכו'. כן

בדיעבד לא פסלינן העבודה מספק, וכן פסק הרמב"ם בכל הבעיות שלא נפשטו בהל' עבודה (ונראה הטעם משום דס"ל ספק דאורייתא מדאורייתא לקולא ולכן יצא בדיעבד וע"ע זב"ת). **מב.** ברייתא שם, ופרש"י ולוים בדוכנן, לשירה ישראל במעמדן, על כל משמר ומשמר היה מעמד של ישראל בירושלים, שבאין ועומדין בעזרה בשעת התמיד, והן שלוחי כל ישראל לעמוד על קרבנן, דכתיב תשמרו להקריב לי במועדו, שתהא שמירתכם עליו בשעת הקרבנות (נמסכת מעניט נו). **מג.** שם בעי ר"ז תפילין מהו שיחוצו וכו' ומטא לקמיה דרבי אמי, א"ל תלמוד ערוך הוא בדינו, תפילין חוצצות. **מד.** שם והתניא אם הניחן אינן חוצצות, לא קשיא הא דיד הא דראש וכו'. **מה.** שם (מ"ש וכו' דראש נמי כתיב ושמת המצפנת על ראשו) תנא שערו היה נראה בין ציץ למצנפת ששם מניח תפילין, וברש"י שם שערו של כה"ג שהיה נראה בין ציץ שעל מצחו למצנפת שבנוכה ראשו, ששם מניח תפילין הלכך ליכא חציצה, [וכן לכהן הדיוט היה מקום פנוי שהיה יכול להניח שם תפילין, עיין תוס' עירובין צה: ד"ה מקום יש].

מו. ביומא סט. (וממיל מ:) ת"ש בגדי כהונה היוצא בהן למדינה אסור, ובמקדש בין בשעת עבודה ובין שלא בשעת עבודה מותר מפני שבגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן. **מז.** אבל שלא במקדש אסור כנ"ל. ופרש"י ביומא שם למדינה אסור, שנוהג בה דרך חול. [וכ"כ רבנו אליקים שם משום שנוהג בהן בזיון]. ותוס' שם כתבו דאפילו בעזרה אסור לכתחילה ללבושן שלא לצורך עבודה, דקאמר בגדי כהונה אין בהן מעילה לפי שלא ניתנה תורה למלאכי השרת, פי' שיוכלו להזהר להסירן מיד אחר עבודה, ומשמע הא לכתחילה ללבושן אסור, דבוה אפשר להזהר. **מח.** בקידושין נד. אמרינן הטעם לפי שלא ניתנה תורה למלאכי השרת. וברש"י שם (ד"ה נמנומ נהניס) שלכך הוקדשו מתחילה ליהנות בהן שונגין רק שלא יתכוין לחללן, שלא נתנה תורה למלאכי השרת שיהו הכהנים זרויזים כמלאכים להפשיטן בגמור עבודה ולא ישהום עליהם בגמור העבודה כהרף עין. ומתוס' הנ"ל (נאומ הקודס) משמע דיש לזהר לכתחילה שלא במקום הצורך לא ללבוש, וא"כ אף אם לבשו לצורך עבודה, אם אין צריך יותר לעבוד לכא' יש לפשטו, וכן משמע מיומא כה. דאמרינן שם לרב ששת דס"ל דהפייסות היה בבגדי קדש, ואחר הפייס מסרום לחזנים להפשיטן בגדי קודש, ולכאורה למה צריך להפשיטן הרי יעברו אח"כ שאר עבודות (שיקריבו קרבנות יחיד), ולתוס' הנ"ל ניחא כיון דאין עובדים עתה רק אחר שיקטירו אברי התמיד, ואפשר לזהר בוה לפושטן ולחזור ללבושן לכך היו מפשיטין אותן. **ממ.** כמ"ד (יומא יב:) אבנטו של כה"ג בשאר ימות השנה זהו אבנטו של כהן הדיוט. וכדכתיב (שמוט לט) ואת האבנט

תורת הלכות לבישת בגדי כהונה הקדשים קא

לכהן נהדיוט נא ללובשו אלא בשעת העבודה. (רמב"ם פ"ח מהל' כלי המקדש הי"ח).

מצות ה'

שש משור ותכלת וארגמן ותולעת שני וגו'. [ושש היינו פשתן, ותכלת וארגמן ותולעת שני היינו צמר צבוע]. נ. דוקא כהן הדיוט אבל כה"ג משמע דמותר. ועיין במפרשי הרמב"ם שם. נא. ודעת הראב"ד שם דמותר כל היום במקדש. וע"ע רמב"ם וראב"ד סוף הל' כלאים.

זבח תודה

הוא דעת הרמב"ם דבדיעבד בכולהו אם עבד אין עבודתו פסולה, דמחמת ספיקא (יב) א"א להביא חולין לעזרה עי"ש בכ"מ:

לחמי תודה

(יב) ולענ"ד הרמב"ם לשיטתו (בפ"ט ה"י מטומאת מת) דספק דאורייתא לחומרא רק מדרבנן, ומדאורייתא לקולא לכך בספק כשר בדיעבד.



קידוש ידים ורגלים

(מפיוש הרמב"ן על התורה)

זרחצו אהרן ובניו וגו'. הרחיצה הוּו דרך כבוד שלמעלה, כי כל הקרב לשולחן המלכים לשרת וליוגע בפת בג המלך ובין משתיו רוחץ ידיו בעבור היות הידים עסקניות. והוסיף כאן לרחוץ הרגלים בעבור היות הכהנים משרתים יחפים ויש בני אדם שיש ברגליהם זוהמא וכיעור:

ועל דרך האמת, בעבור היות ראש האדם וסופו הידים והרגלים, כי הידים למעלה מכל גופו בהגביהו אותן, והרגלים למטה, והם בצורת האדם רמו לעשר הספירות שיהיה כל גופו ביניהם, וכמו שאמרו בספר יצירה (פרק ו) כרת לו ברית בין עשר אצבעות ידיו ובין עשר אצבעות רגליו במלת הלשון ובמלת המעור, לפיכך נצטוו משרתי עליון לרחוץ הידים והרגלים. והרחיצה הזאת לקדושה תרגם אותה אונקלוס, ומן הענין הזה תקנו רבותינו נטילת ידים לתפלה, שיתכוין לזה, כטעם נשיאות כפים. והרחיצה היא המצוה, אבל הכיור צוה בו להזמנה ואיננו מעכב ולא מצוה, כי ביום הכיפורים כהן גדול מקדש ידיו ורגליו מקיתון של זהב שהיו עושין לכבודו (יומא מג ב), אבל למדנו מן הכיור כי צריכה כלי:

שמות ל, יט



הלכות קידוש ידים ורגלים

פרק א

מי מקדש וכיצד מקדשין

עין משפט
א רמב"ם פ"ה
מציאת מקדש
ה"ו.
ב שם ה"ו.

א. מצות עשה לקדש כהן^א העובד ידיו ורגליו ואח"כ יעבוד שנאמר ורחצו אהרן ובניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם. וכהן^ב שעבד ולא קידש ידיו ורגליו שחרית חייב מיתה בידי שמים, שנאמר ירחצו מים ולא ימותו, גועבודתו פסולה בין כהן הדיוט בין כהן גדול (רמב"ם פ"ה מציאת מקדש ה"ה).^ד כהן גדול שלא טבל ולא קידש ידיו ורגליו בין בגד לבגד ובין עבודה לעבודה וביורה"כ, אם קידש בשחרית^ה עבודתו כשרה.

ב. כיצד מצות קידוש מניח ידו הימנית על גבי רגלו הימנית, וידו השמאלית על גבי רגלו השמאלית, ושוחה ומקדש. והקידוש^ו יהיה דווקא בעמידה ולא

מצות ה'

א. אבל אם נכנס לעזרה שלא לעבודה א"צ שנאמר בגשתם וכו' לשרת (זמנים יט:). ואסור להכנס להיכל מי שלא רחוץ ידיים ורגלים אפילו שלא לעבודה, כדתנן בפ"ק דכלים (מ"ט), ורמב"ם (פ"ז מהל' צית הנמירה ה"ה). ועיין ר"ש בכלים שם [אי היו דאורייתא או מעלה דרבנן]. **ב.** היינו עבודה שזר חייב ע"ז מיתה כגון זריקה והקטרה ניסוך היין והמים, כדאיתא ביומא (כד.). אבל קבלת הדם והולכה, ושאר עבודות הפסולות בור שאין בהם מיתה, אע"פ שחילל עבודתו אינו במיתה, [כדתנן בזבחים (ק"ג): פרק בתרא], ועבודות הכשרות בור א"צ קידוש. כמבואר ביומא בה: עי"ש.

ג. בזבחים יח. ילפינן מג"ש חוקה חוקה ממחוסר בגדים, שנאמר בקידוש ידים ורגלים חק עולם לו ולזרעו לדורתם, ובבגדי כהונה נאמר (צטמות נט, מג) חוקת עולם, כמו שמחוסר בגדים מחלל עבודה (דילפינן טז), אף שלא רחוץ ידים ורגלים מחלל. ד. שצריך לטבול ולקדש כל פעם שמשנה מבגדי זהב לבגדי לבן, ומבגדי לבן לבגדי זהב. שעבודה של לפני ולפנים היה עושה בבגדי לבן, ועבודת חוץ בבגדי זהב, כדתנן ביומא (ג.) ויליף ליה שם (לג.).

ה. בזבחים (י"ט: וציומא ל:). ת"ר כה"ג שלא טבל ושלא קידש בין בגד לבגד ובין עבודה לעבודה ועבד עבודתו כשרה, ואחד כה"ג ואחד כהן הדיוט

לא ישיבה].

עין משפט
ג סס.

בישיבה, וועמידה על ידי סיוע חבירו שלא יפול ג"כ לא הוי בכלל עמידה. [א] ושיעור הקידוש הוא [ב] יעד יא לפרק, דהוא חיבור פיסת היד עם תחילת קנה הזרוע, [ג] יב וברגל הוא עד לקרסול, יג והוא הפרק של פרסת הרגל. (ז"ט).

ג. יד כל דבר שחוצץ בטבילה בגוף, [ד] חוצץ בקידוש ידים ורגלים במקדש.

זבח תודה

[א]. [גרסינן זמסכת חולין (קו) מ"ר קידוש ידים זמקדש עד הפרק, נטילת ידים לחולין עד לפרק לתרומה עד לפרק, וכל דבר שחוצץ נטבילה בגוף חוצץ נטבילת ידים לחולין וזקידוש ידים ורגלים זמקדש]. ת"ר קידוש וכו'. כן הוא גירסת הרי"ף מקדש ואח"כ חולין ואח"כ תרומה, ומשום דקידוש דאורייתא נקט ליה ברישא ואח"כ חולין דבר המצוי [תר"י]. ענין חולין ותרומה נתבאר שם ובמפרשים:

[ב]. עד לפרק. ואמרינן בערכין [י"ט] דשיעור זה הוא הלכה למשה מסיני, דורחצו ידיהם המקדש הוא רק עד לפרק, דהוא חיבור פיסת היד עם תחלת קנה הזרוע, ואף דלחולין ותרומה נחלקו המפרשים בשיעורו, בקידוש ידים כו"ע מודו. ויש מי שרצה לפרש פירוש אחר ואפרכו דבריו בתוס' חולין שם:

[ג]. במקדש עד לפרק. ובתוספתא דידיה תנא שיעור גם לרגלים, וז"ל הכהנים מקדשין במקדש בידים עד לפרק וברגלים עד הסובך

עכ"ל. ופירש שם (הגר"א וז"ל עד הסובך. פי' היינו כמו הפרק ביד, והוא פרסת הרגל עד הקרסול נקרא סובך. וזהו פי' ר' יהודה שאמר בסוף פרק הזרוע דשוק של שלמים היינו מפרק של ארכובה עד הסובך, היינו נמי אותו מקום [וע"ש עוד מש"כ בזה]. ואף דרש"י וכל המפרשים פירשו פי' אחר בדברי ר' יהודה, הוכיח הגר"א (ד) פירושו מענין קידוש דהוא בע"כ רק אותו מקום כמו ביד, ונקרא סובך, א"כ ה"ה שם. ועי"ש בסוף פרק הזרוע בפי' המשניות להרמב"ם: [ד]. וכל דבר שחוצץ וכו'. היינו שמפריד בין הגוף והמים, כגון בצק וטיט יבש וזפת ודיו ודם יבשין [רש"י], ועוד הרבה דברים המבוארין בהלכות טבילה ונט"י. וגרסינן בגמרא

לחמי תודה

(א) וכע"ז הביא שם החסדי דוד (ריש פ"ב) בשם ר"ש סוף פ"ב דידיה. וכ"כ המאירי בסוף ברכות (בקונדרס בית יד שער י"ב) עי"ש.

(ב) וכבר כתבו כן תוס' במנחות לו. בד"ה קיבורת עי"ש. ומוכיחים כן גם מירושלמי דמצות חליצה סוף ה"א.

מצות ה'

ז. שם עמידה מן הצד [כגון ע"י סיוע חבירו] איכא ביניהו, ולרבנן לא שמויה עמידה. ועיין בש"מ שם (אות ד) בשם רבינו פרץ ז"ל ור' יחיאל מפריש היה אומר דדוקא שלא היה יכול לעמוד בלא סמיכה לא שמה עמידה, אבל היכא שהיה יכול לעמוד בלי סמיכה אף כי עושה סמיכה שמה עמידה. ומורי אומר אם הוא סומך כל כך בחזק שאם תנמל הדבר שהוא סומך עליו יפול לא שמה עמידה, ואם לאו שמה עמידה. עכ"ל. י. ברייתא בחולין קו: וערכין יט: קידוש ידים ורגלים במקדש עד הפרק. ופרש"י מקום חבור היד והזרוע, וכן נקטו תוס' בחולין (קו): ד"ה אמר עי"ש. יא. מקום חיבור היד לקנה הזרוע. שהוא סוף היד. [רגל בלשון תורה זה פרסת הרגל, כמבואר במצות חליצה ובערכין יט:]. יב. תוספתא ידים פ"ב מ"א. [ותמים דעים להראב"ד סי' סו]. ומאירי סוף ברכות בקונדרס בית יד שער י"ב. יג. עיין זבח תודה. יד. כדתניא בחולין קו: וכל דבר

תורת הלכות קידוש ידים ורגלים הקדשים קה

ד. ^{טו} קידוש ידיו ורגליו ביום אין צריך לקדש בלילה ^{טז} אם לא יצא ^{יז} ולא הסיה

מצות ה'

שחוצץ בטבילה כגוף חוצץ בנטילת ידים בחולין ובקידוש ידים ורגלים במקדש. (והנילוו ה"ף זככות מ"א:) ודברים החוצצים מבואר באו"ח סי' קס"א [ומ"ב שם] וי"ד סי' קצ"ח עיי"ש.

מז. בזבחים יט: ת"ר קידוש ידיו ורגליו ביום אין צריך לקדש בלילה, בלילה צריך לקדש ביום דברי רבי, שהיה רבי אומר לינה מועלת בקידוש ידים ורגלים. [וברש"י שם ועמוד השחר הוא העושה לינה, בפרק המזבח מקדש פז.], ואמרינן בגמ' שם מאי טעמא דרבי דכתיב בגשתם [ירחצו מים וגו'] בגשתם אל המזבח לשרת. [וברש"י שם וגישה דשחרית גישה אחרית היא, שהרי יש כאן מערכה חדשה. (וידוע דהלכה כרבי מחבירו).]

ומשמע מרש"י (שם כ. ד"ה מיהרו, וז"ל וקס"ד בכהנים שעבדו כל הלילה קאי ומקודשי ידו"ר היו וצריכין לחזור ולקדש עכשיו שמא תמשך עבודה זו עד היום ויפסל קידוש הלילה בלינת עמוד השחר וכו'). ומשמע דמשום גישה אחרית א"צ (צ) ותוס' (שם כא. ד"ה כיוור וכו' וז"ל אבל קשה היאך היו עושין תרומת הדשן וכו' וי"ל בכהנים ישנים שניעורו כל הלילה וא"צ לקדש וכו'), דאי

קידוש לאברים ופדרים ובא לעשות תרומת הדשן וכו' קודם עלות השחר דאין צריך קידוש אפילו שיש כאן לכאור' גישה חדשה. ואפשר דבעי תרתי גישה חדשה עם יום חדש. **ואם** עוסק באותה גישה ועלה עמוד השחר, כגון שעסק בהיפוך אברים ופדרים של יום שעבר, קודם תרומת הדשן, גם צריך קידוש חדש לרבי משום פסול לינה דרבנן, כ"כ המהרת הקודש (זנמיס יט) על רש"י ד"ה צריך לקדש ביום, וכן משמע מרש"י כ. ד"ה ולינה דרבנן. **מז.** אבל אם יצא או הסיה דעתו או בשאר דברים המבווארים לקמן, צריך לחזור ולקדש. יז. כתב בס' החינוך (מ"ז קו) ועובר עליה ולא קידש ידיו ורגליו

לחמי תורה

(ג) שם, שכתב רוב שער וכו', ועיין תוס' שם.

(ד) וכ"כ המנחת חינוך מצוה קו אות י'.

(ה) וז"ל וכתב סמ"ק וכל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בנטילה כגון רובו אפילו אינו מקפיד. וצ"ע איך מוכיח מדבריו דאיירי ברוב ידיו ולא רוב גופו, וי"ל דאם כן אם יהיה חציצה על רוב גופו ולא בידו גם יחצוץ, וזה ודאי לא מסתבר.

(ו) משמע דרוב יד א' חוצץ ואין מצרפין ב' הידים והרגלים, אלא כיון דשייך ליטול יד א' [וכדאיתא בגיטין טו:] וה"ה לענין קידוש משמע מרבינו שאפשר לקדש יד א', כמו ששייך לקדש הידים או הרגלים בפנ"ע וכדמוכח ביומא כט. דאפשר היה לעשות קידוש רגלים לבד כשהטיל מים ולא שפסף. [ועיין מנ"ח מ' קו].]

עין משפט

ד טס ה"ט.

ה טס ה"ע.

דעתו, [ה]בלילה ז' יח צריך לחזור ולקדש ביום. ודוקא כגון שקידש להקטיר חלבים שהוא סוף עבודת יום אתמול. י' יט אבל אם קידש לתחילת עבודת היום כגון לתרומת הדשן, א"צ לחזור ולקדש לשאר עבודות כשיאור היום.

זבח תודה

מצות ה'

שחרית, או שיצא מן המקדש והסיח דעתו וחזר ועבר בלא קידוש, חייב מיתה בידי שמים. ועבודתו פסולה. ע"כ. והיינו דכיון דיצא והסיח דעתו כשנכנס הוי ביאה אחריתי ונתחייב מחדש. (וביצא ולא הסיח דעתו זה בעיא דלא איפשטא עיין לקמן ס' ז', ומשמע ק' מדברי החינוך דבהיסח הדעת בפנים אין חיובו מדאורייתא. ועיין לקמן ס"ק כד.)

יח. כנ"ל באות טו. ימ. שם (כ:) אמר רבי יוחנן קידש ידיו ורגליו לתרומת הדשן למחר אינו צריך לקדש שכבר קידש מתחילת עבודה, ומוקים לה רבא כראב"ש [שסובר שאין לינה, מועלת בקידוש יו"ד], וראה רבי יוחנן דבריו בתחילת עבודה, ולא בסוף עבודה. ולכך אם קידש לתרומת הדשן שהוא תחילת עבודת היום א"צ לחזור ולקדש, לפי שנחשב אותו גישה. [ועיין מאירי יומא כב. דאפילו ברגלים שהיה תורם מאשמורה הראשונה ובינה"כ שהיה תורם מחצות מהני. ונמצא דאם מקדש להקטיר חלבים אפילו סמוך לעלות השחר צריך לחזור ולקדש ביום, ואם מקדש לתרומת הדשן אפילו בתחילת הלילה א"צ לחזור ולקדש].

אומר אין לינה מועלת בקידוש ידים ורגלים וכו'. והלכתא כרבי בסוף עבודת היום דפסל בה לינה. והלכתא כראב"ש בתחלת עבודת היום דלא פסל בה לינה. דהכי אמר ר' יוחנן קידש ידיו ורגליו לתרומת הדשן, למחר א"צ לקדש שכבר קידש מתחילת עבודה. ומסיק רבא דטעמיה דר"י משום דראה דברי ר"י בתחילת עבודה. [והלכתא כרבי בסוף וכו'. כן פסק הרמב"ם פ"ה מהלכות ביאת מקדש הלכה ה' דהלכה כרבי מחבירו, [ובסמ"ג בענין זה איתא דבר תמוה (ז)ע"ש], ובפרט דר' יוחנן פסק כוותיה לענין סוף עבודה אליבא דרבא:

לחמי תודה

(ז) במ"ע קע"ה, וז"ל אף על פי שהלכה כרבי מחבירו כאן הלכה כרבי אלעזר ברבי שמעון, דא"ר יוחנן (שם כ, א) קידש ידיו ורגליו לתרומת הדשן למחר אינו צריך לקדש שכבר קידש מתחילת העבודה, ומעמידה רבא כרבי אלעזר ברבי שמעון שאומר אין עמוד השחר פוסלתו בלינה. ורבינו משה (פ"ה הל' ח, ט) פסק כרבי ואביי שמעמיד ההיא דר' יוחנן כרבי ולינה (כרבנן) [דרבנן] ומודה רבי שמקרות הגבר ועד צפרא לא פסלה לינה. עכ"ל: [וסבר רבינו דמה שכתב הסמ"ג הלכה כראב"ש היינו לכל

תורת הלכות קידוש ידים ורגלים הקדשים קז

ה. 'קידוש ידיו ורגליו' כ ונטמאו בדבר שטומאתו מדברי סופרים
עין משפט
בא מטבילין ואין צריך לקדש, ואם [1] הוציא ידיו חוץ לעזרה נבחרו 1 עט ס"א.

מצות ה'

זבח תודה

ב. כגון הנך מ"ח דבר שגזרו עליהם שמטמאים [1]. יצאו ידיו לא קמבעיא לן וכו'. וכן פסק את הידים, [אם הוציא ידיו חוץ מהמקדש ונגע בהם, כיון שבתוך המקדש לא גזרו על טומאת ידים עיין רמב"ם פ"ח מהל' אבות הטומאה ה"ו.

כ"כ במנחת חינוך מ' ק"ו]. או שנגע בפיגול או נותר שגזרו עליהם במקדש [משום חשדי או עצלי כהונה כמבואר בפסחים קכ"א, עיין רש"י זבחים כ: ד"ה ונטמאו, ובעולת שלמה]. כא. היינו שמטביל את הידים במקוה כדתניא בזבחים כ: קידוש ידיו ורגליו ונטמאו מטבילין וא"צ לקדש. כב. בברייתא

לחמי תודה

מילי אפילו במכאן עד עשרה ימים, ולכך תמה בזה דהרי ר"י ראה דבריו רק בתחילת עבודה ולא בסוף עבודה]. ונראה דמה שכתב הסמ"ג הלכה כראב"ש כונתו דוקא לתחילת עבודה וכראב"א, ולאפוקי מאביי שמעמידו כרבין]. וכדמוכח ממה שכתב שם אח"כ וז"ל מה שאמרנו המקדש ביום אינו צריך לקדש בלילה כד"א שלא יצא מן המקדש ולא ישן ולא הטיל מים ולא הסיח דעתו. ומדכתב 'שאמרנו המקדש ביום אין צריך לקדש בלילה', ולא נקט בלילה א"צ לקדש ביום [וכן אפילו מכאן ועד עשרה ימים] כראב"ש. מוכח דנקט כר"י וכדפריש רבא. [ולכך לא הביא הסמ"ג שם פלוגתת רבי וראב"ש רק בקידוש בלילה אם צריך לקדש ביום, ולא הביא הברייתא השניה בעומד ומקריב דלרבי לאורה טעון קידוש ולראב"ש אפילו מכאן ועד י' ימים א"צ]. ועיין מהר"י קורקוס על הרמב"ם שם שמפרש שהרמב"ם גם פסק כראב"ש בתחילת עבודה, ולכך כתב בה"ט א"צ לחזור ולקדש וכו' שהרי בתחילת עבודת היום קידש. וכן נקטו בקרן אורה ומנ"ח ובאבן האזל שם. וכמו שכתב רבינו כאן.

ונראה עוד דהסמ"ג למד דרבא דאמר דרבי יוחנן ראה דבריו של ראב"ש בתחילת עבודה ולא בסוף עבודה. דלכאוף תמוה דר"י מכריע בדברי תנאים אם הם לא חילקו בזה [עיין פסחים כא. דאין דעה שלישית מכרעת, ורק אם נתנו הקודמים מקום לחלק בזה, כמבואר ברש"י שם]. וע"כ למד דנחלקו בתרי פלוגתות, שהרי ברייתא קמייתא נקטה קידוש ידיו ורגליו וכו' בלילה צריך לקדש ביום דברי רבי שהיה רבי אומר לינה מועלת בקידוש ידים ורגלים, [ולינה בקידוש שאין המים בעין הוי דרבנן וכדכתב רש"י לקמן כ. ד"ה ולינה דרבנן], וראב"ש סבר אין לינה מועלת בקידוש יו"ר. ובברייתא שניה איתא היה עומד ומקריב ע"ג המזבח כל הלילה לאורה טעון קידוש יו"ר דברי רבי, ראב"ש אומר כיון שקידוש יו"ר בתחילת עבודה אפילו מכאן ועד עשרה ימים א"צ לקדש. מ"ט דרבי דכתיב בגשתם וכו'. וברש"י דכתיב בגשתם, וגישה דשחרית גישה אחרית היא שהרי יש כאן מערכה חדשה. והנה הא דקאמר מ"ט דרבי הוא על ברייתא שניה, דבברייתא ראשונה קאמר טעמא משום דלינה מועלת בקידוש יו"ר. אלא דבברייתא ראשונה פליגי רק בלינה דרבנן, ובברייתא שניה פליגי בחיוב קידוש דאורייתא. והנה ר"י דאמר קידוש יו"ר לתרומת הדשן למחר א"צ לקדש שכבר קידש מתחילת עבודה, הוי כדברי רבי בברייתא שניה, דלאורה צריך לקדש משום שיש כאן מערכה חדשה, ולכך בקידוש לתרומת הדשן שכבר התחיל המערכה חדשה הוי אותה גישה, וא"צ לקדש כשיעלה השחר. משא"כ לברייתא קמייתא דטעמא דרבי משום לינה מועלת בקידוש יו"ר, בזה אין חילוק אם קידש לתרומת הדשן או לשאר דברים. ור"י ראה דבריו של ראב"ש בתחילת עבודה, היינו בקידוש לתחילת עבודה שא"צ לחזור ולקדש כיון דהוי אותה גישה, ולא בסוף עבודה היינו בקידוש בסוף עבודה שאז כשמגיע עבודת יום מחר טעון קידוש משום גישה אחרית, אבל משום לינה לא מיפסל. ונמצא דר"י נקט כראב"ש בברייתא קמייתא דלא מיפסל משום לינה, וכרבי בברייתא שניה שעל גישה אחרית צריך עוד קידוש מדאורייתא ולא משום שלינה מועלת. ולכך הביא כאן הסמ"ג רק ברייתא ראשונה ובזה הוא דקאמר הלכה כראב"ש. ובזה הוא דאמר ורבינו משה פסק כרבי, והיינו כדמפרש אביי דברי ר"י [והיינו לפי שכתב בה"ח שהידים נפסלות בלינה].

עין משפט
ז טז ס"ה.

הן בקדושתן, וואם נטמא כל גופו וטבל צריך לחזור ולקדש, דכיון דבעי למעבד הערב שמש אסוחי מסח דעתיה כדולא נזהר מלטנפם, אך כה"אם נטמא [י] סמוך לשקיעת החמה וטבל, אפשר דלא הסיח דעתו משמירתם, [ח] וצריך לחזור ולקדש לכתחילה, ומספיקא אינו מחלל עבודה. ו. [ט] ככל המסך רגליו טעון גם כטבילה, וכל המטיל מים טעון רק כקידוש ידים ורגלים.

זבח תודה

[ז]. סמוך לשקיעת החמה. וה"ה (ט) אם אכל אוכלין טמאין ושתה משקין טמאין שא"צ כלל הערב שמש. [רמב"ם].
[ח]. ונקטינן לחומרא לכתחלה צריך קידוש. וכן פסק הרמב"ם בהלכותיו. וק"ק לישנא דהרמב"ם שכתב הטעם דלפיכך חוזר ומקדש אחר טבילה שכל טובל מקדש ידיו ורגליו ואח"כ עובד, אמאי לא זכר הטעם שאמר בגמרא דכיון דגברא לא חזי אסוחי מסח דעתיה, ואולי דגם כונת הרמב"ם הוא מטעם זה:

[ט]. כל המיסך רגליו טעון טבילה. נראה שצריך ג"כ קידוש ידים ורגלים אפילו אם אז לא הטיל מים, (כ) והיה נזהר ג"כ שלא

מצות ה'

שם קידש בכלי שרת בחוץ וכו' ועבד עבודתו פסולה [ומדייקים] הא קידש בפנים ואח"כ הוציא ידיו לחוץ כשר. כג. שם אבעיא להו טומאה מהו שתועיל לקידוש ידים ורגלים וכו', נטמא כל גופו תיפוק ליה כיון דבעי למיעבד הערב שמש אסוחי מסח דעתיה. כד. וכתב המנחת חינוך (מנוה קו) ופשוט דאם נגע באיזה מקום מטונף או בבשרו כמ"ש בה' נטילת ידים ודאי צריך קידוש וח"מ ומחלל עבודה בלא קידוש מכ"ש דהסח הדעת וז"פ. כמה שכ' וח"מ יש לעיין בזה, ומלשון הרמב"ם פ"ה ביאת מקדש ה"א משמע דאין חיוב מיתה אלא אם לא רחץ שחרית. וכן משמע מהחינוך [הובא לעיל יז] שכתב דוקא יצא והסיח דעתו, משמע דבחדא אין ח"מ. ועוד יש לעיין אם פסול היסח הדעת הוא משמירת ידיו, או מעבודה. דאם מעבודה ומשום דהוי כביאה אחריתי אין משם ראייה לכאן. ועיין לח"ת לקמן פ"ב סק"ב. בה. שם כגון דאיטמי סמוך לשקיעת החמה, וככה"ג אבעיא להו התם אם הוי היסח הדעת, או שמא כיון שכשטובל חוזר להיות ראוי נזהר בשמירת ידיו ורגליו. ולא איפשטא ולכך לכתחילה צריך להחמיר, וכדיעבד לא מחלל עבודה. כו. מתני' ביזמא (פ"ג מ"צ). וכתב בתו"י שם כט: ד"ה כל המיסך, אבל קידוש ידים ורגלים היינו טעמא, דמיסך רגליו דבר מיאוס הוא מאוד וצריך לקדש ידיו ורגליו וכו' ע"ש. כז. הטעם איתא במאירי [וכן משמע בפ"י ר"י הכהן מלוניל] שמא נשארה צואה על בשרו. ועיין מהר"ב רנשבורג עה"ג שם ל. בה. ואמרינן שם (כט): הטעם משום ניצוצות שניתזים ע"ג רגליו בשעת

לחמי תודה

(ח) ושאר טומאות שנטמא מדרבנן מי"ח דבר, ולא גזרו על הערב שמש רק על טבילה, וכיון דראוי לעבוד מיד אחר הטבילה, דומה לנטמא סמוך לשקיעת החמה דמסתפק הגמ' דשמא כיון דהדר חזי דק ליה ולא מסח דעתיה.

(ט) דכוונת הגמרא הוא כיון דלא חזי בלא טבילה, אסוחי מסח דעתיה. וא"כ יוצא דכל שצריך לטבול צריך קידוש.

(י) עיין ברמב"ם המובא לעיל (ד"ה ונקטינן) שכל הטובל מקדש ידיו ורגליו.

(יא) וכתב המנחת חינוך (מצוה קו) ומסיך רגליו מבואר סתם דצריך לקדש, משמע אפי' לא קינת. ונראה דא"א בלא היסח הדעת. ועיין או"ח הנט"י. וצ"ע לענין לפסול עבודה.

תורת הלכות קידוש ידים ורגלים הקדשים קט

ז. קידוש בתוך העזרה ^פ כסויצא חוץ לחומת העזרה הוא בעיא דלא איפשיטא, ומספיקא צריך לקדש שנית. ואם ^[א] יצא ^[א] זע"מ עין משפט ט ס

מצות ה'

הטלת מים, וידיו משום דמצוה לשפשף עי"ש. וכתב הריטב"א שם ומכאן הביא ר"ת ז"ל ראייה שהנכנס להשתין מים קטנים אינו צריך ליטול ידיו אם לא שפשף, ואפילו לתפילה ודברי תורה, דלא עדיפי מקידוש. וז"ל רע"א (נגליון הרמז"ס הל' זילאמ מקדש פ"ה ה"ה) ועי' בתוס' ישנים שם בשם הר"ר אלחנן דמשום לא פלוג חייבו חז"ל לקדש אף בלא שפשף, ועיין ב"י או"ח סי' ז' שכתב דהא אפילו לעבודה כשר היכא דלא שפשף, כדמוכח בפ' אמור להם הממונה עכ"ל. כמ"ז. זבחים שם אבעיא להו יציאה מהו שתועיל בקידוש ידים ורגלים, (אם תמצא לומר לינה לא פסלה דלא פריש. אבל) יציאה דפריש אסוחי מסח דעתיה, או דלמא כיון דבידו לחזור לא מסח. וכתבו תוס' שם בד"ה כל המטיל מים בעי קידוש ידים ורגלים, תימא דתיפשוט מהכא דאין יציאה מועלת, דמשמע דוקא משום הטלת מים, הא בחינם לא פסלה יציאה, וי"ל דודאי אי נפיק בשעת עבודה לא מופסל בהכי, כיון דאין שוהה אלא מעט, [וכי קא מבעיא לן בין עבודה לעבודה], והביאו מהר"י קורקוס על הרמב"ם שם פ"ה ה"ה. והמאירי והריטב"א ביומא כתבו עוד די"ל דאפילו בלא יצא לחוץ אלא הטיל מים וכו' בלשכת פלהרין וכיוצא בה. ע"כ. ונמצא להמאירי והריטב"א אין בזה משום יוצא, אלא ביוצא לגמרי מחומות העזרה. [וצ"ל הטעם דכיון דלא יצא משערי העזרה לא חשיב היסח הדעת משום היציאה]. ל. שם ת"ש יצא חוץ לחומת העזרה אם לשהות טעון טבילה ואם לפי שעה טעון קידוש ידים ורגלים.

זבח תודה

ליגע בידיו במקום מטונף, דכיון שצריך טבילה, וקי"ל ⁽²⁾ לקמן לדינא דבמקום דגברא לא חזי אסוחי מסח דעתיה. אכן לפ"ז אם בדיעבד לא קידש ידיו ורגליו ועבד לא חילל, דגם שם פסק הרמב"ם כהך סברא רק לענין לכתחלה, ובדיעבד לא מחללינן עבודה מחמת ספיקא, דהוא רק בעיא דלא אפשטא בגמרא וצ"ע:

[א] . [אבעיא להו יציאה מהו שתועיל בקידוש ידים ורגלים] את"ל לינה לא פסלה [דלא פריש אבל יציאה דפריש אסוחי מסח דעתיה] וכו'. לכאורה משמע דאם נפסוק כרבי דלינה פסלה יציאה נמי פסל בודאי. ולפ"ז יהיה קשה אפסק הרמב"ם דפסק כרבי בלינה, וביציאה משמע מניה דנשאר האבעיא ⁽²⁾ בספיקא. ואולי דס"ל דלמאי דמסיק כיון דבידו לחזור לא מסח דעתיה, יציאה עדיף מלינה גם לרבי, [וקצת סייעתא לדבריו דאל"ה אמאי לא משני ר"פ לרב זביד הא מני רבי היא, ולא היה צריך לדחוק נפשיה ולומר תני והדר מפרש]. ומאי דאמר הגמרא את"ל לינה דלא פסלה, היינו לאפוקי מירושלמי יומא פ"ב הלכה א', דקאמר שם במסקנא דלר"א בר"ש דלא פסלה לינה בודאי לא פסלה יציאה, כי מיבעי לן אליבא דרבי:

[א] . אם לשהות טעון טבילה וכו'. והנה ממסקנת הגמרא משמע דדוקא כשיצא להסך רגליו טעון טבילה, אבל אם יצא ושהה בסתמא אף שהוא לא לפי שעה, נשאר הגמרא

בספיקא. וכן משמע ברמב"ם דאם יצא ושהה בדיעבד, הואיל ולא הסיח דעתו. וביומא דף ל' משמע דאם יצא לדבר עם חבירו והפליג

לחמי תודה

(יב) עיין לעיל אות ט'.

(יג) י"ל דס"ל דליכא למימר להלכה דאם לינה פוסלת צריך שיפסול גם יציאה. דהרי פסול לינה הוא פסול בעצם, ויציאה ע"כ הוא רק משום היסח הדעת. דאי פסול משום יוצא כמו לינה, א"כ היה לפסול

לשהות, אף שלא הסיך רגליו, ^[ב] מעון גם טבילה, ואם לא קידש ולא טבל ^א אינו מחלל עבודה מספיקא, כיון ^[ב] שלא הסיח דעתיה.

זבח תודה

מצות ה'

^(ט) חשיב היסח הדעת, ומסתמא ה"ה בענינו. ואולי דמה שאמר הגמרא אם לשהות וכו', ג"כ שלא לזמן מרובה, אבל זמן מרובה הוא בכלל היסח הדעת, וכמו שם לענין נטילה. ואפשר עוד לומר דכונת הרמב"ם היכא דידעינן שלא הסיח דעתו. אבל באמת זהו דוחק דהלא דרכו של הרמב"ם להעתיק סוגיות הגמרא והגמרא מיירי בסתמא ובודאי גם כונת הרמב"ם רק למעוטי היכא דידוע שהסיח דעתו. ועיין ירושלמי פ"ג הל"ב ^(ט) דסותר לסוגית הבבלי ע"ש, וכבר העירו בזה המפרשים וצ"ע:

[יב]. ומספיקא צריך לקדש שנית וכו' וכן פסק הרמב"ם בהלכותיו:

[יג]. לא מסח. והיינו בסתמא. דאם יודע באמת שהסיח דעתו עבודתו פסולה. וכן הוא ברמב"ם להדיא דבשישן או הסיח דעתו צריך לחזור ולקדש, ואם לא קידש אפילו בדיעבד פסול. וכן משמע קצת מרש"י לעיל י"ט ע"ב ד"ה מתחלת עבודה. ולהיפך כשיצא ^(ט) ע"מ לחזור מיד וידוע לו שלא הסיח דעתו, יש לעיין דלכאורה משמע דכשר בודאי, דהאי בעי הוא בסתמא. ואפשר דבכל גווני פסול ביציאה, משום לא פלוג, וכן משמע מלשון הרמב"ם פ"ה הל"ג והלכה ד' עי"ש:

לחמי תודה

אפילו ביצא בשעת עבודה ולא שהה אלא מעט. וא"כ אמאי תנן דכל המטיל מים טעון קידוש יו"ר, דמשמע דדוקא משום מטיל מים אבל לא משום יוצא, (עיין תוס' זבחים כ: ד"ה כל, המובא במ"ה). וכן אפילו אם יוצא ללשכות שבעזרה שתוכם חול [וכדכתב הריטב"א דמשום יוצא לא מיחייב לקדש רק משום מטיל מים], דלא שייך לחלק בכ"ז רק אם הפסול משום היסח הדעת, אבל אם משום פסול יוצא, כל הנפסל משום יוצא נפסל מיד, ואפילו בלשכות שחצים קודש אם יצא לחלק החול נפסל. ומדתנן כל המטיל מים טעון קידוש ידים ורגלים, ע"כ דאינו פסול בכה"ג משום עצם היציאה, ולכך נשאר הבעיא רק משום היסח הדעת.

(יד) בסעודה לגבי נט"י.

(טז) דיומא, דסובר דכהן שיצא לדבר עם חבריו אם להפליג טעון טבילה, ואם לפי שעה טעון קידוש ידים ורגלים [ואפילו שלא לצרכין]. ומ"מ משמע ק' דדוקא לדבר עם חבריו אבל אם יצא לצורך עבודה וכו' א"צ. ומשמע שם עוד דפרק זמן כמו מסיך את רגליו לא חשיב להפליג, דקא פריך ומסיכה לא שעה קלה היא ומשני שאני מסיכה אותה כהפלא.

(טז) עיין תוס' (כ: ד"ה כל) דכתבו דודאי אי נפיק בשעת עבודה לא מיפסיל בהכי [ביוצא להטיל צרכין] כיון דאין שוהה אלא מעט. ע"כ [וא"כ ה"נ אם יוצא לזמן קצר באמצע עבודה ואין מסיח דעתו, אלא דאין לצאת באמצע עבודה רק לצורך עבודה]. והביאו מהר"י קורקוס על הרמב"ם שם. והרמב"ם איירי בין עבודה לעבודה.



תורת הלכות קידוש ידים ורגלים הקדשים קיא

עין משפט
א רמב"ם פ"ה
מזיאת מקדש
ה"י.
ב שם ה"ה א.

פרק ב' מהיכן מקדשים ושאר הלכות המים.

א. קידוש ידים ורגלים פ' צריך להיות א' בכיור או בשאר כלי בשרת, ג' ובתוך העזרה. קידוש בכלי שרת ד' בחוץ או ה' בכלי חול בפנים ועבר עבודתו פסולה. וכן אם במקום קידוש א' וטבל את עצמו ב' במקוה מים לא מהני.

מצות ה' זבח תודה
א. ר"ל מן הכיור או מן שאר כלי שרת, אבל בתוכו הוא בעיא דלא איפשטא כדלקמן ס"ב.
ב. כדתניא בזבחים פ"ב (כא): כל הכלים מקדשים וכו' ובלבד שיהיו כלי שרת, וילפינן שם (כג). מדכתיב ירחצו לרבות כלי שרת. והרמב"ם (נפ"ה מזיאת מקדש ה"י) כתב מצוה לקדש ממי הכיור, ואם קידש מאחד מכלי השרת הרי זה קידש. ועיין לח"ת ס"ק י"ד. ועיין רמב"ן עה"ת שם (נפ"ה כי משא) שסובר שבשאר כ"ש מקדשין גם לכתחילה.
ג. כדתניא בזבחים (כ): מקדש בכלי שרת בפנים, קידש בכלי שרת בחוץ וכו' ועבר עבודתו

פסולה. ד. שם וברש"י ד"ה בפנים, שהרי הוקבע לו מקום בעזרה דכתיב ונתת את הכיור וגו' (נסוף פ' פקודי) והתם כתיב ורחצו ממנו, [והיינו מה שנאמר שם ורחצו ממנו משה ואהרן ובניו את ידיהם ואת רגליהם, אחר וישם את הכיור (שעשה כאשר צוה) משמע שהקידוש צריך ליעשות שם, וצ"ע אמאי לא הביא מה שנאמר בפר' כיור שבפר' כי תשא ועשית כיור וגו' ונתת אותו בין אוהל מועד וגו' [ושמא משום דכאן שנה עליו לעכב. הגר"י קופשיץ שליט"א]. ועוד דאמרינן בירושלמי יומא (פ"ד סוף ה"ה) [אחר דאמרינן מקדשין בשאר כלי שרת] דמקומו מעכב, דהיינו שהכיור יהיה בין אוהל מועד ובין המזבח, אבל הקידוש [בשמקדש בשאר כלי שרת] יכול להיות בכ"מ בעזרה, וא"כ כשמקדש בשאר כלי שרת מגלן דצריך להיות בעזרה. ואפשר מדחזונו שהתורה קבעה מקום לכיור בעזרה אלמא יש לו שייכות דוקא לעזרה. [ובמשך חכמה פר' כי תשא פ"ה הא דאמר בירושלמי מקומן מעכב, שאפילו מקדש בשאר כלים גם צריך לקדש דוקא בין האולם והמזבח משוך קימעה לדרום, ולכך כתב ונתת שמה מים עי"ש. וצ"ע דמדתניא מקדש בכ"ש בפנים, קידש בכ"ש בחוץ פסול. משמע דבפנים כשר בכל מקום. גם לשון הירושלמי הכיור והכין מעכבין אינו מדוקדק לפי"ו ואמאי נקט כאן כן]. ה. שם וילפינן שם (כג). ממנו, למעוטי כלי חול בפנים. ו. כברייתא שם (כ): או שטבל במי מערה ועבר עבודתו פסולה, [ובגמ' לחמי תודה

א) וכן מוכח ממה שצריך לקדש כל בוקר אף שאין אדם נכנס לעזרה עד שיטבול. וכן הוא במתני' פ"ק דתמיד מי שרוצה לתרום את המזבח משכים וטובל וכו' והם אומרים לו היזהר שלא תיגע בכלי עד שתקדש ידיך ורגליך מן הכיור. [וכן כה"ג ביוה"כ אף שטבל הוצרך לקדש].
ב) אפשר דעצם היסח הדעת פוסל אפילו אם יודע שלא נגע [וכגון שלבש בגד (כפפות) על הידים ואנפלאות על הרגלים]. אמנם מרש"י שם (כ): ד"ה או דלמא, משמע דמשום נגיעה היא.

עין משפט

ג טז ה"י.

ד טז ה"י.

ב. הקידוש צריך להיות דוקא זמן מי הכיור, ולא שיקדש ידיו ורגליו בתוך הכיור, ובדיעבד יאם קידש בתוכו ועבד לא חילל.
ג. ה"הכיור או שאר יכלי שרת צריך ליתן בו מים [ב] כשיעור

זבח תורה

מצות ה'

(כא). מי מערה איצטריכא ליה שלא תאמר כל גופו טובל בהן ראשו ורגלו לא כ"ש] וברש"י או שמבל במי מערה שהן כשרין למבילה, וה"ה למים חיים אלא שרוב מבילות במים מכונסין. ז. דהיינו שיטול מן המים היוצאים מן הכיור ע"י פתיחת הברזא וכדומה, ולא שיכניס ידיו ורגליו לתוך הכיור, וכדאיתא בובחים כא. אבעיא להו מהו לקדש ידיו בכיור, ממנו אמר רחמנא ולא בתוכו או דלמא אפילו בתוכו, ולא איפשטא, ולכך בדיעבד לא מחלל העבודה. ח. רמב"ם פ"ד מהל' ביאת מקדש, וכמו שפסק הרמב"ם בכל בעיות דלא נפשטו. ט. בובחים יט: אמר רבי יוסי ברבי חנינא כל כיור שאין בו כדי לקדש ארבעה כהנים ממנו אין מקדשין ממנו שנאמר ורחצו ממנו משה ואהרן ובניו, [וברש"י משה ואהרן תרין ובניו תרין]. י. עיין קרן אורה ושפ"א זבחים (כג), והליכות אליהו ואבן האזל על הרמב"ם (פ"ה מהל' גיטת מקדש ה"י-טא) דלהרמב"ם למסקנת הגמ' שיעור ד' כהנים נאמר רק בכיור אבל לא בשאר כלי שרת.

אמרינן דיועיל הטבילה במקום קידוש:

[כז]. כל כיור שאין בו וכו'. היינו שצריך ליתן בו מים כשיעור זה, כן משמע מהראיה שמביא ע"ז ע"ש בקרא. וכן משמע מהרמב"ם בפ"ה מביאת מקדש הלכה י"ג כמה מים צריכין להיות בכיור, אין פחות מכדי לקדש ממנו ד' כהנים וכו'. (2) ומסתברא דזה הוי רק בעת תחלת נתינת מים להכיור, אבל אח"כ כשקידש ממנו איזה כהן ידיו ורגליו, מותר להשני ג"כ לקדש ממנו אף שלא נשאר שיעור זה, וא"צ להטיל עוד מים לכיור. ומה דמקשה הגמרא מברייתא דכל הכלים מקדשין וכו', משום דמשמע מלשון הברייתא דאפילו אם הכלי גופא אינו מחזיק רביעית ג"כ יכול לקדש ממנו. ועיין מה שכתבנו לקמיה. (7) ונראה דכל זה הוא רק לכתחלה, דמצוה ליתן בהכיור או בשאר (7) כלי שרת מים כשיעור זה, אבל בדיעבד אינו מעכב ואפילו אם הכלי שרת היה ג"כ כלי שרת קטן:

לחמי תורה

(ג) וכן דייק השפ"א ממ"ש רש"י יט: בד"ה שאין בו, שאין מחזיק שיעור ארבע קידושין. ועיין לקמן.
 (ד) הנה רש"י כתב שם כא: ד"ה כל הכלים מקדשים, מים שנתקדשו בהן, לקדש את הידים ואת הרגלים. והנה משמע לכאורה מלשונו שאין זה דין בקידוש כלי, שאין מקדשין המים אלא אם יש בהן שיעור ד' כהנים, ונאמר שזהו שיעור מלאים אצל כיור לקדש, וכמו דאמרינן בזבחים פח. כ"ש וכו' אין מקדשין אלא מלאים, וביארו שם בגמ' דהיינו שלמים כשיעורן, (וכאן נאמר ששיעורן הוא לקדש ד' כהנים) ואם לאו לא קידש המים. דמדכתב רש"י מים שנתקדשו בהן, משמע דקידשן הכלי שרת מ"מ, (ואם זה דין במלאים לא היה קדוש כלל כדכתב רש"י במנחות ז: ד"ה אינה קדושה לחצאין, עיי"ש.) [וקמ"ל דכל הכלים מקדשין, היינו דנתקדשו גם לענין לקדש מהם לכתחילה. ולמאי דמוקי לה בקודח מתוכו משמע דבלא קודח מתוכו, אין מקדשין מהן לכתחילה]. דאי בדיעבד גם לא מקדשין, א"כ כשאין בהן כשיעור לא נתקדשו כלל. ורש"י שכתב מים שנתקדשו בתוכן, משמע דמ"מ נתקדשו, וא"כ ע"כ דזהו רק לכתחילה. וכן משמע ממה שכ' רש"י לעיל ד"ה שאין בו, שאין מחזיק מים כשיעור ד' כהנים. משמע דזהו דין בכלי ולא במילוי המים.
 (ה) הרמב"ם לא הזכיר בשאר כלים שיעור לקדש ד' כהנים, וכתבו הקרן אורה והאבן האזל דס"ל דלמסקנת הגמרא אין שיעור בכ"ש עיין לקמן.

תורת הלכות קידוש ידים ורגלים הקדשים קין

לקדש ממנו ארבעה כהנים. ולפעמים מקדשין אפילו^[2] כשאין בו רביעית אם היא כלי שרת, והיינו^[1] בקודח מתוכו ועיין ביאורו במצות ה'יא'.

מצות ה'

יא. שם מיתיבו בכל הכלים מקדשין בין שיש בהן רביעית בין שאין בהן רביעית ובלבד שיהו כלי שרת אמר רב אדא בר אהבה בקודח מתוכו, ופרש"י קודח דופנו של כיור ותוחב בתוכו כלי קמץ ומקצתו לחוץ ויונק מימי הכיור. ותוס' פירשו שנוטל מימי הכיור בכלי קמץ וכשרה לקדש כיון דבאין מכלי גדול.

זבח תודה

ג. בין שאין בהן רביעית. עיין בפירש"י. ולפי המסקנא דמסיק הגמרא בקודח מתוכו, לכאורה א"צ לחלק בין קידוש לנט"י דחולין, וכן משמע בתוד"ה בין שאין וכו' שכתבו למאי דקס"ד בלא קודח יש תימה דגרע וכו', [וכונתם בודאי הוא רק לפי מה שפירש"י על ענין קודח, דלפירושהם בענין קודח צריכין לתירוצם בודאי גם לפי המסקנא, דלענין נט"י

בודאי לא מהני אפילו באופן זה], משמע דלפי המסקנא לא גרע קידוש ידים מנט"י לחולין, וא"כ לפ"ז אם קדח איזה כלי שיש בו רביעית בדופנו וקבע בתוכו כלי קטן שאין בו רביעית, והמים יוצקו על ידיו מדדי כלי הקטן ע"כ דמהני גם לנט"י דחולין, כמו דמהני לענין קידוש ידים, [וע"כ דמירי הברייתא אפילו לא חיברן באבר וכה"ג שיהיה ממש כלי אחד, רק שתחב בדופנו, דאל"ה מאי רבותא לענין קידוש דמהני. או אפשר דלרש"י הרבותא הוא אפילו אינם מתחברין המים שבכיור עם המים שבכלי שרת, כיון שעכ"פ תחוב בתוך הכיור ובכיור יש השיעור דד' כהנים, ודומיא דמה שפירש"י לקמץ בד"ה אם קדח לענין מקוה ע"ש, (ובהכי מתרצא מה שנתקשה בשיטה מקובצת⁽¹⁾ בשם הר"פ על רש"י), וגם ע"כ בנט"י מהני אף באופן זה דלא גרע קידוש מנטילה]. אבל באמת לא נהירא דז"ל התוספתא פ"ק דידיים הנוטל ידיו במקדש צריך מי רביעית [ותיבת במקדש ט"ס הוא, ואולי דלרבותא קאמר הברייתא אף דשם מקילינן לענין קידוש ידים ורגלים, וס"ד דהשוו שם מדותיהן גם לענין נט"י קמ"ל דלא], קידוש ידים ורגלים במקדש אין לך שיעור. וא"כ לפי המסקנא דגמרא הא דקאמר אין לך שיעור, ⁽¹⁾היינו בקודח מתוכו. וש"מ דלענין נטילת ידים לא מהני דבר זה. וא"כ הא דכתבו התוספות למאי דקס"ד שלא בדקדוק הוא, דאפילו לפי המסקנא ע"כ צ"ל לפירש"י דלענין זה קיל קידוש ידים ורגלים מנט"י. ובלא"ה ע"כ צ"ל דאשתמיט להו להתוספות תוספתא זו, דמוכח מינה כפירש"י דגרע קידוש מנט"י:

ד. בקודח מתוכו. ולפ"ז בעינן שיהיה בהכיור מים שיעור ד' כהנים, ורק בכלי שרת קטן שתחוב בו בתוכו שממנו נצוק המים, די אפילו היה כלי קטן מאד, כיון שהוא כלי שרת, אבל אם תחב בתוכו כלי חול לא, ולכאורה לפי מה שפירש"י ד"ה כל הכלים מקדשין היינו שמקדשין מים שנתקדשו בהם לקדש ידיו ורגליו, לפ"ז מאי דמסיק הברייתא ובלבד שיהו כלי

לחמי תודה

(1) אות כא] ע"ש.

(2) ולהרמב"ם (פ"ה מהל' ביאת מקדש) שלא הביא הא דקודח מתוכו, עיין מה שביאר האבן האזל שם (וכע"ז בקרן אורה) דלמד דקושית הגמרא והא ממנו כתיב, קאי על הא דמשני רב אדא בקודח מתוכו, אין אפשר לקדש משאר כ"ש אפילו בקודח מתוכו. ומשני ירחצו לרבות כ"ש, וכיון שנתרבו כ"ש בהדיא, מקדשים בהם מחמת עצמם [ובהם לא נאמר ורחצו משה ואהרן ובניו] א"צ לשנויי בקודח מתוכו.

זבח תודה

ומה דקאמרה הברייתא בין שאין בהם רביעית היינו בדהוה ביה רביעית מעיקרא, וקידש מתחלה כהן אחר ממנו ונשאר להשני פחות מרביעית מים, ומה דקאמרה הברייתא כל הכלים מקדשים, היינו שמקדשים את הידים ורגלים, [ולא כמו שפירש"י שהם מקדשים המים שבתוכן, דלפ"ז מוכרח רש"י לפרש מה דסיימה הברייתא בין שאין בהן רביעית, היינו אפילו הכלי לא החזיקה רביעית וגרע קידוש מנטילה]. ולכאורה בין לפירוש רש"י ובין לפירוש התוספות איך אפשר דבפחות מרביעית מים יהיה ^(ט)די לקידוש ^(י)ידיים ורגלים, הלא קי"ל דלקידוש בעינן דוקא עד מקום חיבור היד והזרוע וברגלים עד הסוכך, כמו שהבאנו לעיל בזבח תודה בשם התוספתא ידיים, ואיך די במיעוט מים כזה. אבל האמת נראה דברייתא אשמועינן דאף שהכלי קטן שאין בו אפילו שיעור רביעית, מ"מ מהני כיון שתחוב בהכיר [לפירש"י], או מטעם שבא מכלי גדול [לפירוש התוספות]. אבל לעולם דצריך ליקח ^(כז)עוד מים להשלים הקידוש. והנה לפי דברי התוספות הא דתנן בימא דכהן גדול היה מקדש בקיתון של זהב, אפשר דלא היה מחזיק

שרת, היינו דאם תחב בתוכו כלי חול אינו יכול לקדש מים שניתן בו, ולפ"ז היה משמע לכאורה דאם היה לו מים שנתקדשו מכבר בכלי שרת, מועיל אפילו נתנם אח"כ בכלי חול וקידש בהן ידיו ורגליו. אבל באמת לא היא דורחצו ממנו כתיב, משמע דוקא מכיור או משאר כלי שרת יהיה הרחיצה, ולא מכלי חול אפילו נתקדש המים מכבר, ומה דנקטה הברייתא לישנא דכל הכלים מקדשים, ולא נקטה בכל הכלים מקדשין וכו' ובלבד וכו', והיה קאי ד"ז על קידוש הידים ורגלים שהם מתקדשין בכל כ"ש, לאפוקי בכלי חול שאינו יכול לקדש מהן ידיו ורגליו בכל גווני, אפשר דאתא לאורווי דרך אגב שהכלי מקדש המים שבתוכו, וממילא נפסל בלינה.

ודע דהתוספות פירשו על קודה מתוכו ^(מ)שנוטל ממימיו בכלי קטן, וכשירה לקדש כיון דבאין מכלי גדול, [ור"ל כיון דתחלת נתינת המים כדי לקדש היה בכלי גדול שיעור ד' כהנים, לכן מהני אפילו אם אותו הכלי היה קטן]. ומשמע מתוספות ד"ה בין, דלדעתם לא עדיפי קידוש מנטילת ידים, וא"כ בעינן עכ"פ שיהא אותו הכלי מחזיק רביעית,

לחמי תודה

(ח) עיין תרגום יונתן (בפר' כי תשא) על הפסוק ורחצו אהרן ובניו ממנו.

(ט) לכאורה הרי תנן במס' ידים (פ"א מ"א). דברביעית נוטלין לשנים, [ובשו"ע או"ח מ' ס"ב ס"ב מבואר דנוטל מעט מהרביעית להסיר מהם הזוהמא ואח"כ שופך עליהם פעם ב' וכו' ואח"כ שופך עליהם פעם ג']. ואם אפשר בפחות מרביעית ליטול ב' פעמים שתי ידים, אפשר גם במשהוא פחות מרביעית לקדש ידיו ורגליו. ואפשר משום דבנט"י סגי עד סוף פרקי אצבעותיו משא"כ בקידוש דבעי עד סוף כף ידו, [מ"מ הרי יש שיטה בנט"י דגם סובר עד סוף כף ידו]. ועוד דתנן שם מלוג לחמשה לעשרה ולמאה.

(י) אפשר דאיירי שצריך לקדש רק ידיו או רגליו לבד כגון שנגע בידו במקום מטונף (וכדמשמע מזב"ת פ"א אות ד' ולח"ת שם אות ו') או שהטיל מים ולא שפשף למ"ד דא"צ אז לקדש ידיו עיין מ"ה פ"א אות כ"ח.

(יא) היינו דוקא כשנטל יד שלם או רגל, אבל נטל חצי יד או רגל אינו יכול להשלים, כדאמרין בגיטין טו: ידים אין טהורות לחצאין. ואם נשאר משקה טופח על מנת להטפוח הוי בעיא דלא איפשטא שם טו. ואפילו לרמב"ם שפסק (בפי"ב מקוות) לקולא גבי נט"י היינו דוקא שם דספיקו לקולא (משום ספק דרבנן), משא"כ קידוש יו"ר צריך לילך לחומרא. [וכ"ש להר"ש והרא"ש שנקטו לחומרא. בב"י ס' קס"ב ס"ג].

תורת הלכות קידוש ידים ורגלים הקדשים קמו

ד. יבמן^[ה] הכן^[ו] אינו יכול לקדש.

זבח תורה

מים שיעור ד' כהנים, ורק שהיה שואבו מן הכיור, ולהכי שרי. ולרש"י ע"כ שהיה מחזיק שיעור מים ד' כהנים. ואפשר עוד דגם רש"י מודה להתוספות בעיקר דינם, ומה דלא מפרש כוותייהו, דלישנא דקודח לא ניחא כ"כ לדידהו, וגם מאי שייך כל הכלים מקדשים, דמשמע דמקדשים את המים, הלא כבר מקודשין הם בהכלי גדול שנתקדש בהן מעיקרא. והתוספות אזלי לשיטתם דמפרשי דמקדשין הידים ורגלים:

[ה]. ומה כנו וכו'. היינו אפילו יטול מים בכנו מן הכיור, ג"כ פסול לקידוש [כן מוכח לפירוש התוספות]:

[ו]. יכול יהא כנו מקדש וכו'. משמע מכאן שהכן יש לו תוך ועשוי כמין תיבה פרוצה מלמעלה והכיור יושב עליו [תוספות]. ומשמע לכאורה שם בגמרא דלפיכך מיעטו התורה אף שנמשח כמו הכיור, משום שאין עשוי לקבל לתוכו. ולפ"ז ה"ה לכל כלי שרת שאין עשוי לקבל לתוכו ג"כ פסול לקדש ממנו כנלענ"ד. ותמיה על הרמב"ם⁽¹⁾ שהשמיט דינא דכן מהלכותיו, [ואולי דסובר דכיון שאין עשוי לתוכו מסתברא דאינו מקדש מים שבתוכו, ומלתא דפשיטא היא. והאי דאיצטריך ל' לר"י להביא ראיה מקרא, משום דהו"א דאקשיה רחמנא בקרא אחד].

[ג]. השמיט דינא דקודח מתוכו הנאמר בגמרא בפשיטות, ועיין בכ"מ שישב קצת. ולולי דבריהם היה נלענ"ד דהוא סובר כמה שכתבתי לעיל דדינא דר' יוסי ב"ח הוא רק לכתחלה למצוה, אבל אינו לעיכובא. והאי דינא דהלכה י"א שכתב דבכל כלי הקודש מקדשין בין שיש בהן רביעית בין שאין בהן רביעית הלא הוא רק לענין דיעבד [דלענין לכתחלה הלא סבר הרמב"ם בהלכה יו"ד דאין לקדש משום כלי שרת אלא מן הכיור בלבד] וממילא אינו צריך לבאר דדוקא בקודח מתוכו. אכן הגמרא רצה לתרץ הברייתא דמשמע דאפילו לכתחלה שפיר דמי, הרי דאין צריך שיעור ד' כהנים [וממילא לפי הס"ד מוכרחין לומר דלכתחלה ג"כ מותר לקדש מכל הכלים], ומשני בקודח מתוך הכיור וכמו שפירש"י שתוחב כלי קטן בדופנו, וע"כ כיון שהוא מחובר עמו חשיב כנוטל מתוך הכיור, והשתא לפי המסקנא נוכל לומר דבשאר

לחמי תורה

(יב) אפשר דסובר דלא היה לכן בית קיבול, ורק אי הוה מקשינן כן לכיור גם לקידוש, הו"א דיש לו בית קיבול ומקדשין בו, או דאפשר לעשות לו בית קיבול ולקדש. אבל אחר דאמרינן לנחושת הקשתיו ולא לדבר אחר, שוב לא היה לו בית קיבול, וא"כ אצ"ל שאין מקדשין בו.

(יג) עיין מה שביאר האבן האזל שם וכע"ז בקרן אורה ובשפ"א דהרמב"ם למד דקושית הגמרא והא ממנו כתיב, קאי על הא דקאמר בקודח מתוכו [דמאי מהני קודח מתוכו כיון שצריך שבעצם הכלי יהא כדי לקדש ד' כהנים כדפירשו התוס'], וס"ל לס"ד דהא דמהני שאר כ"ש דילפינן מכיור, וא"כ בעינן שיהא בעצמו כדי ד' כהנים דומיא דכיור. ומשני ירחצו לרבות כ"ש, וא"כ אינו נלמד מכיור, וא"צ שיהא בו כדי ד' כהנים. דדוקא בכיור בעינן כן, [ולכך נקט ריב"ח כל כיור שאין בו וכו'] והיינו לכתחילה דבדיעבד גם בכיור שאין בו כדי ד' כהנים לא גרע משאר כ"ש.

עין משפט

ס ע ס"ג.

ו ע.

ה. ס"ג^[1] יג מי מקוה כשרין למלאות מהן ולתת לתוך הכיור. ו. י יד כל המשלים למי מקוה משלים למי כיור, ואי לא לא. וע"כ ס"ח^[2] טו בטיט שהוא עב^[3] שאין פרה יכול לשתות הימנו, דאין יכול להשלים בו לשיעורו של מקוה, אינו יכול להשלים למי כיור לשיעור ד' כהנים.

זבח תודה

מצות ה'

כלי שרת אפילו מחזיק שיעור ד' כהנים ג"כ אין לקדש בו לכתחלה רק דיעבד מהני. אך זה גופא צריך ביאור מנ"ל להרמב"ם האי דינא דלכתחלה המצוה (ט)⁽⁷⁾ דוקא מן הכיור: [ז]. מי מקוה כשרים. דלא בעינן מים חיים, מיהו בעינן עכ"פ דומיא דמקוה מים הכשרים לטבילה שלא ישתנו מראיהן, וכיוצא בזה [רמב"ם]: [ח]. [אמר ר"ל כל המשלים למי מקוה משלים למי כיור] וע"כ בטיט הנדוק [אי פרה שוחה ושוחה ממנו דמשלים למי מקוה משלים למי כיור וכו']. ומשמע בגמרא דכל שתחלת ברייתו מן המים כגון שנעשו המים יבחושין אדומים וכו' דכשר למקוה לטבילה כשר נמי למי כיור, ועיין בשו"ע או"ח סימן ק"ס סעיף י' בהג"ה דדוקא בשריסקן. עוד איתא שם בגמרא לענין נתן סאה ונטל סאה [כגון במקוה שלם שנתן לתוכה סאה מי פירות וכל משקה המנויין בהלכות מקואות ואח"כ נטל סאה ממנו, דנמצא הנך מי פירות משלימין לארבעים סאה, דאיתא במשנה דמקואות דכשרים ורק שישאר שם רוב מים כשרין]. דכשם שכשר זה במקוה כשר נמי במי כיור כה"ג, דהיינו אם היה מתחלה בכיור שיעור ד' כהנים מים כשרין, ואח"כ נתן לתוכה איזה מעט משקה שאינה ראויה לקידוש ידים בטל ברובו, ויכול ליקח משם כנגדו מים כשרים:

[ט]. אי פרה שוחה ושוחה וכו'. לכאורה משמע להמעין בסוגיא דדוקא להשלים שרי, אבל אי כל המי כיור או רובו מזה לא, דאל"ה היה מקשה הגמרא (ט)⁽¹⁰⁾ אפילו בעינייהו נמי, ויכול ליקח משם כנגדו מים כשרים:

[ט]. אי פרה שוחה ושוחה וכו'. לכאורה משמע להמעין בסוגיא דדוקא להשלים שרי, אבל אי כל המי כיור או רובו מזה לא, דאל"ה היה מקשה הגמרא (ט)⁽¹⁰⁾ אפילו בעינייהו נמי,

לחמי תודה

(יד) י"ל משום דזה מפורש בקרא, ושאר כ"ש רק מרבויה. ועוד דתנן ביומא פ"ד בכל יום מקדש ידיו ורגליו מן הכיור, ועיין ירושלמי שם ה"ה. ולפי מ"ש הקרן אורה והאבן האזל הנ"ל יש לומר משום זה גופא שבכיור צריך שיעור ד' כהנים, ואם א"צ לכתחילה לקדש ממי כיור למה נחמיר בו יותר משאר כלי שרת. (טו) י"ל דדוקא גבי יבחושין שייך לחלק בין בעינייהו להשלמה, דהו"א דלא נחשב למים ומהני רק להשלמה בנתן סאה ונטל סאה מדין ביטול כמו במי פירות, אבל טיט אין שייך לומר דמהני מדין ביטול, דהרי אם נתבטל ואינו ניכר אינו נקרא טיט, וע"כ דאיירי כשלא נתבטל במים [אלא דיש עכ"פ במקום אחד טיט בעין, וכדתנן בהדיא במקואות פ"ב (מ"י, הובא בתוס' ד"ה למעוטי טיט), מקוה שיש בו מ' סאה מים וטיט וכו' מטבילין וכו' באיזה טיט אמרו בטיט שהמים צפין על גביו, ואם היו המים מצד אחד מודה רבי יהושע שמטבילין במים ואין מטבילין בטיט. [ועיין רמב"ם פ"ח מהל' מקואות ה"ט-י ותוס' שם] וע"כ אינו משום ביטול], והא דמהני משום דנחשב כמים, וא"כ אפילו בעינייהו ולא

תורת הלכות קידוש ידים ורגלים הקדשים קז

ז. ^[1] מי כיוור נפסלין ¹⁰ בלינת עמוד השחר. אך אם שקע הכיוור עין משפט
ז טז ה"ד.

מצות ה'

זבח תודה

מז. כרתנן ביומא אף הוא עשה מוכני לכיוור [גלגל לשקעו בבור מים חיים] כדי שלא יהיו מימיו נפסלין בלינה, וכמו שאר כלי שרת שמקדשין מה שבתוכן להיפסל בלינה].

כדמקשה אח"כ. ומרש"י ד"ה אפילו לרביעית נמי וכו'. ⁽¹⁰⁾ משמע דאפילו המים כולה הוא מטיט כזה ג"כ כשר. ואפשר דהא עדיפא ליה לגמרא להקשות, אבל א"כ יהיה ראייה ממה דמקשה הגמרא אח"כ לענין יבחושין אדומים אפילו בעינייהו נמי, ולא מקשה אפילו לרביעית נמי, דלנט"י פסולין. ובשו"ע סימן ק"ס פסק דכשרין. וע"כ צ"ל דקושית ⁽¹¹⁾ אפילו בעינייהו עדיפא להקשות, וא"כ חזרה קושיתנו הנ"ל, וצ"ע ⁽¹¹⁾ בפוסקים:

[י]. ומי כיוור נפסלין וכו' כרתנן ביומא (לו) בן קטין עשה י"ב דד לכיוור אף הוא עשה מוכני לכיוור כדי שלא יהא מימיו נפסלין בלינה. משנה זו מכרעת דלדינא נפסל מי כיוור בלינה, ושקלא וטריא דגמ' ⁽¹²⁾ דף כ' הוא רק אליבא דר"א בר"ש. ואף דקי"ל כר"א בר"ש ⁽²⁾ לענין

לחמי תודה

שנא כולו או מקצתו, וע"כ אין להקשות אפילו בעינייהו נמי, ולכך מקשה רק אפילו לרביעית. אמנם לקמן יתבאר דלא שייך להקשות כאן אפילו בעינייהו נמי, כיון דתנן ואלו מעלין וכו' וטיט הנרוק, דדוקא מעלין אבל לא בעינייהו.

(מז) זה לשון רש"י שם אפילו לרביעית, דכל זמן [שלא נפסלו משתיית בהמה כשרין לידים, דאיתא בפרק כל הברש (חולין קו). מים] שנפסלו משתיית בהמה בין בכלי בין בקרקע פסולין, הא לא נפסלו כשרין. אמנם רש"י עצמו כתב בסוכה (יט): שמצטרף להשלים מ' סאה, והטובל בו במ' סאה שכולו טיט נרוק, לא עלתה לו טבילה, דהכי תנן במס' מקואות (פ"ז מ"א) אלו מעלין וכו' וטיט הנרוק, ומעלין היינו משלימין, אשלומי אין בפנ"ע לא. עכ"ל. וא"כ ע"כ מה דקאמר כאן שאם לא נפסלו לשתיית בהמה כשרין, היינו שאין על המים שם פסול (בין בכלי בין בקרקע) ולכך משלימין, אבל לא בפני עצמו. [ונראה הטעם משום דבעינן שם מקוה מים ולכך בעינן שיהא מים בפנ"ע, וכשיש שם מקוה מים מצטרף לו גם המים שבטיט, וה"ה לנט"י דמצטרף הטיט למים כשפרה שוחה ושותה ממנו, דכיון דראוי לבהמה אין שם פסול על המים שבו]. ועיין באו"ח ס' ק"ס ס"ט בביאור הגר"א שם.

(יז) י"ל עוד לפי מ"ש תוס' דטיט הנרוק שטובלים בו היינו שמים צפים ע"ג וכדברי רבי יהושע וזהו השיעור של פרה שוחה ושותה, א"כ לא שייך להק' אפילו בעינייהו דא"כ לא הוי נרוק כ"כ שפרה שוחה ושותה ממנו. [ולא שייך להק' רק לרביעית נמי].

(יח) עיין אור זרוע הל' נט"י ס' נה שמביא דברי רש"י כאן וכתב משם למדתי דאפילו לאכילה יכול ליטול מיבחושין אדומים וכו'. וע"כ צ"ל כש"כ לעיל.

(יט) דאמר רבי יוחנן בעי אילפא לדברי האומר אין לינה מועלת בקידוש ידים ורגלים [דהיינו ראב"ש] מי כיוור מהו שיפסלו בלינה, מי אמרינן הני למאי לקידוש ידים ורגלים קידוש ידים ורגלים גופייהו לא פסיל בהו לינה, או דלמא כיון דקדוש להו בכלי שרת מיפסלי.

(כ) בזבחים יט: ת"ר קידש ידיו ורגליו ביום א"צ לקדש בלילה, בלילה צריך לקדש ביום דברי רבי שהיה רבי אומר לינה מועלת בקידוש ידים ורגלים, ראב"ש אומר אין לינה מועלת בקידוש ידים ורגלים (וכו') כיון שקידש ידיו מתחילת עבודה אפילו מכאן ועד עשרה ימים א"צ לחזור ולקדש). ושם כ. אמר רבי יוחנן קידש ידיו ורגליו לתרומת הדשן למחר א"צ לקדש שכבר קידש מתחילת עבודה. [ומק' הגמרא] למאן אי לרבי האמר פסלה לינה, אי לראב"ש האמר א"צ לקדש אפילו מכאן ועד עשרה ימים, וכו' רבא אמר לעולם ראב"ש היא וראה ר"י דבריו בתחילת עבודה ולא בסוף עבודה. [וכנ"ל פ"א סעיף ד'].

בבור שיהיו מימיו מחוברין למי המקוה כשר, ואפילו אם שקעו במי מקוה רק מעט קודם עמוד השחר כשר אפילו ל'לעבודת הדם. ומ"מה לכתחילה י"מצוה לשקעו מבערב ולא להעלותו כל הלילה, גזירה שמא לא יחזור וישקענו ונמצא עמוד השחר פוסלו. ומ"מ לתרומת הדשן (לכו"ע) צריך להעלותו ולקדש ממנו זה שזכה לתרום ולחזור ולשקעו תיכף.

זבח תודה

קידוש ידים בתחלת עבודת היום, לענין מי כיוור נראה ^(כב) דאין נ"מ בזה, דהיינו אם קידש ידים לתרומת הדשן ממי כיוור, צריך לחזור ולשקעו בבור קודם עמוד השחר, ואי לא"ה נפסלין המים בלינה. וכדאיתא בסוגיא דף כ"א ע"ב ברש"י ד"ה והאמר ר"י. ואף דנוכל לומר דלפי מאי דאמר הגמרא בשלמא לרבא דמוקים לההיא כראב"ש וכו', והיינו דראה ר"י דבריו של ראב"ש לענין תחלת עבודה כדקאמר הגמרא לעיל, וממילא ע"כ צ"ל דס"ל ^(כג) לר' יוחנן דמי כיוור גופייהו נמי לא פסלה להו לינה מתחלת עבודה והלאה, אע"ג דלא שיקע להו אח"כ בבור. מ"מ מסתברא לומר דלפי מאי דמסיק לבסוף לאביי דמסלק להו והדר משקע להו, לרבא נמי הכי הוא, דלמה לן לעשות פלוגתא בינייהו. וכן משמע מהרמב"ם ספ"ג דבית הבחירה דמשוה לה כיוור לשאר כלי שרת, לענין דבר שמתקדש בתוכו דמיפסל בלינה, וכי היכי דבשאר כלי שרת זמנו לענין לינה הוא משעלה עמוד השחר, בודאי ה"ה לענין כיוור:

לחמי תודה

(כא) דמאי איכפת להו למי כיוור אם קידש מהם לתחילת עבודה או לסוף עבודה, וכי משום שקידש מהם לתחילת עבודה יציל את המים הנשארים מליפסל בלינה. [דבשלמא לסברא דראב"ש דבקידוש יו"ר אף פעם לא פסלה לינה, אפ"ל דה"ה למים המקדשים מהם לא יפסול דכיון דלא שייך לינה בקידוש ה"ה במימיו. אבל אם שייך בהם לינה ורק משום דקידש מתחילת עבודה א"צ לחזור ולקדש משום דחשיב אותה גישה, סברא זו שייך רק בגברא ולא במים].

(כב) שם כא: דקאמר קידש ידיו לתרומת הדשן למחר א"צ לחזור ולקדש. ולא הזכיר שצריך לחזור ולשקע הכיוור שלא יפסלו מימיו בלינה כמו שאמר לעיל שם כא. כיוור ששקעו שוב אין מעליהו, עיי"ש בגמרא.



מצות ה'

השלמה

אם בעינן כח גברא בקידוש ידים ורגלים

בנמ"י יש ג' שיטות

א] שיטת רב אחאי גאון והלכות גדולות שאפשר להכניס הידים בכלי מלא מים ולשכשם, וחשיב רחיצה כדמוכח מזבחים כא. דבעי אם אפשר לרחוץ ידיו בתוך הכיור או דנמעט מורחצו ממנו, ולא בתוכו. אלמא דממעט רחיצה לא ממעט ליה [דאל"ה תיפוק ליה משום דכתיב ורחצו], וחשיב שפיר רחיצה לנמ"י. ובשיטה זו הולכים הרמב"ן בחולין קו. והרשב"א שם ובתשובות ובתוה"ב. והק' מאי שנא מאריתא דדולאי בחולין קו. דאמרינן דאין נוטלין שם אלא סמוך למקום ששופכים שם [דהוי כח ראשון] משום דבעינן כח גברא. ותירצו דלאו דוקא כח גברא אלא דבעינן רחיצת כלי והאי אריתא הוי חריץ בקרקע, וכיון דפסק כח ראשון של השופך מהכלי שוב אין כאן כלי, ואין טבילה בשאובין בקרקע. [וכן סובר רש"י (כדכ' צ"א זרוע הל' נט"י ס' ס"א)], ותוס' והרא"ש שם בתירוץ קמא. [ולשיטה זו א"צ כח ראשון, וכדכתבו הר"ש והרא"ש בס' דים פ"א מ"ה, והכ"מ והב"י. ומ"ש בשו"ע קנ"ט סע' ט' גבי כרוא וצריך להחזירה ולהסירה בכל שפיכה, דלכתחילה יש לעשות באופן שיצא לכו"ע וכדלקמן. משא"כ בסעיף י' שם איירי בדיעבד ודו"ק. וה"ה כרוא וכדכתבו בב"י ור"א שם מתוספתא לדעת ת"ק דאפילו הפקיע את המוליאד (שעשה בה סדק ויצאו המים. ר"ש שם) ונטל הימנו לידים וכו'. וכדפירש הרא"ה]. וכן סוברים האשכול (הל' נט"י ס' טו) והחינוך (מ' קו) והאור זרוע (ס' ס"ב) וספר המנהיג והמאירי, [והרוקח, והריטב"א (וה"רן נחולין קו)]. סוברים דשכשוך ידיו בתוך הכלי חשיב כ"ג אפילו לר"י.

ב] שיטת תוס' והרא"ש [בתי' ב' שם] דזה תלוי במחלוקת רבי יוסי ורבנן במס' ידים ולרבי יוסי בעינן כח גברא ולרבנן לא בעינן, וסוגיא דזבחים כרבנן [ויש מפרשים גם סוגיא דזבחים כר"י דשכשוך ורחיצה בתוכו חשיב ככח גברא], וסוגיא דחולין (קו). כר"י. וכיון דהגמ' לגבי נמ"י איירי כרבי יוסי ש"מ

הכי קי"ל בנמ"י, וכן סוברים ספר התרומה (הל' או"ה ס' ע"ז) וסמ"ג (עש' כ"ז), ומרדכי (פרכות ס' ל') ורבינו יונה בברכות מב. מדפי הרי"ף), והאגודה.

ג] שיטת הרמב"ם בפ"ו מהל' ברכות, דלא בעינן כח גברא אלא כח נותן, ולא דוקא כח ראשון, ולכן מהני במטה חבית ושופך מים כל היום וה"ה בפותח כרוא [או עושה נקב בכלי] והמים נמשכים כל היום. [כ"כ בב"י ור"א]. ומ"מ ס"ל דא"א להטביל ידיו בכלי, כיון שאין כאן כח נותן.

והנה הא דבעינן כלי בנמ"י כתוב בה"ג (פרכות פ"ז) ובשאלתות (פ"ר מנזוע ס' ז') דאסמכו

רבנן אמי חטאת (דתנן אין ממלאין ואין מקדשין ואין מזין מי חטאת אלא בכלי) א"נ על מי קידוש ידים ורגלים. ובחידושי הרשב"א חולין שם הביא שהוקשה לתוס' מ"מ בעינן כח גברא דהא כיור לא הוי מכח גברא, ובהואה נמי דאתי מכח גברא מ"מ לא שייך בה מנא. ובאור זרוע (הל' נט"י ס' ס"ב) הביא דרכינו יצחק בן רבינו שמואל פי' דתיקונה כנגד קידוש וכנגד הזאה, כנגד קידוש דאיכא [כלי וכנגד הזאה דמי חטאת דאיכא כח גברא]. וכתב ואני אומר דכולה נמ"י כנגד מי הזאה תיקונה דבהואה איכא כח גברא ואיכא נמי כלי דתנן פ"ק דמס' ידים אין מזין מי חטאת אלא בכלי. **נמצא** דאף דתוס' מחמירים בנמ"י דלא כבה"ג וחוששים לשיטת רבי יוסי דבעינן כח גברא, מודים דכיוור לא הוי כח גברא עד שהק' מ"מ בעינן בנמ"י כ"ג. וגם לתי' רבינו יצחק ב"ר שמואל ילפינן זה מהזאת מי חטאת ולא מכיוור. וא"כ אין ראייה ממה שמחמירים בנמ"י כר"י משום דסוגיא דאריתא דדולאי משמע כותיה לקידוש יו"ד, כפרט דגבי קידוש לא נזכר בש"ס כלל דבעינן כח גברא [אפילו לרבי יוסי. ואפשר דר"י יודה כאן, כפרט אם נאמר דהמעט דבעינן כח גברא הוא משום דילפינן מהזאת מי חטאת].

מצות ה'

והמרדכי ועוד דהשכשוך חשיב ככה גברא. והי"א דלא מהני הוא דעת הרמב"ם דאף דלא בעי כח גברא אבל כח נותן בעי, וכן דעת תוס' והרא"ש בת' ב' דתלוי במחלוקת ר"י ורבנן, וסוגיא דחולין קו. כר"י דבעי כח גברא].

בסעיף ט' חבית שיש בה מים מניחה על ברכיו ונוטל ממנה לידים [דחשיב שפיר כח גברא לכו"ע מה שמטה בברכיו]. ואם היתה מוטה בארץ והמים מקלחים ממנה וכו' לא עלתה לו נטילה [לכו"ע דאין כאן לא כח גברא ולא כח כלי ולא כח נותן]. ואם היתה ברוא בנקב והסירה וקיבל המים על ידיו חשיב שפיר כח גברא, וצריך להחזירה ולהסירה בכל שפיכה ושפיכה [וכשמחזיר ומסיר בכל שפיכה חשיב כח גברא לכו"ע, לפי שבא לידו מכח ראשון]. ובסעיף י' אם הטא חבית מלאה מים והלך וישב לו והחבית שופכת מים כל היום מחמת הטייתו ונטל ידיו ממנו עלתה לו נטילה. [וזה מהני בין לדעת בה"ג וכו' וכדפירשו דבריו תוס' בת' א' והרמב"ן וכו', ובין לדעת הרמב"ם דחולק על הבה"ג בשכשך ידיו בכלי שבסעיף ח', כיון שכאן יש כח נותן. ועיין בביאור הלכה שם שיש להחמיר שם לכתחילה לדעת הראשונים שפסקו כר"י].

והנה הקשו האחרונים למה גבי כרוז בסעיף ט' כתב שצריך להחזיר הכרוז בכל שפיכה, וכאן סתם שעלתה לו טבילה.

והב"ח תירץ שכאן איירי שהמים מתנענעים כל הזמן מכח הטייתו. והמ"א כתב ע"ז שזה דוחק והביא תירוץ הלבוש [וכ"ה בדרישה] לחלק בין הטא את החבית שעשה מעשה בגוף המים [שכשהיטה החבית היטה עמו כל המים] משא"כ בהסיר הכרוז לא עשה מעשה בגוף המים אלא הסיר את המונע מלצאת.

ובביאור הגר"א שם הק' על זה מתוספתא ידיים [הובא בר"ש פ"ק ידיים] דהפקיע את המוליאר [פי' ששבר מקצת המוליאר וכו'. ר"ש שם] ונטל הימנו לידים, שתלוי במחלוקת ר"י ורבנן. נמצא דאפילו כשלא עשה מעשה בגוף המים גם מכשירים רבנן, ובהטה את החבית גם פליג ר"י [וכדתנן במתני'] וא"כ אין חילוק ביניהם [אם לא

ובן להראב"ד אף דפוסק כר"י מ"מ יודה בכיור וכדהביא הרשב"א בתורת הבית (סלנוך זימ ו שער ד 77 ענ עמוד 6) וז"ל ובשלמא כלי אפשר דלמדרוהו מקידוש ידים ורגלים שהיה מן הכיור, אבל כח גברא מנא לן. ואם תאמר אם כן אף רבי יוסי מנא ליה. כתב הראב"ד ז"ל כי שמא ר' יוסי חשש כיון שלא הצריכו ליתר מרביעית, אם לא יבא מכח גברא א"א שלא יתפורו מן המים קצת, ונמצא אותו רביעית מתחסר. אבל חכמים לא חשו לדבר זה. ע"כ. והנה כ"ז שייך בנטי' דאיכא שיעור רביעית, [וגם פעמים שמימיו מצומצמים]. אבל בקידוש שא"צ רביעית, [וכלילתא צומצמיס כז.], וגם יש מים בשפע בכיור, א"צ.

ומ"מ במרדכי ברכות (ס' ר') כתב דבקידוש מהכיור נמי היה כח גברא ע"י שהיה מושך הכרוז ונוטל בכח ראשון שהיה יוצא הרבה מים מיד במשיכה או שהיה סותם ופותח עד שיספיק לידיו ורגליו. וכ"כ ספר התרומה. ולהמרדכי גם לה"ג כן וס"ל דשכשך ידיו בכלי חשיב ככה גברא. **נמצא** דלענין קידוש ידים ורגלים בכיור.

א] לדעת הלכות גדולות וכו' דלא בעינן כח גברא [כדפירשו דבריו רוב הראשונים], [ב] לדעת הרמב"ם דלא בעינן כח גברא אלא כח נותן, ג] גם לדעת תוס' דמחמירים כר' יוסי דבעינן כח גברא, מ"מ בכיור לא מצאנו כן [וכדהק' תוס' למה צריך בנטי' הרי לא היה בכיור, וכן לת' ר' שמואל בר"י וכו' דילפינן מהזאת מי חטאת]. א"צ לפתוח ולסגור הכרוז בשעת הקידוש.

ולדעת המרדכי וס' התרומה גם בקידוש צריך שיצא המים בכח ראשון, ואם לא יצא די מים בכח ראשון צריך לסתום הכרוז ולפתוח עד גמר הקידוש.

והנה בשו"ע או"ח ס' קנ"ט [בסעיף ח' כתב אם הכניס ידיו לתוך כלי מים ושכשך ידיו בהם ... אם אינו מחובר לקרקע י"א שעלתה לו נטילה וי"א שלא עלתה לו. ובשעת הדחק יכול לסמוך על דברי המתירים ואם אח"כ נודמן לו וכו' נוטל בלא ברכה. הי"א שעלתה לו נטילה, הוא דעת בה"ג ורב אחאי וכו' דס"ל דלא בעינן כלל כח גברא {רק כח כלי}, וגם לפי מה שמפרשים הרוקח

מצות ה'

דבענין לא דקפדינן מגברא ממש דמהיכא תיתי, אלא דמנא בעינן דגמרינן מקידוש ידים שבמקדש, ומ"ה בעי ר"י כח גברא כדי שיהא נראה כנוטל מן הכלי, שאלו במטה החבית שהמים נשפכין מתוכה מאלוהין אינו נראה כנוטל מן הכלי. ושמו משום הכי כתב בה"ג ז"ל וכו' והיינו טעמא דכיון דלא קפדינן אכח גברא אלא כדי שיהא נראה שנוטל מן הכלי הכא הרי הוא נראה שהרי בתוך הכלי הוא רוחץ. (וכו') וכע"ז כתב הרמב"א שם. **וא"כ** י"ל דאפילו אם פסלינן מטה חבית דלא חשיב כח גברא, נכשיר בברוא כיון שדרכו להוציא בכך וכמו שכתב בדרכי משה, וא"כ ניכר שפיר שבא מן הכלי. ודו"ק. ואינו דומה להפקיע את המוליאר דלא מהני לר"י, לפי שאין דרך להוציא כך את המים לא חשבינן ליה כח גברא. **ועיינן** בביאור הגר"א יו"ד קכ"ד ס"ק ל"ה, [על מ"ש בשו"ע בהוציא עכו"ם ברוא באופן שלא שכשך שמה שיצא חשיב כוחו ואסור] כמו שכ' בסנהדרין (עו:): האי מאי דכפתיה וכו' גירי דידיה וה"מ בכח ראשון כו'. והכא כולה חשיב כח ראשון, ועיינן ר"ן (ע"ז) כח. גלפי הכי"ף גד"ה ולענין. וז"ל והרמב"ן ז"ל כתב דלענין יין שנשפך כשנוטל העובר כוכבים הברוא, אפילו היה הנקב סתום במגופה שאין שם שכשוך בראש הברוא אסור שכיון שנשפך כחו היא, כדאמר' בסנהדרין (דף עו ב) האי מאן דכפתיה לחבריה ואשקיל עליה בדקא דמאי וקמליה מיחייב גירי דידיה ניגהו וה"מ בכח ראשון. כלומר שכפתו סמוך לשפת המים ופתח להם פתח וקלחו עליו עד שמת, אבל בכח שני לא והכא כוליה חמרא כח ראשון הוא הלכך כחו מיקרי וה"ל מוריק אורוקי ואסור בשתיה וכו'. עכ"ל. **ונמצא** דבהסרת ברוא חשיב כל מה שיוצא כח ראשון וא"כ יהני גם לר"י בנטי' [וקידוש יו"ד]. ולפי"ז ע"כ צריך לחלק בין הסיר את הברוא, להיטה את החבית דפליג ר"י, או כסברת הדרכי משה הנ"ל דכיון ואין דרכו להוציא כך לא חשבינן ליה כ"ג וכנ"ל. או דנאמר דרק בשקול ברוא יש

שנאמר דמתני' פליג על התוס'. ועי' עוד בלבושי שרד שהק' ממ"ש תוס' בע"ז (נט: ד"ה אמר ר"פ) שמיד שנפתח הנקב מתנענע כל היין שעד הברוא, עי"ש.

ולענ"ד היה נראה לדיוק לשון השו"ע שכתב ואם היתה ברוא בנקב והסירה וקיבל המים על ידיו חשיב שפיר כח גברא, וצריך להחזירה ולהסירה בכל שפיכה ושפיכה. דלכא' היה צ"ל ואם היתה ברוא והסירה וקיבל המים ע"י וחזר והחזירה על כל שפיכה חשיב שפיר כח גברא. ומדכתב ואם היתה ברוא והסירה חשיב שפיר כח גברא משמע דס"ל דמן הדיון חשיב שפיר כח גברא אפילו לא החזירה, אלא כיון דאפשר צריך להחזיר הברוא כדי שיהא כח גברא לכו"ע. וא"כ בהל' י' שכ' אם המטה חבית מלאה מים וכו' ונטל וכו' עלתה לו טבילה. היינו מן הדיון, ולא כתב כאן להטות עוד פעם בשעת נטילה לפי שפעמים יש בזה מירחה מרובה וכו'.

ומצאתי בדרכי משה יו"ד [לגבי יין נסך] ס' קכ"ה [והובא בדרישה שם] וז"ל כתב ב"י לעיל סימן קכ"ד (כג: ד"ה כמז עוד הסמנ"ס) דאין אסור מה ששופך לחוץ רק כשהגביה הכלי ושפך לחוץ, אבל בלאו הכי אלא שמטהו על צידו ושפך לחוץ בלא הגבהה שרי וכן דעת הרמב"ם והר"ן והרא"ש עכ"ל. וצ"ע מאי שנא ממה דנתבאר לעיל סי' קכ"ד גבי הוציא את הברוא דאע"ג דלא שכשך ולא הגביה, מה שיצא לחוץ הוא אסור מחמת כחו של נכרי. וי"ל דשאני התם דדרכו הוא בכך להוציא יין מן החבית. עכ"ל.

והנה כתב בחידושי הר"ן (מולין קו). (אחר שכתב איכא מ"ד דסוגיא דהכי דמשמע דכח גברא בעי אתיא כו' יוסי דמס' ידים דתנן וכו' מטה חבית על צדה ונטל ממנו לידים, והקוף נותן לידים, ורבי יוסי פוסל בשני אלו. אלמא דר"י הוא דבעי כח גברא אבל רבנן דשרו בקוף ובמטה חבית לא בעי כח גברא. וכיון דסוגיא כו"י נקמינן כותיה. וכן פסקו הראב"ד ור' שמשון ז"ל.) וכח גברא

מצות ה'

ממטה חבית ואפשר דיהני אפילו להפוסקים כר"י. ולענין קידוש יו"ד תוס' [המובא ברשב"א וריטב"א ונ"י] כתבו בהדיא דלא היה כ"ג, וכן הוא לעוד כמה ראשונים [שכתבו דילפינן כ"ג מהזאת מי חטאת, ולא מקידוש יו"ד]. [ובפרט למ"ש שכן נוקט המחבר מדינא אפילו בנמ"י אלא שמחמיר לכתחילה היכא שאפשר, וכאן שצריך לקדש ידיו ורגליו כאחד וצריך להניח ידיו ע"ג רגליו, ואם אין מי שיפתח ויסגור עבורו וכגון בקידוש לתרומת הדשן כדאיתא בריש תמיד, ועיין ראב"ד שם] יש בזה טירחא מרובה, ודאי יש לסמוך על כל הנ"ל להתיר. **אמנם** במרדכי ובס' התרומה איתא דגם בקידוש היה מחזיר הברוא ופוחת. ומ"מ המאירי (צקונטרס ציט יד שער ז' צסוף צרכות) כתב דאפילו להפוסקים כר"י בנמ"י [וצריך דוקא קילומ לאשון], בכיור א"צ להחזיר הברוא.

בוה סברת תוס' (ע"ז: ד"ה ר"פ שהניח הלנושי שרד) כי מיד שנפתח הנקב נתנענע כל היין שעד הברוא לצאת דרך שם. לפי שכברוא כל המים והיין שבחבית כגום מתחילה מע"ג נקב החבית. משא"כ בהטה את החבית שע"ז יוצא המים שבפיו ואחר שיצא המים שכראש החבית מן הצד שהטה נוטים המים שבצידיהם לשם. וא"כ עכצ"ל דמה שכתב מרן וצריך להחזיר הברוא וכו' היינו רק לכתחילה לחוש להסוברים כן וכנ"ל.

(ויש לפלפל בזה לפי מה שמשמע ברש"י סנהדרין עז: ויד רמה שם, ומאירי חולין טז. ואכמ"ל).

נמצא לגבי ברוא דלדעת בה"ג וכל ההולכים בשיטתו מהני [ואפילו להריטב"א והר"ן], וכן לדעת הרמב"ם דבעינן כח גותן מהני, ולהרמב"ן המובא בר"ן בע"ז וכן למ"ש דרכי משה שם עדיף



תורת הלכות שחיטת הקרבנות הקדשים קבג

הלכות שחיטת הקרבנות

פרק א'

עין משפט
ח רמב"ם פ"א
מהל' פסולי
המוקדשין ה"ב.

א. אכל הפסולין ששחטו אפילו נשים ועבדים, ואפילו בקדשי קדשים שחיטתן כשרה, ^ב ^א ואפילו לכתחילה ג מותר לשחוט.

מצות ה'

נצטוו דכתיב וסמך ידו ושחט (ויקרא ו'), וכ"כ הרמב"ן בויקרא שם על הפסוק והפשיט את העולה וגו', וז"ל ואמר והפשיט ונתח, כי בבעל הקרבן ידבר כאשר אמר וסמך ושחט [לשון יחיד משא"כ והקריבו בני אהרן וזרקו וגו' נאמר הכל בלשון רבים] כי ההפשטה והניתוח אינה עבודה וכשרות בור, עי"ש. ומה דאמרינן במנחות יט. לר"ש דאית ליה ו' מוסיף על ענין ראשון אי וסמך ושחט מה סמיכה בבעלים אף שחיטה בבעלים, ומסיק דא"צ, היינו לעיכובא, דמק' דנימא כמו דסמיכה דוקא בבעלים וא"א לעשות שליח, ה"נ שחיטה היא דוקא בבעלים ויהא פסול שלא בבעלים, וע"ז משני דוקא ביה"כ צריך בעלים לעיכובא אבל בעלמא לא, וכמבואר בתוס' שם ד"ה גלי ודו"ק.

[ומה דאמר בירושלמי ריש פ"ב דקידושין אדם שוחט פסחו של חברו שלא מדעתו אבל אינו מפרישו שלא מדעתו. היינו שאם שחטו שחוט וקיים המצוה, משא"כ אם הפריש שלא מדעתו לא עשה כלום].

א. מתני' ריש פרק כל הפסולים (זמ"ס ל'):
ב. גמ' שם (לג). שחטו, דיעבד אין, לכתחילה לא, ורמינהו ושחט [את בן הבקר], שחיטה בור כשרה, שהשחיטה כשרה בזרים ובנשים ובעבדים ובטמאים ואפילו בקדשי קדשים, או אינו אלא בכהנים, וכי מאין באתה [לומר שיצטרך כהן], מכלל שנאמר ואתה ובניך אתך תשמרו את כהונתכם לכל דבר המזבח, יכול אף בשחיטה, ת"ל ושחט את בן הבקר לפני ה' והקריבו הכהנים, מקבלה ואילך מצות כהונה, לימוד על השחיטה שכשרה בכל אדם. ומשני משום דקא בעי למיתני טמאים דלכתחילה לא וכו' משמע דשאר פסולים אפילו לכתחילה, וכ"כ הרמב"ם פ"א מפסולי המוקדשין ה"א [וז"ל כל הפסולין לעבודה מותרין לשחוט לכתחילה ואפילו קדשי קדשים חוץ מן הטמא שאינו שוחט לכתחילה וכו'] וע"ע לח"ת (א).

ג. ואם הבעלים יכולים לשחוט מצוה בו יותר מבשלוחו [כדאמרינן בקידושין מא.], וכמבואר בפסחים ז', וברש"י שם פסח וקדשים, הבעלים

לחמי תודה

א. ואפילו לכתחילה מותר לשחוט, כן מוכח בגמ' הנ"ל (המובא במצות ה' אות ב') [וכמו שכ' בתוס' שם לא: ד"ה שהשחיטה] וכך פסק הרמב"ם בפ"א מה' פסולי המוקדשין ה"א. והנה תוס' בכתובות (כד: ד"ה חד) הביאו בשם ר"ת בספר הישר דהא דאין בודקין מן המזבח ולמעלה, לא איירי בעבודת מזבח ממש, דזה פשיטא, אלא כגון הפשט וניתוח דברים הכשרים בזרים, דלא היו מניחין לעשות אותן אלא למיחסינן מן המשיאין לכהונה. וכע"ז כתבו בקידושין (עו: ד"ה אין בודקין) דהא דתנן אין בודקין מן המזבח ולמעלה, מיירי אפילו בעבודות הכשרים בזרים כגון שחיטה או הפשט, אע"ג דשחיטה כשרה בנשים ובעבדים היינו דיעבד אבל לכתחילה לא עבדי כי אם כשרים מיחסינן. ובתוס' הרא"ש שם כתבו ע"ז וז"ל ולא נהירא דלא אשכחן דבעינן שיהא הישראל כשר לצורך הפשט ושחיטה וניתוח, ועוד דבזבחים בריש כל הזבחים אמרינן כל הפסולין ששחטו שחיטתן כשרה וה"ה אפילו לכתחילה ולא נקט דיעבד אלא משום טמא וכו'. (ואפשר דלכך נקטו תוס' בכתובות רק הפשט וניתוח ולא שחיטה משום קושית תוס' הרא"ש). והנה שאר הראשונים פירשו אין בודקין מן המזבח כפשוטו בכהנים העובדים עבודת מזבח, וכן הוא גם לפנינו בספר הישר (חידושים סי' ל') וכת"י א' שכתבו תוס' בכתובות שם בשם ר"ת.

לחמי תורה

והנה כל הנידון כאן הוא בפסולי יוחסין וכגון עבדים אבל ישראלים מיוחסין ודאי כשרים לכתחילה לשחיטה והפשט וניתוח. [ונראה עוד דגם לפי מה שפירשו בזה תוס' היינו דוקא בקביעות, שהיו בביהמ"ק שוחטים קבועים לאלו שלא היו יכולים לשחוט, וכן היו מפשיטים ומנתחים לאלו שלא בקיאים בכך, אבל באקראי בעלמא, דהיינו מי שהיה מביא קרבן ויודע לשחוט ולהפשיט היה עושה בעצמו, וכהא דמשמע מריש כל הפסולין דאפילו נשים ועבדים יכולים לשחוט לכתחילה, רק בעבודה קבועה במקדש לא היו ממנים אלא מיוחסים כדי שלא יבואו להעלותם ליחוס משום חשיבתם שבחור בהם לעבודת ציבור].

והנה היעב"ץ פ"י לחם שמים על קידושין פ"ד הביא שמשלשה מקומות רואים מקרא שהיו מקפידים בשחיטה והפשטה שיהיו נעשים ע"י כהנים או לויים, כי כתוב בחינוך הבית דחוקיה (ד"ה ב. כט, לד) רק הכהנים היו למעט לא יכלו להפשיט וגו' ויחזקום אחיהם הלויים, ובפסח חזקיהו כתוב (שם ל, יז) והלויים על שחיטת הפסחים, וכן בפסח דיאשיהו (שם לה, יא) והלויים מפשיטים, וכן מפורש בכתוב לעתיד כי אם הלויים גו' ומשרתים את הבית המה ישחטו וגו' הרי כי לא דבר רק הוא וכו' ע"כ.

[הנה ממה שהביא מקרא בדברי הימים רק הכהנים היו למעט ולא יכלו להפשיט כל העולות, שם הרי היה מספר העולה בקר שבעים אלים מאה כבשים מאתים כנאמר שם (כט' לב), ושלמים ושאר קדשים קלים בקר שש מאות וצאן שלשת אלפים, ושם נאמר רק ולא יכלו להפשיט העולות, אבל השלמים הפשיטו הבעלים, ורק העולות שכולם כליל השאירו שם הבעלים, והוצרכו הכהנים והלויים להפשיטם, לפי ששלמים שהבעלים נוטלין הבשר והעור כ"א מפשיט לעצמו, ורק עולות שהכהנים מקטירים במזבח והעור נשאר להם, השאירו שם להפשיט, ואפשר גם משום שלא היו העם בקיאים בסדר הפשט וניתוח של עולה שצריך להיות כפי ששינונו במס' תמיד פ"ד משום שנאמר והפשיט וגו' וניתח אתה לנתחיו, ולא נתחיה לנתחים].

והנה בחינוך חזקיהו שם מבואר שלפני זה בימי אחז שסגר דלתות בית ה' ועשה במות בכל עיר וכו' והעם לא היו בקיאים בהלכות עבודה ובטהרת הקדש, והכהנים והלויים הטהרו עצמם, לכך הפשיטו הם.

ומה שהביא מפסח חזקיהו שם הרי כתוב כי רבת בקהל אשר לא התקדשו, והלויים על שחיטת הפסחים לכל לא טהור להקדיש לה', הרי שהלויים לא שחטו רק לאלו שלא נתקדשו, ולא היו טהורים עדיין עד הערב, אבל שאר העם שחטו בעצמם. [והטעם שהלויים עשו זאת כי הם היו עובדים בין כך בביהמ"ק, וגם שהיו ת"ח ובקיאים בהלכות, כמ"ש יורו משפטיך ליעקב]. ומה שהביא מפסח יאשיהו, שם גם נאמר לפני זה ויסר יאשיהו את כל התועבות מכל הארצות אשר לבני ישראל ויעבר את כל הנמצא בישראל לעבוד את ה' וגו', וא"כ בתחילה עדיין לא היו בקיאים בהלכות, ולכך הוצרכו הלויים לעשות לאלו שלא היו בקיאים, וכן מוכח מזה שנאמר שם על הלויים ויבשלו הפסח באש כמשפט וגו' ויריצו לכל בני העם, עיין רש"י שם, וצליית הפסח ודאי היה בבעלים (וכדתנן בפסחים ס"פ תמיד נשחט), אלא לפי שהעם לא היו רגילים אז בפסח ולא היו בקיאים בהלכות לכך הוצרך שהלויים יעשו בשבילם. ומה שהביא מיחזקאל (מד. י-יא) כי אם הלויים וגו' ומשרתים את הבית המה ישחטו וגו', שם איירי באלו שעבדו ע"ז שנפסלו מלעבוד עבודת כהנים, ולא רצה להדיחם לגמרי לכך נתן אותם משרתים את הבית (דהיינו מה שצריך לבית (כגון הדחת העזרה מדמים ושאר דברים), ושחיטה ושאר דברים הכשרים בורים שישחטו לאלו שלא יודעים לשחוט בעצמם (אבל אלו שיכלו לשחוט בעצמם שפיר שוחטים) והרי נאמר שם המה ישחטו את העולה ואת הזבח לעם והמה יעמדו לפניהם לשרתם, הרי שזה שרות לעם שעוזרים להם במה שמוטל עליהם, אבל אם הבעלים יכולים לעשות בעצמם ודאי עדיף משום מצוה בו יותר מבשלוחו.

שוב ראיתי בדברי הימים (א, כג-לב) אחר שספרו את הלויים כתוב כי מעמדם ליד בני אהרן לעבדת בית ה' על החצרות ועל הלשכות ועל טהרת לכל קדש ומעשה עבודת בית האלקים וללחם המערכת ולסלת למנחה וגו' ולכל משורה ומדה. ולעמד בבקר בבקר להדות ולהלל לה' וכן לערב, ולכל העלות עלות לה' לשבתות לחדשים ולמעדים במספר כמשפט וגו' ושמרו את משמרת אהל מועד ואת משמרת הקדש ומשמרת בני אהרן אחיהם לעבדת בית ה'. ועי"ש ברש"י ורד"ק שם.

תורת הלכות שחיטת הקרבנות הקדשים קבה

דאכן בטמאים (אין) מועיל שחיטתן רק דיעבד, אבל לכתחילה לא, אף שהוא יכול לעמוד חוץ לעזרה ולשחוט בסכין ארוכה להבהמה העומדת בתוך העזרה, מ"מ אסור מדרבנן גורה שמא יגע בבשר. ומ"מ כיון דבדיעבד מהני שחיטתן השוין הן לכל הפסולין לענין זה שיכולין לפגל את הקרבן במחשבה.

ב. כל הזבחים אין שוחטין אותן לכתחילה אלא בסכין מכלי שרת, ואם שחט אבכל דבר ששוחטין בו החולין אפילו בקרומית של קנה כשרים. (רמב"ם פ"ד

ממסע"ק ה"ז).

מצות ה'

ד. שם משום דקא בעי למיתנא טמאים דלכתחילה לא גזירה שמא יגעו בבשר, תנא ששחטו. מתני' שם לפיכך הן פוסלין במחשבה, (וצרטי"ס) אם שחטוהו במחשבה, הואיל וראוין לעבודה זו, מחשבתן מחשבה. ז. בזבחים (טז): ילפינן בהיקש מעולה, שנאמר זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם ולמילואים ולזבח השלמים, מה עולה מעונה כלי דהיינו סכין כדכתיב (צפר' העקידה) ויקח את המאכלת לשחוט, ונאמר שם ויעלהו לעולה תחת בנו.

שם דאיכא בזה עוד ג' שיטות. דרכינו אפרים סוכר דלא בעינן כלי כלל. וראיתו מהא דתנן גבי קבלה וקיבול דמן בכ"ש בצפון, וגבי שחיטה תנן שחיטתן בצפון, ולא תנן בכ"ש בצפון. וכן מהא דאמרינן בחולין שם כגון שבדק קרומית של קנה, (וכן מהא דתנן בפרק התורה (עט): סכין אלימא מכ"ש דאע"ג דלית ליה תוך מקדש, משמע דסכין עצמו אינו כ"ש).

ותוס' הק' עליו מגמ' זבחים הנ"ל, ואומרים דלעולם בעינן כלי, רק לא בעינן כ"ש. וקרומית של קנה איירי דתקנו ועשאו כעין כלי. ויש מפרשים שצריך כלי שרת אלא דלא בעי כלי יפה כשאר כלי שרת, שצריך להיות דוקא מתכת, אלא גם כלי עץ מהני. כיון דלאו עבודה ממש היא שהרי כשרה בזר. (וכתבו תוס' שם דלא יק' לפי"ז אמאי לא תנן שחיטתן בכ"ש בצפון כמו בקבלה, דבקבלה צריך גם הכ"ש להיות בצפון נוסף על הכהן והקרבן, שבו נעשה מעשה הקבלה, משא"כ בשחיטה יכול לשחוט בסכין שרובו בדרום).

והרמב"ן ז"ל בחולין ג. כתב וז"ל שהסכינים כ"ש הן, ואי ס"ד לא בעי כ"ש בשחיטה, היאך הסכינים קרושים ומקדשים. אלא היינו מעמא משום דסכין למאי אתי לקדשה לדם בצואר בהמה,

ז. מדאמרינן בריש חולין (ג. אהא דתנן הכל שוחטין ושחיטתן כשרה, דאיירי בטמא במוקדשין, דשחיטתו כשרה בדיעבד (דלכתחילה לא, שמא יגע בבשר), וכגון שבדק קרומית של קנה [שאינה מקבלת טומאה] ושחט בה, דתניא בכל שוחטין בין בצור בין בזכוכית בין בקרומית של קנה. וסובר דהא דילפינן מויקח את המאכלת דבעינן כ"ש הוא רק לכתחילה, משום דלא שנה עליו לעכב, (משא"כ בקבלה דכתיב ביה נמי ועשית מזרקותיו וגו' מעכב. וכעין שכתב הש"מ בזבחים מזו).

ועיינן בתוס' ריש איזהו מקומן וחולין ג. ובראשונים

לחמי תורה

[וברלב"ג (שם פ' ד') עה"פ לנצח על מלאכת בית ה' דהם היו מוכנים לעזור כל מה שיצטרך בעבודת הקודש ובעזרה, אפילו דברים שהם לכתחילה בזרים ודברים שאין בהם שום סרך כהונה], וא"כ רק למי שאינו בקי בהלכות שחיטה או הפשט וניתוח, או מי שאינו בקי בהכנת מנחת מחבת ומרחשת ושאר מנחות ומדידתם, וכל הצרכים שצריך לעשות בביהמ"ק וסידורם וכן שמירת טהרתם וכו' היו הם עושים משום שהיו מובדלים ופרושים ומוכנים לכך. [וכן מצאנו במס' שקלים שעשו כן בנסכים].

עין משפט

3 שס ה"ד.

ג. הבהמה ח צריך [8] להיות ³ כולה בעזרה בשעת שחיטה, ולא יהיה [3] אבר מאבריה בחוץ.

זבח תודה

[א]. היא בפנים ורגליה בחוץ מהו וכו'. לפי מסקנת הסוגיא דאפילו בציצתו לחוץ לא מקרי בא כולו לפנים לכאורה פשוט דה"ה לענין בהמה בעינן שיהיה גם שעה לפנים דאז מקרי הבאה כולה לפנים:

[ב]. והביאום. פסוק זה בשלמים כתיב וא"כ דין זה אף בקדשים קלים הוא:

[ג]. עד שתהא כולה לפנים. ברש"י (2) ותוספות פירשו דהוא רק לכתחלה.

אבל הרמב"ם כתב דהוא לעיכובא. וכדבריו מוכח בסוף סוגיא דמייתי הגמרא ראייה לענין ציצתו מבחוץ מקרא (2) דוהביאום, דילפינן מינה עד שתהא כולה לפנים, דה"ה בכהן דכתיב ביה בבואם, בעינן נמי עד שיהא כולו בפנים.

ומשמע דיליף לה לעיכובא [דהא מתחלה דמיירי הברייתא לענין אם הכניס ראשו ורובו בפנים, מוכח בהדיא בברייתא דפסול מדקאמר כאלו לא נכנס, ופירש"י שם דעיקר ילפותא בא מקרא דובבואם דעד שיבוא כולו דוקא, וכן איתא ברמב"ם], וכיון דהאי קרא לעיכובא, א"כ בע"כ האי קרא דוהביאום דילפינן מינה עד שתהא הבהמה כולה בפנים הוא ג"כ לעיכובא, מדמדמי הגמרא להדדי. ולרש"י

ותוספות הכריחם הסוגיא דלעיל דרצה הש"ס לומר דבהיתה רגלה בחוץ בשעת שחיטה כשר. ולהרמב"ם צ"ל דמ"מ לדינא לא קי"ל הכי, אלא (7) כשמואל דהוא מסקנת הסוגיא, וגם ר' זירא מייתי מיניה ראייה ומשמע דהכי ס"ל. וגם להמסקנא שם לא מיירי ר' אלעזר בהכי:

לחמי תודה

(ב) עיין במצות ה'.

(ג) דכתיב לגבי שחוי חוץ בפרשת אחרי לגבי בהמה דבעינן שתהא כולה בפנים.

(ד) דאמר שם והביאום לה' עד שתהא כולה בפנים. ומ"מ הרמב"ם (בפ"א מפסוה"מ הט"ו) הביא הלכה זו בהוציאה רגלה אחר שחיטה קודם קבלה, וי"ל דפירש כן בגמ' דלמאי דמסיק שם אלא אימא חתך ואח"כ קיבל וכו'. איירי דהוציאה הבהמה רגלה אחר שחיטה קודם קבלה. וסובר דכיון דההוא א דהיא בפנים ורגליה בחוץ חתך ואח"כ שחט בין כך מופרך, דבע"מ קא שחיט, לא דייקנן מיניה.

מצות ה'

וכיון דהדר מקדש ליה בכלי שרת דקבלה, בדיעבד לית לן בה, וה"נ משמע בפ' היה מביא במס' סוטה (י"ד:), והיינו דתניא בתוספתא חומר בקמיצה מבשחיטה, שהקמיצה טעונה כלי משא"כ בשחיטה, דשחיטה כשרה בלא כ"ש בדיעבד.

ויש לעיין לדברי הרמב"ן דמשמע דשחט בלא כ"ש הוא מתקדש רק בקבלה, אם שחט תודה בלא כ"ש אם נתקדשו החלות, (דהרי אמרינן בפרק התודה דשחיטת הזבח מקדש הלחם, ושמוא יסבור דאז הקבלה מקדש).

(וע"ע תוס' זבחים לד. ד"ה שקדש בכלי, דשייך קדושה אפ' בלא כ"ש, הגר"ע אופמן שליט"א).

ח. ולמדים זה בזבחים (כו). [2] מוהביאום לה', עד שתהא כולה בפנים. ועיין בזב"ת דלרש"י שם ד"ה היא בפנים [שפירש מהו לשוחטה לכתחילה] וכן לתוס' שם ד"ה חתך, היינו לכתחילה. ולהרמב"ם פ"א מהל' פסולי המוקדשין הי"ד מעכב. [ועיין לקמן בהל' קבלת הדרם פ"ב סעיף ז'].

ט. ועיין בזב"ת [ג] דאפילו שערותיה צריך להיות בפנים, [(ע"ש) כדמשמע מהגמ' שם הוא בפנים וכו' לאו אמרת והביאום לה' וכו'].

תורת הלכות שחיטת הקרבנות הקדשים קבו

ד. וראה להלן בהל' קבלת הדם ג' ישהשוחט צריך שיתן הוורידין
על אוירו של תוך יא' כלי. [ואחר השחיטה] יב' צריך שיגביה
הסכין למעלה שלא יפול דמו על המזרק. יג' ומקנה דם הסכין בשפת
המזרק.

מצות ה'

י. שם אמר ר' חסדא אמר ר' ירמיה בר אבא
השוחט צריך שיתן ורידין לתוך הכלי איתמר
גמ' וכו', ופרש"י משום שנאמר ולקח מדם הפר,
שיהא הקבלה מיד מהפר, והאי תוך לאו דוקא
דהא לא אפשר, אלא על אוירו של תוך כלי. וכן
כתב בפירוש המשניות להרמב"ם פ"ב זבחים שיאחזו
הצואר ומושך הסימנים והוורידין לחוץ, עד שיהיו
כנגד אויר המזרק, ושוחט כדי שיכניס הדם כולו
בכלי, [אלא דהוא סובר שהמעם הוא כדי לקבל
כל הדם, שלא ילך מעט דם לחוץ].

יא. וז"ל הרמב"ם (פ"ד ממע"ק ס"ח) אוחזו
הסימנים והוורידין לתוך המזרק [ולתוך היינו
על אויר של תוך המזרק, כדכתב בפיה"מ הג"ל,
וכ"כ רדב"ז שם] ושוחט וכו' ומגביה הסכין למעלה
כדי שלא ירד הדם מעליה אלא מן הצואר וכו'.
יב. בזבחים כה. אמר רב יהודה אמר שמואל השוחט
צריך שיגביה סכין למעלה, שנאמר ולקח מדם
הפר, ולא מדם הפר ודבר אחר [דהיינו סכין].
יג. שם ודם סכין במאי מקנה ליה בשפת מזרק.
וברש"י ולא לתוכן.



עין משפט

6 פ"ה ממנה"ק ה"ג.

3 פ"ה מפסוק"מ ה"ח.

ג שס ה"ט.

7 פ"ה מהל' בית הצמירה הט"ו ט"ז.

פרק ב'
מקום שחיטת וקבלת קדשי קדשים

- א.** כל אקדשי הקדשים שחיטתן בצפון וקובול דמן בכלי שרת בצפון. וואם נשחטו בדרום או שנתקבל דמם בדרום פסולין.
- ב.** רק הבהמה הנשחטת צריכה להיות בצפון אבל השוחט אין צריך להיות בצפון, אבל המקבל הדם צריך להיות עומד בצפון דוקא כעצם השחיטה, ולפיכך אם היה עומד בדרום והושיט ידו וקיבל הדם בצפון קבלתו פסולה.
- ג.** צפון נקרא ומקיר מזבח צפוני [א] ועד כותל העזרה צפוני, ולצד מערב בין

זבח תודה

[א] והלכה כרבי. כן פסק הרמב"ם פ"ה מבית הבחירה הלכה ט"ז ואולם לפי מה שפסק שמה אינו כשר לשחיטת ק"ק רק עד כנגד המזבח, דהיינו אף דמכשרינן בין האולם ולמזבח לצד מערבו ולצד מזרח העזרה הכ"ב אמות שיש מן המזבח עד כותל המזרחי מקום דריסת רגלי הכהנים וישראל, הוא רק עד מקום שמתחיל המזבח, אבל בשטח המזבח ולכותל המזרח, וכן לצד מערבו בשטח שבין האולם ולמזבח אסור לשחוט שם ק"ק ולדידיה הא דאמרינן בין האולם ולמזבח [וכן במלתא דרבי שהוא מוסיף מקום הילוך רגלי הכהנים וישראל], היינו רק כנגד בין האולם ולמזבח, שזהו הכל מקרי צפון המזבח.

אבל דעת רש"י משמע דר"א בר"ש מכשיר אף בבין האולם ולמזבח ממש, וכן בדעת רבי לענין צד המזבח, ומשום דלא בעינן צפון המזבח רק צפון העזרה וכן משמע בהדיא בסוגיא דיומא (דף ל"ז) (א) דלישנא בין האולם

מצות ה'

א. מתני' איזהו מקומן וילפינן שם מקראי. דבעולה כתוב ושחט אותו על ירך המזבח צפונה, ובחטאת נאמר ושחט את החטאת במקום העולה, ובאשם נאמר במקום אשר ישחטו את העולה ישחטו את האשם. [וזכחי שלמי ציבור ילפינן שם (נה). מדכתיב על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם, מה עולה בצפון אף זבחי שלמי ציבור בצפון.

ב. ילפינן שם (מת). [מזה שנאמר אחר ושחט את החטאת במקום העולה] ולקח הכהן מדם החטאת, ומשמע במקום העולה נמי ילקח, והך לקיחה קבלה וכו' רש"י שם. ובאשם (סס מט) מדכתיב (במקום אשר ישחטו את העולה) ישחטו את האשם ואת דמו. וברש"י שם במקום שחיטתו תהא קבלת דמו. [ועולה ידעינן מהא דמקבל צריך להיות בצפון, וכ"ש המתקבל, ועיין ברש"י ותוס' מח: ד"ה קבלה].

ג. מדרשנה עליהם לעכב כמבואר בגמ' שם.

ד. שם מדכתיב ושחט אותו וגו' אותו בצפון ואין שוחט בצפון.

ה. שכתוב עוד פעם אותו, בחטאת, לומר דדוקא השוחט אין צריך להיות בצפון, אבל המקבל צריך להיות בצפון. ועיין בתוס' שם ריש איזהו מקומן דהכלי שמקבל בו גם צריך להיות בצפון.

ו. בזבחים כ. תניא איזהו צפון מקיר מזבח צפוני ועד כותל עזרה צפוני, וכנגד כל המזבח כולו, צפון, דברי רבי יוסי ברבי יהודה, ראב"ש מוסיף אף בין האולם ולמזבח, רבי מוסיף אף מקום דריסת רגלי

לחמי תודה

(א) עיין מאירי שם, דזהו רק להו"א דבין האולם ולמזבח, ממש.

תורת הלכות שחיטת הקרבנות הקדשים קבט

האולם למזבח, ולצד מזרח מקום דריסת רגלי הכהנים ומקום דריסת רגלי ישראל, ועיין בזבח תודה.
ד. ^ה זהכנים ^ב ראשו ורובו בצפון וקיבל קבלתו כשרה, הרובו ככולו.
ה. ^ו הוציאה לאהר שחיטה בדרום והחזירה לצפון וקיבל שם הדם כשר.
ו. ^ז תלה בהמת קדשי קדשים באויר של צפון העזרה ושחט פסול, ינתלה השוחט

מצות ה'
הכהנים ומקום דריסת רגלי ישראל, אבל מן החליפות ולפנים [שהוא בצד האולם] הכל מודים שפסול, ואמרינן שם נגמ' דרבי מוסיף גם אראב"ש, ולדבריו כשר בין במזרח בין במערב בין האולם ולמזבח וידוע דהלכה כרבי מחבירו, וכן פסק הרמב"ם.
ז. ברייתא בזבחים כו.
ח. שם, משום דרק השחיטה והקבלה צריכים להיות בצפון, אבל ביניהם לא.
ט. בזבחים שם, משום שנאמר ושחט אותו על ירך המזבח צפונה, וברש"י על ירך, משמע אצלה, [כלומר שיהא אצלה בקרקע].
י. שם שחיטה על ירך ולא שוחט על ירך. דהשוחט א"צ להיות בצפון כלל.

זבח תודה
ולמזבח דקאמר ר"א בר"ש, כולל נמי ^א בין האולם ולמזבח ממש, וממילא רבי נמי לא פליג ע"ז כדמשמע פשוטות הגמרא לעיל דף כ"ו דקמקשה ותסברא וכו' ע"ש, [והתוי"ט בפ"ב דיומא מדחיק עצמו לומר דלפי המסקנא ראבר"ש היא דר' פליג עליה בבין האולם ולמזבח ע"ש, ולישנא דגמרא לא משמע הכין, אך דהוא מוסיף השטח שכנגדו למזרח העזרה, וא"כ לכאורה פשוט דנקטינן לדינא דכשר בין האולם ולמזבח ממש, וכנגדו למזרח העזרה ג"כ, אבל באמת לדינא צ"ע דהתינח אם נפסוק דהמזבח אין עומד כולו בדרום העזרה, אבל אם נפסוק כמסקנת הגמרא ביומא ל"ז דסתמא דמתניתין סבירא להו דכל המזבח בדרום קאי, הלא מוכח שם בהדיא דכנגד בין האולם ולמזבח כשר ולא בין האולם ולמזבח ממש וכן לענין כנגדו במזרח, והרא"ש בסדר עבודה שלו העתיק נמי כבין האולם ולמזבח ע"ש, א"כ לפ"ז פשוט דאינו כשר למערב רק כנגד בין האולם ולמזבח, ולא בינו ממש, וכן כה"ג לענין מזרח, אבל שיטת הרמב"ם צ"ע דהוא כתב בהלכות בית הבחירה דהמזבח רק רובו בדרום, ושבע אמות ממנו בצפון העזרה, ואעפ"כ פסק ^א דרק המרובע שעד המזבח כשר לשחיטת ק"ק:
[כ]. ראשו ורובו. לכאורה מסתברא דה"ה בהבהמה אם תכניס רק ראשה ^א ורובה בצפון כשרה:

לחמי תודה

(ב) והיינו בחצי העזרה הצפונית.
(ג) בירושלמי יומא שם פ"ג ה"ז איתא בהדיא דלרבי רק כנגד קיר המזבח, ועיין פני משה שם.
(ד) אבל צוארה במקום השחיטה ודאי צריך להיות בצפון, אף אם ראשו ורובו בצפון, מ"מ מקום השחיטה והקבלה גם צריך צפון. ועיין תוס' ריש איזהו מקומן.

קל

תורת

פרק ב'

הקדשים

עין משפט
ס שס ה"כ.
ט שס ה"ע.

באוויר ושחט כשר. ובקבלה הוא להיפך פ' דאם יא' תלה הבהמה באוויר
וקבל כשר, ואם פ' נתלה באוויר וקבל פסול יב' דאין דרך שרות בכך.
ז. יג' כל המזבח כשר לשחוט עליו כל הקרבנות אחד קדשים קלים
ואחד קדשי קדשים דיש עליו דין צפון. אכן לכתחלה אין לעשות כן שמא תרביץ
שם גללים [תוספות].
וכן אם שחטן יד' ע"ג יסוד וע"ג סובב ג"כ כשר דבכלל מזבח הוא.

מצות ה'

יא. שם שחיטה על ירך, ולא קבלה על ירך. ועיין
ברמב"ם (פ"א מפסוקי"מ ה"כ) דה"ה אם תלה
המזרק בידו והוא עומד בעזרה וקיבל שכשר.
יב. שם וקבלה היא עבודה, וצריך לעמוד בדרך
שירות, שנאמר לעמוד לשרת, משא"כ שחיטה
שכשרה בזר, לא חשיב שירות, ולכך פסול אפילו
בקדשים קלים.

יג. כרתגן בזבחים נח. קדשי קדשים ששחטן
בראש המזבח, רבי יוסי אומר כאילו נשחטו
בצפון. ויליף בגמ' שם מדכתיב (בסוף פר' יתרו)
[מזבח אבנים וגו'] וזבחת עליו את עולותיך ואת
שלמיך.
יד. שם אמה יסוד ואמה סובב האי גופיה דמזבח
הוא.



הלכות קבלת הדם - והולכתן למזבח

פרק א

שמקבלה ואילך מצות כהונה.

עין משפט
 א [רמב"ם פ"ה ממעשה הקרבנות ה"א].
 ב רמב"ם פ"ט מהל' זבחים מקדש ה"א.
 ג שם פ"ב ה"ו ז', סמ"ג לאוין ס"ג.
 ד שם פ"ד ה"ד, סמ"ג סט.

ה שם פ"ו ה"א. ו שם פ"א ה"א. ז פ"י מהל' כלי המקדש ה"ד, סמ"ג עשין קע"ג. ח פ"ה מהל' זבחים מקדש ה"א, סמ"ג לאוין עט.

מצות ה'

ד. ילפינן שם (טו.) מדכתיב גבי כה"ג (נריש פ"ר אמור) ומן המקדש לא יצא ולא יחלל, הא אחר [דהיינו כהן הדיוט] שלא יצא חילל [עבודתו].
 ה. שם (יז.) דתניא רבי סימאי אומר רמז לטבול יום שאם עבד חילל ת"ל (נריש פ"ר אמור) קדושים יהיו לאלקיהם ולא יחללו, אם אינו ענין לטבוא דנפיק מוינורו מקדשי וגו' ולא יחללו, [דאיירי בטומאה], תניהו ענין לטבול יום.
 ו. שם (יט:) מחוסר כפורים מנלן אמר רב הונא אמר קרא (גבי יולדת) וכפר עליה הכהן וטהרה מכלל שהיא טמאה [עד הכפרה וה"ה לכל טבול יום], ובטמא כתיב וינורו וגו' ולא יחללו, כנ"ל.
 ז. דכתיב (נפ"ר אמור) כל איש אשר בו מום מזרע אהרן הכהן לא יגש להקריב את אשי ה' וגו' ולא יחלל את מקדשי.
 ח. דתניא (זכמים ז': מו"כ שמיני פרשה א' ה"ט-ט) מנין לשתויי יין שאם עבד חילל תלמוד לומר יין ושכר אל תשת וגו' ולהבדיל בין הקודש ובין החול. ופרש"י ובין החול עבודה שאתה עובד בשיכרות קרויה חול.
 ט. בזבחים שם דאמר קרא וחגרת אותם אבנט אהרן ובניו וחבשת להם מגבעות והיתה להם כהונה לחקת עולם, בזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם, אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם.
 י. שם ושלא רחוי' ידים ורגלים מנין, ת"ל חוקה חוקה לגזירה שוה, וברש"י חוקה חוקה, בשתויי יין כתיב חוקת עולם, ובמחוסר בגדים כתיב כהונה

א. ע"פ מתני' ריש פ"ב דזבחים, והמעם שמקבלה ואילך מצות כהונה שנאמר והקריבו בני אהרן הכהנים את הדם וזרקו את הדם וגו', ותניא (זכמים ד. יג. מו"כ ויקרא נדב פ"ד ה"ד) והקריבו זו קבלת הדם וכו'. ובזבחים (ד.) שם ואפקיה רחמנא לקבלה בלשון הולכה [כמו והקריב הכהן את הכל והקטיר המזבחה, דהקריב היינו הולכת אברים לכבש] למימרא דהולכה לא תפקה מכלל קבלה.
 ב. כדתניא בזבחים יד. זר ואונן שיכור ובע"מ בקבלה בהולכה בזריקה פסול וכן יושב וכן שמאל. והמעם כנ"ל.
 ג. ילפינן בריש פ"ב דזבחים (טו:) מוינורו מקדשי בני ישראל ולא יחללו, דבא לומר גם שבני ישראל ינורו ויפרשו מהקדשים ולא יחללו, שאם לא יפרשו, אלא יקרבו אותם הזרים יחללו הקרבן. וכתבו תוס' שם הא דלא תנא [במתני'] בעל מום ושתויי יין ופרועי ראש משום דכתיב בהן חילול בהדיא. אמנם הרמב"ם (נפ"א מהל' זבחים מקדש ה"ט) פסק דפרוע ראש אע"פ שהוא במיתה [בכל העבודות אפילו אינה עבודה תמה] אינו מחלל. ועי"ש עוד בתוס' שם ד"ה אתיא [דזה תלוי בבי' מ"ד בסנהדרין שם אם ילפינן מחילול דשתויי יין דאיתקש לפרוע ראש], ובמנחות ו. ד"ה שקמצן, וסנהדרין כב: ד"ה אלא. ורבינו חננאל בסנהדרין שם כתב דאסיקנא דפרועי ראש מחלל עבודה [וכ"כ הירד רמה שם], אמנם בתענית יז: כתב ר"ח דמסיק דאין מחלל וכ"כ רגמ"ה שם.

קלב

תורת

פרק א

הקדשים

עין משפט ט שס פ"ו ה"ט.
 י שס פ"ד ה"א.
 יא שס פ"ה ה"ו,
 סמ"ג לאוין שט.
 יב שס. יג שס
 ה"ח, וסמ"ג שס.
 יד פ"א מפסולי
 המוקדשין הכ"ח. טו פ"ב מציאת מקדש ה"ו. טז שס פ"ד ה"ו.

ט יא ערל, טמא, יב יב יושב, יג עומד ע"ג כלים, ע"ג בהמה, יד ע"ג רגלי חבירו, פסל, יג טרובן אם היה בשמאל פסול:
 יד וואם נשאר דם הנפש בצואר הבהמה יחזור הכשר ויקבל ויזרוק:
ב. כל אלו הפסולין הוא ט"ו בין בקרבן יחיד בין בקרבן צבור, לבד מטמא ט"ו שבקרבן צבור י" לא חילל:

מצות ה'

מבטל ליה וברש"י דלא מבטל ליה חבירו עד שיגמור עבודתו. [ותוס' בובחים קי. ד"ה מין במינו חוצין כתבו והא דאמרינן לעיל גבי רגל חבירו פסול, אין דרך שירות בכך. ועיין רע"א בגליון הש"ס שם].

מז. שם (ומו"כ ויקרא חזנה פ"ט ה"א) ת"ר [ולקח הכהן מדם החמאת באצבעו ונתן על קרנת מזבח העלה וגו'] באצבעו ולקח, מלמד שלא תהא קבלה אלא בימין, באצבעו ונתן, מלמד שלא תהא נתינה אלא בימין. וברש"י באצבעו ולקח וכו' הטילו הכתוב לאצבע בין קבלה לזריקה לדורשו לפניו ולאחריו לומר שלא יהא אלא בימין, דילפינן לקמן בשמעתין כל מקום שנאמר אצבע אינו אלא ימין. ובגמ' שם כד: אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן כל מקום שנאמר אצבע או כהונה אינו אלא ימין. והק' בגמ' מהולכת אברים לכבש שנאמר בהן והקריב הכהן את הכל והקטיר המזבחה, ותנן [בפ"ד דתמיד גבי הולכת אברים] הרגל של ימין בשמאלו וכו'. ומשני כי אמרינן או אצבע או כהונה, בדבר המעכב כפרה דומיא דמצורע.

מז. מתני' ריש פ"ג זבחים. וכל זה בשאר פסולים, אבל אם זרק הטמא את הדם, [או שקיבל הטמא או הולך את הדם וזרקו אפילו טהור], נעשה שאר הדם שיריים וא"א לתקנם עוד, כמו שיבואר בעוה"י בסעיף ח'.

יז. לפי שטומאה דחוויה בציבור. [ואיירי בטומאת מת או שרץ וכו'. אבל בזב ושאר טומאות היוצאות מגופו כיון דאין ציץ מרצה עליהם ואינה דחוויה בציבור לא].

לחוקת עולם, וברחיצת יד ורגל כתיב והיתה להם חק עולם.

יא. שם (כג). אמר רב חסדא וכו' מדברי יחזקאל בן בוזי למדנו (ניחזקאל מד) כל בן נכר ערל לב וערל בשר לא יבא אל מקדשי לשרתני, ומנלן דמחלי עבודה דכתיב (שס) בהביאכם בני נכר ערלי לב וערלי בשר להיות במקדשי לחלל את ביתי. וערל כולל ערל לב וערל בשר כדלקמן בסעיף ד', וכדתניא בובחים שם בן נכר יכול בן נכר ממש ת"ל ערל לב, אם כן מה ת"ל בן נכר שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים. ואין לי אלא ערל לב ערל בשר מנין ת"ל וערל בשר.

יב. שם כג: יושב מנלן וכו' אמר קרא [בפר' שופטים גבי כהנים כי בו בחר ה' אלקיך מכל שבט] לעמוד לשרת, לעמידה בחרתיו ולא לשיבה. ת"ר לעמוד לשרת, מצוה, כשהוא אומר (שס) העומדים [שם לפני ה'] שנה עליו הכתוב לעכב.

יג. שם כד. דתנא דבי רבי ישמעאל הואיל ורצפה מקדשת וכלי שרת מקדשין, מה כלי שרת לא יהא דבר חוצץ בינו לבין כלי שרת, אף רצפה לא יהא דבר חוצץ בינו לבין הרצפה. וברש"י הואיל ורצפה מקדשת, לעמוד לשרת שהרי דוד קידשה וכו'. וכלי שרת מקדשין, כדכתיב וימשחם ויקדש אותם. לא יהא דבר חוצץ בין כהן לכלי שרת, כקבלת הדם כדכתיב ולקח הכהן שתהא לקיחה בעצמו של כהן.

יד. וקמ"ל דאפילו רגלי חבירו דמינו הוא חוצץ, (זבחים שס), וביומא נח. בעי למיפשט מכאן דמין במינו חוצץ, ודוחה שאני רגל חבירו דלא מצי

תורת הלכות קבלת הדם הקדשים קלג

- ג. "הא דאונן שעבד חילל דוקא בכהן הדיוט, י" אבל כה"ג מותר באנינות ואפילו בקרבן יחיד: והיה עומד ומקריב ע"ג המזבח ושמע שמת לו מת יגמור עבודתו, ודוקא בכה"ג אבל בכהן הדיוט לרובא דרבוותא מניח עבודתו ויוצא].
- ד. י" בין י" ערל בשר בין ערל לב שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים פסול.
- ה. י" כרגלו אחת על הכלי או על האבן ורגלו אחת על הרצפה, רואין [א] כל שאלו ינטל הכלי והאבן יכול לעמוד על רגלו אחת ויעבוד עבודתו כשרה, ואם לאו עבודתו פסולה.
- ו. כ" קיבל בימין ושמאל כאחד פסול. כ" ובאם השמאל היה רק בסיוע לימין כשר:
- ז. כ" קיבל הכשר ונתנו לפסול יחזור לכשר כ" שנתנו לו, כ" והוא שהפסול לא הולך אלא עמד במקומו, דאל"ה אי אפשר לתקן כדלעיל כ" (ספ"ק) ובהלכות הולכת הדם]. כ" קיבל בימינו ונתן לשמאלו יחזור לימינו,

עין משפט
 י" שס פ"ג ה"ו.
 י" שס (פ"ט ה"ג)
 [פ"ו ה"ט].
 י" שס פ"ה ה"ט.
 כ שס.
 כ"א פ"א מפסוקי"מ
 הכ"ו.
 כ"ב שס הכ"ד.

מצות ה' זבח תודה

יח. זבחים מז. אוגן מנלן דכתיב ומן המקדש לא יצא ולא יחלל, הא אחר שלא יצא חילל. וברש"י שם ומן המקדש וגו', לעיל מיניה כתוב לאביו ולאמו לא יטמא, ובכה"ג משתעי, וסמוך ליה ומן המקדש וגו' כלומר אף ביום שמתו אביו ואמו א"צ לצאת מן המקדש, אלא עומד ומקריב, ולא יחלל, שאין הקדשים מתחללים בכך. י"ז. כנ"ל באות יא. כ. ברייתא שם (זמנים נד.).

כ"א. תוספתא קרבנות פ"א קיבל בימינו ושמאלו כאחד פסול. כ"ב. שם ושבת צ"ג: היתה שמאל מסייעת את הימין הכל מודים שהוא כשר. כ"ג. מתני' ריש פ"ג דזבחים. כ"ד. כ"כ רש"י בזבחים יד: בד"ה יחזור לכשר, שנתנו לו. ור"ל שיחזירנו למקום שנתנו לו, אבל ה"ה שיכול ליתנו לכשר אחר שעומד במקום זה. כ"ה. דאז לא נפסל במה שהחזיק בה דנחשב כמעשה איצטבא בעלמא, כיון דלא הולך כלום. כדאמרינן בזבחים יד: ולפרש"י שם יש לזוהר שלא יקרבונו לצד המזבח אפילו בהושטת ידו דהוי הולכה שלא ברגל, ואם קרבו שלא ברגל יחזירנו לאחוריו ויחזור ויוליכנו ברגל. ואם הוליכו הזור או בשמאל ברגל פסול וא"א לתקנו. כ"ו. זבחים מז. ושם יש מחלוקת אפילו בהולכה ברגל, והרמב"ם בפ"א, מפסולי המוקדשים הכ"ז פסק דא"א לתיקונה בהולך ברגל (ואפשר משום דר"י שם אמר שאפ' הולכה שלא ברגל פסול [וא"א לתיקונה], ואף דאיתותב בהא, מ"מ בהולכה ברגל לא איתותב [וכרכתב בזב"ת]. ועוד דאפשר דלמאי דפירשנו בהל' הולכה בלחמי תודה, דס"ל כהראשונים דסבורים דהולכה שלא ברגל פוסל דוקא היכא דעשה כל ההולכה שלא ברגל [כיון דביטל מצות הולכה], א"כ איירי ר"י שעשה כל ההולכה שלא ברגל, ובוה לא איתותב כלל, וא"כ אפשר דה"ה בור אפילו כשעשה רק מקצת הולכה כיון שעשה הולכה כדרכו פסול ולא מועיל לתקנו. כ"ז. מתני' שם (לג.). ואיירי גמי דלא הוליכו וכנ"ל.

[א]. כל שאילו ינטל וכו'. ונראה דה"ה אם יש דבר חציצה קצת בשתי רגליו מן הצדדין לצד חוץ שיוכל לעמוד בטוב אף כשיגביה קצת רגליו מן הצדדין, אין בו משום חציצה:

עין משפט
כג טז סכ"ה.

כח קיבל בכלי קודש ונתן לכלי חול יחזור לכלי קודש. כג כט נשפך מן הכלי על הרצפה ויאספו כשר, אבל צריך שיחזור הכלי למקום השפיכה ויחזור ויולך ברגל, דסתמא דמלתא נתפשט הדם לצד המזבח ג"כ, וא"כ יש קצת הולכה שלא ברגל, וכן מוכח מדף ט"ו בגמרא לפירש"י שם. ולפי מה שכתבנו ז"ל בדעת הרמב"ם, אין הכרח לדון זה, ומיושב בזה תמיהת המ"ל על השמטתו של הרמב"ם הסוגיא דגמרא ע"ש:

ח. מי שהוא פסול לעבודה ז"ל שקבל זורק הדם, גי' יחזור הכשר ויקבל ויזרוק וכשר הקרבן. לבר ז"ל מי שחשב בעת העבודה מחשבת חוץ לזמנו וחוץ למקומו, אין מועיל שוב עצה ליתר הדם שבצואר בהמה, ז"ה דשם שירים עלה. וכו"ז בשאר פסולין, אבל ז"ל טמא שקיבל זורק, נפסל כל יתר הדם שבצואר בהמה ואין מועיל עצה שיקבל טהור ויזרוק. ומי שקבל דמה בכוס והוציאו לחוץ, ז"ל יש תקנה לקרבן שיחזור ויקבל הדם ויזרוק:

ט. הכהן המקבל צריך להיות ז"ל בפנים [בעזרה] ז"ל דקבלה שירות הוא ושירות בפנים דוקא, ואפילו אם היה כל הכהן בפנים בעת הקבלה ז"ל רק אבר אחד ממנו היה בחוץ או ז"ל אפילו רק שערו בלבד פסול דבעינן שיהיה אז כולו בעזרה.

מצות ה'

בח. שם וכנ"ל. כמ. מתני' שם דכיון דכבר נתקדש בכלי לא נפסל כמה שנשפך ועיין. ל. משמע שלכתחילה לא יאספנו אם יש לו דם אחר, [מפני שאין כבוד בכך, ורק אם אין דם אחר יאספנו כדי שלא יפסול הקרבן]. וכן מבואר בתוס' זבחים יג: ד"ה על מנת. ל"א. בהלכות הולכה אות ב'. ל"ב. היינו בין שקיבל הפסול זורק כשר [בין שקיבל זורק הפסול] ובין שקיבל כשר זורק הפסול. ל"ג. כדתנן בזבחים ל"ב. וכולן [הפסולין] שקיבלו הדם אם יש דם הנפש יחזור הכשר ויקבל. ל"ד. כהן כשר שחישב חוץ לזמנו או חוץ למקומו, אבל פסול אין מחשבתו מועלת כלום ולא פסל הנשאר כדתנן שם וכולן [הפסולין] שקבלו חוץ לזמנו וחוץ למקומו אם יש דם הנפש יחזור הכשר ויקבל. וכדאמרינן שם כו: אין מחשבה מועלת אלא במי שראוי לעבודה וכו'. ל"ה. שם ל"ד: אין לך זריקה פסולה שעושה [את השאר] שיריים אלא חוץ לזמנו וחוץ למקומו הואיל ומרצה לפיגולו, וברש"י הואיל והוא זריקה מן התורה למיקבעיה בפיגול ופסול. ל"ו. במעילה ה: אין

לך דבר שמרצה בציבור ועושה שיריים אלא חוץ לזמנו וחוץ למקומו, אבל טמא דמרצה בציבור משוי שיריים וכו'. ואם הטמא חישב בחוץ לזמנו או מקומו [ופסח והטאת שלא לשמה] משמע שאינו עושה שירים [כיון שבאופן זה אינו מרצה בציבור] ויחזור הכשר ויקבל, כדכתב הרמב"ם בפ"ד מפסוה"מ ה"ב. עיין אור שמח והר המריה ואבן האזל שם. ל"ז. בזבחים שם. ל"ח. כדתניא בזבחים (כו). קק"ל וכו' קיבול דמן בכ"ש בפנים, עמד בחוץ והכניס ידו בפנים וכו' קיבל קבלתו פסולה. וברש"י קיבול דמן בכ"ש בפנים, קבלה בפנים נפקא לן מלעמוד לפני ה' לשרתו (דניס י) אלמא כל שירות לפני ה' הוא. ל"ט. ולכך נמי צריך לעמוד כדרכו, ופסול בנחלה וקיבל כדאמרינן שם, וכמבואר בהל' שלמים סעיף ח'. מ. שם הכניס ראשו ורובו כאילו לא נכנס. וברש"י כדילפינן בשמעתין בבואם אל אוהל מועד, עד שיבוא כולו, וגבי עזרה דכתיב לעמוד לפני ה', בעי נמי כולו, דכיון דגלי בחדא גלי בכלהו. מא. שם בעא מיניה רבי ירמיה מר"ז, הוא בפנים וציציתו [ציצית

פרק ב
קבלת הדם

א. הקבלה צריך להיות אֶדוּקָא^[8] מדם הנפש, ולא במדם העור גוהתמצית.

מצות ה'

זבח תודה

ראשו דהיינו שערו. רש"י בחוין מהו, א"ל לאו אמרת והביאום לה' עד שתבא כולה לפני, הכא נמו בבואם אל אוהל מועד, עד שיבא כולו לאוהל מועד.

[א]. מדם הנפש ולא מדם העור וכו'. ולעיכובא הוא וכדיליף עוד מקרא בכריתות כ"ב, כי הדם הוא בנפש יכפר, דם שהנפש יוצאה בו מכפר, ושאינ הנפש יוצאה בו אינו מכפר. ולענין מה נקרא דם הנפש עיין בכריתות דף כ"ב לענין דם הקזה. ודעת התוספות בכריתות כ"א ע"ב ד"ה דם הקזה, דה"ה לענין דם שחיטה לא נקרא⁽⁸⁾ כל הדם

א. בובחים כה. ת"ר ולקח הכהן המשיח מדם הפר, מדם הנפש, ולא מדם העור, ולא מדם התמצית. וכן הוא בתו"כ (דינולא דמונה פרסמא ג' ה"ו). ופירש הראב"ד שם מדרכתיב הפר משמע עיקרו של פר, כדרשינן בעלמא העולה, עולה

ראשונה (יומא לד.), וכן הירך המיומנת שבירך (מולין 65). ולא מדם העור, פי' היוצא מחתיכת העור בתחילת שחיטה, עכ"ל. ודם הנפש הוא היוצא מהורדין בשעת שחיטה, ועיין זב"ת [א] ולח"ת. (ועיין מוס' טס כה: ד"ה ק"ק, מנלן נקדשים קלים). ב. והגר"א בתו"כ גורם ולא מדם הבשר. והוא דם שאינו מקלח, שאינו יוצא מהורדין, אלא ממקום החתך מהעור או הבשר. ג. הוא דם שחור שיוצא אחר שיכלה דם הנפש, ועיין זב"ת ולח"ת.

לחמי תודה

(א) דתנן שם אכל דם שחיטה וכו' דם נחירה וכו' דם הקזה שהנשמה יוצאה בו. וכתבו תוס' שם (ד"ה דם הקזה) והוא הדין דברם שחיטה ונחירה ועיקור בעינין שהנשמה יוצאה בו, אלא לא איצטריך למימר רק גבי דם הקזה, שאין רגילות שיקיז דם לבהמתו עד שיבא להם דם הנפש. ובגמ' שם כב. איתמר איזהו דם הקזה שהנשמה יוצאה בו רבי יוחנן אמר כל זמן שמקלח ר"ל אמר מטיפה המשחרת ואילך. וברש"י שם דם הקזה, בתחילה שחור ואח"כ יוצא אדום ושתייהן בשתייה בלא קילוח ברחוק, ואח"כ מקלח, וסוף כשהדם מתמעט שותת ויורד בסמוך. עכ"ל. [נמצא דיש ה' דמים, שחור שותת, אדום שותת, אדום מקלח, אדום שותת, ודם התמצית היוצא אחר מיתתה שהוא שחור שותת. וראשון ואחרון השחורים לכו"ע אינם דם הנפש. ושני ורביעי, שהם אדומים שותתים נחלקו ר"י ור"ל ואדום המקלח האמצעי לכו"ע הוי דם הנפש]. וכ"כ תוס' וש"מ שם.

והנה מדאיתמר איזהו דם הקזה שהנשמה יוצאה בו, ולא נקט בסתמא איזהו דם שהנשמה יוצאה בו, משמע דרק בהקזה יש כל אלו הדמים, אבל בשחיטה וכו' כשחותך וורדי הצואר יוצא מיד דם הנפש. וכאן ליכא לתרץ מה שתירצו תוס' במתני' דאם היה כתוב דם הקזה סתם, כיון שאין רגילות שיקיז עד שיצא דם הנפש, הייתי אומר דבהקזה א"צ דם הנפש. שהרי כבר יודעים ממתני' שצריך דם הנפש גם בהקזה, ובאים רק לפרש איזהו דם הנפש, למה הוצרך לומר דם הקזה, [והו"ל למינקט סתמא איזהו דם שהנשמה יוצאה בו, שיכלול דם הקזה עם דם שחיטה וניחור]. אלא ע"כ דאיירי רק בדם הקזה. [אבל בדם שחיטה וכו' א"צ לפרש כיון דמיד בא דם הנפש וכדלקמן] ומה שכתבו תוס' ה"ה דבשחיטה וכו' בעינן דם הנפש, בא לאפוקי מדם העור ודם התמצית, אבל לא פירשו מהו דם הנפש בהם. ועיין נדה יט: איזהו אדום כדם המכה. מאי כדם המכה אמר ר"י אמר שמואל כדם שור שחוט, ולימא כדם שחיטה, אי אמר כדם שחיטה הוה אמינא ככולה שחיטה, קמ"ל כדם המכה כתחילת הכאה של סכין. ומוכח דבשחיטה יוצא מיד דם אדום, ולא כהקזה דמפרשינן בכריתות שם דתחילה שחור וכו',

עין משפט

ס רמב"ם פ"ד
ממעה"ק
ה"ח.

וְצָרִיךְ לְקַבֵּל [ב] דְּכָל דְּמוֹ לְכַתְחֵלָהּ, וּבְדִיעֵבֵד אֶפִּילוּ אִם קִיבַל הִרְקָ[ג]
 וּבְדִי הַזֵּייה [ד] כֶּשֶׁר [ה] בְּכָל הַזֹּבְחִים, וּבַחֲטָאת זְכָרִי שִׁיטְבוּל אֲצַבְעוֹ
 וַיִּזְהַ:

זבח תורה

דם הנפש. אבל דעת הרמב"ם פ"ו מהל' מאכלות אסורות, משמע דבדם שחיטה (א) כל הדם נקרא דם הנפש, ע' בלח"מ שם. ומלשון הגמרא דקממעט רק דם העור משמע כדעת הרמב"ם: [ב]. השוחט צריך שיקבל כל דמו וכו'. הוא למצוה בעלמא כדמוכח בריש (א) פ"ג, וכמו שכתבתי בפנים (א) וכן פסק הרמב"ם (בפ"ד ממעה"ק ה"ח):

[ג]. כדי הזייה. עיין במנחות ז' ע"ב דפירש"י לענין פרים הנשרפים דפחות מכדי הזייה הוא אם קיבל (א) כשיעור ג' הזאות בכלי זה וד' הזאות בכלי זה, (א) וכונתו דבשאר קרבנות אפילו בחטאת הואיל דבדיעבד אם נתן מתנה אחת כיפר, אפילו אם קיבל רק כדי הזייה אחת כשר הקבלה. וראיה לזה מדף ל"ח ע"ב

מצות ה'

ד. שם אמר רב יהודה אמר רב השוחט צריך שיקבל את כל דמו של פר שנאמר ואת כל דם הפר ישפוך, (ומק') והא בשיריים כתיב, (ומשני) אם אינו ענין לשיריים דהא ליתיה לכולה דם, תניהו ענין לקבלה.

ה. רמב"ם פ"ד ממעה"ק ה"ח וז"ל וכל הזבחים שקיבל מדרמם פחות מכדי הזייה לא נתקדש הדם. וכדאיתא בזבחים מ: צג: ומנחות ז': לגבי דם פרים הנשרפין דכתיב ומבל וגו' בדם, דמשמע בדם [הידוע] שהיה כבר [וילפינן שאר זבחים מנייהו כמובא בזב"ת]. ואם קיבל פחות מכדי הזייה בכלי זה ופחות מכדי הזייה בכלי זה וחזר ועירבן יחד גם לא מהני לדעת רש"י שם. אבל מהרמב"ם משמע דמהני, (דס"ל דלא ממעט רק מהרצפה או דבר אחר. ועיין זב"ת [ד] ולח"ת.

לחמי תורה

וכ"כ השפ"א בכריתות שם. [ולפי"ז לתוס' איירי נמי ר"י ור"ל דוקא בדם הקזה]. וכן נמצא בארחות חיים (הלכות מאכלות אסורות אות פח) ובכל בו (סי' ק"ג ד"ה האוכל דם) דמשמע מלשונם דדוקא בהקזה ממעט דם השותת. (וכן משמע בחינוך מצוה קמ"ח).

(ואפשר דתוס' סוברים דגם בשחיטה יש דם שותת אדום שיוצא לבסוף כשנגמר הקילוח, שיש למעט אליבא דר"י אבל לא בתחילה, ובהא פליג עם הרמב"ם, דלהרמב"ם כל דם אדום הבא ממקום הורידין של שחיטה חשיב דם הנפש ומכפר, ולתוס' [אליבא דר"י], אפשר דדוקא כל זמן שמקלה ולא השותת בסוף).

(ב) דוקא שיש בו אדמומית אבל שחור הרי הוא כדם התמצית שאינו מכפר,

(ג) דזבחים (לב). דתנן אם יש דם הנפש יחזור הכשר ויקבל.

(ד) וכ"כ תוס' זבחים לד': ד"ה למעוטי.

(ה) וכן הוא דעת תוס' שם, והראב"ד בתו"כ פ"ג ה"ט. [ומאי דתני התם בדם שיהא בדם שיעור טבילה מעיקרא, פרש"י שם שיעור טבילות של כל ההזאות]. אמנם רש"י בזבחים (מ: וצג:) סובר דבעינן רק כדי טבילה א', וכן משמע מתוס' שם (מ: סוף ד"ה לא) מדמק' מנלן בחטאות החיצונות בדם וטבל [היינו שתהא שיעור טבילה מעיקרא, ואם שיעור טבילה הוא של כל ההזאות הרי זה שייך רק בפנימיות דמעכבות].

(ו) אפשר דהא דנקט לענין פרים הנשרפים משום דקרא בהא איירי, (אבל בחטאות החיצונות לא כתוב בדם) ולכך לא נקט כאן רש"י הזאות דדם מצורע [היינו מה שמקבל בידו לצורך מתן תנוך ובהונות דגם מעכבי אהדדי, כמו דנקט שם בד"ה לילף מדם]. ומ"מ מסתבר דכיון דיוצא במתנה אחת מהני, וכ"כ באור שמח (פ"ה ממעה"ק ה"ט) דזה פשוט.

תורת הלכות קבלת הדרם הקדשים קלו

מצות ה'

זבח תורה

ו. היינו כדי זריקה בעולה ואשם ושלמים [ושפיכה בפסח וכו'], ובחטאת שנותן באצבעו צריך שיהא בו כדי שיטביל אצבעו כדאיתא בזבחים מ: וצג: [לגבי חטאות הפנימיות], ובמנחות שם [משמע אפילו בחיצונות]. ועיין זב"ת ולח"ת.

ז. דכתיב (בפר כהן משיח) ומכל .. אצבעו בדרם, יקבל מחדש וע' במשנה למלך. [ד]. כדי הזייה כשר. ובפחות מזה פסול, אפילו קיבל בשני כלים (מ) וחזר ועירבן. רש"י שם: [ה]. [בכל הזבחים] כדמוכח ריש פ"ק דמנחות (ז:). היינו

לחמי תורה

(ז) לכאור' הרי לכתחילה בין כך צריך לקבל כל הדרם. ונראה דבא דאפילו באופן שמקבל כל הדרם, רק מקבלו בשני כלים, שלכתחילה יקבל בכל כלי שיעור כל המתנות.

(ח) אמנם מלשון הרמב"ם שם (פ"ד ה"ח) שכתב וכל הזבחים שבתורה שקיבל מדמם פחות מכדי הזייה לא נתקדש הדרם. משמע דאם קידש אח"כ בכלי שרת אחר ויש שם שיעור הזייה מקדש. ולא הוא כנשפך מהצואר על הרצפה, דהרצפה חשוב דבר אחר, אבל כלי שרת לא חשוב דבר אחר אפילו כשלא קידש עדיין. [ואפשר דרש"י לשיטתו (עיין לקמן זב"ת ו') דדם מהפר יקבלנו צריך לזוהר אפילו מאויר, אבל להרמב"ם נתמעט רק רצפה וכיוצא]. וכ"כ הקרן אורה (בזבחים צג: ומנחות ז:): עי"ש. ולכך לא הזכיר הרמב"ם בשום מקום (כאן ובפ"ה ה"ט ובפי"ג ה"ב) לפסול בכה"ג, רק כתב לא קידש הדרם, דמשמע שאם יחזור ויקדשנו קדוש, משא"כ בנשפך מהצואר על הרצפה כתב בפ"א מפסה"מ הכ"ה אבל אם נשפך מצואר בהמה על הרצפה ואספו ונתנו לכ"ש נפסל הזבח.

והא דאמר בגמ' (זבחים מ: צג: ומנחות ז:): וטבל ולא מספג, בדם עד שיהא בדם שיעור טבילה מעיקרא, (ולפרש"י הוא למעוטי אם קיבל פחות מכדי הזייה בכלי זה ופחות מכדי הזייה בכלי זה וצירפן), להרמב"ם היינו דוקא בלא צירפן אלא טבל חצי אצבע בזה וחצי אצבע בזה. ואיצטרך למעוטי מספג אצבעו כשיש שיעור בכלי שלא יספג אצבעו בדם שבדופני הכלי, אלא יטבלנו בדם. ומכרם ממעט טובל בבי' כלים [חצי אצבע בכלי זה וחצי אצבע בזה] כשאין שיעור טבילה בא' מהם. [וכן הא דקאמר בזבחים צג: וראוי להזאה, למעוטי קיבל פחות מכדי הזיה בכלי זה ופחות מכדי הזיה בכלי זה דלא קידש, ולא קאמר דנפסל. איירי אפילו כשהזיה משני הכלים יחד דהוי כשיעור הזיה, כיון דבכל כלי בעצמו לא היה כשיעור לא קידש]. וכ"כ באבן האזל (פ"ה ממעה"ק ה"ט) עי"ש. (ויש לעיין לפי זה אם קיבל בכדי הזיה בכלי זה ובכדי הזיה בכלי זה וטבל חצי אצבע בזה וחצי אצבע בזה אם יועיל). וכע"ז כתב במקדש דוד סי' ז' אות ב' [ועי"ש שדן בקיבל פחות מכדי הזיה בכלי זה ובכלי זה וצירפן, מתי חל שם קבלה, ואם צריך לצרפן בצפון ושיהא הזבח תמים. וכן יש לדון לענין לשמה ופסול מחשבה]. וע"ע אור שמח בפ"ה ה"ט.

וי"ל עוד דבא לומר זה גופא שצריך לקדש הדרם קודם שמוה, דאי משום וטבל הייתי אומר שאם קיבל פחות מכדי הזיה בכלי זה ופחות מכדי הזיה בכלי זה, שאפילו אם צירפן בשמאל או ע"י זר [באופן דלא קירבן לצד המזבח דאין לפסול משום הולכה] מהני כיון שיש בו עכשיו שיעור טבילה, לכך צריך מן הדרם שבענין, ללמד שיהא שיעור טבילה מעיקרא, דמזה ידעין שצריך קידוש. [ולפי"ז ניחא מש"כ הרמב"ם הנ"ל כל הזבחים שקיבל פחות מכדי הזיה לא נתקדש הדרם. דלכאורה מאי נ"מ בזה דאם אין בו דם כדי זריקה איך יזרוק, ולפי"ז י"ל דבא למעט אם קיבל פחות מכדי זריקה בכלי זה וכן בכלי אחר ונתנו בשמאל לכלי א', דכיון דלא נתקדש עדיין אינו יכול לזרוק, עד שיחזור ויתנם כהן כשר בימין לכלי שרת שביד כהן בימינו, וכמו במתן כלי דמנחה, ודו"ק].

וכן י"ל שאם קיבל פחות מכשיעור מב' חטאות בכלי אחד וביחד יש שיעור, דמשום וטבל מהני אפילו

עין משפט

3 פ"א מפסויה"מ
הכ"ה.

ב. [1] נשפך הדם על הרצפה ואספו פסול: אבל אם נשפך מן הכלי ואחר שכבר נתקבל בכ"ש על הרצפה כשר וכדלעיל [פ"א סעיף ז'].

זבח תורה

מצות ה'

ממה דאמר שם (1) מדם ילפינן. ומשמע מסתימת הגמרא דבדם אפילו בקדשים קלים בעינן דוקא הקבלה כשיעור הזייה עכ"פ: [1]. נשפך הדם וכו'. היינו מצואר בהמה, אבל מן הכלי כשר כדתנן באידך פרקין.

ומשמע בסוגיא דשמעתין במסקנא דאמר שם ופשט ליה מזרק ע"ש בפירש"י, דאפילו לא נפל הדם על הרצפה, שקלטו בכלי שרת מן האויר (2) פסול, כיון (3) שבתחלת השחיטה לא היה הפר נגד אוירו של הכלי. ולישנא דמתניתין דאמר נשפך על הרצפה קשה לפ"ז, וי"ל דנקט לדיוקא דוקא בזה שנשפך מן הצואר שעדיין לא נתקבל בכלי, אבל מן הכלי כיון שכבר נתקבל כדין אפילו על הרצפה כשר וכדתנן לקמן.

ודע דמלשון הרמב"ם שכתב באויר שאין סופו לנוח שלא נתקדש הדם, משמע דחולק ארש"י שכתב דהוי כנשפך על הרצפה, אלא רק דלא נתקדש, וממילא אם בא כהן אחר וקלטו אז בכלי שרת מן האויר כשר. אך מה דאמר בגמרא ופשט ליה מזרק קשה לפ"ז וצ"ע: [1]. דם מהפר יקבלנו. וגם זה הוא לעיכובא. ונ"ל מדכתיב כמה פעמים עוד בפרשת ויקרא

לחמי תורה

כשאין שיעור הזייה מכ"א, לרבנן בירושלמי יומא פ"ה סוף ה"ד, דאין הזאה צריכה שיעור, [ולענין טבילה מצטרף משני החטאות], וקמ"ל דצריך קידוש קודם, ושיהא בדם של כל חטאת שיעור הזאה מעיקרא, היינו קודם הזייה כדי לקדשו. אבל בשעת הזייה אפשר שא"צ שיעור מקרבן א', אלא אם נתערב (אחר שנתקדש) די שיש שיעור הזאה משניהם יחד.

(2) דיליף במתן קומץ לכ"ש דאינו קדוש לחצאין מדם, דקידוש קומץ במנחה הוא כנגד קבלת הדם, כדפרש"י ותוס' שם, וכמו שדם אינו קדוש לחצאין ה"נ קומץ אין קדוש לחצאין. ואם ילפינן מנחה מדם כ"ש דם מדם.

(1) על מה דמבעיא להו (לגבי חבית) אי אויר שסופו לנוח כמונח דמי או לא ופשט ליה ממזרק, מקבלת הדם בכ"ש מהפר, וז"ל רש"י אי אתה מודה במזרק שא"א לו בלא זינוק, כששוחט על אויר הכלי אין הדם שותת ממקומו אלא מקלח לרוחב הכלי עד להלן, ואי אויר שאין סופו לנוח לאו כמונח דמי נמצא כשהוא יורד לכלי מן האויר הוא בא ולא מן הפר, והתורה אמרה דם מהפר יקבלנו וכו'. אמנם צ"ע אם כוונת רש"י שם לפסול, או שמא רק לכתחילה שיתקיים ולקח מדם הפר שפיר, וכדכתב רש"י שם לעיל בד"ה [צריך שיתן] ורידין לתוך כלי. (דניהוי) [דלתחזי (כ"ה לגי' ש"מ)] קבלה מהפר שפיר, והאי תוך לאו דוקא דהא לא אפשר אלא על אוירו של תוך כלי. ע"כ. משמע דאפילו במה שאמר על אוירו של תוך כלי [ומשום אויר שסופו לנוח כמונח דמי וכו'נ"ל] הוי רק דלתחזי דם מהפר שפיר (ואפילו למאי דגרס' דנהוי דם מהפר, מ"מ מדכתב 'שפיר' משמע דבלא זה נמי הוי דם מהפר, רק לכתחילה צריך שיהא מהפר ממש ללא הפסק אפילו של אויר). וא"כ גם במה שכתב רש"י כאן ופשט ליה מזרק, היינו דמכתב ולקח מדם הפר, דמשמע דאפשר לקיים דם מהפר שפיר ללא הפסק כלל, [דאל"ה לא היתה התורה כותבת בלשון זה]. וע"כ משום דאויר שסופו לנוח כמונח דמי, וחשיב מיד כשיצא מהפר והגיע על פני אויר הכלי כנתקבל בכלי. ועיין לח"ת (יב).

(יא) לכאור' אין כוונתו שיפסול כל דם הפר בשביל מה שלא היה בתחילת השחיטה הדם כנגד הכלי, רק הדם שיצא אז, אבל אם אח"כ כן היה רוב הדם כנגד הכלי יחא כשר ועיין זב"ת [ח].

תורת הלכות קבלת הדם הקדשים קלמ

ג. [ח] השוחט צריך שיגביה הסכין למעלה, שלא יפול דמו על עין משפט המזרק, ומקנה דם הסכין בשפת המזרק: ג פ"ד ממע"ק ה"ט.

מצות ה'

מהפר יקבלנו, דא"א לומר כפשוטו מדם הפר, מקצת דם הפר, (והמ"ם בא למעט), שהרי אמרינן שצריך לקבל כל דמו וכנ"ל. לכן לוקחים את המ"ם מתיבת מדם, ומוסיפים על תיבת הפר, והוי כמאן דכתיב דם מהפר. שיקבל את הדם מהפר מיד, ולא ע"י הפסק. ולכך אם נשפך מהצואר על הרצפה ואספו פסול משום דלא קיבל מהפר.

ז. שם אמר רב יהודה אמר שמואל השוחט צריך שיגביה סכין למעלה, שנאמר ולקח מדם הפר, ולא מדם הפר ודבר אחר. ופרש"י סכין למעלה, שלא יפול דם הסכין על המזרק. ודבר אחר, סכין, ור"ל שלא יפול דם הסכין לתוך המזרק. אבל הרמב"ם כתב (צפ"ד ממע"ק ה' ט) ומגביה הסכין למעלה כדי שלא ירד הדם מעליה, אלא מן הצואר. ומשמע דבא לומר שלא ירד דם הפר דרך הסכין אלא מיד מן הפר. הגר"ע אופמן שליט"א. (ומ"מ גם לדבריו צריך לקנה דם הסכין בשפת מזרק). י. שם ודם הסכין במאי מקנה, בשפת מזרק וכו'.

זבח תודה

^(א) ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו, וידוע דהאי ולקח אקבלה קאי, כדאיתא לקמן בדף מ"ח ולעיל בדף י"ד ע"ש.

והנהגה זה הדין הוא ל"ד בקדשי קדשים ה"ה בכל הקדשים, ועיין בתוספות בע"ב דמקשה מנלן, ונ"ל לפי המסקנא דלעיל דף ד' מקרא דזאת התורה הוקשו כל הקרבנות להדדי לענין עצם ד' עבודות, אך לקמן לענין בעל מום שפיר מקשה הגמרא:

[ח]. השוחט צריך שיגביה וכו'. נראה דהוא לכתחלה ^(א) דבדיעבד נתבטל, ועיין [זבחים] כ"ו ע"א תוד"ה שחט, ודוחק לומר דבזה ג"כ גזרו בדיעבד, דהא זה בודאי אינו מצוי לרבות על דם הנפש, ולכו"ע יש להקל בדיעבד. [עיין לקמן זבחים דף ע"ט ע"ב דאפילו לרב זביד ^(א) ג"כ משום דדם תמצית שכיח לרבות על דם הנפש כפירש"י שם]:

לחמי תודה

(ב) עיין ראב"ד בתו"כ (ריש ויקרא) על הא דדריש מזורקו וגו' את הדם, שנתקבל בכלי, ולא שנשפך מהצואר על הרצפה. שהק' שבגמ' ילפינן מולקח מדם הפר, ותי' דחזא לכתחילה וחדא לעיכובא עיי"ש. ונראה דמדם החטאת לא יליף כיון דאין מונח במשמעות דם החטאת, גופו של חטאת.

ונראה לפי"ז שמה שדייק רבינו (לעיל ו') מרש"י שצריך להיות קבלה דוקא מהפר ולא מהאוויר [ולכך פירש נמי רש"י ורידין צריך שיראו אויר כלי, כדי שיהא קבלה מהפר שפיר]. דזה רק לכתחילה כיון דבזה לא שנה לעכב, רק כמה שכתב וזרקו את הדם, הדם שנתקבל בכלי, וזה אתי למעוטי רק רצפה דלא חשיב נתקבל בכלי כיון דנשפך, אבל קבלו מהאוויר נמעט רק מדם מהפר יקבלנו, ובזה לא שנה לעכב לכך יהא כשר בדיעבד, משא"כ בנשפך על הרצפה דשנה עליו לעכב מדם הפר ומזורקו את הדם.

(ג) עיין מצוה"ה דלהרמב"ם הכונה שצריך להגביה הסכין מהצואר כדי שלא יעבור הדם דרך הסכין, רק ילך ישר מהפר, וזה שייך בכל הדם, ואם יצא רוב הדם דרך הסכין פשוט שאינו בטל.

(ד) בזבחים ע"ט: על הא דתנן (שם עח). נתערב בדם הפסולין ישפך לאמה בדם התמצית ישפך לאמה ר"א מכשיר, ופליגי שם רב זביד ורב פפא אם ר"א חולק גם על דם פסולין או רק על דם התמצית, דרב פפא סובר דדוקא בדם התמצית פליגי משום דס"ל דאינו מצוי לרבות על דם הנפש, ורבנן סברי דמצוי לרבות. ורב זביד סובר דגם בדם פסולין פליגי, דס"ל דאין גזורין גזירה במקדש [לפסול היכא שנתערב מעט דם פסול אטו היכא שהרוב דם פסולין] ורבנן סברי גזורין גזירה במקדש, וז"ל רש"י שם ד"ה ת"ק סבר גזורין, היילך נתערב דם כשר בדם פסול או בדם התמצית ואע"פ שאין בפסול ולא בתמצית כדי לבטל את הכשר ישפך לאמה גזירה דילמא אתי לאכשורי נמי היכא דיש בדם הפסול או בדם התמצית כדי לבטל את הכשר. והאי דלא גזורין נמי הכי בנתערב בדם הבהמה או בדם החיה, משום דחולין בעזרה לא שכיחי, אבל פסולין שכיחי וכן תמצית שכיחי דרבה על דם הנפש.

זבח תודה

מצות ה'

[ט]. וורידין לתוך כלי. ומשמע במנחות דף ז' ע"ב דאמר שם דמדם ^(ט)ילפינן לה ע"ש, דכהן המקבל צריך ^(ט)שיגביה הכלי בידו בשעת קבלה. ונראה דהטעם דאי היה עומדת על הארץ הלא אין עושה שום מעשה בעת הקבלה דהלא הדם ממילא יורד בתוך הכלי, וקרא כתיב ולקח, משמע דייעשה מעשה בזה וכדלעיל בדף י"ד ע"א ע"ש, ומה דמגביה אח"כ להוליכו למזבח הוא בכלל הולכה. ואין לומר דמה שמגביה הכלי מהארץ ונוטלו בידו הוא בכלל קבלה, דהא קרא כתיב ולקח מדם אומ' ו), ולרש"י הטעם משום ולקח מדם הפר, דם מהפר יקבלנו. ומ"מ משמע דאינו מעכב רק אם היה מדבר אחר (כגון רצפה או כלי אחר) ועיין לח"ת אות יב. והרמב"ם כתב הטעם כדי שיקבל כל הדם (ולא ישפך על הרצפה כלום). וז"ל בפ"ד ה"ח ממעה"ק, וצריך להתכוין לקבל כל הדם, כיצד הוא עושה אוחו הסימנים בידו ומוציא הסימנים והוורידין לתוך המזרק ושוחט שנים או רוב שנים. כדי שיתקבל הדם כולו בכלי. ולהרמב"ם ודאי אינו מעכב. כיון שאין כל הדם מעכב. יב. רש"י שם והאי תוך לאו דוקא דהא לא אפשר אלא על אוירו של תוך כלי. וכ"כ הרדב"ז על הרמב"ם שם, וכן הוא בפ"י המשניות להרמב"ם ע"ש.

לחמי תודה

[טז] מתן כלי בקומץ בכ"ש לקדשו שהוא כנגד קבלת הדם שלאחר שחיטה מקדשין הדם בכ"ש, ובעי שם אם מקדשין אותו בכלי שרת המונח ע"ג קרקע, או צריך שכהן א' יאחז הכ"ש בידו הימנית [וכהן א' יתן שם הקומץ לקדשו]. ופשיט מדם ילפינן שאין מקדשין בכלי המונח ע"ג קרקע.

[טז] ר"ל שיגביהנו מעט מן הארץ בשעת קבלה או לפניה, כדי שלא יהא מונח על הארץ, דאז לא נחשב שהמקבל עושה מעשה הקבלה אלא ממילא נכנס לכלי, ומביא ראייה מזבחים יד: דאמרין שם גבי טבילת אצבע (בדם חטאת) הואיל וכתוב ולקח, ואי אתי קוף רמי ליה אידיה בעי למישקל זימנא אחרינא, וכו', אלמא דצריך לעשות פעולה ללקיחה, ולא שיפול לבד בכלי בלי שיאחזנו ויגביהנו. אמנם נראה דדוקא אם יכולים לעמוד בלא אחיזתו, אבל אם אין יכולים לעמוד בלא אחיזתו כגון הבזיכים שלא היו להם שולים כדתנן בפסחים סד: נמצא דכל הקבלה נעשה ע"י אחיזתו ונחשב שפיר ולקח הכהן. ויש לעיין אם לא נאמר להיפך שכיון שאלמלא שהיה נאחז ברצפה לא היה מתקבל לא חשיב ולקח הכהן. ולפי"ז תלוי באופן שאוחז שאם מחזיק היטב שבלא סיוע הקרקע גם היה מתקבל, הוי הקרקע רק מסיע שאין בו ממש. אבל אם אינו מחזיקו היטב ונמצא דהקרקע גם מחזיק את הכלי [הוי כקיבל בימין ושמאל כאחד דלא מהני]. ואם הכלי עומד על הקרקע והוא רק אוחו בו שלא יטה, לכאורה פשוט דלא מהני, [ויש לעיין אם חשיב ככה"ג כנשפך ולא יהני שיחזור ויתננו בכלי שרת אחר שמחזיקו כהן אחר בידו הימנית, או דלא חשיב כנשפך אלא דלא מקדשו הכלי כשאינו ביד כהן ואם יחזור ויתננו בכלי שרת אחר יהני לדעת הרמב"ם דמהני לחזור ולקדש בקיבל פחות מכדי הזיה, (ויש לעיין בזה גם לדעת רש"י לפי מה שכתבנו לעיל באות יב) וצ"ע].

תורת הלכות קבלת הדם הקדשים קמא

ה. היה מקבל הדם במזרק ונפחתו שוליו משהגיע הדם^[1] לאוירו, עין משפט
ונשפך על הרצפה ואספו יג' כשר, אבל יד' אם נפחת שוליו עד יט' ס' ע"ט.

מצות ה'

יג. מדבעי שם כה: היה מקבל ונפחתו שולי מזרק עד שלא הגיע דם לאויר מזרק מהו, מכלל דבהגיע לאויר מזרק כשר. והטעם משום דאויר המזרק הרי הוא כמזרק. (רמב"ם פ"ד ה"ט ממעה"ק) ונחשב שכבר נתקבל בכלי, ונשפך מהכלי על הרצפה שכשר.

יד. שם בעא מיניה רב אסי מר' יוחנן היה מקבל ונפחתו שולי מזרק עד שלא הגיע דם לאויר מזרק וכו' את"ל אויר שאין סופו לנוח לאו כמונח דמי. ופסק הרמב"ם בפ"ד ממעה"ק ה"ט דלא נתקדש הדם משום שהאויר שאין סופו לנוח אינו כמונח. דדרכו לפסוק כמו את"ל. כ"כ המהר"י קורקוס ושאר מפרשים.

זבח תודה

הפר, משמע דבעת הלקיחה יהיה מדם הפר: [י]. אויר שסופו לנוח (מאי) וכו'. הנה המעיין בפרש"י בסוגיא משמע דס"ל דאפי' האויר שלמעלה מהכלי, כיון שהוא נגד הכלי הרי הוא כמונח, וכמו שנתקבל כבר בכלי דמי, וזהו מאי דקרי הגמ' אויר שסופו לנוח. וא"כ לפ"מ דפשיט הגמ' דכמונח דמי, אפי' אם לבסוף נעתק הכלי ממקומו ונשפך על הרצפה כשר, דמה שהיה מונח מתחלה באוירו שכנגד הכלי שרת שהיה ביד הכהן כמו שנתקבל דמי [ע' בפרש"י בד"ה מים שבתוכה ובד"ה וקפשיט ליה]. ורק בנפחת שולי המזרק עד שלא נתקבל הדם קמיבעי ליה, משום דבעת שיצא הדם מצואר הפר נגד אויר הכלי נכנס

באויר שאין סופו לנוח. והנה מלשון הרמב"ם שסתם וכתב בפ"ד מהלכות מע"ק הלכה ח"ת דאויר הכלי הרי הוא ככלי, ולא ביאר דאפילו האויר שלמעלה ג"כ⁽¹⁾ הרי הוא ככלי, משמע לכאורה דלא ס"ל הכי, ואפשר משום שהוא מעתיק לשון הגמרא כדרכו [ע"ש בגמרא במימרא דרחב"א אמר ר"י] ובגמרא מוכח לפירש"י דאפילו האויר שלמעלה מהכלי ע"ש וצ"ע:

לחמי תודה

(יז) כיון שהיה עומד מתחילה להיפחת קודם שיגיע הדם, ולפי"ז אם לא היה עומד מתחילה להיפחת, אלא שא' זרק עליו אבן ופחתו, נחשב כסופו לנוח.

(יח) ז"ל הרמב"ם שם אויר הכלי הרי הוא ככלי. היה מקבל ונפחתו שולי המזרק קודם שיגיע דם לאויר המזרק הנפחת לא נתקדש הדם, שהאויר שאין סופו לנוח אינו כמונח.

ולענ"ד אדרבה לשון הרמב"ם מדוייק כרש"י ז"ל, דהרי בא לומר דאם כבר נכנס באויר הכלי, אפילו נפחת קודם שיגיע לשולי המזרק כבר קידש הכלי וחשיב נשפך מהכלי לרצפה, והן הן דברי רש"י שכתב (שם בד"ה או לאו כמונח דמי) שכשהגיע דם לאויר דופנותיו עד שלא נפחתו שוליו לא מבעיא ליה, דמשנכנס לתוכו היא קבלה. אבל אם הוא רק למעלה מאויר הכלי, אז קדוש רק בסופו לנוח, ולא בנפחתו, וזה לא משום אויר כלי אלא משום אויר שסופו לנוח. ואדרבה מדכתב הרמב"ם שאויר שאין סופו לנוח אינו כמונח. מכלל דבסופו לנוח הוי כמונח. וא"א לומר דסובר דתוך הכלי נידון אם סופו לנוח או לא, דהרי כתב שנפחת קודם שהגיע לאויר הכלי, אלמא דבנפחת אחר שהגיע לאויר הכלי נחשב כבר קבלה אף באין סופו לנוח.

ונמצא דאויר הכלי הרי הוא ככלי, ואפי' אם נפחת קודם שהגיע לקרקעיתו של הכלי, לא אמרינן דהוי אויר שאין סופו לנוח, אלא דחשיב שכבר נתקבל בכלי, רק בקודם שהגיע לאויר הכלי שלא נחשב עדיין ככלי עצמו, אז יש לדון שאם הוא אויר שסופו לנוח כמונח דמי, ואם אין סופו לנוח לאו כמונח. (יט) ודאי האויר שלמעלה אינו ככלי לכו"ע, וכל הנידון בזה הוא משום אויר שסופו לנוח וכנ"ל.

עין משפט

ו פ"א מפסוה"מ
הכ"ט.

ז שס ה"ג ב.

שלא הגיע דם^{טו} לאויר הכלי, ונמצא דהיה^[א] אויר שאין סופו לנוח, פסול כשאספו:

ו. ^{טז} צריך שיהיה^[ב] הפר שלם בלא מום 'בשעת קבלה כבשעת שחיטה, ואי לא"ה פסול. ודוקא^[ג] בקבלה 'אבל^י בזריקה כשר, ואפילו לא נשתייר מכל הקרבן רק^{י"ב} כזית בשר או^{י"ט} כזית חלב ג"כ זורק את הדם:

זבח תודה

מצות ה'

מז. אבל הגיע לאויר הכלי כבר נתקבל ונתקדש, אפילו שלא נח על קרקעית הכלי.

מזו. שם אמר ר"ז אמר ר"י הצורם אוזן הפר ואח"כ קיבל דמו פסול שנאמר ולקח מדם הפר, פר שהיה כבר. ופרש"י שהיה כבר, צריך שיהא שלם בשעת קבלה כשעת שחיטה.

יז. שם ופסחים ע"ט. (חזמים קט. ועוד), רבי יהושוע אומר כל הזבחים שבתורה שנשתייר בהם כזית בשר או כזית חלב זורק את הדם. ודוקא אם נשתייר כזית משום שנאמר ועשית עולתך הבשר והדם.

ולענין בן שנתו צריך להיות גם בשעת הזריקה, דבקדשים מונים שעות, וכדילפינן שם מבן שנה יהיה לכם, שיהא כל היותו בן שנתו.

יח. ובעולה אפילו כחצי זית בשר וכחצי זית חלב זורק את הדם, משום שכולה כליל לאשים. (נפסחים שס וחזמים קט. ועוד. ולמנ"ס).

יט. בפסחים ע"ט. חלב מנא לן, אמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל ומטו בה משום ר"י בן

חנניה והקטיר החלב לריח ניחוח לה', חלב אע"פ שאין בשר.

לחמי תודה

(ב) לכאורה מה שהולכה הוא בכלל קבלה הוא רק כשנאמר והקריבו משום דהקריב לשון הולכה הוא, כמו שנזכר בהולכת אברים, והקריב הכהן את הכל והקטיר המזבח. ומזה שהוציא הכתוב קבלה בלשון הולכה, ידעינן גם הולכה, כדאמרין בזבחים ד. וברש"י שם ד"ה והקריבו. אבל כאן שנאמר ולקח, לא מצאנו בזה לשון הולכה, וא"כ מהיכי תיתי לומר גם הולכה. אמנם ברש"י שם כה: כתב דגם בשעת הולכה בעינן שיהא תם (וכ"כ הגרע"א), וצ"ע דא"כ צ"ל דהא דכל הקדשים שנשתייר מהן כזית חלב או כזית בשר זורק את הדם, איירי שנאבד רגע קודם הזריקה אחר גמר הולכה, (ודוחק לאוקמי שהלך עם הדם עד המזבח ושהה שם). ושמא אפילו אם מצריכים שיהא תם בהולכה הוא רק בתחילת הולכה. ועיין ח"י הגר"ז שם שמדייק מלשון הרמב"ם (פ"א מפסוה"מ הכ"ט ל') דס"ל דבהולכה לא בעינן תם, ובסברתו שם.

ועיין במעין גנים בזבחים שם שמקשה מלעיל י. דפריך לא תאמר בזריקה (שצריך לשמה) ונילף משחיטה וקבלה וכו', ואידך פריך מה להנך שכן טעונות צפון וישנן בחטאות הפנמיות, (אבל הזריקה אינה בצפון

תורת הלכות קבלת הדם הקדשים קמג

ז. היה הקרבן מונח בעזרה ורגלי הקרבן חוץ לעזרה כושחטו וקיבל דמו, אף שאח"כ חתך הרגל פסול, שמשנשחט נפסל [יד] כא השמנונית שברגל החשיבה כבשר, מחמת פסול יוצא, ומיבלע בדם הרגל, וכל דמי בהמה יונקים זה מזה, ונפקא דרך בית השחיטה, ומתערב בדם המזרק ופסלו. וכ"ז [טז] דוקא בקדשי קדשים, אבל בקדשים קלים אף שהוא לפני זריקה לא שייך בבדיעבד פסול יוצא.

מצות ה'

זבח תודה

ב. עיין זב"ת [טז] דלהרמב"ם דוקא כשהוציאה רגלה אחר שחיטה קודם קבלה, דאם היה רגלה בשעת שחיטה בחוץ בלא"ה נפסל משום והביאום לה'.

בא. אבל דם המובלע באברים לאו דם הוא, ולא נפסל הדם עצמו משום יוצא. ולכך בקדשים קלים שאין על הבשר פסול יוצא כיון שסופו לצאת שנאכל בכל העיר, כשר.

בב. אבל לכתחילה צריך להיות כולה בפנים שהרי נאמר והביאום לה' שתהא כולה בפנים, וזהו לרש"י ותוס' שם דוהביאום לה' היינו

כשלא נמלך ונתן כשר, ואמאי סתם הרמב"ם הכא בענינו. ולקמן אמרינן דאם נתערב הדם במין אחר שאינו בר זריקה כל שיש עדיין מראה דם כשר, וכ"פ הרמב"ם בפ"ב מפסוה"מ, וא"כ לכתחלה היה לנו ג"כ להקל, וגם בלא"ה כיון דאינו מין דם לאו בר זריקה הוא כלל, ואפילו היתה הבהמה כולה בפנים בעת הקבלה ג"כ היה לנו (בב) לפסול, אלא ע"כ דהתורה התירתה משום דנתבטל ברוב הדם שבמזרק, וא"כ מאי נ"מ שיש על השמנונית גם פסול (בב) יוצא דהזריקה הלא בדם הוא, והשמנונית בטל ברוב וצע"ג:

[טז]. ודוקא בקדשי קדשים וכו'. וכן פסק הרמב"ם בהלכותיו:

לחמי תודה

ואינה בחטאות הפנימיות, אלא טבילת אצבע והזייה), ואידך השתא מיהא בשלמים קיימינן (שאינן שם צפון ויש שם זריקה). ומק' המעין גנים דלפרוק מה לשניהם שחיטה וקבלה שכן מום פוסל בהם, תאמר בזריקה שאין פוסל (וע"ז ליכא לשנויי דבשלמים קיימינן כיון דזה נוהג גם בשלמים), ועי"ש שנשאר בצ"ע.

אמנם אם בהולכה לא פוסל מום, אפשר לישב שפיר שהולכה תוכיח שאין מום פוסל בו ואעפ"כ צריך לשמה.

וע"ע משך חכמה ויקרא שם עה"פ ולקח מדם הפר (הנאמר בפר כהן משיח).

(כא) וכן משמע מרמב"ם פ"א מפסוה"מ הכ"ט-ל.

(כב) יש לחלק בין דם פסול לשמנונית. דשמנונית אף דאין בו מצות זריקה מ"מ אינו פסול לזריקה רק הוי כנתערב במים או ביין שאם יש מראית דם כשר, כדתנן בזבחים עז:.

(כג) עיין טהרת הקודש וזבחי אפרים שתירצו שכיון שיש עליו שם יוצא, ושם יוצא מצוי לרבות על דם הנפש גזרינן, דלא חילקו בפסולין. משא"כ בשמנונית שלא יצא כיון דאין מצוי לרבות לא גזרינן, [ועוד דע"כ צריך לקבל כל דם הנפש וא"א להפריד השמנונית מתוכו].

ואם [טז] חתך הרגל בתיכף אחר השחיטה קודם שקיבל דמו, אף בקדשי קדשים כשר (ועיין זכ"ת דלהרמב"ם דוקא אם הוציאה רגלה אחר שחיטה):
 ח. ודוקא כשחתך רק הבשר כד שסביב הרגל, ולא עשהו בעל מום עי"ז, רק שעייכב בזה את דם הרגל שלא ימשך עם שאר דמים לצאת דרך בית השחיטה. אבל אם שבר גם העצם פסול דהרי נעשה בעל מום בשעת קבלה וכנ"ל:

זבח תודה

מצות ה'

[טז]. חתך ואח"כ קיבל כשרה. לפי המבואר בדברי הרמב"ם היינו דוקא כשהוציאה רגליה (טז) אחר שחיטה קודם קבלה, דבשעת (כז) שחיטה צריכה להיות כולה בפנים והוא לעיכובא. ועיין מה שכתבנו (לקמיה) בד"ה עד שתהא כולה לפנים [הובא בהלכות שחיטת קדשים פ"א ובהל' שלמים סעיף ז'].
 בש"מ שם (אומ ג') בשם רבינו פרץ דלענין שחיטה חשיב מום עובר, ולא מהני אלא לגבי קבלה דחשיב פר שהיה כבר. ועיין שם (אומ ו) בשם גליון דס"ל דלא חשיב מום אפילו לפני השחיטה.

לחמי תודה

(כד) שכתב בפ"א מפסוה"מ הי"ד היתה הבהמה בפנים ורגלה בחוץ ושחט הזבח פסול, שנאמר והביאום לה, עד שתהיה כולה בפנים. ושם הט"ו מביא הך דהיא בפנים ורגליה בחוץ חתך וכו' כשהוציאה רגלה לאחר שחיטה, ומשמע שם שהחזירה קודם קבלה, דבשעת קבלה נמי צריך להיות כולה בפנים. (כה) ועיין ברמב"ם שם דצריך להכניסו קודם קבלה, [ולכאורה הטעם] כדי שיהא כולה בפנים גם בשעת קבלה.



הלכות הולכת הדרם

עין משפט
 א רמב"ם פ"א
 מהל' פסולי
 המוקדשין הכ"ו.
 ב שם הכ"ג.

- א.** ה'הולכת הדרם ע"י כל הפסולין פסול. אמנם אם עבד ברק [א] מעשה איצטבא ואין מקרבן לצד המזבח כלל כשר.
ב. [ב] ה'הולכה שלא ברגל לא שמה הולכה. דומ"מ אפשר לתקונה להחזירה לאחוריה ולחזור ולהוליך ברגל.

זבח תודה

מצות ה'

- א.** כרתניא בזבחים יד. זר ואונן שיכור ובעל מום בקבלה בהולכה בזריקה פסול וכן יושב וכן שמאל. [וכדכתיב והקריבו בני אהרן הכהנים את הדרם, שיהא קבלה בכהן כשר ובבגדי כהונה (מלאימא) צנמים יג.] ולשון והקריבו כולל הולכה כדאיתא בזבחים ד.].
ב. שם וכדכתיב בדברי הימים וישחטו את הפסח ויזרקו הכהנים את הדרם מידם והלויים מפשיטים, [מידם של שוחטין משמע, ושוחטין זרים נינהו, ואשמועינן קרא שהזרים לוקחין אותו מיד המקבל וכו'. רש"י. והזורקים לוקחים מידם] ומק' בגמ' שם מברייתא הנ"ל, ומשני דעביד מעשה איצטבא, וברש"י עומדין במקומן הזר אצל כהן המקבל והכהן נתנו לו ואוחזו עד שבא הזורק ונטלו מידו ואין הזר מקרבן למזבח לא בהולכת רגל ולא בהושטת יד אלא כאיצטבא זו שמניחין כלי עליה. והערוך ור"ח ועוד ראשונים פירשו פירוש אחר בעביד מעשה איצטבא, ולדידהו לא איירי בור כמובא בלח"ת. ומ"מ גם לדידהו מוכח ממתני' דכשר בכה"ג דתנן קיבל הכשר ונתן לפסול יחזור לכשר.
ג. שם יד: איתמר אמר עולא אמר רבי יוחנן הולכה שלא ברגל לא שמה הולכה. [וברש"י ואינה כשרה להוליכה כן, ואין מחשבה מפגלת בה].
ד. שם טו. אפשר לתקונה או לא אפשר לתקונה. וברש"י אפשר לתקונה, בין שעשאה זר בין שעשאה

לחמי תודה

(א) הנה בגמ' שם איתא דר"ח ר"ל דהולכה בור כשרה ומקרא מסייעו וישחטו הפסח ויזרקו הכהנים את הדרם מידם וגו' ומתיב מברייתא זר ואונן שיכור ובע"מ בקבלה בהולכה ובזריקה פסול וכו' תיובתא, ומק' והא רב חסדא קרא קאמר, ומשני דעביד מעשה איצטבא. ורש"י פירש הראיה מהפסוק מדכתיב מידם דמשמע מידם של שוחטים שהם זרים, ומשני דעביד מעשה איצטבא היינו שהזר עביד מעשה איצטבא ולא הזיזו ממקומו. אמנם רבינו אליקים ביומא מט. פירש וז"ל וקרא מסייעני, מדכתיב ויזרקו הכהנים, ולא כתיב ויוליכו ויזרקו הכהנים, אלמא דלא איצטרך כהן להולכה. וכו' [וע"ז משני] דעביד מעשה איצטבא שכשם שסטיו עומד לפניו מסטיו כך עמדו הכהנים בשורה ממקום השחיטה ועד המזבח ונתנו זה לזה, ולהכי לא אדכר קרא הולכה בהדי(א) עבודה דלא היא בה הולכה כלל. אבל לעולם אימא לך דהולכה לא מיתכשרא אלא בכהנים. עכ"ל. נמצא דהראיה מהקרא היה ממה שלא הזכיר שהכהנים הוליכו, ומשני שעמדו שורות [כעין אצטבא] וכדתנן במתני' בפסחים, ועשו הולכה שלא ברגל, דלא חשיבא הולכה לכך לא הזכיר שהכהנים הוליכו [וכהן הקרוב אצל המזבח אפשר דנייד פורתא לקיים מצות הולכה], אבל לעולם אם הוליכו זר פסול. וכ"כ רבינו חננאל ביומא שם. [ודלא כפי מה שהגיהו בדבריו שם] וכן פירש הערוך (בערך אסטווה הב'). ולפי"ז דעביד מעשה איצטבא לא איירי כלל בור אלא בהולכת הכהנים וזה הזכיר הרמב"ם בסדר קרבן פסח (פ"א הי"ד).

זבח תורה

מצות ה'

כגון שקבל הכהן ונתנו ליד חבירו בהושטת יד ולא בהולכה, וכדמוכח מהראיות דמייתי הגמרא, וכן בזבחים בדף ט"ו במימרא דרבא ע"ש, וכן משמע מפירש"י בכמה מקומות בענין זה. וראיתי בהרמב"ם פ"א מהלכות פה"מ הלכה כ"ג שכתב וז"ל והולכה שלא ברגל אינה הולכה לפיכך כהן שקבל הדם ועמד במקומו וזרקו למזבח נפסל הזבח. והנה ידוע דהקבלה הוא במקום השחיטה, ומקום השחיטה הוא רחוק מן המזבח, ומשמע מפשטיות דבריו דדוקא זהו מקרי הולכה שלא ברגל, אבל לא ע"י הושטת יד מחבירו לחבירו. וקשה עליו בתרתי אחד מנ"ל דזהו מקרי הולכה שלא ברגל, ⁽¹⁾דילמא בכלל זריקה היא. ועוד הא משמע בבירור מהסוגיא דע"י הושטת יד מקרי הולכה שלא ברגל. ועוד קשה כיון דפסקינן דהולכה שלא ברגל אינה הולכה, ע"כ צריך לפרש המשנה דפסחים שקיבל הכהן ונתנו לחבירו דוקא ⁽²⁾בדנייד פורתא וכמו דאיתא בסוגיין, ואמאי כתב הרמב"ם בסתמא דין זה בהלכות קרבן פסח פ"א הי"ד דקיבל הכהן ונתנו לחבירו וכו', ולא כתב דנייד פורתא. ומה שתירץ הלח"מ דסמך אמה שכתב בפ"א מהלכות פסוה"מ דהולכה

לחמי תורה

(ב) עיין תוס' שם (טו) ד"ה אלא ודו"ק. (ג) דמק' מקרבן פסח שנתנו לחבירו וחבירו לחבירו ומשני דנייד פורתא. והיינו שבכל הולכה והולכה ש"כ"א הולך היה מנענע עצמו קצת עם הרגל וע"י כך היה כל ההולכה ברגל, לפי המבואר ברש"י בסוגיין (בזבחים יד: ד"ה יחזיר לכשר, טו. ד"ה דקאי). אמנם ר"י הכהן מלוני"ל ומאירי בפסחים סד: פירשו דנייד פורתא היינו שהכהן הקרוב אצל המזבח היה הולך מעט ברגליו, ונמצא לפי"ז שא"צ שכל ההולכה תהא ברגל, אלא שצריך לעשות הולכה כדרכה ברגל, כדי לקיים מצוה הולכה. [וכ"כ בש"מ זבחים ט"ו. (אות א' בהשטות ד"ה ונהי נמי) בשם ריב"א].

ונראה דלפי"ז הא דבעי למיפשט מקיבל הכשר ונתן לפסול יחזיר לכשר. הוא דמשמע דהפסול יחזיר לכשר, אף דע"י החזרתו בידיו מקרב הדם למזבח, וש"מ דהולכה שלא ברגל לא שמה הולכה, דאל"כ היה נפסל בהולכה שלא ברגל שהולכו הפסול, ומשני אימא יחזור הכשר ויקבלה, והפסול לא עושה כלום.

והא דאיתמר אמר עולא אר"י הולכה שלא ברגל לא שמה הולכה. ובעי אפשר לתיקונה או לא אפשר לתיקונה. נראה דהא גופא מבעיא ליה, אם צריך שכל ההולכה תהיה ברגל, ואם עשאה קצת שלא ברגל פסול, וא"א לתיקונה. או אפשר לתיקונה ע"י המשך ההולכה, שאף שהיה קצת הולכה שלא ברגל מ"מ אפשר לתקן במה שיעשה עתה הולכה כדרכה [דלא בעינן כל ההולכה ברגל, רק שיקיים מצות הולכה כדרכה]. ת"ש קבל הכשר ונתן לפסול יחזיר לכשר ונהי נמי דיחזור הכשר ויקבלנו, אי סלקא דעתך לא אפשר לתיקונה איפסלא לה. פירוש דאפילו אם נאמר שהפסול לא עשה כאן כלום (דאם היה עושה היה פוסל בהולכה שלא ברגל), ורק הכשר יחזור ויקחנו, מ"מ בזה שתחילה נתן בידו לפסול, עשה כאן הולכה שלא ברגל, ואם א"א לתקן זאת, שצריך שכל ההולכה תהיה ברגל כבר פסלו. ומשני דקאי זר בראי, ולא היה הולכה כלל. ומק' מנשפך מן הכלי על הרצפה וכו', אלמא לא נפסל בהולכה מעט שנעשה שלא ברגל ואפשר לתקנו במה שמעכשיו יעשה קצת הולכה כדרכו. אבל א"צ (להרמב"ם) לחזור על עקביו וכו"ל, [נאיתי שפיר מה שלא הזכיר הרמב"ם (בפ"א מפסוה"מ הכ"ה) שיחזיר למקום שנשפך, ועיין עוד לקמן].

זבח תורה

שלא ברגל אינה הולכה, הוא דוחק גדול דציורו של הרמב"ם בהולכה שלא ברגל הוא בענין אחר. ולפי מאי דכתבינן בתחלת דברינו דסבר הרמב"ם דע"י הושטת יד לא מקרי הולכה שלא ברגל, ניחא מה שסתם ולא ביאר דדוקא בדנידי פורתא. אבל הסוגיא דגמרא סותרת לזה.

ונראה לי דמקורו של הרמב"ם הוא ממשקנת הסוגיא דאיתא שם איתמר הולכה שלא ברגל מחלוקת ר"ש ורבנן, בהולכה רבתי כו"ע לא פליגי דפסולה וכו', ועיין בפירש"י דהולכה רבתי הוא ע"י הולכה דרגל, והולכה זוטרתית הוא שלא ע"י רגל, והוא דוחק בסוגיא, וגם לפירושו לפי המסקנא דמסיק אלא בהולכה זוטרתית כו"ע לא פליגי וכו', כי פליגי בהולכה רבתי. נעקר לגמרי הא דאתמר בתחלה בהולכה שלא ברגל הוא מחלוקת ר"ש ורבנן. ואין זה מדרך הסוגיא בשארי מקומות בש"ס. וע"כ מפרש הרמב"ם^(ד) דהולכה רבתי הוא ג"כ שלא ברגל דומיא דהולכה זוטרתית, והכי פירושא דסוגיא בהולכה רבתי והוא הולכה רחוקה שעשאה שלא ברגל וכמו שצייר הרמב"ם כו"ע לא פליגי דפסולה, כי פליגי וכו' והיינו דאם שחט ברחוק מן המזבח, דשם בודאי הדרך הוא להוליך הדם ולקרבו למזבח, גם ר"ש מודה דהולכה כזו חשיבא עבודה וממילא אם חישב בה מחשבת פסול קלקלה, וגם אם עשאה

שלא ברגל פסלה דשינה אותה מדרכה. ומה דאיתא ר"ש מכשיר בהילוך הוא דוקא בהולכה זוטרתית כגון ע"י הושטת יד מאחד לחבירו או כגון ששחט בצד המזבח, דר"ש סבר דהולכה כזו לא חשיבא הולכה וע"כ אין פוסל בה אפילו אם קלקלה במחשבת פיגול [בתחלת הזריקה קודם שהתחיל הדם לצאת מן הכלי], ומה דאיתא במשנה שהיה ר"ש אומר אי אפשר וכו' ר"ל בשחיטה ובקבלה ובזריקה א"א לצייר שום אופן (ה)הכשר, אבל בהולכה פעמים יצייר כגון בהולכה זוטרתית ורבנן סברי דאף הולכה כזו אף שהיא שלא ע"י רגל חשיבא הולכה וממילא פוסל בה מחשבה, ומ"מ כו"ע מודים דמותר לעשות הולכה כזו, ומסיק היינו חוכא ובהולכה רבתי לא פליגי וכו', והיינו דמפשטיות המשנה משמע דר"ש מכשיר אף בהולכה רבתי דרגל אם קלקלה במחשבה, ומשום דאפשר לבטל ההולכה רבה ולעשות זוטרתית כגון שישחוט בצד המזבח או שיושיט מאחד לחברו, אלמא דמשום זה לא חשיבא עבודה אצלו, וממילא דה"ה לדידיה דאם עשאה שלא ברגל כשרה. ומסיק הגמרא להיפוך דבהולכה זוטרתית כו"ע לא פליגי דפסלה היינו^(ה) דהושטת יד או כגון ששחט בצד המזבח אף שהוא ג"כ שלא ע"י רגל כיון דדרכה בכך וא"א לבטלה חשיבא הולכה לכו"ע, וממילא פוסל בה מחשבה. כי פליגי

לחמי תורה

(ד) ולענ"ד הרמב"ם גם פי' כרש"י בפירוש הולכה רבתי, אלא דס"ל כגירסה [ב' שמביא רש"י] דלמסקנא בהולכה זוטרתית כו"ע לא פליגי דלא פסלה. ומפרש דאיירי בלי מחשבה רק שעשה כשר כל ההולכה שלא ברגל, והולכה זוטרתית היינו שקיבל סמוך למזבח וכדלקמן באות ה', ומשום דע"כ צריך לעשותה חשיב שפיר הולכה אף שאינה ברגל שכך היא דרכה. וא"כ לאו דוקא בכה"ג, אלא אפילו בעומד מרחוק ומושיט לחבירו וחבירו לחבירו כיון שמושיט לחבירו הסמוך אליו שפיר הוי דרכו בכך ושמייה הולכה. וכי אמרינן הולכה שלא ברגל לא שמה הולכה למסקנא הוי רק בעומד מרחוק וזורקן משם למזבח, דזה אין דרכו כלל, [וכבר הזכיר המל"מ סברא זו בפירוש האחרון בפ"א מפסוה"מ הכ"ג], אבל באופן דהוי דרך הולכה, שפיר הוי הולכה אפילו שאינו ברגל וכדרך דאמרינן בסדר פסח.

(ה) צ"ע דהרי יכול לבטלה כששחט בצד המזבח. [ואפשר משום דשם הולכה זוטרתית א"א לבטל. אבל מ"מ קשה לומר כן שאם עושה הולכה שלא ברגל ע"י הושטה פוסל מחשבה, ואם עושה אותה

זבח תורה

בהולכה רבתי, דלרבנן דמועיל מחשבה לפגלה כשעשאה ברגל אלמא דחשיבא להו עבודה, ממילא אם זרקו מרחוק שלא ברגל פסול משום ששינה אותה מדרכה. ולר"ש דסבר דאם חישב בהולכה ברגל אינו מועיל לפגלה משום דאפשר לבטלה, לא חשיבא עבודה, ממילא

מהאי טעמא אם עשאה שלא ברגל כגון ע"י זריקה מרחוק לא איכפת לן, וקי"ל כרבנן. הרי דברי הרמב"ם מבוארין דאם זרקו מרחוק על המזבח והוא הנקרא בגמרא הולכה רבתי שלא ברגל דפסול, וממילא כיון דלא מקרי הולכה אפילו אם חשב בה מחשבת פיגול אינו חל

לחמי תורה

הולכה עצמה ברגל לא יפסול, וצ"ע. ומ"מ היה אפ"ל דהגמ' איירי רק בשוחט בצד המזבח, אלא דיש ללמוד מזה דה"ה מושיט לחבירו וכו' דחשיב הולכה לרבנן אף שיכול לבטלה].

ולענ"ד נראה דהרמב"ם למד [דכולא הך סוגיא איירי אם ההולכה עצמה כשרה, ולא איירי במחשבה], והא דאיתמר הולכה שלא ברגל מחלוקת ר"ש ורבנן, בהולכה רבתי כו"ע לא פליגי דפסלה, כי פליגי בהולכה זוטרת. בהולכה רבתי היינו בעומד מרחוק ומוליך שלא ברגל, ובהולכה זוטרת היינו בעומד מקרוב. ומעיקרא ר"ל שבהולכה רבתי היינו בעומד מרחוק כיון דאין דרכה בכך פסול לכו"ע, [שהרי עכשיו אינו יכול לבטלה]. כי פליגי בהולכה זוטרת, דכיון דעומד מקרוב והדרך לעמוד במקומו ולזרוק, ס"ל לר"ש דדי בכך וא"צ לקיים מצות הולכה ברגל, [אלא כשרה כך אפילו ללא הולכה, ולכך מכשיר ר"ש במתני' כשחישב בה, כיון דלא חשוב הולכה לא פוסל בו מחשבה, וזהו מה שאמר במתני' אפשר בלא הילוך שוחט בצד המזבח וזורק, היינו כששוחט בצד המזבח אינו מוליך ברגל, ואז לא פוסל מחשבה. ורבנן סברי שאפילו כשעומד בצד המזבח צריך לקיים מצות הולכה ברגל, וילך מעט ברגליו כדי לקיים מצות הולכה, וכיון שכן ס"ל במתני' שפוסל מחשבה אפילו כשעומד בצד המזבח]. ומצאתי בש"מ (אות ג') שפירש כעין זה ע"ש. ומק' ובהולכה רבתי לא פליגי, והא כי פליגי בהולכה רבתי, דהרי טעם ר"ש משום דיכול לבטלה. [והסברא דהשתא מיהא א"א לבטלה לא ס"ל. ש"מ].

אלא בהולכה זוטרת כו"ע לא פליגי דלא פסלה, היינו שלא פוסל הולכה שלא ברגל, (ולא איירי כלל במחשבה, ודומיא דרישא) משום דדרכה בכך, כי פליגי בהולכה רבתי, דלר"ש כיון דאילו היה שוחט בצד המזבח לא היה צריך להוליך ברגל, גם עתה ששוחט מרחוק א"צ להוליך ברגל, [וכמו שסובר שלא פוסל מחשבה כשמוליך מרחוק ברגל, משום דהיה יכול לבטלה, ה"נ א"צ להוליך ברגל משום דהיה יכול לבטלה]. ולרבנן כיון דשחט מרחוק וצריך לאתויי, צריך לאתויי כדרכה, דהיינו ע"י הולכה ברגל, וה"ה בהולכות זוטרת ע"י הושטה מיד ליד, [דלא גרע מעומד בצד המזבח ומוליך שלא ברגל, שהרי למסקנא מה שצריך להוליך ברגל, הוא משום שיהא הולכה כדרכה, וע"י הושטה לחבירו הוי שפיר דרך הולכה, כמו בעומד בצד המזבח ומושיט]. וכי פסיל רבי יוחנן הולכה שלא ברגל היינו דוקא בהולכה רבתי כשקיבל הדם רחוק מהמזבח ועמד שם וזרק משם, דזהו הולכה שלא כדרכה ופסולה כדכתב הרמב"ם בפ"א הכ"ג מפסוה"מ.

ולפי"ז נמי אתי שפיר מה דלא הביא הרמב"ם בהל' קרבן פסח הא דניידי פורתא, כיון דלמסקנא דמסיק דבהולכה זוטרת כו"ע לא פליגי דהוי הולכה, והיינו משום דדרכה בכך, וה"נ הוי דרכה בכך.

נמצא דלהרמב"ם אין חיוב לעשות כל ההולכה ברגל, אלא צריך לקיים מצות הולכה כדרכה, דהיינו ברגל, או ע"י הולכה זוטרת דדרכה בכך. ולכך הביא הרמב"ם (פ"א מפסוה"מ הכ"ג, ופי"ג ה"ט) הציור של הולכה שלא ברגל רק בקיבל הדם ועומד במקומו [רחוק מהמזבח] וזרקו למזבח, שכיון שהולכה כזאת אין דרכה לעשות [ע"י א'] שלא ברגל, לא קיים כלל מצות הולכה כדרכה. ומשמע דדוקא כהאי גוונא, אבל אם אחד כבר קירבו קצת למזבח ברגל כיון שנעשה מקצת הולכה כדרכה, אפילו שהוא עדיין רחוק מהמזבח וזרקו משם ע"י הולכה שלא כדרכה מ"מ הרי נתקיים מצות הולכה כדרכה בזה שהולכה ברגל.

ולשיטת לרש"י ותוס' צריך כל ההולכה מתחילה ועד סוף ברגל, ובקרבן פסח צריך לנווד מעט ברגליו כל פעם שמקרב המזרק.

תורת הלכות הולכת הרם הקדשים קמט

ג. אם הולכי זר כדרכו ברגל והחזירו כהן וחזר והולכי^[2] הפסול, עין משפט
כיון דנעשה מתחילה והולכה זכרונה ברגל ע"י זר. ג טס הכ"ו.

מצות ה'

ה. שם, ופליגי בה בני רבי חייא ורבי ינאי חד אמר כשר וחד אמר פסול, מר סבר אפשר לתיקונה ומר סבר לא אפשר לתיקונה. ועיין זב"ת. ו. אבל מה שמחזירו הזר לכו"ע אינו פוסל. ז. ולדעת הרמב"ם דבהולכה זוטרתו כגון ע"י הושטה מא' לחבירו גם חשוב הולכה כדרכה רבתי. ובוזה ניחא מה שהשמיט הרמב"ם בהלכות ק"פ ולא ביאר דדוקא בדנייד פורתא, דסבר דלפי מסקנא דשמעתין אזדא לה הקושיא מעיקרו דיש לחלק בין הולכה רבה לזוטרי, דזוטרי כיון דדרכה בכך חשיבא הולכה לכו"ע. [ומה דפריך בפסחים ס"ד ש"מ הולכה שלא ברגל וכו', שם העתיק הגמרא את סברת הס"ד דסוגיין דף י"ד ע"ב דס"ל דאין לחלק בין הולכה רבה לזוטרי. ודע דגם רבא הוי מסתפק לו בעצם הסברא אם יש לחלק לר"ש בין הולכה רבה לזוטרי, וכי היכי דהולכה רבה לר"ש לא שמה הולכה משום דאפשר לבטלה ה"ה הולכה זוטרת, או אפשר דהולכה זוטרת והיינו דהושטת יד כיון דדרכה בכך חשיבא הולכה לדידיה, ולכך קאמר לעיל בדף י"ד את"ל דר"ש סבר לענין הושטת יד דהולכה שלא ברגל לא חשיבא הולכה, אף דהוי הולכה זוטרת, וכן בדף י"ג ע"ב למטה בעמוד קאמר שם דלר"ש טבילת אצבע אינה מפלגת משום דהולכה אינה מפלגת לדידיה, ג"כ תפס שם הגמרא סברת רבא⁽¹⁾ דאף בהולכה זוטרתא סבר ר"ש דהולכה שלא ברגל לא חשיבא הולכה, אף דטבילת אצבע א"א לבטלה. וע' במ"ש לעיל שם]. וכעין זה פרש"י ג"כ בד"ה הא איתעבידא, דאפשר לומר דדוקא הולכה רבה ס"ל לר' יוחנן שלא ברגל אינה הולכה ומשום שאין דרכה בכך אבל לא בהולכה זוטרת. אך שלא ביאר רש"י שע"י הושטת יד הוא בכלל זוטרת. ולפי דברי הרמב"ם ג"ז הוא בכלל זוטרת. וע' בלח"מ ובמ"ל פ"א מהל' פה"מ והנלע"ד כתבתי. ומ"מ בפנים לא רציתי לעמוד על דעתי, והעתיקתי הסוגיא דנייד פורתא, שכן בפסחים ס"ד העתיק הגמ' ג"כ תירוץ זה, אלמא דבעלי הש"ס לא פסיקא להו כ"כ מסקנא דסוגיין, וגם התוספות (טו. ד"ה הולכה) כתבו דפירוש הקונטרס עיקר:

[ג]. (וכן בדין הראשון קי"ל ל)פסול. כן פסק הרמב"ם. וטעמו דבדין⁽¹⁾ השני בודאי הדין כרבא מטעם דהא צריך לאמטויי כו"ע הכי סבירא להו לפי המסקנא דגמ'. וגם בדין הראשון הלכתא דלא אפשר לתקוני, דהא עולא א"ר יוחנן הנ"ל ג"כ הכי ס"ל דלא אפשר לתקוני, והו"ל מאן דמכשיר יחיד במקום רבים, ונהי דאתותב ר' יוחנן היינו בהולכה שלא

לחמי תורה

(1) אפשר דלמסקנא דקאמר כאן בחטאות הפנימיות כאן בחטאות החיצונות ס"ל דהוי הולכה בין לר"ש בין לרבנן. והא דלא קאמר דקאי נמי לר"ש, משום דלדידיה לא הוי פיגול בפנימיות משום דאינו על מזבח החיצון כשלמים. [ומה דר"ל לומר שם לא הא ר"ש הא רבנן לא אמרו אלא בתורת דחיה].
(2) בסעיף ד'.

עין משפט

7 סז.

ד. ה' הולכיכו כהן והחזירו וחזר והולכיכו זר ^{יג} ג"כ פסול.
ה. ^{יד} יש מרבתינו שפוסקים דאימת מחשבה פוסלת בהילוך
דוקא כשצריך להלך, אבל אם קבלו בקרוב למזבח וריחקו
להלן מן המזבח וחשב אז מחשבה שלא כהוגן ^ט אינה פוסלת. ^{יה} ויש שחולקין וס"ל
דבכל גווני המחשבה פוסלת. ואם חשב בשעה שחזר וקירבו לצד המזבח לכו"ע
המחשבה פוסלת:]

זבח תודה

מצות ה'

א"כ אפילו אם הולכיכו חזר שלא ברגל פסל, עיין
זב"ת [ב] ולח"ת.

ח. שם דהא צריך לאמטויי, [שכיון שנתרחק צריך
להביאו והווי הולכה גמורה].

ט. במתני' זבחים יג. ראב"ש אומר המהלך במקום
שהוא צריך להלך מחשבה פוסלת, במקום שאין
צריך להלך אין מחשבה פוסלת. ושם טו: תניא ר"א
אומר כיצד וכו' קבלו בחוץ והכניסו לפניו זהו הילוך
שצריך להלך, קבלו בפנים והולכיכו בחוץ זהו הילוך
שאין צריך לילך וכו'. ופרש"י בד"ה אי תניא, ואין
מחלוקת בין ר"א לת"ק, אלא אר"ש אבוה קאי ופליג
[במה דאומר דאין מחשבה פוסלת בהולכה משום
דאפשר לבטלה כששוחטה ליד המזבח]. ועיין זב"ת.
י. אמנם גם לדידהו דוקא במחשבה אבל בהולכת

ברגל דלאו שם הולכה עלה כלל, וכן כתב
המשנה למלך. ועוד אפשר דטעמיה דהרמב"ם
משום דלעיל בדף י"ד ע"ב קתני בברייתא זר
ואונן וכו' בקבלה בהולכה ובזריקה פסול,
ומשמע מלשון זה דלא אפשר לתקוני, וכמו
דדייק הגמרא בכעין זה בדף ט"ו ממימרא
דעולא ע"ש. ואף דבשיטה מקובצת כתב דלאו
מלשון פסול קדייק ע"ש, אפשר דהרמב"ם לא
ס"ל כוותיה ^מ בזה:

[ד]. יש מרבתינו דפסקו וכו'. הוא דעת
הראב"ד בהשגותיו, וכן הוא ג"כ דעת
רש"י בסוף פרקין ד"ה אי תניא, אלא דמחולקין
בסברא, דלראב"ד משום דסוגיא דגמרא לעיל
בדף ט"ו עמוד א' דקמשני הגמרא לא דקאי
זר בראי, משמע דס"ל להגמרא כר"א,

[והרמב"ם מחלק בין ^נ הולכה שלא ברגל אם הוא שלא לצורך ובין הולכה ממש ברגל].
ולרש"י גם הת"ק מודה דהולכה שלא לצורך לאו שמה הולכה, ולא פליג ר"א רק אר"ש אביו
דס"ל דתמיד אין בהולכה פסול מחשבה:

[ה]. ויש דס"ל וכו'. הוא דעת הרמב"ם בפיי"ג מהלכות פסוה"מ הלכה טית וכ"כ הרע"ב:

לחמי תודה

(ה) והטעם נראה דכל הוכחת הש"מ שם [דאין הדיוק מלשון פסול] הוא מדאמרינן במנחות (יג):
ליקוט לבונה בזר פסול. מ"ט אר"י משום הולכה שלא ברגל נגעו בה, וא"כ לפשוט מדקאמר רבי ינאי
התם פסול, דס"ל דא"א לתקן אפילו בהולכה שלא ברגל, וכ"ש ברגל. ומדלא פשיט מהתם, אלמא א"א
למיפשט מלשון פסול דא"א לתקן. אמנם הרמב"ם דס"ל דלמסקנא הא דפסול ליקוט לבונה בזר לאו
משום הולכה (שלא ברגל) אלא משום קמיצה כדכתב בפיי"א מפסוה"מ ה"א ושם פט"ז ה"ז, וכדביארנו
בהל' קמיצה... ובקמיצה ודאי א"א לתקן, אבל א"א להוכיח מהתם על הולכה, ואין שום קושיא משם.
ושפיר אפשר ללמוד דההוכחה הוא מלשון פסול [וכפרש"י].

(ט) לכאורה הרי אפילו בהולכה ברגל בזר מכשיר הרמב"ם כשמרחיקו מהמזבח כדכתב בפ"א מפסוה"מ
הכ"ז דדוקא בהולכיכו הזר פוסל (בין בתחילה בין בסוף). וצ"ל שמחלק בין הולכת כשר במחשבה שאז
אפילו כשמרחיקו מהמזבח שם הולכה עלה ופוסל במחשבה. להולכת פסול דאינו פוסל רק אם קרבו
למזבח, דאז נפסל משום שנתקרב למזבח ע"י פסול. משא"כ כשהרחיקו כיון דלא הועיל במעשיו כלום,
נמצא דכל מעשה הקרבת הקרבן היה ככהן כשר, ואינו פוסל במה שהרחיקו.

הל' מתן דמים על המזבח

א. העולה והאשם והשלמים בין של יחיד בין של צבור זריקת דם שלשתן על גבי המזבח שוה לעולם. וכיצד הוא עושה, כשלוקח הכהן הדם במזרק זורק ממנו במזרק שתי זריקות על שתי זוויות המזבח באלכסון גמחצי המזבח ולמטה על קרן גמזרחית צפונית ועל קרן מערבית דרומית, ומתכוין כשיזרק הדם על הקרן שיהיה הדם מקיף על הזוויות כמין ג'ם, כדי שימצא הדם של שתי מתנות על ארבעה כתלי המזבח לפי שנאמר בעולה ובשלמים סביב והוא הדין לאשם. ושירי הדם נשפכין על דגג היסוד הדרומי. (רמב"ם הלכות מעשה הקדשות פרק ה' הלכה ו').

ב. החטאות והנאכלות דמן טעון ארבע מתנות על ארבע קרנות המזבח החיצון מחצי המזבח ולמעלה, לפי שנאמר בה על קרנות המזבח. וכיצד הוא עושה, כשלוקח הכהן הדם במזרק ומוליכו אצל המזבח וטובל אצבעו הימנית הסמוכה

זבח תודה

א. (ודע דמה שאמר) אוכל במזרח אמה אחת ובדרום אמה אחת. היינו אמה לבד קרן היסוד, ונמצא שבס"ה היה נראה בדרום שתי אמות למי שהיה עומד בצד דרום, אלא שע"פ אמת הוא רק אמה אחת, שאמה הראשונה היה שייך לקרן והקרן היה שייך גם

מצות ה'

זר אין פוסל אלא כשקרבו לצד המזבח, כדכתב הרמב"ם בפ"א מפסולי המוקדשין הכ"ז. ועיין בחידושי רבינו חיים הלוי על הרמב"ם פי"ג שם ה"ט. עולה ושלמים מפורש בקרא וזרקו את הדם על המזבח סביב, ותניא בתו"כ (פרשתא ד' ה"ט) ובזבחים נג: זורקו יכול יזרקנו זריקה אחת ת"ל סביב, אי סביב יכול יקיפנו כחוש ת"ל וזרקו

[מרחוק, ובחוש א"א להקיף אלא באצבע ובנגיעה], הא כיצד שתי מתנות שהן ארבע [זורק כנגד הפינה מן הכלי (והדם מתפשט לשתי רוחות של מזבח כמין גמא, שהוא כעין ז') ובזווית שכנגדו באלכסון ונמצא דע"י ב' זריקות מתפשט הדם לד' רוחות] דוהו שתי מתנות שהן ארבע, ומבואר עוד בהל' עולה ושלמים. ובאשם כתיב בפר' צו וזאת תורת האשם וגו' במקום וגו' ואת דמו יזרק על המזבח סביב. (ועי' זבחים נז). **ב.** והיה שם באמצע גובה המזבח חוט סיקרא שמבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים. **ג.** אבל לא על קרן מזרחית דרומית, לפי שלא היה לו יסוד כדאמרינן בזבחים שם מ"ט לפי שלא היה בחלקו של טורף [בנימין דכתיב ביה זאב יטרף שהתנבא עליו יעקב בבקר יאכל ער, [ומתרגמינן] באחסנתיה תתבניה מדבחא, ואותה הקרן לא היתה בחלקו. רש"י], דאמר רב שמואל בר רב יצחק מזבח אוכל בחלקו של יהודה אמה אחת. וכדתנן (מדות פ"ג מ"א ומוצא זבחים נז). היסוד היה מהלך על פני כל הצפון ועל פני כל המערב ^[א] אוכל בדרום אמה אחת ובמזרח אמה אחת. ולכך מזה דוקא על ב' זוויות אלו כדי שיוגיע הדם לד' רוחות המזבח. ד', ולא על דופן היסוד. וילפינן לה שם נב. ה. היינו שעירי הרגלים ור"ח של ציבור וחטאות היחיד. אבל הפנימיות שדמן ניתן בפנים דהיינו פר ושעיר של יוה"כ, כמפורש בפר' אחרי (ומצואל זמס' יומא ורמז"ס הל' עזודס יו"ס"כ), ופר בהן משיח ופר העלם דבר של ציבור שמפורש בפר' ויקרא וה"ה לשעירי ע"ז (ומצואל צפ"ה מהל' מעה"ק), בשרן נשרף חוץ לג' מחנות, כמבואר שם. ו, בזבחים נג. עלה בכבש ופנה לסובב ובא לו לקרן דרומית מזרחית וטובל וכו' וחומר בגודלו מלמעלה ובאצבעו קטנה מלמטה. ויתבאר אי"ה בהל' קרבן חטאת.

קנב תורת מתן דמים על המזבח הקדשים

עין משפט
 א רמב"ם פ"ב מהל' פסולי המוקדשים
 הכ"ח.
 לגודל, בדם, וסומך באצבעו הגדולה מכאן ובגודל מכאן, ומחטא ויורד זכנגד חודה של קרן עד שיכלה כל הדם שבאצבעו, וכן הוא עושה בכל קרן וקרן, ואם נתן סמוך לקרן באמה אחת מכאן או מכאן כפר. (רמב"ם טז הלכה ז'). ושופך שירי הדם שנאמר ואת כל הדם ישפוך אל יסוד מזבח העולה, וזה יסוד דרומי. (טז הלכה ז').

ג. חטאת שקיבל דמה בארבעה כוסות ונתן מתנה אחת מזה ומתנה אחת מזה, יכולן נשפכין ליסוד. אבל אם נתן ארבעה מתנות מכוס אחד, הוא נשפך ליסוד והן נשפכין לאמה:

ד. הבכור והמעשר והפסח דם כל אחד מהן מעון מתנה אחת [ב] יא בשפיכה כנגד

מצות ה'

ז. בזבחים שם, מצוה בחודה ואם נתן אמה אילך ואמה אילך לית לן בה. ה. שם ת"ר אל יסוד מזבח, זה יסוד דרומי, או אינו אלא יסוד מערבי וילמוד סתום [החיצונים] מן המפורש [פנימיים שכתוב בהן יסוד המזבח אשר פתח אהל מועד], אמרת ילמד ירדתו מן הכבש מיציאתו מן ההיכל מה יציאתו מן ההיכל בסמוך לו אף ירדתו מן הכבש בסמוך לו. ז. ונראה דה"ה עולה ושלמים שקיבל דמן בכ' כוסות. י. בזבחים לך: דתניא למעלה הוא אומר [למעלה בפרשה בשעיר חטאת דנשיא בשיירי הדם] את דמו ישפוך [ולא כתיב כל דמן] ולמטה [בחטאת יחיד] הוא אומר ואת כל דמה ישפוך מנין לחטאת שקיבל דמה בארבעה כוסות ונתן מתנה אחת מזה ומתנה אחת מזה שכולן נשפכין ליסוד תלמוד לומר ואת כל דמה ישפוך, יכול נתן ארבע מתנות מכוס אחד יהו כולן נשפכין ליסוד ת"ל ואת דמו הא כיצד הוא נשפך ליסוד והן נשפכין לאמה [אמת המים שהיתה עוברת בעזרה ושם היו שופכים הדמים הפסולים]. יא. בספרי קרח עה"פ אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפרה קדש הם את דמם תזרוק על המזבח וגו'. רבי יאשיה אומר קדש הם למה נאמר, להביא את המעשר ואת הפסח שיטעון שפיכה אחת וכו'. ר' יצחק אומר אינו צריך שהרי כבר נאמר ודם זבחך ישפך להביא את המעשר ואת הפסח שיטענו שפיכה אחת וכו'. וכ"ה בתוספתא קרבנות (פ"ו הלכה ז') הבכור והמעשר והפסח שופכן שפיכה אחת כנגד היסוד, שפכן שלא כנגד היסוד הרי אלו פסולין. ודעת התוס' (בזמנים לו): דאפילו אם פסח ומעשר בשפיכה, בכור בזריקה משום שנאמר בבכור את דמם תזרוק, [והא דילפינן

זבח תודה

לצד מערב. וכן כה"ג האמה שבצד מזרח. ובפנים מאירות סובר שאוכל בדרום אמה ובמזרח אמה, היינו רק האמה שבקרן לבד שיש בזוית בקרן דרומית מערבית והקרן מזרחית צפונית, ולא נהירא דא"כ לרב דס"ל (ג)נותן וחוזר ונותן, תקשי האיך היה מותר ליתן בצד המזבח בדרום וכן במזרח, הא בעינן שינתן הזריקה נגד מקום שישוד תחתיו [מספר טהרות הקודש], ונכון הוא. ובאמת אפילו מן שמואל דאמר כמין גמא ג"כ יש ראייה לבה"ז, דהא כונתו שיתפשט מן הזוית לשני הצדדין, ובודאי שהכל בעינן נגד היסוד, אלמא די ש יסוד ג"כ בצד דרום: [ב]. [ודמן טעון מתנה אחת ובלבד שיתן כנגד היסוד וכו']. מאן תנא [מעשר ופסח בזריקה מדמשוי מתן דמים בכור ומעשר ופסח דקתני שינה באכילתן מכלל

לחמי תודה

(א) ב' מתנות שהן ארבע ס"ל דנותן בכל קרן ב' פעמים א' בצד זה וא' בצד זה.

תורת הל' מתן דמים על המזבח הקדשים קנג

היסוד באי זו רוח שירצה משלש זוויות המזבח, יבשהרי קרן מזרחית דרומית לא היה לה יסוד. (מנצ"ס שם הלכה יז)

מצות ה'

מיניה מעשר ופסח דבשפיכה, דלמא משום דאתו מרביא ולא כתבינהו בהדיא קדריש, ועיי"ש בש"מ א"נ בכור נמי בשפיכה וזריקה האמורה בבכור למעוטי שלא יהא כחמאת דבאצבע, וה"נ איתא בתוספתא דזבחים (פ"ו ה"ו) דבכור נמי בשפיכה]. ונראה ברעת הרמב"ם, דרבי יאשיה יליף מכאן שפיכה משום שנאמר את דמם תזרוק על המזבח, דמשמע דמעשה הזריקה גם יהא על המזבח, ולא כמו שנאמר בעולה ושלמים וזרקו את הדם על המזבח, דדרשינן מיניה בתו"כ (פרש"מ ד' ה"ג) הדם על המזבח, ואין הזרוק על המזבח, והיינו מדסמוך 'הדם' ל'על המזבח' לומר דדוקא הדם יהיה על המזבח ולא ה'זרוק', וזוהו ידעינן שזרוק מרחוק והדם מגיע על המזבח. משא"כ בבכור שנאמר את דמם תזרוק על המזבח, הרי שסמוך ה'תזרוק' ל'על המזבח' לומר שהתזרוק גם יהא על המזבח, וזוהו ידעינן שעומד קרוב למזבח ומחזיק הכלי סמוך לקיר המזבח וכך זורק, וזריקה זו נקראת שפיכה, כדאמרינן בזבחים פת. הא זריקה שפיכה היא, עיי"ש. [וכדכתב רש"י בפסחים פמ. בד"ה פסח. בשפיכה, בנחת מן המזרק לקיר המזבח כנגד היסוד, זריקה שזורק למרחוק מן המזרק למזבח]. יב. כדאמרינן בזבחים נג.:

זבח תודה

דמתן דמים לא שינה, ובבכור כתיב את דמם תזרוק. רש"י א"ר חסדא ר"י הגלילי היא, דתניא ר"י הגלילי אומר חלבו לא נאמר אלא חלבם דמו לא נאמר אלא דמם לימד על בכור ומעשר ופסח שטעונין מתן דמים ואימורים לגבי מזבח. והנה אף דמשנה זו סתם כר"י הגלילי, דמעשר ופסח דומה לבכור דבזריקה, מ"מ דעת יחידיאי כדמוכח מסוגיית הגמרא פסחים [דף פט] דפסח דינו בשפיכה, וה"ה במעשר דחד דינא אית להו כדמוכח מסוגיית הגמרא ריש פרק ב"ש. (דעת יחידיאי היא). וכן מלשון הגמרא פסחים ס"ד ע"ב דקאמר שם מאן תנא פסח דבזריקה אמר רב חסדא ר"י הגלילי היא, ע"ש משמע נמי (א)הכי. וכן פסק הרמב"ם בסוף פ"ג מהלכות קרבן פסח דפסח לכתחלה דינו בשפיכה, וכן מעשר כמו שכתבנו בפנים. אכן בכור בודאי לכתחלה דינו בזריקה (א)כדכתיב קרא את דמם תזרוק, ומה דכתב הרמב"ם בפ"ה ממעשה הקרבנות הלכה י"ז הבכור והמעשר והפסח דם כל אחד מהן טעון מתנה אחת בשפיכה כנגד היסוד וכו', משום דבדיעבד יצא גם בבכור בשפיכה, משו"ה כללו בהדייהו. וכעין זה מצאתי באחרונים.

אכן זה צע"ג על הרמב"ם פ"ו מהלכות בכורות הלכה ד' בענין מעשר בהמה שכתב וזורקין זריקה אחת כנגד היסוד וכו'. הלא מעשר ופסח חד דינא להו כדמוכח בהדיא בגמרא דף ל"ז בדברי ר' ישמעאל עיי"ש. וכן הספרי שהובא שם בתוספות בין לר' יאשיה בין לר' יצחק כללו מעשר ופסח בחדא מחתא דבשפיכה. ואם נאמר דדעת הרמב"ם לפסוק כר' יוסי הגלילי

לחמי תודה

(ב) מדקאמר מאן תנא, משמע דרק תנא זה סובר כן. (ג) הנה בספרי (בפר' קרח) שם רבי יאשיה אומר קודש הם למה נאמר להביא את המעשר ואת הפסח שיטעון שפיכה אחת שלא שמענו להם בכל התורה כולה. ר' יצחק אומר אינו צריך הרי הוא אומר ודם זבחיך ישפך, להביא את המעשר ואת הפסח שיטענו שפיכה אחת וכו'. ומשמע (לכאורה) מדקא מרבי רבי יאשיה מהך קרא דקדש הם את דמם תזרוק, שפיכה, דבכור נמי בשפיכה, [וזה נלמד ממשמעות הכתוב וכש"כ במצות ה' אות יא]. והנה מצאתי ברכנו חננאל סוף פסחים (קכא). על מתני' דברך ברכת

עין משפט 3 טז ה"ג. כל הדמים הניתנים יבזריקה [2] שנתנן בשפיכה יציא

זבח תורה מצות ה'

(ט) דס"ל דכולהו בזריקה משום דבשני מקומות יג. בשפיכה, בנחת מן המזרק לקיר המזבח. זריקה, סתם המשנה כוותיה, [ומה דכתב בפ"ה שזורק למרחוק מן המזרק למזבח. רש"י פסחים ממעשה הקרבנות דבשפיכה היינו לענין דיעבד], (י) א"כ אמאי פסק לענין פסח דדינו

בשפיכה לכתחלה: [ג]. שנתנן בשפיכה יצא. כן פסק הרמב"ם בפ"ב מפסולי המוקדשין הלכה ב', וע"ש בכ"מ שכתב עליו הטעם משם הר"י קורקוס מחמת סוגיא דפסחים (ה) הנ"ל. ועיין

לחמי תורה

הפסח, וז"ל וקי"ל הפסח דמו בשפיכה כדתנן כהן הקרוב אצל המזבח זרקו זריקה אחת כנגד היסוד, [וכו', הרי זריקה בכלל שפיכה כלומר הטעון זריקה אם תזרקהו בשפיכה יצא]. ומדלמד מהך מתני' דתנן זריקה א' כנגד היסוד שפיכה, אלמא מה דתנן זריקה אין הכונה זריקה ממש אלא שפיכה. [וכדתניא בתוספתא שם פ"ד ה"ט שופך שפיכה א' כנגד היסוד] ועי"ש בר"ח בגמ' שם סד:.

שוב מצאתי בספרי זוטא (בפר' קרח שם) דתניא בהדיא את דמם תזרוק על המזבח ר' יוסי הגלילי אומר להביא את הפסח ואת המעשר שינתן מדרם מתנה אחת בשפיכה אחת כנגד היסוד איזה רוח שירצה. וא"כ ע"כ דמאי דקאמר בגמ' מאן תנא קאי על מה דתנן כנגד היסוד, ומשום דלמאן דיליף ליה מדם זבחיך ישפך לא ידעינן כנגד היסוד וכדקא' רבינו לקמן, ולכך קאמר דמדתנן כנגד היסוד, ע"כ ר"י הגלילי היא דיליף לה מאת דמם תזרוק, והדר ילפינן זריקה זריקה מעולה דכנגד היסוד.

וזהו ממש לשון הרמב"ם בפ"ה ממעה"ק הי"ז הבכור והמעשר והפסח דם כל אחד מהן טעון מתנה אחת בשפיכה כנגד היסוד באיזו רוח שירצה משלש זויות המזבח, שהרי קרן מזרחית צפונית לא היה לה יסוד כמו שביארנו. ומנין שאינן טעונין אלא מתנה אחת שהרי נאמר בבכור ואת דמם תזרוק על המזבח מפי השמועה למרו שהוא הדין במעשר ובפסח שניתן דמם מתנה אחת בבכור. הרי שנקט כלשון הספרי זוטא וכו"ל וכו"ש.

(ד) הנה לא מצאנו מפורש דר"י הגלילי סובר דכולהו בזריקה, אלא מדקאמר מאן תנא וכו' ופרש"י דמדתנן שינה באכילתן, ולא תני שינה במתן דמן משמע דבמתן דמם שוים לבכור הנאמר בו את דמם תזרוק. אמנם אם נפרש דמה שנאמר בבכור את דמם תזרוק היינו שפיכה, נלמד ממתני' דכולהו בשפיכה על המזבח, וכדלהלן. והנה רבנו חננאל בסוף פסחים (קכא). כתב וקי"ל הפסח דמו בשפיכה, כדתנן כהן הקרוב אצל המזבח זרקו זריקה אחת כנגד היסוד, עכ"ל. נמצא דמפרש מאי דתנן שם זרקו זריקה א' כנגד היסוד היינו בשפיכה, [והיינו מדתנן כהן הקרוב אצל המזבח וכו', נמצא דזורק מקרוב דהיינו שפיכה, דזריקה הלא היא מרחוק, כ"כ באמת ליעקב להגר"י קמינצקי ז"ל]. א"כ מאי דאמרינן בגמ' שם (סד:) מאן תנא ר"י הגלילי היא, אין הכונה שבזריקה, ועי"ש בר"ח דמשמע דלא גרס בגמ' מאן תנא 'פסח בזריקה', אלא מאן תנא ר"י הגלילי וכו' כדגרס' זבחים שם, והיינו מאן תנא דנלמד מתן דמים על המזבח מאת דמם תזרוק, [והמדפיסים הוסיפו שם בדברי הר"ח]. וא"כ יוצא דסתמא דמתני' כאן ובאיזהו מקומן נמי ס"ל דבכור מעשר ופסח כולהו בשפיכה, [ואפשר דגם לר' ישמעאל בכור נמי בשפיכה], ומה שהרמב"ם קורא לפעמים להך שפיכה זריקה, דנקט לשון הפסוק והמשנה כדרכו.

(ה) הנה כיוצא בזה כתב שם הרמב"ם בפ"א ה"ב, זורקין דמו ומקטירין אימוריו כמו שביארנו במעשה הקרבנות. וכתב שם מהר"י קורקוס ז"ל ואילו במעשה הקרבנות שם כתב רבנו בהדיא בשפיכה. אלא שגם שפיכה בכלל זריקה היא, דהא קרא תזרוק קאמר ואנו מפרשין אותו בשפיכה, ולישנא דקרא נקט הכא רבנו, וסמך על מש"כ כמו שביארנו במעה"ק.

(ו) בדף פט. דמק' מאי נפקא מינה והא תניא כל הניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יצא, ומשני אימר דקא אמרינן דאי עבד.

תורת הל' מתן דמים על המזבח הקדשים קנה

[ד] בדיעבד [רמב"ם]. [ה] אכן אותן דבשפיכה אם נתנן בוריקה אף בדיעבד לא יצא:

זבח תורה

בל"מ בפ"ה ממעשה הקרבנות הי"ז שהקשה מסוגיא דפרק ב"ש דמוכח דדעת ר"ע דלא יצא, ובהדיא פסק הרמב"ם בפ"ג מחמץ ומצה דאין ברכת הפסח פוטר הזבח, והגמרא תלה הלכה זו בזו. (י) ויישב בדוחק דסוגיות חלוקות הן ע"ש, ופסק כסתימת הש"ס פסחים דף פ"ט ע"א. ואחר שלפי כ"ז אין דברי הרמב"ם ברור

להלכה ע"כ כתבתי דלאו (י) מלתא ברירא היא: [ד]. בדיעבד. אבל לכתחלה לא כדאיתא שם בפסחים בהדיא, וכ"פ הרמב"ם בפ"ג מקרבן פסח ה"ט:

[ה]. אכן אותן דבשפיכה וכו'. דשל זבח לא פטר הפסח לכו"ע משום דאין שפיכה בכלל זריקה. וכן הרמב"ם לא העתיק לדינא רק

לחמי תורה

(ז) י"ל עוד דכיון דבירושלמי סוף פסחים [הביאו רש"י בפ"ב שם], לא פליגי בהכי, אלא משום דפסח עיקר וחגיגה טפל לו. וידוע דדרך הרמב"ם לפסוק הרבה פעמים כהירושלמי.

(ח) הנה תוס' בזבחים לו: ד"ה מנין כתבו דהך סוגיא דמנין לניתנין על מזבח החיצון שנתנן במתנה א' כיפר וכו' כבית שמאי, דאית להו דבחסאת ב' מתנות מעכב, ולכך צריך לימוד מיוחד לשאר זבחים שכשרים במתנה א', אבל לב"ה דגם בחסאת מתנה א' כיפר, ומשום דילפי מדכתיב וכיפר ג' פעמים, [או משום דליכא קרא דמעכב, ורק א' מעכב משום דכפרה בכדי לא אשחחן], ילפי כולהו מחסאת. כדמסיק בגמ' שם לו: ועי"ש בגמ' (לו). בשלמא לרבי ישמעאל [דלומד דפסח ומעשר בשפיכה מודם זבחיך ישפך] מוקים ליה לקרא [דאך בכור שור או בכור כשב או בכור עז וגו' את דמם תזרוק על המזבח וגו', ובשרם יהיה וגו'] היינו דכתיב ובשרם יהיה לך, [לשון רבים דקאי אבכור שור וכבש ועז] אלא לרבי יוסי הגלילי דמוקי ליה נמי במעשר ופסח, מעשר ופסח בעלים אכלי ליה [וא"כ למה כתוב ובשרם לשון רבים, ומשני] מאי ובשרם יהיה לך אחד תם ואחד בע"מ לימד על בכור בעל מום שניתן לכהן שלא מצאנו לו בכל התורה כולה, ורבי ישמעאל [דלומד מעשר ופסח מודם זבחיך ישפך] והא דקתני דמם ובשרם לשון רבים על בכור שור כבש ועז, מנ"ל דבכור בע"מ לכהן נפק"ל מלך יהיה דסיפא. והק' בתוס' שם סד"ה תרי תנאי, ולכולהו לישני [דתוס' שם] קשה אי פסח בשפיכה (לר"ע) א"כ דריש לקרא דדמם ובשרם דהנך בכורות כרבי ישמעאל, ואחד תם ואחד בע"מ נפק"ל מלך יהיה דסיפא, ולקמן בסוף איזהו מקומן (נו). פליגי ר"ע ארבי ישמעאל ומוקי לה לקרא דובשרם אחד תם ואחד בע"מ כרבי יוסי הגלילי דהכא [והיינו משום דנפיק ליה מלך יהיה דבכור נאכל לב' ימים, וא"כ ע"כ צריך ללמוד שבכור בע"מ מתנה לכהן מובשרם, משא"כ לר"י שם]. ותוס' נשאר בקו.

ולפי מש"כ לעיל שהרמב"ם למד כהספרי זוטא וכפ' הר"ח שגם לר"י הגלילי שלומד מואת דמם תזרוק, בכור מעשר ופסח בשפיכה, מיושב הכל שבאמת ר"ע לומד כר"י הגלילי דמעשר ופסח בשפיכה מ'את דמם תזרוק על המזבח, ולכך ילפינן מובשרם יהיה לך, דבע"מ מתנה לכהן, ומיושב קו' התוס'. ומיותר ודם זבחיך ישפך, להניחין בוריקה שנתן בשפיכה שיצא. ומה דקאמר סבר לה כר"ע דקאמר לא זו פוטרת את זו, היינו דב"ש סברי כר"ע דאמר לא זו פוטרת את זו, וס"ל דמשום דהניחין בוריקה שנתנן בשפיכה לא יצא, ולכך אינו פוטר בברכה, [דאם פוטר בברכה ע"כ דשוין במתנותיהן], ולכך מייתר להו ודם זבחיך ישפך לכל הזבחים שנתנן במתנה א' שכיפר. אבל לב"ה דא"צ קרא לכל הזבחים שנתנן מתנה א' שכיפר וכנ"ל, א"כ ר"ע דלומד מעשר ופסח בשפיכה מאת דמם תזרוק, ע"כ מייתר ליה ודם זבחיך ישפך להניחין בוריקה שנתנן בשפיכה שיצא. וע"כ צ"ל בסברת ר"ע ור"י כהירושלמי סוף פסחים, משום דפסח עיקר והזבח טפל לו. ומה דנקט הרמב"ם בפ"ב מפסוה"מ ה"א לכל הניתנין על מזבח החיצון שנתנן מתנה א' כיפר, מודם זבחיך ישפך. י"ל כדכ' מהר"י קורקוס והכ"מ שדרך רבינו להסמיק הדבר שנראה פשוט ללמוד ממנו [אף שאינו הדרשא המובא בתלמוד]. ונתבאר דדברי הרמב"ם מוכרחים.

עין משפט
ג טז ס"ה.

ו. ^ג כל הניתנין על מזבח החיצון ^{טז} ואפילו חטאת שנתנן מתנה אחת כיפר:
ז. ^{יז} שלש מתנות שבחטאת נידונין ^{יח} כזריקה הראשונה לענין

זבח תודה

אותן דבזריקה אם נתנן בשפיכה יצא ולא להיפך. ולבאזרה לפי מה שפסק הרמב"ם לענין פסח דבשפיכה, על מה פסק דהשפיכה טעון כנגד היסוד, הלא נגד היסוד ילפינן זריקה זריקה מעולה, והא תינח לר"י הגלילי דיליף כולהו מאת דמם תזרוק, אבל אם נסבור דהקרא קאי רק לבכור, ^(ז) ופסח ילפינן מודם זבחיך ישפך, ^(ח) א"כ אין לנו גזירה שוה לזה. ומק"ו דלעיל ^(ט) דף נ"א עמוד א' לא מצינן למילף, דהק"ו לא שייך רק לעולה דלכפרה הוא דמכפר עכ"פ על עשה וכה"ג, אבל למעשר ופסח דלא בא כלל לכפרה מנין לנו, [וגם רש"י לא ציין דבריו רק על מה דשאל הגמרא ועולה גופא מנ"ל, ^(י) ולא על תחלת המאמר ששאל כנגד היסוד מנ"ל]. וי"ל כיון דבדיעבד יצא בשפיכה בכולהו, שפיכה זריקה אחת היא, וילפינן גז"ש בהדדי וכמו דאמרינן בגמרא ושם הכהן ובא הכהן, זו היא שיבה זו היא ביאה:
[ז]. שלש מתנות שבחטאת. פשוט דה"ה גם בעולה שצריך שתי מתנות שהן ארבע, מתנה שניה אינה באה בלילה, והמעלה בחוץ חייב דשם זריקה עלה. והא דנקט חטאת משום

מצות ה'

מז. מתני' ריש פ"ד דזבחים ומפרש בגמ' (לז): משום דלא שנה עליו לעכב [כמו בפנימיות], רק א' מעכב משום דכפרה בכדי לא מצאנו. או משום דילפינן מחטאת דכתיב בהו ג"פ וכיפר כדלהלן.
מז. ולא ילפינן מחטאות הפנימיות דמעכב, כדתניא שם (למ). משום דכתיב ג' פעמים 'וכיפר' [בשעיר נשיא וכשבה ושעירה של חטאת יחיד שהן על מזבח החיצון], לומר וכפר אע"פ שלא נתן אלא ג' מתנות [וחיסר א'] וכיפר אע"פ שלא נתן אלא ב', וכיפר אע"פ שלא נתן אלא אחת.
יז. וה"ה מתנה שניה שבעולה ואשם ושלמים כדכתב בזבח תודה.
יח. בזבחים לח: אמר רב פפא [ג' מתנות שבחטאת] יש מהן כתחילתן [כמתנה ראשונה] ויש מהן כסופן [כשיירי הדם], חוץ וליילה זרות וכלי שרת קרן ואצבע כיבוס ושירים כתחילתן, לא שרייא [הבשר שכבר הותר] ולא מפגלא [אם נתן הראשונה בשתיקה והג' במחשבה לא פיגל] ולא עיילא לגואי [לא נפסלין אם נכנס רמן בפנים שנאמר וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד לכפר בקודש, וזה כבר כיפר כמתנה א'] כסופן [כשיריים].

לחמי תודה

(ט) לפי מה שהוכחנו לעיל מדברי רבינו חננאל (בפסחים קכא. וסד:) וכהספרי זוטא דר"י הגלילי סובר דבכור נמי בשפיכה, א"כ זה גופא דברי הגמ' דמתנן ודמן טעון מתנה א' ובלבד שיתן כנגד היסוד, ע"כ מתני' ר"י הגלילי דנפיק למעשר ופסח נמי מהאי קרא דבכור ומוזה ידעינן דכנגד היסוד, דכיון דהתורה קראה להאי שפיכה תזרוק על המזבח, ילפינן זריקה זריקה מעולה, אבל לר' ישמעאל [או לר' יצחק דספרי] דילפינן מדם זבחיך ישפך, א"צ כנגד היסוד.
(י) עיין בש"מ שם נז. (אות א') שהק' כן ובמה שתי'. ובתוס' נא: בסד"ה תן.
(יא) מה שיריים שאין מכפרין טעונין יסוד תחילת עולה שמכפרת לא כ"ש. ועי' תוס' שם בע"ב בתחילת הדיבור תן יסוד.
(יב) עיין בתוס' זבחים נא: ד"ה תן, ובש"מ שם נז. ד"ה דכתיב אל יסוד (אות א') א"נ לאחר שפירש כל הקרבנות קא בעי כנגד היסוד מנלן וכו'.

תורת הל' מתן דמים על המזבח הקדשים קנז

זבח תורה

רצה להשמיענו דהן באות לאחר מיתה באות בלילה ממילא אין יכול לזרוק אותן, ורבותא זו אינה כ"א בחטאת, דקי"ל בעלמא קמ"ל כיון דעיקר כפרה כבר נתכפרו הבעלים דאין לזרוק דם חטאת אחר שמתו בעליה והו"א בחיים ע"י מתנה הראשונה יוכל להשלים כיון דשם זריקה על כל המתנות דהרי אינן השאר, [וגם מצוה להשלימם (א)משא"כ

לחמי תורה

(יג) והיינו דקאמר רב פפא חוץ ולילה זרות וכלי שרת קרן ואצבע כיבוס ושירים כתחילתן, לומר דסופן דהיינו שירים אינו בכל אלו.

והנה לענין חוץ פירש"י דג' מתנות הזורק אותן בחוץ חייב שהרי ראויין לפנים בתורת זריקה גמורה ע"כ. מכלל דשיריים לא חשיב כראויין לזריקה בפנים, ולכך אינו מתחייב בחוץ. (ואף דלא הוזכר לענין חוץ זריקה דוקא שהרי זריקת דם נתרבה לקמן קז. מדם יחשב או מאו זבח) והיינו מטעם דתניא לקמן קיא. דאמר ליה ר"ע לרבי נחמיה דמחייב בשפיכת שיריים בחוץ והא שפיכת שיריים מצוה הן, וא"ל ר"נ הקטר חלבים ואברים יוכיחו ששירי מצוה הן והמעלן בחוץ חייב, וא"ל ר"ע מה להקטר חלבים שכן תחילת עבודה תאמר בשפיכת שיריים שהם סוף עבודה. היינו סוף עבודת הדם, שהנשאר מהמתנות שופך ליסוד, [ולדברי רש"י ור"מ מפונטיז"א המובא לקמן, שכל שפיכת שיריים הוא רק אם נשאר, ואין מצוה כלל להשאיר אפשר דלכך נמי קרי סוף עבודה]. משא"כ ג' מתנות הוי זריקה גמורה כמו זריקה ראשונה, [ומה שאינו מתיר משום שכבר הותר].

ולגבי לילה כתב רש"י ואסור ליתנן [ג' מתנות] בלילה דנפסלו מלזרוק והא זריקה היא. ובא לומר דדוקא זה חשיב זריקה משא"כ שפיכת שיריים דלא חשיב זריקה וכנ"ל, כשר בלילה. דכל מה שדם נפסל בשקיעת החמה הוא משום דזריקה צריך להיות ביום משום שנאמר (בפר' צו) ביום צוותו את בני' להקריב וגו', [ולהלינו בראש המזבח בעה"ש] ולזרוק למחר א"א משום שנאמר ביום הקריבו את זבחו, ביום שאתה זוכה אתה מקריב, כמבואר בזבחים נו. וברש"י שם ע"ש. ולכן לשפיכת שיריים שאינו נכלל בלהקריב את קרבניהם, ומטעם הנ"ל דאין חייבין עליו בחוץ, כשר לשפוך כל הלילה עד עלות השחר כאברים ואימורים שנאמר בהן לא ילין חלב וגו' עד בוקר.

ולענין זר כתב רש"י וזר הנותן [בפנים] חייב. והנה חיוב זרות תלוי בעבודה תמה, דהיינו שאין אחריה עבודה, מ"מ לא חשיב שיריים עבודה תמה מטעם הנ"ל שאינו אלא שירי מצוה וסוף עבודה [משא"כ הקטר חלבים בזר חייב משום דהוי תחילת עבודה]. ורש"י דנקט בג' מתנות דזר חייב, לדייק דמ"מ לענין איסור גם שפיכת שיריים אסור בזר, והיינו משום דהכתוב דיבר בכהן ואת כל דמו ישפוך וגו' ושאר פסוקים. ולענין כלי שרת דוקא ג' מתנות צריך שיטבול אצבעו מכ"ש, וכן שאר זריקות זורק הדם מהכ"ש, [וצריך גם לקבל ולהוליך בכ"ש], אבל שיריים אם הערה אותם לכלי חול יכול לשפוך מהם [אבל לכתחילה לא יתנם לכלי חול דגנאי הדבר להעביר דבר שנתקדש בכ"ש לכלי חול כדכתבו תוס' (מנחות ט. בסד"ה ר"ל)]. והיינו משום דהא דבעי כ"ש נלמד בזבחים צז: מוישם באגנות, ושם נאמר זרק על המזבח, כדכתב רש"י (סוף פר' משפטים) דחצי הדם שזרק על העם וחצי הדם שזרק על המזבח שניהם שם באגנות [לצורך הזריקה], אבל שפיכת שיריים שלא הוזכר שם [ואינו חשוב כזריקה] א"צ כ"ש.

ולענין שיריים פרש"י שאם קיבל דמו בד' כוסות ונתן מכל א' מתנה א' צריך לשפוך כולם ליסוד דשאר המתנות עושים שיריים כמו הראשון. ויש ללמוד מזה שאם נתן רק מתנה א' ושקעה חמה ולא הספיק לתת שאר המתנות, ששופך את הדם הנשאר בכלי ליסוד בלילה, כיון שהמתנה הראשונה כבר עושה שיריים, ולגבי שיריים לא נפסל בלילה ודו"ק.

שוב מצאתי מביאים מירושלמי יומא פ"ה ה"ו, דבעי למ"ד שיריים מעכב האם כשר ליתן את השיריים בלילה. ומוכח דלמ"ד אינו מעכב פשיטא ליה דכשר בלילה. [ועיי"ש עוד דקאמר דלמ"ד שיריים מעכב דוקא אם אבדו וכו' אבל אם לא נשאר שיריים אינו מעכב עיי"ש במפרשים, ולכאורה מבואר כרש"י.. ור' משה מפונטיז"א (לקמן בפ' איזהו מקומן על מתני' דעולה ק"ק) דמצות שיריים רק אם נשאר אבל א"צ להשאיר, ושמא היה לתוס' שם פירוש אחר בדברי הירושלמי שם או גיר' אחרת.]

עין משפט

7 טס ה"ה.

8 טס ה"ו.

שצריך לזרוק דוקא יט ביום לולא בלילה. ^[1] והזורקן בחוץ חייב. כומעונות דוקא כהן. וישזרק בכלי שרת כאובאצבע ועל הקרנות.

1 פ"ה ממעה"ק ה"ז-ט.

זבח תורה

מצות ה'

בשיריים דאין שם זריקה עלה כלל ובאה בלילה והמעלה בחוץ פטור ⁽¹⁷⁾ אין צריך להביא אפילו לכתחלה משא"כ בעולה דבאה גם לאחר מיתה פשיטא דצריך להשלים: **[17]** והמעלה מהן בחוץ חייב. איירי שמתחלה זרק מתנה ראשונה בפנים והשאר בחוץ אפ"ה חייב, משום דשם זריקה עלה. הא אם היה זורק כל המתנות בפנים ואח"כ זרק בחוץ פטור, דשיריים הן. ולא איירי שנתן אחד מתנה אחת מהחטאת בחוץ והשני נתן הג' מתנות בחוץ, דאי הכי אפילו הראשון נתן מתחלה כל הארבע מתנות בחוץ ואח"כ נתן השני ג"כ חייב, דהרי היה ראוי לבוא בפנים כדאיתא לקמן בדף קי"א ע"ב דלא עשה את המשויר כיוצא בו:

לחמי תורה

והחזו"א (בליקוטים סימן א' ס"ק י"ג) הק' דא"כ לקמן (זבחים נו:): דתניא זבחים הנאכלין ליום א' מחשבין בדמן משתשקע החמה ובבשרן ובאימוריהן משיעלה עמוד השחר, זבחים הנאכלין לב' ימים מחשבין בדמן וכו'. וכיון דנחית לפרט כל החלוקות היה צריך לפרט נמי מחשבין בשיריהן משיעלה עמוד השחר. ונראה לישב דהא דלא תני זה לפי דאינו מצוי פיגול בשיריים לפי מאי דקיי"ל (פז). כלי שרת מקדש פסולין ליקרב לכתחילה וכ"פ הרמב"ם פ"ג מפסוה"מ הי"ט (ועי' מהר"י קורקוס שם). וקיי"ל (שם פז: פח). דאזיר מזבח כמזבח. ואמרינן שם דאי אזיר מזבח כמזבח דמי לא משכחת לה פיגול בעולת העוף [כיון דנעשה בראש המזבח ואם השהה אותה כך עד למחר צריך להקטירה ככל הפסולין שעלו שלא ירדו, וכיון שהדין הוא שצריך להקטירה אינו עושה פיגול במחשבה זו] אלא בחישוב להורידה ולחזור ולעלותה למחר עי"ש.

וא"כ ה"נ בחישוב לשפוך שייריה למחר כיון דאפילו בקיים מחשבתו צריך מחר לשפכו לכתחילה משום דכלי שרת מקדש פסולין ליקרב, וכיון ששיריים ניתנים בשפיכה בנחת ע"ג היסוד ונמצא מיד שיוצא מהכלי שרת מגיע על אזיר יסוד המזבח וקרב לכתחילה ואינו פיגול, והא דאמרינן לעיל יג: דשייך מחשבת פיגול בשירים היינו רק בחישוב להעבירו בכלי חול דאז אסור לשפכו למחר על יסוד המזבח משום פסול לינה כשאר אברים ופדרים. משא"כ בזריקה שזורקים מרחוק כדכתב רש"י בפסחים פט. נמצא תמיד כשזורק ויוצא מהכ"ש שעדיין לא הגיע לאזיר המזבח, והו"ל ירוד דינו דלא יעלה לכתחילה, ולכך בסתמא כשמחשב לזרוק למחר הוי זריקה פסולה ומפגלת. וכ"ש כשמחשב לזרוק בלילה דאין זריקה בלילה כלל, דהוי ליה פיגול.

וכיון דאין מצוי כלל שפיכה למחר רק בחישוב להעבירו בכלי חול, לכך לא תני ליה התם הך חילוקא דשיריים.

(יד) לא ידעתי פירושו. והרה"ג רש"י בלויא שליט"א פירש דר"ל שאין צריך להשאיר שיריים ורק אם נשאר צריך לשפכם על היסוד ואפילו בלילה, משא"כ ג' מתנות צריך להשאיר לכתחילה שיוכל לקיים כל המתנות. וזהו דכתב רבינו לעיל וגם מצוה להשלימם משא"כ בשיריים וכו'.

תורת הל' מתן דמים על המזבח הקדשים קנמ

בבואם ניתז מן הבגד טעון כיבוס. ויש על שיריהן שם שיריים
גכגון פשקובל דמי החטאת בארבע כוסות ונתן מתנה אחת מכל
אחד הנשארים בכל הכוסות כולן נעשין שיריים לישפך ליסוד:
ח. ע^[ח] דם נפסל כד בשקיעת החמה, והיינו מפני שכבר עבר זמן
זריקתו שהוא רק ביום זבחתו:

מצות ה'
כב. שאם ניתז מדמו על הבגד קודם שגמר ד' [ח]. מנין לדם שנפסל בשקיעת החמה. עיין
המתנות צריך לכבס הבגד, וזה נמי שייך פירש"י דלא מהניא ליה הלנה בראש
רק בחטאת. המזבח לאכשורי לזריקה למחר. וכונתו דלענין
כג. וכנ"ל בסעף ג'. לילה גופא מביום צוותו נפקא ביום ולא
כד. כובחים נו. אמר רב יצחק מנין לדם שנפסל בלילה, ולענין מחר ממילא נפסל כמו אימורים
שלא, לכן פירש דהרבנותא היא אפילו העלהו בראש המזבח, דהו"א דכשר להעלותו למחר, קמ"ל קרא דלא. ולא פירש רש"י דקמ"ל אפילו
(ט)^(ט) העלהו על גב המזבח, דלגבי אימורים קי"ל דלא ירד, ואשמועינן קרא דירדו. דרש"י לשיטתו
דס"ל לקמן [בדף פ"ד] דמה שאמרה המשנה שם הלן, היינו בין דם ובין אימורין, ומה דס"ל
לר' יהושע בריש הפרק דבדם פסול אם עלה ירד, היינו בשאר פסולין לבד מלינה. [ומשום
הטעם דאיתא בגמרא מפני מה אמרו לן בדם כשר שהרי לן באימורים כשר], וכן פסק הרמב"ם
דלן בין דם ובין אימורים אם עלה לא ירד, אף דפסק ג"כ כר' יהושע. [ושלא כדעת התוספות
בד"ה מנין, דס"ל דלר' יהושע דסובר בדם פסול אם עלו ירדו, היינו אף כשנפסלו ע"י לינה].
אבן לפ"ז קשיא הא איתא לקמן בדף פ"ז השתא לנו בעזרה אמרת דלא ירדו, בראשו של
מזבח מיבעיא. ואמאי פסק רש"י הכא דלא מהניא ההעלאה לזורקו למחר. [ולומר דהכתוב
קמ"ל דלא מהניא זריקה כזו שנוכל לאכול הבשר ע"י, משום דעצם הקרבן כבר נפסל, אלא
דהמזבח קולטו שלא ירד ממנו. זהו דוחק]. ונראה דכונת רש"י הוא לענין אם ירד מעל המזבח
דלא יעלה, ולא אמרינן דהעלאה שע"ג המזבח תהני דיהיה נחשב כאלו לא לן כלל, וזה קמ"ל
הקרא דביום הקריבו את זבחו.

ומה שהקשו התוספות דלמ"ד לינה מועלת בראש המזבח לגבי שאר איברים דאם ירדו לא
יעלו ל"ל קרא לגבי דם, אפשר לומר לדעת רש"י דהאי מ"ד גופא למד את דינו לענין
איברים מדם.
ודע דמהרמב"ם פ"ד ממעשה קרבנות ה"א משמע דהוא מפרש כפשוטו דהקרא איצטריך
דמיפסל דם בלינה, וכמו שכתבו התוספות בתירוץ הראשון.
ושיטת התוספות לבסוף דרב אבדימי קמ"ל דלענין דם נפסל מן התורה תיכף אחר שקיעה,
ולא כמו בכל הדברים דקי"ל דמן התורה זמנו של לילה הוא צאת הכוכבים ומחמת
ספיקא דביה"ש מחמרינן לשיטת ר"ת רק מעט זמן קודם, הכא לענין זריקת דם גילתה התורה
דתיכף חשבינן אותה ^(ט)ללילה ודאי. וע"כ לענין פיגול חל מחשבת חוץ לזמנו אפילו אם

לחמי תורה

(טז) למחר.

(טז) עיין תוס' מנחות כ: ד"ה נפסל.

עין משפט
 י פ"א מפסוקי"מ
 ה"ל
 יא סז

ט. כל הזבחים שבתורה 'שנשתייר בהן כח כזית בשר או כח כזית חלב זורק את הדם, חצי זית בשר וחצי זית חלב אינו זורק את הדם, (ואם עבר זורק כח אין הזריקה נחשבת לכלום, וממילא אין חייבין עליהן משום נותר וטמא).¹⁶ כח ובעולה חצי זית בשר וחצי זית חלב זורק את הדם, מפני שכולה כליל:

זבח תודה

חישב לאכול תיכף אחר שקיעה וחייב תו כרת על הפיגול ההוא. ולענין קדשים הנאכלין לשני ימים ולילה אחד דאיתא בברייתא דמחשבין בדמן משתשקע החמה של שני ימים, היינו רק השקיעה אחרונה שסמוך לצאת הכוכבים. [וגם זה הוא רק פיגול מחמת ספק, דלילה ודאי הוא רק משעת צאת הכוכבים]. והוא דוחק גדול בברייתא כמו שנדחקו התוספות בעצמן ליישב הברייתא. אבל לדעת רש"י והרמב"ם אין אנו צריכין לכל זה, דלדעתם גם לענין דם הוא כמו לכל הדברים, וגם בכל הדברים קי"ל דלילה ודאי הוא משעת צאת הכוכבים, אלא דמחמירנן מחמת ספיקא משעת שקיעת החמה, [היינו מעת ששקעה החמה מעינינו]. וכן בדם פיגול ודאי הוא אם חשב לזרוק דם בלילה, ומה שאמר שנפסל משקיעת החמה, וכן מה דאיתא בברייתא מחשבין בדמן משתשקע החמה היינו סוף שקיעה שהוא

מצות ה'

בשקיעת החמה שנאמר ביום הקריבו את זבחו יאכל (ויקרא ז) ביום שאתה זוכה אתה מקריב וביום שאי אתה זוכה אי אתה מקריב. וברש"י ביום הקריבו את זבחו, שתהא הקרבה וזביחה ביום א', ולא מהניא ליה הלנה בראש המזבח לאכשורי זריקה למחר.

כה. כדתניא בזבחים קד. ועשית עולותיך הבשר והדם, רבי יהושע אומר אם אין דם אין בשר אם אין בשר אין דם.

כו. בפסחים עט. חלב מנא לן אמר"י משום ר' ישמעאל וממו בה משום ר' יהושע בן חנניה והקטיר החלב לריח ניחוח לה' אע"פ שאין בשר. **כז.** והני מילי כשנאבד או נשרף, אבל אם נטמא או נפסל או יצא תניא שם ר"י אומר לא יזרוק ומודה רבי יהושע שאם זרק הורצה.

כח. בפסחים שם, דמשום דכולה כליל לגבוה מצטרף הבשר עם החלב.

צה"כ, דומיא דמה שאומר כל תענית שלא שקעה עליו חמה לא שמיה תענית דהוא צה"כ כמו שכתבו התוספות, ומ"מ צריך להחמיר ולחשוב ספק פיגול אפילו אם חשב רק לאחר שקיעה, וכן מה דאיתא בברייתא מחשבין בבשרן משתשקע החמה של שני ימים הוא ג"כ באופן זה. ונכון עוד לאמר דמפני זה נקט הגמרא⁽¹⁷⁾ דנפסל משקיעת החמה, משום דמחמת ספיקא נפסל מעת השקיעה, אף דפסול ודאי לא הוי רק משעת צאת הכוכבים ואילך:

לחמי תודה

(יז) זה ניחא במאי דנקט הגמ' נפסל דאפש"ל מספק. אמנם מה דנקט בברייתא מחשבין בדמן משתשקע החמה, לכאור' א"א לומר כן, דמחשבין משמע דמועיל מחשבתו.



תורת העולה

(ממדרש תנחומא)

זאת תורת העולה, ומהו עולה, אלא שהיא עולה לפני הקדוש ברוך הוא ומכפרת על עונותיהם של ישראל, כי בעת שעשה אברהם עולת האיל שנאמר (בראשית כב) וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר, ומהו אחר, אלא אחר שראה הקדוש ברוך הוא כי בכל לבבו ובכל נפשו בא להעלות ליצחק בנו לעולה ושלח לו האיל, אמרו חכמים כי מששת ימי בראשית נברא האיל להעלותו עולה תחת יצחק, וזה שכתוב והנה איל אחר וגו', ויקח את האיל וגו', שם הבטיחו הקדוש ברוך הוא בעת שיעלו בניו עולות שיקבלם מיד.

דבר אחר זאת תורת העולה וגו', כך שנו רבותינו היתה עולה כולה קדושה מפני שלא היתה בא על עונות, אשם היתה באה על הגזילות, אבל העולה לא היתה באה לא על חטאת ולא על גזל, אלא על הרהור הלב היא באה, וכן מי שהיה מהרהר בלבו דבר היה מביא קרבן העולה לשום דברים העולים על הלב שנאמר (יחזקאל כ) והעולה על רוחכם וגו', ותדע לך שקרבן עולה לא בא אלא על הרהור הלב, מן איוב אתה למד שהיה מקריב על בניו שנא' (איוב א) ויהי כי הקיפו ימי המשתה וישלח איוב ויקדשם והשכים בבקר והעלה עולות, אמרו לו איוב למה אתה עושה כך, והוא אומר אולי חטאו בני וברכו אלהים בלבבם, הוי אתה מוצא שעל הרהור הלב התקין כפרה להם, וזהו קרבן עולה.

תנחומא פרשת צו סימן יג

ד"א צו את אהרן, זש"ה הטיבה ברצונך את ציון, ואחר כן אז תחפוץ זבחי צדק עולה וכליל (תהלים נא), כלומר אם אין ישראל מקריבין עולה לפני הקדוש ברוך הוא, אין ציון וירושלים נבנה לפי שאינן נבנות אלא בזכות קרבן עולה שהיו ישראל מקריבים לפני הקדוש ברוך הוא, ומאי שנא קרבן עולה יותר מן הקרבנות כולן מפני שנקרא זבחי צדק, שנאמר (שם) אז תחפוץ זבחי צדק עולה וכליל וגו', אמר ליה הקדוש ברוך הוא למשה הואיל וכך העולה חביבה עלי לכן צוה אהרן ובניו שיהיו זהירין בה להקריב אותה לפני. למה אמר זאת תורת העולה ירצה לומר קריאת תורה, ראו כמה חביבה קריאת תורה לפני הקדוש ברוך הוא, כי יש חיוב באדם לתת כל ממונו ללמד תורה לעצמו ולבניו, שנאמר צו את אהרן ואת בניו לאמר, כלומר שיאמרו לבני ישראל ויתעסקו בקריאת העולה, שאע"פ שמקריבין עולה עוסקין היו בקריאתה כדי שיוכו בקרבן עולה ובקריאתה, וכן אמר ר' שמואל בר אבא אמר הקדוש ברוך הוא לישראל אף על פי שבית המקדש

עתיד ליחרב והקרבנות במלין לא תשכחו עצמכם לסדר הקרבנות אלא הזהירו לקרות בהן לשנות בהן ואם תעסקו בהן אני מעלה עליכם כאלו בקרבנות אתם עוסקים, ואם רצונך לידע בא וראה כשהקב"ה מראה ליחזקאל את צורת הבית מה הוא אומר הגד את בית ישראל את הבית ויכלמו מעונותיהם ומדדו את תכנית (יחזקאל מג), אמר יחזקאל לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע עד עכשיו אנו נתונים בגולה בארץ שונאינו ואתה אומר לי לייך ולהודיע לישראל צורת הבית וכתוב אותו לעיניהם וישמרו את כל צורותיו ואת כל חוקותיו, וכי יכולין הן לעשות הניח להם עד שיעלו מן הגולה ואח"כ אני הולך ואומר להם, א"ל הקדוש ברוך הוא ליחזקאל ובשביל שבני נתונים בגולה יהא בנין ביתי במל, א"ל הקדוש ברוך הוא גדול קרייתה בתורה כבנינה, לך אמור להם ויתעסקו לקרות צורת הבית בתורה, ובשכר קרייתה שיתעסקו לקרות בה אני מעלה עליהם כאלו הם עוסקין בבנין הבית. ואשרי האיש העוסק בתורה והנותן ממונו ללמד תורה לבנו, כי בשביל הממון שהוא נותן ללמוד זוכה לחיי העולם הבא שנאמר (דברים 5) כי הוא חייד ואורך ימיו, חייד לעולם הבא ואורך ימיו לעולם שהוא ארוך. ודע שכן הוא אמר רבי אסיא למה הם מתחילים התינוקות של בית רבן ללמוד בספר ויקרא, אלא מפני שכל הקרבנות כתובים בו, ומפני שהם טהורים עד עכשיו ואינם יודעים מהו טעם חטא ועון, לפיכך אמר הקדוש ברוך הוא שיהו מתחילין תחלה בסדר הקרבנות, יבואו טהורים ויתעסקו במעשה טהורים, לפיכך אני מעלה עליהם כאלו הם עומדים ומקריבים לפני הקרבנות. והודיעך שאף על פי שחרב בית המקדש ואין קרבן נוהג אילולי התנוקות שקורין בסדר הקרבנות לא היה העולם עומד, לפיכך אמר הקדוש ברוך הוא לישראל בני אף על פי שחרב בית המקדש ובטלו הקרבנות ואין קרבן עולה נוהג אם אתם עוסקים וקורים בפרשת עולה ושונין בפרשת קרבנות מעלה אני עליכם כאלו אתם מקריבים קרבן עולה לפני, שנא' וזאת תורת העולה כלומר מי שהוא עוסק בתורת העולה זוכה לחיי העולם הבא. שם סימן יד



קרבן עולה

מצות ה'

פתיחה

קרבן עולה בא מן ^אהבהמה ומן ^בהעוף, מן הבהמה בא מן הבקר או מן הכבשים או מן העיזים. ^גזכרים תמימים, גדולים או קטנים. ובא ^דבציבור וביחיד ^הובשותפות, בחובה ונדבה.

א. אלו הן עולות שמביאים בציבור: שני כבשים לקרבן תמיד בכל יום, ושני כבשים למוסף שבת, ושני פרים ואיל א' ושבעה כבשים למוסף ראש חודש, וכן למוסף כל יום מחג המצות וחג השבועות. ופר ואיל ושבעה כבשים למוסף ראש השנה, וכן למוסף יוה"כ וכן למוסף שמיני עצרת. ובחג הסוכות שני אילים וארבעה עשר כבשים לכל יום, ופרים ביום הראשון י"ג, ופוחת כל יום אחד עד שביום השביעי מקריב שבעה פרים. ^ווכבש הבא עם העומר ביום שני של פסח, ופר ושני אילים ושבעה כבשים עם שתי הלחם בעצרת. ^זולבד זה מקריב הכה"ג משלו ^חאיל ביוה"כ. ^טואם טעו סנהדרין והורו להתיר דבר בע"ז ועשו רוב הקהל על פיהם מביאים פר לעולה עם שעיר לחטאת כמו שנאמר בסוף פרשת שלח.

ב. העולה ^יבאה נדבה וקיץ המזבח, שאם אין הרבה קרבנות להקריב מביאין מנדבת ציבור כדי שלא יהא המזבח בטל.

ג. יחיד מביא קרבן עולה א. ברגל כשעולה לעזרה להראות את פני ה' מביא ^יעולת ראייה מן הבהמה וולהרמב"ם יכול להביא גם מן העוף. ^ב. יולדת במלאת ימי טהרה דהיינו ארבעים לזכר ושמונים לנקבה כשטבלה והעריב שמושה ^{יא}מביאה למחר ^{יב}עולת בהמה עם חטאת העוף. ^ג. מצורע שנשטהר והביא צפרים

ביאור

א. כמו שנאמר בתחילת פר' ויקרא אם עולה קרבנו מן הבקר זכר תמים וגו' ואם מן הצאן קרבנו וגו', ואם מן העוף עלה קרבנו וגו'.
ב. וקרבן עוף בא תורים או בני יונה ומבואר בהלכות מליקה. ^ג. שנאמר זכר תמים יקריבנו, ובתו"כ שם (פרש"א ג) זכר ולא נקבה, וכשהוא אומר זכר למטה [בבן צאן] שאין ת"ל להוציא טומטום ואנדרונינום. ^ד. ציבור מביאין רק עולת בהמה ואין מביאין עז בחובה, רק בנדבת קיץ המזבח וכדלקמן.

^ה. משנה סוף פי"ב מנחות ובתו"כ שם (פרש"א ג) תקריבו מלמד שהיא באה נדבת שנים. ^ו. כמו שנאמר בפר' המועדות שבפר' פינחס. ^ז. כמו שנאמר בפר' המועדות שבפר' אמור. ^ח. כמו שנאמר בפר' אחרי. ^ט. בתו"כ שם קרבנכם מלמד שהיא באה נדבת ציבור. ועיין לקמן ס"ק י"ח.
^י. כמבואר בהלכות חגיגה. ^{יא}. כמו שנאמר בתחילת פר' תזריע. ^{יב}. ובדלות מביאה גם העולה עוף.

מצות ה'

וכו' וספר שבעת ימים וגילה ומבל שנית י' מביא למחרת כבש בן שנתו י' לעולה עם חטאת ואשם. ד. נזיר כשמשלים ימי נזירותו מביא כבש בן שנתו לעולה עם כבש לחטאת ואיל לשלמים ומגלה ראשו כמבואר בפרשת נשא. ה. גר שנתגיר י' מביא קרבן עולה להשלימו שיהא ראוי לאכול קדשים ככל ישראל, ויכול להביא מכל מין בהמה או שתי תורים או ב' בני יונה.

ד. וכן מביא י' היחיד י' בנדר או בנדבה, ויכולים שנים י' או יותר להתנדב ולהביא בשותפות.

ה. כל עולות בהמה בין של יחיד בין של ציבור טעונים נסכים, כמפורש במקומם ובפרשת שלח.

ו. עולת יחיד טעונה י' סמיכה, שיסמוך עליו בעליו בשתי ידיו [ונו בצד זו] על ראש הקרבן קודם שחיטה בכל כוחו, ומתוודה עליו על כעון עשה ול"ת הניתק לעשה, ולר"ש המובא כ' במדרש ובוהר (ויקרא) שמכפר על הרהורי הלב מתודה עליהם,

ביאור

יג. כמו שנאמר בתחילת פר' מצורע. יד. ובלול מביא החטאת והעולה עוף. מז. כדאיתא בכריתות ח: ע"ש, ורמב"ם פ"א מהל' מחוסרי כפרה ה"ב. מז. וראוי לו להביא אם עבר על עשה ועל הרהורי עבירה, כדי שיתכפר לו וכדלקמן. ועיין מעשה נורא ע"ז בוהר ויקרא (ט). יז. וזהו האמור סתם בריש ויקרא אדם כי יקריב מכם קרבן וגו' אם עולה קרבנו וגו', ומפרש בריש קינין (פ"א מ"א) איזהו נדר האומר הרי עלי עולה, ואיזהו נדבה האומר הרי זו עולה, מה בין נדרים לנדבות אלא שהנדרים מתו או נגנבו חייב באחריותן נדבות מת או נגנבו אינו חייב באחריותן. יח. בתו"כ שם תקריבו, מלמד שהיא באה נדבת שנים. וה"ה ג' וד', רבנו מיוחס. וכ"כ המורחי שם וז"ל והא דנקט שנים מתנדבין לאו דוקא, אלא ה"ה נמי עשרה או מאה או אלף שנשתתפו בה עולת השותפין היא קרויה, דמה בין שנים המשתתפין בה ובין י' או ק' וכו' כל עוד שלא נשתתפו בה כל ישראל דין קרבן יחיד יש בה. אבל כשנשתתפו בה כל ישראל כגון עולת קיץ המזבח הבאה מן המותרות וכו' שכל ישראל שותפין בה דין קרבן ציבור יש בה, ומה בין קרבן

יחיד לקרבן ציבור קרבן יחיד טעונה סמיכה ואם נשתתפו בה הרבה כולם טעונים סמיכה בזה אחר זה, וקרבן ציבור אינה טעונה סמיכה וכו' כדתנן בסוף פרק שתי מדות (מנחות טז. דל) וכו' ע"ש. שוב מצאתי בן ברמב"ן ע"ש. יט. כמו שנאמר וסמך ידו על ראש העולה ונרצה לו לכפר עליו, ומבואר בהלכות סמיכה. כ. בתו"כ שם (פרש"מ ג') ונרצה לו לכפר עליו, מלמד שהמקום מרצה לו וכו' ועל מה המקום מרצה לו על מ"ע ועל מצות ל"ת הניתק לעשה. ועיין יומא לו. ועיין במאירי שם שכתב וכשהוא מתודה על העולה מתודה דרך כלל וחוזר ומוזכר הפרט שמתודה עליו, והוא שאומר אנא השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך וחזרתי בתשובה וזו כפרתי. כא. וכן הוא בירושלמי סוף יומא (פ"ט ס"ט). וכן איתא במדרש תנחומא (סוף פר' תולע) העולה באה על הרהור הלב, השלמים אינן באין אלא לכפרה שהן באין על מצות עשה. [וכ"כ בוהר ויקרא יא. לגבי עולה. ולגבי שלמים שם יב: דמכפר על מצו"ע ועל מצות ל"ת ע"ש, אמנם שם יא. משמע דרק קדשי קדשים מכפרין, ושלמים באים לעשות שלום].

מצות ה'

וּמִתּוֹדָה עַל כְּמָה מִצְוֹת עֲשֵׂה עַל קֶרְבֵּן א'. וְדוּקָא קֶרְבֵּן בְּיִשְׂרָאֵל אֲבָל נָשִׁים אוֹ גוֹיִים אֵין סוּמְכִים עַל קֶרְבֵּנָם, (וְכֵן בְּעוֹלַת צִיּוֹר אֵין סְמִיכָה).

ז. הַבְּעָלִים גְּמִבְּיָאִים קֶרְבֵּנָם לְעֹזֶרָה וְשׁוֹחֲטִים שֵׁם בְּצִפּוֹן כִּדְוִהֲכֵן מִקְבֵּל אֵת כֹּל בְּדָם הַנֶּפֶשׁ בְּכָלִי שֶׁרֶת בִּידוֹ הַיְמִנִית בְּצִפּוֹן וּמֹלִיכּוֹ לְמִזְבֵּחַ לְזוּיַת צִפּוֹנִית מִזְרָחִית, וּמִעֲרַבִּית דְּרוּמִית, וְזוֹרֵק כִּשֵׁם הַדָּם כְּדִי שִׁתְּפֹשֵׁט הַדָּם בְּכֹל זְרִיקָה בְּשֵׁתֵי זְוִיּוֹת וַיְהִי הַדָּם בְּד' רוּחוֹת הַמִּזְבֵּחַ לְקִיּוּם מָה שֶׁנֶּאֱמַר וְהִקְרִיבוּ בְנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים אֵת הַדָּם וְזָרְקוּ אֵת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב.

ח. וְאֲחִ"כ מִפְּשִׁיטִים [הַבְּעָלִים] אֵת הָעוֹר כִּי וּמִנְתָּחִים אוֹתוֹ לְאַבְרִים כִּי וְרוּחָצִים הַקֶּרֶב וְהַכְּרָעִים כְּפִי שִׁבּוּאֵר.

ט. וְהַכֹּהֲנִים מֹלִיכִים אֵת הָאַבְרִים לְכַבֵּשׁ כִּי וּמֹלִחִים אוֹתָם שֵׁם, וְאֲחִ"כ זְוֹרְקִים אוֹתָם מִהַכֶּבֶשׁ לְמִזְבֵּחַ עַל הַמַּעֲרָכָה הַגְּדוּלָה שֶׁהִיָּה בְּמִזְרַח הַמִּזְבֵּחַ, כִּי וְעוֹרֹכִים אוֹתָם עַל הָאֵשׁ עַד כִּי שִׁשְׂרָף כָּלִיל.

י. וְהָעוֹר מִתְחַלֵּק לְכֹהֲנִים שְׁבָאוֹתוֹ מִשְׁמֵר כִּי הָרְאוּיִים לְעֵבֹד.

ביאור

כ. שֶׁנֶּאֱמַר עַל כֹּל קֶרְבֵּן תִּקְרִיב מִלֶּחֶ. וְהָיוּ מֹלִחִין עַל גְּבֵי הַכֶּבֶשׁ מִמִּלַּח שֶׁהִיָּה מִנֹּחַ שֵׁם, וְכֹל פְּרִטֵי מִלִּיחָתָן יִתְבָּאֵר בְּהַל' מִלִּיחָה. ל. שֶׁנֶּאֱמַר (צִפְרִי רֹאֵה) וְעֲשִׂיתָ עוֹלוֹתֶיךָ הַבֶּשֶׂר וְהַדָּם, וְדִרְשִׁינָן (צִזְנָמִים ס:): מָה דָם בּוֹרִיקָה אֵף בֶּשֶׂר בּוֹרִיקָה, וְכֵרָם מָה דָם אוֹיֵר קֶרֶקֶע מִפְּסִיקוֹ אֵף בֶּשֶׂר אוֹיֵר קֶרֶקֶע מִפְּסִיקוֹ, וּמִכָּאֵן יִלְפִינָן שֵׁם שֵׁשׁ אוֹיֵר בֵּין כֶּבֶשׁ לְמִזְבֵּחַ. ל. רַמְבַּ"ם פ"ו מִמַּעַה"ק ה"ד וְאֲחֵר שׁוֹרְקָן חוֹזֵר וְעוֹרֵךְ אוֹתָן עַל הָאֵשׁ שֶׁנֶּאֱמַר וְעֹרֵךְ הַכֹּהֵן אוֹתָם וּבְכ"מ שֵׁם צִיּוֹן לְסִיפְרָא פ"ד [שֶׁנֶּאֱמַר (צִמְמִילָה וִיקְרָא) וְעֹרְכוּ בְנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים אֵת הַנְּתָחִים אֵת הָרֹאשׁ וְאֵת הַפֶּדֶר עַל הָעֲצָמִים אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל הַמִּזְבֵּחַ].

ל. שֶׁנֶּאֱמַר עֲלֵה אִשָּׁה וְגו', שִׁיאֲכַלְנוּ הָאֵשׁ. וּבִזְבָּחִים מו': אִשִּׁים לְאִפּוֹקֵי כִּבְבָא דְלֵא, [וּבִרְשִׁי חֲתִיכוֹת צְלוּיּוֹת בְּנַחְלִים]. ל. שֶׁנֶּאֱמַר וְהַכֹּהֵן הַמִּקְרִיב אֵת עוֹלַת אִישׁ עוֹר הָעוֹלָה אֲשֶׁר הַקְרִיב לָכֵן לֹא יִהְיֶה. וְהָאִי הַמִּקְרִיב הֵינּוּ רְאוּיִי לְהַקְרִיב, כְּמוֹ בַחֲמָאָה שֶׁנֶּאֱמַר הַכֹּהֵן הַמַּחְטָא אוֹתָהּ יֵאָכְלָנָה, [וְהֵינּוּ כֹל הַמְשֻׁמֵּר שְׂרָאוּיִים לְחַטּוֹת (לְאִפּוֹקֵי טַמְאָה וּמְבֹלָ יוֹם וְכוּצָא) שֶׁהָיָה נֶאֱמַר כֹּל זָכֵר בְּכֹהֲנִים יֵאָכְלָנָה], וְכִדְאִיתָא בִּזְבָּחִים פֶּרֶק טְבֹל יוֹם.

כ. כִּדְתַנָּן בְּמִנְחוֹת צ. וְעִי"ש עוֹד מִי אֵינוֹ סוּמֵךְ, וּבִתְו"כ שֵׁם (פֶּרֶשׁמָא ז') דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל [וְגו'] וְסִמְכוּ, בְּנֵי יִשְׂרָאֵל סוּמְכִים וְאֵין עִבּו"ם סוּמְכִים וְכוּ', בְּנֵי יִשְׂרָאֵל סוּמְכִים וְאֵין בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל סוּמְכוֹת. ב. שֶׁנֶּאֱמַר (וִיקְרָא ס) אֵל פֶּתַח אֶהֱל מוֹעֵד יִקְרִיב אוֹתוֹ, וּבִתְו"כ שֵׁם מִטְּפֵל בּוֹ וּמִבְּיָאוֹ אֵל פֶּתַח אֶהֱל מוֹעֵד. ב. שֶׁנֶּאֱמַר (וִיקְרָא ס) וְהִקְרִיבוּ בְנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים אֵת הַדָּם וְתִנְיָא (צִמּו"כ פֶּרֶשׁמָא ד' ה"ד וְצִזְנָמִים יג.) וְהִקְרִיבוּ זֶו קִבְּלַת הַדָּם וְכוּ' בְנֵי אֶהֱרֹן שֶׁתִּהְיֶה כִּכְהֵן כֶּשֶׁר וּבְכָלִי שֶׁרֶת וְכוּ' [בְּכֵהֵן כֶּשֶׁר, לְאִפּוֹקֵי חֲלָלִים וּבְעָלֵי מוּמִין. וּבְכָלִי שֶׁרֶת, שִׁיְהוּ מְלֻבָּשִׁין בְּגָדֵי כְהוֹנָה]. ב. הֵינּוּ דָם הָאֵדוּם הַמִּקְלָח בְּתַחֲלֵהָ, וְלֹא דָם הַתְּמַצִּית הַשְּׁחֹר הַבָּא לְבִסּוּף. ב. וְהַכֹּהֵן עוֹמֵד עַל הָאֶרֶץ וְזוֹרֵק לְמִזְבֵּחַ, כִּדְתַנְיָא בְּתו"כ (פֶּרֶק ד' ה"ז) [עַה"פ וְזוֹרֵק בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים אֵת הַדָּם עַל הַמִּזְבֵּחַ] הַדָּם עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ, וְאֵין הַכֹּהֵן עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ. ב. שֶׁנֶּאֱמַר וְהַפְּשִׁיט אֵת הָעוֹלָה וְנָתַח אֶתָּה לְנִתְחֵיהָ, וּבִתְו"כ שֵׁם (פֶּרֶשׁמָא ד') וְהַפְּשִׁיט וְנָתַח, יִכּוֹל יִהְיֶה מִפְּשִׁיט אֲבָר אֲבָר וּמִנְתָּח, ת"ל הָעוֹלָה, מִפְּשִׁיט כּוֹלָה וְאֲחִ"כ מִנְתָּחָה. ב. שֶׁנֶּאֱמַר וְהִקְרִב וְהַכְּרָעִים יִרְחֹץ בְּמִים.

פרק א

א. עולה באה לרצות^א על עשה ועל ל"ת שניתק לעשה. בדוקא אחר שעשה תשובה וכבר נמחל לו ובאה^א רק לדורון:

זבח תודה

[א]. אלא ש"מ דורון הוא. ואע"ג דהשתא סברין דאינה באה לכפרה, מ"מ מסתברא דבלא תשובה אין מרצה על עשה שלו, וצריך להביא אחר לדורון על העשה שלו אחר ששב עליה.

ועוד פשוט דאפילו בלא תשובה מ"מ העולה כשרה, ועולה לשם חובה דהיינו שיוצא בזה החיוב שהיה עליו שאמר הרי עלי או^(א) הרי זו, אלא שע"ז לא נאמר ונרצה לו^(ב) לכפר עליו, וצריך שיביא אחר על העשה שלו שעבר וכמ"ש. ולכאורה יש לעיין ממה דאיתא בברכות כ"ב ע"ב דאם התפלל ומצא צואה במקומו, הואיל וחטא אע"פ שהתפלל, תפלתו תועבה, דהוא זבח רשעים תועבה, ופסקו הפוסקים דחוזר ומתפלל. והרי תפלות כנגד תמידים תיקנום, אלמא דהקרבן אינו עולה כלל^(ג) כשהוא זבח רשעים. אבל באמת ניחא דמצד הריצוי שיתרצה ע"י הקרבן לפני ה', גם בעניננו הוא לעיכובא ואפילו בדיעבד, וצריך להביא אחר על העשה שלו וכנ"ל, אלא

מצות ה'

א. ביומא לו. ת"ר כיצד סומך, הובח עומד בצפון ופניו למערב וכו' ומתודה על חטאת עון חטאת וכו' ועל עולה עון לקט שכחה ופאה וכו' דברי ר"י הגלילי, רבי עקיבא אומר אין עולה באה אלא על עשה ועל לא תעשה הניתק לעשה. ובתו"כ (ויקרא פרק ד' ה"ט) ונרצה לו, מלמד שהמקום רוצה לו, ועל מה המקום רוצה לו אם תאמר דברים שהייבין עליהן מיתת ב"ד וכו' הרי עונשן אמור, ועל מה המקום רוצה לו על מצות עשה ועל מצות ל"ת שיש בה קום עשה. **אמנם** בירושלמי יומא פ"ח ה"ז אמרו והעולה מכפרת על הרהורי הלב, וכן הוא במדרש רבה ויקרא פ"ז ג' אמר רבי שמעון בר יוחאי לעולם אין עולה באה אלא על הרהור הלב. וכן הוא בזהר ויקרא יא. ושם איתא דשלמים מכפר על מצות עשה, וכן בתנחומא סוף פר' תצוה. **ב.** בוכחים זו: ואמר רבא עולה דורון הוא, ה"ד אי דליכא תשובה זבח רשעים תועבה, ואי דאיכא תשובה התניא עבר על מצות עשה ושב לא זו משם עד שמוחלין לו, אלא ש"מ דורון הוא.

דיוצא בזה ידי חובתו שאמר הרי עלי, ושם בתפלה לא שייך זה, וע"כ צריך להתפלל שנית במקום טהור כדי שיתרצה לפני ה'.

והנה אף שהחלטנו בתחלת דברינו דצריך להביא אחר על העשה לשם דורון, דכיון שלא שב אין שם דורון עליה, מ"מ באמת יש לעיין בזה טובא דהא הגמרא מייתי סיעתא מר"ש

לחמי תודה

(א) בהרי זו הרי אינו חייב באחריותו ובלא"ה אינו מחוייב יותר אלא דאם הפריש אחר לאחירות והתנה שאם יצא בזה יהיה השני חולין, אין מחוייב להביאו וכתוס' זבחים ד. ד"ה וישנן. **(ב)** שלא נרצה לו העשה.

(ג) יש לחלק שהתם הוא רשע בעצם התפילה שהתפלל שלא במקום נקי, משא"כ כאן שבעצם הבאת הקרבן הוא צדיק, אלא שאינו יכול לרצות עליו על עשה שלא עשה עדיין תשובה עליו דלגבי זה הוי זבח רשעים, אבל על עשה שכבר עשה תשובה מכפר אף שיש לו עשה שלא עשה עליו תשובה, וכמו בשחט בלא סמיכה שאע"פ שעבר על עשה דסמיכה, מ"מ כיפר על עשים אחרים כדאמרינן שם. ודוחק לומר דאיירי דוקא דשב ע"ז קודם זריקה. ולכך גם בהקדים עולתו לחטאתו [אף באופן שמביא החטאת משום דעבר על חייבי כריתות], מ"מ אינו מקרי זבח רשעים משום דלא נתכפר עדיין על חטאתו, אלא

תורת קרבן עולה הקדשים קמו

ב. עולה אחת די על כמה עשין שעבר מקודם ועשה תשובה עליהן, מיהו אם עבר עוד [ב] עשה דלאחר הפרשה [ג] מסתפק הגמרא אולי צריך להביא עוד עולה על זו, ואם [ד] עבר הלאחר שנשחט בודאי צריך להביא אחרת:

מצות ה'

ג. בזבחים ו. דאי איכא כמה עשה גביה מכפרא, ועיין שם ה: דר"ל גם בעולת יולדת וכו' שמכפר אם יש לה כמה עשה. ד. שם ו. אבעיא להו אעשה דלאחר הפרשה מכפרא או לא, מי אמרינן מידי דהוי אחטאת מה חטאת דקודם הפרשה אין דלאחר הפרשה לא הכא נמי וכו', או דלמא לא דמיא לחטאת דחטאת על כל חטא וחטא בעי לאיתויי חדא חטאת והכא כיון דאי איכא כמה עשה גביה מכפרא אעשה דלאחר הפרשה נמי מכפרא. ה. שם לאחר שחיטה לא קמבעיא לן. ועיין זב"ה.

זבח תודה

דקרא לעולה (כ) בשם דורון, ושם הלא כתבו התוספות לעיל בדף ה' וכן דעת הרמב"ם בהלכותיו דבדיעבד אפילו אם עבר והקריב עולה קודם לחטאת יצא, והלא בלא חטאת עדיין לא נתכפר לו עצם החטא אף ששב, ומ"מ יצא בדדיעבד בהעולה ושם דורון עליה וא"צ להביא עולה אחרת, וה"נ בענייננו אף שלא שב קודם הקרבה רק אח"כ שם דורון עליה, ויש לדחות דבענייננו כיון שלא שב אף שעבר רק על עשה חמירא משם שעבר על (ה) חייבי כריתות ושב, אף שלא נמחל לו עדיין

בתשובה בלא החטאת וצ"ע:

[ב.] אעשה דלאחר הפרשה וכו'. אבל אעשה דקודם הפרשה אף דחטא אחר שכבר התחייב עצמו בעולה פשיטא ליה להגמרא דמכפר, שהרי אין עליו חיוב להביא עולה על עשה, אלא דורון בעלמא אחר שעשה תשובה וכדלקמיה, ע"כ מסתברא דהפרשתו מועיל על כל עשה שעבר קודם לזה, ואיבעיא להו רק בעשה שעבר לאחר שהפריש הקרבן על החטא של עשה שעבר:

[ג.] ולא איפשטא האיבעיא. ובתוס' שבת ע"ב. ד"ה כי אתא, מצדדין שם בתירוץ ראשון דלפי המסקנא עשה דלאחר הפרשה נמי מכפרא, כמו שמוכיח לקמן בסוגיא מר"ש, ומה שדחה הגמרא דיחוי בעלמא הוא:

[ד.] אבל אעשה דלאחר שחיטה וכו'. ואף שמביא שם בגמרא (ו) בסוף הסוגיא דיש אמוראים

לחמי תודה

דלכתחילה יש לו להקדים החטאת דכך הוא הסדר דתחילה ריצה הפרקליט ואח"כ נכנס הדורון. ויותר מזה תניא בחולין ה. מקבלין קרבנות מפורשעי ישראל וכו' ושם בע"ב מעם הארץ פרט למומר ר"ש בן יוסי אומר משום ר"ש אשר לא תעשינה בשגגה ואשם, השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו, אינו שב מידיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו, וכו' ואמר רב הונא מומר לאכול חלב והביא קרבן על הדם איכא בינייהו וכו' עיי"ש ובתוס' ד"ה מעם הארץ [וע"ע בתוס' ד"ה אינו שב מידיעתו, אמנם עיין בתוס' הרא"ש הוריות ב. ד"ה פרט למומר]. דלר"ש ולברייתא קמייתא אפילו במומר לאכול חלב במזיד יכול להביא קרבן על דם כיון דלגבי דם לא הוי זבח רשעים, [ולתוס' שם אפילו ת"ק דר"ש גם סובר כן בשאר מקומות]. וכן פסק הרמב"ם בפ"ג מהל' שגגות ה"ז. וכ"ש בשאר עשה.

(ד) לכאז' הרי ר"ש איירי בחטאת הבא עם עולה כגון יולדת ומצורע ונוזר, ומקורו בתו"כ גבי מצורע (פ' מצורע פרק ג' ה"ד) ושם ודאי אינו נקרא רשע, ולא עוד אלא אפילו שאר חטאות כיון שבאים על שוגג לא מקרי רשע, ועיין תוס' שם ד"ה ריצה ועיין לקמן.

(ה) אם חטא בחייבי כריתות אין מביא עמו עולה, דאין יחיד מביא חטאת ועולה, רק יולדת ומצורע ונוזר (וזב וזבה לאישתרויי בקדשים) ועיין תוס' שם ד"ה ריצה וצ"ע. ואם עבר גם על עשה הרי א"צ

זבח תודה

דמסתפקים אפילו בעשה דלאחר שחיטה, מסתברא דלא שבקינן פשיטותא דרבא משום ספיקייהו דהני. ועוד דרבא הוא בתרא, וגם מסתמא דגמרא מוכח דלא מסתפקי אלא בלאחר הפרשה ולא בלאחר שחיטה. ויש להסתפק אם נימא דמכפר אעשה דלאחר הפרשה כיון שעדיין לא נשחטה אם בעינן שהתשובה על החטא יהיה דוקא ג"כ קודם שחיטה, דאל"ה הוא בכלל זבח רשעים תועבה וכדלקמיה, או דילמא כיון דעשה תשובה קודם זריקת הדם דבזה תלוי עיקר הכפרה, לא מיקרי זבח רשעים. [נאבל הא לא מספקא לן אם נימא דלא מכפרא אעשה דלאחר הפרשה, כ"א דקודם הפרשה ואירע שהפריש ולא שב בתשובה מקודם כ"א אחר שהפריש, דבזה מסתברא דמועיל הכפרה, כיון ששב עכ"פ קודם שחיטה

לא מיקרי זבח רשעים]. ונראה שיש לפשוט זה מסוגית הגמ' דאיתא שם ת"ש וסמך ונרצה, וכי סמיכה מכפרת והלא אין כפרה אלא בדם, אלא ללמדך שכל העושה סמיכה שירי מצוה מעלה עליו הכתוב כאילו לא כיפר וכיפר, מאי כיפר ומאי לא כיפר, לאו כיפר עשה דקודם הפרשה ולא כיפר עשה דסמיכה דהו"ל עשה דלאחר הפרשה, ודחי שם רבא דסמיכה לא מקרי כ"א עשה דלאחר שחיטה, דכל זמן שלא נשחטה בעמוד וסמוך קאי ע"ש. והשתא ל"ל לרבא לומר כן, הא אפילו אם סמיכה מיקרי עשה דקודם שחיטה נמי א"א שיתכפר עליה שהרי בודאי לא שב קודם שחיטה, דאם היה שב היה סומך, דזהו תשובתו שיעשה מצות השם. אלא ודאי דתשובה לאחר שחיטה נמי מועיל כיון שהוא עדיין קודם כפרה:

לחמי תודה

להביא עולה שהרי החטאת מכפרת מקופיא גם אעשה כדאמרין בגמ' שם. ואם איירי שאמר גם הרי עלי עולה או שהיה כבר מחויב בעולה, מ"מ לא חשיב זבח רשעים תועבה משום שיש לו חטא אחר שלא נתכפר עדיין, וכ"ש לעיל.



פרק ב

עין משפט

א רמז"ס פ"ה
ממעשה הקרנות
ה"ו.

א. העולה קודש קדשים ו^בשחישתה בצפון, וקובול דמה בכ"ש
בצפון, וזריקתה הוא למטה ד מחוט הסיקרא ^ה [א^א] שתי מתנות

מצות ה'

א. משנה באיזהו מקומן (זמח"ס נג): ובגמ' שם
עולה מ"ט תני ליה קדשי קדשים משום דלא
כתיב בה קדשי קדשים, וברש"י אצטרך לאשמועינן
דאפ"ה קדשי קדשים היא [ליפסל ביוצא וכו' ומועלין
בו] דהא כולה לגבוה ואין לך קדשי קדשים כזה
ובקדשים קלים גופיהו מאי דאזיל מינייהו לגבוה
קדשי קדשים הוא וכו'. ב. שנאמר ושחט אותו
על ירך המזבח צפונה לפני ה'. ג. בזבחים מח:
דרשינן מושחט אותו, [ואותו מיותר לומר] אותו
בצפון ואין שוחט בצפון, אבל מקבל בצפון.
ד. היינו בחצי התחתון של המזבח, לפי שנאמר
בחטאת הכהן המחטא אותה, אותה דמה
למעלה [שנאמר בה על קרנות המזבח], ואין דמו
של אחר למעלה. [והיה אפשר ללמוד מדרכתיב
(בחטאת נשיא) אל יסוד מזבח העולה, ועצם
המקרא מיותר לומר דתחילת מתן דם עולה כנגד
היסוד. עיין תוס' שם נא: ד"ה תן]. ובת"כ כתב
על הפסוק וזרקו בני אהרן הכהנים את הדם על
המזבח, הדם על המזבח ואין הכהן על המזבח.

זבח תודה

[א]. [דמה טעון שתי מתנות שהן ארבע]
כמין גמא. נראה פשוט דהכא לא סגי
במה שיתן רחוק מן הזוית בתוך שיעור אמה,
ולא דמי להא דמקילינן בזה לענין קרנות
החטאת ^אאף אם נותן למטה מן הקרנות,
דהתם כיון דרשות קרנות תופסת עד ^אארבעה,
נחשב כל הארבע אמות שלמעלה מן החוט
בזוית המזבח שכנגד הקרן שלמעלה, כאלו הם
ג"כ קרן ממש. ובקרן פשוט דנחשב כל האמה
של הקרן לקרן, אף שאינו בחוד הזוית, דכולה
קרן מקרי כדפירש"י. משא"כ הכא למטה מן
החוט דהוא אינו בכלל קרן, אלא בשם מזבח
סתם, ומה דזורקין הכא במקום זה דוקא כדי
שעי"ז יתקיים מה שכתבה התורה סביב, בעינן
שיזרוק על חוד זוית ממש ויתפשט משני
הצדדים, דעי"ז יתקיים סביב.
עוד נלענ"ד לכאורה דאפילו ^אלשמאל אי
עביד ^אכרב שפיר דמי, אלא דס"ל
דלישנא דמתניתין שתי מתנות משמע יותר דדי
כמין גמא, ואף דאפשר לומר דכיון דכתבה
התורה וזרקו צריכינן לקיים בזריקה כל דהו, ואך שיהיה סביב, וא"כ אם מוסיף בזריקה דומה
דבר זה לגיתנין מתן אחת, דמוכח שם בסוגיא [דף פ'] דאם רוצה ליתן שתיים שהן ארבע,
דעובר על בל תוסיף, דיש לחלק בפשטות, דהתם מוסיף זריקה יתירה על רצון התורה, משא"כ
הכא דאינו זריקה יתירה, דהרי כתיב סביב, אלא דבכמין גמא נמי מתקיים סביב, ^אואפשר

לחמי תודה

- (א) היינו בחטאת דנותן ארבע מתנות על ד' קרנות המזבח, דיכול ליתן גם על זויות המזבח למעלה
מחוט הסיקרא, ואף אם אינו נותן בתוך הקרן, אלא משוך אמה אילך ואמה אילך כשר, כיון דהוא
כנגד הקרנות.
(ב) היינו ד' אמות שמתחת לקרן [ועם הקרן היינו ה'].
(ג) דאמר מתנה אחת כמין גאם,
(ד) דנותן וחוזר ונותן, בשני צידי הקרן.
(ה) ולכאורה נראה דאפילו אם יזרוק יותר מד' מתנות לא יעבור על בל תוסיף, כיון דלא הקפידה
תורה על מנין המתנות רק שיהא סביב.

שהן ארבע דהיינו שזורקן על הקרן ומזרחית צפונית ועל קרן מערבית דרומית שכנגדה באלכסון, [2] והדם מתפשט בכל פינה לשתי רוחות, ונמצא שאף שהוא נותן על המזבח [3] רק שתי מתנות, הם מקיפות כל הרוחות וכאלו היה נותן ארבע

זבח תודה

דאי עביד כרב שפיר טפי. ואפשר עוד דאפילו אם זרק [1] בד' זויות המזבח מכל צד ג"כ אינו עובר על כל תוסף, כיון דכתיב סביב, אלא דאם נתן שתי מתנות שהן ארבע ג"כ יוצא, שע"ז כתבה התורה וזרקו. ועכ"פ בענינו דלא נתן רק בשתי זויות ורק דנתן וחזר ונתן כרב, מסתברא בודאי [1] דאינו עובר על כל תוסף אפילו לשמואל. וכדמות ראייה לזה ממה דקרי לזריקה זו דעולה ושלמים במשנה [דף פ'] בשם ניתנין מתן ארבע, דאל"ה תקשי לשמואל אמאי קרי לה בשם ארבע, הו"ל לומר הניתנין במתן שנים שהן ארבע, שנתערבו בניתנין מתן אחת, אלא ודאי דעכ"פ לכו"ע [1] בדיעבד יוצא אי עשה כר' ישמעאל וכרב העומד בשיטתו: [ב]. [והנה מלישנא דכמין גמא משמע דלא סגי בשיזרוק על חוד הזוית בלחוד אלא [1] שיתפשט קצת אילך ואילך ויקויים בזה לישנא דקרא סביב] וכן פסקו רבוותא. היינו ברש"י ד"ה כמין גמא, וברמב"ם ב[פ"ה ממעה"ק] הלכה [ו']:

מצות ה'

[אלא יהא עומד בארץ. רבנו מיוחס שם]. ומכאן יש ללמוד גם שהזריקה היא למטה, כי אם למעלה הרי צריך לעלות על המזבח. וכ"כ המלבי"ם ע"י"ש. ה. שנאמר וזרקו את הדם על המזבח סביב, ונתניא בזבחים (ג): יכול יזרקנו זריקה אחת, ת"ל סביב, אי סביב יכול יקיפנו כחוט, ת"ל וזרקו. [ואין זריקה אלא מרחוק, ובחוט א"א להקיף, אלא באצבע ובנגיעה. רש"י]. הא כיצד שתי מתנות שהן ארבע. ו. מפרש בגמ' משום דעולה טעונה יסוד (מלאמינין שם נג). וכנ"ל באות ד', וקרן דרומית מזרחית לא היה לה יסוד, לכך נותן בשתי קרנות אלו שתי מתנות שהן ארבע, כדי שיגיע הדם לד' רוחות המזבח, לקיים מה שנאמר וזרקו וגו' על המזבח סביב. ז. כשמואל דאמר (שם נג): דנותן מתנה א' כמין גמא. משא"כ לרב שם נותן [בצד זה של הקרן] וחזר ונותן [בצד זה], ונמצא נותן ד' מתנות ב' לכל קרן. ומסיק כתנאי יכול יזרקנו זריקה אחת ת"ל סביב, אי סביב יכול יקיפנו כחוט ת"ל וזרקו, הא כיצד שתי מתנות שהן ארבע ר' ישמעאל אומר וכו'.

[ג]. וק"ל כשמואל. כן פסק הרמב"ם בפ"ה ממעשה קרבנות הלכה ו', וע"ש בכ"מ שנדחק ליישב דעת הרמב"ם אמאי לא פסק כרב, ולענ"ד נראה פשוט הטעם כמו שכתבנו [1]:

לחמי תודה

- (ו) באופן זה אין מועיל מה שזרק בקרן מזרחית דרומית כיון דאין לה יסוד. וצריך לזרוק כנגד היסוד, רק לעתיד לבוא שיהא למזבח יסוד בד' רוחותיו]. ונראה עוד דאפילו זרק גם באמצע קיר המזבח לא על הקרנות גם אינו עובר משום דנכלל בסביב.
- (ז) ונראה פשוט דאם נתן רק בצד א' של הקרן, שצריך לזרוק עוד פעם על צד השני כדי לקיים סביב. [ולכאורה מהני מה שזרק בצד השני וא"צ אז חודה דוקא].
- (ח) בדיעבד ודאי יוצא שהרי כבר יצא במתנה א' [הרי כיון דהגיע דם על המזבח כיפר כדתנן בזבחים פ"ד] ומהיכי תיתי פסול, רק ר"ל שקיים המצוה בשלימות, ולא עבר על כל תוסף.
- (ט) לכאורה אם זרק על חוד הזוית בהכרח הולך קצת אילך ואילך, ואפשר שבא לפוקי שלא יזרוק באופן שילך הדם לצד א' עד הזוית, אלא שילך לב' הצדדים.
- (י) היינו בליקוטי הלכות, וז"ל דכן מוכח סוגיית הש"ס בפ"ק (י): ובפרק דם חטאת (צד.), [והיינו דמק' שם דלימא חומרא בחטאת משאר קרבנות שכן טעונה ד' מתנות] [והנך רק שתים שהן ארבע], ומשני כרבי ישמעאל דאמר כל הדמים טעונין ד' מתנות, משמע דסתמא דגמ' לא ס"ל כן]. ונראה דגם

תורת קרבן עולה הקדשים קעא

מתנות, ^זוטעונה ^חהפשט ^טוניתוח ^יוכליל לאשים.
ב. המזבח ^{יא}טעון ^{יד}בעולה ובכל דמים הניתנים עליו שפיכת שיריים
אל היסוד.
ג. השירים צריכין לישפך על ^{יב}גבי היסוד ^{יג}ממש למטה העשוי
^{יד}כאצטבא, ולא יזרקם לקיר הזקוף כמשפט [תחילת מתן] עולה.

זבח תודה

[ד.] [העולה ק"ק וכו'] ודמה טעון שתי מתנות שהן ארבע. וגם טעון שפיכת שיריים ליסוד כמו בחטאת, ומה דלא נזכר במשנה בהדיא ^(טז)עיין בתוספות (זמח"ס נג: ד"ה העולה) במה שכתבו בשם הר"ר משה מפונטיז"א דעולה בזריקת כלי, וזמנין דלית ביה שיריים ע"ש, והשיגו עליו בתוספות דלכתחלה מצוה במתן שיריים. אכן ^(טז)ברש"י (ל"ז ע"ה) ד"ה מנין, ובמעילה (דף מ"ט ע"ג) ד"ה להכי, משמע דס"ל כהר"ר משה:
[ה.] דשיריים צריכין אצטבא. וכן מוכח ג"כ דעת הרמב"ם ^(טז)דפסק בפ"ב מפסוה"מ הלכה י"א כר' יוחנן ^(טז)דעדיין היא מחלוקת.

מצות ה'

ה. שנאמר והפשיט את העולה. **ז.** שנאמר ונתח אותה לנתחיה. **י.** שיקטיר כולה לאשים שנאמר וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים וגו' על העצים אשר על האש אשר על המזבח.
יא. בזבחים נא. ת"ר וכו' אל יסוד מזבח העולה [האמור בשפיכת שירים של חטאת נשיא (ויקרא ד') ומזבח העולה לכאן מיותר שהרי לא היה יסוד כי אם למזבח החיצון] תן יסוד למזבח של עולה. וברש"י תן תורת שפיכת שירים יסוד להלכות מזבחה של עולה שיהא המזבח טעון בעולה ובכל דמים הניתנים עליו שפיכת שיריים אל היסוד, אם נשאר בכלי כלום כשזרק ממנו שתי זריקות לשתי קרנות ישפכנו ליסוד. **יב.** דהיינו שיתן על גג היסוד ולא על קיר היסוד (דהיינו אמה התחתונה הסמוכה לארץ) כמבואר בזבחים נב. מדכתיב (בשירי חטאת הפנימית) אל יסוד מזבח העולה, [יסוד שהוא דומה למזבח דהיינו גג יסוד, רש"י] וכמבואר בתוס' שם ד"ה גג יסוד. **יג.** שלא יתן על קיר

לחמי תודה

ממתני' ריש פ"ד דתמיד משמע יותר כשמואל עיין יומא יד: , וכן משמע (יותר) הלשון של ב' מתנות שהן ארבע, עיין תו"כ ויקרא פרשתא ד' ה"ט.
(יא) וע"ע ראב"ד ריש פ"ד דתמיד. דמדקדק למה במשנה דתמיד כן מוזכר שפיכת שירים ע"ש. ולכאור' היה אפשר דבסתם עולה וכו' לא היה נשאר שיריים כיון דהיה יוצא כל הדם בזריקה, ורק בתמיד שהיו מביאים כבשים גדולים מאוד כמו שכתבו תוס' במנחות פז. ד"ה שגובהן רחבים, ובבראשית רבה אמר דכבשים של תמיד דהיו כ"כ גבוהים שאוכלים ע"ג ארזים וכשהיו מרכיבים אותן על הגמלים רגלי הכבשים נגררין לארץ. ע"כ. וא"כ היה דמם מרובה מאוד ולא היה יוצא כל הדם בשתי זריקות, ותמיד נשאר שיריים לשפיכה.
(יב) והיינו דלרש"י ורבינו משה ס"ל דאין דין להשאיר שיריים, רק אם נשאר שופכים אותם ליסוד [ולכך לא קתני במתני' בשאר הזבחים שפיכת שיריים שלא נשאר שיריים, שכל הדם יוצא ע"י הזריקה. משא"כ לתוס' שצריך להשאיר שיריים א"א לישב כן, אלא כדכתבו בתוס' שם דתני באלו וה"ה להני וע"ע ראב"ד תמיד שם שמאריך בכל זה, ונראה לו עיקר כמו הר"ר משה ע"ש].
(יג) וכ"כ בפ"ה ממעה"ק ה"ו וז"ל ושירי הדם נשפכין על גג יסוד הדרומי.
(יד) דתנן בזבחים ע"ט: [דמים] הניתנין למטה [מחוט הסיקרא כגון עולה ושאר זבחים] שנתערבו בניתנין למעלה [דם חטאת שניתן על קרנות המזבח למעלה] ר"א אומר יתן למעלה ורואה אני את התחתונים למעלה כאילו הן מים ויחזור ויתן למטה, וחכמים אומרים ישפך לאמה, [דלית להו רואין ואין משנין

זבח תודה

א"כ ממילא מוכח דסבר ג"כ דשיריים צריכין איצטבא דוקא. ואין חילוק לענין זה בין שיריים החיצונים שנשפכין על יסוד דרומי, ובין שיריים הפנימים שנשפכין על יסוד מערבי:

מצות ה'

המזבח וישפך ממנו ליסוד כדגרסינן בפרק כל הזבחים שנתערבו (זנחיס פא). דאמר רב יוסף משמיה דרב יהודה שירים צריכין איצטבא, וכן ס"ל לרבי יוחנן ואיתימא ר' אלעזר והלכתא כוותיהו נגר ר"ל דס"ל דיכול לשפוך השירים על קיר המזבח

שלמעלה מן היסוד. לשון רבנו בליקוטי הלכות. ועיין זבחים נב. ותוס' שם נא:.

לחמי תודה

בתחוננים בשביל להכשיר העליונים. רש"י. ושם פא. קאמר אביי לא שנו אלא [שנתערבו] תחילת חטאת ועולה, אבל סוף חטאת ועולה [שנתערב לאחר שנתן את דם החטאת למעלה ונשאר השיריים הטעונים יסוד] דברי הכל מקום עולה מקום שיריים, [היינו קיר המזבח שזורקים עליו דם עולה כשר לשיירי חטאת, ויזרקם שם ומאליהן שותתין ליסוד, ואין כאן שינוי מקום]. א"ל רב יוסף הכי אמר רב יהודה שיריים צריכין איצטבא, [שישפכם ע"ג היסוד ממש העשוי כאיצטבא, ולא יזרקם לקיר הזקוף כמשפט עולה, רש"י]. והלכך בסוף חטאת ועולה גם פליגי רבנן אר"א וסברי ישפך לאמה כיון דאין מקום דמם שוה. ופליגי בזה שם ר"י ואיתימא רבי אלעזר עם ר"ל, דלר"ל מקום עולה מקום שיריים ולרבי יוחנן וכו' עדיין היא מחלוקת משום דס"ל שיריים צריכין איצטבא.



תורת קרבן עולה הקדשים קעג

פרק ג

עין משפט

א וצ"מ פ"ו ממע"ק ה"ה-י"ט.
 ב פ"ט מהל' זילת מקדש ה"ו.
 ג פ"ג מפסוקי"מ ה"ד.
 ד ע"ש בהלכה ז'.

א. סדר הפשט וניתוח [והדחת הקרב והכרעיים והולכת האברים] ונתבאר לעיל בהלכות קרבן תמיד. ונתבאר שם ^ב שהפשט וניתוח בין של צבור בין של יחיד כשר בזה. אמנם הולכת אברים לכבש ולמזבח צריך כהן דוקא שנאמר ^א והקריב הכהן את הבל וגו' המזבחה.

ב. כשמנתח אברי העולה מוליכין את כל הנתחים בלכבש ומולחין אותן גשם. ואחר כך מעלין כל האברים לראש המזבח, דומסיר גיד הנשה בראש המזבח, ומשליכו על הגבי הרשן שבאמצע המזבח. וזורק כל האברים על האש שנאמר והבשר והדם, כשם שהדם בוריקה כך כל הבשר בוריקה. ואחר שזורקן חוזר וועורך אותן על האש, שנאמר וערך הכהן אותם. [והאברים שצליין ואח"כ העלין למזבח אין בהם משום ריח ניהוח]. (רמב"ם פ"ו ממע"ק ה"ד).

ג. עולה שעלתה חיה לראש המזבח יא תרד. ^ז יבשחמה בראש המזבח

מצות ה'

אומר היה ר"ש בן יוחי אויר יש בין הכבש למזבח וכו' כבר נאמר ועשית עולותיך הבשר והדם, מה דם בוריקה אף בשר בוריקה. [ושם רב פפא אמר כי דם מה דם אויר קרקע מפסיקו אף בשר אויר קרקע מפסיקו. ועיין תוס' שם ופז: ד"ה אויר בשם רבינו חיים כהן]. ז. (צדנסיס פ"ו ל"ה) ונראה דדוקא באברי עולה, אבל לא באימורי כל הקרבנות, כדאיתא בקרא ועשית עולותיך הבשר והדם. וכן הוא ברמב"ם פ"ב מביהב"ח ואויר מעט היה מפסיק בין הכבש למזבח כדי ליתן 'האברים' בוריקה. ח. בתו"כ (ויקרא פקד ד' ה"ג) יכול יהא זורק ורובג ת"ל וערך הכהן אותם, הא כיצד זורק ועורך. ועיין מהר"י קורקוס שם. וע"ע מנחת חינוך מ' קמ"ז אות כא. מ. דכתיב ריח ניהוח לה' ואמרינן בזבחים (מו:): אמר ר' יהודה אמר רב אברים שצלאן והעלין אין בהן משום ריח. י. משנה בזבחים פד. עולה שעלתה חיה לראש המזבח תרד, שחמה בראש המזבח יפשיט וינתחה במקומה. ובגמ' (שם פה.) דאיירי בכשרה וקמ"ל דיש הפשט וניתוח בראש המזבח. יא. שאין המזבח מקדש חיין. לפי שעדיין אינה ראויה. רמב"ם פ"ג מפסוקי"מ ה"ד. יב. וכתב הרמב"ם (שם ה"ג) וכן זבחים שחוטמים

בזבחים ד. ויומא כז. (ושאל מקומות) והקריב הכהן את הכל והקמיר המזבחה, ואמר מר זו הולכת אברים לכבש. ב. בתו"כ (ויקרא פ"ו ה"ה) והקריב הכהן את הכל, לכבש. ג. כדתניא (מנחות לא:): בג' מקומות המלח נתונה וכו' על גבי הכבש ששם מולחין את האברים. ואפשר דילפינן זה מדכתיב "ואל המזבח" לא יעלו, ומרבה מיניה (צמו"כ פרשתא יז ה"ט, וצמנחמ לא). כבש כמזבח, וסמך ליה וכל קרבן מנחתך במלח תמלח, (ולכאורה מה הסמיכות לכאן ובפרט שכתב בו"ו מוסיף) לומר שתמלחיהו בכבש או במזבח. ולכך האברים וכו' היו מולחים בכבש [כיון שהיה צריך לחזור ולזורקן מהכבש למזבח, ועיין תוס' שם ד"ה והקטרת], והמנחות וקטורת וכו' היו מולחין בראש המזבח. ד. בחולין ז: אמר רב הונא גיד הנשה של עולה חולצו לתפוח, ותניא כותיה, [ותניא שם מעלהו], ומפרש שם מעלהו עם הירך כמות שהיא שלמה ואח"כ חולצו לגיד בראש המזבח, שגנאי הוא להביא ירך מופרעת למזבח משום הקריבהו נא לפחתך. רש"י. ה. היינו תפוח, שהיה הרשן שם צבור כעין תפוח, וכשהוא רבה מוציאין אותו חוץ למחנה. ו. כשעומד בראש הכבש, כדאיתא בזבחים (סג):

יג לא יורידה, אלא יפשיט וינתחה [כ] במקומה, יד רק הקרביים צריך להוציאן ולהורידן למטה ולהדריחן מפרש שלהן ולחזור ולהעלותן ע"ג המזבח. ד. עולה פסולה טו אינה צריכה הפשט וניתוח [כ] אלא טז שורפה בעורה.

זבח תורה

מצות ה'

שעלו לגבי המזבח מפשיט ומנתח במקומן, ומוריד הקרבים ומדריחן במים וחוזר ומעלה אותן, ומוריד את העור ואת הבשר ונותנו לבעלים, וחוזר ומקטיר את השאר [היינו האימורים]. והטעם שצריך להורידו ולהדריחו קודם הסרת האימורים מפרש בירושלמי פסחים פ"ו ה"א (והנילו מה"ר קורקוס פ"א מה"ל קרנן פסח ה"ד) משום כל פעל ה' למעניהו, שלא יטול אימורין מזבח מנוול, דהיינו הקרביים בפרש שלהם]. יג. להרמב"ם (שס ה"ג-ג) היינו בדוקא דאין להורידן משום דכבר עלה למזבח וקדשו המזבח. ולרש"י שם היינו שא"צ להורידה משום דיש הפשט בראש המזבח. יד. בובחים פה. כיצד עושה מוריד את הקרביים למטה וכו'.

מז. בובחים שם ונתח אותה, אמר רחמנא, כשרה ולא פסולה. וכ"ה בתו"כ (פרק ה' ה"ז).

מז. בבית הדשן שבעורה. ואם עלתה ע"ג המזבח [לא תרד אלא] קרבה כמות שהיא. תו"כ שם. (ומשמע שא"צ גם הרחת קרבים), ועי' זב"ת.

שלהן, משא"כ הכא דהקרביים מכוסין הן בתוך הבהמה אין גנאי בדבר.

לחמי תורה

(א) לאו דוקא [אלא ר"ל כיון שעלתה לאחר שחיטה] שהרי כתב הרמב"ם שם או ששחטה למטה והעלה לראש המזבח וכו'.

(ב) ומפרש שם הרמב"ם (ה"ג) וד"ל ומפני מה לא יוריד הכל, אלא יפשיט וינתח בראש המזבח, שכל הראוי לאשים אם עלה לראש המזבח לא ירד שנאמר כל הנוגע במזבח יקדש, וכו'.

(ג) וגם דרואים בגמ' מתחילה דהפשטות במתני' (זבחים פד). שחטה בראש המזבח יפשיט וינתחה במקומה. דאיירי בכשרה, וכדמייתי אביי ראיה מזה לעולא [דאימורי קדשים קלים שהעלן לפני זריקה לא ירדו, וכדפסק הרמב"ם בפ"ג מפסוה"מ הי"ג], [אלא דאם מוקי רישא בפסולה ר"ל סיפא גם בכה"ג ובוזה משני דאפילו אם רישא בפסולה סיפא בכשירה ועיין תוס' שם (ד"ה ומאי) בשם ר' חיים דאם עלתה בראש המזבח לכו"ע יפשיטנה שם, וכל הפלוגתא אם יש הפשט בראש המזבח הוא אם מותר להעלותה לכתחילה ולהפשיטה שם].

(ד) היינו כששחטה ע"ג המזבח, [וה"ה כשהעלה אותה אחר שחיטה] דכיון דעלה לא ירד. ואם לא עלה שורפה שלמה על בית הדשן גדול שבעורה ששם שורפים כל פסולי קדשי קדשים וכו' (כדאיתא בזבחים קד).

(ה) וכ"מ בתו"כ (ויקרא פרק ה' ה"ז) (יכול אף הפסולה תהיה טעונה הפשט ונתוח, ת"ל אותו כשרה ולא פסולה). ופסולה שעלתה בראש המזבח קרבה כמות שהיא. ע"כ. ומשמע כמו שהיא שלמה שאינו מוציא הקרבים.

פרק ד

הלכות עצמות העולה, ואברים שפקעו מהמזבח

עין משפט
 א פ"ו ממעשה
 הקרבנות הל'
 ג.

א. הצמר שבראשי כבשים של עולה וכן שער שבזקן תישיש בזה עצמות והגידים והקרנים והטלפים בזמן שהן מחוברין עם הבשר יעלו, [א] פירשו לא יעלו ואפילו אם עלו ג ירדו. ויש מרבוותא דסברי דאם עלו דלא ירדו, וגם ס"ל דאם פירשו ועודם על גבי המזבח דיעלם לכתחילה.

מצות ה'

א. משנה בפרק המזבח מקדש (זמ"ס פ"ג:) ואלו אם עלו וכו' הצמר שבראשי כבשים ושער שבזקן תישים והעצמות והגידים והקרנים והטלפים בזמן שהם מחוברים יעלו שנאמר והקטיר הכהן את הכל, פירשו לא יעלו שנאמר ועשית עולתך הבשר והדם. ב. נראה דדוקא עצמות שאין בהם מוח אבל עצמות שיש בהן כוית מוח כיון שמוח הוא כבשר לכל דבריו, הוה ליה מחוברין ויעלו משום והקטיר הכהן את הכל. ומועלין בהן. ג. בגמ' שם ת"ר והקטיר הכהן את הכל המזבחה, לרבות העצמות וכו' יכול אפילו פירשו ת"ל ועשית עולתך הבשר והדם, אי בשר ודם יכול יחלוץ גידין ועצמות ויעלה בשר לגבי מזבח ת"ל והקטיר הכהן את הכל, הא כיצד מחוברין יעלו, פירשו אפילו הן בראש המזבח ירדו. מאן תנא דשמעת ליה דאמר פירשו ירדו, רבי היא דתניא והקטיר הכהן את הכל המזבחה לרבות העצמות והגידים והקרנים והטלפים אפילו פירשו, ואלא מה

זבח תודה

[א]. רבי אומר וכו' פירשו אפילו בראש המזבח ירדו] והלכה כרבי וכו'. כן הוא דעת הרמב"ם בפ"ג מפסוקי"מ הט"ז. ונראה שהוא מפרש כפרש"י דלדעת המשנה אף אם עלו ירדו כרבי. ולהכי פסיק כוותיה ולא כת"ק, דסתם מתני' ומחלוקת בברייתא, הלכה כסתם מתני'. והא דקתני לא יעלו, דמשמע מיניה הא אם עלו לא ירדו, (א) אגב רישא תני לה דקתני מחוברין יעלו, משום הכי תני בסיפא גבי פירשו בהיפוך דלא יעלו. אמנם דעת התוס' בד"ה מאן, דהמשנה ס"ל דוקא כת"ק ולא כרבי, [דלדידיה אם עלו ירדו, ולישנא דמתניתין משמע דדוקא לכתחילה לא יעלם ע"ג המזבח כשפירשו אבל אם עלו לא ירדו]. ומה דהת"ק מתיר לכתחילה כשפרשו, מיירי כשפרשו בעודם ע"ג המזבח, ולהכי מתיר לכתחילה להעלותם ע"ג המערכה. ובמאורות להגר"א

אני מקיים ועשית עולותיך הבשר והדם לומר לך עיכולי עולה אתה מחזיר ואי אתה מחזיר עיכולי גידין ועצמות, רבי אומר וכו' הא כיצד מחוברין יעלו פירשו אפילו בראש המזבח ירדו. ופירש רש"י מאן שמעת ליה וכו', ומתניתין אליביה אתיא. נמצא דסובר דסתמא דמתני' הוא כותיה דרבי דפירשו אפילו בראשו של מזבח ירדו, וכן פסק הרמב"ם בפ"ג מפסולי המוקדשין הט"ז, וכן הביא בש"מ (שם פו. א) ב"ש רבנו פריץ שכתב בשם מורו [וכתב שם וא"ת אמאי לא קאמר [במתני'] ירדו וי"ל דאגב דקאמר מחוברין יעלו קאמר נמי פירשו לא יעלו, אבל ה"ה אם עלו ירדו]. ד. תוס' שם ד"ה מאן שמעת ליה, ור"י פ' דמתני' רבנן דוקא היא, דמדקתני [במתני'] לא יעלו, משמע דאם עלו לא ירדו, והא דאמרי רבנן [בברייתא] לרבות העצמות וכו' ואפילו פירשו, היינו פירשו ועודם על גבי המזבח. ונמצא לפי זה דסתמא דמתני' כרבנן, וס"ל דאם פירשו והם על המזבח לא ירדו, אבל אם הם למטה אין מעלין לכתחילה.

לחמי תודה

(א) וכ"כ בש"מ שם (זבחים פו.) בסוף אות א' בשם מהר"פ.

ב. (עצמות קדשי קדשים הנאכלין כגון חמאת ואשם שפירשו מהבשר לפני זריקה המועלין בהן עד שעת זריקה, שהזריקה מתירתן וליהנות מהן כמו שמתיר הבשר, ונותר לא שייך בזה דלאו בר אכילה הוא). ואם פירשו לאחר זריקה ז' אין

זבח תודה

מצות ה'

מסכים לדעת התוס', וזהו דעת היש מרבנותא שכתבתי בפנים.

אמנם רש"י והרמב"ם לא ניחא להו פירושם דמפשטיות המשנה דמסיים לא יעלו שנאמר ועשית עולותיך הבשר והדם, מוכח דלא ס"ל כת"ק דברייתא, אלא כרבי, דלת"ק דרבי האי קרא קאי לעיכולי עולה וכו'. וגם

קשה לדידהו מנ"ל להך ברייתא למעט עיכולי גידים ועצמות דלא יחזיר, אחרי דצריך האי קרא לאם פירשו דלא יעלו⁽²⁾. וגם קשה לי לדעת התוס' הא סוגיא דלעיל דקאמר ר"ח מסורא מתני אסיפא העצמות והגידין וכו', בזמן שהם מחוברין יעלו וכו' פירשו לא יעלו וכו' אמר עולא לא שנו אלא שלא משלה בהן האור אבל משלה בהן האור יעלו, מאן דמתני אסיפא כ"ש ארישא, ומאן דמתני ארישא אבל אסיפא לאו בני הקטרה נינהו, ועיין ברש"י שם ד"ה פירשו, דמפרש כפשטיה דאף אם עלו ירדו, וע"ז קאמר עולא לא שנו אלא משלה בהן האור וכו', וע"כ מסיים הגמרא ע"ז אבל אסיפא לאו בני הקטרה נינהו, ר"ל דכיון שבשעה שהעלן ע"ג המזבח כבר פירש העצמות מן הבשר ואינן בכלל הקטרה⁽³⁾, הלכך מסתברא דלא מהני משלה בהן האור לקדשינהו. אבל לדעת התוס' ע"כ צריך לפרש המשנה דפרשו לא יעלו, בשני אנפי, אחד שהיו האברים למטה על הארץ ופרשו⁽¹⁾ שם העצמות מן הבשר [וע"ז⁽⁴⁾ לא שייך האי מימרא דעולא]. ואחד שהיו האברים למעלה והורידן על הארץ ושם פירשו, וזה רמזו התוס' בדבריהם במה שכתבו בד"ה מאן וה"ה דממעטי אם ירדו למטה ופירשו, וע"ז קאמר עולא דאם בעת שהיו האברין למעלה שם משלה בהן האור בהעצמות ואח"כ הוריד האברים למטה ושם פירש העצמות מהן יעלו, וע"ז מסיים הגמרא דמאן דמתני ארישא ס"ל דבסיפא לאו בני הקטרה נינהו. וקשה דהא אדרבה זה עדיפא יותר מדרישא ועכ"פ לא גריעא מינייהו דהא מתחילה עיילינהו בהכשר ע"ג המזבח, דהא מחוברין היו מחוייב להעלותן וכדכתיב והקטיר הכהן את הכל המזבחה, ואמאי קרי להו דלאו בני הקטרה נינהו, וגם עיקר לישנא דגמ' דקאמר דלאו בני הקטרה נינהו משמע דאפילו אם עלו ירדו, דאי ס"ד דאם עלו לא ירדו לא שייך כ"כ למקרינהו לאו בני הקטרה.

לחמי תודה

(ב) בש"מ שם הק' כן ותי' וז"ל י"ל דתרתני ש"מ דיש לנו להשות מעוכלין בראשו של מזבח כמו צמר שבראשי כבשים למטה [כלומר קודם שעלו].

(ג) לכאורה הרי לרש"י ה"ה כשפירשו ע"ג המזבח (ואפילו מע"ג המערכה אם לא משלה בהן עדיין האור). והרי שם כבר היו בכלל הקטרה כשהעלן יחד, אלא ע"כ כיון דעכשיו הם בפנ"ע ובמצב כזה אינן בכלל הקטרה, [א"כ אפשר לתוס' גם לומר כן].

(ד) דאם פרשו למעלה יקטיר.

(ה) לא ידעתי למה לא שייך שאם פרשו למטה ועלו ע"ג המזבח דלא ירדו, ונעשו לחמו של מזבח, ואח"כ ירדו דיעלו לעולא, (וכמו אליבא רש"י). רק זה היה כן אפשר להק' כיון דבמעלה (ולא נתעכל) שייך גם דין זה בירד ופירש, א"כ היה יכול לומר מימרא דעולא אסיפא בכה"ג.

תורת קרבן עולה הקדשים קעז

מועלין מהן. וכן) י'עצמות העולה^ח שפירשו לפני זריקה^ז מועלין^ז עין משפט
 בהן עד שעת זריקה, אבל לא אח"כ, שהזריקה מתרת אותן ליהנות
 בהן (דהיינו לעשות מהן כליס), כיון שבעת הזריקה כבר לא היו
 עומדין להקטרה מפני שפירשו מהבשר. ו'אבל אם היו מחוברין
 להבשר בשעת זריקה ופירשו אח"כ י'מועלין בהן לעולם.
 ג. י'א'עצמות וגידים י'שפקעו מעל גבי המזבח לארץ^ז לא יחזירם. ו'וי"א דה"ה

מצות ה' **זבח תודה**
 ח. בגמ' שם (פו.) אמר רבה לא שנו אלא שפירשו
 לאחר זריקה, אבל פירשו קודם זריקה אתאי זריקה
 ושריתנהו אפילו למעבד מיניהו קתא דסכניי. סבר
 לה כי הא דאמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל
 נאמר לו יהיה בעולה ונאמר לו יהיה באשם, מה
 אשם עצמותיו מותרין אף עולה עצמותיו מותרין.
 [וברש"י מה אשם עצמותיו מותרין שהרי אף בשרו
 מותר ואי משום נותר דבשריפה, לא שייך נותר
 אלא במידי דבר אכילה כדכתיב והנותר מבשר
 הזבח וגו']. ועיין רש"י מנחות פג. (ד"ה מה אשם)
 דדוקא בעצמות שאין בהם מוח. מ. שם מתיב
 רב אדא בר אבהו [על דברי רבה] עצמות קדשים
 לפני זריקה מועלין בהן לאחר זריקה אין מועלין
 בהן, ושל עולה מועלין בהן לעולם. [ומשני] אימא
 ושל עולה פירשו לפני זריקה מועלין בהן [עד שעת
 זריקה. (כ"ה גיר' ש"מ ו"ק). וגיר' ברכת הזבח אין
 מועלין בהן אחר זריקה], פירשו אחר זריקה מועלין
 בהן לעולם. י. ואינו דומה לעצמות אשם שניתר
 עם הבשר, משא"כ עולה כיון דבשעת זריקה היה מחובר והיה דינו ליקרב עם הבשר, לא התירתו הזריקה.
 חק נתן וטהרת הקודש. יא. מתני' שם וכולן שפקעו מעל גבי המזבח לא יחזיר. ופרש"י שפקעו מעל

לחמי תודה
 (ו) דהא דתניא (זבחים פו.) ושל עולה מועלין בהן לעולם, מתרין הגמ' אימא ושל עולה פירש לפני
 זריקה מועלין [עד זריקה] ואחר זריקה אין מועלין. [וגירסת הכ"מ היה אימא ושל עולה פירשו לפני
 זריקה מועלין מועלין בהן לאחר זריקה מועלין בהן לעולם. עיי"ש].
 (ז) עיין פנים מאירות שם.
 (ח) דתניא עצמות קדשים לפני זריקה מועלין בהן לאחר זריקה אין מועלין בהן, ושל עולה מועלין
 בהן לעולם, ומק' מיניה לרבה [דאמר פירשו קודם זריקה הזריקה מתירתם לגמרי], ומשני אימא ושל
 עולה פירשו לפני זריקה מועלין בהן עד שעת זריקה, לאחר זריקה מועלין בהן לעולם. אבל לרבי
 אלעזר צ"ל דקאי אלפני זריקה דוקא [דאז ס"ל דמועלין לעולם] ולא אסיפא דסליק מיניה. [וליש ספרים
 שגורסין שמביא התוס' שלר"א לפני זריקה גם מועלין רק עד שעת זריקה, ופליג רק לאחר זריקה
 שלא נהנין ולא מועלין, הוי ודאי דלא כמתני'].
 (ט) דשם (זבחים פו.) בד"ה עיכולי עולה אתה מחזיר וכו'. הק' למה צריך (לעיל פג:) לרבווי פוקעין

עין משפט
ס סס ה"ג.

[ד] אותם פסולים דעלו דתנן בהם דלא ירדו, אם משלה בהם האור כ"כ עד יבשנתעכלו קצת ופקעו מעל גבי המזבח לארץ לא יחזירום. ד. ה יב אברים כשרים שפקעו מעל המזבח אם יש בהן עדיין ממש

זבח תודה

יחזיר למערכה אפילו עודם ע"ג המזבח. וקשה דבמעילה דף ט' ע"ב מדייק הגמ' מדתנן שפקעו מע"ג המזבח [לא יחזיר], הא ע"ג המזבח יחזיר, ועיין בתוס' שם ד"ה וכולן, דהמשנה קאי לענין גידים ועצמות שהעלן מחוברין ופקעו דלא יחזיר, ומינה דע"ג המזבח יחזיר. ואפשר לדחוק בדברי התוספות דהשתא דגילתה התורה דעיכולי עולה אתה מחזיר אפילו כשנפלו לארץ, (אמרין דמיעוטא לגידים ועצמות נמי דוקא באופן זה כשנפלו למטה לארץ ולא כשפקעו ועודם ע"ג המזבח. ודע דהא דאמר עיכולי עולה אתה מחזיר, היינו כשיש בהן ממש, דאל"ה אפילו קודם חצות לא יחזיר כדלקמיה בגמרא, וכ"כ בש"מ (פ). בהשמטה (א"ט) ע"ש. [ד]. וכולן שפקעו מע"ג המזבח לא יחזיר. עיין ברש"י שפירש דקאי המשנה גם

מצות ה'

המזבח, לארץ. לא יחזיר, אין צריך להחזיר. [משום שנאמר ועשית עולתך הבשר והדם, ולא גידים ועצמות, כדאיתא שם פה: פו]. יב. רש"י במתני' שם וכולן, בין הנך פסולין שעלו דתנן בהן לא ירדו, בין עצמות וגידים שהעלן מחובר ואכלתן האש. ועיין תוס' שם שכתבו דלפירושו הא דאמר עולא (סס פה:)) דבמשלה בהן האור יעלו, היינו כשלא נתעכלו עדיין. והרמב"ם לענין עצמות וגידים העתיק בפירוש (נפ"ו ממע"ס ק"ג) דאם פקעו לא יחזיר, ולענין פסולין כתב (נפ"ט מפסולי המוקדשין ה"ג) ואם משלה בהן האור אע"פ שירדו יעלו שנייה וישלים הקמרתן, אבל לא הזכיר פוקעין, [ויש לעיין בזה]. ולכא' פוקעין הרי איירי שכבר נתעכלו קצת וכדמוקי לה בגמ' בשירי, וא"כ אפשר דזה כבר נחשב שהושלם הקמרתו. וצל"ע בזה ועיין זב"ת ולח"ת, וע"ע קרן אורה ועוד אחרונים המובאים בס' המפתח שם. יג. במתני'

לחמי תודה

[אברי עולה שפקעו מהמזבח] מהיא "העולה" [על מוקדה], תיפוק ליה מהכא מדמעטינן לת"ק עיכולי גידין ועצמות [מועשית עולתך הבשר והדם], מוכח דעיכולי אברים כן מעלים. ותירצו דמהכא לא ידעי אלא בעודם על המזבח, אבל למטה לא, [ולכך צריך קרא דלעיל ללמוד שאפילו כשפקעו מעל המזבח]. ולתירוץ זה קאמר רבינו דמשמע דכמו שאם היה רק קרא דועשית עולתך הבשר והדם, הוה ממעטינן דעיכולי עולה מחזירים רק כשעודן על המזבח, ולא עיכולי גידין ועצמות, אפילו כשעודן על המזבח, ה"נ השתא דיש לנו עוד קרא שאפילו פקעו האברים מהמזבח מחזירין אותן, אבל לגבי גידים ועצמות מסתמא נשאר שאפילו כשעודן על המזבח אין מחזירים. ועוד תירצו אי נמי כי היכי דלא נפקי ליה מאשר תאכל האש, משום דאיצטריך למעוטי עיכולי קטורת, ה"נ מקרא דהכא כיון דאיצטריך למעוטי עיכולי גידים ועצמות, ולית ליה מאי דקאמר לעיל לאו ממילא שמעינן ליה. [ועיין מש"כ בזה תוס' לעיל פג: ד"ה ההוא]. [ועיין מש"כ בזה תוס' לעיל פג: ד"ה ההוא]. ולכאורה לתירוץ זה לא משמע מידי, דהרי אפשר דקרא זה ממעט עיכולי גידים דוקא כשפקעו מהמזבח, וקרא דלעיל מרבה עיכולי אברים שפקעו. אמנם בתוס' לעיל ד"ה מאן, כתבו בהדיא דאפילו בעודם ע"ג המזבח ממעט עיכולי גידים, (והיינו לפי הר"י שם).

(י) לכאורה אפשר לומר כן דוקא לתוס' בד"ה עיכולי, אבל למ"ש בד"ה מאן, לפי הר"י והא דאמרי רבנן והקטיר לרבות העצמות כו' אפילו פירשו היינו פירשו ועודם על המזבח, והא דלא מוקי מיעוטא דועשית עולתך הבשר והדם בירדו למטה, משום דניחא ליה למינקט רבותא דאפילו בעודם ע"ג המזבח ממעט עיכולי גידים, וכו' ע"ש, א"א לומר כן. ואפשר דתוס' שם קיימי בשיטת רש"י כאן. אמנם צ"ע איך יפרש ר"י הך מתני' דכולן שפקעו. ומצאתי שהק' כן החק נתן על תוס' שם [ד"ה מאן] וכתב

זבח תורה

וכתירין הראשון של התוספות. הרי (א) דלא רצה לבאר דהאי יעלו דעולא היינו רשות. אלא יעלו דעולא היינו דמחוייב להעלות, והאי לא יחזיר היינו (א) דאסור להחזיר. וכתב המל"מ (נפ"ג מפסוקי"מ ה"ט-י נספ"ד) דלא נצרכו לחילוקים אלו אלא אליבא דרש"י דפ"י דוכלן דמתני' קאי אפסולין, אבל לדברי הרמב"ם האי וכולן דמתני' לא קאי אלא אעצמות וגידים וכמבואר בדבריו פ"ו ממעה"ק, ולענין פסולין קיי"ל כעולא עיי"ש ופשוט. [ולולא שאין כדאי להכריע היה נ"ל דהעיקר הוא כדעת הרמב"ם בזה דהא עיקר דינא דמתני' דפוקעין אין מחזירין אותן, נלמד מקרא דועשית עולותיך הבשר והדם, דבא ללמדנו דעיכולי עולה אתה מחזיר ואי אתה מחזיר עיכולי גידים ועצמות, וכדאמרין בסוגיין, ומנין לנו לכל הפסולין שדינם שאם עלו לא ירדו, שהדין בהו ג"כ דאם פקעו מעל המזבח (א) שא"צ להחזיר. ועוד והוא העיקר דהא אמרינן לעיל דף מ"ג דהפיגול והנותר והטמא שמשלה בהן האור פקע איסורן מהן, וא"כ

אפסולין שעלו דתנן בהן דלא ירדו. והנה לעיל אמרינן משמיה דעולא דכל הפסולין (אותן דתנן בהן אם עלו לא ירדו) שעלו ומשלה בהן האור, אפילו אם ירדו יעלו, ותירצו התוספות דמימרא דעולא מיירי שמשלה בהן האור פורתא ולא נעשית מצותן, אבל נתעכלו קצת לא יעלו. עוד חילקו דהאי דעולא מיירי כשהוריד בידים, אבל אם פקעו מעצמן מע"ג המזבח לארץ לא יעלו. עוד כתבו דאפשר דיעלו דנקט עולא היינו אם ירצה להעלותן, אבל אין חובה להעלותן, והא דנקט הכא לא יחזיר היינו דא"צ להחזיר ודייקו תירוצי זה מרש"י. [ולענ"ד לולא דבריהם הייתי אומר דדברי רש"י לא קאי רק אגחלת דמסתברא ליה לרש"י דאין איסור להעלותו, אבל לא ארישא, דאי ס"ד דמותר להעלותן, היה (א) חיוב ג"כ כיון דאיירי קודם חצות ויש בהן ממש. ותדע דהא רש"י דייק לעיל במימרא דעולא שמשלה בהן האור, דהיינו כל דהו, ומוכח דכוונתו לתרץ דלא תיקשי אעולא מהאי משנה, דהמשנה מיירי שמשלה בהם כ"כ עד שנתעכלו,

לחמי תורה

וי"ל דמתניתין דמשמע ע"ג המזבח יחזיר איירי בשירי דומיא דסיפא [אברים שפקעו] כדאוקי בגמ'. והכא דקאמר דאפילו ע"ג המזבח לא יחזיר איירי שנתעכלו לגמרי, וכו' עיי"ש. וצ"ל לפי"ז דמה שממעט הכא עיכולי עולה אתה מחזיר וא"א מחזיר עיכולי גידים ועצמות איירי דוקא שעודם ע"ג המזבח, דאי פקעו אין מחזירין אלא בשירי, כדאמר בגמ' שם, והיינו שכתבו תוס' דמהכא לא ידעינן אלא בעודם על המזבח. (יא) אפשר דהחידוש של החזרת פוקעין הוא רק בכשרים, והיינו שרק הם צריכים להעלות, אבל פסולין לא נתחדש שצריך לעלות, אבל מ"מ כיון שפקע פסולין אין איסור להעלותם, וכמו גחלת.

(יב) האמת נקט וכדלקמן.

(יג) למה יהא אסור להחזיר כיון שפקע איסורן מהן, ואם אין קרא שחייב להחזיר, כ"ש שאין קרא לאסור להחזיר. ורש"י האמת נקט בשניהם, שמשלה הוא מיד כשהתחיל למשול, ואפילו לא משלה האור ברובו, וכדאיתא במנחות כו: עיי"ש, ולא יחזיר היינו שאין צריך להחזיר, אבל לא מצינו איסור בדבר [בין בפסולין שמשלה בהן האור שפקע איסורן, בין בגחלת].

(יד) צ"ע דאדרבה מהיכי תיתי שיחזיר, דמהיא העולה על מוקדה, מרבינן דוקא דבר שצריך מוקדה, אבל פסולין אפילו שנעשו לחמו של מזבח, לא עדיפי מגחלת דחשיב עיכול בשירי ואין חילוק בהם בין קודם חצות לאחר חצות, וכדכתבו תוס' פו: בד"ה וחציו. (וכן [לר'] יהושע דנפקא ליה אהדורי פוקעין מאשר תאכל את העולה), י"ל דוקא העולה [הראשונה הידועה] הכשרה, ולא שעלתה בפסול, שדי שמקבלין פסולה, אבל להחזיר עיכולה מנלן. ועוד דלרש"י הרי מתני' כרבי, ולרבי ליכא קרא למיעוטי עיכולי גידים ועצמות, דקרא דועשית עולותיך הבשר והדם, בא למעט כשפירשו [בעינייהו].

עין משפט
ו פ"ב מהל' מעילה
ה"ב

אפילו פקעו [ה] אחר הצות הלילה [י] יד יחזיר [ט] ומועלין בהן. ואם אין בהן ממש אפילו פקעו קודם הצות [ט] לא יחזיר ואין מועלין בהן. ינתחרך הבשר ויבש בעץ ופקעו, קודם הצות יחזיר ומועלין בהן, לאחר הצות לא יחזיר ואין מועלין בהן.

זבח תודה

מצות ה'

שם אברים שפקעו מע"ג המזבח קודם הצות יחזיר ומועלין בהן לאחר הצות לא יחזיר ואין מועלין בהם, ובגמ' שם היכי דמי אי דאית בהו ממש אפילו לאחר הצות נמי [יחזיר], אי דלית בהו ממש אפילו קודם הצות נמי לא, לא צריכי בשרירי. ופרש"י בשרירי קשין שנתקשו מחמת האש ששלטה בכולן ונשרפו אלא שלא נעשו פחם אלא כעצים יבשים הם מתוכם. יד. בזבחים (פג:): ילפינן מדכתיב (נממילמ פ' 15) [היא העולה] על מוקדה [על המזבח], לאהרורי פוקעין, וברש"י לאהרורי פוקעין, כשרין שפוקעין מן היקודה, וקאמר קרא שיחזירה למוקדה, דעל מוקדה משמע מוקד שהיה לה כבר. פו. כיון דיש בהן עדיין מצות הקטרה. פז. [דכיון דנעשה אפר לא נחשב עולה, דהיא העולה על מוקדה נאמר, ועוד דעל מוקדה לא שייך בו כיון דכבר נשרף לגמרי, ופשוט]. יז. מתני' שם ומוקי לה בגמ' בשרירי וכו"ל, ובגמ' שם מנא ה"מ [דחצות עושה עיכול בשרירי] אמר רב כתוב א' אומר כל הלילה והקטיר, וכתוב א' אומר כל הלילה והרים הא כיצד חלקיהו חציו להקטרה וחציו להרמה. וברש"י כתוב א' אומר כל הלילה והקטיר, על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר, דהיינו הקטרה, וכתוב א' אומר כל הלילה והרים, דסמך ליה והרים את הדשן. וע"כ

לחמי תודה

[טז] למה יהא דינם ככל הכשרים, ואם פקע איסורן משום דנעשו לחמו של אש כדפרש"י, ולכך יעלו, מ"מ מי נתן להם כל מצוות הקטרה. וכיון שאכלה ושבעה ממנו האש [עד שנעשו שרירי] ופקע, למה יחזירם, שהרי עכשיו אינם עוד לחמו, ולא דמי לאברי עולה שלבד מצוות הקטרה נתרבה להם מצות מוקדה, אבל זה מנין, ולא מצינו שנתרבה לו מצוות הקטרה ומוקדה, אלא שכיון שעלה נתקדש שלא ירד, וכשמשה בו האור והתחיל לאכול ממנו, נותנים לו להמשיך, אבל לאחר עיכול למה יהא בו שום מצוה], ומאי אולמיה מגחלים שיש בו מצות מזבח כ"ז שבווער, וכשפקעו לא יחזיר דחשיב כמעוכל [וכבר נעשה מצוותו], כיון דלא נתרבה שיחזיר.

[טז] אומרים. שהמפרש במעילה אינו רש"י, ועוד כיון שזה שלא במקומו, ואינו נ"מ שם לא חש להאריך.

תורת קרבן עולה הקדשים קפא

ה. וכל זה כשפקעו מעל גבי המזבח לארץ. אבל אם פקעו ממקום המערכה למקום אחר על המזבח גופא, אפילו הוא אפר בעלמא וכ"ש גחלת דאית ביה עדיין ממש, אפ"ה ישיחזיר ומועלין בו [ג] ואפילו הוא לאחר חצות.

ו. ק"ל דחצות ככל היכא דמשכחא להו פ אפילו הם מונחים על הארץ חשבינן להו כנתעבלו. וע"כ אם נפלו האברים [שרירי] לארץ קודם חצות והחזירן אחר חצות כ"א אין מועלין בהן, ומ"מ כב אסור [ח] ליהנות מהן מדרבנן, וי"א דיש בהן איסור הנאה מן התורה כיון ד"דעכ"פ החזירן על המזבח.

זבח תודה

קודם שהחזיר, וכ"ש דמועלין לאחר שהחזיר עד שתצא לבית הדשן, כדמוכח בגמרא. [ז]. ואין חילוק בזה בין קודם חצות לאחר חצות. דהא עיקר הסברא דלאחר חצות לא יחזיר ואין מועלין בו, משום דחשוב אז כמעוכל לגמרי ונעשה אפר כמו שכתב הרמב"ם שם בהלכות מעילה, והרי ע"ג המזבח אפילו אפר גמור יש בו מעילה קודם שהוציאן לבית הדשן, כדאיתא במעילה שם. [ח]. לא נהנין. פי' רש"י מדרבנן. ותוס' פירשו דהוא מדאורייתא, כיון דהחזירן ונעשו לחמו של אש, ומסתברא דאם פקעו לאחר חצות בשרירי או קודם חצות והמתין עד אחר חצות ולא החזירן כלל, לדעת רש"י אסור בהנאה מדרבנן, ולדעת תוס' אפשר דמותר לגמרי. ודעת הרמב"ם בענין זה צ"ע דלא העתיק כלל הך מימרא דר' חייא ב"א דלא נהנין, רק העתיק דאין מועלין, ובדוחק י"ל דסמך על מה שפסק בגחלת דלא נהנין. עוד צ"ע עליו דהשמיט מה דמסיק בגמרא דאם היו האברים שמנים ולא שלטה בהן האש כ"כ לעשותן שרירי כשאר בשר, אז אין חצות עושה בהן עיכול, וע"כ אם פירשו קודם חצות והחזירן לאחר חצות, איפליגו רבה ורב חסדא אם עמוד השחר עושה עיכול או חצות לילה שניה עושה עיכול, וברמב"ם לא נזכר בכל זה וצ"ע:

מצות ה'

אכל הלילה קאי וכו'. חציו להקטרה, דלא הוי עיכול אי לאו דשן ממש הוא. וחציו להרמה, דאפילו קשין שבהן ראויין להרמה וקרויין דשן. ומיהו בשר ממש ליכא למימר דמיקרו דשן. [וע"ע רש"י יומא כ:]. יח. במעילה ט: [מדויק ממתני'] וכולן שפקעו מעל גבי המזבח לא יחזיר, הא על גבי המזבח יחזיר. [ומדיחזיר מועלין בו משום דעדיין לא נעשית מצוותו]. יט. עד שיקיים מצוות הרמת והוצאת הדשן. כ. כדמסקינן שם פו. ולכך בשרירי א"צ להחזירם. כא. כיון דלא היה צריך להחזירן כבר נעשה מצוותן, ודבר שכבר נעשה מצוותן שוב אין בו מעילה. כב. רש"י. כג. הם לחמו של מזבח. תוס' שם ד"ה לא נהנין.



מצות סדר קרבן שלמים ה' קפג

עין משפט

א רמז"ס פ"ט
ממע"ק ה"ג.
ב שס ה"ה.

פתיחה

קרבן ^ב שלמים נחלק לכמה מינים:

שלמי ציבור הבא^א בעצרת עם שתי הלחם והם ^ב קדשי קדשים [ויתבאר אי"ה במקומו].

ג' ^ג מינים הבאים ביחיד והם קדשים קלים.

א. סתם שלמים כגון שלמי חגיגה ושלמי שמחה ^ג והבא ^ד בנדר ונדבה. נאכל ^ה לשני ימים ולילה אחד.

ב. ^ו קרבן תודה הבא ^ז בנדר ונדבה ^ח ועל הודאה וטעון עמו ^ט ארבעים לחם. ^י שלמי ^{יא} איל נזיר והוא חובה [שמביא נזיר ביום גלוחו], ^{יב} וטעון עמו עשרים לחם. שלמי תודה ואיל נזיר ולחמם נאכלים ^{יג} ליום ולילה עד חצות בלבד.

ביאור

א. שכתוב בויקרא (כג) [בפ' אמור] (נקראת של שור או כשז וגו') והקרבתם על הלחם וגו' ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים וגו' [וברמב"ם פ"ח מתמודין ומוספין].

ב. כדתנן בפ' איזהו מקומן (נד:) זבחי שלמי ציבור ואשמות שחיטתן בצפון וגו' כדן קדשי קדשים. וילפינן שם (נב) בנמ' בהקישא, מדתני רב מרי בריה דרב כהנא על עולותיכם ועל זבחי שלמיכם, מה עולה קדשי קדשים, אף זבחי שלמי ציבור קדשי קדשים.

ג. שמחויב להביא ברגל וחיובו מכואר בהל' חגיגה. ד. [וכדכתיב ואם נדר או נדבה זבח קרבנו (ויקרא ז)] נדר שאומר הרי עלי, וכיון שאמר הרי עלי התחייב באחריותו, אם מת או נגנב או נאבד. נדבה שאמר הרי זו, וחייב להביא רק זה שהתנדב אבל אם נאבד וכו' אין חייב באחריותו.

ה. כדכתיב בפ' קדשים (ויקרא יט) וכי תזבחו זבח שלמים לה' וגו' ביום זבחכם יאכל וממחרת והגותר עד יום השלישי באש ישרף. ואמרינן בזבחים (נו:) וריש פסחים (ג) ת"ר יכול יהו נאכלין לאור שלישי וכו' ת"ל והגותר עד יום, בעוד יום הוא נאכל ואינו נאכל לאור שלישי.

ו. כדכתיב (ויקרא ז) וזאת תורת זבח השלמים אשר יקריב לה' אם על תודה יקריבנו וגו'.

ז. כדתנן במנחות פרק התודה (פא). האומר הרי עלי תודה יביא וכו'.
ח. כדכתיב שם אם על תודה יקריבנו, ועיין רש"י ורשב"ם שם.
ט. כדכתיב שם והקריב על זבח התודה חלות מצות בלולות בשמן, ורקיקי מצות משחים בשמן, וסלת מרכבת חלת בלולות בשמן. על חלות לחם חמץ, וכל מין עשרה, כמבואר בהלכות תודה.
י. דכתיב בפ' נשא (צמדנר וי) וזאת תורת הנזיר ביום מלאת ימי נזרו וגו' והקריב את קרבנו לה' כבש בן שנתו תמים אחד לעולה וכבשה אחת בת שנתה תמימה לחטאת ואיל אחד תמים לשלמים.
יא. כדכתיב שם וסל מצות סלת חלת בלולות בשמן ורקיקי מצות משחים בשמן ותנן במנחות (עמ) נזירות היתה באה שתי ידות כמצה שבתודה, חלות ורקיקין ואין בה רבוכה.
יב. כדכתיב ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בקר. ותנן באיזהו מקומן התודה ואיל נזיר קדשים קלים שחיטתן בכל מקום בעזרה וכו' ונאכלין בכל העיר בכל מאכל ליום ולילה עד חצות, המורם מהם כיוצא בהן (עיין רש"י שם) אלא שהמורם נאכל לכהנים וכו', ונראה דילפינן איל נזיר מתודה ומילואים (דנאכלין ליום ולילה בלבד).

עין משפט

זוה סדר שלמים

א מביא ^ג מן הצאן או מן הבקר זכר או נקבה תמים אבל ^{יד} לא בע"מ. ומביאו לעזרה ^{טו} ומקדישו וקורא עליו שם שלמים. ^ד ומעמידו ^{טז} במקום שירצה לשוחטו בעזרה, ^{יז} וסומך שתי ידיו עליו בכל כחו. ^{יח} וכתב הרמב"ם ^י שאומר אז דברי שבח והודאה להשי"ת, ^{יא} ושוחטו בכל מקום שהוא בעזרה לפני ה' פתח אהל מועד, [היינו ^{יב} כשפתח אהל מועד פתוח] כמו שיתבאר.

ב ^ט והכהן ^כ אוהו במזרק בידו הימנית ומקבל כל דם הנפש, ^{כא} ומולך הכהן הדם למזבח, ^{כב} וזורקו הכהן על זויות המזבח שתי מתנות שהם ארבע בקרן מזרחית צפונית, ובקרן מערבית דרומית. [ומכוין בכל מתנה שילך הדם לב' רוחות כדי שיגיע לר' רוחות המזבח], ^{כג} שיירי הדם שופך על יסוד דרומי.

ג ^{כד} ומניפים האימורים והחזה והשוק. ^{כה} כיצד עושה מפשיטת הקרבן ^{כה} ומוציא האימורים ^{כז} שהם חלב שעל הקרב ובכללו חלב שע"ג.

ג פ"א ממע"ק הי"א.
ד פ"ג ממע"ק הי"ב.
ה שם הי"ג.
ו שם הי"ו.
ז פ"ה ממע"ק הי"ד.
ח שם הי"ה.
ט פ"ד ממע"ק הי"ח.
י פ"ה ממע"ק הי"ו.
יא פ"ט ממע"ק הי"א.
יב פ"א ממע"ק הי"ח.

ביאור

יעלנו שאז כבר אינו מעלה ריה, לשם ניחוח שיהא לנחת רוח לה' שאמר ונעשה רצונו, (זמנים סוף פ"ד).
ב. כדי לקבל דם הנפש בכלי שרת לקדשו להיות ראוי לזרק על המזבח כמו שיתבאר בהל' עולה ע"ש, וכ"מ שנאמר בתורה כהן הוא בימין.
בא. ובוה מקיים עבודת הולכה.
בב. דכתיב וזרקו בני אהרן הכהנים את הדם על המזבח סביב ואמרינן בזבחים נג: יכול יזרקנו זריקה אחת ת"ל סביב, אי סביב יכול יקיפנו כחוט, ת"ל וזרקו, הא כיצד כמין גמא שתי מתנות שהן ארבע, ופרש"י שם (וזרקו את הדם על המזבח סביב, בעולה כתיב וכן בשלמים ואשם), ת"ל וזרקו ואין זריקה אלא מרחוק, ובחוט א"א להקיף אלא באצבע ובנגיעה ודמה טעון וכו' כמין גמא ובשתי קרנות שבאלכסון דאיכא סביב לארבע רוחות המזבח וזריקה.
בג. ילפינן לה באיזהו מקומן (זמנים גא).
כד. כדכתיב (ויקרא ז') המקריב את זבח שלמים לה' וגו' את החלב על החזה יביאנו וגו' להניף אותו תנופה.
כה. כדכתיב (ויקרא ג') והקריב מזבח השלמים אשה לה' את החלב המכסה את הקרב ואת

יג. כדכתיב בפרשת ויקרא ואם זבח שלמים קרבנו אם מן הבקר הוא מקריב אם זכר אם נקבה תמים יקריבנו וגו' ואם מן הצאן קרבנו וגו'.
יד. ואפ' דוקן שבעין פוסל וכן שאר פסולים פוסל.
יז. אבל לכתחילה לא יקדישו קודם כדי שלא יבוא לידי תקלה, כדאמרינן בנדרים ט: ע"ש בפרש"י הרא"ש והר"ן.
יז. דשחיטתו בכל מקום בעזרה והיינו עזרת ישראל שהוא מקום מחנה שכינה (ועזרת כהנים ומעלה), אבל לא עזרת נשים.
יז. וסומך במקום שירצה לשחוט, משום דבעינן תיכף לסמיכה שחיטה, וכדכתיב וסמך ידו על ראש קרבנו ושחט פתח אהל מועד.
יח. בפ"ג ממע"ק ה"ו ועיין בפתיחה להל' עולה ס"ק כ"א [ורש"י חולין קל: ד"ה אלא].
יז. ומכוין בשעת שחיטה לשם ששה דברים לשם זבח היינו לקרבן שלמים, לשם זבח היינו לשם בעליו, לשם השם שהקרבן הוא לה' ברוך הוא, לשם אשים היינו שיתעכל באישים (ולא שיצלנו ואח"כ יורידנו), לשם ריה היינו שלא יצלנו קודם ואח"כ

מצות סדר קרבן שלמים ה' קפה

הקובה, ויותרת¹⁰ הכבד ונוטל מן הכבד מעט עם היותרת, והכליות והחלב שעליהן עם החלב שעל הכסלים, ובמין הכבשים מוסיף האליה תמימה עם חוליות מן השדרה עד מקום הכליות. ¹¹ ואח"כ מנתח הבשר ומפריש החזה ושוק הימין. [ומניח על החלבים] ¹² ומניפם לפני ה' במזרח העזרה [ובתורה ואיל נזיר מוסיף עליהם לחם א' מכל מין, שמניח למעלה ומניפם יחד].

כיצד ¹³ מניף, כהן מניח ידיו תחת ידי הבעלים ומוליך ומביא ומעלה ומוריד, כדרך שיתבאר בהלכות תנופה.

ד' ¹⁴ ואח"כ ¹⁵ מולח האימורים ¹⁶ ומקטירן ע"ג המזבח, ¹⁷ והחזה והשוק, ¹⁸ ובתורה ואיל נזיר גם הלחם המורם מהם ¹⁹ מתחלק לכהני בית אב [של אותו יום] הטהורים ²⁰ בשעת עבודה, ²¹ ונאכל לכהנים לנשיהם ולבניהם ולעבדיהם, ²² ושאר הבשר והעור הוא לבעלים, ונאכל לכל ישראל ²³ הטהורים על טהרת הקודש ואסור ²⁴ לערל ולבן נכר. ²⁵ בכל ירושלים עיה"ק [היינו במקום שנתקדש כהלכה], ²⁶ לשני ימים ולילה אחד.

עין משפט
 יג פ"ט ממעשה"ק ה"ו.
 יד שם ה"ו.
 טו שם ה"ו.
 טז שם ה"ו.
 יז פ"י ממעשה"ק ה"ד.
 יח שם ה"ד.
 יט פ"ט ממעשה"ק ה"ג.
 כ פ"י ממעשה"ק ה"ט.
 כא שם ה"ה.
 כב שם ה"ו.

ביאור

כל החלב אשר על הקרב ואת שתי הכליות ואת החלב אשר עליהן אשר על הכסלים ואת היותרת על הכבד על הכליות יסירנה, ובכבש כתוב שם והקריב וגו' חלב האליה תמימה לעומת העצה יסירנה, ופירשו חז"ל (פולין יא.) דהיינו שיטלנו ממקום שהכליות יועצות, ועיין תו"כ ויקרא פ"ג ה"ג, ומלבי"ם שם אות קפ"ג.

בז. לרש"י (ויקרא ג') הוא דופן המסך המחלק וחוצץ בין ריאה וכבד, ובלשון המשנה נקרא חצר הכבד וכן פירש התרגום חצר כבדא. ורמב"ם בהקדמת סדר קדשים פירש שהוא חלק התחתון [של הכבד] היוצא ממנו כמו הבוהן מן היד. [והוא אצבע הכבד הנזכר בפ"ד דתמיד]. וכן משמע מהרשב"ם עה"ת שם.

בז. אבל לא קודם לכן כדאמרינן במנחות (עו): ואת כל חלבו ידים ממנו (ויקרא ג'), מן המחובר, שלא ינתח בשר קודם שיטול אמורין.

בח. כדכתיב על כל קרבנד תקריב מלח (ויקרא ג').

כז. כדכתיב והקטירו הכהן המזבחה וגו' (ויקרא ג').
 ל. רק אחר הקטרה כדתיניא בתו"כ (פט"ו ה"ד) מנין שאין אהרן ובניו זכאים בחזה ושוק אלא לאחר הקטרת החלבים, ת"ל והקטיר החלב המזבחה, ואח"כ והיה החזה לאהרן ולבניו (ויקרא ז'), נטמאו אמורין או שאבדו יכול לא יהיה אהרן ובניו זכאין בחזה ושוק ת"ל והיה החזה.

לא. כדכתיב המקריב את דם השלמים ואת החלב מבני אהרן לו תהיה שוק הימין למנה (ויקרא טז) וילפינן בפרק טבול יום (זצמיס פט: טט: קצ:): דהיינו ראוי לעבודה בשעת זריקה והקטרה וכו'.

לב. כדכתיב (ויקרא טז) והבשר כל טהור יאכל בשר, ותניא בתו"כ (הוגא נרש"י טז) כל טהור יאכל בשר מה ת"ל לפי שנאמר ודם זבחיך ישפך על מזבח ה' והבשר תאכל, יכול לא יאכלו אלא בעליו, לכך נאמר כל טהור יאכל בשר.

לג. ביבמות פרק הערל ילפינן בתרומה ופסח.

לד. היינו בשלמים, דתודה ואיל נזיר נאכלים ליום ולילה.

קפו מצות הלכות קרבן שלמים ה'

[לפני שאוכלים מברכים ברכת הנהנין¹². וברכת הזבח אשר קדשנו במצותיו וציונו על אכילת הזבח, והכהנים¹² כשאוכלים חזה ושוק מברכין אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו על אכילת תרומת הקדשים].

ביאור

לה. מתני' סוף פסחים (קנא). בירך את של זבח ארבע ועשרים מתנות ניתנו לכהנים וכו' וכל האוכל וכו' עיי"ש. ועיין רמב"ם פ"ח מחמץ ומצה ה"ז. מתנה שיש בה קדושה מהן מברך אשר קדשנו לו. רמב"ם ריש הלכות ביכורים (פ"א הל' א-ג) בקדושתו של אהרן וצונו לאכול כך וכך.



עין משפט
 א פ"ה ממעה"ק
 ה"ד.
 ב שס ה"ו.
 ג פ"י ממעה"ק
 ה"ו.
 ד שס ה"ו.
 ה פ"ט ממעה"ק
 ה"א י"ב.

פרק א'

מקום שחיטת השלמים [ומקום וזמן אכילתן]

א. השלמים ותודה ואיל נזיר בקדשים קלים הן, וע"כ ^ב גשחיטתן בכל מקום בעזרה, ^ג דודמן טעון שתי מתנות שהן ארבע. ונאכלין ^ה הבבל העיר [ירושלים ועיה"ק] ולכל אדם ^ו בכל מאכל. אלא שמחולקים בזמן אכילה. ^ז שהתודה ואיל נזיר ^ח נאכל ליום ולילה שאחריו [ומדרבנן עד הצות], ^ט והשלמים זמן אכילתן ילשני ימים ולילה אחד [היינו הלילה שאחר יום הזביחה]. המורם מכל אלו המינים [דהיינו משלמים חזה ושוק, ומתודה חזה ושוק וארבע חלות מכל ד' מינין שבה, ומאיל נזיר חזה ושוק וזרוע בשלה וחלת מצה אחת ורקיק מצה אחד], דינן כמו הקרבן שמורם מהן, ^י אלא ^{יא} שהמורם נאכל לכהנים ולנשיהם ולבניהם ולעבדיהם:

מצות ה'

א. ע"פ מתני' זכחים נה: ב. קדשים קלים, אין מועלין בהם. רש"י שם. והיינו בבשר, ובאמורין קודם זריקה, אבל מועלין באמורין לאחר זריקת הדם כדתנן במעילה סופ"ק (ו):
 ג. גמ' שם ת"ר ושחטו פתח אהל מועד, ושחט אותו לפני אהל מועד, ושחט אותו לפני אהל מועד להכשיר את כל הרוחות בקדשים קלים וק"ו לצפון וכו'. וברש"י שם ושחטו וכו', שלש פרשיות בשלמים, חדא בנן בקר, וחדא בכשב וחדא בעז, בקמייתא כתיב ושחטו פתח אהל מועד, ובתרתיה כתיב לפני אהל מועד, להכשיר את כל הרוחות שבעזרה, דלפני משמע כל שלפני ההיכל (ושבצדדין לקמיה יליף):
 ד. דכתיב וזרקו בני אהרן הכהנים את הדם על המזבח סביב, וכנ"ל בפתיחה כביאור אות כ"א:
 ה. זכחים שם ת"ר ואת חזה התנופה ואת שוק התרומה תאכלו במקום טהור וכו' (ויקרא י'), אלא טהור מכלל שהוא טמא, טהור מטומאת מצורע, וטמא מטומאת זב, ואיזה זה זה מחנה ישראל, וברש"י שם טהור מכלל שהוא טמא, מדלא כתיב קדוש, ש"מ טהור במקצת קאמר ולא מן הכל, הא כיצד, במחנה הטהור מטומאת מצורע שאין מצורע נכנס לו, וטמא מטומאת זב שהזבין נכנסין שם,

ואיזה זה זה מחנה ישראל, במדבר כל דגל בתוך אסיפת דגלו, ובית עולמים תוך ירושלים וכו' עכ"ל, ועיין בפתיחה להלכות תורה כביאור אות ס':
 ז. היינו (לפנים מן החומה) מקום שנתקדש כהלכה:
 ז. כדכתיב (ויקרא ז' י"ט) והבשר כל טהור יאכל בשר, [וכתיב רש"י שם והוא מתו"כ כל טהור יאכל בשר, מה ת"ל לפי שנאמר ודם זבחיך ישפך והבשר תאכל, יכול לא יאכלו שלמים אלא הבעלים, לכך נאמר כל טהור יאכל בשר], והיינו ישראל שמל, אבל ערל וכן נכר לא:
 ח. עיין מל"מ פ"י ממעה"ק ה"י, ועיין אבן ישראל על הרמב"ם שם:
 ט. כדכתיב (ויקרא ז') ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל, ותנא (זבחים לו). ובשר זבח תודת שלמיו למדנו לתודה שנאכלת ליום ולילה, וכו' שלמי נזיר ושלמי פסח מנין, ת"ל שלמיו, לחמי תודה וחלות ורקיקין שבנזיר מנין ת"ל קרבנו, כולן אני קורא בהן לא יניח ממנו וגו':
 י. כדכתיב (ויקרא ט) ואם נדר או נדבה זבח קרבנו ביום הקריבו את זבח יאכל וממחרת וגו' יאכל:
 יא. כדכתיב (צמדנל י"ט) כל תרומות הקדשים אשר ירימו בני' לה' נתתי לך ולבניך ולבנותיך אתך וגו':

קפח תורת הלכות שלמים הקדשים

עין משפט **ב.** קדשים קלים אף ששחיטתן כשר בכל מקום בעזרה, מ"מ [8]
 ו פ"ה ממע"ק יב צדי צדדין של העזרה יפסול לשחיטה. ומ"מ י אחורי בית
 הכפורת יכשר לשחיטה, דהיה [2] חלון פתוח מן התא שאחורי בית
 הכפורת לאויר העזרה, ובשביל שרואה שם דרך פתח החלון את קדש הקדשים
 הוא בכלל לפני אהל מועד:

זבח תודה מצות ה'

[א]. אחד לפסול צדי צדדין. עיין פירש"י דהיינו לשכות, ובשיטה מקובצת שם (נ). אות 6) בשם תוספות השיגו עליו דלשכות בלא"ה אין יכול לשחוט, דהא מסקינן לקמן דאין להן קדושת עזרה, אלא הכונה דמזוית כותל האולם והלאה אין יכול לשחוט, כגון שלא עשה פשפושין בבית החליפות, דלא יכול לשחוט מחמת הפתח של היכל הפתוח, דהא הוי צדי צדדין. [ולענ"ד אין צריכין לזה, דנוכל לצייר כגון שהיו סגורין הפתחים של בית החליפות, דממילא אין יכול לשחוט מחמתן, כ"א מחמת פתח היכל הפתוח, ומחמתו הלא הוא צידי צדדין]. ויש לתרץ פירש"י דכוונתו אפילו היה הלשכה בנויה בקודש ופתוחה לקודש, דזה בודאי תוכה קדוש מדאורייתא, וחייבין שם הנכנס בטומאה, אפ"ה אין שוחטין שם קדשים קלים מחמת צידי צדדין, אם לא דאתרמי פתחה מכון נגד פתחי בית החליפות. וזה ציירנו בשהיה הלשכה בדרום או בצפון מזוית כותל האולם והלאה, ומסתברא דה"ה אם היה הלשכה במזרח העזרה שלא כנגד פתח ההיכל ג"כ אין שוחטין בתוך הלשכה מחמת צדי צדדין, והיינו דבלא לשכה מקרי זה השטח צדדין כדפירש"י (נ): ד"ה אחד (8) ע"ש, וע"י הלשכה הוא בכלל צדי צדדין. ותדע דהלא מפירש"י (ו). בד"ה מי לא וכו', מוכח דאי לא היה פתחו מכון נגד פתחי בית החליפות אין שוחטין שם אפילו אם היינו סוברין דתוכו קדוש מדאורייתא, ומטעם דזה לא מקרי לפני אוהל מועד, אע"ג דבלא לשכה היה מותר מחמת פתח בית החליפות דמקרי (1) לפני אהל מועד לר' יוסי ברבי יהודה, וזה מוכח בלשון רש"י (1) שכתב ואפילו תוכו קדש, ולא כתב ואף שתוכו הוא קדש והיה רומז בזה להסוגיא דלקמן דף נ"ו, אלא ודאי שכונת רש"י הוא אפילו תוכו קדש מן התורה כגון שבנויה ג"כ בקודש.

והנה הרמב"ם לא הביא כלל דינא דצידי צדדין פסול, מזה מוכח דמפרש כפירש"י שהכונה לענין לשכות, ודינא דלשכות כתב בהדיא (7) בפ"ו מבית הבחירה ה"ח, ומ"מ קשה דהנה הרמב"ם הביא בהלכותיו דבכל רוחות העזרה כשר אפילו אחורי ההיכל, [רמז בזה למה שפסק בגמרא דלול היה אחורי בית הכפורת ע"ש], משמע מלשונו דכ"ש בצדי ההיכל והאולם בודאי כשר, אף דזה בודאי לא מקרי לפני אהל מועד, [דכן מוכח ממה דמקשה הגמרא בסוף הסוגיא

לחמי תודה

(8) שכתב שם נה: אחד להכשיר צדדין, כל רוחב העזרה, דלא תימא כנגד הפתח דוקא וכו': (ב) והיינו משום דחשיב צדדין, אבל בלשכה חשיב צידי צדדין: (ג) נה: בד"ה אחד לפסול צדי צדדין: (ד) צ"ע דהרי שם איירי בבנויות בחול ופתוחות בקודש [שאין שוחטין שם קק"ל], אבל בבנויות בקודש לא

זבח תודה

ואולי דסבר הרמב"ם דמה שאמר ר' יוסי בר' יהודה דשני פשפשין היו בבית החליפות, היינו במקום החליפות, אבל הפשפשין היו בכותלי ההיכל גופא, וכמו שפירש רש"י בגיטין (נ"ד ע"ג) ד"ה ה"ג, [ובענינו חזר רש"י מזה הביאור והביא ראיה לזה מהתוספתא]. ומה שהקשה הגמרא והאיכא צדדין, היינו צדדי האולם, דזה לא מקרי לגבי פשפשי הייכל לפני אהל מועד, ומה שתירץ דמעיל להו בקרן זוית, היינו דמעיל להקרבות בקרן זוית של האולם במקום הזוית שהוא לצד ההיכל, וזה מקרי לפני אהל מועד. וניחא לפ"ז מאוד לשון דמעיל להו, [וברש"י הגירסא דפתח להו, וזה נכון לפי פירושו בכאן]. דהיינו קרבנות, ומה שאמרה הברייתא להכשיר את כל הרוחות, (מ"ג) לאו כל הרוחות בשלמות, דבצד כותל האולם באמצעו בודאי לא, דלא מקרי לפני אהל מועד, אכן לשון התוספתא שהובא ברש"י דהפשפשין היו בצד המערבי קשה לפ"ז: [ב.]. לול קטן היה אחורי בית הכפורת. פי' רש"י כמין חלון פתוח מן התא שאחורי בית הכפורת לאויר העזרה עכ"ל, והנה ע"כ מוכרחין אנו לומר דהלול הוא בכלל פתח, ובשביל שרואה שם ק"ק הוא בכלל לפני אהל מועד, כמו שכתבו התוספות. וקשה דהלא תוך התא יש לו רק קדושת העזרה ולא קדושת היכל, וא"כ מה מועיל מה שרואה שם את הכותל של הק"ק מאחוריו, דהק"ק אין לו פתח לתוך התא, והלא קי"ל דאם פתח ההיכל סגור

והאיכא צדדין עי"ש], והטעם ע"כ משום דפסק כר' יוסי בר' יהודה דשני פשפשין היו בבית החליפות, וע"י אותם הפתחים הוכשר ממילא גם צד דרום וצד צפון של האולם וההיכל, וא"כ צ"ע דהלא ע"כ הטעם דר' יוסי בר' יהודה דמכשיר עי"ז, ע"כ דסבר דקדושת היכל ואולם חדא היא ואולם נמי קרוי אהל מועד, וכדפירש"י ותוספות, אבל לדידן דאנו סוברים (מ"ג) דקדושת היכל ואולם לאו חדא היא, דאין האולם בכלל אהל מועד, ע"כ דלא נסבור כר' יוסי בר' יהודה, וא"כ הרמב"ם זיכה שטרא בי תרי, דהוא העתיק מימרא דרב יהודה אמר שמואל דשלמים ששחטן קודם פתיחת וכו' [ובודאי הדין אתו דכמה אמוראים סברי הכי כדאיתא בגמרא (מ"ג) עי"ש], משמע מזה אף דפתח האולם פתוח תמיד שלא היה לפתחו דלת, וכדאיתא ברמב"ם פ"ד מבית הבחירה ה"ה, מ"מ לא מקרי עי"ז (מ"ג) לפני אהל מועד, דאינו בכלל אהל מועד, ולענין הכשר שחיטה בצד האולם וההיכל קראהו בשם אהל מועד. והנה מסוגית הגמרא (נ"ו ע"ב) דאמר שם דבשטח העזרה שהיתה אורך קפ"ז על רוחב קל"ה כגון זה וכו' ושוחטין שם קדשים קלים משמע לכאורה דסבר ג"כ כר' יוסי בר' יהודה, וגם סתימת לשון המשנה שאמרה שחיטתן בכל מקום בעזרה משמע ג"כ הכי, אבל קשה ממימרא דשמואל הנ"ל, וגם יש לדחות קצת דכונת המשנה בכל מקום היינו אף בדומו של מזבח ומ"מ הוא לפני אהל מועד, אבל לא בצד האולם וההיכל וצ"ע.

לחמי תודה

הביא. ולענ"ד היה נראה דאפשר דהא דלא הביאו הרמב"ם משום דכיון דאמרינן (בגמ') שהיה פתוח פשפשין בבית החליפות [ואחורי בית קה"ק] להכשיר את כל העזרה לשחיטת קק"ל, שוב לא משכחת לה צדי צדדין (אלא בהיו דלתות ההיכל נעולין וזה הביא בה"ה שם). (ח) הרמב"ם בריש בית הבחירה פ"א ה"ה כתב ואלו הן הדברים שהן עיקר בבנין הבית עושין בו קדש וקדש הקדשים ויהיה לפני הקדש מקום אחד והוא הנקרא אולם, ושלשתן נקראין היכל וכו'. משמע דחדא הוא: (א) ועי' ש"מ שם אות ו': (ז) בגמ' ורמב"ם ילפינן מפתח אוהל מועד, בזמן שפתח אהל מועד פתוח, וא"כ י"ל דאף שהאולם הוא גם מאוהל מועד, אבל כיון שעיקר פתח אהל מועד שהוא פתח ההיכל סגור, לא מהני מה שהאולם פתוח, [אבל אם פתח ההיכל פתוח מהני מה שפתוח לאולם, כיון דהוא גם בכלל אהל מועד]: (ח) אולם ברמב"ם פ"ה ממעה"ק ה"ד כתב ששוחטין קק"ל בכל העזרה וכן באבודרהם בפ"י על איזהו מקומן במתני' דשלמים אחר שביאר שהיה פישפשין ולול אחורי קה"ק כתב נמצאת כל העזרה מכל צד מוכשרת לאכילת קדשי קדשים ולשחיטת קדשים קלים:

עין משפט

ג. ' שלמים טו וכן שאר קדשים קלים ששחטן בהיכל כשרים.

ז טז

טז ועל גגו של היכל פסולים:

ח טז ה"ה.

ד. ט [ג] י' שלמים, וה"ה י"י שאר קרבנות [לדעת כמה פוסקים] ששחטן קודם שנפתחו דלתות ההיכל פסולין, ואם היה י"ט סגור אף בלא מנעול כנעול דמי. אבל אם היה רק כ"וילון פרוש כנגד הפתח כפתוח דמי:

זבח תודה

מצות ה'

ז. זבחים (סג). אמר רבי יוחנן שלמים ששחטן בהיכל כשרים שנאמר (ויקרא ו') ושחטו פתח אהל מועד, ולא יהא מפל חמור מן העיקר, ועיין רש"י בזבחים יד. ד"ה שא"א לכמלה, דמ"מ לאו אורה ארעא לשחוט בהיכל, (וע"ע ש"מ טז אות ג' ומוס' סג. ד"ה שכן, וי"ל דמ"מ אף דלמרינן דעבודה אדס עובד זמקוס רצו היינו ע"י הדסק, דהא אין דרך לעשות כן לכמילה צצית הפנימי): ז. זבחים קו: השוחט על גגו של היכל וכו' הואיל ואינו ראוי לשחיטת כל זבח וכו', (ורמז"ס פי"ח ממע"ק ט"ו): יז. זבחים (נה): אמר ר"י אמר שמואל שלמים ששחטן קודם שיפתחו דלתות ההיכל פסולין שנאמר ושחטו פתח אהל מועד, בזמן שהוא פתוח ולא בזמן שהוא נעול: יח. דילפינן משלמים (ועיין זב"ת [ג] ולח"ת): יט. שם פשיטא מוגף כנעול דמי, ופרש"י מוגף סגור ולא נעול, כמו הגפת דלתות: כ. שם וילון מאי, א"ר זירא הוא עצמו אין נעשה אלא כפתח פתוח, ופרש"י הוא עצמו וילון עצמו אינו חשוב אלא כפתח פתוח, דלצניעותא בעלמא עביר:

אין לשחוט בעזרה אף שרואה את ההיכל, משום דבעינן שיהא פתחו פתוח, ומאי עדיפא הכא, וצ"ע. אמנם אח"כ ראיתי בגיטין (נ"ד ע"ג) ברש"י ד"ה ה"ג מוכח שם דבאחורי בית הכפורת גופא היה פשפש פתוח לתא: [ג]. שלמים ששחטן קודם שנפתחו דלתות ההיכל פסולין וכו'. הנה תוספות בפ"ב דיומא (דף כ"ט) ובפרק התכלת מ"ט וכן לקמן ס"א מצדדין דה"ה^(ט) בכל הקרבנות, וכן משמע בפירושו הראב"ד בפ"ג דתמיד. אכן רש"י מסתפק שם קצת בזה, דאולי^(י) דוקא בשלמים גילתה התורה דבר זה.

ודע דדין זה אין סותר לפסק הרמב"ם דפסק דמקריבין היום קרבנות על המזבח אף ע"פ שאין בית משום דקדושה הראשונה קידשה לשעתה וקידשה לע"ל, דכיון דההקדשה הוא נגד חלל של פתח מקום המקודש, מקרי לפני פתח אהל מועד, ולא נתמעט רק היכי שההיכל הוא סגור נגדו, דלשון פתח משמע החלל של הפתח שיהא פתוח נגדו כדפירש"י, ולא תקשי ממה דאיתא בגמרא דגם במשכן אם שחטו קודם

שהעמידו הלויים המשכן או לאחר שפרקוהו פסולין, דהתם אין אותו מקום מקודש, וא"כ לא מקרי זה לפני אהל מועד. ומ"מ נראה פשוט דעכ"פ אם על מקום ההיכל בנוי איזה בנין כמו שמצוי היום בעו"ה ממילא שוב אסור להקריב קרבנות על המזבח, דהלא עכ"פ איננו שוב נגד חלל פתח אהל מועד. אמנם אחר כתבי זה מצאתי בחידושי הרשב"א שבועות שהקשה ג"כ קושייתנו ותירץ דכל זה בשיש אהל מועד בעינן שיהיה נגד פתחו, משא"כ כשאין בית עי"ש. ומ"מ לענין משכן לאחר שפרקוהו פסול לכו"ע, כיון שנסתלק קדושת המשכן משם גרע טפי. ולפ"ז אפשר דגם היום כשר וצ"ע:

לחמי תודה

ט. היינו קרבנות בהמה, אבל מליקה וקמיצה לא, ע"ש: (י) רש"י בדף סא. (ד"ה ושני), וכן משמע מהרמב"ם פ"ה ממעשה"ק ה"ה מדנקט דין זה דוקא בשלמים, ולא כתב קדשים סתם [כמו שכתב בה"ד שם קדשים קלים עי"ש, ובהל' ג' קדשי קדשים], וכתבו תוס' במנחות צה. דלפ"ז הא דתנן בתמיד דלא היה השוחט שוחט עד ששמע קול שער גדול שנפתח, למצוה בעלמא, [וכ"כ הריטב"א בערובין ב.]:

תורת פרק א' הקדשים קצא

ה. ^ט נא העזרה היתה מחזקת באורך מאה ושמונים ושבע אמה על רוחב קל"ה, ^ה [כבובשיעור הזה] [כהנים נכנסין לשם ^ב ואוכלים שם קדשי קדשים] ^ד ושוחטין שם קדשים קלים. ^ה וחייבין שם הנכנסין בטומאה ^ו וואף חלל החלונות ועובי החומה כלפנים. אבל ^ז הלשכות הבניות בחול ופתוחות לקודש אף דלענין ^ח אכילת [קדשי] קדשים [ושירי מנחות] ^ט דינם כלפנים מ"מ ^י אין שוחטים שם קדשים קלים. וה"ה שאין חייבין עליהן משום טומאה דלא קדשי מן התורה [לענין זה]:

ו. ^י קדשים קלים שחיתתן בפנים [בעזרה] וקיבול דמן בכלי שרת בפנים. ^{יא} עמד בחוץ והושיט ידו לפנים ושחט שחיתתו כשרה, כיון שהבהמה הייתה בפנים, ודוקא לשחיטה, אבל לקבלה צריך דוקא להיות בפנים, ^{יב} דקבלה שירות הוא, ושירות בפנים דוקא. ואפילו אם היה כל הכהן בפנים בעת הקבלה רק אבר אחד ממנו היה בחוץ, ^{יג} או אפילו רק שערו בלבד פסול, דבעינן שיהיה אז כולו בעזרה:

מצות ה' **כא.** כדתנן במידות פ"ב מ"ו: **כב.** זבחים נו. תני תנא קמיה דר"ג כל העזרה הייתה קפ"ו על רוחב קל"ה, אמר ליה הכי אמר אבא כגון זה כהנים נכנסים לשם ואוכלים שם ק"ק, ושוחטין שם קק"ל, וחייבים משום טומאה: **כג.** שנאמר בהם במקום קדוש וגו' בחצר אהל מועד יאכלוה (ויקרא ו):

כד. ולא צריך צפון, שנאמר ושחטו אותו לפני אהל מועד (ויקרא ג) גבי שלמים: **כה.** שכל זה הוא מחנה שכינה שחייבים עליו משום טומאה: **כו.** שם תנינא (פסמיס פה:) החלונות ועובי החומה כלפנים: **כז.** שם והתניא מנין ללשכות הבניות בחול ופתוחות לקדש מנין שהכהנים נכנסין לשם ואוכלין שם קדשי קדשים ושירי מנחה ת"ל בחצר אהל מועד יאכלוה, התורה ריבתה חצרות הרבה אצל אכילה, [אמר רבא לאכילה שאני]: **כח.** כיון דפתוחות לקודש: **כט.** שם כגון זה כהנים נכנסים לשם וכו' ושוחטין קדשים קלים, [כגון זה] למעוטי מאי וכו' למעוטי לשכות, אי דבניות בחול ופתוחות לקדש, והתנן תוכן קודש, מדרבנן והתניא וכו' אמר רבא לאכילה שאני:

ל. בזבחים פ"ב (טו.) ת"ר וכו' קדשים קלים שחיתתן בפנים וקיבול דמן בכ"ש בפנים וכו'. ופרש"י שחיתתן בפנים, בעזרה, דכתיב בשלמים ושחטו פתח אהל מועד, דהיינו תוך העזרה. וקיבול דמן בפנים, קבלה בפנים נפקא לן מלעמוד לפני ה' לשרתו (דברים י') אלמא כל שירות לפני ה': **לא.** שם, ופרש"י בפרק כל הפסולין (זממיס לז:) ילפינן לה [מדרכתיב ושחט את בן הבקר לפני ה' (ויקרא ו)] בן הבקר לפני ה' ולא השוחט לפני ה': **לב.** שם, וכנ"ל באות ל': **לג.** שם בעא מיניה ר"י מרב זירא הוא בפנים וציציתו [פרש"י ציצית לאשו, דהיינו שערין] בחוץ מהו, א"ל לא אמרת והביאם לה' עד שתבוא כולה לפנים, ה"ג בכואם אל אהל, עד שיבוא כולו לאהל מועד:

עין משפט
ט פ"ה מביט
הנחירה ה"ד.
י שם פ"ו ה"ט.
יא שם ה"ח.
יג פ"ח מפסולי
המוקדשין
ה"ח-ה"ג.

קצב

תורת

הלכות שלמים

הקדשים

עין משפט

יג טס הי"ד.

יד טס הט"ז-י"ז
עיי"ש זכס"מ
ושאר מפרשים.

ז. י' בעינן שתהיה ^[ה]הבהמה כולה בעזרה בשעת השחיטה, ^[ו]ולא יהיה אבר מאבריה בחוץ:

ח. י' ד' תלה הבהמה [של קדשים קלים] ושחט באויר העזרה, או שנתלה השוחט ושחט כשר. ובקבלה אם תלה הבהמה וקבל כשר, אבל אם נתלה באויר וקבל פסול, דאין דרך שרות בכך.

זבח תודה

מצות ה'

[ה.] עד שתהא כולה בפנים. ברש"י ותוספות פירשו דהוא רק לכתחילה, אבל הרמב"ם כתב דהוא לעיכובא, וכדבריו מוכח בסוף סוגיא דמייתי הגמרא ראייה לענין ציציתו מבחוץ מקרא דוהביאום, דילפינן מינה עד שתהא כולה

לפנים, דה"ה בכהן דכתיב ביה בכואם, בעינן נמי עד שיהא כולו בפנים, ומשמע דיליף לה לעיכובא [דהא מתחלה דמיירי הברייתא לענין אם הכניס ראשו ורובו בפנים, מוכח בהדיא בברייתא דפסול, מדקאמר כאלו לא נכנס, ופרש"י שם דעיקר ילפותא בא מקרא דובכואם, דעד שיבוא כולו דוקא, וכן איתא ברמב"ם], וכיון דהאי קרא לעיכובא, א"כ ^(כ')בע"כ האי קרא דוהביאום דילפינן מינה עד שתהא הבהמה כולה לפנים הוא נמי לעיכובא מדמדמי הגמרא להדדי, ולרש"י ותוס' הכריחם הסוגיא דלעיל דרצה הש"ס לומר דבהיתה רגלה בחוץ בשעת שחיטה כשר, ולהרמב"ם צ"ל דמ"מ לדינא לא קי"ל הכי, אלא כשמואל דהוא מסקנת הסוגיא, וגם להמסקנא שם לא מיירי ר' אלעזר בהכי.

[ו.] היא בפנים ורגליה בחוץ מהו וכו'. לפי מסקנת הסוגיא דאפילו בציציתו לחוץ לא מקרי בא כולו לפנים, לכאורה פשוט דה"ה לענין בהמה בעינן שיהיה גם שעה לפנים דאז מקרי הבאה כולה לפנים.

לחמי תודה

(יא) עיין ירושלמי יומא (פ"א ה"א) שמצינו דבר מעכב למד מדבר שאינו מעכב, וי"ל.



עין משפט
 א רמז"ס פ"ט
 ממע"ק ה"ו.
 3 ע"ס ה"ו.

פרק ב'
 הלכות תנופה

א. תנופה היתה במזרח, ^[א] והכהן מניח ידיו תחת ידי ^[ב] הבעלים ומניף. וגדר התנופה בכל מקום ^[ג] שמוליך ומביא מעלה ומוריד:

מצות ה'
 א. מתני' מנחות סא. אלו טעונות תנופה וכו' לוג שמן של מצורע ואשמו והביכורים וכו' ואימורי שלמי יחיד וחזה ושוק שלהן וכו', ובגמ' שם ת"ר וכו' לפני ה' במזרח, ועי' זב"ת ולח"ת:
 ב. שם (ס"א): המקריב וכו' זה כהן המקריב, כשהוא אומר ידיו תביאנה, הרי בעלים אמור, הא כיצד כהן מניח ידיו תחת ידי הבעלים ומניף, [ועי' ש"מ שם אות ו']
 ג. וכתב המנ"ח (מ' קמ"א סק"ו) דזה פשוט דאם בעל השלמים בעצמו כהן, דהרין דהוא עצמו עובד בקרבן שלו, א"כ אי"צ כהן אחר להניף, כי הוא בעלים ויוצא ג"כ בתורת כהן כי בעצמו עובד, וזה פשוט עכ"ל:

ד. מתני' שם (ס"א). מוליך ומביא מעלה ומוריד שנאמר אשר הונף ואשר הורם, ובגמ' שם (ס"ב). אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יהודה מוליך ומביא למי שהרוחות שלו, במערבא מתנו הכי אמר רב

לחמי תורה

(א) וז"ל על מתני' (מנחות סא.) (תנופה היתה) במזרח, כלומר אפילו במזרחו של מזבח יכול להניף, וכ"ש במערבו דקרוב יותר להיכל, ומשמע קצת דדרום וצפון לא, וכ"כ בהדיא תוס' ביומא מה: ד"ה הו"א וז"ל שכשאתה אומר לפני ה' במזרח לא אתי לאפוקי אלא צפון ודרום שלא כנגד היכל וכתליו, או שלא יעמוד במזרח ויהפוך פניו לצד דרום וצפון, כ"כ העזרת כהנים פר' צו (דף כ"ג בתוס' העזרה ד"ה במערב).

(ב) מנחות דף ס"א דקאמר (גבי תנופה) לפני ה' במזרח, והא אמר לפני ה' יכול במערב, ה"מ מנחה דאקרי חטאת, וחטאת טעונה יסוד, וקרן דרומית מזרחית לא היה לה יסוד, אבל הכא לפני ה' קרינא ביה, ומשמע לכאורה דכ"ש דמערבי נקרא לפני ה' כמו שנקרא לגבי הגשת מנחה, (ועיין תוספות שם ד"ה אבל, וע"ע יומא מה: תוס' ד"ה הו"א). ונראה דהרמב"ם למד הגמ' להיפך, והא אמר לפני ה' במערב, וא"כ מערב נמי הוי לפני ה', ולמה אמרינן דוקא במזרח, ומשני ה"מ מנחה וכו' משום דלא אפשר במזרח, אבל הכא לפני ה' קרינא ביה במזרח דוקא.

(ג) ועיין מלבי"ם בריש פרשת צו על פיסקא כ"ו בתורה אור שם. ובעזרת כהנים (צו דף ק"ט: ד"ה במזרח ובתוס' העזרה שם) כתב דהאי מזרח היינו במזרח ההיכל ולא מזרח המזבח, ובא לאפוקי י"א אמה שאחורי הכפורת וצפוני ודרומו אבל לא ממעט מערב המזבח, ולפ"ז אתי שפיר דברי הרמב"ם ותואמים גם לדברי הגמ'.

(ד) דז"ל על הפסוק והניף אותם תנופה לפני ה' וגו' לפני ה' במזרח, שבכל מקום שנאמר לפני ה' הוי אומר במזרח עד שיפרט לך הכתוב עכ"ל. [ולפ"ז נראה כוונת הגמ' במה שהק' והא אמר לפני ה' במערב, ומשני ה"מ גבי הגשה דטעונה יסוד וקרן מזרחית דרומית לא היה לו יסוד, דלכך הוי כמו

ב. אחד אנשים ואחד נשים ואחד יגרים ועבדים משוחררים קרבנן טעון תנופה,

זבח תודה

מצות ה'

הזה, והקשו התוספות הא הוי חציצה בין הכהן ובין הטנא (גבי ביכורים) וכן גבי תנופות חזה ושוק הא הוי⁽¹⁾ חציצה בין הכהן ובין החזה ושוק, ותיצרו דלאו דוקא תחת ידי הבעלים ממש, אלא הבעלין אוחזין באוגני הכלי והכהן בשוליו מלמטה, וכה"ג ג"כ גבי חזה ושוק. ובקדושין ל"ו ע"ב תירצו⁽²⁾ דגזירת הכתוב הוא, וברמב"ם (פ"ט ממע"ק ה"ו) העתיק סתמא משמע ג"כ דס"ל כתירוץ זה:

חמא בר עוקבא אמר רבי יוסי בר רב חסדא מוליך ומביא כדי לעצור רוחות רעות מעלה ומריר כדי לעצור מללים רעים, ואמרינן שם אמר רבה וכן לולב [בעיני מוליך ומביא. רש"י שם], וברש"י שם מוליך ומביא לצפון ודרום ומזרח ומערב (כדי לעצור רוחות רעות הבאות מארבע רוחות) וכו', נמצא לרש"י דמוליך לד' רוחות, אולם הרמב"ם העתיק כלשון הגמרא, [וכן בלולב בפרק ז' הלכה ט' לא הזכיר בפ"ד רוחות, אלא שכתב אח"כ ויגענע הלולב ג' פעמים בכל רוח ורוח, ומשמע דמה שאמר מתחילה יוליך ויביא היינו לכל רוח], ועיין רבינו מנוח על הרמב"ם שם], ובפירוש המשניות מנחות פרק ה' משנה ה' פ' תנופה שמגענעים לד' הרוחות כמו שיתבאר. ומה שאמר כמו שיתבאר, נראה דכוונתו למשנה שלאחריו דקאמר מוליך ומביא וכו', ומשמע דמפרש דמוליך ומביא היינו ד' רוחות, ולפ"ז מה דקאמר הרמב"ם מוליך ומביא היינו גם ד' רוחות. ובטור הלכות לולב הביא בזה מחלוקת הראשונים אם מניף לד' רוחות או רק לב', ומנהיגו שמניפים לד' רוחות, ולכאורה הוא הדין בתנופה כיון דאמרינן בגמ' וכן לולב, משמע דשווים הם בדינם, (אלא דמכל מקום חלוקים הם נגענע, דהרמב"ם הזכיר זהו לולב שס יוליך ויביא ויגענע וכו', ומקורו מירושלמי סוכה, וכאן לא הזכיר זה, משום דצירושלמי הזכיר רק צלו⁽³⁾.)

[ועיין תוס' שם ד"ה כדי לעצור רוחות רעות, שמשפתקים שמא לא בכל תנופות עושין כן אלא דוקא בתנופה של שתי הלחם דעצרת וכן לולב משום דגזר דין נחתם בעצרת על פירות האילן ובהג על המים, (וע"ש עוד בתוס'), והנה בספרי פר' נשא הביא גם גבי תנופה דסוטה ונזיר דמוליך ומביא, וא"כ אפשר לפשוט ספיקת התוס' דלאו דוקא בעצרת ולולב. אולם בספרי דבי רב למהר"ד פראדו ז"ל פ' שם דספיקת התוס' הוא רק אם לד' רוחות או ב' רוחות, דהא דבעינן ד' רוחות הוא רק למ"ד לעצור רוחות רעות וכו' [וכן משמע מרש"י הנ"ל], וזה א"א לפשוט משם]:

ה. מתני' שם (סא). ובגמ' שם (ע"ז) ה"ק אחד אנשים ואחד נשים קרבנן טעונין תנופה, ותנופה עצמה בישראל אבל לא בידי נשים, ואמרינן שם ת"ד בני ישראל מניפין [ופרש"י שם דכתיב (גזי מנופה) כצו את אהרן דבר אל בני ישראל לאמר המקריב וגו'], ואין הנשים מניפות א"ר יוסי מצינו שחלק הכתוב בין קרבן ישראל לקרבן נשים בסמיכה יכול נחלוק בתנופה, לא מה ליחלק בסמיכה שהסמיכה בבעלים, נחלוק בתנופה שהתנופה בכהנים, א"כ מה ת"ל בני ישראל, בני ישראל מניפין ואין הנשים מניפות, וברש"י שם שהתנופה בכהנים, ויכולים נשים לעשות כהן שליח, א"כ מה ת"ל בני ישראל בני ישראל מניפין הן עצמן, ואין הנשים מניפות הן עצמן אלא כהן: ו. שם תניא אידך בני ישראל, אין לי

לחמי תודה

שפרט לך, אבל בלא"ה לפני ה' קרינא ביה דהיינו מזרח], ונראה הטעם משום דלפני היינו פניו, ופניו היינו מזרח, וכמו שכתב רש"י בפ' תרומה גבי פני האהל (שמות כ"ו, ט' י"ב), (ועי' ס"ק ב'). (ד) ובתוס' מנחות שם (סא): ד"ה כהן הביאו דרש"י (כת"י) בפ' שתי מידות (צד). תי' דתנופת הכהן לא איכפת לן אם יש בה חציצה, דעיקר תנופה בבעלים כתיב. והק' ע"ז מנלן הא תרווייהו כתיבי, ונראה דכוונת רש"י הוא דבבעלים מוזכר ידים כגון ונתן על כפי הנזיר, [וידידו תבאנה, אמרינן במנחות סא: דקאי אבעלים], אבל בכהן לא מוזכר ידיו, לכך אין קפידא בזה בחציצה, (ויש לעיין אם יפסול חציצה בין ידיו של כהן לבעלים).

(1) דבעינן כהן ובעלים, לכך לא הוי חציצה, אבל גבי שני שותפין חשיב חציצה אם אחד מהם מניח

תורת הלכות שלמים הקדשים קצה

אכן בקרבן נשים אין הנשים מניפות, אלא הכהן לחודיה: עין משפט
ג. סדר התנופה הוא ישמניה האימורין על פיסת היר, וחזה ושוק ג שס הע"ו.
עליהן מלמעלה, ועל החזה ושוק יותרת הכבד ושתי הכליות ד שס ה"ט.
והאלי' (אם הוא י"א כבש), ואם יש שם לחם [היינו בין לענין לחמי
תודה דצריך להניף הלחמים הניתנין לכהן ובין לענין נזיר], ב"הלחם למעלה:
ד. התנופה מצוה לכתחלה י"שיהיה ע"י [ג]שלושה כהנים משום ברב עם הדרת

מצות ה' מצות ה' זבח תודה
אלא בני גרים ועבדים משוחררים מנין, ת"ל [ג]. שלשה כהנים וכו'. הרמב"ם (שס ה"ט) לא
המקריב: ז. חוץ ממנחת קנאות ונזירה הן בעצמן העתיק זה (ט) משום שהוא רק הידור מצוה
ג"כ מניפות: ח. וכרתניא (מנמוט סג:) והאשה ואינו שייך לעיקר תנופה:
כהן מניף על ידה:

ז. מרש"י ערובין נ. ד"ה והרי יוצא דמברכים על תנופה ועל סמיכה ברכת המצוות. ועי' במנחת חינוך
(מ' קמ"א סק"ט) דמסיק דלרש"י דעיקר תנופה בבעלים הבעלים מברכים, ואליבא דתוס' מסתפק מי
מברך, ואם שניהם מברכים, אמנם הרמב"ם לא הזכיר כלל דמברך, ומשמע דאזיל לשיטתו בשהמ"צ
שורש י"ב דתנופת חזה ושוק ושאר הפרטים של כל קרבן אינה מצוה בפנ"ע אלא חלק ממעשה השלמים,
ולכך אי"צ לברך ע"ז בפנ"ע וכדמשמע מהרמב"ן שם שכתב דלכה"ג דכל אחד מן העבודות האמורות
בקרבנות הוי מצוה בפנ"ע מברכים על כל אחד ואחד [משמע דלדידה לא]:

י. במנחות (סא:): איתא תניא וכו' (הא כיצד כהן מניח ידיו תחת ידי הבעלים ומניף), כיצד עושין מניח
אמורין על פיסת היר, וחזה ושוק עליהן, ובכל מקום שיש לחם הלחם מלמעלה, [ולפ"ז משמע
שהחזה והשוק הוא למעלה מכל האמורין], אבל הרמב"ם פ"ט ממערה"ק ה"ח כתב וכיצד מניחין על ידי
הבעלים, נותן את החלבים על ידי הבעלים, וחזה ושוק למעלה ושתי הכליות ויותרת הכבד למעלה מהם
וכו'. וכלשון הזה העתיק רבינו, והיינו משום דכתב הכ"מ שם דהא דתניא מניח האמורים, לאו דוקא
כל האמורין, אלא עיקר האמורין דהיינו החלבים מניח על פיסת היר, וסמוך להם חזה ושוק וכו' ע"י"ש.
אמנם במקורות וצינונים שם הביא תו"כ כלשון הרמב"ם, ונראה דזה מקורו, ועיין לח"ת:

יא. או כבשה או איל או רחלה: יב. מנחות שם, וכדאשכחן במילואים דכתיב (ויקרא ט') ומסל
המצות אשר לפני ה' וגו' עד וישם על החלבים ועל שוק הימין, רש"י ותוס' שם:
יג. גמ' שם, מ"ט אילימא משום דכתיב (ויקרא י') שוק התרומה וחזה התנופה על אשי החלבים יביאו
להניף תנופה, והכתיב (שם ז') את החלב על החזה יביאנו, אמר אב"י ההוא דמייתי ליה כהן מבית

לחמי תודה

ידו תחת יד חברו, לפי שאינה גזירת הכתוב שיהיו שניהם מניפין. ובתוס' מנחות הנ"ל כתבו נמי
דבירושלמי משמע קצת דהוי תחת ידי הבעלים ממש ע"ש.
(ז) ולענ"ד דהרמב"ם לא העתיק זה, משום דהרמב"ם אזיל כברייתא דתו"כ [דיותרת ושתי הכליות
למעלה על החזה ושוק, עיין בתו"כ פ' צו פרק ט"ז ה"ג, ובברייתא דמנחות לא נזכר כן, אלא
סתמא מניח אימורין על פיסת היר וחזה ושוק עליהם, ומשמע כל האימורין], ומהתו"כ משמע
דלא היה [בג' כהנים] דקתני' שם לפני ה' וכו', כיצד הוא עושה יביא את החלבים על ידי
הבעלים, וחזה ושוק למעלה מהם, שתי כליות ויותרת הכבד למעלה מהם, אם יש שם לחם נותן
למעלה מהם, מוליך ומביא וכו'. ומשמע שכך מביאן אחד אחד מבית המטבחים (ולא כברייתא
שכולם א' על השני והופכם), וכ"כ המלבי"ם שם בתו"כ (אות ק"ג ע"ש), ומבואר שם שהתו"כ
מיישב סתירת הפסוקים, דשוק התרומה וחזה התנופה על אשי החלבים (ויקרא י') הוא כפשוטו,

קצו תורת הלכות תנופה הקדשים

עין משפט
 ה שס ה"י
 ו שס ה"י
 מלך, דהיינו בשעה שמביא הכהן מבית המטבחיים, יהיה מונח בידו החזה מלמטה והחלב מלמעלה, וכי הדר מהפך ליה ונותנו ליד המניף נמצא מה שהיה מתחלה למעלה נעשה עכשיו למטה, ואח"כ כשחוזר ומהפך בשעה שנותנו ליד כהן המקטיר נמצא דהאימורין שהיו מתחלה למטה נעשו עכשיו למעלה:

ה. ה"י חזה נקרא ה"י הרואה את הקרקע ה"י למטה עד הצואר למעלה עד הכרס ה"י חותך שתי צלעות משתי דפנות אילך ואילך, ה"י שוק נקרא מפרק של ארכובה עד הכף, ה"י והשוק היינו של ימין:

ו. ה"י חמשה שהביאו קרבן אחד, ה"י אחד מניף ה"י על ידי כולם, ה"י וכן השולח קרבנותיו ממדינת הים כהן מניף על ידו (ועיין בתוס' כ"ד):

מצות ה'

המטבחים ורמי ליה, והכתיב (שס ט') וישימו את החלבים על החזות, ההוא דיהיב ליה לכהן אחריו ואזיל ומקטיר ליה, והא קמ"ל דבעינן שלשה כהנים משום דכתיב (משלי י"ד) ברב עם הדרת מלך, ועיין זב"ת ולח"ת:

יד. חולין מה. ת"ר איזהו חזה זה הרואה את הקרקע וכו', [וברש"י הרואה את הקרקע אינו משבר מן הצלעות בנוכה הצדדין כלום, אלא השומן התחתון כמו שהוא בחסחוס שבראשי הצלעות]:

יז. היינו בשר שהוא רואה את הקרקע כשהבהמה הולכת מחיים, מעצם הצואר עד הכרס: יז. זה שיעור ארכה, כשהבהמה תלויה (ברגליה) הצואר למטה והכרס למעלה:

יח. שחותך עם החזה שתי צלעות הסמוכות לצואר מימין ומשמאל, ורש"י פ"י א' מימין ואחד משמאל והן הצלעות [הקטנות] שסביב הקנה, ותוס' שם בשם ר"ח פ"י שנים מכאן ושנים מכאן, וכן משמע מהרמב"ם: יח. מתני' בחולין קלד: איזהו זרוע מן הפרק של ארכובה עד כף וכו' וכנגדו

לחמי תודה
 והא דכתיב את החלב על החזה יביאנו (שם ז') וישימו את החלבים על החזות (שם ט') קאי על יתרת הכבד והכליות דהם נמי קרויים חלב [לענין קרבן כדכתב הרמב"ם פ"ו מהל' קדושה ה"ה ע"ש, וכדכתיב כמה פעמים בויקרא (ג' ד' ועוד) ובפרט בפרשת שמייני (ויקרא ט' כ') ואת החלבים מן השור ומן האיל האליה המכסה והכליות ויתרת הכבד, (ומשמע דמפרש מהו החלבים), (אולם הרמב"ן שם וביקרא ג' פ"י באופ"א ע"ש, וע"ע העמק דבר שם), ולפ"ז לא בעינן ג' כהנים].

תורת הלכות שלמים הקדשים קצו

ז. 'זבחי שלמי ציבור תנופתן כהשלאחר שחיטה הוא רק [ד] בחזה עין משפט
ושוק ואימורין כשאר שלמי יחיד. (ועיין זב"ת ולח"ת): f רמז"ס פ"ח
ממז"מ הי"ח.

מצות ה'

ב. כחכמים שם דסברי דאף דטעונים נמו
תנופה מחיים על הלחם [והתנופה דמחיים
הרי הוא בכולה], מ"מ התנופה דלאחר שחיטה
הוא רק בחזה ושוק ולא בכולה, דומיא דשאר
שלמים, ועיין בגמ' שם הטעם, [ומ"מ דעת
הרמב"ם דלא בא לאפוקי אלא שאר הזבח, אבל
הלחם מניף דומיא דשאר שלמים שיש בהם
לחם, שמניף עמם גם הלחם, ועיין זב"ת ולח"ת]:

זבח תודה

[ד]. בחזה ושוק. הנה מהרמב"ם משמע
דמניף החזה והשוק גם כן עם הלחם
ביחד, וקשה דהלא רבנן סברי דון מינה
ומינה כדאיתא בגמרא, (π) ואם כן כי היכי
דבשלמי יחיד אין טעון תנופה רק חזה ושוק
כן בשלמי ציבור, וכל שכן לרבינא דאמר
הריבויא משלמיהם, ושם כתוב רק חזה ושוק
וצ"ע:

לחמי תודה

(ח) נראה ליישב דהא בשלמי יחיד שיש עמה לחם הרי עושין תנופה גם עם הלחם, ועיין בגמ' (סב).
דאמרינן ובכ"מ שיש לחם הלחם למעלה, דמשמע דבכל תנופה שיש לחם מניפים גם הלחם.



הלכות סמיכה

עין משפט

א רמב"ם פ"ג ממע"ק ה"ו.

ב שם ה"י.

פרק א

א. כל קרבנות היחיד טעונין סמיכה, באפילו פר של יום הכיפורים או ג' אשם או ד' עולת חובה דלא כתיב בהו סמיכה, חוץ מבכור ומעשר ופסח ושאין באין לרצות ולא לדורון:

ב. כל קרבנות הציבור אין בהן סמיכה, חוץ משתיים, דהיינו פ' פר הבא על העלם דבר של ציבור, שהורו להם ב"ד על אחת מחייבי כריתות שהוא מותר ועברו עליה, וישעיר המשתלח, ויש חילוק ביניהם דשעיר המשתלח סומך עליו אהרן או אחד מבניו הכהנים, ופר הנ"ל סמיכתו בזקני העדה דהיינו מסנהדרי גדולה, וי"א שסמיכתו די^[א] בשלשה, י"א וי"א דוקא בחמשה:

מצות ה'

א. מתני' מנחות (כג). ב. [שמביא הכה"ג ומכניס דמו לפניו] משום דכתיב גבי פר כהן משיח וסמך ידו על ראש הפר, לרבות פר יוה"כ לסמיכה כדאיתא בתו"כ, (לשון רבינו בליקוטי הלכות). ג. משום דאתקש לחמאת כדאיתא בפ"ק דובחים (דף י"א) (לשון רבינו שם). ד. כגון עולת ראיה משום דכתיב (גזי עולת מוזה) ויקרב את העולה ויעשה כמשפט, כמשפט עולת נדבה, לימוד על עולת חובה שמעונה סמיכה, (לשון רבינו שם). ה. שם במתני', ואמרינן שם בגמ' (כג): דא"א ללמוד משלמים, דאיכא למיפרך מה לשלמים

זבח תודה

[א]. [בשלשה, כן פסק הרמב"ם כר"ש ואף דר"י פליג ור"י ור"ש הלכה כר"י]. משום דהגמרא מביא שם ברייתא דס"ל כר"ש. הכסף משנה שם. ובאמת הוא דוחק, דלא הו"ל למנקט דינא כהברייתא, דהברייתא שם הוא דעת ר"ש, כדמוכח בהתוספתא דר' יהודה פליג שם ע"ש, אלא שהגמרא קיצרה. ונכון יותר כמו שכתב הלחם משנה דסמך על הירושלמי דאמר רב נראין דברי ר"ש לענין סמיכה, ודברי ר' יהודה לענין עריפה:

שכן טעונים נסכים ותנופת חזה ושוק ע"ש, [ובתוס' שם הקשו דנילף מהקישא דזאת התורה שהוקשו כל הקרבנות, ולענ"ד היה נראה דמזאת התורה ילפינן רק מה שנאמר בקרבן אחד ילפינן מיניה על השאר, אבל סמיכה כיון שנאמר בכל הקרבנות, ומדכתביה רחמנא בכולהו, ש"מ דרק בהנך דכתיב בהו בהדיא, או שיש דרשא לרבותא]. ו. בגמ' לא נאמר טעם זה, ונראה דכתבה רבינו לסימנא בעלמא. ז. מתני' שם, ומפרש בגמ' דגמירי שתי סמיכות בציבור [ותו לא]. ח. כדכתיב בהו (ויקרא ד') וסמכו זקני העדה את ידיהם על ראש הפר. ט. כדכתיב (ויקרא ט"ו) וסמך אהרן את שתי ידו על ראש השעיר החי והתודה עליו וגו'. י. בפ"א דסנהדרין סמיכת זקנים בשלשה דברי ר"ש, ר"י אומר בחמשה, ואיתא שם תנו רבנן וסמכו זקני יכול זקני השוק תלמוד לומר עדה, אי עדה יכול קמני עדה, תלמוד לומר עדה, מיוחדין שבעדה, וכמה הן, וסמכו שנים, זקני שנים, ואין בית דין שקול מוסיפין עליהם עוד אחד הרי כאן חמשה דברי רבי יהודה, רבי שמעון אומר זקני שנים, ואין בית דין שקול מוסיפין עליהן עוד אחד, הרי כאן שלשה. ופליגי רבוותא אית דפסקו כר"י משום דקיי"ל דר"י ור"ש הלכה כר"י, ואית דפסקו כר"ש משום דהגמ' מביא שם ברייתא דס"ל כר"ש^[א] (לשון רבינו בליקוטי הלכות), וכן פסק הרמב"ם. יא. הרמב"ם בפיהמ"ש והרע"ב.

תורת הלכות סמיכה הקדשים קצמ

ג. ^א קרבן עוף אינו טעון סמיכה, וכן ^ב עולת קיץ המזבח אין טעון עיז משפט
 סמיכה (למז"ס פ"ג ממע"ק ה"ז):
 ד. ^א הסמיכה אינה נוהגת ^ב בחרש שומה ^ג וקטן ^ד וסומא ^ה ועכו"ם
^ו ועבד ^ז ואשה, ^ח ואפילו עבד בשביל רבו, ואשה בשביל בעלה אינה יכולה

מצות ה'
 יב. כן משמע בגיטין (כז:): על מתני' השולח חטאתו ממדינת הים, דמק' והא בעי סמיכה ומשני בחטאת העוף.
 יג. משנה בסופ"ג דתמורה (כ:): בזמן שהיא נדבה [היינו קיץ המזבח] אינו סומך עליה, ואינו מביא עליה נסכים, ונסכיה משל ציבור וכו'.
 יד. מתני' מנחות (ג): הכל סומכין חוץ מחש"ו וסומא ונכרי והעבד והשליח והאשה.
 מז. גמ' שם בשלמא חש"ו דלאו בני דעה נינהו, עכו"ם נמי בני ישראל [דכתיב בפרשה דבר אל בני וגו' וסמך] סומכין ואין עכו"ם סומכין, אלא סומא מ"ט לא, ר"ח ורב יצחק בר אבדימי חד אמר אתיא סמיכה סמיכה מזקני העדה, וחד אמר אתיא סמיכה סמיכה מעולת ראיה, ופרש"י שם מזקני העדה לאו סומין נינהו כדאמרינן בסנהדרין מקיש ריבים לנגעים [מה נגעים אינם בסומים דכתיב לכל מראה עיני הכהן אף ריבים כן], ועוד כשם שבי"ד מנוקין בצדק כך מנוקין מכל מום, דכתיב כלך יפה רעיתי ומום אין כך: מעולת ראיה, דבעי סמיכה התם סומים לא, דכתיב יראה יראה, ואמרינן אבל סומים לא, [ועיין תוס' שם (ע"ג)].
 ד"ה אתיא סמיכה שהקשה דא"כ ניבעי בסמיכה מנוקים מכל מום, ולמאן דיליף מעולת ראיה נמעט סומא בא' מעיניו וכו', ולכאורה היה אפשר להלימוד מהתם הוא רק על סומא משום דכתיב עיני העדה, וכן בראיה עיקר ראיה הוא כדי לראות וכדכתיב יראה כל זכורך ודרשינן יראה, אבל שאר מומין לא ילפינן. ועי' קרן אורה שם].
 מז. עי' מג"ח מצ' קט"ו, דרוצה לומר דבהגיע לחינוך מחנכין אותו לסמוך (משום מצות חינוך) ע"ש, אמנם מסתימת המשנה והרמב"ם ועוד משמע דלא שנא.
 יז. כדתניא בת"כ ומייתי לה בחגיגה (טו:): [דכתיב בפרשה (ויקרא א') דבר אל בני' בני' סומכין ואין בנות ישראל סומכות, ר' יוסי ור"ש אומרים בנות ישראל סומכות רשות, אמר רבי יוסי סח לי אבא אלעזר פעם אחת היה לנו עגל של זבחי שלמים, והביאנוהו לעזרת נשים, וסמכו עליו נשים. לא מפני שסמיכה בנשים - אלא כדי לעשות נחת רוח לנשים. ואי סלקא דעתך סמיכה בכל כחו בעינן - משום נחת רוח דנשים עבדינן עבודה בקדשים, אלא לאו שמע מינה לא בעינן בכל כחו. לעולם אימא לך בעינן בכל כחו, דאמר להו אקפו ידיכו, [היינו שידיהם יהא צף על הבהמה ולא יסמכו בכח].

מצות ה'
 [ב]. הכל סומכין חוץ מחש"ו וסומא וכו'.
 היינו סומא בשתי עיניו, כן מוכח בתוספות. ודע דאף במשנה לא שמעינן רק דאין מצות סמיכה נוהגת בהם, ה"ה דאין אחר סומך בשבילן וכדכתבינן לקמיה:
 [ג]. ועכו"ם וכו'. בגמרא (ס"ג). איתא הטעם משום דכתיב דבר אל בני ישראל וכו', והא דאמרינן לעיל קרבנו ולא קרבן עכו"ם, היינו דאין אחר סומך בשבילן, דהו"א כיון דאין הוא יכול לסמוך, יסמוך אחר בשבילו, ולא דמי לקרבן חבירו דבר סמיכה הוא, וכיון דגלי קרא במקום אחד, ה"ה לענין נשים דמיעט רחמנא נשים מסמיכה, [משום דכתיב בני ישראל ולא בנות ישראל], ה"ה דאין אחר סומך בשבילן, [תוספות לעיל דף ס"ב ע"ב ד"ה מצינו], ופשוט דה"ה בסומא וחש"ו:
 [ד]. והעבד והשליח והאשה, ת"ר ידו ולא יד עבדו וכו'. הנה מפשטיות הגמרא משמע לכאורה דהאי ת"ר הוא טעם המשנה, וא"כ מיירי מתניתין רק דאין אשה ועבד סומכין

לסמוך, דדוקא בבעלים בעינן, ואפילו אם ירצה למנות ^[ח] שליח להדיא לסמוך ג"כ לא מהני:

זבח תודה

על קרבן בעליהן, ועצם הדין דאין סמיכה נוהגת בנשים בקרבן עצמן, ויה"ה בעבד דאיתקש בכל מקום לאשה, לא נזכר כאן, וסמך המשנה על מה דאשמועינן במקום אחר [קדושין דף ל"ו] דסמיכה אינה נוהגת בנשים, אבל הוא דוחק דרישא דמשנה חוץ מחש"ו וסומא ונכרי מיירי בקרבן עצמן, ועבד ואשה בקרבן בעליהן. ונכרי מיירי בקרבן עצמו, ועבד ואשה בקרבן בעליהן, ועוד דהו"ל להשמיענו במקומו. אבל נכון יותר לומר דהמשנה כולה דידן חדא גווני הוא, ועבד ואשה מיירי ג"כ העיקר בקרבן עצמן, והאי ת"ר דמייתי הגמרא אינו ביאור על דברי המשנה, והוא ענין בפ"ע, וכן משמע מהרמב"ם פ"ג ממעשה קרבנות הלכה ח' עי"ש^(ט) היטב. ונכון עוד לומר דלהכי הכניס המשנה דינא דשליח באמצע [דהו"ל לשנות והעבד והאשה והשליח] כדי לכלול בזה גם דינא דברייתא:

[ה.] ידו ולא יד שלוחו. ולא נוכל למעט זה ממייעוט דקרבנו ולא קרבן חבירו, וכדלעיל בגמרא, דהו"א כיון דעשאו לשליח עדיף טפי [מוספות לעיל דף ס"ז ע"ג], ואי כתב רחמנא ידו לבד הו"א דאתי לאפוקי ידו ולא יד חבירו, והיינו דאין אחר יכול לסמוך מעצמו

מצות ה'

והנה תוס' שם כתבו דבההיא מעשה היה הקרבן שלהם, ואעפ"כ אסור אפילו לר"י ור"ש לסמוך בכה, ומתירים רק להקפות הידים, ולא חיישינן לזולתי בקדשים דנראה כעבודה בקדשים וכו' משום נחת רוח דנשים (אבל בלא נח"ר לנשים היה אסור לסמוך אפילו בכה"ג). אולם הראב"ד בתו"כ בפירוש ראשון שם מפרש דלר"י ור"ש מותרות נשים לסמוך סמיכה גמורה, דכך נתנה התורה במצוות אלו לאנשים חובה ולנשים רשות, ורשאות אליבא דר"י ור"ש לעשות כל המצוות שפטורות אפילו היבא דאיכא בזה איסורא כגון כלאים בציצית וכיו"ב, והא דהוצרך לומר אקפו ידיכו, היינו התם משום שהקרבן לא היה שלהם אלא של בעליהן, ומשום נח"ר דידהו נתנו להם לסמוך, שדומה להן בקרבן שלהן (כיון שבא מנכסי בעליהן), וכן המאירי הביא גם פ"י זה, וכ"מ מהר"ן בפ"ד דר"ה, וכ"מ מרש"י חולין פה, ומ"מ אף לפירוש זה צ"ע אם פוסקים בזה כר"י כיון דסתם משנה כרבי יהודה בר"ה (ג.) וכאן (מנחות ג.) דנשים אין סומכות, (ואפילו לתוס' דפסקו כרבי יוסי הא לדידהו היינו דוקא באקפווי ידיהו כמו שכתבו בכ"מ בש"ס, וכ"כ ר"ת בספר הישר (סי' ס"ד אות ה') בהדיא, ובחגיגה (ד. ד"ה ל"א) כתבו דאפילו טומטום שהוא ספק אשה אסור לסמוך. והרמב"ם פסק (בר"ה כסתם מתני' דאתיא כרבי יהודה דאין מעכבין רק את התינוקות, אבל נשים מעכבים וכן כאן כתב) דנשים אין סומכות. ואפילו להראב"ד דנקט הפירוש דלרבי יוסי ור"ש מותר לנשים לסמוך בכל כחם, מ"מ כתב בהדיא דהלכה כרבי יהודה משום דסתם לן תנא כוותיה, [ור"ת דפסק כרבי יוסי הרי ס"ל דמותר רק באקפווי ולא לסמוך בכה], ונמצא דלדברי הרמב"ם, והראב"ד [בתו"כ], ותוס' ור"ת אסור לנשים לסמוך בכה, רק דאליבא דר"ת אפשר לסמוך בהקפת היד [בעזרת נשים]. יח. גמ' שם (ג.): ת"ר ידו ולא יד עבדו, ידו ולא יד שלוחו, ידו ולא יד אשתו וכו'.

לחמי תודה

(ס) דכתב הכל סומכין חוץ מחש"ו ועבד ואשה ונכרי [ואח"כ כתב] ואין השליח סומך שאין סמיכה אלא בבעלים שנאמר וסמך ידו לא יד אשתו ולא יד עבדו ולא יד שלוחו, ונראה מזה דהא דמייתי ידו ולא יד אשתו וכו' קאי אשלוחו, [דהיינו אפילו אם עושה אותה שליח], והיינו דממעט מזה דאפילו אשתו דכגופו וכו' אינה יכולה לסמוך עבורו.

תורת הלכות סמיכה הקדשים רא

ה. סמיכת הבהמה צריך להיות יט לכתחילה בטהורים [1] דוקא, [2] עין משפט
 ובדיעבד מהני גם בטמאין כשעמד חוץ לעזרה והושיט ידו
 לפנים וסמך עליה:
 ו. יכא היורש סומך ועושה תמורה ומביא נסכים על קרבן אביו, דהוא
 חשיב כאביו, אבל אדם אחר אינו יכול לסמוך על קרבן חבירו,
 יכב דאין סמיכה אלא בבעלים. יכג ואפילו היכי דאין יכול לסמוך בעצמו כגון שהוא חרש
 שומה וקטן או עכו"ם וכהאי גוונא, גם כן אין אחר יכול לסמוך על קרבנו:
 ז. יכד הסמיכה (או התנופה) הוא רק שיירי מצוה, דעיקר כפרה הוא בדם, וע"כ אם
 לא סמך אינו מעכב, ומ"מ מעלה עליו הכתוב כאילו לא כיפר:

מצות ה'
 יז. עיין זבח תודה אות ו'. כ. זבחים לב. לג.
 כיון דקי"ל ביאה במקצת לאו שמיה ביאה,
 ומ"מ אסור מדרבנן ומכין עליו מכת מרדות כדכתב
 הרמב"ם פ"ג מביאת המקדש הי"ח, והראב"ד שם
 חולק וסובר דהוא דאורייתא.
כא. מתני' מנחות שם צב. והיורש סומך ומביא
 נסכים ומימר, ואמרינן שם דילפי' מתמורה
 דכתיב המר ימר לרבות את היורש [שאם המיר
 תמורתו תמורה], ויליף סוף הקדש [היינו סמיכה
 שהוא אחר ההקדשה] מתחילת הקדש [דהיינו תמורה
 שעכשיו כשממיר הוא תחילה להקדישה], מה תחילת
 הקדש יורש מימר, אף סוף הקדש יורש סומך.
כב. דכתיב וסמך ידו על ראש קרבנו (ג' פעמים
 גבי שלמים) ודרשינן במנחות (ג). קרבנו
 ולא קרבן חבירו (קרבנו ולא קרבן נכרים, קרבנו
 לרבות כל בעלי קרבן לסמיכה, שאם כמה מביאים
 קרבן בשותפות כולם צריכים לסמוך).
כג. עיין זב"ת [ג]. כד. מתני' שם (ג).
 וסמיכה שיירי מצוה, ואמרינן בגמ' שם (ג).
 ת"ר וסמך ונרצה (ויקרא א') וכי סמיכה מכפרת
 והלא אין כפרה אלא בדם, שנאמר כי הדם הוא
 בנפש יכפר (שם י"ז), אלא לומר לך שאם עשאה
 כולו לפנים וסמך, אף דעבד איסורא, מהני סמיכתו בדיעבד. ונראה דטעמו כיון דעצם הסמיכה
 היתה כדין שהבהמה היתה במקום השחיטה, לא נפקע סמיכתו עי"ז.

זבח תודה
 יח. עיין זבח תודה אות ו'. כ. זבחים לב. לג.
 כיון דקי"ל ביאה במקצת לאו שמיה ביאה,
 ומ"מ אסור מדרבנן ומכין עליו מכת מרדות כדכתב
 הרמב"ם פ"ג מביאת המקדש הי"ח, והראב"ד שם
 חולק וסובר דהוא דאורייתא.
כא. מתני' מנחות שם צב. והיורש סומך ומביא
 נסכים ומימר, ואמרינן שם דילפי' מתמורה
 דכתיב המר ימר לרבות את היורש [שאם המיר
 תמורתו תמורה], ויליף סוף הקדש [היינו סמיכה
 שהוא אחר ההקדשה] מתחילת הקדש [דהיינו תמורה
 שעכשיו כשממיר הוא תחילה להקדישה], מה תחילת
 הקדש יורש מימר, אף סוף הקדש יורש סומך.
כב. דכתיב וסמך ידו על ראש קרבנו (ג' פעמים
 גבי שלמים) ודרשינן במנחות (ג). קרבנו
 ולא קרבן חבירו (קרבנו ולא קרבן נכרים, קרבנו
 לרבות כל בעלי קרבן לסמיכה, שאם כמה מביאים
 קרבן בשותפות כולם צריכים לסמוך).
כג. עיין זב"ת [ג]. כד. מתני' שם (ג).
 וסמיכה שיירי מצוה, ואמרינן בגמ' שם (ג).
 ת"ר וסמך ונרצה (ויקרא א') וכי סמיכה מכפרת
 והלא אין כפרה אלא בדם, שנאמר כי הדם הוא
 בנפש יכפר (שם י"ז), אלא לומר לך שאם עשאה
 כולו לפנים וסמך, אף דעבד איסורא, מהני סמיכתו בדיעבד. ונראה דטעמו כיון דעצם הסמיכה
 היתה כדין שהבהמה היתה במקום השחיטה, לא נפקע סמיכתו עי"ז.

לחמי תודה (ב) מדמייתי עלה קרא וסמך ושחט, ועי' לח"ת לקמן.

רב תורת הלכות סמיכה הקדשים

<p>ח. ^טההסמיכה צריכה להיות כבשתי ידיים ^{טו}ועל הראש, לא על הצואר [דהיינו נגד בית השחיטה], ולא על גב הבהמה, ולא על החזה, ^{טז}ולא על צדדי הראש דהיינו על הלחיים:</p> <p>ט. ^ילא יהיה שום דבר חוצץ בין ידיו לבין הזבח:</p> <p>י. ^{יא}ההסמיכה צריך להיות בכל כחו, ^{יב}ולא ובפנים העזרה, ^{יג}ובואם סמך חוץ לעזרה ^{יד}צריך לחזור ולסמוך בעזרה, ^{טו}וצריכה להיות</p>	<p>עין משפט ט טס ה"ג. י טס. יא טס. יב טס ה"א. יג טס ה"ב.</p>
--	--

זבח תודה מצות ה'

[ח.] סמיכה דכתיב לפני ה'. עיין פירש"י, ועיין בתוספות (זממס לז. ד"ה מאי, יומא מה: ד"ה הו"א) שיש עוד פירוש מקרא דפרשת עולה דכתיב יקריב אותו לרצונו לפני ה' וסמך ידו וגו', משמע מסמיכת הכתובים דהסמיכה בעינן שיהיה לפני ה', וכן משמע קצת מהרמב"ם, מדפסק שהוא לעיכובא, ועיין לקמיה:

[ט.] ודע דהרמב"ם פסק דהסמיכה בעינן שיהיה לפני ה' הוא לעיכובא, שאם סמך מבחוץ חזור וסמך מבפנים, וכן משמע

כז. דכתיב וסמך ידו על ראש וגו', ואמרינן שם ת"ר ידו על הראש, ולא ידו על הצואר, ידו על הראש ולא ידו על הגביים [גבו של בהמה. רש"י], ידו על הראש ולא ידו על החזה וכו'.

כח. שם תנא אבא ביראה בראב"י ידו על הראש ולא ידו על הצדדין. **כט.** שם בעי רבי ירמיה מטלית מהו שתחויץ, ת"ש ובלבד שלא תהא דבר חוצץ בינו לבין הזבח.

ל. חגיגה (עז:): אמר רמי בר חמא ש"מ סמיכה בכל כחו בעינן וכו' [וכן אמרינן בובחים לג.], [ומוכח שם בסוגיא דנשים כיון דמעטינהו רחמנא מסמיכה ממילא אסורות לסמוך, דכיון דסמיכה צריך להיות בכל כחו, הוא בכלל עבודה בקדשים, וה"ה כל הני דמעטינהו רחמנא כגון בכור ומעשר ופסח ועבד וסומא, רבינו בליקוטי הלכות שם (והוצא זה"ל חגיגה זמז"ק פ"ד סעיף ז, ועי' לעיל אומ י"ז)].

לא. לרש"י (זממס לז. זמממזמ זג:): היינו משום דכתיב בשחיטה ושחט וגו' לפני ה', וסמך הכתוב סמיכה לשחיטה ולכך צריך להיות בפנים כדי שיהא תיכף וכדתנן במנחות שם ובמקום שסומכין שוחטין ותיכף לסמיכה שחיטה. ולתוס' (זממס לז. ד"ה מאי) דרשינן דעצם הסמיכה צריך להיות בפנים כדאיתא בתו"כ (פרק ד' ה"א) לפני ה' וסמך ידו. ואין סמיכה בכמה. מדכתיב יקריב אותו לרצונו לפני ה', וסמך, דכתב ממש וסמך אצל לפני ה'. וכן נראה מהרמב"ם וכדאיתא בוב"ת.

לב. רמב"ם פ"ג מעה"ק הי"א, מתו"כ ויקרא ג' וכו' לפני ה' וסמך, אע"פ שסמך מבחוץ יחזור ויסמוך מבפנים, (הוצא זמקורות וליוניס עס), וכן משמע מגמ' זבחים (לג.) דקאמר אי קסבר סמיכת אשם מצורע דאורייתא ותיכף לסמיכה שחיטה דאורייתא, ליעול ולסמוך להדיא דרחמנא אמר, משמע דבחוץ לא מקיים בכלל מצות סמיכה, דאי מקיים בחוץ מהיכי תיתי להתיר מחוסר כיפורים להכנס בפנים, וכן משמע מדמק' התם לרב אדא בר מתנה דסבר תיכף לסמיכה שחיטה לאו דאורייתא

לכתחלה במקום הטבעות, כדי שיהיה תיכף לסמיכה שחיטה: **עין משפט**
יא. והנה ^ד בכל הקדשים בודאי בעינן תיכף לסמיכה שחיטה, ^ז **יד** הו"ל דעת
^א חוץ מאשם מצורע פליגא בה רבוותא, ^א **יש** אומרים דבזו ^ד **ז** ממנוסרי
 כפרה.

מצות ה' **זבח תודה**

מפשטיות הגמרא דדוקא בשחיטה^(א) דיעבד שפיר דמי, דהוא רק מדרבנן בעלמא, ^(ט) משמע דבסמיכה אם היתה לגמרי בחוץ [דהיינו שהבהמה היתה עומדת בחוץ, משא"כ אם היתה לפנים והוא הכניס ידו לפנים] לא מהני הסמיכה אף בדיעבד וצריך לחזור ולסמוך. ולפרש"י דסמיכה לפני ה' הוא רק מדבעינן תכף לסמיכה שחיטה, אפשר דביעבד אין צריך לחזור ולסמוך דתכף לסמיכה שחיטה הוא רק לכתחילה כמו שפסק הרמב"ם בפ"ג ממעשה הקרבנות הלכה י"ב. ויש לדחות דאף דביעבד אם כבר שחט אינו לעיכובא, מ"מ כ"ז שלא שחט^(ה) צריך לחזור ולסמוך מבפנים כדי לקיים תכף לסמיכה שחיטה, ובפרט למאי דמסיק לקמן בדף ל"ג דתכף לסמיכה שחיטה דאורייתא: **[י.]** חוץ מזו וכו'. בריש פ"ג דזבחים יש שם בגמרא ב' תירוצים, אחד דסמיכת אשם מצורע גם כן דאורייתא ככל אשמות, ואחד דסמיכת אשם מצורע לאו דאורייתא, והטעם משום דאינו בא אלא להכשירו לאכול בקדשים [כן פרש"י] ונ"מ ממילא לענין הסמיכה, דלמ"ד דאורייתא בעינן בכל כחו, ככל הסמיכות, ולמ"ד דרבנן אמרינן ליה למצורע אקפי ידיכו, דלא תהוי עבודה בקדשים, כ"כ התוספות (זנמיס לג. ד"ה סמיכת). ולא מצאתי ברמב"ם מפורש דעתו בזה אי דאורייתא או דרבנן: **[יא.]** יש מרבנותא וכו'. הוא דעת הראב"ד בפ"ד

(ונרש"י שם ללא משמע ליה וסמך ושחט במקום שסמך ישחוט), מיתבי וסמך ושחט מה סמיכה בטהורים אף שחיטה בטהורים, ואי אמרת לאו דאורייתא בטמאין נמי משכח"ל, וברש"י שם בטמאין נמי איתא שסמוך בחוץ ומכניסה טהור לפנים ושחט, ומוכח דלמאי דקיי"ל דתיכף לסמיכה שחיטה דאורייתא (ומשום סך מיוזמה) לא משכח"ל סמיכה כלל בטמאין, וע"כ משום דלא שייך סמיכה כלל בחוץ ואפילו בדיעבד.
לג. במנחות צג: בפירוש ב' במקום שסומכין בעזרה במקום הטבעות וכו'. [דהיינו אם שוחט במקום הטבעות שהיו בצפון, שהרי קק"ל כשרים בכל העזרה, ובמפרש שם בפירוש א' משמע שלא ישהה, וברש"י כת"י איתא שם על במקום שסומכין שוחטין, באותו מקום, ולא יזונה ממקומה, ומהרמב"ם שם הי"ב משמע שצריך להיות גם באותו מקום וגם שלא ישהה, (ולכאורה רש"י גם מודה בזה), ומ"מ משמע בהרמב"ם דזה לא מעכב (אם היה בפנים בעזרה) דלעיל מיניה בהי"א כתב אין סומכין אלא בעזרה, סמך חוץ לעזרה חוזר וסומך בפנים. וכאן כתב ובמקום שסומכין שוחטין ותיכף לסמיכה שחיטה, ואם שחט במקום אחר או ששהה שחיטתו כשרה, ומדלא כתב יחזור ויסמוך כמו קודם משמע דיצא ידי סמיכה.
לד. ברייתא בזבחים לג. כל הסמיכות קורא אני עליהן תיכף לסמיכה שחיטה חוץ מזו (דהיינו אשם מצורע) שהיתה בשער ניקנור, שאין מצורע

לחמי תודה

(ג) היינו כשטמא עומד בחוץ ושוחט בסכין ארוכה. (ד) דאמר בגמ' זבחים לב. דטמאים לא ישחוט לכתחילה שמא יגעו בבשר ורק דיעבד שחיטתן כשרה, ומקשה ע"ז מדתניא וסמך ושחט, מה סמיכה בטהורין אף שחיטה בטהורין, ומשני מדרבנן. ופרש"י שמא יגעו בבשר, ומשמע דסמיכה בטהורים הוא דאורייתא, דאל"ה מאי ס"ד לאקשויהי מינה, וכן מדמקשה עלה מ"ש סמיכה דכתיב לפני ה' שחיטה נמי, ומשני שחיטה אפשר דעביד סכין ארוכה וכו'. (ה) יש לעיין בזה דא"כ נמצא דסמך פעמיים וסמיכה א' היתה שלא לצורך, ונמצא דעבד עבודה בקדשים, ועי' ירושלמי יומא פ"ה סוף ה"א הכל מודין שאם הכניסן [לכף ומחתה

עין משפט
טו הוא דעת הרמב"ם שם בהלכה ז'
טז רמב"ם פ"ג ממעשה"ק ה"ט.
יז שם ה"ד.

אין יכול לקיים תיכף לסמיכה שחיטה, ^זדהלא אין המצורע יכול ליכנס בעזרה במקום שחיטת הק"ק, עד שיוז בשבילו ^זמדם הטאתו ומדם אשמו שנותנין על בהונות שלו, אלא הוא עומד בחללו של השער נקנור שלא נתקדש בקדושת העזרה, ושם מוציאו לו את האשם ^זוסומך עליו, וחוזר ומכניסו למקום שחיטתו ושוחטו. ^[כ] ויש מרבוותא דס"ל ^זדגם בזה יכול להכניס ידיו לפניו בעזרה אצל הפתח ולסמוך, ונקיים תיכף לסמיכה שחיטה גם באשם מצורע, דהא אנן קי"ל דביאה במקצת לאו שמה ביאה:

יב. ^{טו}שנים שהביאו קרבן בשותפות צריך כל אחד ואחד לסמוך [זה אחר זה]:
יג. ^{טז}וכיצד סומך, אם היה הקרבן קדשי קדשים ^{טז}מעמידו בצפון ^{טז}ופניו למערב, והסומך עומד במזרח ^{טז}ופניו למערב ^{טז}ומניח שתי ידיו בין שתי קרניו ^{טז}ומתודה על הטאת עון הטאת ועל אשם עון אשם, ^{טז}ועל העולה מתודה עון עשה ועון לא תעשה שניתק לעשה:

זבח תודה מצות ה'

ממחוסרי כפרה ע"ש: **[יב]**, ויש מרבוותא דס"ל וכו'. הוא דעת הרמב"ם שם דסתם כתירוץא קמא דרב יוסף (שם בדף ל"ג) דהך ברייתא אתיא כר' יוסי בר' יהודא דאמר אין ראשו ורובו. לז, כדכתיב בפרשת המצורע. ואינו סומך סמיכה גמורה כיון דאינו מקיים מצות סמיכה בזה הוי עבודה בקדשים אלא באקפווי ידיו, תוס'. לח, הרמב"ם בפ"ג ממחוס"ב, ועיין זב"ת. לז, מתני' במנחות צג: וילפינן בגמ' שם צד. ובתו"כ (ויקרא פרשת ז') מדכתיב [וסמך ידו על ראש] קרבנו, לרבות כל בעלי קרבן לסמיכה. מ, יומא לו. ותוספתא מנחות פ"י ה"ג ת"ר כיצד סומך הזבח עומד בצפון ופניו למערב, והסומך עומד במזרח ופניו למערב, ומניח שתי ידיו בין שתי קרנות של זבח, ובלבד שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין הזבח, ומתודה על הטאת עון הטאת וכו'. מא, כיון דקדשי קדשים שחיטתן בצפון כדכתיב ושחט אותו על ירך הזבח צפונה לפני ה', ובעינן תכף לסמיכה שחיטה. מב, ששם ההיכל והיינו לפני ה', ועי' יומא לה: מג, שם, והטעם נמי שיהא פניו לפני ה'. מד, כן הוא ביומא שם, ובתוספתא מנחות הגירסא ומניח שתי ידיו על גבי קרניו של זבח וכו' ע"ש [ההמשך]. מה, כדמצינו גבי פר יוה"כ, שנאמר וסמך וגו' וכפר בעדו ובעד ביתו, והיינו בוידוי כדילפינן ביומא שם. וכן בעולה כתיב (ויקרא 6) וסמך ידו על ראש העולה ונרצה לו לכפר עליו, דע"י הסמיכה כבר ונרצה לו לכפר, והיינו ע"י הוידוי שמתודה אז. ועיין עוד בווהר סוף פרשת פקודי (עמ' רסח:) והוא אמרא או כבשא וכו' אצטרך עד לא אתקריב על מדבחה לפרשא עלה כל הטאתין וכל חובין וכל הרהורין בישין דעבר וכו', מפי אאמו"ר שליט"א. מו, כדתניא שם

לחמי תודה

לקדה"ק אחת אחת כיפר, אלא שהוא עובר משום הכנסה יתירה. על איזה מהן הוא עובר, חבריא אמרו על האחרונה, א"ל רבי יוסי אומר לו היכנס ואת אמר הכין, אלא על הראשונה וכו' ע"ש. אלא דהתם מעכב הכף ומחתה, ולכך אומרים לו היכנס, אבל כאן אם לא מעכב הסמיכה, וחשיב סמיכה בדיעבד, צ"ע אם רשאי לחזור ולסמוך משום תכף לסמיכה שחיטה, כיון שע"י יעבור על עבודה בקדשים למפרע.

יד. ^מ כיצד מתודה ^מ אומר חטאתי עויתי פשעתי ועשיתי כך וכך ^מ וחזרתי בתשובה לפניך וזו כפרתי, היה הקרבן שלמים סומך ^מ בכל מקום שירצה מן העזרה במקום שחיטה, ויראה לי ^נ שאינו מתודה על השלמים אבל אומר דברי שבח (למנ"ס סוף פ"ג ממעה"ק):

<p>זבח תודה</p> <p>כל צפון העזרה כשר לשחיטת ק"ק, אלא נגד המזבח לבד, אבל לרבי יכול להכניס ידיו ולסמוך. ואף דלתירוצא בתרא דרב יוסף אף לרבי אסור להכניס ידיו ולסמוך, משום דסמיכה בכל כחו בעינן, וזה א"א בלא ראשו ורובו, ואנן הא קי"ל כן לדינא דבכל כחו בעינן כמו שכתבנו בפנים, ס"ל להרמב"ם דלתירוצא קמא דרב יוסף יכול לסמוך בכל כחו אף ע"י ידיו לבד, וכוותיה קי"ל כדמשמע בסוגית הגמרא דף ל"ג ע"ש:</p>	<p>מצות ה'</p> <p>ביומא לו. ר"ע אומר אין עולה באה אלא על עשה ועל ל"ת שניתק לעשה. ובמד"ר (ויקרא פ"ו ג' עיי"ט), (ובוזהר) אמר ר"ש שעולה מכפרת על הרהורי הלב שנאמר והעולה על רוחכם וגו' ע"ש, ועי' זוהר ויקרא (ט). מעשה נורא בענין זה.</p> <p>מז. כחכמים ביומא לו: מח. דאל"ה זבח רשעים תועבה כדאמרינן בזבחים ז:</p> <p>מט. כיון דשחיטתו בכ"מ בעזרה, ובמקום שחיטה היינו במקום שירצה לשחטו, ושיהא כנגד פתח אוהל, מועד לאפוקי כשהפתח סגור או, וכמו שיבואר בהל' שלמים פ"א.</p> <p>נ. כיון שאינו בא על חטא, אלא לעשות שלום בעולם, ועי' רדב"ז שם הט"ו.</p>
---	--



עין משפט

א רמב"ם פ"ב ממע"ק
ב רמב"ם פ"ב ממע"ק
ה"ה.

הלכות נסכים

פרק א'

א. א"ה היין והסלת שמביאין עם הקרבן הם הנקראים נסכים, ובהסלת לבדה נקראת מנחת נסכים, אין טעון נסכים אלא עולת בהמה ושלמים בלבד, [בין סתם שלמים או ד' שלמי תודה], ה"בין היו קרבן ציבור או יקרבן יחיד או יעולת יולדת או י"אילו של כהן גדול המביא ביום הכפורים, הואיל והן עולות טעונות נסכים. אבל עולת העוף, והאשמות והחטאות בין חטאות של יחיד בין י"א שעירי חטאות המביאין ברגלים אין מביאין עמהן נסכים, חוץ י"ב מחטאות של מצורע ואשמו שנתפרשו נסכיהן בתורה:

ב. י"ג ומה שאין מביאין נסכים עם החטאת והאשם שנאמר לפלא נדר או נדבה,

ג ט"ז ה"ג.
ד ט"ז ה"ג.

מצות ה'

א. רמב"ם פ"ב ממע"ק ה"א, ובהקדמה למסכת מנחות כתב והדבר הנקרא מנחת נסכים הוא סלת בלול בשמן זית, והנסכים הוא היין שמקריבין עם העולה או השלמים ג"כ, והוא מה שנאמר ויין לנסך, ולפעמים קוראים לכל ר"ל הסלת בלול והיין נסכים דרך העברה וכו' עי"ש, [והובא במקורות וציונים שם]:

ב. היינו סלת בלול בשמן, אבל היין קרב לעצמו:

ג. במנחות (פ"ב): ת"ר ועשיתם אשה לה' (צמדצ"ט) וכו', יכול כל העולה לאשים יהא טעון נסכים אפילו מנחה, ת"ל עולה, שלמים מנין ת"ל זבח:

ד. שם תודה מנין ת"ל או זבח: ה. כמו שכתוב בפרשת תמיד ומוספים, ומנחתם ונסכיהם וגו':

ו. כדכתיב קרא בפרשת נסכים (צמדצ"ט) לפלא נדר או נדבה, ומהא דכתיב שם או כמועדיכם, ילפינן שם כל הבא כמועדיכם, להביא עולת ראייה ושלמי חגיגה:

ז. שם (פ"ב): [על קרא ויין לנסך רביעית ההין תעשה על העולה או לזבח לכבש האחד], תניא רבי נתן אומר לכבש זו עולת יולדת:

ח. שם לאיל למה לי, אמר רב ששת לרבנות אילו של אהרן:

ט. שם (פ"ב): לעשות ריח ניחוח לה' מן הבקר או מן הצאן, מה ת"ל לפי שנאמר עולה, שומע אני אפילו עולת העוף במשמע, ת"ל מן הבקר או

מן הצאן דברי רבי יאשיה, [רבי יונתן אומר אינו צריך הרי הוא אומר זבח, ועוף אינו זבח וכו']:

י. שם, יכול שאני מרבה אף בכור ומעשה ופסח וחטאת ואשם, ת"ל לפלא נדר או נדבה, בא בנדר ונדבה טעון נסכים שאינו בא בנדר ונדבה אינו טעון נסכים וכו':

יא. שם, אביא [מאו כמועדיכם] שעירי חטאת, הואיל ובאין חובה ברגל, ת"ל וכי תעשה בן בקר עולה או זבח, בן בקר בכלל היה ולמה יצא להקיש אליו מה בן בקר מיוחד בא בנדר ונדבה, אף כל בא בנדר ונדבה, (ומסתברא לרבנות עולת ראייה וכו'):

יב. דכתיב (ויקרא י"ד) בפרשת מצורע וביום השמיני יקח שני כבשים תמימים וכבשה אחת בת שנתה תמימה ושלשה עשרונים סלת מנחה בלולה בשמן, וילפינן במנחות (פ"ב). דהיינו מנחת נסכים לחטאת עולה ושלמים שמביא המצורע (עי' לקמן אות כ"א). [ויין ילפינן שם מדכתיב (צמדצ"ט) ויין לנסך רביעית ההין תעשה על העולה או לזבח לכבש האחד, עולה זו עולת מצורע, זבח זו חטאת מצורע, או לזבח זו אשם מצורע]:

יג. שם (פ"ב): יכול שאני מרבה אף בכור ומעשר ופסח וחטאת ואשם, ת"ל לפלא נדר או נדבה, בא בנדר ונדבה טעון נסכים שאינו בא בנדר ונדבה אינו טעון נסכים:

תורת פרק א' הקדשים רז

דבר הבא בנדר ונדבה, יצאו חטאת ואשם וכן בכור ומעשר ופסח הואיל ואין באין בנדר ונדבה אין מעונין נסכים, אבל שלמי חגיגה ועולת ראייה אף שאין באין ג"כ בנדר ונדבה מ"מ מעונין נסכים משום שנאמר י^ד או במועדיכם:

ג. ויה"ה טו וולדות של קדשים, או טו תמורתן של קדשים, או י^ד עולה הבאה מן המותרות, או י^ד אשם שניתק לרעיה ושחטו לשם עולה, י^ד או כל הזבחים שנובחו שלא לשמן י^ד דכשרין הם (ורק שלא עלו לבעליהן לשם חובה), כל אלו מעונין נסכים:

ד. המצורע כמביא עם שלשה כבשים שלו שהן חטאת ואשם ועולה שלשה עשרונים, והן באין כ^א בכלל הזבחים שלו (היינו למנחת נסכים עבור הזבחים) עשרון עם כל כבש בלול ברביעית ההין שמן, וגם רביעית יין עם כל עשרון משלשתן כשאר נסכי הכבשים:

ה. אם טעה וקרא לאחד עשר שיצא מן הדיר בשם עשירי, כדקיי"ל דמקודשת

מצות ה'

יד. ומסתברא לרבות אותם יותר משעירי חטאת הבאין ברגל, משום דבעלמא סתם עולות ושלמים חייבין בנסכים. תוה"ק ע"פ הגמ' שם ותוס' ד"ה מה:

זו. דרשינן לה במנחות (סג). בכלל ופרט וכלל מדכתיב ועשיתם אשה לה' כלל, לפלא נדר או בנדבה פרט, לריח ניחוח (דמשמע כל קרבן שהוא לריח ניחוח) חזר וכלל, (כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט) מה הפרט מפורש שאינו מחויב ועומד אף כל שאינו מחויב ועומד, להביא ולדות קדשים ותמורתן [היינו תמורות של קדשים], ועולה הבאה מן המותרות, ואשם שניתק לרעיה, וכל הזבחים שנובחו שלא לשמן:

יז. היינו כל המעות שדינן ליפול לנדבה כגון מותר נסכים ומותר אשם וכיוצא שמביאים מהם עולות קיין המזבח, ומקריבים אותם כשאין הרבה קרבנות על המזבח. [ואין בעל אותן המעות מביא הנסכים, אלא קרבין משל ציבור. רמב"ם פ"ג ה"ז ממעה"ק ממתני' דתמורה כ:]:

זו. היינו אם המיר בעולה או בשלמים, מעון התמורה גם נסכים:

יא. כגון שנתכפרו בעליו [באחר] שדינן ידעו עד שיסתאבו, [וימכר והמעות ילכו לעולת קיין המזבח. ואם מסרו כבר לרועה (כדי לרעות שכבר ניתק ממנו שם אשם), ושחטו סתם כשר לעולה (בין שכבר עומד להביא מדמיו עולה נקרא כבר הוא עצמו בשם עולה) ומעון נסכים:

יב. כדתנן בריש פ"ק דזבחים: כ. היינו עשירי ומצורע עני שמביא החטאת והעולה עוף ורק האשם מביא כבש, מביא רק עשרון אחד:

יג. מנחות (סג). מה"מ דת"ר ושלשה עשרונים סלת מנחה, במנחה הבאה עם הזבח [היינו מנחת נסכים] הכתוב מדבר, אתה אומר במנחה הבאה עם הזבח, או אינו אלא במנחה הבאה בפ"ע [ואינה באה מוחמת הזבח, אלא מנחה בפ"ע היא], כשהוא אומר והעלה הכהן את העולה ואת המנחה, הוי אומר במנחה הבאה עם הזבח הכתוב מדבר. [וברש"י את העולה ואת המנחה, משמע המנחה הבאה בגלל עולה], ועדיין אינו יודע אם מעונה נסכים [היינו יין], ת"ל ויין לנסך רביעית ההין תעשה על העולה או לזבח לכבש האחד, עולה זו עולת מצורע, זבח זו חטאת מצורע, או לזבח זו אשם מצורע: כב. כדתנן בבכורות (ס):

רח תורת הלכות נסכים הקדשים

עין משפט
 ח פ"ג ממע"ק ה"ה.
 ט שם ה"ד.
 י שם ה"ו.
 יא שם ה"ד.
 יב שם ה"ה.

וקרב שלמים כמו שאר מעשר, היא עדיפא ממעשר גופא לענין נסכים, ג' שחייב להביא עמה נסכים כמו שאר שלמים:
 ו. פ"ד אם נדר להביא שני עולות או שלמים פ"ה צריך להביא נסכים לכל קרבן וקרבן בפ"ע:
 ז. פ"ה שיעור הנסכים מפורש בתורה פ"ה נסכי כבש או כבשה עשרון סולת בלול פ"ה ברביעית ההין שמן, ויין לנסך רביעית ההין. פ"ה וכבש נקרא כשהוא בן שנה, אבל נסכי איל דהוא מבן שתי שנים ולמעלה, מביא שני עשרונים סלת בלול בשלישית ההין שמן, ויין לנסך שלישית ההין. ואם נדר כבש או איל והקריב את הפלגם [כ"ה דהוא יותר מבן שנה ולא הגיע לשתי שנים], י' מביא נסכי איל ולא עולה לו זבח, כ"ה דיצא מכלל כבש ולכלל איל לא בא, והנה כ"ז ביארנו לענין כבש זכר. אבל לענין כבשה כ"ה אין נ"מ בין נסכי כבשה קמנה בין רחל שהיא גדולה. פ"ה ולענין נסכי העז שהוא בכלל כבשים כ"ה אין נ"מ בין זכר בין נקבה בין גדי רך בין שעיר זקן הכל שיעור אחד, עשרון סלת בלול ברביעית ההין שמן וכו' כנ"ל. ונסכי ה"ה הפר או העגל בין זכרים בין נקבות שלשה עשרונים סלת בלול בחצי ההין שמן, ויין לנסך חצי ההין, [ואין מוסיפין על השיעורים האלו ואין גורעין מהן. (רמז"ס פ"ג ממע"ק ה"ה ע"ש)]:
 ח. פ"ה הכבש הבא עם העומר כ"ה אע"פ שמנחתו כפולה שהיה לו שני עשרונים

מצות ה'

בג. מנחות (כ"ה): דתניא ר"ג אומר לכבש (זו עולת יולדת) האחד, זו אחד עשר של מעשר שקרב שלמים, שלא מצינו בכל התורה שיהא טפל חמור מן העיקר, [וברש"י שם טפל חמור מן העיקר כגון הכא דמעשר גופא לא בעי נסכים טפל דידיה כגון אחד עשר טעון נסכים]:
בד. וה"ה אם נדב כדאיתא שם (כ"ה):
בה. ילפינן שם מדכתיב (צמדנר ט"ו) וכי תעשה בן בקר עולה או זבח לפלא נדר או שלמים לה, שצריך להביא על כל עולה ועל כל שלמים ואפילו שניהם נדר וכו':
בו. בפרשת נסכים (צמדנר ט"ו) וגבי מוספין בפרשת פנחס:
בז. הין זה י"ב לוגין, נמצא שרביעית הוא ג' לוגין:
בח. כדתנן בפ"א דפרה:
בט. היינו מששלמו לו שנה ראשונה עד שיהא בן שנה ול' יום:
ל. כדתנן שם בפרה מ"ג, וילפינן לה במנחות (כ"ה): מדכתיב או לאיל לרבות את הפלגם:

א. כר"י במנחות שם, (וצמולין כג). דאמר ברין בפנ"ע היא ולכך צריך קרא לרבות:
ב. ילפינן לה במנחות שם מדכתיב שם או לשה ככבשים [שכולם שוים]:
ג. ילפינן שם מדכתיב (או לשה ככבשים) או בעיזים:
ד. ילפינן שם מדכתיב ככה יעשה לשור האחד [כדי שלא נחלק בין בן שנה לשנים כדרך שחילק באיל וכבש]:
ה. שמויף ומקריב יחד עם העומר כדכתיב (ויקרא כ"ג) ועשיתם ביום הניפכם את העומר כבש תמים בן שנתו לעולה לה':
ו. מתני' במנחות (פט): הכבש הבא עם העומר אע"פ שמנחתו כפולה לא היו נסכיו כפולים, ואמרינן שם ת"ר ומנחתו שתי עשרונים (ויקרא טז) לימד עם כבש הבא עם העומר שמנחתו כפולה יכול כשם שמנחתו כפולה כך יינו כפול, ת"ל ונסכו יין רביעית ההין, יכול לא יהא יינו כפול שאינו נכלל עם מנחתו, אבל יהא שמנו כפול שנכלל עם

ושאר כבשים א"צ למנחתם אלא עשרון אחד, נסכיו לא היו כפולים אלא ג' לוגין יין, וזוג' לוגין שמן:

פ. כשמודדין הנסכים או המנחות בין מנחת יחיד בין מנחת ציבור ^{פ"ז} אין מודדין אותו במדה של שלשה עשרונים לפר או של שנים לאיל, אלא מודד הכל בעשרון אחד שהיה במקדש. והשמן של נסכים ^{פ"ט} מודדין אותו במדתו שבמקדש, (רמב"ם פ"ב ממעה"ק ה"ח), [דהיינו מדה של חצי ההין לפר, ומדה של שלישית ההין לאיל, ומדה של רביעית ההין לכבש]:

י. אין מביאים נסכים אלא מן החולין. לא יביאם לא מן התרומה ולא ממעשר שני ולא מן הבכורים, ואפילו תודה שמביא לחמה מן המעשר לא יביאו נסכיה אלא מן החולין, (רמב"ם פ"ג ממעה"ק ה"ג):

יא. מנחת נסכים אינה טעונה ^{מ"א} לא תנופה ולא הגשה ^{מ"ב} ולא לבונה, אבל ^{מ"ג} טעונה מלח, ^{מ"ד} וכולה נשרפת על מזבח החיצון, ויתנסך היין על המזבח, ^{מ"ה} ואין נותנין

מצות ה'

מנחתו, ת"ל ונסכו, כל נסכיו לא יהו אלא רביעית, מאי תלמודא אמר רבי אלעזר כתיב ונסכה וקרינן ונסכו, הא כיצד נסכה דמנחה כנסכו דיון:

מ. מתני' סו"פ התורה (מנחות פג). ונסכים בכ"מ לא יביאו אלא מן החולין, ופרש"י והנסכים של תודה ושלמים [היינו אפילו תודה ושלמים] בכל מקום בין אמר הרי עלי להביאם מן המעשר בין מן החולין לא יביא הנסכים אלא מן החולין, כי שרי ליה רחמנא לאתויי שלמים ממעשר כדגמרינן שם שם, הני מילי שלמים גופיהו דבני אכילה נינהו, אבל נסכים דכליל נינהו לא יביא מן המעשר:

מא. מתני' מנחות (פא). ומנחת נסכים אין טעונות לא הגשה ולא תנופה:

לז. ודע דשיטת הרמב"ם פ"ב ממעה"ק ה"ה שהיה ד' לוגין שמן, שכתב שהנסכים שלו שני עשרונים כלול בשלישית ההין שמן, אע"פ שנכפלה סלתו לא נכפלה יינו אלא יין לנסך רביעית ההין. וכבר השיגו הראב"ד דבהדיא גרסינן במנחות ונסכה דמנחה דהיינו שמן שנבלל עמה, כנסכו דיון, וקאמר רביעית, ועיין בנו"כ שנתקשו בזה, ועי' רדב"ז ומהר"י קורקוס. ובדעת קדושים (למנה"ד רפאל סהפ מהמזכיר צדה"ס עמ' ז"ה דרוס מ' ד"ה אמנס) כתב דמקור דברי רבינו מהספרי בשלח עה"פ או לאיל תעשה מנחה (הובא בילקוט), וכ"כ בספר צפנת פענח על הרמב"ם שם ועל התורה שם עיי"ש:

מב. מתני' שם (נט). מנחת נסכים טעונה שמן ואין טעונה לבונה, ובגמ' שם ת"ר וכו' ושמת עליה לבונה (ויקרא ז') עליה לבונה ולא על מנחת נסכים לבונה:

לח. מתני' ריש פ' שתי מידות (מנחות פז). לא היה מודד לא בשלשה לפר וכו' אלא מודדין עשרונות, וילפינן לה בגמ' שם (פז): לר"מ מדכתיב ועשרון אחד לכבש האחד (נמדנר כ"ט) ולרבנן מנקודו, דתניא אמר ריה"ג למה נקוד וי"ו שבאמצע עשרון, של עשרון ראשון של יו"ט ראשון של חג, שלא ימדוד לא בשל ג' לפר ולא בשל שנים לאיל. וברש"י שם מנקודו שבא למעט וכו' שלא היה שם מדה של שני עשרונים: לז. כדתנן שם (פז): שבע מדות של לח היו

מג. כדתניא במנחות (כ). מנין לרבות וכו' ומנחת נסכים וכו' ת"ל על כל קרבנד תקריב מלח (ויקרא טז):

מד. כדתניא במנחות (עד): מנחת כהנים וכו' ומנחת נסכים למזבח ואין בהם לכהנים, והטעם משום דלא נאמר בהן קמיצה:

מה. שם בגמ' והא איכא נסכים, לשיטתן אולי וכו':

עין משפט
א רמב"ם פ"י
מתמידים
ומוספים ה"ז ואילן.

אותו על האש, אלא מגביה ידו ויוצק (מ על היסוד) [בספלים הנמצאים מ בקרן מערבית דרומית למעלה] והוא יורד לשיתין, (רמב"ם פ"ב ממעה"ק ה"א):

ג שם ה"ז.

פרק ב'

ג שם ה"ז.

א. סלת והשמן של נסכים אפילו אותן דביליתן שוה א אין מערבין אותן זה בזה, אלא מקטירין אותן כל אחד ואחד בפ"ע, אכן אם נתערבו [הנך דביליתן שוה כדלקמן] מקטירין הכל כאחד:

ד שם ה"ט.

ה שם ה"ט.

ב. אם בלל שמן וסלת של נסכי כבשים בפ"ע ונסכי פרים ואילים בפ"ע גואח"כ [א] נתערבו כשרים להקטיר, אבל אם נתערבו [ב] יחד דעד שלא בלל פסול, דאינן ראויין לבלול יחד, ה'נסכי כבשים בלילתן רכה ג' לוגין שמן לעשרון סלת, ונסכי פרים ואילים שני לוגין לעשרון סלת:

ג. ד [ג] מערבין יין של נסכי פרים עם יין של נסכי אלים, יין של נסכי כבשים ביין של נסכי כבשים אחרים, של יחד בשל ציבור, של יום בשל אמש, וכו' דוקא

זבח תודה

מצות ה'

מו. לא שהיה שופך מיד ליסוד, אלא בקרן מערבית דרומית למעלה [היה ספלים], והיה שופך שם ויורד על היסוד, [ושם היה שיתין ביסוד, כמש"כ הרמב"ם בפ"ב מבית הבחירה ה"א י"ב], כ"כ מהר"י קורקוס ולח"מ ועוד אחרונים:

מו. כדתנן בובחים (סג.) ושלשה דברים היתה אותה קרן [דרומית מערבית] משמשת למעלה וכו' ניסוך היין וכו', והביאו הרמב"ם בפ"ו ממעה"ק ה"י, (וכ"מ ממ"ש בפ"ו מתו"מ ה"ו. רדב"ז):
א. מנחות (פט): על הא דתנן מערבין נסכי פרים וכו', ורמזיהו והקטירו, שלא יערב חלבים בחלבים, [אמר ר"י אם נתערבו קא אמר], וברש"י שם והקטירו, מרלא כתיב והקטירו, משמע לברו שלא יערב חלבי קרבן זה עם חלבי קרבן אחר, וה"ה לנסכים שהוא נמי אינה בהקטרה [אלא] לברו:

ב. שם אמר ר"י [הא דתנן מערבין נסכי פרים בנסכי אלים] אם נתערבו קא אמר:

ג. מתני' שם ואם בללן אלו בפני עצמן ואלו בפני עצמן ונתערבו כשרים: ד. שם אם עד שלא בלל פסול: ה. [ואף דבילה לא מעכנא, מ"מ] דבעינן ראוי לבילה וליכא, דחסירה של כבש, ושל איל יחירה. רש"י כת"י ותוס' שם: ו. מתני' שם (פט.) מערבין נסכי פרים בנסכי אלים וכו',

זבח תודה

ט"ס וצ"ל אפילו נתערבו כמו שכתב הכ"מ, ודברי הלח"מ שמשגי על הכ"מ אינם מובנים כלל לדידה אינו מתורץ כלל לשיטת רש"י לשון המשנה, ולכן מסיים המשנה אבל אין מערבין וכו',^(א) ר"ל דבזה אין להתיר לערב ביין אפילו אם נתערב מתחלה השמן והסלת אחר שנבללו כ"א בפ"ע, אם לא היכא דהוקטרו מכבר, והברייתא שמתרת מיירי בהוקטרו. והרמב"ם לא ניחא ליה לחלק בין הוקטרו לנתערב, דאם הוקטרו מותר, גם בנתערב אחר שנבללו צריך להתיר, ומהמשנה הלא מוכח דאין מערבין ביין בנסכי פרים עם נסכי כבשים, ע"כ אין להתיר כלל. אבל לדידה הלא קשה לשון התוספתא הנ"ל דמוכח בהדיא דמתרת גם בזה לערב ביין ובמאי מיירי. ולולי דברי רש"י והרמב"ם היה נ"ל לומר דאביי קאי בגמרא במסקנא רק לתרץ דברי הברייתא דמתרת ביין בנסכי פרים עם נסכי כבשים, מיירי בין אם הוקטרו הסלת והשמן מתחלה, ובין אם נתערב הסלת והשמן מתחלה, אבל אם לא הוקטר ולא נתערב אסור גם לערב ביין, דלמא אתי לערובי סלת ושמן מתחלה. ור"ל דאז אסור מטעם שאין נבלל יפה דזה רך וזה קשה והוא לעיכובא כדאיתא במשנה, ולכך גזרו רבנן אף ביינם שלא לערב, משא"כ בנסכי פרים עם נסכי אלים או בנסכי כבשים עם נסכי כבשים דבלילתן שוה, ואין אסור לערב הסולת והשמן רק לכתחלה מטעם והקטירו שלא יערב חלבים בחלבים, לא גזרו רבנן ביין כלל, ומותר לערב אף לכתחלה אף בלא הוקטר עדיין הסלת והשמן וגם לא נתערב. ובזה ניחא מאוד לשון המשנה דמתרת לערב בנסכי פרים עם נסכי אלים וכו' ולא

ה"ק היכא דהוקטר סלתן ושמןן מערבין יין לכתחלה, היכא דלא הוקטר אם נתערב סלתן ושמןן מערבין נמי יינן, ואם לאו אין מערבין, דלמא אתי לאיערובי סלת ושמן לכתחלה, עכ"ל הגמרא, ומוכח מרש"י ד"ה אלא אמר אביי ע"ש, וכ"מ מהרמב"ם סוף הלכות תמידין ומוספין הלכה י"ט דמפרשים דתירוצא דאביי במסקנא קאי גם כן רק^(ב) ארישא דמתניתין, דגם בזה אין מערבין היין לכתחילה היכא דלא נתערב בסולת והשמן, אכן הם מחולקים לענין נסכי כבשים עם נסכי פרים ואלים, דלדעת רש"י גם בזה מותר לערב היין אם הוקטרו השמן והסלת מתחלה ובזה מיירי הברייתא דמתרת לערב יין. ולדעת הרמב"ם שם בהלכותיו וכן בפירוש המשנה שלו אין להתיר בזה בכל גווני. וע"כ אנו צריכין לתרץ לדידה דהברייתא שמתרת ביין לערב מיירי בנסכי כבשים עם נסכי כבשים וכמו שכתב הלחם משנה, אכן באמת צע"ג דבתוספתא איתא בהדיא האי דינא על נסכי כבשים עם נסכי פרים ואלים. והנה לפ"ז אנו מוכרחין לומר כשיטת רש"י דהברייתא שמתרת לערב ביין בזה ג"כ מיירי היכא דהוקטרו מתחילה השמן והסלת, אבל אם כן יקשה עלינו לישנא דמתניתין דמסיים אבל אין מערבין וכו', ובע"כ אנו צריכין לדחוק ולומר דכונת המשנה דבנסכי כבשים עם נסכי כבשים אנו מתירין לערב ביין בין אם הוקטרו הסלת והשמן מתחלה, ובין אם נתערב הסלת והשמן מתחלה, משא"כ בנסכי כבשים עם נסכי פרים ואלים אין אנו מתירין לערב ביין רק אם הוקטרו הסלת והשמן מתחלה דליתא שוב הסלת והשמן בעולם, אבל לא בנתערב, (ומש"כ רש"י היינו בשלא נתערבו

לחמי תודה

(א) היינו מערבין נסכי אלים בנסכי פרים ונסכי כבשים בנסכי כבשים, [דהא דתני מערבין היינו שמערבין היין אם נתערב הסלת והשמן, אבל לכתחילה לא דילמא אתי לערב הסלת והשמן]. (ב) עיין רש"י כת"י דלא מפרש כן, ועיין לקמן.

עין משפט

ו טז ס"ט.

ז רט"ז גמ'.

[ד] אם הוקטרו מתחילה השמן והסלת שלהן, [ה] או עכ"פ זשנתערבו מתחלה השמן והסלת של שתיהן. אבל אם לא הוקטרו וגם לא נתערבו יחד אסור לערב אפילו היין שלהם, פן נבוא עי"ז להקל לערב יחד גם הסלת והשמן של שתיהן, ואפילו אם הוקטר מקודם הסלת והשמן שלהן י"א ד"דאין להתיר עירוב היין רק במנחות שבלילתן שוה, אבל אותן שאין בלילתן שוה כגון לערב יין של נסכי פרים עם יין של נסכי כבשים אסור, ויש מקילין בזה:

זבח תודה

הזכירה כלל התנאי דהוקטרו או נתערב, משום דמיירי אף בשלא הוקטר ולא נתערב, ולכן מסיימת אבל אין מערבין וכו' ור"ל דבאופן זה שלא הוקטר ולא נתערב הסלת והשמן אסור גם לערב ביין בזה, היוצא מדברינו דלפ"ז גם בנסכי פרים ואלים עם כבשים אם נתערבו הסלת והשמן שלהן אחר שנבללו כל אחד בפני עצמו, מותר אח"כ גם לערב היין לכתחלה, (אבל אם נתערבו יחד עד שלא נבללו כל אחד בפני עצמו, דאז הלא פסול מדינא כדאיתא במשנה וצריך להביא מנחה אחרת תחתיה, א"כ הוי כלא עירב עדיין כלל את המנחה), ואח"כ מצאתי ברש"י כת"י הנדפס בדפוס ווילנא שמסכים כן בהדיא לדינא להקל, אך באופן הראשון דהיינו בנסכי פרים עם אלים או כבשים עם כבשים שבלילתן שוה, שנתיר לערב יינן עד שלא נתערב כלל סלתן ושמנן כדברי עדיין לא מצאתי חבר:

[ד]. אלא היכי דהוקטרו מקודם וכו'. לכאורה אפילו אם לא הוקטר רק הסולת והשמן של מנחה אחת מותר תו לערב היין של שתיהן, דהא תו ליכא למיחש דלמא אתי לאערובי המנחות גופא, אבל מלשון הרמב"ם בהלכה י"ח (פ"י ממו"מ) שכתב אם הקטיר מנחות של נסכים כל אחת ואחת בפ"ע וכו', משמע דדוקא אם הקטיר שניהם:

[ה]. או דעכ"פ נתערבו מקודם. לכאורה פשוט דאפילו נתערבו עד שלא בלל עדיין, גם כן מותר לערב אח"כ היין, דהלא

מצות ה'

ומקשה עלה מדתניא והקטירו שלא יערב חלבים בחלבים [היינו דצריך להקטיר כל דבר לבדו, ולא יערב באחרים], ומוקי אביי למתני' דאיירי בין הנסכים, וה"ק היכא דהוקטר סלתן ושמנן מערבין יין לכתחילה, היכא דלא הוקטר אם נתערב סלתן ושמנן מערבין נמי יינן, ואם לאו אין מערבין דילמא אתי לאיערובי סלת ושמנן לכתחילה:

ז. (ופרש"י כמ"י) שם היכא דהוקטר סלתן ושמנן, אפילו זה בפני עצמו וזה בפני עצמו כהלכתן: מערבין יין לכתחילה, דליכא למיחש למידי) כיון דכין כך כבר נתערב:

ח. רמב"ם פ"י מתמידין ומספין ה"ט. דלומד דמתני' איירי היכא דהוקטר סלתן ושמנן, ואעפ"כ קאמר דוקא פרים בשל אלים וכבשים בשל כבשים וכו', אבל אין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים ואלים [והיינו אפילו בהוקטרו]. והטעם נראה דלענין כבשים בשל כבשים וכיוצא דבלילתן שוה ורק לכתחילה אסור לערב משום שנאמר והקטירו [כ"א לברו], ע"ז אמרינן דהיכא דכבר הוקטר ונתערב דהשתא ליכא למיחש הכא לא אסרינן. אבל בשל אלים בשל כבשים שאין בלילתן שוה ואם יערב קודם בלילה יהיה פסול בדיעבד, בזה גורינן אפילו בהוקטרו ונתערבו, כדי שלא יבוא לערב פעם אחרת קודם בלילה:

ט. רש"י שם, וס"ל דהא דאמר אביי ה"ק היכא דהוקטר סלתן ושמנן מערבין יין לכתחילה, קאי אברייתא שם, [והברייתא לא מחלק בין פרים לאלים וכבשים]. ומה דאמר דהיכא דלא הוקטר אם נתערב סלתן ושמנן מערבין נמי יינן לכתחילה

תורת פרק ב' הקדשים ריג

ד. יהסולת עם השמן של נסכים אינן מעכבין את היין ולא היין מעכבין, ולא הנסכים מעכבין את הזבח, אלא מביא אדם קרבנו היום ונסכיו אחר עשרה ימים, אחד יחיד ואחד ציבור, והוא שלא קדשו הנסכים בכלי שרת, אבל אם יבנתנן לכלי שרת אם לנו יפסלו בלינה, (רמב"ם פ"ב ממעה"ק הי"ב):

ה. נסכים שקדשו בכלי שרת ונפסל הזבח, אם נפסל הזבח יבקבלה^[1] או באחת משאר העבודות שאחר הקבלה [כבר] יקדשו הנסכים [בשחיטה], ומה יעשה בהן אם היה שם זבח אחר זבוח באותה שעה יקרב עמו, מפני^[2] שלב ט"ב דמתנה עליהן [בקרבנות ציבור], שאם לא יהיו נצרכין לזבח זה יהיו לזבח אחר. ואם

מצות ה' זבח תודה

וכו' קאי אמתני', וזוה דאמר מתני' דאין מערבין יין נסכי כבשים בשל אלים ופרים, והיינו אפילו כשכבר נתערבו [קודם בילה], דכיון דנתערבו קודם בילה נפסלו, וצריך להביא סלת ושמן אחרים והאחרים לא נתערבו הלכך יין נמו אין מערבין, [ושבו איכא למיגזר יין אטו סלת ושמן, וכמאן דלא נתערב דמין], (אבל אם בללן אלו בעצמן ואלו בעצמן ואח"כ נתערבו מערבין גם היין לכתחילה דשוב ליכא למהש):

י. מתני' פרק התכלת (מנחות מד): הסולת והשמן אין מעכבין את היין, ולא היין מעכבין: יא. בגמ' שם [מדכתוב] ומנחתם ונסכיהם (ילפינן מינה) ומנחתם ונסכיהם בלילה, ומנחתם ונסכיהם אפילו למחר, (וע"ש בתוס'). ופי' רש"י שם ומנחתם ונסכיהם בלילה, דמנחת נסכים קרבין

בלילה, ואי קשיא הא אמרינן בהקומץ (כו): דברים שדרכן ליקרב ביום, וקחשיב מנחת נסכים, מפרש לה בפ' יש קרבנות במסכת תמורת (יד). דהא דקתני ביום בנסכים הבאים עם הזבח, והא דקתני בלילה בנסכים הבאים בפנ"ע, כגון שהביא זבח בלא נסכים, ולאחר זמן הביא הנסכים בפנ"ע, יכול להביאן בלילה. ואפילו למחר, אם הביא היום זבח יכול להקריב נסכיו למחר, ובלבד שלא יקדשו בכלי מאתמול, דאי קדשי נפסלין בלינה, כדתני במס' מעילה (י): קדשו בכלי הוכשרו ליפסל בטבול יום ובמחוסר כיפורים ובלילה: יב. כדתנן במעילה שם ומנחת נסכים מועלין בהן משהוקדשו, קדשו בכלי הוכשרו ליפסל בטבול יום וכו' ובלילה: יג. כגון שקיבלוהו פסולים: יד. מנחות עט. אמר זעירי אין הנסכים מתקדשים אלא בשחיטת הזבח, מ"ט אמר קרא זבח ונסכים (ויקרא כ"ג):

טז. מתני' פרק התודה (מנחות עט). הנסכים שקדשו בכלי ונמצא זבח פסול, אם יש זבח יקרב עמו, (ואם לאו יפסלו בלינה, ואמרינן בגמ' דאיירי הנפסל אחר שחיטה, דאל"ה כיון שנשחט בפסול לא הוקדשו הנסכים), ומק' והא אמר ר"ח שמן שהפרישו לשום מנחה זו פסול לשום מנחה אחרת, ומשני אמר רבי ינאי לב ב"ד מתנה עליהן וכו': טז. לב ב"ד של כהנים, ובנסכי ציבור עסקינן, רש"י שם:

עין משפט
רמב"ם פ"ב
מפסוהמ"ק
ה"ו.

לא היה שם זבח אחר זבוח באותה שעה¹⁷ ולא יכול לצרפן לזבח אחר שיהיה זבוח אח"כ,¹⁸ ונעשו כמו שנפסלו בלינה וישרפו.^[ח] ואם נפסל בשחיטה¹⁹ לא קדשו הנסכים

זבח תודה

שהקדיש הנסכים בכלי לשם זבח זה, מ"מ כיון דהוא קרבן צבור תלוי בדעת ב"ד,^(א) וב"ד דעתם באופן זה דאם לא יצטרך, כגון שיפסל הזבח בזריקה, אין מקדישים אותו לשם זבח זה, אלא מקדישים אותו לשם זבח אחר שיהיה זבוח באותה שעה, ולכן אף דנשחט הזבח בכשרות כמסקנת הגמרא לעיל, לא מהני ולא מידי לאקבועי לשם זבח זה דוקא, דכמאן דלא הפרישו לשמו דמי, ויכול לשנותו לזבח אחר. ומסקינן בגמרא דדוקא אם אותו הזבח זבוח כבר בשעה שנפסל מקבלה ואילך, ויכולים הנסכים שיובאו מיד להזבח האחר, ודמי כאלו הובאו לכתחלה רק לשמו, ונאע"ג דבעת שחיטת הזבח האחר לא ידעינן עדיין שיפסל הזבח הראשון אחר השחיטה שיהיו שייכים הנסכים

מצות ה'

יז. שם (עט:): השתא נמי גזרה שמא יאמרו נסכים שהפרישן לשום זבח זה כשרים לשום זבח אחר, התני מתתיה בן יהודה כגון שהיה זבח זבוח באותה שעה, [ובמפרש שם מתני' דתני יקרבו עמו, כגון שהיה זבח אחר זבוח באותה שעה שנפסל זה ומיד חזי הנסכים לזבח האחר ודמי כאילו לשם האי זבח הובאו נסכים, ולא אתו למימר נסכים שהפרישו וכו']:^{יח.} גמ' שם אבל אין זבח זבוח באותה שעה מאי נפסל בלינה, ארתני סיפא אם לנו יפסלו, ליפלוז וליתני בדידה וכו', ה"ג קאמר, כר"א שהיה זבח זבוח באותה שעה, אבל אין זבח זבוח באותה שעה נעשה כמי שנפסלו בלינה ופסולין:^{יט.} דשחיטה פסולה לא מקדשת [הנסכים]:

לו, מ"מ כיון דלבסוף נפסל הזבח הראשון ממילא בשעה^(ט) שהקדישן הגזבר בכלי הוברר הדבר שהיה לשם זה הזבח האחר ע"י תנאי ב"ד, ואח"כ נשחט גם כן הזבח,^(נ) ויש קדושת הכלי לשמו וגם שחיטתו ונתקדשו הנסכים ליקרב אף לזעירין, אבל אם לא נזבח עדיין גזרו רבנן שמא יאמרו נסכים שהפרישן והקדישן בכלי לשם זבח זה, וגם נשחט הקרבן כדין, יכול לשנותו לזבח אחר, שלא ידעו העולם מתנאי ב"ד.

ודע דלא שייך תנאי ב"ד אלא בקרבן צבור, אבל לא בקרבן יחיד [תוספות לעיל בדף ט"ז ע"ש⁽¹⁾], וע"כ אם אירע שנשחט הזבח בכשרות ונפסל מקבלה ואילך, אין יכול לשנותו לזבח אחר, אפילו אם היה זבח כבר זבוח באותו שעה, אלא⁽²⁾ ימתין עד שילינו וישרפו [רמב"ם בהלכותיו]:

[ח]. מאי לאו דאיפסל בשחיטה. עיין בפירש"י בלישנא קמא,⁽³⁾ ומפירוש התוספות לעיל דף ט"ו ע"ב על סוגיא זו משמע דלא ס"ל בזה כפירש"י, אלא דאי איפסל בשחיטה לא נתקדשו הנסכים לזעירי, ויכול לשנותן לזבח אחר שיקריבו באותו יום, אף שלא היה זה הזבח זבוח עדיין בשעה שנפסל זבח זה, וכן משמע מפירוש המשנה להרמב"ם ע"ש, וכן בפ"ב מפסולי המוקדשין הלכה וי"ו כתב דע"י שחיטה פסולה לא נתקדשו הנסכים ליקרב, ומשמע

לחמי תודה

(א) עיין בחסדי דוד מהגר"ד פראדו ז"ל על התוספתא פ"ו מנחות שכתב דאין הכונה שבי"ד צריכים להתנות כן בפירוש אלא סתמא דמילתא בי"ד דעתם שכל מה שאפשר לתקן לתועלת מתקנים, וסתמא דמילתא כאילו התנו. (ד) ע"י לח"ת ה' וט'. (ה) קדושת כלי לא בעי לשמו כיון דקיי"ל כזעירי דאין מתקדשים אלא בשחיטת הזבח. (ו) וכ"כ רש"י (כת"י) הובא במצות ה'. (ז) ומה שאינו שורפו מיד, נראה דכיון דכה"ג אית ליה הכשר בקרבן ציבור, טעון ציבור צורה. (ח) ברש"י כת"י לא הביא פירוש זה, רק הפירוש השני.

תורת פרק ב' הקדשים רמז

ליקרב על איזה זבח שהיה זבוח שם מקודם, שאין נסכים מתקדשין ע"י כלי שרת לליקרב אלא בשחיטת הזבח, [אם לא שיזדמן להם כאח"כ איזה זבח אחר (כב באותו יום לדעת התוספות) ויתקדשו אז ע"י שחיטתו שיכוין לישחט עליהם ויקרבו עמו] (מוה"ק פ' התודה אות נ'): ו. מותר נסכים מה שניתותר במקדש ע"י הכירוצין, כד אם יש זבח יקריבו עמו, ואם לאו יקנה מהם עולות, הבשר לשם ועורת לכהנים, וכל זה בזמנו, כה אבל אם לנו עד שעלה עמוד השחר נפסלו בלינה: ז. (המקבל עליו לספק למקדש סלתות מארבע ועמדו משלש מספק בארבע,

- מצות ה'** זבח תודה
- ב.** כנ"ל באות ס"א, ועיין זב"ת ולח"ת:
בא. ולענ"ד לאו דוקא אח"כ, דהא כיון דלא נתקדש לשם אותו זבח, יכול להקריבו עם כל זבח שירצה, ואפילו עם זבח שכבר קרב לפני כמה ימים, וכמ"ש בלח"ת:
בב. וזה דוקא לדעת התוס' שמתקדש בכ"ש אף בבאין עם הזבח, אבל לרש"י ועוד דלא נתקדש גם להפסל בלינה יכול להביאו אפילו אחר כמה ימים:
בג. היינו מה שעלה למעלה מדפנות המידה של כלי הלח, וכדתנן במנחות (5). מידת הלח בירוציהן קדש, כיון דמקדש מבפנים ומבחוץ, ואע"ג דדעתו לקדש רק מה שבפנים אינו יכול להוציא הכירוצין לחולין משום גזרה שלא יאמר מוציאין מכלי שרת לחול כדמפרש שם בגמ':
בד. שם (5): תניא בירוצי מידות הללו מה היו עושין בהן, אם יש זבח אחר יקרבו עמו וכו', ואם לאו מקיצין בהן את המזבח, וקיץ זה מהו, עולות הבשר לשם ועורות לכהנים:
בה. שם ואם לנו יפסלו בלינה:
בו. שם (5). (מאי מותר נסכים וכו' ריו"ח אמר כאותה ששינוי המקבל וכו'), ופרש"י המקבל עליו, אחד שקיבל מעות מן הגובר וקבל עליו לספק

לחמי תודה

(ט) ולענ"ד נראה דאין מקדשין ליקרב, היינו מחמת זבח הראשון שנפסל, ואז היה נפסל עמו, אבל לזבח אחר ודאי יכול להקריבו ואפילו כשכבר נשחט, דלא גרע ממקריב זבחו היום ונסכיו לאחר עשרה ימים, שודאי לא נתקדש בשחיטת הזבח, [דא"כ נפסל בלינה]. (י) אמנם דעת תוס' בסוכה (ג). דדוקא נסכים הבאים בפנ"ע מתקדשים ע"י קדושת כלי להפסל בלינה, אבל בבאים עם הזבח אינם מתקדשים אלא בשחיטת הזבח אף לענין לינה ויוצא. (יא) ובשושנים לדוד מנחות פ"ז יישבו, והוכיח מהרמב"ם בפיהמ"ש בפרק התודה שם דס"ל כרש"י דבכה"ג לא נתקדשו כלל ע"ש ודו"ק.

עין משפט
 ט רמז"ס פ"ב ממע"ק ה"י.
 י רמז"ס פ"ז מכלי המקדש ה"יג ע"ש.

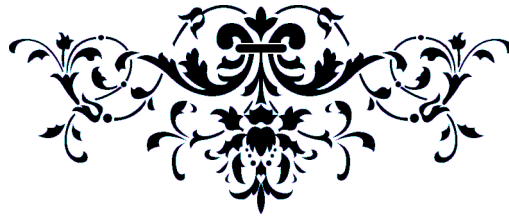
רמז תורת הלכות נסכים הקדשים

כ"משלש ועמדו בארבע מספק בארבע שיד הקדש על העליונה, ומותר המעות שניתותר כ"ע"י זה יעשה בהן כ"כנ"ל בסעיף הקודם):

מצות ה'

לו סולת למנחות לכל השנה. מארבע, סאין לסלע, שחוזרים ומספקין מקיצין את המזבח (וסלתות והוקרו ועמדו על שלש סאין בסלע, מסתפק קרי נסכים שהרי למנחת נסכים הם באים), מארבע, דמעות הקדש קונות וכו': רש"י שם (5):

כז. דלא יהא הדיוט חמור מהקדש, דכ"ז שלא ב"ח. היינו כציור השני, כן משמע מרש"י: משך יכול לחזור. ואותו מותר סולת כ"ט. היינו לקיץ המזבח:



הקדמה

אמרו חז"ל (מדרש רבה לו פ"ט ז') רבי פנחס ורבי לוי ור"י בשם רבי מנחם דגליא לעתיד לבוא כל הקרבנות בטלין, וקרבן תודה אינו בטל, כל התפלות בטלין והודאה אינה בטלה, הה"ד קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אומרים הודו את ה' צבאות כי טוב וגו' מביאים תודה בית ה' (ימייה ל"ג) קול אומרים הודו את ה', זו הודאה, מביאים תודה בית ה', זה קרבן תודה, וכן דוד אומר עלי אלקים נדריך אשלם תודות לך (מסילס י"ז), תודה אין כתיב כאן, אלא תודות, ההודאה וקרבן תודה.

מה אשיב לה' כל תגמולוהי עלי ששם חלקי מיושבי בית המדרש וזיכני לעסוק בתורה"ק ובעבודת הקרבנות, ללקט ולערוך ולבאר הלכות קרבן תודה, שכל תכלית הבריאה להודות לה', וכן אמר אדם הראשון מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה', וזה תכלית הנחמה שאנו מצפים כמו שנאמר ואמרו הושיענו אלקי ישענו וקבצנו והצילנו מן הגוים להודות לשם קדשך וגו'. ובוה מתגלה ומתרבה כבוד שמו יתברך.

והנה אמרו חז"ל ארבעה צריכים להודות [האמורים בתהילים ק"ז] ואלו הארבעה לאו דוקא [כדאימא שולמן ערוך לו"ס ס' רי"ט ומנצא צפמיסה צניאור אות ז], אלא באלו הארבעה שכח הסכנה ומוכן לכל שצריכים להודות כמו שנאמר שם המה ראו מעשי ה' וגו'. ואלו מגלים על השאר שצריכים להודות. וכתב האלשיך הק' (צפרטט לו גני קרצן מודה) דאפילו מי שעבר הים בשלום בלי שום רוח סערה וכו' צריך להודות ועוד יותר שה' שמר עליו גם מהרוח וכו' אלא ויעמד רוח סערה וגו' מגלה על השאר שהיה יכול להיות רוח סערה ושאר דברים וה' ריחם עליו. וע"ז נאמר מי חכם וישמר אלה ויתבוננו חסדי ה'. שבשמעו כל זה יכול להתבונן שגם לו היה יכול לקרות כן וה' ריחם עליו.

וע"ז אחת כמה וכמה כשנצא מהגלות המר הזה בב"א שצריכים אנו להודות וכמו שנאמר שם תחילת המזמור יאמרו גאולי ה' אשר גאלם מיד צר ומארצות קבצם ממזרח וממערב וגו', וזה יותר מן הכל וכולהו איתנהו ביה, גם עוברי ימים ומדברות, וגם חבושים בבית האסורים, כמו שנאמר לאמר לאסורים צאו לאשר בחושך הגלו (ישעיה מ"ט), וכן חולים בכל מיני חולי רח"ל ובצרות הגלות שע"ז נאמר הרופא לשבורי לב ומחכש לעצבותם המקום ירפאנו כמהרה. וזה מנחם אותנו הנביא עוד ישמע וגו' והקול החמישי קול אומרים הודו את ה' כי טוב כי לעולם חסדו, ומה שאמר כי לעולם חסדו היינו אפילו בזמן הגלות לפי שתכליתה להכשיר הגאולה שע"ז נזכה לכל טוב באמת. מביאים תודה בית ה', ובתודה מביאים ארבעה מיני חלות ג' מיני מצה ואחד חמץ, והחמץ כנגד היצה"ר וצרת השיעבוד אבל ע"ז נאמר

(ויקרא ז') על חלות לחם חמץ, ודרשו חז"ל כנגד חמץ הבא מצה, שע"י החמץ בא המצה. וכמאמרם ז"ל על הפסוק במיכה (ז, ט) כי נפלתי קמתי וגו', אילמלא נפלתי לא קמתי, וזה יתגלה ב"כי אשיב את שבות הארץ כבראשונה אמר ה'" בכ"א. ודהנה אמרו במדרש שם (נו פרשה ז' ג') רבי אחא בשם רבי חנינא בר פפא שלא יהיו ישראל אומרים לשעבר היינו מקריבין קרבנות ומתעסקין בהם, עכשיו שאין קרבנות מהו להתעסק בהם, אמר הקב"ה הואיל ואתם מתעסקים בהם מעלה אני עליכם כאילו אתם מקריבין אותם, ע"כ. על כן מה טוב לכל הרוצה להודות להי"ת על כל הטוב לעסוק בתורה זו, ויהיו נא אמרינו לרצון לפני אדון כל, אכי"ר. ויתקיים בנו במהרה מה שכתוב (ישעיה מ"א) כי נחם ה' ציון נחם כל חורבותיה וישם מדברה כעדן וערבתה כגן ה' ששון ושמחה ימצא בה תודה וקול זמרה.



פתיחה

קרבן תודה

עין משפט
 א רמז"ס פ"ט
 ממע"ק
 ה"ה
 ב שם מהלכה ו'
 ואילן.
 ג טור או"ח ס'
 רי"ט וש"ע שם
 סעיף א' ט'. לגבי
 ברכת הגומל.

קרבן תודה * בא א בנדר ב ונדבה, ב והלכותיו ג כשלמים, אלא שטעון ד ארבעים לחמים, ונאכל ה ליום ולילה בלבד.
 א. מי שהיה במיצר ויצא ממנו ו כגון ג ז ארבעה שצריכים להודות האמורים בתהלים ק"ז שהם ח עוברי דרכים (מדברות) ט וחבושים בבית האסורים, י וחולים, יא [א] ועוברי הים [וסימנך וכל החיי"ם

זבח תודה

ביאור

א. מתני' פרק התודה (מנחות פא.). האומר הרי עלי תודה יביא וכו'.
 ב. גמ' שם (פ.). (אלא אחליפי) תורת נדבה וכו' [א]. אי דוקא ים או ה"ה נהר שמהלכין בו אלא אולד תורת נדבה וכו' ע"ש.
 ג. דכתיב וזאת תורת זבח השלמים וגו' אם על תודה יקריבנו. וגו' (ויקרא ז, יא) ואמרינן בתו"כ (פרש"א ז' ס"ד) תורת זבח השלמים אם על תודה, מה שלמים טעונים סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק. אף תודה טעון סמיכה ונסכים ותנופת חזה ושוק. ד. כדכתיב (ויקרא ט, יג) והקריב על זבח התודה חלות מצות בלולות בשמן ורקיקי מצות משוחים בשמן וסלת מרבכת חלות בלולות בשמן על חלות לחם חמץ וגו' [הרי כאן ד' מינים] וילפינן כמנחות עז: דכל מין י' חלות. ה. כדכתיב (ויקרא ט, טו) ובשר זבח תורת שלמיו ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בקר. ו. כדכתיב רש"י בחומש שם ובוכחים (ו.) ד"ה לא דידיה. ורש"י כתיב במנחות (ע"ט:) גבי תורת חובה, ועיין ר"ג וש"מ שם, וכו' האור זרוע בהלכות פסחים (פ.), וכן משמע מהרא"ש ברכות ריש פרק הרואה ס' ג' וטור או"ח ס' רי"ט שכתבו שהגומל במקום תודה נתקן. [ועיין מאירי קידושין נא. ד"ה שלמי]. אמנם הרמב"ם לא הזכיר דבר זה כלל. ז. וכתב בשו"ע שם בשם הריב"ש לגבי ברכת הגומל דהני ארבעה לאו דוקא, דה"ה למי שנעשה לו נס כגון שנפל עליו כותל וכו' או אם גנבים באו לו אם שודדי לילה וניצול מהם, וכל כיוצא בהם. וי"א שאין מברכין הגומל אלא הני ארבעה דוקא. וטוב לברך בלא הזכרת השם וכו'. וכתבו האחרונים שם דנהגו כסברא הראשונה. [וכן המאירי בקידושין ג"א. כתב שמביא על נס שאירע לו]. ועיין רמב"ן עה"ת (נלאשית י"ט ט) שכתב שמשפט כל הנמלטים להביא קרבן תודה שנאמר ועתה ירום ראשי על אויבי סביבותי אזכחה באהלו זבחי תרועה (מהללס כ"ז). (וע"ע רמב"ן פ' צו גבי איל המילואים). ח. כתב בשו"ע או"ח ס' רי"ט סעי' ז' באשכנז וצרפת אין מברכין [הגומל] כשהולכין מעיר לעיר, שלא חייבו אלא בהולכי מדבריות דשכיחי ביה חיות רעות וליסטים. ובספרד נוהגים לברך, מפני שכל הדרכים בחזקת סכנה, [דס"ל דברכה זו שוה לענין ברכת תפילת הדרך. מ"ב שם ע"ש], ומיהו בפחות מפרסה אין מברך. וכתב במ"ב שם ס"ק ל"א ומי שהלך בדרך אפילו שלא במקום סכנה ובאו עליו לסטים להרגו וניצול, לכו"ע מברך ברכת הגומל. ט. דעת המ"א דמיירי בחבוש על עסקי נפשות דוקא, והרבה אחרונים חולקים עליו ועיין ביאור הלכה שם ד"ה חבוש מ"ש בזה. מ"ב שם ס"ק ג'. י. וכתב בשו"ע שם סעיף ח' ובכל חולי צריך לברך [ולכאור' ה"ה לקרבן תודה] אפי' אינו חולי של סכנה ולא מכה של חלל, אלא כל שעלה למטה וירד, מפני שדומה כמו שהעלוהו לגרדום לידון, שאין אנו יודעים איך יצא דינו, כמו כן בחולה כיון שנפל למשכב אין אנו יודעים סופו, שכמה פעמים אע"פ

עין משפט
ד רמז"ס פ"א
ממעט"ק
ה"ב.

יודוך סלה "חבוש" יסורים" יום "מדבר" (שו"ע או"ח סי' רי"ט) [ב]
יב כשבאו יג בריאים בשלום שכתוב בהם (מהילס סס) יודו לה' חסדו
וגו', וכתוב שם ויזבחו זבחי תודה וגו' יד שראוי להם להביא קרבן
תודה, וכן טו כל מי שנדר או נדב קרבן תודה, מביא טז בהמה
יז תמימה י מן הבקר או מן הצאן בין גדולים בין יח קטנים. בין זכרים בין נקבות,

זבח תודה

ביאור

באניות או בדוברות עצים [רפסודות] כמו שדרך
בנהרות הגדולים, נראה לכאור' דתליא במנהג ספרד
ואשכנז המבואר במחבר ס"ז [הוצא צניאור לוח מ] דלמ"ד
התם אפי' בסתם דרכים נמי מברכין, כמו כן ה"ה הכא
לא גרע נהר גדול מסתם דרכים. אכן לפי מנהג אשכנז
דבדרך אין מברכין. אפשר ה"ה גם גבי נהר אין מברכין
דלא שכיחא סכנתא כמו גבי ים גמור כנ"ל.

שתחילתו לא היה סכנה, לבסוף מתגברת המחלה
ובא לידי סכנה, מ"ב שם. [ואין הפרש בין שיש לו
מיחוש קבוע ובא מומן לזמן, ובין שאינו קבוע.
וברמ"א שם כתב וי"א שאינו מברך אלא על חולי
שיש בו סכנה, כגון מכה של חלל, (טור נשס הלכ"ד
והר"ר יוסף וכן נוהגין צאשכנז). יא. עיין זבחי תודה.
יב. כשבאו למחוז חפצם [ואין בכלל זה הולך

[ב].] ודע עוד דפשוט לכו"ע בין בים ובין
במדבר מברכין אפילו לא קרה לו שום
סכנה, כגון שעבר הים ולא היה שום רוח סערה
וכה"ג, או הלך במדבר ולא תעה ולא חסר לו
מים, ואע"ג דבקרא כתיב תעו במדבר בישמון
וכו', וכמו כן גבי יורדי הים ויאמר ויעמד רוח
סערה וגו' לאו דוקא שקרא לו, אלא כיון שעלול
לו לקרות מקרים כאלה צריך לאודיי שניצל
מזה. עכ"ל. (הג"ה וה"ה גבי תודה לפי מה
שכתב הרא"ש דהגומל במקום תודה נתקן, ועיין
מהר"מ אלשיך בפרשת תודה (שפירשט 15)).

ממקום למקום ועובר ימים או מדברות ובדרכו
עלה ליבשה או נכנס לעיר ליום או ליומיים. מ"ב
שם ס"ק א']. יג. היינו בחלה, והולך כבר על
בוריו מ"ב שם ס"ק ב'. יד. כן כתב החת"ס ס'ו
נ"א, וכן נקט המהר"ם שיק (או"ח סי' פ"ה) שזה
רשות ע"ש, דהרי אמרינן בתו"כ פר' צו (פרשתא ה'
ה"ו) דתודה הוי בשלמים דבא מן המעשר, ורק אם
נדר סתם ולא פירש מן המעשר צריך להביא מן
החולין, [משום דהוי דבר שבחובה שאינו בא אלא
מן החולין, ומשמע דבלא זה אינו דבר שבחובה]
ע"ב, וכן מוכח במנחות (פא. פג.), דתנן כל דבר
שבחובה אינו בא אלא מן החולין, לפיכך האומר הרי

עלי תודה, לא יביא אלא מן החולין, ומשמע דלא משכחת חובה אלא בכה"ג, וכן משמע מרש"י מנחות
פרק התודה (עט:): ללישנא קמא, [וללישנא בתרא גם אינו ממש חובה, אלא משום דהוא מביא זאת לשם
נסו ולא לשם נו"נ בעלמא, חשיב ליה כחובה לגבי דהוי מה שמפריש תחתיו חליפיו ולא תחילת נו"נ, ע"ש
בסוגיא ודו"ק], ור"ג שם. וש"מ שם להדיא. וכן סובר הנצי"ב בהעמק דבר בפ' צו ופרשת אמור. ורש"י בפ'ו
צו ובזבחים ז. לא הזכיר חיוב, אלא שהדרך הוא שהם מביאים. וכמו שכתב הרשב"ם בחומש שם. וסתם
תודה מביא קרבן על שניצל מצרותיו. כמו שאמרו חכמים ארבעה צרכים להודות, ובפ"ה הרא"ש נדרים י"ג
ד"ה האומר כתב דדמיא לחובה. פז. כנ"ל באות א' ב' וכ"כ הרמב"ם פ"ב ממע"ה"ק דתודה בא בנדר
ונדבה. פז. כדכתיב בויקרא גבי שלמים אם מן הבקר הוא מקריב וגו' ואם מן הצאן קרבנו וגו' וכתוב
שם אם זכר אם נקבה וגו'. וכתוב בפרשת צו וזאת תורת זבח השלמים אם על תודה, שתודה הוא מין
שלמים, אבל לא עוף [דאין עוף בא שלמים]. יז. כדכתיב בשלמים תמים יקריבנו. וכתוב בפ' אמור כל
אשר בו מום לא תקריבו, [ואפי' דוקין שבעין פוסל]. יח. מיום ח' ואילך, אבל לא קודם ח', כדכתיב
בפ' אמור שור או כשב או עז כי יולד וגו' ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה', והגדולים בבקר
עד שלש שנים שלימות מיום ליום, ובצאן עד שתי שנים שלימות מיום ליום, רמב"ם פ"א ממע"ה"ק ה"א.

עין משפט
 ה' רמב"ם פ"ג ה"ג
 מאיסורי מזבח.
 ו' רמב"ם פ"ט
 ממעלה"ק הי"ז
 ואל"ך.
 ז ע"ס.
 ח ע"ס הלכה כ'.
 ט ע"ס הי"ח.
 י ע"ס.
 יא ע"ס ה"כ.

[אבל ה' יט לא טומטום ואנדרוניגוס]. ומביא עמה י' כ' ארבעים לחמים, שלשים מצה, מחולק לג' מינים י' חלות י' רקיקין וי' רבוכה, ועשרה חמץ. ועושה אותם כפי שיתבאר להלן בעזוהי"ת.
ב. וזה מעשה הלחם. לוקח כ"א עשרים עשרון כ"ב סולת חיטים, עשרה לחמץ ועשרה למצה. כ"ה ו' וחצי לוג שמן.
העשרה של חמץ עושה אותם כ"ד עשר חלות, כל חלה עשרון. כ"ה ו' וכיצד מחמץ מביא שאור כדי חימוצו, ונותנו לתוך המדה [של עשרון], וממלא את המדה סולת, ולש כמים כ"ד [פזורים], ואופה, [ואין בהם שמן].
ג. כ"ה ו' והעשרה עשרונים של מצות עושה מהם שלושים חלות כל חלה שליש עשרון, עשר חלות ועשר רקיקין ועשר מורבכת. כ"ז י"א ומחלק

ביאור

יז. רמב"ם פ"ג ה"ג מאיסורי מזבח. ועיין לעיל בהלכות שלמים.
ב. כדכתיב והקריב על זבח התודה חלות מצות בלולות בשמן ורקיקי מצות משחים בשמן וסלת מרכבת חלות בלולות בשמן. על חלות לחם חמץ יקריב קרבנו וגו' והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה לה'. וילפינן במנחות (עו:) בג"ש תרומה תרומה, מתרומת מעשר שהוא אחד מעשרה, וא"כ היה עשרה לחם מכל מין, וד' מינים היינו ארבעים לחמים.
כא. מתני' ריש פ' התודה (מנחות עו:) התודה היתה באה וכו' עשרים עשרון, עשרה לחמץ ועשרה למצה. ועיין לקמן מצות ה' פ"א אות א'.
כב. כדכתיב [גבי מילואים] סלת חיטים תעשה אותם. וילפינן מזה לכל המנחות כדתניא בתו"כ פ' צו (פרשתא ג' ה"ה) סולת, מה סולת האמור להלן חטים, אף סולת האמור כאן חטים. וכדתנן בריש פ"ב סוטה [ועיין רש"י שם] (וכ"ש תודה דזה ממש דומיא דמילואים, דהרי במילואים בא עם השלמים ג' ידות שבתודה (ממני' מנחות עט.). והיינו ג' מיני מצות שבה חלות רקיקין ורבוכה).
כג. מתני' במנחות (פט.) חצי לוג שמן לתודה, ובגמ' שם (פט:) יליף לה ר"ע מקרא, אמר לו ר' אלעזר בן עזריה וכו' אלא חצי לוג שמן לתודה וכו' הלכה למשה מסיני.

כד. מתני' ריש התודה שם (עו:) עשרה לחמץ, עשרון לחלה, וילפינן לה בפרק התודה (מנחות עו:), ויבאר להלן במצות ה' פרק א' אות א'.
כה. (מנחות נג:) כרבי יהודה במתני' ריש פרק כל המנחות באות מצה (חוץ מחמץ שבתודה וכו') ר"מ אומר שאור בודה להן מתוכן ומחמץ, רבי יהודה אומר אף היא אינה מן המובחר, אלא מביא את השאור ונותנו לתוך המדה וממלא את המדה וכו'. וידוע דהלכה כר"י לגבי ר"מ. ואע"פ שסופה להיות חסירה או יתירה מפני השאור, שפעמים יהיה עבה וקשה ופעמים רך, [כדאמרינן במתני' שם ובגמ' שם נג:] ועיין פרש"י שם] אין משגיחין אלא על מדתה עתה, והרי הוא מורד עשרון עשרון שלמים. רמב"ם פ"ט ממעלה"ק הי"ח.
כו. דלא גרע מכל המנחות [מצה] נילוישות בפזשירין (ממני' מנחות נה.), משום דכך קרוב להחמין, וצריך לעשות שימור שלא יחמיץ, כדאמרי' בגמ' (עס נג.) והביאו בזב"ת שם ד"ה נילוישות, וכ"ש בחלות חמץ שאין צריך לשמר שלא יחמיץ, אלא אדרבה צריך שיחמיץ וכך מחמיץ טפי.
כז. ילפינן לה בפרק התודה (מנחות עו:) ויבאר להלן במצות ה' פרק א' אות א'.
כח. בפרק התודה (מנחות פט.) [על מתני' דחצי לוג שמן לתודה] תניא ר"ע אומר מה ת"ל בשמן בשמן שני פעמים, [וברש"י כת"י שם גבי

מתני' ריש התודה שם (עו:) עשרה לחמץ, עשרון לחלה, וילפינן לה בפרק התודה (מנחות עו:), ויבאר להלן במצות ה' פרק א' אות א'.
 (מנחות נג:) כרבי יהודה במתני' ריש פרק כל המנחות באות מצה (חוץ מחמץ שבתודה וכו') ר"מ אומר שאור בודה להן מתוכן ומחמץ, רבי יהודה אומר אף היא אינה מן המובחר, אלא מביא את השאור ונותנו לתוך המדה וממלא את המדה וכו'. וידוע דהלכה כר"י לגבי ר"מ. ואע"פ שסופה להיות חסירה או יתירה מפני השאור, שפעמים יהיה עבה וקשה ופעמים רך, [כדאמרינן במתני' שם ובגמ' שם נג:] ועיין פרש"י שם] אין משגיחין אלא על מדתה עתה, והרי הוא מורד עשרון עשרון שלמים. רמב"ם פ"ט ממעלה"ק הי"ח.
 דלא גרע מכל המנחות [מצה] נילוישות בפזשירין (ממני' מנחות נה.), משום דכך קרוב להחמיץ, וצריך לעשות שימור שלא יחמיץ, כדאמרי' בגמ' (עס נג.) והביאו בזב"ת שם ד"ה נילוישות, וכ"ש בחלות חמץ שאין צריך לשמר שלא יחמיץ, אלא אדרבה צריך שיחמיץ וכך מחמיץ טפי.
 ילפינן לה בפרק התודה (מנחות עו:) ויבאר להלן במצות ה' פרק א' אות א'.
 בפרק התודה (מנחות פט.) [על מתני' דחצי לוג שמן לתודה] תניא ר"ע אומר מה ת"ל בשמן בשמן שני פעמים, [וברש"י כת"י שם גבי

עין משפט
יב טז ס"ב.

החצי לוג שמן רביעית לרבוכה, ושמינית לחלות, ושמינית לרקיקין.
ד. כט י"ב החלות ^ז בולל הסולת שלהן בשמינית הלוג שמן, ואח"כ
לש [כ"א במים צוננים], ואופה אותן.

ביאור

יציקה ובלילה ומתן שמן בכלי קודם לעשייתו. ואמרינן
בגמ' שם [הנעשות בכלי] למעוטי מאי אמר רב פפא
למעוטי מנחת מאפה. ופירשו רש"י וכן תוס' [בר"ה
מה להלן] דמיציקה ממעט לה כדמפרש לקמן. ויצקת
עליה שמן מנחה היא למעוטי מנחת מאפה. אבל מתן
שמן בכלי קודם לעשייתו היה. אבל להרמב"ם לגמרי
ממעט לה גם ממתן שמן בכלי קודם לעשייתו.
והנה להרמב"ם ודאי לא היה כאן מתן שמן בכלי
קודם לעשייתו, דאפי' למנחות מאפה לא היה.
אלא לרש"י ותוס' יש לעיין, והנה לתוס' הטעם הוא
דילפינן מנחות מהרדי דגילוי מילתא בעלמא. ולשיטה
מקובצת ילפינן כמה מצינו. ונראה דלכ"ע תודה לאו
בכלל מנחה ולא יליף משאר מנחות, חדא דאין בו
שמן כשאר מנחות אלא שמינית הלוג לג' עשרונים
ושליש, ועוד דאינה טעונה כ"ש. ועוד דאמרינן בפ'
התכלת (מו:): גבי וכל מנחת כהן כליל תהיה, תודה
אינה קרויה מנחה ולכך נאכלת, וכן הביא הרמב"ם
בפ"ט ממע"ה ק"ה"ד. וכ"כ החזו"א ס' כ"ה סק"ו וז"ל
לחמי תודה ואיל נזיר אינן בכלל מנחות, ואע"ג דכתיב
בהן חלות בלולות ורקיקי מצות משוחים בשמן, אין
הבלילה מצוה ואין המשיחה מצוה [כשאר מנחות]
אלא זהו סדר עשייתו, וכדתנן בפסחים לה. עשאו
למכור בשוק וכו', ובמנחות פ"ח ב' אמרו דא"צ
משיחה לרביעית בשביל לחם נזיר, ולא חצי לוג
בשביל לחמי תודה, דבקדושת הזבח הן קדושין,
כדאמר ע"ה ב' (על חלות וגו') על זבח וכו'. ובגמ'
דף ע"ו א' אדרבה מחביתי כה"ג שכן עשרון כלי וכו'
[היינו ששאר מנחות ילמדו כמה חלות מחביתי כה"ג
ולא מתודה, שכן טעונה כלי כמותה וכו' משא"כ
בתודה], ועיין רש"י פסחים י"ג ב' ד"ה כשירות.
שמעינן דאין מצוה לקדשן בכ"ש קודם אפיה, שאין
לחמי תודה ונזיר בכלל המנחות, וכדאמר במנחות
מו: לחמי תודה לא איקרי מנחה כו' עכ"ל.

תודה חלות בלולות בשמן ורקיקי מצות משוחין
בשמן], אילו לא נאמר וכו' הייתי אומר הרי הוא ככל
המנחות ללוג, עכשיו שכתב בשמן בשמן, הרי ריבוי
אחר ריבוי, ואין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט, מיעוט
הכתוב לחצי לוג, יכול יהא חצי לוג זה מתחלק
לשלושת מינין לחלות לרקיקין ולרבוכה, כשהוא
אומר בשמן, ברבוכה, [וסלת מרבכת חלות בלולות
בשמן] שאין ת"ל, ריבה שמן לרבוכה, הא כיצד מביא
חצי לוג שמן וחזוהו חציו לחלות ולרקיקין, וחציו
לרבוכה. אמר לו ראב"ע וכו' אלא חצי לוג שמן
לתודה ורביעית שמן לזיר וכו' הלכה למשה מסיני.
והרמב"ם כתב כראב"ע וז"ל [בפ"ט ה"כ ממע"ה ק]
ובכמה שמן הוא עושה השלשים חלות, בחצי לוג
שמן, ושיעור זה הלכה למשה מסיני. רביעית ממנו
לרבוכה, ושמינית לחלות ושמינית לרקיקין, וכתב
הרדב"ז שם דמשמע מדבריו דלא בא ההלכה אלא
לחצי לוג אבל לא לענין החלוקה רביעית לרבוכה
ושמינית לחלות ושמינית לרקיקין עיי"ש, ונראה
דנפקא לן מדהוינן באיל נזיר שהיה רק חלות ורקיקין
היה רביעית לשניהם והיא באה שתי ידות שבתודה
[כדתנן במנחות ע"ה], וא"כ בתודה גם היה רביעית
לשניהם, ורביעית לרבוכה. ועוד דברבוכה (תמיד)
מרבין בשמנה [כדכתב הרמב"ם שם הי"ט]. ודומיא
דחביתי כה"ג דתניא (צמנמות נא). בשמן להוסיף לה
שמן. וכן משמע מהרמב"ם ההלכה בהי"ט, מדהצריך
להזכיר ברבוכה שמרבין בשמנה, משמע דהא דהיה
ברבוכה יותר שמן הוא משום ההלכה דמרבין בשמנה
ולא משום ההלכה למשה מסיני הנ"ל].

כז. רמב"ם בפ"ט ה"כ ממע"ה ק. וכדכתיב והקריב
על זבח תודה חלות מצות בלולות בשמן.
ל. דע דנחלקו רש"י ותוס' עם הרמב"ם לענין מנחות
מאפה תנור [דהיינו חלות ורקיקין] אם היה בהם
מתן שמן בכלי קודם לעשייתו, דבמנחות עד: תנן כל
המנחות הנעשות בכלי טעונות שלשה מתנות שמן,

לא. כן נראה מוכח מדתניא בפסחים (לו) ושזין

ה. י' והרקיקין לש [ב² במים צוננים] ואופה אותן, ג' ואח"כ מושחן עיז מושפמ יג ט. ו. והמורבכת ז' בולל אותה בחלק מרביעית השמן ז"ה י' וחולט אותה ברותחין, יז ואופה אותה מעט, ואחר כך יז קולה אותה

יד טס פ"ט הי"ט ממעה"ק.

ביאור

בשמן. וכתב הרמב"ם בפ"ט הכ"א ממעה"ק והרקיקין מושחן בשמינית שלהן אחר אפייתן. וכ"כ בפ"ג ה"ח שם גבי מנחת רקיקין וז"ל ויראה לי שאחר אפייה מושח אותם. וכתב שם בהר המריה נראה לי להביא ראיה לזה מהסוגיא דמנחות עה. דפליגי רבי ורבנן אי חלות בוללן, או סולת בוללן [משום שאחר אפיה א"א], אבל ברקיקין לכו"ע רקיקין מושחן יעו"ש. והנה בהא דחלות בוללן מבואר שם דאחר אפיה הוא בוללן יעו"ש, א"כ ה"ה ברקיקין דאחר אפיה מושחן וכנ"ל, ע"כ. וכ"כ רש"י גבי מילואים (שמות כט) ורקיקי מצות משוחים בשמן, אחר אפייתן מושחן וכו'.

לד. כדכתיב וסלת מררכת חלת בלולת בשמן. (וכ"כ הרמב"ם בפ"ג ה"ב גבי חביתי כה"ג, וצ"ע למה לא הזכירו כאן, ושמא סמך על מה שמפורש בקרא, ומה שכתב שם).

לח. היינו מים רותחים דכתיב מררכת, ואמרינן בתו"כ (פ' לו פרק ד' גזי מנחת חגיגין) תעשה מררכת. מלמד שגשעית ברותחין כל צרכה, אין לך רבוכה בתורה אלא זו, רבוכה שבתורה, ושבמילואים. [והביאו רש"י בחומש כאן]. וכן הביא בכנסת הראשונים (מנחות מה). מספר המכריע ס' ס"ג וז"ל מוררכת וכו' והך דמילואים ותורה אע"ג דלא כתיב בהו אלא מוררכת בלחוד, כהיא דמנחת חביתין עברי לה וכו' עי"ש שהביא ראיה מהתו"כ הנ"ל (פ"ו לו פרק ד') דתניא אין לך רבוכה בתורה אלא זו, רבוכה שבתורה ושבמילואים. עי"ש. משמע שהם שוים גם באפיה וטיגון. וע"ע ראב"ד לתו"כ צו פרק י"א ה"י. לז. רמב"ם שם פ"ט הי"ט, וילפינן ממררכת האמורה בחביתי כה"ג (מפרשי רש"י על התורה. וכ"כ הלח"מ לקמן בפ"ג ממעה"ק סוף ה"ג צסס הל"מ ז"ל) ושם נאמר תפגי. וכן נאמר שם על מחבת בשמן תעשה. לז. רמב"ם שם וכנ"ל באות ל"ה, וז"ל הרמב"ם

שאינ לשין את העיסה בפושרין. ואמרינן בגמ' מ"ש ממנחות דתנן כל המנחות נילושות בפושרין ומשמרין שלא יחמיצו, ומשני אם אמרו בורזין יאמרו בשאינן זרזין וכו', ומסיק לישא נהי דבורזין ליתא, במקום זרזין איתא, דאמר מר בלילה כשרה בור, חוץ לחומת העזרה פסולה. [ובעיני נמו שיהא געשה בכ"ש. ובפנים וכדתנן במנחות צו. כל המנחות יש בהן מעשה כלי בפנים, ויליף לה מקרא התם], משא"כ לחמי תודה דנעשו בחוץ, ולא בעי קידוש כלי [וכדאמרינן (צדף פס): חצי לוג למה נמשח, אי תודה לחמי תודה בשחיטת תודה הוא דקדשי, ואפי' בשעת שחיטה כשרה בחוץ כדתנן (שם עט): השוחט לחמי תודה לפנים ולחמה חוץ לחומה לא קידש הלחם, וקאמר ר"י דוקא חוץ לחומת בית פאגי, אבל חוץ לעזרה כשרה]. וכדפסק הרמב"ם בפ"ט ממעה"ק הכ"ד והובא לקמן ס"ו ומעשה הלחם חוץ לעזרה. וא"כ שאינה נעשית במקום זרזים, הוי דומיא דמצות לפסח דשוין שאין לשין בפושרין. אלא דיש לעיין אם עשאה בפנים, וכדמשמע במתני' שהיו עושין גם בפנים דתנן (שם פט). חצי לוג שמן מה היה משמש, חצי לוג מים לסוטה, וחצי לוג שמן לתורה. והיינו אף שא"צ לעשותו בפנים וכנ"ל, היו עושים גם בפנים, (אלא שלא נמשח כשכיל זה, אלא כשכיל המנורה כדאמרינן התם), וכן משמע מרש"י בפסחים לו. ד"ה אם אמרו בתנור צונן (הובא לקמן באות לח'). אם עושה בפושרין, או כיון דכשר בחוץ לא פלוג וצריך לעשותו בצוננים. [ולכאו' משמע מגמ' פסחים הנ"ל שצריך צונן מדמייתי עלה בללה חוץ לחומת העזרה פסולה, (ולא הביא בסתמא הא דתנן כל המנחות יש בהן מעשה כלי בפנים (מנחות לו)), משמע שאם היה כשר בחוץ, אף שהוא עשאה בפנים היה צריך צונן משום לא פלוג]. ל"ב. כנ"ל באות לא. ל"ג. כדכתיב ורקיקי מצות משוחים

עין משפט

בשאר השמן שברביעית על האלפס וכיוצא בו, כדרך שקולין הסופגנין.

פו טס סכ"ד.

מי גז ומעשה הלחם חוץ לעזרה (רמב"ם פ"ט ממעה"ק הכ"ד).

ביאור

אותרו), אבל אפשר לעשות בחוץ, [וכזה מיושב קושית הזב"ת שם בפ' שתי הלחם בד"ה אי תודה וכו'. וע"ע חזו"א סכ"ה סק"ו שכתב ובחלות תודה אפי' כי מדר השמן בחצי לוג הנמשח לא קדוש, דלא אמרה תורה בהן קדושת הגוף עד שחיטת הזבח]. וכן משמע מרש"י בפסחים לו. בד"ה בתנור חם, בכל יום היו מסיקין תנור של מקדש לאפיית מנחות ולח"ת וכו' עכ"ל. והיינו אף שלא היה צריך לעשות לח"ת שם, מ"מ הרבה עשו שם. (ומה שהק' מהר"י קורקוס שם שמתום' פרק כל המנחות (נח). ד"ה כל משמע דס"ל שכיון שנותנים שמן קודם אפייה, מעשיהן בפנים, והיינו משום דכלי הלח מקדשין. לכא' היינו דוקא מנחות שמעשיהן בפנים. (שצריכים לקדשם בכ"ש קודם קמיצה, אבל לח"ת אינם קדושים קדושת הגוף אלא בשחיטת הזבח, ואפי' בשעת שחיטת הזבח יכולים להיות בחוץ, וכדלקמן בפ"א ס' ב', ועוד) דמנחה נפק"ל בפ' שתי הלחם (נז). על מתני' דכל המנחות יש בהן מעשה כלי בפנים, שאלו את רבי זו מנין, אמר להם הרי הוא אומר ויאמר אלי זה המקום אשר יבשלו שם הכהנים את האשם ואת החטאת אשר יאפו את המנחה לבלתי הוציא אל החצר החיצונה החוצה, מנחה דומיא דאשם וחטאת, מה אשם וחטאת טעונין כלי, אף מנחה טעונה כלי. וזה ודאי שתורה מותר להוציא אל החצר החיצונה (ואפי' בשעת שחיטה ולאחריה לר"י), וא"כ קרא ודאי לא איירי מיניה, ואינה בכלל מנחה וכדאמרינן בפרק התכלת (מנחות מו): לחמי תודה לא איקרו מנחה ואינה קדשי קדשים כמותה, ומותר להוציא וכנ"ל. ומה דאמרינן בפסחים (נו). דהא דתנן כל המנחות נילישות בפושרין ומשמרין שלא יחמיצו, הוא משום דנעשית במקום זריזין, דאמר מר בלילה חוץ לחומת העזרה פסולה, אינו כולל לחמי תודה וכנ"ל באות ל' ל"א, וכ"כ החזו"א במנחות ס' כ"ה סק"ו וז"ל ונראה לפ"ז דאפי' מנחות אי לאו הקישא דרבי

כפי"ג ממעה"ק ה"ג גבי חביתי כה"ג ואופה החלה מעט ואח"כ קולה אותה על המחבת כשאר רביעית השמן שלה, ואינו מבשלה הרבה, שנאמר תופני בין בשל וגא [ועיין במפרשים שם מקורו, ואי"ה נביאם בה' חביתין].

ויש לעיין אמאי כתב כאן באלפס וכיוצא בו, ולא כתב על מחבת, כדרך שכתב שם, ואפשר משום דבחביתין כתיב בהדיא על מחבת בשמן תעשה, ואמרינן בתו"כ (זו פרק ד' ה"ה) ובמנחות (נא). על מחבת בשמן, מלמד שטעונה כלי. [והיינו כ"ש, ואפשר דמיניה יליפין דבעינן פנים, והיינו משום דכ"ש מקדש רק בפנים], אבל לחמי תודה שאינם טעונים כ"ש וכדלקמיה אות ל"ח וכנ"ל באות ל' ול"א, לכך כתב על האלפס וכיוצא בו כדרך שקולין הסופגנין, דלא בעינן כ"ש.

לח. ומעשה הלחם חוץ לעזרה. כיון שלא נתקדש (בכ"ש) עד שחיטת הזבח, וכדאמרינן במנחות פח: חצי לוג מה היה משמש וכו', יתיב רבי וקא קשיא ליה חצי לוג למה נמשח וכו', אי תודה לחמי תודה בשחיטת תודה הוא דקדשי. וכיון שלא נקדש עד שחיטת הזבח, למה יהא בפנים, ואפי' בשחיטת הזבח א"צ להיות בעזרה לרבי יוחנן כדאמרינן שם עח: (עיין לקמן פ"א ס' ב'), וכדאמרינן בפסחים פ' כל שעה (נא). עי"ש חלות תודה ורקיקי נזיר עשאן למכור בשוק אדם יוצא בהם ידי חובת מצה. ומפרש טעמא בגמ' (לס): דמימליך עלייהו דאי מזדבן מזדבן, אי לא ניפוק בהו אנא ידי חובת מצה, ואי נתקדש בפנים ובכ"ש, איך יצא לחולין. וכן הביא האור שמח בהוספות (שהודפסו בסוף זמנים) על הרמב"ם במעה"ק שם [והביא ראיה שגם נמשחים ונבללים בחוץ ע"ש]. ומ"מ משמע ממתני' דמנחות שם פח. חצי לוג מה היה משמש וכו' וחצי לוג שמן לתודה, [דהיו עושין גם במקדש או סמוך לו], והיינו אף שלא היה צריך להיות בפנים, מ"מ עשו גם בפנים (ואפשר שאז היו גם מקדשים

מצות סדר קרבן תודה ה' רבה

ז. הבעלים מביא קרבנו ^{טז} לעזרה, ^{טז} ומקדיש הבהמה ^{מא} והלחם לשם תודה, ^{מב} וסומך שתי ידיו על ראש הקרבן ^{מג} בכל כחו, ^{יד} ואומר ^{מד} אז דברי שבח והודאה, וי"א שאומר ^{מה} מזמור לתודה, ^{יח} ושוחט הקרבן ^{מז} בכל מקום בעזרה. ^{מז} ואז מתקדש גם הלחם קדושת הגוף [והכהן ^{מח} מקבלו בכלי שרת בידו הימנית, ומוליכו למזבח, וזורק הדם למטה מחוט הסיקרא, שתי מתנות שהן ארבע, בקרן מזרחית צפונית ובקרן מערבית דרומית, ומכוון בכל מתנה שילך הדם לב' רוחות, כדי שיגיע לד' רוחות המזבח]. שיירי הדם היה שופך על יסוד המזבח הדרומי.

ח. ^{יב} ומפשיטים הקרבן, ומוציא האימורים שהם החלבים ויותרת הכבד ושתי הכליות והחלב שעליהן, ובכבש מוסיף האליה תמימה, ^{מט} ומנתח הבשר ומפריש החזה ושוק הימין ומניח על החלבים, ולוקח ד' ^נ לחמים א' מכל מין [תרומת לחמי תודה] ^{נא} ומניח עליהם למעלה, ^{נב} ומניפם לפני ה' במזרח העזרה כמו בכל שלמים.

ביאור

ג) עי"ש. ועיין רש"י תהילים ק' על הפסוק מזמור לתודה. **מו.** מתני' באיזהו מקומן (נה). התודה ואיל גזיר קדשים קלים שחיטתן בכל מקום בעזרה. וילפינן שם [גבי שלמים] מדכתיב ושחטו פתח אהל מועד, ושחט אותו לפני אהל מועד, ושחט אותו לפני אהל מועד. להכשיר את כל הרוחות בקדשים קלים. [כמבואר בה' שלמים]. **מז.** ברייתא בפרק התודה (מנמות עז): [על חלות וגו'] יקריב קרבנו על זבח, מלמד שאין הלחם קדוש אלא בשחיטת הובח. והיינו קדושת הגוף, דקדושת דמים קדוש [כשמקדשם] כשאומר הרי אלו לתודתי. רש"י פסחים יג. ד"ה כשירות היו עי"ש. **מח.** מכאן עד סוף הסעיף יבואר בעז"ה בה' עולה והדין שוה בזה לעולה ואשם ושלמים. **מט.** אבל אין לנתח הבשר קודם שיטול האימורין כדאמרינן בפרק התודה (מנמות עז): ואת כל חלבו ידים ממנו, מן המחובר וכו', אמר רב חסדא אמר אבימי שלא ינתח בשר קודם שיטול אימורין. **נ.** מנחות (סג). ובכל מקום שיש לחם הלחם מלמעלה. **נא.** כמבואר בהלכות תנופה. **נב.** כדכתיב (ויקרא ז) והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה לה' וגו'.

לאשם וחטאת הו"א דבלילה ומתן שמן בכלי אינן מצות אלא הוראות בתכנית המצוה וצורתה וכו', ובחלות תודה דליכא קרא להטעינן כ"ש לבלילתן, אמרינן דעשייתן בחוץ). **לז.** במקום שרוצה לשחטו, ושחיטתו כשרה בכ"מ בעזרה. **מ.** לכתחילה יש להקדישו בעזרה סמוך לסמיכה ושחיטה כדי שלא יבוא לידי תקלה [בגזיזה ועבודה] כדאמרינן בנדרים ט: וברש"י שם עי"ש. **מא.** הלחם קדוש רק קדושת דמים עד שחיטת הובח. **מב.** כדכתיב (ויקרא ג, ז) וסמך ידו על ראש קרבנו. וילפינן כמנחות (סג): מדכתיב וסמך אהרן את שתי ידיו. דכ"מ שנאמר ידו בסמיכה הרי כאן שנים. [ושאר הפרטים יבואר בהל' סמיכה בעז"ה]. **מג.** בחגיגה (טז): אמר רמי בר חמא ש"מ סמיכה בכל כחו בעיניו. **מד.** רמב"ם פ"ג ממעשה"ק המ"ו וז"ל ויראה לי שאינו מתודה על השלמים [בשעת סמיכה], אבל אומר דברי שבח. **מה.** חיי אדם (ועי"ש בסוף ספרו פי' על מזמור לתודה), אור שמח, ואבני נזר (לוי"ט סי' ל"ט אות

עין משפט

כא רמז"ס טז
ה"ו.

כב רמז"ס פ"י
ממשה"ק
ה"ד ה"ח והי"ט.

ט. כ"א כיצד מניף נג כהן מניח ידיו תחת ידי הבעלים נד ומוליך ומביא ומעלה ומוריד כדרך שנתבאר בהלכות תנופה, נה ומקטיר האימורים על המזבח. ומקריב מנחתו ונסכו כמשפט כמו שיתבאר בהל' נסכים.

י. כ"ב והחזה והשוק עם נו תרומת לחמי תודה ניתן נז לכהני בית אב הטהורים [בשעת הקרבה] ונאכל לכהנים נח לגשיהם ולבניהם ולעבדיהם. והשאר הוא לבעלים, ונאכל נט לכל ישראל הטהורים (אבל לא לטבולי יום ומחוסרי כפרה), אלו ואלו נאכלים ס בכל ירושלים עיה"ק [ס"א היינו במקום

ביאור

נב. במנחות (ס"א:) המקריב, או אינו [המקריב] אלא כהן המקריב, כשהוא אומר ידיו תביאנה, הרי בעלים אמור, הא כיצד כהן מניח ידיו תחת ידי הבעלים ומניף.

נד. מתני' שם (ס"א:) מוליך ומביא מעלה ומוריד שנאמר אשר הונף ואשר הורם, ובגמ' שם (ס"ב.) אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן מוליך ומביא, למי שארבע רוחות שלו מעלה ומוריד, למי שהשמים והארץ שלו. במערבא מתנו הכי אמר רב חמא בר עוקבא אמר רבי יוסי בר חנינא מוליך ומביא כדי לעצור רוחות רעות, מעלה ומוריד כדי לעצור טללים וכו' [אמר רבה וכן לולב] וברש"י מוליך ומביא לצפון ודרום ומזרח ומערב כדי לעצור רוחות רעות הבאות מארבעה רוחות. וכו' [והרמב"ם לא הזכיר ד' רוחות, ובהלכות לולב גם לא הזכיר, ומנהגנו בלולב לעשות לד' רוחות. ויתבאר עוד בהל' תנופה בעז"ה].

נה. כדכתיב (ויקרא ז, ל"א) והקטיר הכהן את החלב המזבחה והיה החזה לאהרן ולבניו וגו' ואמרינן בתו"כ שם (פט"ו ה"ג) מנין שאין אהרן ובניו זכאין בחזה ושוק אלא לאחר הקטרת חלבים, ת"ל והקטיר החלב המזבח ואח"כ והיה החזה לאהרן ולבניו.

נו. כדכתיב (ויקרא ז, י"ד) והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה לה' לכהן הזורק את דם השלמים לו יהיה.

נז. כדכתיב (ויקרא ז, ל"ג) המקריב את דם השלמים ואת החלב מבני אהרן לו תהיה שוק הימין למנה.

וילפינן מיניה בזבחים פרק טבול יום (ס"א: ט"ז: וק"ג.) דהמקריב היינו ראוי להקרבה לאפוקי טמא בשעת זריקת דמים או הקטר חלבים שאינו חולק עם אחיו

הכהנים. [אבל רשאי לאכול כשנמחר אם יתנו לו].
נח. כדכתיב (ויקרא י, י"ד) ואת חזה התנופה ואת שוק התרומה תאכלו במקום טהור אתה ובניך ובנתיך אתך וגו' [ופרש"י שם אתה ובניך בחלק אבל בנתיך לא בחלק, אלא אם תתנו להם מתנות רשאות הן לאכול בחזה ושוק, או אינו אלא אף הבנות בחלק, ת"ל כי חקך וחק בניך נתנו, חק לבנים ואין חק לבנות. תו"כ]. והיינו כ"ז שהם בבית אביהם, אבל אם נשאו לזר נפסלו מן החזה ושוק, [אפי' אם חזרו לבית אביהם, כדילפינן ביבמות (פז.) והביאו הרמב"ם בפ"ו מתרומות ה"ז]. וגשים ילפינן מהאמור בפרשת קרח (נמדנז י"ט, י"א) וזה לך תרומת מתנם לכל תנופות בני ישראל וגו' כל טהור כביתך יאכל אתו להביא בת ישראל לכהן וכו'].
נח. כדכתיב (ויקרא ז, י"ט) והבשר כל טהור יאכל בשר, וכתב רש"י שם והוא מתו"כ, כל טהור יאכל בשר, מה ת"ל, לפי שנאמר ודם זבחיך ישפך והבשר תאכל, יכול לא יאכלו שלמים אלא הבעלים, לכך נאמר כל טהור יאכל בשר.
ס. מתני' באיזהו מקומן (נ"ה.) ונאכלין בכל העיר וכו' וילפינן בגמ' שם מדכתיב גבי שלמי מילואים (ויקרא י, י"ד) תאכלו במקום טהור וכו' אלא טהור מכלל שהוא טמא, טהור מטומאת מצורע וטמא מטומאת זב, ואיזה זה מחנה ישראל, (שמצורע משתלח משם ולא זב, וילפינן לה בפסחים פרק אלו דברים), וזה ירושלים כדתניא בזבחים (קט"ז:) כשם שמחנה במדבר כך מחנה בירושלים, מירושלים להר הבית מחנה ישראל וכו'.
ס"א. כדאיתא במסכת שבועות ריש פ"ב.

מצות סדר קרבן תודה ה' רבז

שנתקדש כהלכה],^ט ליום ולילה^ט עד הצות.
[לפני שאוכלים מברכים ברכת הנהנין^ט. וברכת הזבח אשר קדשנו במצותיו וציונו על
אכילת הזבח, והכהנים^ט כשאוכלים חזה ושוק ותרומת לחמי תודה מברכין אשר קדשנו
בקדושתו של אהרן וצונו על אכילת (תרומת הקדשים) [חזה ושוק ותרומת לחמי תודה]].

ביאור

סב. כדכתיב (ויקרא ו, טו) ובשר זבח תודת שלמיו
ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בקר.
סג. כדי להרחיק את האדם מן העבירה כדתנן
בפ"א מ"א ברכות.
סד. מתני' סוף פסחים (קנא). בירך את של זבח
וכו' עיי"ש. ועיין רמב"ם פ"ח מחמין ומצה ה"ז.
סה. רמב"ם ריש הלכות ביכורים (פ"א הל' א-ב)
ארבע ועשרים מתנות ניתנו לכהנים וכו' וכל
האוכל מתנה שיש בה קדושה מהן מברך אשר
קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לאכול כד וכך.



תורת הקדשים

פרק א'

הלכות לחמי תודה ותרומתה

עין משפט

א רמב"ם פ"ט
ממעה"ק הי"ז.

ב שם הי"ט.

ג רמב"ם פ"ז
מפסוקה"מ הט"ז.

א. כפיצד הוא הלחם שמביא עם התודה לוקח * עשרים עשרון ב סולת, ועושה מהם עשרה עשרונים חמץ, ועשרה מצה. העשרה של החמץ עושה אותן עשר חלות, והעשרה עשרונים של מצה עושה מהן שלשים חלות עשר חלות מכל מין, עשר חלות ועשר ריקין ועשר מורכבת (כפי שנתבאר בפתיחה).

ב. אין הלחם קדוש אלא בשחיטת הזבח, [לפיכך] ד השוחט את התודה והיו

מצות ה'

א. מתניתין ריש פרק התודה (מנמוט עו): התודה היתה באה וכו' עשרים עשרון עשרה לחמץ ועשרה למצה וכו'. וילפינן לה בכרייתא בגמ' שם (עו:): ובת"כ (פרש"י פרש"א ז') מדכתיב בתורה והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה לה, וילפינן ממנו תרומה, ממנו תרומה, מתרומת מעשר, דזה אחד מעשרה, [ובין שיש ד' מינים הוה ארבעים לחם]. וילפינן דכל לחם חמץ הוא עשרון, מדכתיב בשתי הלחם ממושבותיכם תביאו לחם תנופה שתיים שני עשרונים [שהיו שתי הלחם [חמץ] ב' עשרונים, כל לחם עשרון]. ותביאו, מיותר ללמד שכל מה שאתה מביא ממקום אחר הרי הוא כזה, [וברש"י כת"י שם שכל הבאות שאתה מביא, הדומות לזה שבאין חמץ], מה להלן עשרון לחלה, אף כאן עשרון לחלה, אי מה להלן שני עשרונות [סך הכל], אף כאן שני עשרונות [כולם יחד], ת"ל תהיינה, בשתי יודין, ואחד מיותר לחמץ של לחמי תודה שהיו ' עשרונות. למדנו ' לחמץ, עשרה למצה מנין, תלמוד לומר [והקריב על זבח התודה חלות מצות וגו'] על חלות לחם חמץ, נגד חמץ הבא מצה. נמצאו עשרים עשרונות לחמי תודה, עשרה לחמץ ועשרה למצה. יכול עשרה שבמצה לא יהו כולן אלא ממין אחד. ת"ל אם על תודה יקריבנו והקריב על זבח התודה חלות מצות בלולות בשמן וריקין מצות משחים בשמן סלת מרכבת וגו', נמצאו

שלוש עשרונים ושליש לכל מין ומין, ושלוש חלות לעשרון, [היינו כל חלה שליש עשרון]. (ונמצאו לחמי תודה ארבעים, נוטל מהן ארבע מכל מין ונותן לכהן, והשאר נאכל לבעלים).

ב. תו"כ צו ומייתי לה בובחים (ג). תניא סלת מרכבת, למדנו לרכובה [שבתודה] שבאה סלת, חלות מנין [בין חלות מצה ובין חמץ] ת"ל חלות, חלות, [ברש"י שם נאמר בחלות חלות, ונאמר ברכובה חלות]. ריקין מנין ת"ל מצות מצות.

ג. מנחות פרק התודה (עמ:): ת"ר וכו' [על חלות לחם חמץ] יקריב קרבנו על זבת, מלמד שאין הלחם קדוש אלא בשחיטת הזבח.

ד. מתני' שם השוחט את התודה בפנים ולחמה חוץ לחומה לא קידש הלחם. ואמרינן בגמ' מאי חוץ לחומה רבי יוחנן אמר חוץ לחומת בית פאני, ריש לקיש אמר חוץ לחומת העזרה, ריש לקיש אמר חוץ לחומת העזרה, בענין על בסמוך, ורבי יוחנן אמר חוץ לחומת בית פאני, אבל חוץ לעזרה קדוש, ולא בענין על בסמוך. [וברש"י כת"י שם חוץ לחומת בית פאני. חוץ לחומת החיצונה בירושלים: לא בעי על בסמוך, אע"ג דכתיב והקריב על זבח התודה חלות, לא דרשינן על בסמוך, שיהיה הלחם אצל התודה בשעת זביחה, ואיסור יוצא ליכא שהרי תודה ולחמה נאכלין בכל העיר].

תורת פרק א' הקדשים רבמ

לחמה חוץ לחומת ה' בית פאגו, לא קידש הלחם, ואבל אם היו עין משפט ד שס הי"ז.
 חוץ לעזרה קדש הלחם אף שאינה לפנים.
 ג. ז' ז' שחטה עד שלא קרמו פניה של הלחם בתנור, אפילו ה' רמז"ס פ"ט ממעט"ק ה"ו והכ"ז.
 קרמו כולם חוץ מאחת מהן לא קדש הלחם.
 ד. ט' כל שפורסה ואין חוטים נמשכים הימנה יוצאין בה ידי לחמי תודה.
 ה. י' ה' הכהן לוקח מן הכל ארבעה חלות שלמות, אחד מכל מין ומין [יא] אבל לא ממין על חבירו [יב] והשאר נאכל לבעלים.

מצות ה' המפרש פירש חוץ לחומת הר הבית. (וכן כתב רבנו בתוה"ק) אבל רש"י בכת"י שם (שנדפס בדפוס ווילנא, ועיין זבח תודה פרק ג' אות א' ד"ה ולא) פי' חוץ לחומת ירושלים, וכן פי' רבינו גרשום שם, וכן פירש רש"י בכ"מ בש"ס שהוזכר בן לקמן צה: ופסחים סג: וצא. וכן פי' עוד ראשונים שם ובירושלמי יומא [פ"ו ה"ו] איתא בהדיא ר"י אמר חוץ לחומת ירושלים. ובפי' המשניות להרמב"ם איתא שבית פאגו הוא מקום חוץ להר הבית וכו' והוא המקום שאופין בו מנחות. אבל בפסחים פי' שהוא תוך ירושלים עיי"ש. (ועיין רש"י מנחות עט: עט.)

- ו. כר"י דאמר חוץ לחומת בית פאגו, הא בפנים כשר, דלא בענין על כסמוך, כנ"ל באות ד'.
- ז. מתני' שם שחטה עד שלא קרמו פניה בתנור וכו', ואמרינן בגמ' שם מנא הני מילי דתנו רבנן על חלות לחם חמץ יקריב קרבנו על זבח, מלמד שאין הלחם קדוש אלא אם כן קרמו פניה בתנור. וברש"י כת"י שם אא"כ קרמו וכו'. דחלות בעי וההיא שעתא לא מקרי חלות עכ"ל. ובמפרש פי' על חלות לחם חמץ יקריב, כלומר כשהוא מקריבו כששוחטו יהא כבר לחם, שיהו פניו מתקרמין כבר בתנור. וכן פסק הראב"ד בתורת כהנים (זו פק י"א הלכה י') וז"ל מלמד שאין הלחם מתקדש עד שיקרמו פניה בתנור כדכתיב לחם, ואין לחם אלא האפוי בתנור, כדכתיב ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד.
- ח. מתני' שם ואפילו קרמו כולם חוץ מאחד מהן לא קדש הלחם.
- ט. בגמ' שם ת"ר יוצאין [בפסח] במצה נא וכו', מאי מצה נא, אמר רב יהודה אמר שמואל כל שפורסה ואין חוטין נמשכין הימנה. אמר רבא וכן לענין לחמי תודה, (פשיטא הכא לחם כתיב, והכא לחם כתיב, מהו דתימא אחד אמר רחמנא שלא יטול פרום, והא כמאן דפריסא דמיא קמ"ל).
- י. מתני' שם (עז:): מכולם היה נוטל אחד מעשרה תרומה [וברש"י כת"י שם הכהן נוטל אחד מעשרה תרומה], שנאמר והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה לה', אחד, שלא יטול פרום.
- יא. שם מכל קרבן, שיהו כל הקרבנות שוות, שלא יטול מקרבן על חבירו, ופירש המפרש שיהיו כל הקרבנות שבלחמי תודה שוין, בהפרשת תרומה. שלא יטול מקרבן זה תרומה על חבירו, שלא יטול, מזה שנים ומזה לא כלום וכו', וכן פירש ר"ג שם. ורש"י (כמ"י) שם פי' שיהיו כל הקרבנות, כל המינין יהיו שוין עשר חלות, שלא יטול תרומה, מקרבן על חבירו, שאם היה ממין זה חמשה וממין זה חמשה עשר נמצא מפריש מזה על זה.
- יב. שם לכהן הוורק את דם השלמים לו יהיה, (ויקרא ז), והשאר נאכל לבעלים.

עין משפט

1 טז ס"ג.

- ו. צריך שיהיו כל המ' חלות [2] ביחד בשעת הפרשה יד בכלי אחד. טו וי"א דדי כשהם מונחים סמוכין זה לזה.
- ז. 1 טו אינו חייב חומש על תרומת לחמי תודה, [2] וגם יד אינו מדמע כשאר תרומה.

זבח תודה

מצות ה'

- [ב.] והקריב ממנו מן המחובר. עיין פירש"י, יג. שם (מנחות עז:): תנו רבנן והקריב ממנו, מן (2) ותו' כתבו דבענין רק שיהו מוקפין המחובר, [ויש לעיין אם צריך שיהיה כל זה לזה, וברמב"ם לא נזכר זה כלל: הארבעים ביחד, או די כשעשרה חלות של כל מין ביחד],
- [ג.] והלכה לענין דימוע וכו'. כן פסק הרמב"ם בהלכותיו, ולענין מיתה בידי שמים אין שייך להקל ולהחמיר (1) דקמי שמיא גליא, עיין בכסף משנה:

- פז. תוס' שם ד"ה והקריב ממנו מן המחובר וכו', ונראה דאין צריך אלא מוקף בעלמא, כמו ממנו דכתיב גבי תרומה, וכו' עיי"ש וכעיי"ז כתב ר"ג שם וז"ל והקריב ממנו מן המחובר, שיהיו כל החלות לפניו בשעת תרומה.
- פז. גמ' שם בעי רבא תרומת לחמי תודה חייבין עליהן מיתה וחומש, או אין חייבין עליהן מיתה וחומש, כיון דאיתקש לתרומת מעשר כתרומת מעשר דמי, או דלמא בו ותמשייתו, מיעט רחמנא, ועיין זב"ת ולח"ת. ועיין מל"מ שם.
- יז. שם מדמעת או אינה מדמעת, תיקו. ופסק הרמב"ם לקולא משום ספיקא. וכתבו הרדב"ז ומהר"י קורקוס הטעם משום ספק דרבנן, דמדאורייתא ברובא בטל. [וצ"ע אי סגי ברוב או בעינן ששים כנגדו. ואם הוא לחם שלם והוא ככרות של בעה"ב אפי' באלף לא בטיל].

לחמי תודה

- (א) וז"ל התוס' שם (עז:): והקריב ממנו מן המחובר. פירש בקונטרס שיהיו כולן בכלי אחד כשיטול התרומה. ונראה דא"צ אלא מוקף בעלמא, כמו ממנו דכתיב גבי תרומה, ובהקומץ רבה משמע כפי הקונטרס, דדרשינן גבי מנחה והרים ממנו בקומצו, מן המחובר, שלא יביא עשרון בשני כלים ויקמוץ. ומיהו התם נמי בעי נגיעה כדאיתא בההיא שמעתתא גופה, דאפי' בכלי אחד אי לא נגע מבעיא לן התם בעשרון שחלקו בביסא מהו לקמוץ מזה על זה, צירוף דאורייתא או דרבנן.
- ונראה דרש"י סבר דדוקא לגבי עיסה לא חשיב מחובר אלא אם נוגע, דבלא"ה חשיב נפרד, אבל לגבי לחמים [ושאר דברים גושים או דברים שלמים] א"צ נגיעה לחברם אלא כל שמונחים בכלי אחד חשוב מחובר. וגבי תרומה שהדרך להפריש מהשדה, או מהכרי ולא נמצאים בכלי, חשיב מחובר, כשמוקף בעלמא, כשהכל לפניו.
- שוב ראיתי שכתב כן הראב"ד בתו"כ צו פרשתא ז' ה"א וז"ל והקריב ממנו מן המחובר, ר"ל שיהיו כולן בכלי אחד בשחיטת הזבח, ויקח מהם ארבע חלות לתרומה. וכעין תרומת הגורן שצריך לתרום מן המוקף. עכ"ל. אלמא דמשהו לתרומת הגורן ואף ששם אין צריך להיות באותו כלי, צ"ל דכ"א לפי מה שנקרא אצלו מחובר וכנ"ל. וחזינן מדבריו שצריך להיות בכלי אחד גם בשעת שחיטה ולא רק בשעת הפרשה. [ועיין מפרש ותוס' שם].
- (ב) עיין שבת סט: דמסיק רבא דשגגת מיתה גבי תרומה שמה שגגה, [דהיינו אפי' אם אכל במזיד. אבל לא ידע דאיכא ע"ז מיתה. לא חשיב מזיד לגבי זה אלא שוגג], וא"כ כיון דהוא בעיא דלא איפשטא, ודאי אינו יודע דאיכא מיתה ע"ז, וא"כ הוא שוגג וא"א לחייבו.

תורת פרק א' הקדשים רלא

ח. ^א לחמי תודה שאפה אותם ארבע חלות יצא, ^ב לא נאמר ארבעים אלא למצוה, ^ג והוא ^ד שיפריש החלה שלהן אחד מכל קרבן כשהן בצק, ^ה שאין מפרישין פרוסה, שנאמר אחד מכל קרבן, ^ו שלא יטול פרום.
 ז. ^א תודה שנשחטה על שמונים חלות ^ב לא קדשו ארבעים

עין משפט ז סס הכ"ג. מ רמב"ם פ"ג מפסוקי"מ הע"ו.

מצות ה' **זבח תודה**
 יח. במנחות (עו. ונליס יג): אמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל לחמי תודה שאפאן ארבע חלות יצא. והא בעינן ארבעים למצוה.
 יט. וכן אם ריבה במנין החלות והיינו דווקא כשעשה חלה א' מכל מין כשיעור ושאר החלות לש מהן מכל א' כמה חלות כשר. וכ"כ רבינו בוב"ת סו"פ אלו מנחות ד"ה חוין [והיינו דווקא שהחלה שנוטל הוא כשיעור שהרי אינו יכול ליטול כמה חלות שהרי נאמר א' מכל קרבן].
 כ. שם, והא בעי אפרושי תרומה מינייהו, וכי תימא דמפריש מכל חדא וחדא, אחד, אמר רחמנא שלא יטול פרום, [ומשני] דאפרשינהו בלישייהו.
כא. שם ומתני' ריש פרק התודה (מנמות עו): והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה לה', אחד שלא יטול פרום.
כב. מנחות (עמ): איתמר תודה ששחטה על שמונים חלות וכו' חזקיה אמר קדשו ארבעים מתוך שמונים ורבי יוחנן אמר לא קדשו ארבעים מתוך שמונים. ופסק הרמב"ם כר"י. ודע שהרימב"א בקידושין נא. ד"ה והרי תודה כתב וז"ל ומדחזקיה

[ד]. וכן אם עשה חלות יותר משיעור הקצוב בלחמי תודה ושאר מנחות [חוץ מלחם הפנים וחביתי כה"ג] כשירות והא דאיתא במנחות דף עו: דאם ריבה במידת עשרונן פסולות. היינו שעשה הסולת יותר מהשיעור עיין שם בפרש"י:
 [ה]. דאפרשינהו בלישה. עיין פירוש"י, ובר"ן נדרים דף י"ב וכן ברא"ש שם. משמע שבעת הלישה היה עושה עשר חלות והפריש מזה אחת כדין, ואח"כ עשה מכל תשע חלות אחת ואפאן^(א):
 [ו]. שלא יטול פרום. שאם נפרס מקצת הלחם אחר זריקת הדם, תורם מן השלם על הפרוס, ולא יטול מן הפרוס. אבל אם נפרס קודם זריקה, כל הלחם פסול, משום דכתיב חלות, דמשמע כשרות, והדם יזרק והבשר יאכל וידי נדרו לא יצא [לעיל מנחות דף מ"ו והעתיקו הראב"ד^(ב) כביאורו]:
 [ז]. והלכה כר' יוחנן. כן פסק הרמב"ם, והקשה הכ"מ הא חזקיה רביה דר"י הוי, ולענ"ד נראה משום דקי"ל^(ג) דמאביי ורבא

לחמי תודה

(ג) וצ"ע הטעם. (דהא כיון דאינן קדושות אלא בשחיטת הזבח מה לי שהיו חלות בשעת הפרשה. וגם הא אמרינן דלא נאמר ארבעים אלא למצוה. והמנ"ח במצות קמ"א כתב משום דנלמד מתרומת מעשר שצריך להפריש א' מעשרה, וכמו דבתרומת מעשר אין מפרישין באומד, גם כאן ואם לא יעשה לחלות קשה להפריש בדיוק, ובמשקל א"א משום דכתיב בו קללה. ולמדוד החלה אי אפשר כשהוא עיסה. וצ"ע אמאי אינו יכול לכתחילה כשמודד ג' עשרונות ושליש לקחת השליש ולעשותו חלה). וברמב"ם ושאר ראשונים לא נזכר כן. ונראה דגם הרא"ש והר"ן לא קאמרי דבדוקא צריך לעשות כן, אלא דלשון הגמ' משמע שכך עשה, מדאמר שאפאן ארבע חלות, ולא קאמר ח'. ולכך פי' שעשאן היינו כל הט' חלות עשאן חלה אחת, [ושל הכהן כבר הפריש]. וכן משמע מהרא"ש שם. והא דנקט שמואל שאפאן ארבע חלות, ולא ח', משום דבכך היה צריך להאריך ולומר שד' לכהן וד' לבעלים. [לכך נקט שאפאן היינו חלק הבעלים, ושל הכהן כבר ייחד]. (ד) בהשגות בפ"ב מפסוקי"מ הי"ד, והרמב"ם שם לא פליג בזה. (ה) כדכתבו תוס' קידושין מה: ד"ה היה. הגר"י כץ שליט"א.

רלב תורת הלכות קרבן תודה הקדשים

מתוך שמונים. ואם ב אמר יקדשו ארבעים מתוך שמונים, [ח] כד מושך ארבעים מתוך שמונים, ומרים מהן אחד מכל קרבן, כה והארבעים השניות יפרו ויצאו לחולין (ועיין בוכה תודה דעת התוס' בזה).

מצות ה'

פרכינן דהוא רביה דר"י והלכתא כותיה. והמאירי שם כתב (גד"ה שלמי) אבל אם אמר לא יקדשו ארבעים אלא אם כן קדשו שמונים, לא קדשו אף הארבעים. וכן הדין לדעת גדולי המחברים אף בסתם, ר"ל ששחטה על שמונים חלות, ולא אמר כלום, אין כאן קדושה כלל אף בארבעים מהן, שלקרבן גדול נתכון, ודעתו על כולם כר"י. ומכל מקום יש פוסקים בסתם כחזקה שלא הביא שמונים אלא לאחריות אם יאבדו קצתם, אבל לא נתכון אלא לארבעים, והביאם לזה מה שידוע בחזקה שהיה רבו של ר"י ואין הלכה כתלמיד אצל הרב. ועיין זב"ת [ז] וכתבו הראשונים שם בשם הראב"ד דאפ' אמר שיקדשו חצי מכל חלה אינו קדוש, דהוה בנ. שם אמר רבי זירא הכל מודים היכא דאמר ליקדשו ארבעים מתוך שמונים קדשו וכו'. ב. רמב"ם פ"ב מפסוה"מ הט"ו ועיין זב"ת. ונראה שמקורו הוא מפרק התכלת (מנמות מו): ת"ר שחט שני כבשים על ארבע חלות מושך שתיים מהן ומניפן. והשאר נאכלות בפדיון עי"ש, ועיין תוס' שם. ב. רמב"ם שם, והמעט לפי שלא קדוש קדושת הגוף קודם שחיטה, והשחיטה לא יקדש אלא הארבעים, לפיכך יכול לפדות [קדושת דמים].

זבח תודה

ואילך הלכה כבתראי, וע"כ הלכה כאב"י נגד ר' זירא⁽¹⁾, וליכא דס"ל דבסתמא לאחריות קא מכויז, ופליגי לענין כ"ש אי מקדשין שלא מדעת, ואנן קי"ל בעלמא דאין מקדשין אלא מדעת, וממילא בעניינינו הלכה כר' יוחנן, ובעיקר הענין מה דפסק כר"י דאין מקדשין אלא מדעת, אע"ג דחזקיה פליג עליה, משום דרבינא דהוא בתרא ס"ל הכי לקמן בדף צ'⁽²⁾: [ח]. דעת הרמב"ם דמושך ארבעים מתוך שמונים, ומרים מהם אחד מכל קרבן, והמ' השניות יפרו ויצאו לחולין, אבל התוספות בעניינינו ובפרק מי שהוציאהו [עירובין דף ג']

לחמי תודה

(ו) דהכי איתא התם (עח): איתמר תודה ששחטה על שמונים חלות חזקה אמר קדשו ארבעים מתוך שמונים. ר"י אמר לא קדשו ארבעים מתוך שמונים. אמר רבי זירא הכל מודים היכא דאמר ליקדשו ארבעים מתוך שמונים קדשו. אל יקדשו ארבעים אלא אם כן יקדשו שמונים לא קדשו, כי פליגי בסתמא, מר סבר לאחריות קא מיכוין, ומר סבר לקרבן גדול קא מיכוין. [וברש"י שם חזקה סבר האי דאמר שמונים לאחריות איכוין שאם יאבדו הארבעים ישתיירו הארבעים, הלכך לא היה דעתיה אלא על ארבעים וקדשי: לקרבן גדול, לשמונים, והא לא אפשר הלכך לא תפסי בהו קדושה כלל, ולא יצא ידי נדרן]. אב"י אמר בכ"ש מקדשין שלא מדעת קא פליגי, מר סבר כלי שרת מקדשין שלא מדעת, ומר סבר כ"ש אין מקדשין שלא מדעת וכו'. ופרש"י בכ"ש מקדשין שלא מדעת קא מיפלגי. ודכו"ע לקרבן גדול איכוין: חזקה סבר מקדשין את הראוי להם שלא מדעת האיש. [ור"ל כיון דמקדשין שלא מדעת האיש, אף שהוא התכוין לקרבן גדול אבל כיון שא"א להביא קרבן גדול של שמונים, קידש הכ"ש דהיינו הסכין שמקדש הזבח והלחם, את ארבעים הראויים להם. ור"י סבר אין מקדשין אלא מדעת. [ולרב פפא שם נחלקו אם סכין שאני מכ"ש. ומקדש שלא מדעת או לא].

וקאמר רבינו דכיון דאב"י אמר דבכ"ש מקדשין שלא מדעת פליגי, וכו"ע ס"ל דלקרבן גדול קא מיכוין ולא לאחריות. ומשום דעתו לא קדוש. אלא דחזקה סבר דכ"ש מקדשין שלא מדעת, ולכך קדשו ארבעים מתוך שמונים. ור"י סבר דאין מקדשין אלא מדעת, וכיון דקיי"ל דאין מקדשין לכך פסק בהא כר"י. (ז) ואפשר גם משום דר"י מוכיח מברייתא בריש מנחות (ז). דכ"ש אין מקדשין אלא מדעת עי"ש. [ועיין עוד תוס' שם]. וכן משמע בזבחים פח. דתניא שם דכ"ש אין מקדשין אלא שלימין ומלאים וכו'.

תורת פרק ב' הקדשים רלג

פרק ב'

עין משפט

א רמז"ס פי"ג
מפסוקי"מ ה"ט.

דיני ולד תודה ותמורתה ומותרת

א. א ו' ולד תודה ותמורתה צריך להקריב, וכן ב' המפריש תודתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ואח"כ נמצאת הראשונה צריך להקריב שתיהן, ולענין לחם תלוי בזה אם הביאן ג' לאחר שכיפר בתודה ראשונה שוב אין טעונין לחם, [א] ד' ואם עדיין לא כיפר בה, והרי היא וחליפתה או היא וולדה עומדות, יקריב איזה שירצה ולחמה עמה, ה' והשניה אין טעונה לחם, ו' ויש אומרים דשניהן צריכין לחם.

מצות ה'

א. בפרק התודה (מנחום ע"ט): במתני' ולד תודה ותמורתה וכו', ובגמ' שם ת"ר וכו' מנין לרכות ולדות וחליפות ותמורות להקרבה ת"ל אם על תודה, ופרש"י על תודה. משמע קרבנות מעדיף על תודה. **ב.** שם מנין למפריש תודתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות וכו' [וזהו הנקרא חליפין].
ג. שם יכול שתהא שניה [היינו כשכבר הקריב א' מהם] טעונה לחם, ת"ל יקריבנו, אחד ולא שנים, וברש"י יקריבנו נו"ן וי"ו דריש.
ד. שם מנין למפריש תודתו ואבדה והפריש אחרת וכו' והרי שתיהן עומדות, מנין שאיזה מהן שירצה יקריב ולחמה עמה, ת"ל התודה יקריב, ופרש"י התודה יקריב. משמע כל תודה שירצה, והני תרוייהו כל זמן שלא נתכפר תרוייהו תודות נינהו. ה'. שם יכול שתהא שניה טעונה לחם ת"ל יקריבנו, אחד ולא שנים. ו'. שיטת הרמב"ם בפ"ב ה"ח מפסוקי"מ ועיין זב"ת [א] ולח"ת (ב) (והיינו כשמקריב שניהם יחד, ונראה דסובר דהא דאמרינן יכול תהא שניה טעונה לחם, היינו כשכבר הקריב אחד, אבל אם שניהם עומדות איזה מהן שירצה יקריב ולחמה עמה ואפי' שניהם). ולפי מה שביאר

לחמי תודה

א"ר אסי אר"י לא שנו אלא שאין דעתו להוסיף אבל דעתו להוסיף ראשון ראשון קדוש. תנ"ה מלאים, אין מלאין אלא שלמין, אמר רבי יוסי אימתי בזמן שאין דעתו להוסיף אבל דעתו להוסיף ראשון ראשון קדוש. אלמא דתלוי בדעתו:

(ח) הנה תוס' אמרו כן שם רק אליבא דרבי יוחנן דלית ליה ברירה אפילו היכא דמברר דבריו מעיקרא, (וכדכתבו תוס' בגיטין כה: ד"ה דברי וערובין לז.). אבל אי לא קיי"ל כריו"ח בזה הא כתבו תוס' שם דהיכא דמתנה ומברר דבריו מעיקרא, אמרינן ברירה אפילו למאן דלית ליה ברירה, וכאן הרי בירר דבריו שאמר יקדשו ארבעים מתוך שמונים, ולכך כתב הרמב"ם דמושך ארבעים מתוך שמונים, דבזה מברר דאלו הארבעים נתקדשו, ואח"כ מרים מהם א' מכל י' תרומה, כ"כ החק נתן במנחות מזו. ד"ה ואי דפריק. [ומה שכתב שם הרמב"ם והארבעים השניות יפרו וכו', הוא משום דכ"ז שלא בירר קדשו השאר בקדושת הגוף (משום דאפי' בכה"ג לא אמרינן בדאורייתא הוברר הדבר עד שיברר, ואז נברר

רלד תורת הלכות קרבן תודה הקדשים

זבח תודה

המתבאר בסוגיא לפנינו, מוכח דאם אבדה תורת חובה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה ועומדות שניהן להקרבה, אף דהדין איזה שירצה יקריב תחלה ולחמה עמה, דהיינו אפילו השניה, מ"מ אם קדם והקריב הראשונה שנאבדה, שוב אין השניה טעונה לחם. ומה

דאמר בגמרא אבל לפני כפרה טעונין לחם, אם קאי אחליפין, יהיה הכוונה איזהו שיקריב תחלה הראשונה או השניה טעונין לחם. אבל מדברי הרמב"ם מוכח דהיה לו שיטה אחרת בזה, וז"ל (פ' י"ג מהל' פסולי המקדשין הל"ט) ולד תודה ותמורתה, והמפריש תודתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה, אם הביאן לאחר שכפר בתודה הראשונה, אינה טעונה לחם, ואם עדיין לא כפר בה, והרי היא וחליפתה, או היא וולדה, או היא ותמורתה עומדות, הרי שניהן צריכין לחם, במה דברים אמורים בנודר תודה. אבל תודת נדבה, חליפתה ותמורתה טעונין לחם, ולדה אינה טעונה לחם, בין לפני כפרה בין לאחר כפרה עכ"ל. מוכח דס"ל דכיון דשניהם עומדים בעזרה, ובכל אחת כשיקריבה מחויב להביא גם לחמה, להכי אפילו אם קדם והקריב הראשונה, מחויב ליתן לחם אח"כ גם לשניה, ומה דאמר בכרייתא יכול שתהא שניה טעונה לחם, מיירי דבעת הקרבת הראשונה לא היתה שניה בעזרה. ומה דאמר בתחלה והרי שתיהן עומדות, ר"ל מוכנות להביאן לעזרה, אבל לא הביאן עדיין, ומה דאמר בגמרא אי לפני כפרה תנינא, ר"ל דכיון דאמר בכרייתא איזה מהן שירצה יקריב ולחמה עמה, והביא לשניהן בעזרה, חל על שתיהם חיוב הלחם, ואינה פוטר מהן, ולפי דבריו יהיה כונת הגמרא מה דאמר אבל לפני כפרה טעונה לחם, היינו דשתיהן טעונות לחם בין הראשונה בין השניה, וכן לענין ולד תודת חובה, אם הביא הולד לפני כפרה אפילו אם אין שלה עומדת עמה ג"כ בעזרה, ג"כ שתיהן טעונין לחם.^(א) אבל קשה לפי זה מה דאמר בגמרא לקמן (נעמוד ז') והעתיק הרמב"ם ג"כ דין זה בפסקיו הפריש תודתו ואבדה וכו' והרי שלשתן עומדות נתכפר בראשונה שניה אינה טעונה לחם, ואף דבגמרא הייתי מתרץ דהכוונה עומדות מוכנות להביאן לעזרה אבל עדיין לא הביאן, אבל ברמב"ם דוחק לפרש כן כדמוכח מלשונו בדין הקודם. ואולי שנדחוק דמה שכתב הרמב"ם בהלכה ח' הנ"ל שניהן צריכין לחם, היינו שאיזה מהן שיקריב, לחמה עמה, כדאיתא בכרייתא, אבל אם הקריב שניהן ה"נ דשניה אינה טעונה לחם, אבל בפירוש המשנה לא משמע כן וצ"ע:

לחמי תודה

מכאן ולהבא ולא למפרע ממש, וכדכתב הרמב"ם בפ"ז מה' מעשר ה"א ודוק היטב בדבריו שם, ולכך הואיל והיה קדוש עד שיברר, קדושה שבו לא פקעה בכדי וטעון פדיון משום אחריות, וכ"כ בס' עטרת יעקב סי' מ"א]. ועי' ביאור הגר"א (או"ח סי' תי"ג ס"א) שהביא שי' ר"י בעל התוס' דיש ברירה תמיד אפילו בדאורייתא, ור"ת ס"ל להלכה דאין ברירה, ומביא שם עוד שיטות, ובסוף דבריו כתב כלל העולה דברבנן יש ברירה, ובדאורייתא אין ברירה, (וכ"ז אין חילוק בין לקולא בין לחומרא), ובמה שמתנה בפירוש או עומד להתברר בודאי יש ברירה אף בדאורייתא אף לקולא, אלא בשתי נשים (שהובא באהע"ז סי' קל"א ס"ד) אין ברירה לחומרא וכו'.

(א) (ולענ"ד היה נראה כוונת הרמב"ם במה שאמר והרי היא וחליפתה או היא וולדה וכו' עומדות, לאו דוקא שעומדות בעזרה אלא אפי' עומדות בחצירו, אלא שאם שתיהן עומדות לפניו, לכתחילה יש לו להביא שתיהן עם לחמן. (או עכ"פ אם יביא שניהם יביא עמם לחמם). אבל אם הקדים והביא רק א', השני אינה טעונה לחם כיון שהוא כבר לאחר כפרה. וכוונת הברייתא במה שאמר והרי שתיהן

תורת פרק ב' הקדשים רלה

ב. ³ בד"א בתודה שבאה עליו ¹ בתורת נדר שאמר הרי עלי, אבל עין משפט תודה שבא עליו בתורת ² נדבה שאמר הרי זו, ³ חליפתה טעון לחם, ⁴ ולדה אינו טעון לחם, בין לפני כפרה בין לאחר כפרה. ⁵ ג. ⁶ הפריש תודתו ואבדה וחזר והפריש אחרת תחתיה ואבדה, וחזר והפריש אחרת תחתיה ונמצאו הראשונות והרי שלשתן עומדות, נתכפר בראשונה, שניה אינה טעונה לחם, שלישית טעונה לחם, דלא הוי חליפין של ראשונה כולי האי, ⁷ נתכפר בשלישית, שניה אינה טעונה לחם, ראשונה טעונה לחם. ⁸ נתכפר באמצעית שתיהן אינן טעונות לחם.

מצות ה'

ז. שם שלח רב חנינא משמיה דר' יוחנן לא שנו אלא לאחר כפרה אבל לפני כפרה טעונין לחם. וכו' אילימא בחליפי תודת חובה, אי לפני כפרה תנינא, אי לאחר כפרה תנינא, ופרש"י אילימא אחליפי תודת חובה. כגון דאמר הרי עלי והפריש בהמה וקיי"ל דחייב באחריותו וכו' וקאמר אם קודם הראשונה הקריב השניה, טעונה לחם השניה, ואם לא לא, פשיטא: לפני כפרה תנינא דטעונה לחם. לאחר כפרה תנינא. דאינה טעונה וכו'. [ועיין ר"ג שם].

ח. שם (פ.) אלא אחליפי תודת נדבה בין לפני כפרה בין לאחר כפרה טעונות לחם מרבה בתודות הוא. ופרש"י מרבה בתודות הוא ולא חליפין הוא. דהא לא מחייב באחריותה דקמייתא, אלא תודה באפי נפשה היא, וטעונה לחם אפי' נתכפר בראשונה.

ט. ולהרמב"ם כפי"ב מפסוה"מ ה"ח הוא הרין תמורתה, שסובר שהתמורה בחיי הקרבן [כ"ל כ"ז שלם הקרינו הקנין שהמנדב] כרין חליפין, ובנדבה חשיב מרבה בתודות. והא דממעטינן תמורת תודה הוא רק כשהיא מפילה לתודה, אבל בנדבה

י. כיון שאין חייב באחריות הראשון, גם התמורה חשיב כבא בפני עצמו, [ועיין מה שנקמנו עוד נוסף בלוח כ"ז].

יא. שם אלא אולד תודת נדבה, בין לפני כפרה בין לאחר כפרה אין טעונין לחם, מותר תודתה היא. ופרש"י מותר תודתה היא, יתירות שגדל על התודה, ולא תודה עצמה.

יב. מנחות שם (פ:) ואמר רבא הפריש תודתו ואבדה וחזר והפריש אחרת תחתיה ואבדה וחזר והפריש אחרת תחתיה ונמצאו הראשונות והרי שלשתן עומדות, נתכפר בראשונה שניה אין טעונה לחם שלישית טעונה לחם וכו', ופרש"י שניה אינה טעונה לחם, דהא קרבה חליפין דידיה והויא לה מותר תודה הראשונה, אבל שלישית טעונה לחם, דחליפין דשניה היא ושניה לא קרבה [היינו עם לחם], ולא הויא מותר תודה.

יג. שם, והטעם דשלישית הויא חליפין דשניה אבל לא של ראשונה, ולכך כיון שקרב השלישית הויא לה שניה מותר תודה.

יד. שם, ופרש"י (כמ"י) שתיהן אינן טעונין לחם דתרווייהו שייכי באמצעית.

לחמי תודה

עומדות מנין שאיזו מהן שירצה יקריב ולחמה עמה וכו', היינו בגוונא שמקדים להקריב הא', והשני מביא רק לאחר כפרה. ומה שאמרו בגמ' (בעמוד ב') וברמב"ם שם ה"ט הפריש תודתו ואבדה, והפריש אחרת תחתיה ואבדה והפריש וכו' והרי שלשתן עומדות. נתכפר בראשונה שניה אינה טעונה לחם. היינו באופן שנתכפר רק בא' מהן, אבל אה"נ דאם מביא שלשתן מביא עם כולן לחם. שוב ראיתי באבן האזל שם שמפרש שתלוי אם שחטה קודם זריקת הא' שעדיין לא נתכפר, לא חשיב מותר וטעון לחם, ואם לאחר זריקה שכתב נתכפר חשיב מותר. וזה מדויק מאד בלשון הרמב"ם, ולפ"ז אתי שפיר כל דברי הרמב"ם וסוגית הגמ' ע"ש.

רלו תורת הלכות קרבן תודה הקדשים

<p>ד. [ב] יד הפריש שתי תודות לאחריות שאם תאבד האחת תהא שניה תחתיה, אין השניה טעונה לחם.</p> <p>ה. טו כשם שהתודה ז זמן אכילתה ליום ולילה כן חליפיה [דהיינו המפריש תודתו ואבדה והפריש אחרת תחתיה] ו או ולדותיה י או תמורתה י או לחמה, הזמן ליום ולילה. טו עד חצות].</p> <p>ו. ט האומר הרי יו זו תודה והרי זה לחמה, אבד הלחם מביא לחם אחר, [ג] אבדה התודה אינו מביא תודה אחרת, מפני שהלחם בא בגלל התודה, ואין התודה באה בגלל הלחם, ופודין את הלחם ויוצא לחולין.</p> <p>ז. י יט הפריש מעות לתודתו וניתותרו, מביא בהן לחם, הפריש ללחם והותר, אינו מביא בהן תודה.</p>	<p>עין משפט</p> <p>ד רמז"ס פ"י ממעה"ק ה"ז.</p> <p>ה פ"ד מהל' תמורה ה"א.</p> <p>ו פ"ג מהל' תמורה ה"א.</p> <p>ז פ"י ממעה"ק ה"ז.</p> <p>ח טס ה"ח.</p> <p>ט רמז"ס פ"י מפסוק"מ ה"א.</p> <p>י טס ה"ב.</p>
---	---

מצות ה'

יד. שם (פ.) דאמר רבי אושעיא הפריש שתי חטאות לאחריות מתכפר באיזה מהן שירצה והשניה תרעה. והא גבי תודה כי האי גונא אין טעונה לחם וברש"י שם והא גבי תודה כה"ג. אם הפריש שתי תודות לאחריות אין שניה טעונה לחם, דהא ליכא למימר מרבה בתודות הוא, דהא ודאי לשם הדא חובה אפרשינהו, וכתיב התודה, התודה טעונה לחם, ולא חליפתה. מן. בזבחים לו. תניא (מת"כ) ובשר זבח תודת שלמיו [ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בקר] למדנו לתודה שנאכלת ליום ולילה, חליפין וולדות תמורות מנין ת"ל ובשר וכו' [ופרש"י דהו"ל למכתב ותודתו ביומו יאכל הו"ל [כוליה] קרא יתירא לדרשא], לחמי תודה וחלות ורקיקין שבגזיר מנין ת"ל קרבנו, כולן קורא אני בהן לא יניח. מן. כדי להרחיק את האדם מן העבירה. כדאמרינן ברכות פ"א מ"א. יז. מנחות (פ.) זו תודה וזו לחמה, אבד הלחם מביא לחם אחר, אבדה תודה אינו מביא תודה אחרת, מ"ט לחם גלל תודה, ואין תודה גלל לחם. ופי' המפרש מ"ט לחם גלל תודה, דכתיב והקריב על זבח התודה חלות (ויקרא ז). יח. כיון דעדיין לא נתקדש קדושת הגוף עד שחיטת הזבח. יט. שם הפריש מעות לתודתו ונתותרו מביא בהן לחם, ללחמי תודה ונתותרו אין מביא בהן תודה. מ"ט וכו' לחם איקרי תודה, תודה לא איקרי לחם. ופרש"י (כמ"י)

זבח תודה

[ב.] (ובתודה כהאי גווני וכו'). הכי איתא בגמרא בפשיטות, ולפלא שהרמב"ם השמיט ד"ז, ואולי מפני שבא בגמרא רק דרך שקלא וטריא:

[ג.] אבדה תודה אינה מביא תודה אחרת. מלבד דאינו מחויב להביא אחרת, דהרי אמר הרי זו. אינו יכול להביא תודה אחרת לצרף להלחם, דהלחם נשתעבד רק לתודה זו, דהרי אמר זו לחמה (א) [כ"מ ברש"י פסחים י"ג ע"ב ע"ש]:

לחמי תודה

(ב) וז"ל רש"י שם בד"ה אין מביאין תודה אחרת על אותו לחם, ופודין אותו ויוצא לחולין, דלחם גלל תודה, וכיון דהוקבע לזו פסול לאחרת. אבל בדמים יקח תודה או לחם תודה אחרת, [ונראה לפ"ז דלאחר הפדיון יכול גם לקחת אותו הלחם עצמו עבור תודה אחרת, ורק שם א"א משום ע"פ], ועיין תוס' שם, ועיין חזו"א מנחות ס"י מ"ב ס"ק כ"ג.

תורת פרק ב' הקדשים רלו

ח. יא האומר [ד] הרי זו תודה כ ונתערבה בתמורתה כא ומתה עין משפט יא טס הי"ג. אחת מהן ואין ידוע אי זו היא, הרי זו הנשאת אין לה תקנה שאם יביא עמה לחם שמא כב התמורה היא, ואם הביאה בלא לחם כג שמא התודה היא, לפיכך לא תקרב זו לעולם, אלא כד תרעה עד שיפול בה מום. כה ואם אמר הרי עלי תודה, מביא בהמה אחרת כז ולחם, ויאמר אם זו שעומדת תמורה היא, הרי כז זו תודה וזה לחמה, ואם זו שעומדת תודה, זה לחמה ובהמה שהביא עתה יהיה לאחריות אם תאבד. ואינה טעונה לחם.

זבח תודה

[ד]. תני ר"ח תודה שנתערבה בתמורתה וכו'. ה"ד אי דאמר עלי וכו' דינא דר"ח העתיקו הרמב"ם בהלכותיו וכדאמר הרי זו כמסקנת הסוגיא, ולא אדע מדוע השמיט הדין באם אמר הרי עלי:

מצות ה'

לחם איקרי תודה. כדכתיב [והקריב על זבח] התודה חלות, הלכך כי אמר מעות הללו לתודה, הרי לחם בכלל, דהא נמי איקרי תודה: תודה לא איקרי לחם. וכי אמר מעות הללו ללחמי תודה, לא הויא תודה באותו שם, דהא לא איקרי לחם. כ. בפרק התודה שם (מנחות פ:): תני רבי חייא תודה

שנתערבה בתמורתה, ומתה אחת מהן חבירתה אין לה תקנה וכו'. ואף להרמב"ם שפסק בפ"ב מפסוה"מ ה"ח שבתורת גרבה חליפתה ותמורתה טעונין לחם, התם כיון דהתודה חיה וקרבה עם לחם, הרי תמורתה כיוצא בה וקרבה עם לחם, כיון שבגדבה לא חשיב מפילה לה, אלא כבאה בפני עצמה, וכמו בחליפי תודה, דהוי כמרבבה בתודות [וכמ"ש הרמב"ם בפ"י המשניות ולפינו חסר], אבל כאן שאחת מהן מתה ואם התודה מתה הרי לא קרבה עם לחם, אין התמורה עדיפה ממנה, וקרבה גם בלא לחם כיון שהיא תמורה של תודה ללא לחם. [שהרי הלחם קדוש רק בשחיטת הזבח]. כע"ז כתב באבן האול שם. כא. אבל אם שתיהן עומדות, מביאן לעזרה וארבעים חלות עמהן, ומתנה אם זו תודה הא לחם שלה וזו תמורתה, ואם זו תודה היא לחם שלה וזו תמורתה רש"י (כמ"י) שם. כב. וכבר נתבאר שתמורתה אינה טעונה לחם. כג. ותודה טעונה לחם. כד. רמב"ם פי"ב מפסוה"מ הי"ג, וכתב הראב"ד שם כשיפול בה מום יביא בהמה אחרת ויתנה אם זו [הכע"מ] תודה, הרי זה פדיונה [וצריכה לחם], ואם זו תמורה, הרי זה [הבהמה שמביא] תודה נדבה, ומקריבה עם לחם ממ"ג. כה. גמ' שם ה"ד אי דאמר עלי, לא סגיא דלא מייתי ליה בהמה אחרני ולחם, ולימא אי הך דקיימא תמורה היא הא תודה והא לחמה, אי הך דקיימא תודה היא הא לחמה והא תיהוי אחריות (לא צריכא דאמר זו). [ופרש"י (כמ"י) אי הך דקיימא תודה היא הא לחם שלה, וזו האחרת אני מפריש לאחריות של זו, שאם תאבד תהא זו תחתיה וכו', כדן המפריש שתי תודות לאחריות דאמרן לעיל השניה אינה טעונה לחם]. כו. וצריך שיהא הלחם קיים בשעת שחיטת וזריקת ב' הבהמות. שהרי אין הלחם קדוש אלא בשחיטת הזבח, וצ"ע איך יעשו תנופה, דלהניף הלחם עם שתי הבהמות [דהיינו תחילה עם החזה ושוק ואימורין של זו ואח"כ של זו], לכא' א"א דתנופה [אחת] אמר רחמנא ולא [שתי] תנופות. כדאמרינן במנחות צד. ולכא' היה אפ"ל שיניף הלחם בפנ"ע כדאמר' (במנחות סא.) גבי לוג שמן של מצורע, ומנין שאם הניף זה בעצמו וזה בעצמו כשר ת"ל וכו'. ועיין רמב"ם פ"ו מפסוה"מ ה"י שכתב תודה שנתערבה בתמורתה שתיהן תקרבנה ויניף הלחם עמהן. ומשמע שיניף הכל יחד. (ואולי עושה תנופה עם כ"א על תנאי). כז. בהמה שהביא עתה.

פרק ג'

באיזה לשון מתחייב להביא תודה
ואם מביא מן החולין או אף מן המעשר

עין משפט

א רמב"ם פט"ז

מנשה"ק

הט"ו.
ג שם הט"ז.

ג שם הט"ו.

א. כל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין, ב לפיכך האומר הרי עלי תודה, יביא היא ולחמה מן החולין. [אמר] ג תודה עלי מן החולין ולחמה מן המעשר, יביא היא ולחמה מן החולין. א אמר תודה עלי מן המעשר ולחמה מן החולין, או שאמר ד היא ולחמה עלי מן המעשר, יכול להביא כמו שאמר, ה וכ"ש אם יביא הכל מן החולין תבוא עליו ברכה. ו דוקא כשפירש ואמר לחמה מן המעשר, [א] אבל אם לא פירש ז חייב להביא לחמה מן החולין.

מצות ה'

זבח תודה

[א]. (כך בלחם כל זמן) שלא פירש וכו'. היינו א. מתני' בפרק התודה (מנחות פג.) מנין לאומר אפילו אם אמר תודה מן המעשר, (כ) כן הרי עלי תודה, שלא יביא אלא מן החולין וכו', איתא בהדיא בתורת כהנים, וברמב"ם לא הוזכר, אף כל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין, לפיכך וכו' ויליף לה רבי אליעזר [ובמתני'] מפסח. ור"ע יליף לה (שם פג.) מחטאת בהקישא הזאת התורה [לעולה ולמנחה ולחטאת וגו'] מה חטאת אינה באה אלא מן החולין דאמר קרא והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו, משלו ולא משל מעשר. ב. מתני' שם, [ומתני' פא.]. ג. מתני' שם (פא:) ופרש"י (כמ"י) יביא היא ולחמה מן החולין, דלחם שייך בתר תודה, דכיון דאמר הרי עלי תודה מן החולין, בע"כ מחייב בלחם, הלכך האי דהדר ואמר לחמה מן המעשר לא כלום הוא. ד. שם, תודה מן המעשר ולחמה מן החולין יביא, היא ולחמה מן המעשר יביא. ופרש"י יביא כמו שנדר. ה. רש"י כת"י במתני' שם, וז"ל ובגמ' מפרש דהאי דקאמר יביא, לאו חובה הוא, דכ"ש אם יביא שניהם מן החולין דשפיר עבר, אלא אם רצה קאמר. וזה בגמ' שם היא ולחמה מן החולין יביא, לא סגי דלא מייתי, רב נחמן ורב חסדא אמרי רצה מביא לא רצה לא יביא. ו. במשנה ורמב"ם לא נזכר בפירוש, אלא בתו"כ צו פרשתא ה' ה"ט תניא, אמר הרי עלי תודה מן המעשר, ולא פירש לחמה מן המעשר, יכול יביא היא ולחמה מן המעשר, ת"ל שלמים אשר יקריב, מה שלמים פירש מן המעשר מביא מן המעשר, לא פירש מן המעשר אין מביא אלא מן החולין, אף הלחם פירש מן המעשר, מביא מן המעשר. לא פירש מן המעשר אין מביא אלא מן החולין. ועיין ראב"ד בפירושו שם שכתב שאפילו פירש לחמה מן החולין, גם מביא מן המעשר, וכ"ש כשלא פירש, שממין שמביא התודה מביא הלחם, ועי"ש איך מפרש דברי התו"כ, ועיין בלח"ת (א) איך יפרש מתני'. [אולם כל המפרשים האחרונים למדו התו"כ כפשוטו]. ועיין עזרת כהנים שם בתוספות העזרה שדייק ממתני' שדוקא באומר תודה מן המעשר ולחמה מן החולין מביא הלחם מן החולין, אבל לא פירש לחמה מן החולין, נעשה כאומר היא ולחמה מן המעשר, ועוד הוכיח שגם התוספתא ס"ל כך. דתניא בפ"ח דמנחות תודה חציה מן החולין וחציה מן המעשר, יביא הלחם כיוצא בה וכו', [וכ"ש הכא, דאם היכא שפירש חציה מן החולין מביא השאר מן המעשר, כ"ש היכא שלא פירש חציה מן החולין, שמביא הלחם מן המעשר]. ועיין חזון יחזקאל שם. ז. לפי שכבר נתחייב בלחם משום התודה, הוי דבר שבחובה ואינו בא אלא

לחמי תודה

(א) עיין ראב"ד שם בתו"כ צו פרשתא ה' ה"ט דס"ל דהלחם נגרר תמיד אחר התודה. ואפי' אמר

תורת פרק ג' הקדשים רל"א

ב. ובמקום שיכול להביא לחמה מן המעשר, [ב] ד' ח' אין יכול עין משפט
להביא מחיטי מעשר גופא, אלא ממועות מעשר או [ג] ט' מחיטין ד' ט"ז.
שלקחן במועות מעשר.

מצות ה' זבח תודה

מנ החולין ועיין אות ו'. ח. מתני' שם ולא יביא מחיטי מע"ש [היינו החיטים עצמם שהפריש מעשר], אלא ממועות מעשר שני.
ז. גמ' שם רב נחמן ורב חסדא דאמרי תרוייהו לא שנו (שאין מציאין) אלא מחיטי מע"ש, אבל מחיטים הלוקוחות במועות מע"ש יביא. ועיין זב"ת [ג].

ואפשר שכלל זה במה שכתב בהלכה ט"ו כל המחויב בקרבן לא יביא אלא מן החולין: [ב]. ולא יביא מחיטי מעשר שני וכו'. אלחמה קאי, וכן כל המימרא דר"נ ור"ח דאיתא בגמרא הכל אלחמה קאי, וכן איתא ברמב"ם בפירוש המשנה ובהלכותיו, ומה דאיתא ברש"י שלפנינו בסוף העמוד שלא יקח מחיטי מעשר שני בהמה לתודתו ט"ס הוא וצ"ל לחם לתודתו, כן כתב בספר מים קדושים, והדין עמו שכן איתא ברש"י כת"י הנדפס כעת [ווילנא, והוא הרש"י שמביא התוספות בכל המסכתא]:
[ג]. ר"נ ורב חסדא וכו'. בגמרא איתא דר"ז נמי סבר הכי, ור' ירמיה פליג עליה, וכיון דהם רבים וגם רבותיו, להכי נקטינן כוותייהו. והנה ברמב"ם לא הוזכר דינא דר"נ ור"ח, ואולי דכלל זה בלשונו הצח, במה שכתב הטעם ע"ז כמו הבהמה שהיא ממועות מע"ש דוקא (א):

לחמי תודה

בהדיא תודה מן המעשר ולחמה מן החולין מביא [יכול להביא] לחמה מן החולין [וכ"ש הכא], והכי מפרש בפרק התודה. וצ"ע דבמתני' איתא להיפך דז"ל מתני' [במנחות פא]. האומר הרי עלי תודה יביא היא ולחמה מן החולין. תודה עלי מן החולין ולחמה מן המעשר יביא היא ולחמה מן החולין. תודה מן המעשר ולחמה מן החולין, יביא. היא ולחמה מן המעשר, יביא, וכו'. ופרש"י תודה מן המעשר ולחמה מן החולין יביא כמו שנדר. ואם אמר תודה היא ולחמה מן המעשר יביא כמו שנדר. (ולפ"ז לא מפרש מתני' מה יביא, אלא יביא סתם כמו שנדר). אבל הראב"ד נראה דלמד דסיפא דמתני' מיתניא דומיא דרישא דמפרש מה יביא, ולמד כך תודה מן המעשר ולחמה מן החולין, יביא היא ולחמה מן המעשר, [בחדא בבא] והיינו דמתני' מפרש באומר תודה מן המעשר ולחמה מן החולין, שיביא הכל מן המעשר, שממין שמביא הזבח מביא הלחם. [ולא גרס תיבת יביא שכתוב אחר הוא ולחמה מן המעשר] ולפ"ז ניחא [הא דפריך בגמ' על רב הונא תנן תודה מן המעשר ולחמה מן החולין יביא וכו' (כמו שנדר ליתא בכת"י עיין בש"ס וגשל), ואמאי כיון דאמר לחמה מן החולין, יביא היא ולחמה מן החולין. והק' בתוס' הא לא שייך הכא סוף מילתא נקט כדלעיל ע"ש. ולהנ"ל ניחא דהכי פריך כיון דהוא אמר תודה מן המעשר ולחמה מן החולין. אמאי אמרינן ליה שיביא היא ולחמה מן המעשר ומבטלינן דבריו, נימא דהא דאמר ולחמה מן החולין, מילתא אחריתי היא. וניחייב עוד תודה ולחמה מן החולין. וכן ניחא מאוד] הא דפריך בגמ' שם היא ולחמה מן המעשר וכו', יביא, לא סגי דלא מייתי, רב נחמן ורב חסדא אמרי רצה מביא לא רצה לא יביא. ולפרש"י ותוס' יש לדקדק אמאי לא מק' כן מרישא תודה מן המעשר ולחמה מן החולין יביא. אבל להראב"ד ניחא דחדא בבא הוא, ואדרבה מק' כיון שאמר תודה מן המעשר ולחמה מן החולין, וס"ד דאמרינן ליה שצריך שיביא היא ולחמה מן המעשר, וכי לא סגי דלא מייתי וכו' [דלכאו' משמע שצריך להיות מאותו מין. ומשני דאינו מחויב אלא אם רצה וכו'], ועיין בתוס' שם ד"ה (תודה) היא ולחמה מן המעשר וכו', יש פי' שכתוב בהן וכי לא סגי דלא מייתי ללחם מן המעשר, הא ודאי אם הביא לחם מן החולין תבוא עליו ברכה. ונראה שזה טעות סופר שאין אדם יכול ליישבה. ולהנ"ל ניחא דזה היה גירסת הראב"ד, ודוקא פריך על הלחם וכנ"ל. (ב) וכ"כ מהר"י קורקוס [והרדב"ז] וז"ל מהר"י קורקוס ולא יביא וכו'. שם [פא:] במשנה, ונחלקו בגמ' מהר"י קורקוס [והרדב"ז] וז"ל מהר"י קורקוס ולא יביא וכו'.

רמ תורת הלכות קרבן תודה הקדשים

ג. האומר י הרי עלי לחמי תודה, חייב להביא תודה ולחמה, דבוראי כונתו גם על תודה, אלא שהזכיר סוף הענין.
 ד. אומר יא הרי עלי לחם לפטור תודתו של פלוני, יביא לחם תודה עם תודת חבירו.
 ה. אומר הרי עלי תודה בלא לחם וזבח בלא נסכים, ה"ז פטור. יג ואם אמר אילו הייתי יודע שאין מקריבין כך הייתי נודר כדרך הנודרין, ה"ז חייב להקריב כדרך המקריבין, יד ואם רוצה לחזור מזה כופין אותו לקיים דבריו האחרונים.

עין משפט
 ה' רמב"ם פ"ז ממע"ק ה"ב.
 ו' שם.
 ז' שם ה"י.

מצות ה'

י. גמ' שם אמר רב הונא הרי עלי לחמי תודה, ומביא תודה ולחמה, מ"ט מידע ידע האי גברא דלחם בלא תודה לא איקריב, והאי תודה ולחמה קאמר, והאי דקאמר לחמי תודה סוף מילתא נקט.
 יא. גמ' שם (נעשה כאומר) הרי עלי לחם לפטור תודתו של פלוני (דאינו מביא אלא מן החולין, רש"י).
 יב. שם ת"ש האומר הרי עלי תודה בלא לחם, וזבח בלא נסכים, כופין אותו ומביא תודה ולחמה, וזבח ונסכים, וכו' אמאי נדר ופתחו עמו, [וברש"י נדר ופתחו עמו הוא, עם הנדר פתח בחרטה, כיון דאמר בתוך כדי דיבור בלא לחם, רש"י].
 יג. רבי יוחנן אמר אפי' תימא ב"ה באומר אילו הייתי יודע שאין נודרין כך, לא הייתי נודר כך אלא כך. ופרש"י באומר אילו הייתי יודע שאין נודרין כך. תודה בלא לחם: לא הייתי נודר כך אלא. תודה ולחמה, דהשתא ליכא למימר דלשום חרטה קאמר. יד. שם ומאי כופין, דקא בעי הדר ביה.

לחמי תודה

אם מה שאמרו לא יביא מחיטי מעשר שני, הכוונה דוקא חטין שהן עצמן מעשר שני, אבל חטין שנלקחו ממעות מע"ש יביא דילפינן משלמים. מה שלמים אינם עצמן מע"ש אף תודה אינה מע"ש, וכן חטין הלקוחות ממעות מע"ש אין גופן מע"ש. ואיכא מאן דאמר מה שלמים אינם מין המעשר שני כי אין מע"ש בבהמה, אף תודה לא תהיה מין מע"ש, אלא יקח חלות לצורך התודה. ובמה שכתב רבנו כמו הבהמה שהיא ממעות מע"ש, נראה שהוא פוסק דחטינן הלקוחות שרי ולא הזכיר מין מע"ש אלא חיטי מע"ש, וסתמא דחטינן שהן עצמן מע"ש הוא דאסור, אבל לקוחות ממעות מע"ש שרי כמו הבהמה שהיא לקוחה מע"ש, והוא דעת רב נחמן ורב חסדא ור' זירא שם, ור"י דפליג הוה ליה יחיד.



פרק ד'

עין משפט

א עין זצ"ט [6]

דיני פסול מחשבה בתורה

א. א [א] תודה ב [ב] ששחטה לשם תורת חבירו [ג] לא עלו לבעלים לשם חובה.

מצות ה'

זבח תודה

א. זבחים ז. איתמר תודה ששחטה לשם תורת חבירו רבה אמר כשרה, רב חסדא אמר פסולה, ופרש"י שם לא ששחטה ע"מ שיתכפר בה מי שאינו בעליה, ואין זה שינוי בעלים אלא שינוי קדש, שהיתה לראובן תודה. ולשמעון תודה אחרת ושחט את תודתו של זה לשם תודתו של זה. וכן פירשו תוס' שם.

[א]. תודה ששחטה וכו', [רבה אמר] כשרה ועולה לשם חובה ומשום שינוי בעלים לא מיפסלה דאין שינוי בעלים אלא בזריקה, ור"ח אמר פסולה פ"י לא עלה לשם חובה. משום דהוי שינוי קודש כשאמר תודת פלוני, לשם תודה אחרת של פלוני, אבל אמר תודה זו לשם פלוני כשירה גמורה, לפי שהוא שינוי בעלים בשחיטה דכשירה גמורה [תוספות].

ולפ"ז בתודה שזרקה לשם תודת חבירו לכו"ע פסולה משום שינוי בעלים. ודחוק מאד דהא פשיטא דברייתא דקאמרה תודה ששחטה לשם שלמים, וכן בשלמים ששחטן לשם תודה, לאו דוקא בשחיטה דה"ה בכל ד' עבודות, וממילא כד דייקנן הא תודה לשם תודה כשירה, ג"כ בכל ד' עבודות הוא, והיאך רצה הגמרא לומר מאי לאו דחבריה.

ולולא דבריהם הייתי אומר דשם שינוי בעלים לא הונח כ"א כשמזכיר להדיא שם הבעלים אחרים על הכפרה, דהיינו שאמר ששחטה ע"מ שיזרקנה לשם פלוני, או שיתכפר בה פלוני, אבל כשאמר שעושה העבודות לשם קרבן של חבירו, אף שחשב זה גם בזריקה, לא מיקרי זה שינוי בעלים לכו"ע. והטעם בזה דאף דהועיל במחשבה זה שתעשה כקרבן חבירו, אבל עכ"פ צריך לחשוב שיתכפר בה חבירו, ודומיא דאם היה עושה כדין בודאי מצוה לחשוב לשם זבח וכדתנן במתניתין, כן ה"ה במתכוין לשם אחר צריך שיזכיר בהדיא שם הבעלים עליו, [וכעין מה דאמרין בדף ז' עליו ולא על חבירו, חבירו דומיא דידיה וכו' ע"ש], והכא הרי לא הזכיר בהעבודות כ"א שיהיה לשם קרבן של חבירו, ולא הזכיר שיהיה לשם חבירו, והוי כאלו אמר הכהן הריני שוחט וזורק קרבנו, דמזה אינו מוכח שיהיה לשמו, ואף דאם שוחט לשם בעליו (קיי"ל דסתמא נמי כשר, שם הטעם משום דסתמא לשם בעליו קאי, שהרי הקדישהו, אבל הכא הרי הבעלים אלו לא הקדישהו, וכ"ז שאינו אומר בהדיא שעושה העבודות לשמו, אין שמו עליהן מסתמא, ולכך לא קרוי שינוי בעלים. נמצא לפי דברינו דשינוי בעלים לא שייך כאן כלל, אפילו אם חשב זה בזריקה, ולפי דעת התוספות דבשאר קרבנות לא פליגי, וגם ר"ח מודה לרבה דאינו פסול משום שינוי קודש, משום שינוי בעלים ג"כ אין כאן אפילו בזריקה וכנ"ל. ונראה שכל דברינו נכלל ברש"י ד"ה תודה ששחטה עי"ש. והרב בעל ברכת הזבח השיא את דברי רש"י לכונה אחרת ובדוחק גדול עי"ש.

והנה עד עתה העתקנו פירוש רש"י ותוספות בסוגיא זו, וכפי מה שהסכימו בעלמא לדבר ברור דאין שייך שם שינוי בעלים בשחיטה, ולכך כתבו התוספות דאם אמר תודה זו לשם פלוני,

לחמי תודה

(א) צ"ע דסתמא כשר אפי' לא חישב כלל. ואפשר דכוונתו דלכתחילה צריך לחשוב וכדתנן סו"פ ד' זבחים לשם ששה דברים הזבח נזבח לשם זבח לשם זבח וכו'. ומשמע לשם זבח שיחשב לשם

זבח תודה

מצות ה'

כשירה גמורה. ואולם כשנחפש ברמב"ם לא נמצא שום זכר להלכה בפלוגתא זו דרבה ור"ח. ע"כ נראה לי דהרמב"ם יש לו דרך אחר בסוגיא זו, והוא דהכא בשינוי בעלים בשחיטה איפליגו רבה ור"ח דהיינו ששוחט תודה לשם חבירו המחויב תודה, דרבה סבר תודה לשם תודה נשחט תודה לשם עולת חבירו היה פסול משום שינוי קודש, אבל עתה שינוי קודש אין כאן. ושינוי בעלים לא שייך בשחיטה. ור"ח סבר יש שינוי בעלים בשחיטה, ומה שאמר לשם תודת חבירו ולא לשם חבירו הוא בדיוק גמור, דבעולה דקי"ל לקמן דאפילו אם שחטה (א) על מי שאינו מחויב כלום פסולה, שאין לך אדם מישראל שלא עבר על עשה ומחויב עולה, בודאי אפילו לא התכוין לשם עולת חבירו, כ"א בסתמא לשם חבירו, גם כן מהני מחשבתו. אבל בתודה שבאה על (א) איזה הודאה של נס אין שייך לומר כן, ולהכי נקט לשם תודת חבירו דהיינו שהיה חבירו ג"כ מחויב תודה ושחטה בשבילו, וסבר ר"ח (ד) דיש שינוי בעלים בשחיטה משום דכתיב שלמיו, וזהו שאמר לשם שלמים דידיה נשחטה בעיני, ולר"ח כל הברייתא מיירי אף בדחבריה, ומה שאמרה תודה ששחטה לשם שלמים כשירה, היינו אף בשביל שלמים של חבירו. וכשנעייין היטב ברמב"ם פ"ד מהלכות מעשה הקרבנות הלכה יו"ד [שז"ל שם כל הזבחים צריך העובד שתהיה מחשבתו לשם הזבח ולשם בעליו בשעת זביחה ובשעת קבלת הדם ובשעת הולכת הדם ובשעת זריקתו על המזבח שנאמר ובשר זבח תודת שלמיו, שתהיה זביחה עם שאר ארבע העבודות לשם שלמיו, וכן שאר הקרבנות עכ"ל]. נמצא שהרמב"ם מפרש לסוגיא זו כמה שכתבנו, מדקא יהיב טעמא לשינוי בעלים בשחיטה משום דכתיב שלמיו ולא נזכר זה הטעם בשום מקום אחר בגמרא, ש"מ דכונתו על מימרא זו דרב חסדא, ופסק כר"ח משום דהוא גדול מרבה [וכמו שכתבו הראשונים בכמה מקומות], וכי האי גוונא פסק בפ"ב מהלכות ק"פ הלכה ו' כרב חסדא נגד רבה.

לחמי תודה

זוהו, אבל אין צריך לחשב שיתכפר בו הזוהב. וע"ז אמר דהיינו משום דסתמא נמי כשר ולכן די במחשבה זו. [אבל אם סתמא היה פסול היה צריך לחשב בהדיא שיתכפר בו בעליו. וצ"ע שא"כ היה אפשר להוכיח מכאן דסתמא כשר, ושמא אף אי סתמא פסול היינו בלא הזכיר כלל. אבל בחישוב לשם בעלים אמרינן דכונתו שיתכפר בו]. (ב) ר"ל דאמרינן בזבחים (ז). השוחט חטאת ע"מ שיתכפר בו חבירו שאינו מחויב קרבן כיו"ב כשר, משום דכתיב וכפר עליו, ודרשינן עליו ולא על חבירו, חבירו דומיא דידיה שמחויב כפרה כמותו, אבל אם אין מחויב כפרה כמותו אין שינוי בעלים פסול בו. (ג) ברמב"ם לא נזכר שבא על הודאת נס רק שבאה בנדר ונדבה. (ד) צ"ע דאי אמרינן דיש שינוי בעלים בשחיטה ולכן תודה ששחטה לשם תודת חבירו פסולה (היינו לא עלו), כ"ש תודה לשם שלמים של חבירו. ואמאי תניא דכשרה. וי"ל דשלמים לשם תודה פסולה משום דחשיב מחויב כפרה כמותו, כיון שחבירו גם יש לו להביא שלמים, אבל תודה לשם שלמים כשאין חבירו מחויב תודה אלא שלמים כשר, דלא קרינן ביה מחויב כפרה כמותו. אבל זה חידוש גדול לומר דלא מיקרי משום זה מחויב כפרה כמותו, שהרי כל אחד מישראל ראוי להביא כמה תודות על נסים שבכל יום עמנו וכו', ובפרט דברמב"ם לא נזכר כלל דתודה בא על נס. ע"כ נראה לענ"ד דאה"נ דהרמב"ם למד הגמ' הנ"ל משום שינוי בעלים, אלא דתודה לשם תודת חבירו לאו דוקא, (אלא משום דבתודה כתיב קרא תודת שלמיו לכך נקט תודת חבירו וכדכתבו תוס'). וה"ה שינוי בעלים בזביחה בשאר קרבנות ילפינן מיניה, והיינו משום דכתיב ובשר זבח תודת שלמיו ביום הקריבו את זבחו. שמשמע שתהא הקרבת זבחו לשם שלמיו,

תורת פרק ד' הקדשים רמז

אבל אם שחטה לשם תודת עצמו עלו לשם חובה, אע"פ שלא באו על הודיה אחת, כגון ששחט תודה בשעת עלייתו מן הים, לשם תודה שהפריש על יציאתו מבית האסורים. ע"פ רש"י (שם).

ב. תודה ששחטה לשם שלמים כשרה ועלתה לבעלים, שלמים לשם תודה לא עלתה לבעלים לשם חובה, ה' התודה קרויה שלמים, ואין שלמים קרויים תודה.

ג. התודה מפגלת את הלחם דלחם בא בגלל תודה וטפלה לו. אבל התודה אינה נטפלת להלחם, וע"כ הלחם אינו מפגל להתודה. ז' כיצד שחט את התודה וכיון בשעת שחיטה לאכול כזית ממנה למחר היא והלחם מפוגלן. אבל אם כיון

מצות ה' זבח תודה

ובדברינו ניחא קצת מה דהרמב"ם פסק דיש שינוי בעלים בשחיטה, שתמהו עליו כל הנושאי כלים שהוא נגד הסוגיא דדף ד', וזוהי ניחא קצת דשם אזיל הסוגיא אליבא דרבה, [שכן מוכח שם מתירוצא דרב פנחס בריה דרב אמי דסבר דפשטיה דקרא אתי רק למעט משינוי קודש, ופסול דשינוי בעלים למד רק באם אינו ענין ע"ש], והוא פסק כר"ח. ומ"מ עדיין אין מיושב לגמרי, דמסתימת הש"ס דף יו"ד בקושיא דרב אשי משמע דהגמרא סובר כרבה, ועיין מש"כ בסוגיא דמחשבין מעבודה לעבודה בענין זה:

[ב.]. ר"ח אמר פסולה וכו'. הנה רש"י כתב דה"ה בשאר קרבנות כגון בעולה לשם עולת חבירו וכה"ג. ודעת התוספות דדוקא בתודה פליג ר"ח, משום דכתיב בהן קרא שלמיו, ולכאורה אם שחט שלמים לשם שלמי חבירו, גם הם מודו לרש"י דפסול לר"ח, דתודה ושלמים שוין, ויש לדחות קצת דכיון דאין שלמים קרויין תודה, לא נוכל ללמוד דינם מתודה, והרי הם כשאר קרבנות לענין זה. אבל בעיקר דבריהם יש לעיין הרבה דהרי אמרינן לעיל בדף ד' ע"ב דהוקשו כל הקרבנות לשלמים, וממילא הוקשו גם לתודה דהוא נמי בכלל שלמים, דתודה קרויה שלמים, וכי היכי דבתודה גילתה התורה דחשיב זה שינוי קודש, ה"ה בשאר כל קרבנות, אח"כ מצאתי שהיקשו כן המפרשים: [ג.]. והלכתא כר"ח וכו'. וכן מוכח מדברי ר"ת בתוד"ה אמר רבא עיי"ש:

לחמי תודה

ולא של אחר. [ולכך תנן (בזבחים סו"פ ב"ש) לשם ששה דברים הזבח נזבח לשם זובח]. וראית רבה היא מדנקט הברייתא שלמים לשם תודה פסולה (דזה יותר פשוט), ולא נקט תודה לשם תודת חבירו, דזה נמי איכא למשמע מקרא זה, ע"כ משום דזוהי כשר ולא פוסל שינוי בעלים בשחיטה. ודחי דשלמים לשם תודה דידיה אצטריך וכו'.

מצות ה'

ג. שם שלמים לשם תודה פסולה, הא תודה לשם תודה כשרה, מאי לאו דחבריה, לא ידידה. [ופרש"י כנ"ל].

ד. שם דתניא ובשר זבח תודת שלמיו וגו' אבא חנין אמר משום ר' אליעזר בא ללמד תודה ששחטה לשם שלמים כשרה [ופרש"י ועולה לבעלים, דאפי' שינוי קודש אין כאן]. שלמים שנשחטו לשם תודה פסולה, [ופרש"י לא עלתה לבעלים דשינוי קודש הוא].

ה. שם ומה הפרש בין זה לזה תודה קרויה שלמים. ו. מתניתין במנחות טו. התודה מפגלת את הלחם, והלחם אינו מפגל את התודה. ואמרינן בגמ' שם מאי טעמא וכו', לחם גלל תודה ואין תודה גלל לחם. (וכנ"ל) ופרש"י שם לחם גלל תודה, תודה עיקר ולחם טפל, דשחיטת תודה מקדש ללחם כדאמרינן בפרק התודה וכו'. ז. מתני' שם.

רמד תורת הלכות קרבן תודה הקדשים

עין משפט 7 טס ה"ט.
 ד. 7 ט אם שחט את התודה לאכול ממנה ומלחמה כזית למחר [ע"י צירוף], גם כזה הלחם מפוגל, דהתודה מועלת לפגלו, והתודה אינה מפוגלת. דה. י' שחטה ונפסלה בשחיטתה במחשבת זמן או במחשבת המקום, קדש הלחם. יא נמצאת יב בעלת מום או טרפה, או ששחטה יג שלא לשמה, לא קדש הלחם. (יד) וכן הדין באיל ניזר עם הלחם שלו, ובכבשי עצרת עם הלחם שלהן).
 ו. טו אם נפרסה חלה מחלותיה אחר שחיטה [ה] כולן [ה] פסולות, טז ואם

זבח תודה מצות ה'

[ד]. (וכן נקטינן להלכה). כן פסק הרמב"ם ח. ברש"י ד"ה והתודה אינה מפוגלת, כתב בפ"ב מפסוה"מ הלכה י"ד דנפרסה אחת מחלותיה כולן פסולות, [ואף שהוא העתיק הדין המשניות איתא שהקרבן עומד בשלימותו, משמע דאינו פסול. ובפ"ו מפסוה"מ ה"ז כתב הלחם לברו פיגול זבח התודה אינו פיגול, משמע לכא' דפסול וצ"ע. ונראה דאינו פסול משום עצם הפיגול, אלא דהלחם מעכב הכבשים, והכל מודים היכא דהווקפו זה לזה מעכבים זה את זה, והווקפו היינו שחיטה, ולהרמב"ם אפי' בתנופת הכבשים והלחם יחד. לכך בכבשי עצרת פסול, דכיון שנפסל הלחם נפסל גם הכבשים. ובלחמי תודה תלוי בפלוגתת רש"י ותוס' מנחות מו. מו: דלרש"י בלחמי תודה גמי היכא דהווקפו מעכבי אהדדי, לכך פסול בנפגל הלחם. ולהרמב"ם (ולתוס' שם בצד א') ולש"מ שם מו: דבתודה לא פסול אפי' בהווקפו, כאן הלחם כשר. (והא דכתב הרמב"ם אינו פיגול ולא כתב כשר, משום דאיירי שם [בה"ח] גם בכבשי עצרת ושם אינו כשר וכנ"ל). מ. גמ' שם (טו). בעא מיניה ר"א מרב השוחט את התודה לאכול כזית ממנה ומלחמה למחר מהו, לאיפגלי תודה לא מיבעיא לי, השתא כולו מלחמה לא מיפגלא, ממנה ומלחמה מיבעיא. כי קא מיבעיא לי לאיפגלי לחם, מי מצטרפה תודה לאיפגלי לחם או לא, אמר ליה אף כזו הלחם מפוגל והתודה אינה מפוגלת. [וברש"י ממנה ומלחמה כחצי זית מזה וכן מזה: השתא זית כולו מלחם, דהויא מחשבה גמורה דלא בעיא צירוף אמרינן במתני' דלא מיפגל תודה, ממנה ומלחמה דבעיא לצרופי מיבעיא]. י. לשון הרמב"ם פ"ב מפסוה"מ ה"ח. ע"פ מתני' בפרק התודה (מנחות ע"ג): שחטה חוץ לזמנה וחוץ למקומה קדש הלחם, ופרש"י (כמ"י) שם שחטה, ע"מ לאוכלה חוץ לזמנה קדש הלחם ונפגל: ע"מ לאוכלה חוץ למקומה קדש הלחם, ונפסל, דפסולו בקודש הוא וקיי"ל בזבחים (פד). כל שפסולו בקודש הקודש מקבלו. יא. שם שחטה ונמצאת טרפה לא קדש הלחם, ופרש"י דפסולו קודם שחיטה היא. יב. מתני' שם כחכמים, והיינו אפילו בדוקין שבעין, [דלגבי עוף לא הוי מום מ"מ הכא לא קידש]. יג. שם, ואמרינן בגמ' [שם לעיל מיניה] ת"ר על חלות לחם חמץ יקריב קרבנו על זבח וכו', זבח תורת, מלמד שאם שחט שלא לשמן לא קדש הלחם. וברש"י דהכי משמע זבח תורת שלמיו יקריב חלות קרבנו על זבח, שנובח לשם תודה. ובמפרש שם קרבנו על זבח, קרבנו דהיינו לחם מתקדש ע"י זבח. יד. מתני' שם וכן איל המילואים וכן שני כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן לא קדש הלחם. מ. כרייתא במנחות מו. מששחטה נפרס לחמה הדם יורק והבשר יאכל וידי נדרו לא יצא, והלחם פסול. ולהרמב"ם דלמד דכרייתא זו איירי בכל לחמה, כדלקמן אות ט"ז, למד [נפרסה חלה מחלותיה] מדתניא בפ"ק דמנחות (יג): הוא, שאם נפרסה אחת מחלותיה כולן פסולות, ועי' זב"ת ולח"ת, וע"ש בגמ' בפירוש הר"ר מאיר והר"ר שמואל בנו ז"ל בד"ה הוא. מ. כ"כ הרמב"ם בפ"ב הי"ד

מצות ה'

מפסוה"מ, ומעמיה כדאמרין שם (יג): הא יצאת הנך דאיכא גואי כשרות, ומשום דזריקה מועלת ליוצא כר"ע וכדפסק בפ"א מפסוה"מ הל' ל"ב - ל"ג, [ושם פ"ז הי"ט]. ולענין נטמאת חלה א' ציין מרצה על אכילות לענין שלא יפסול שאר החלות, וכדכתב רבינו בפ"ז מפסוה"מ הי"ג.

אולם הראב"ד שם בפ"ב הי"ד סובר דגם בנטמאת או יצאת חלה א' בין שחיטה לזריקה שאר החלות פסולות, והיינו משום דתניא בברייתא שם (מו.) מששחטה נפרס לחמה ומששחטה יצא לחמה ומששחטה נטמאת לחמה הדם יזרק והבשר יאכל וידי נדרו לא יצא והלחם פסול, (לגבי נטמאת לחמה י"ג שם וידי נדרו יצא, עיין רש"י ותוס' שם), % [ה] ולמד דאיירי שנפסל חלה אחת וכן למדו רש"י ותוס' שם (ע' רש"י ד"ה נפרס לחמה ותוס' ד"ה מששחטה וש"מ שם אות ט' ואות י"ח). והרמב"ם למד דהברייתא איירי שנפסלו כל החלות, דאל"ה הרי הציץ מרצה על אכילות לענין שלא יפסול השאר וכן זריקה מועלת ליוצא, (ובזה מיושב קו' התוס' שם ד"ה מששחטה), ועי' לח"ת.

זבח תודה

לענין חלות תודה, והגמרא (מנחות יג): מיירי לענין לחם הפנים, סבירא ליה דחד דינא אית להו, כמו שכתב הכ"מ שם עיי"ש]. ואע"ג דאביי דחה ראיתו דרבא, וסבירא ליה דהא ברייתא איתא רק אליבא דר"א, אבל לר"ע אם נפרסה אחת מחלותיה שאר החלות כשרות, דחיה בעלמא היא, ועוד דכרבא נקטינן, [כסף משנה], ובפרט דרב הונא סבר ג"כ כוותיה. ולפי זה בההיא בעיא דלעיל נקטינן דהקטרה אינה מועלת למיקבעינהו בפיגול ולאפוקינהו מידי מעילה^(ח). וצ"ע על הרמב"ם שפסק בפ' ט"ז מהל' פסולי המוקדשין הלכה י"א דספק פיגול הוי, וכן בפרק ב' מהל' מעילה הל' ז' דספק מעילה הוי, וע"כ נראה לומר דמה שפסק הכא כולן פסולות היינו מצד ספק, וס"ל דהוא בעיא דלא איפשטא כמו שכתב הכ"מ בפט"ז מפסוה"מ הלכה י"א:

[ה]. ואיכא למידק [מהא דתניא בפרק התכלת (גבי תודה) אם עד שלא שחטה נפרס לחמה יביא לחם אחר ושוחט, מששחטה נפרס לחמה הדם יזרק והבשר יאכל וידי נדרו לא יצא והלחם פסול, נזרק הדם תורם מן השלם על הפרוס. עד שלא שחטה יצא לחמה מכוניסה ושוחט, מששחטה יצא לחמה הדם יזרק והבשר יאכל וידי נדרו לא יצא והלחם פסול, נזרק הדם תורם ממה שבפנים על שבחוץ. עד שלא שחטה נטמאת לחמה מביא לחם אחר ושוחט, מששחטה נטמאת לחמה הדם יזרק והבשר יאכל וידי נדרו לא יצא והלחם פסול, נזרק הדם תורם מן הטהור על הטמא, וע"כ בנפרסה או יצאת או נטמאת א' מן החלות מיירי מדתני סיפא תורם מן השלם על הפרוס ומשבפנים על מה שבחוץ ומן הטהור על הטמא, וקאמר בכולהו [היינו צין נפרסה וצין נטמאת וצין] הלחם פסול, ומסתמא

לחמי תודה

(ה) עיין תוס' שם (יב): ד"ה הוא שהקשה איך דייקין מהך ברייתא דאין הקטרה מועלת למיקבעיה בפיגול ולאפוקי מידי מעילה, [דאפשר דפסול משום חסרון, אבל הקטרה מהניא] ועוד אמאי לא הוכיח כן מההיא דלעיל דקתני עד שלא פרקה נפרס לחמה הלחם פסול ומקטיר עליו את הבזיכין עיי"ש, ועיין ש"מ שם אות ז']. ועיין קרן אורה שם.

ונראה דהרמב"ם סבר [דרבא לא הוכיח דאין הזריקה מועלת לקבוע בפיגול וכו', אלא] דהא דאמר רבא לאו מילתא היא דאמר, היינו מה שאמר דאפי' ר"א דאמר אין זריקה מועלת ליוצא, בחיסרון מודה. משום דאיתיה בפנים מהניא ליה הקטרה, ע"ז אמר לאו מילתא היא, דהא חזינן דלא כן דאפי' לר"ע דאמר זריקה מועלת ליוצא, [והנשאר כשר], בחיסרון פסול, משום שנאמר הוא, ולכך א"א למיפשט דזריקה מועלת לקבוע בפיגול ולאפוקי ממעילה. אבל אה"נ דאין ראייה להיפך, דליכא למימר דכמאן דליתא דמי, אפילו החלות שנשארו דהא מקטיר עליהם את הבזיכין, וכדאיתא בתוס' שם, והיכא דיצא הכל או נטמאת פסק הרמב"ם דאין מקטיר עליהן הקומץ]. ולכך פסק הרמב"ם דזה בעיא דלא איפשטא.

זבח תודה

אבל הרמב"ם דפסק כסוגייתנו, נוכל לתרץ
ההיא דפרק התכלת לדידיה כמו שכתבו
בפנים, [היינו זליקוטי הלכות, וז"ל, ואיכא למימר דהיא
צריימא אמיא כר"א דאמר אין זריקה מועלת ליוצא, ולכן
כל הלמס פסול, וס"ל להיא צריימא דלר"א אין זריקה
מועלת גם צנטמא, אכל לדין דקיי"ל כר"ע זין צילמס
א' מן החלות וזין צנטמא הן דצפנים כשרות ולא
מפסלין לכולהו, רק צנפרסא א' מהן דהיא ברייתא
אתיא כר"א, ומה דהחמיר גם בנטמא ס"ל
להיא ברייתא דלר"א יצאת ונטמא שוין דאין
הציץ מרצה על אכילות, ולכן מסיים ההיא
ברייתא דידי נדרו לא יצא כמו שכתבו
התוספות לפי גרסתם בר"ה מששחטה עי"ש,
וכן היה גם כן גירסת הרמב"ם בברייתא זו,

לחמי תודה

(ו) עיין מה שהבאתי לקמן מש"מ שמחלק בין לחמי תודה וכו' דלאו גופיה דזבח. לדברים שהם גוף
הזבח. ולפי"ז בלחם הפנים שאני דהם גוף אחד. (וא"כ ליכא להקשות מזה על זה).
(ז) עיין ש"מ מנחות מו. [אות יח] וז"ל עוד שם וכו' א"נ מצ' למימר דלא כר' אליעזר אלא כר"ע,
וקסבר אין הציץ מרצה [על אכילות], וע"כ לא קאמר ר"ע זריקה מועלת ליוצא ה"מ לאימורים דגופא
דזיבחה, אבל בלחמי תודה דלאו גופיה דזיבחה מודה דאין זריקה מועלת ליוצא, לכו"ע. והכי משמע
פ' כל התדיר (צא). גבי אימורים קדשים קלים שיצאו דמוקי ר"פ פלוגתייהו בדאיתנהו אבראי, ומקשה
מהא דשתי הלחם דקאמר ר"פ גופיה (במנחות מז:): בדאיתנהו אבראי דכו"ע לא פליגי [דלא מהני זריקה
ליוצא] כי פליגי דהדר עיילינהו. [ופליגי אי שחיטת הכבשים מקדש הלחם ולכן נפסל ביוצא, או אי זריקה
מקדש ולא נפסל עדיין, ולכו"ע אין זריקה מועלת ליוצא]. ומשני ה"מ גבי שתי הלחם דלאו גופיה דזבח
הן [אין זריקה מועלת, אבל אימורין וכו' דגופיה דזיבחה הוא בדאיתנהו אבראי פליגי, ופליגי אי זריקה
מועלת ליוצא]. כך תירץ הר"מ תו"ח וכו', ע"כ מש"מ. וא"כ סבר הרמב"ם דהך סוגיא דמנחות יב. אינה
ענין כלל ללחמי תודה, דהתם איירי בלחם"פ וכמו שפרש"י דביה כתיב קרא, כי קדש קדשים הוא לו,
דמיניה ילפינן שאם נפרסה אחת מחלותיה כולן פסולות, ובה דייקנן דאם יצאת או נטמא השאר כשרים,
משום דבלחם"פ שאין לו זבח, כל הי"ב לחם והלבונה כזבח אחד [וכגוף אחד], ולכן אמרין דלר"ע
דזריקה מועלת ליוצא, ה"ג הקטרת הלבונה מועלת ללחם שיצא, [דלא חשיב כמו שנחסר מהי"ב חלות],
דהקטרת הבזיכין הוי כמו דם זבחים כדפרש"י. אבל בלחמי תודה וכו' דלאו גופיה דזיבחה הוא, לכו"ע
אינו מועיל הך זריקה דזבח על הלחם שנפסל ביוצא [וה"ה לטמא למ"ד אין ציץ מרצה על אכילות], ולכן
סבר הרמב"ם דהך ברייתא דתניא במנחות מו. אתיא שפיר כר"ע. [ומיושב בזה קושית התוס' שם כמו שתי'
הש"מ הנ"ל], והא דמנחות יב: דתניא גבי לחה"פ אינו ענין לתודה וכנ"ל. [והרמב"ם לשיטתו דלא נקט
כר"פ דמוקי פלוגתייהו בהדר עליינהו, אלא כדמק' עליה מדרב גידל (מנחות מז:), [ואע"ג דאמרין שם
לאו איתותב ר"ג, מ"מ פסק הרמב"ם כרב גידל בפ"ג ממעילה ה"ג, ועיין בתוס' שם], ולפי"ז פליגי בזריקה
מועלת ליוצא ור"ע ס"ל דזריקה מועלת ליוצא אפי' בלח"ת, והוצרך לאוקים בברייתא דאיירי שיצא הכל
דשם לא מועיל הזריקה. והא דהק' מדף ט"ו דקאמרי חכמים הטמא בטומאתו והטהור יאכל, י"ל דס"ל
כמ"ד הציץ מרצה על אכילות, [והך ברייתא לפי גירסת הרמב"ם אתיא כמ"ד אין הציץ מרצה על אכילות].

תורת פרק ד' הקדשים רמז

י" יצאת החלה או נטמא שאר החלות כשרות, י"י ואם נפרס לחמה או נטמא או י"ט יצא, עד שלא נשחטה התורה כ' אפילו נעשה זה בכל חלותיה מביא לחם אחר ושוחט. ואם נטמאו כל חלותיה או יצאו אחר שנשחט, הדם יזרק והבשר יאכל והלחם פסול, כ" וידי נדרו לא יצא. כ"ב נזרק הדם ואח"כ נפרס מקצת הלחם או נטמא או יצא תורם מן השלם על הפרוס ומן הטהור על הטמא ומן מה שבפנים על מה שבחוץ.

מצות ה'

יז. יצאת היינו חוץ לירושלים, (דאל"ה לא מיפסל), וכנ"ל פרק א' ס"ב.
יח. שם עד שלא נשחטה נפרס לחמה יביא לחם אחר, וכן שם עד שלא נשחטה נטמא לחמה יביא לחם אחר.
יט. ביצא קודם שחיטה מכניסה ודי, וכדקתני התם עד שלא שחטה יצא לחמה מכניסה ושוחט, [אלא אנב גררא דנפרסה ונטמאת נקמיניהו הכי].
כ. נראה דקמ"ל דאפילו אם אמר זו תודה זו לחמה ונפסלו כל לחמה שמביא לחם אחר.
כא. כיון דנדר להביא תודה עם לחמה.
כב. שם נזרק הדם תורם מן השלם על הפרוס וכו', וממה שבפנים על מה שבחוץ וכו' ומן הטהור וכו', ואפילו אם נפסל כל לחמה (שאינו יכול לתרום כלום, מ"מ כיון שנוזק הדם כבר כיפר ויצא ידי נדרו).

זבח תודה

[אך דהברייתא מיירי אפילו בנטמא מקצתה, והרמב"ם מיירי בנטמאו כל החלות, ולכך כל הלחם פסול]. ונוכל לומר בפשיטות דלפיכך לא רצה רבא לתרץ (כאביי, משום דלדידיה⁽¹⁾) יצאת ונטמאת שוין לר"א, וע"כ אפילו יצאת ונטמאת אחת מן החלות כולן פסולות דבעינן דוקא שיהיו כולן, ואין הזריקה מועלת על היוצאת ונטמאת, אבל אנן דפסקינן לדינא כר"ע יש נ"מ בין נפרסה, ליצאת ונטמאת. ומה שכתב הרמב"ם דאם אחר שנשחט נפרס או נטמא או יצא, הדם יזרק והבשר יאכל והלחם כולו פסול וכו', מיירי שנטמאו כל החלות, וכן ביצאו כה"ג, ותדע שהרי אח"כ כתב נזרק הדם ואח"כ נפרס מקצת הלחם או נטמא או יצא וכו', מכלל דברי שא מיירי שנעשה זה בכל החלות, ומה שכתב הלחם

לחמי תודה

(ח) ולענ"ד נראה דהרמב"ם למד דהברייתא נמי איירי בנטמא כולם וכן יצאו כולם, וכך רצו ללמוד בתוס', אלא שהוקשה להם שלשון פסול משמע דאפ' נטמא מקצתו פסול כולו. אבל להרמב"ם לא משמע ליה כך, שהרי כתב בבבא אמצעית דנפרס לחמה או נטמא או יצא [דאיירי בנפרס ונטמא ויצא כולו וכנ"ל] ואם אחר שנשחטה וכו' והלחם כולו פסול, עכ"ל. וכן היה משמע להרמב"ם דאיירי בכל הלחם, מדלא קתני נפרס מקצת לחמה או א' מלחמה, [כדקתני לעיל בדף יב:]. דלשון לחמה משמע ליה כל לחמה, ולעולם אתיא הברייתא שפיר ככו"ע ומצי למיסבר דזריקה מועלת ליוצא. ושאיני הכא דיצא כל לחמה. [ובנטמא ס"ל לרמב"ם נמי חילוק בין כל לחמה למקצת לחמה, ואף דפסק דאין ציץ מרצה על אכילות, היינו רק לענין שיוכל לאכלו].

(ט) ר"ל דלרבא שם אמר לאו מילתא היא דאמרי דשיירים שחסרון מהניא להו הקטרה, דהא קתני בברייתא הוא שאם נפרסה אחת מחלותיה כולן פסולות, [ומדייק] הא יצאת הנך דאיכא גואי כשרות ומאן שמעת ליה דאמר זריקה מועלת ליוצא ר"ע וקאמר נפרסה לא, [דלא מהניא להו זריקה]. ודחי אביי דלא נדייק הא יצאת [הנך דגואי] כשר אלא הא נטמאת הנך כשרים, ולעולם אפשר דהך ברייתא אתיא כר"א דאמר אין זריקה מועלת ליוצא, אבל לר"ע דס"ל זריקה מועלת ליוצא גם לחסר מועלת.

(י) ר"ל דסובר דלר"א אין ציץ מרצה על אכילות [שאם נטמא חלק מהלחם] [או שאר אכילות], שייחשב לגבי השאר כאילו לא נטמא, וצ"ע מנלן לומר כך [בפשיטות] כיון דבמנחות (כה:): תניא דר"א אומר הציץ מרצה על אכילות וכו', ובעי למימר איפוך ומוכיח דא"א לומר כן [משום דמאן שמעת ליה דאמר

זבח תודה

כולו, דחוק קצת לפ"ז, [ואפשר דכיון בזה אפילו אם יצאת מחצה^(א) מן החלה איפסל כל אותו חלה, וגם נקט לשון זה משום נפרסה], ולדברינו גם כן ניחא מאוד מה ששינה הרמב"ם לשון הברייתא ולא זכר העצה דתורם מן הטהור על הטמא וממה שבפנים על שבחוץ, רק בסוף דבריו, משום דברישא מיירי שיצאו ונטמאו כולן. [זב"ת סופ"ק מנחות].

לחמי תודה

אין זריקה מועלת ליוצא ר"א וקתני, דמרצה ציץ על אכילות], (וכן בפסחים עז). אמרינן דלית תנא דשמעת ליה דאמר הציץ מרצה על אכילות אלא ר"א. (יא) היינו של כל החלות.

